HISTORIA
ECCLESIASTICA.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solum ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS SEPTIMUS

Complectens Sæculum Ecclesiæ Decimum Sextum.

AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXXI.
Ex Typographia Tinassii.

SUPERIORUM PERMISSU.

HISTORIA ECCLESIASTICA VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solùm ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS SEPTIMUS

Complectens Sæculum Ecclesiæ Decimum Sextum.

AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXXI.
Ex Typographia Tinassii.

SUPERIORUM PERMISSU.

NOS FR. ANGELUS GULIELMUS MOLUS

Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Vicarius & Procurator Generalis salutem.

Tenore præsentium nostrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodùm Patri Fr. *Ignatio Hyacintho Amat de Graveson* in Sacra Facultate Parisiensi Doctori, ac in Collegio Casanatensi Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alumno, typis edendi Opus in plures Tomos distributum, cui titulus est: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta, &c.* dummodò priùs approbatum fuerit à duobus Ordinis nostri in Theologia Magistris, & aliis servatis de jure servandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam die 2. Aprilis 1720.

FR. ANGELUS GULIELMUS MOLUS
Vic. & Proc. Generalis Ordinis.

Loco + Sigilli

Fr. Bernardinus [illegible]
& Socius.

Registr. fol. 82.

NOS FR. ANGELUS GULIELMUS MOLUS

Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Vicarius & Procurator Generalis salutem.

TEnore præsentium nostrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodùm Patri Fr. *Ignatio Hyacintho Amat de Graveson* in Sacra Facultate Parisiensi Doctori, ac in Collegio Casanatensi Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alumno, typis edendi Opus in plures Tomos distributum, cui titulus est: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta, &c.* dummodò priùs approbatum fuerit à duobus Ordinis nostri in Theologia Magistris, & aliis servatis de jure servandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam die 2. Aprilis 1720.

FR. ANGELUS GULIELMUS MOLUS
Vic. & Proc. Generalis Ordinis.

Loco ✝ Sigilli.

Fr. Bernardus d'Arcet Magister, & Socius.

Registr. fol. 82.

APPROBATIO.

JUſſu Reverendiſsimi Patris Fratris *Gulielmi Molo* totius FF. Ordinis Prædicatorum Vicarii, & Procuratoris Generalis, ſeptimum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Tomum, decimum ſextum repreſentantem Sæculum, à Clariſsimo Viro Fratre *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, concinnatum, magnâ animi cum voluptate legi, pervolvique. Si enim Turcarum progreſſus regna divexantium, Lutheranorum, Calviniſtarum, & aliorum Anticatholicorum hæreſes variis in Europæ regionibus venenoſas agentes radices, ſacrilegia, rapinas, cœdes, incendia invehentes, magis lacrymas cient, quàm verba poſtulent, certè non poteſt non parere miram animi voluptatem divina benedictio præſtans, fidem ubique lucra facientem ſua, expulſam à Turcis, & expugnatam à Sectariis, ad fidelium ſolamen, ſuique tutamen in Americam extendiſſe propagines, Indias irradiaſſe, & doctrinæ lumen, pietatiſque calorem in novis Sacrarum Religionum Inſtitutis, vel antiquiorum reformationibus reſtauraſſe, nimirùm in Theatinis, Capuccinis, Recollectis, Jeſuitis, Barnabitis, Sommaſchis, Doctrinæ Chriſtianæ, & Oratorii Presbyteris, quæ, aliaque hujus Sæculi ſanctitatis miracula fusè juxtà accuratèque perſequitur noſter

noster Auctor, prophanas novitates obiter quidem, at nervosè profligans, ubi differendi se præbet occasio. Cæterùm, cùm Tomus iste nihil aliundè complectatur, quod fidei, bonisve moribus dissonum esse videatur; ut publici quantocyùs juris fiat, dignissimum planè esse censeo. Datum Romæ in Conventu, & in Collegio S. *Mariæ* super Minervam, die 30. Decembris, anni 1720.

Fr. Antonius Bardon, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, Catedraticus Casanatensis, Ordinis Prædicatorum.

APPROBATIO.

PRæclarum ſanè, ac multis nominibus proficuum Opus auſpicari, res eſt haùd unâ laude digna, aſt incredibili penè ſtudio, rapido curſu, ſummâ diligentiâ, felici marte, iſtud ad finem uſquè perducere, magnorum certè encomiorum ſeges eſt. Hanc in ſe provinciam ſuſcepit, ſuſtinuit, ac ſuperis benè fortunantibus, propedièm explebit Vir Clariſſimus Frater *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus. Decurſis quippè, illuſtratis, atque, doctorum Ariſtarchorum judicio, pulchrè concinnatis quindecim prioribus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculis, decimum ſextum jam ejuſdem Hiſtoriæ Sæculum, Tomo ſeptimo comprehenſum, prælo paratum habet. De cujus ſtyli majeſtate, rerum geſtarum accuratâ narratione, maturo Factorum difficilium Criterio, peramænâ valdè methodo, aliiſque præcellentiſſimis dotibus, non eſt, quòd plura differam impræſentiarùm. Prodeat igitùr in publicum Tomus iſte, ſanæ fidei, caſtiſque moribus conſentaneus. Prodeat cunctorum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſorum applauſibus excipiendus. Prodeat demùm ad maximum celeberrimi Authoris decus, & ornamentum. Cùm enim priores Tomi præ omnium manibus verſentur, ab omnibus avidè legantur,

atque

atque præconiis non vulgaribus celebrentur; quidni id augurari mihi liceat, Tomum hujusmodi omne quoque punctum apùd eosdem esse laturum. Datum Romæ, in Conventu Sanctæ *Mariæ* super Minervam, die primâ Anni 1721.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Collegii Casanatensis Theologus.

AP-

APPROBATIO

REVERENDI ADMODUM PATRIS

LEONIS A S. FELICE

Carmelitæ Discalceati, Sacræ Theologiæ Prælectoris, & Definitoris Provincialis.

BEnè cœpit, prosequitur meliùs, properans ad finem, usque in finem commendandus R. Admodùm P. Mag. *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson*, Doctor Sorbonicus, ac Collegii Casanat. Theol. Ord. Prædic. Profectò concludet optimè; Optima siquidem Ecclesiasticæ Historiæ Monumenta quæque, consuetâ styli mirâ claritate, majori eloquentia, omniscia eruditione, omni cum delectu addiscenda, Discipulo PRINCIPI de more exponit: Exponens, inter Principes loquitur sapientiam, ut *cum Principibus sedens, solium gloriæ teneat* (*a*) Tenens *loquitur, quæ decent sanam doctrinam* (*b*) ut semper *in labiis ejus inveniatur Sapientia* (*c*) ac Discipulus Princeps *Audiens Sapiens Sapientior sit* (*d*) Quamobrèm, cùm (jubente Reverendissimo P. F. Gregorio Selleri, Sac. Apost. Palat. Mag.) Sæcu-

[a] 1. *Reg. cap.* 2. [b] *ad Titum cap.* 2.
[c] *Proverb.* 10. [d] *Proverb.* 1.

Sæculi decimi sexti Tomum hunc septimum, non modicâ mentis jucunditate revolverit ac juxtà Christianorum Morum disciplinam, Fideique Theologicę Assertis conformia adinvenerit omnia, Impressione dignum jure optimo existimavit. Ita dabat Romæ in Collegio Sanctæ *Mariæ* de Victoria 1. Septembris 1720.

Fr. Leo à S. Felice Carmelita Excalceatus Sac. Theol. Prælector, ac Definitor Provincialis.

INDEX

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ in ſexto Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Tomo continentur.

COLLOQUIUM PRIMUM,

IN quo texitur ſeries Imperatorum, & Principum, qui Sæculo decimo ſexto tàm in Oriente, quàm in Occidente ſupremo dominio potiti ſunt. pag. 6.

COLLOQUIUM SECUNDUM,

De Serie, Vita & Geſtis Romanorum Pontificum, qui Sæculo decimo ſexto univerſam Eccleſiam rexerunt. pag. 52.

COL-

COLLOQUIUM TERTIUM,

De erroribus & Hæresibus, quæ Sæculo decimo sexto variis in locis enatæ Ecclesiam Catholicam miserum in modum dilacerarunt. pag. 187.

COLLOQUIUM QUARTUM,

De Conciliis tàm Oecumenicis, quàm Nationalibus, quæ vel ad profligandas Hæreses, vel ad resarciendam Ecclesiæ Disciplinam fuerunt Sæculo decimo sexto celebrata. pag. 286.

COLLOQUIUM QUINTUM,

De Clarissimis Viris, qui Sæculo decimo sexto Doctrinà, Vitæque sanctimonià Ecclesiam illustrarunt. pag. 381.

COLLOQUIUM SEXTUM,

De Doctrinà Fidei, de Disciplinà tàm Ecclesiasticà, quàm Monasticà, necnon de Ethices Christianæ Doctrinà Sæculi decimi sexti.

pag. 507.

IM-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

T. Epiſcopus Heracliæ, Viceſgerens.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ord. Prædicatorum, Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

M E N D A,

Quæ irrepserunt in Editionem hujus Tomi septimi Historiæ Ecclesiasticæ.

Pag.	Lin.		Lege.
8.	22.	Æpyptus	Ægyptus
11.	2.	sexcenta	sexaginta
14.	30.	MDLXXII.	MDLXXI.
19.	12.	suis	suæ
21.	17.	Comitis	Comitiis
48.	19.	sicarum	sicarium
75.	29.	fulgine	fuligine
84.	20.	Indarum	Indiarum
106.	7.	profectos	profectas
107.	6.	quos	quas
117.	6.	Ferdinandæ	Ferdinandi
120.	4.	Ponticem	Pontificem
272.	25.	protendebant	portendebant
281.	14.	fueretur	frueretur
320.	12.	quæ Leonem X.	adde, *inter*
331.	9.	judiciis	judicis
362.	5.	ejusdem Concilii Tridentini	adde, *Catechismi*
572.	14.	Paulo	Petro

Alia leviora menda, si quæ, amice Lector, inter legendum offendas, tute facilè emendabis, & pro tuâ benignitate condonabis.

HISTORIA ECCLESIASTICA

DECIMI SEXTI SÆCULI

Variis Colloquiis digesta.

LACTANTIUS FIRMIANUS, cujus linguam unicè miratur Sanctus *Hieronymus*, Christianæ Religioni adversùs Ethnicos patrocinaturus, cumprimis optabat sibi dari eloquentiam Tullianæ proximam, quò mortales omnes ad sanctissimum, & saluberrimum Christianæ Philosophiæ studium vehementiùs adhortari posset. At ego sanè, si quid hujusmodi votis proficitur, Sæculi Ecclesiæ decimi sexti descripturus Historiam, optarim eam mihi dari eloquentiam, quæ non aures tuas, dilectissime Discipule, mox peritura voluptate deliniat, sed quæ tenaces aculeos in animo tuo relinquat, efficiatque ut tibi placeat Historiæ Ecclesiasticæ veritas, claritate, ac nitore sermonis illustrata. Hæc quippè, si quantùm in se splendoris ac dignitatis habet, tantùm

ipse efficiam dicendo, ut in animo tuo obtineat, si nihil ei de suo pondere momentoque tractantis vitio decerpatur, nullus dubito, quin tu perdiscendæ Historiæ Ecclesiasticæ decimi sexti Sæculi sedulò, uti par est, incumbas, & in ejus cognitionem atque amorem omni curâ studioque rapiaris. At enim, quæ tria nobis ad capessendas artes incitamento esse solent, honestatem dico, quam optimus quisque sequitur; utilitatem, cui servitur fermè; fructum animi jucunditatemque, cui vel in primis indulgere solemus; ea universa huic, quam nunc describendam aggredior, Historiæ decimi sexti Ecclesiæ Sæculi ita penitùs conjuncta reperio, ut tribus hisce quasi admotis facibus facilè sit tua ad illius comparandam notitiam inflammare studia. Ac primùm omnium, si te magnorum eventuum vel delectat copia, vel juvat admirabilitas; florentissima Regna victricibus infidelium Turcarum armis divexata; inducti Anglicani Schismatis sub *Henrico VIII.* initium ac progressum: pestiferas Lutheranorum, Calvinistarum, Zuinglianorum, Socinianorum, aliorumque Acatholicorum Hæreses latè disseminatas importata ab illis infortunia; sexcentaque id genus obstupesces. Si Catholicæ Religionis propagationem scire gestias, perspicies Orthodoxam Fidem à Turcis, & Hæreticis Sæculi XVI. oppugnatam, & ex nonnullis Europæ partibus, pro dolor! expulsam, ad fidelium solamen & sui tutelam in Americam extendisse propagines, India irradiasse, ac sua ubique facientem lucra, doctrinæ lumen, pietatisque calorem in Religiosis Ordinibus eo Sæculo institutis, vel in antiquioru

R

Reformationibus magno cum fænore restaurasse. Virorum Illustrium immortalia facta si tibi cordi sunt, ultrò fateberis, Sæculum Ecclesiæ decimum sextum quàmplurimis Scriptoribus, doctrinâ & pietate celeberrimis, abundasse, qui in profligandis Hæreticis, & extirpandis vitiis egregiam periclitanti Ecclesiæ operam navarunt. Denique, si Leges & Instituta quæris, si ritus, cæremonias, sacrorumque Religiones investigare cupis, agnosces summam Romanorum Pontificum, & Episcoporum Sæculi decimi sexti vigilantiam, tum in custodiendo sibi credito avitæ Fidei Deposito, tum etiam in præscribendis saluberrimis Statutis ad emendandos Clericorum mores, ad fovendam fidelium pietatem, ad conciliandam cultui divino debitam majestatem, ad eliminandas invectas superstitiones, & ad dignam Sacramentorum administrationem omninò necessariis, quæ in Conciliis eâ ætate celebratis fuerunt promulgata, sed præsertim in Concilio Generali Tridentino, cujus tu quoque miraberis omni procul dubio divinam quamdam sapientiæ vim, sanctissimis Legibus temperantem omnia, habenas, pro ut res postulabat, vel adducentem vel remittentem, & mirum in modum collapsæ Disciplinæ Ecclesiasticæ pristinum splendorem restituere satagentem. Hæc & alia benè multa, quorum accurata notitia animum tuum maximâ voluptate perfundet, referemus in Historia Sæculi decimi sexti, quam, juxtà nobis præscriptam methodum, sex Colloquiis integram absolvemus. Primum exhibebit Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus & Principibus, qui tàm in Oriente, quàm in Occidente supremo

dominio potiti ſunt. In altero Colloquio dabimus ſeriem Summorum Pontificum, qui Sæculo decimo ſexto Sedem Romanam tenuerunt, prætermiſſis Patriarchis Eccleſiarum Conſtantinopolitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hieroſolymitanæ, quæ ſub Turcarum jugo oppreſſæ ingemiſcunt, ac diro Schiſmate ab Eccleſia Romana ſunt ſeparatæ. In tertio Colloquio proferemus in medium Hæreſes, quæ eodem Sæculo variis in locis pullulantes graviſſima damna Eccleſiæ Catholicæ intulerunt. In quarto Colloquio diſſeremus de Conciliis tam Æcumenicis, quàm Nationalibus, in quibus vel protritæ fuerunt Hæreſes, vel reſtaurata eſt Eccleſiæ Diſciplina. In quinto Colloquio, Virorum Illuſtrium, qui Sæculo XVI. doctrinâ & pietate inſignes floruerunt, præclara merita & Opera compendiosâ narratione perſtringemus. In poſtremo Synopſim Doctrinæ Fidei, Diſciplinæ tàm Eccleſiaſticæ, quàm Monaſticæ, & Moralis Chriſtianæ Sæculi decimi ſexti inſtruemus. Non ſum tamen adeò imprudens, & mearum tam parùm conſcius virium, ut affirmare velim, me omnia, quæ Sæculi Eccleſiæ decimi ſexti Hiſtoriam latè diffuſam, & variis rerum eventibus locupletiſſimam, ſpectant, uberiori ſtylo hìc deſcripturum, cùm ea res infiniti penè operis ſit & immenſi, ut ſi quis hæc dilatare atque exequi pleniſſimè velit, tanta illi rerum copia exuberet, ut nec libri modum, nec finem reperiat oratio. Meminiſſe etiam debes, me eô dumtaxat conſilio id operis fuiſſe aggreſſum, ut rerum, quæ ad Hiſtoriam Eccleſiæ pertinent, quæque per multa volumina alibi diffuſæ Lectorum vel de-

deterrent ſtudium, vel patientiam fatigant, brevem ſuppeditarem notitiam, magis ad tuam excitandam famem ad opimiorem dapem, quàm ſatiandam, digitumque intenderem ad ipſum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ uberrimum ac pleniſſimum fontem, cujus hauſtu atque potu, conceptam viſceribus ſitim ſedare, ardoremque reſtinguere poſſes. Cæterùm, quamvis omnia breviter collegerim, duo tamen certò affirmare poſſum, primò, omnia tibi fore facilia, clara, prona, manifeſta, modo ne pigeat ad percipienda, quæ referam, Hiſtoriæ monumenta, legendi, vel audiendi patientiam commodare. Secundò, nihil à me conſultò vel dictum, vel prætermiſſum fuiſſe, quod Orthodoxæ doctrinæ, reverentiæ & auctoritati Romanorum Pontificum, Eccleſiæ Catholicæ dignitati, Conciliorum Statutis, Virorum Illuſtrium Operibus, integritati morum, Hiſtoriæ veritati & Chriſtianæ paci officere poſſe crediderim.

COLLOQUIUM PRIMUM,

In quo texitur ſeries Imperatorum, & Principum, qui Sæculo XVI. tàm in Oriente, quàm in Occidente ſupremo dominio potiti ſunt.

DISCIPULUS. CAptâ Sæculo decimo quinto ſeu anno MCCCCLIII. à *Mahomete II.* Turcarum Imperatore, Regiâ Conſtantinopolis Urbe, & extincto planè Græcorum Imperio, ſuam in Oriente tyrannidem latè propagarunt Turcæ, Imperium Orientis armis invaſerunt, Chriſtianos aut expulerunt, aut in duram ſervitutem redegerunt, & vaſtiſſimas Orientis Regiones impiæ ſuæ Religionis peſte infecerunt, ſicut jam deſcripſiſti in Colloquio primo in Hiſtoriam decimi quinti Eccleſiæ Sęculi. Cùm igitur Turcæ, deleto Græcorum Imperio, ſupremum in Oriente dominium obtinuerint, debemus in præſentia primùm expendere, quo loco res Eccleſiæ fuerint in Oriente Sæculo XVI. ſub Imperatoribus Turcarum, quorum ſeriem in laudato jam Colloquio perduxiſti uſque ad *Selimum I.* filium *Bajazetis II.* Turcarum Imperatoris ſecundo-genitum, qui, ſi bene memini, imperandi cupidine accenſus contra patrem arma cepit, &, ope Janizzarorum, *Achmeti*, fratri ſuo pri-

primogenito, prælatus, patrem, qui ipſi imperio ceſſerat, veneno ſuſtulit, *Achmetem*, fratrem ſuum primogenitum, prælio vicit & occidit; *Corcutum* quoque, alterum fratrem, quietis & litterarum amantem, unà cum octo nepotibus pariter necari curavit. Cætera ejuſdem *Selimi I.* & aliorum, qui eidem Sæculo XVI. ſucceſſerunt, Turcarum Imperatorum Geſta lubenti animo auſcultabo.

MAGISTER. Poſtquàm *Selimus I.* cædibus *Achmetis*, & *Corcuti*, germanorum fratrum, & Procerum plurimorum, parricidiale ſuum confirmaſſet Imperium, adversùs *Iſmailem*, Sophinum Perſarum, bellum geſſit, & anno MDXVII. Syriâ & Ægypto potitus eſt, atque *Mamalucorum* celebre quondàm in Ægypto Imperium in ſuam poſtatem redegit, ſuique Imperii appendicem fecit. Obiit *Selimus I.* in Tentoriis versùs Hadrianopolim, eo ipſo in loco in quo cum patre ſuo *Bajazete II.* prælium commiſerat, die XXII. menſis Septembris anni MDXX. Imperii VIII. Reliquit *Selimus I.* filium, dictum *Solimanum*, qui eodem anno patri ſucceſſit, & Turcarum Imperator fuit ſalutatus.

D. Quid, amabo, ſibi vult celebre iſtud *Mamalucorum* Imperium, quod *Selimus I.* Turcarum Imperator in Ægypto armis ſubegit?

M. Mamaluci aliquandò Imperium in Ægypto obtinuerunt. Poſtquàm enim Ægyptus à Caliphis ad Turcomannos pervenit ſub *Saladino*, Babyloniæ Sultano, qui Sæculo Eccleſiæ duodecimo Ægyptum occupavit, Turcomanni emptos à Tartaris, ex Mengrelia, Gurgeſtania, & Kirkaſia,

Christianorum pueros, armis eruditos, custodiæ ac defensioni Regni præfecerunt, eosque *Mamalukos* appellarunt. *Mamaluk* autem idem est in lingua Syriacâ, quod mancipium regium. Contigit verò, ut isti *Mamaluki* defensioni Regni Ægypti præpositi, cùm viderent Turcomannos otio & voluptatibus enervatos, consilium inierint Regni ad se transferendi, idque feliciter executioni mandarint die XXVI. mensis Novembris anni Christi MCCCLXXXII. Tunc enim Kircassi, seu Mamaluci, primum ex gente sua Regem in Ægypto crearunt, nomine *Berkukum*, atque ita longâ serie perpetuò Reges Ægypti ex Mamalucis creati sunt, quorum vigesimus primus, nomine, *Causo*, vulgò *Campson Gaureus*, in prælio contra *Selimum I.* Turcarum Imperatorem, in Syria occubuit anno Christi MDXVI. Huic successit *Thomambajus*, qui ab eodem *Selimo I.* in Ægypto victus, captus, ac miserabiliter in porta Urbis *Alchailæ* publicè suspendio peremptus est anno Christi MDXVII. Eo pacto, extincto in Ægypto Kircassorum, seu Mamalucorum Imperio, tota Æpyptus, Arabia, Palæstina, ac Syria Turcico Imperio accesserunt.

D. Turcici Imperii fines latiùsne protulit cum aliquo Christianorum dispendio *Solimanus*, qui, ut mox dixisti, post obitum patris sui *Selimi I.* Turcarum Imperator anno MDXX. fuit salutatus.

M. *Solimanus* hujus nominis *II.* bellicâ fortitudine, & rerum gestarum gloriâ patrem suum *Selimum I.* æquavit, immò & superavit. In primis, Ægyptios rebellantes, per *Ibrahimum*

Bas-

Bassam coercuit. *Gazellem*, Syriæ Præfectum perduellem, misso in eum exercitu, profligavit anno MDXX. Dein, ad Christianos digressus, *Albam Græcam*, seu *Belgradum*, munitissimum totius Hungariæ oppidum, & validissimum totius Christianitatis propugnaculum, die XXIV. Junii anni MDXXI. expugnavit. His victoriis elatus *Solimanus*, Rhodi insulam, præmisso cum insigni classe *Mustapha* Bassa, obsidione cinxit anno MDXXII. Hæc est illa Insula, quam Equites Hospitalarii, seu S. *Joannis Hierosolymitani*, expulsis Turcis occupaverant anno MCCCX. eamque incredibili fortitudine, invictisque animis à Turcarum obsidione liberaverant, adjuti præsertim potentissimo auxilio *Amedei V.* Sabaudiæ, Mauritaniæque Comitis, qui disjectâ Barbarorum classe, navi Prætoriâ captâ, marisque Præfecto cæso, navalem palmam ferens, celeberrimam Rhodi Insulam extrema deditionis agitantem ex obsidione exemit, & Equitibus S. *Joannis Hierosolymitani* servavit: in cujus faustæ victoriæ monumentum *Amedeus V.* pro Majorum Aquilis, Crucis candidæ stemma, rogatus ad pietatem assumpsit cum his litteris F. E. R. T. hoc est, *Fortitudo ejus Rhodum tenuit*, ut videre est in *Augustæ Regiæ Sabaudiæ Domus Arbore Gentilitia*, quæ ab Abbate *Ferrero à Labriano* typis edita est Augustæ Taurinorum anno MDCCII. Ad hanc igitur Rhodi Insulam, quam ducentis & duodecim abhinc annis obtinebant Equites S. *Joannis Hierosolymitani*, indeque vulgò dicti *Rhodii Equites*, obsidendam, misit *Solimanus*, Turcarum Imperator, ingentem ducentorum armatorum millium classem. Sed eâ cladibus jam fractâ, & ad reditum

respe-

respectante, Insulam Rhodi ipsemet cum aliis militaribus copiis appulsus, non ante recessurum se juravit, quàm Insulam subegisset. Complanatis igitur per machinas murales propugnaculis, nec suppetente à Christianis Principibus, magno ipsorum dedecore, auxilio, Rhodii Equites ad extremas redacti angustias, & spe diutiùs tuendæ Insulæ abjectâ, eam, post pactas deditionis honorificas conditiones, concesserunt Turcis, quorum sexaginta millia, & in iis plurimos Duces ac Præfectos, ferro & igne eâ in obsidione periisse, ac quinquaginta penè millia variis morbis extincta, produnt, præter Turcarum Annales, *Spanduginus*, *Sansovius*, *Leunclavius*, *Bosius* in Historia Ordinis Sancti *Joannis Hierosolymitani*, & alii. Quò fit, ut habitâ ratione immanis eâ in obsidione Turcarum editæ stragis, eorum victoria verè *Cadmea* appellari possit. Captâ Insulâ Rhodi, *Solimanus*, Turcarum Imperator, Regno Hungariæ Bellum intulit, præliumque in Campis *Mohatzii* die XXIX. mensis Augusti anni MDXXVI. commisit, in quo Hungarorum copiæ fusæ sunt, *Ludovicus II.* eorum Rex, annos natus XX. in aquæ lutulento gurgite depressus & suffocatus interiit, multique capti primariæ nobilitatis viri, qui in conspectu victoris exercitus capite mulctati sunt. Indè *Solimanus* Budam versùs, Hungariæ Metropolim, pergens, aliasque circum Urbes diripuit, ducenta Christianorum millia vel immanitèr occidit, vel, quod tristius, in servitutem abduxit. Germaniam itidèm invadere volebat *Solimanus*, & Viennam Austriæ anno MDXXIX. obsedit, multisque diebus acerrimè oppugnavit. Sed *Philippus* Pa-

Palatinus, aliique Duces ferocientis impetum fregerunt, Viennam liberarunt, & sexcenta Turcarum millia trucidarunt. Nec magis secundo marte pugnavit *Solimanus* in obsidione Melitæ, quam, invictâ Equitum S. *Joannis Hierosolymitani* fortitudine repulsus, turpitèr & cum magna sui Exercitus clade solvere coactus est. Tandèm *Solimanus* longâ jam octoginta fermè annorum ætate in Christianorum direptionibus exercitâ, tot Principum cladibus, tot Regnorum excidiis nobilitatus; integrâ viridique senectute acerrimus, in obsidione Sigethi, firmissimi totius Pannoniæ Oppidi, apoplexia extinctus est anno Christi MDLXVI. Hìc silentio præterire haùd possum egregium facinus, quod edidit vir fortissimus, pluribusque pugnis cum Turcis consertis, & partis victoriis inclytus *Nicolaus* Comes *Serinus*, qui tùm temporis propugnationi *Sigethi* ad Christianorum defensionem præerat. Hic quippè fortissimus Dux ad quindecim assultus lectissimarum ex universa Turcia copiarum sustinuit, & quidem interdùm ad ipsas quatuor & viginti continentes horas, dum ex immenso Turcarum exercitu subindè aliis alii, defessis recentes, sauciis integri succederent; ad triginta hominum millia inter propugnationem, in iisque Bassas quatuor cæcidit, & eò *Solimanum* adegit, ut ægritudine animi veriùs, quàm corporis morbo consumptus obsidioni immoreretur. Sed prudenter à *Mahomete* Bassa celatâ morte *Solimani*, ne ejus publicatio Turcis noceret, tandem Comes *Serinus* cum duobus dumtaxat millibus & quigentis militibus contra ducenta Turcarum millia acriter pugnans, ho-

hostium numero obrutus, & annonâ, machinis, militibus, ac loco ad repugnandum, ad consistendum absumptis, fædissimè grassante, atque, conspirantibus ventis, omnia penitùs depascente incendio, suos, qui adhuc supererant, milites ad occumbendũ fortiter, potiùs quàm turpi servituti se se dedendum, adhortatus est, & actutùm unà cum illis in medias Turcarum acies, invocato nomine *Jesu*, se intrepidè immisit, gladio inter confertos ac undique prementes *Janizzaros* rem ita per dimidiam horam strenuè gessit, ac tantam illorum edidit stragem, ut Turcæ obstupefacti fortitudinis miraculo, eum, ejusque socios ultrò ad deditionem invitarint. At ille in Turcarum manus vivus venire non sustinens, gloriosissimis in adverso pectore & capite exceptis vulneribus, cum suis generosis commilitonibus occubuit, ac suâ morte non solùm omnibus urbium obsessarum Præfectis ingens exemplum ac documentum reliquit, sed memoriam sibi gloriamque peperit sempiternam.

D. sicut acerbo dolore ex morte laudatissimi Herois *Nicolai* Comitis *Serini* afficior, ità magnis gaudiis triumpho ex obitu *Solimani II.* Turcarum Imperatoris, seu potiùs magni illius prædonis, & insatiabilis Regnorum helluonis, qui magnâ jam parte devoratâ terrarum, avidiùs orbi reliquo inhians, Turcicam barbariem omni immanitate teterrimam, & inexpiabili ac plusquàm hostili in Christianos odio bacchantem latiùs propagare moliebatur. Sed valdè timeo, ne graviora mala Christianę Religioni importarint *Solimani II.* Turcarum Imperatoris successores.

M. *Se-*

M. *Solimano II.* qui eas, quas mox commemoravi, clades in Panonia & apud Rhodum intulit, successit *Selimus II.* unicus filius superstes (cæteros enim *Solimanus* occiderat.) Cypri Regnum ut Christianis adimeret *Selimus II.* Turcarum Imperator, Bellum indixit Venetis, & huic gerendo Bello *Mustapham* Bassam copiarum terrestrium, & *Pialim* ac *Alim* Bassas Classis Præfectos constituit. Ad Nicosiam, Regni Metropolim, sub finem mensis Julii anni MDLXIX. admota Castra, eamque captam die x. Septembris miserè diripuerunt Turcæ, cæsis præsidiariis, extinctâ nobilitate, & cæteris aliis duræ servituti mancipatis. Captâ Nicosiâ, obsidionem Urbis *Famagustæ* aggressus est *Mustapha* Bassa. Vim omnem hostilem invicto animo sustinuit *Antonius Bragadinus* Venetus, Urbemque per annum integrum tuitus est incredibili virtute ac fortitudine, atque indefessis militum ad paucos redactorum laboribus. Sed tandem extremâ urgente fame, & disiectis mænibus ac propugnaculis, nullâque relictâ subsidiorum spe, deditionem fecerunt cives honestis conditionibus utrinque conventis, quas *Mustapha* Bassa laudavit, approbavit, eisque propriâ manu subscripsit, sed paulò post, per summum scelus violatâ fide, eas palam infregit. At enim, *Antonium Bragadinum*, cujus virtute *Famagusta* fuerat hactenus propugnata, in *Mustaphæ* Castra cum illustri nobilium Virorum comitatu venientem, ut ei claves civitatis offerret, sicut in hujusmodi deditionibus fieri solenne est, confestim perfidus *Mustapha* apprehendi jussit, eum contumeliosè elusum auribus multavit, deinde barbaricâ immanitate vivum excoriavit; quo

in

in tormento vir ille fortissimus ad ultimum usque spiritum sibi semper constans, Christum Salvatorem nostrum invocare non intermisit. Cæteros Viros nobiles, *Antonii Bragadini* comites, crudeliter trucidari imperavit Barbarus. Hac tàm crudelis belluæ indignitate percitus Sanctissimus Pontifex *Pius V.* Turcis bellum indixit, fædusque iniit cum *Philippo* Hispaniarum Rege, & Senatu Veneto. Ejus fæderis copiarum omnium institutus est Generalis Præfectus *Joannes Austrius*, filius nothus *Caroli V.* Imperatoris. S. *Pius V.* Pontifex Maximus, suis triremibus *M. Antonium Columnam* præfecit; Veneti verò amplissimæ, quam instruxerant, classis imperium *Sebastiano Venerio*, quem posteà Ducem quoque suum crearunt, commisêre. Contractis itaque in unam Classem Pontificiis, Hispanis, Venetisque navibus, ductore *Joanne Austrio*, pugnatum est ad Naupactum, seu Lepantum, in sinu Corinthiaco, quâ pugna victi penitùs ac profligati barbari, eorum ducentæ triremes cum immensis spoliis partim à Christianis captæ, partim depressæ. Turcarum cæsa vel captiva fuere viginti quinque millia. Christiana mancipia ex turcicis triremibus liberata quindecim millia. Celebrem illam victoriam multis à sæculis inauditam, non absque evidentibus præsentis Dei Exercituum auxilii indiciis, & suffragantibus præsertim precibus, ardentissimisque votis S. *Pii V.* de Turcis reportarunt Christiani die VII. Octobris anni MDLXXII. Hinc victus *Selimus*, Turcarum Imperator, apertè testatus est, plus sibi preces *Pii V.* quàm arma Christianorum nocuisse, Christiani quoque felicem illius inexpe-
ctatæ

ctatæ victoriæ exitum precibus S. *Pii V.* Pontificis Maximi acceptum referunt, quem *Sixtus V.* Summus Pontifex appenso ad S. *Pii V.* sepulchrum elogio paucissimis his verbis perstrinxit: *Selimum Turcarum tyrannum multis insolentem victoriis, ingenti parata classe, Cyproque expugnata, Christianis extrema minitantem Pius V. fœdere cum Philippo Hispaniarum Rege ac Republica Veneta inito: M. Antonium Columnam Pontificiæ classi Præficiens, ad Echinadas hostibus xxx. millibus cæsis, x. millibus in potestatem redactis, triremibus clxxx. captis, xc. demersis, xv. millibus Christianis à servitute liberatis, precibus & armis devicit.* Ex hac insigni victoriâ confœderata Christianorum classis magnum omni procul dubio potuisset consequi emolumentum, ac plures nutantis Turcici Imperii occupare Provincias, maximè cùm Barbarorum portus & stationes navibus & subsidiis evacuatæ, terrore etiam animi illorum perculsi ac consternati essent. sed diffidentibus Christianis Principibus, absque ullo alio operæ pretio classis dirempta est. Obiit *Selimus II.* Turcarum Imperator subitâ Apoplexiâ correptus anno MDLXXIV. ætatis suæ quinquagesimo, Imperii octavo: in ejus locum suffectus est ipsius filius, natu major, dictus *Amurathes* hujus nominis *III.*

D. Legi nuperrimè in Vita Sancti *Pii V.* hanc victoriam post homines natos maximam de Turcis à Christianis reportatam, revelatam fuisse eidem Sanctissimo Pontifici, qui ideò festum B. *Virginis de Victoria* primâ Dominicâ mensis Octobris recoli voluit, adjuncto eidem Dominicæ festo *Rosarii*, quod in honorem Dei-paræ Virginis in-

instituit S. *Dominicus*, Ordinis Prædicatorum Fundator, ut hæc solemnis festivitas esset in Ecclesia gratiarum actio celebrior, & perpetuum tantæ victoriæ monumentum. Hujus Sanctissimi Pontificis vestigiis insistens *Clemens XI.* (quem Deus Ecclesiæ suæ diu sospitem ac incolumem servet) ob insignem victoriam de Turcis, Imperio & Italiæ incubantibus, anno MDCCXVI. terrâ marique à Christianis felicitèr reportatam, publico Decreto sanxit, ut singulis annis Dominicâ primâ mensis Octobris Officium de Rosario Beatissimæ Virginis Mariæ in universa Ecclesia ab omnibus deinceps celebraretur. Sed prosequamur seriem Imperatorum Turcarum, & ostende, si placet, quis & qualis fuerit iste *Amurathes* hujus nominis *III.* Turcarum Imperator, qui patri suo *Selimo II.* successit.

M. Imperium suum *Amurathes* ejus nominis *III.* annum agens ætatis suæ vigesimum septimum, auspicatus est â quinque juniorum fratrum cæde, ad minimi, adhùc infantuli, ipsi blandientis necem illacrymavit, Deum testem appellans, se non livore aut odio ad hujusmodi parricidium, sed concordiæ in familia Othomanica conservandæ necessitate compelli. Infestissimum, & maximè diuturnum bellum *Amurathes*, Turcarum Imperator, gessit cum *Mahometo Hodabenda* Persarum Rege, magno quidem Christianæ Religionis emolumento, quæ interim à continuis Turcarum, qui eo bello Persico fuerunt occupati, invasionibus ferè quievit. At pace cum Persis an. MDXCI. compositâ, bellum movit *Amurathes*, Turcarum Imperator, adversùs Christianos in Illyricum & Croa-

& Croatiam, ubi *Sinanes*, primarius Vizir, qui Christianos summo odio prosequebatur, *Javarinum*, munitissimum oppidum in dextera Danubi ripa situm, expugnavit. Verùm, nonnullis cladibus vicissim à Christianorum exercitu affecti Turcæ, pacem inierunt, alióque arma verterunt. Mortuus est *Amurathes III.* Turcarum Imperator Constantinopoli die XVIII. Januarii anni MDXCV. ex gravissimis calculi doloribus, ut ait *Spondanus* ad hunc annum, vel, ut alii referunt, ex paroxismis epilepticis; ætatis suæ anno quadragesimo octavo, Imperii vigesimo primo inchoato. Lectione librorum, præcipuè Historiarum, impensè delectabatur *Amurathes III.* Turcarum Imperator, & quidquid apud cunctos Orbis Principes ageretur scire gestiebat. A fundendo sanguine alienum, & ad indulgentiam, quàm ad severitatem proniorem se se exhibuit. Gulæ ac veneri deditus multas uxores accepit, ex quibus complures procreavit liberos, quos inter *Mahometes* hujus nominis *III.* filius *Amurathis III.* natu major, patri demortuo successit, suique Imperii initia octodecim, vel, ut alii dicunt, unius & viginti fratrum suorum, quos ipsius pater *Amurathes III.* ex diversis concubinis susceperat, Turcico more cruentâ strage funestavit. Sorores autem viginti septem vivere permisit, vir aliundè naturâ sævissimus, quem ideò pater naturâ mitior de medio tollendum decreverat. Sub Imperio hujus *Mahometis III.* res Turcicæ in Walachia, Transylvania, & Moldavia à *Sinane*, primario Turcarum Vizire, malè gestæ sunt. *Tregovistiam, Girgionem*, seu *Arcem S. Georgii* Turcis eripuit *Sigismundus* Transylvaniæ Princeps,

Sinanis Viziris copias fudit, & Turcis cladem anno MDXCV. intulit, quâ nullam unquàm turpiorem, & undè plus dedecoris hausissent, hactenùs habuerant. Eodem anno *Strigonium*, & *Winsegardum* in Hungaria Cæsarianus exercitus, magnâ itidèm Turcarum editâ strage, recuperavit. In Strigoniensi obsidione eluxit præ cæteris virtus Comitis *Mansfeldii*, Viri bellicosi, qui vulneribus confossus mox obiit & citiùs quàm res Christianorum postulassent. His cladibus necdùm attritus *Mahometes III.* anno MDXCVI. in Hungariam venit, *Agriam*, vicinasque urbes deditione recepit, ubi captivos Christianos cùm Turcæ contra datam fidem crudeliter trucidassent, tam immane & contra jus gentium facinus adeò Mahometi Turcarum Imperatori displicuit, ut Prætorianum Præfectum, cui hoc crimen imputabatur, statim in frusta concidi jusserit. Mox magnis itineribus properans *Maximilianus*, Rudolphi Cæsaris frater, junctis cum *Sigismundo* Transylvaniæ Principe, & *Tiffembachio* superioris Hungariæ Prorege, viribus, prælium cum Turcis ad *Kerestium* conseruit, in quo victi Turcæ cùm turpem ac præcipitem fugam arriperent, Christiani victores, citiùs quàm par fuisset, ad prædam conversi, dùm in diripiendis eorum castris, quasi plenâ obtentâ victoriâ, occupantur, ab *Assane Cicada* Bassa, natione Calabro, & Religionis Christianæ Apostatâ, superati sunt, relictis suorum duodecim millibus, sicque *Mahometi III.* Turcarum Imperatori plenam & certam, sed inexpectatam reliquerunt victoriam. Refert *Spondanus* in Annalibus Ecclesiasticis ad annum MDXCIX. Num. VI.

Ma-

Mahometem III. jussisse, ut Sepulchrum *Jesu Christi* Domini nostri Christianis adimeretur, & Franciscanæ Religionis Viri, quorum custodiæ creditum est, pellerentur; sed illum à Legatis Galliarum Regis, & Reipublicæ Venetæ admonitum, id tentari haud posse absque gravissimâ omnium Principum Christianorum, qui summo semper honoris ac venerationis loco sacrum illud monumentum habuerant, offensione; sacrilegum illud præceptum revocasse, & ne quid innovaretur prohibuisse. Obiit *Mahometes III.* Constantinopoli anno MDCIII. ætatis suis undequadragesimo, Imperii nono, cùm paulò ante duplici parricidio se ipsum inquinasset, filium suum primogenitum coram Sultana Matre laqueo suffocando, ipsamque, ob insidiarum suspicionem, in mari demergendo. Successorem habuit filium suum natu minorem dictum *Achmetem* hujus nominis *I.* cujus Gesta in Colloquio primo in Historiam Seculi XVII describemus.

D. Christianorum, qui in Oriente sub Turcarum Imperio duram serviunt servitutem, deplorandam sortem lugeo. Heu! Gens barbara, obscuræ originis, quot cladibus afflixit populum Christianum, quid immanitatis in nos non exercuit? Quot civitates, quot insulas, quot provincias, quot Regna ademit Christianæ ditioni? à quanta latitudine in quantas angustias detrusit nostræ Religionis Imperium? An pietati Turcarum tantus rerum successus tribuetur? nequaquam. An virtuti? Gens est effæminata luxu, nec aliâ re quàm luxu formidanda, ut nihil interim dicam de Religione & moribus. Quid igitur causæ?

Christianorum, ut puto, vitiis, & Christianorum Principum ambitioni, regnandi libidini, & funestis dissentionibus suas Turcæ debent victorias, & amplissimi Imperii sui propagationem. Verùm, ut tot malorum originem magis perspectam habere valeam, te etiam atque etiam rogo, ut Imperatorum, ac Principum Christianorum decimi sexti Sæculi seriem, mores ac Gesta compendiosè describas.

M. Non solùm depravati Christianorum decimi sexti Sæculi mores, sed etiàm Hæreses *Lutheri* in Germania, & *Calvini* in Gallia serpentes, de quibus in Colloquio III. agemus, necnon dirum illud Schisma, quod *Henricus VIII.* Angliæ Rex contra Ecclesiam Romanam eo in Regno conflavit, & immortales inimicitiæ, quas cum *Francisco I.* Galliarum Rege gessit *Carolus V.* Hispaniæ Rex, & Romanorum Imperator, in causa fuerunt, cur Christianis Principibus varias in partes distractis, vel in profligandis Hereticis distentis, vel ab Ecclesiæ Romanæ comunione divulsis, vel suæ regnandi libidini plus justo servientibus, Turcæ suam tyranidem longè latèque propagaverint, & præter Syriam ac Palæstinam tot Græciæ Regna, tot Asiæ minoris Provincias ac magnam Europæ partem invaserint, occupaverint, & miserum in modum desolaverint. Id ita esse tute ultrò fateberis, si tantispèr Statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui Sæculo Ecclesiæ decimo sexto Imperio & Regnis in Occidente præfuerunt, mecum in præsentia perpendere haud graveris.

D. Incipe, quæso, à Gestis Imperatorum

Chri

Christianorum decimi sexti Ecclæsiæ Sæculi, quorum seriem in Colloquio I. in Historiam Sæculi decimi quinti perduxisti usque ad *Carolum V.* qui patruo suo *Maximiliano I.* in Imperio Occidentis successit anno MDXIX.

M. Post obitum *Maximiliani I.* Imperatoris *Carolus V.* ejus nepos, *Philippi Austriaci* filius ex *Joanna*, Ferdinandi Hispaniarum Regis & *Isabellæ* filiâ, Hispaniæ Rex, Francofordiæ electus est Imperator IV. Kalendas Septembris anni MDXIX. Contra *Solimanum*, Turcarum Imperatorem, Hungariæ Regnum ferro flammâque crudelitèr devastantem, bellum suscepit, quod tamen nullum felicem exitum habuit, ob ingentes tumultus, quos in Germania excitavit Hæresiarcha *Lutherus*, qui ægrè admodùm ferens, quòd *Carolus V.* Imperator anno MDXXI. in Comitis Wormatiensibus Catholicam Fidem egregiè professus, eum velut manifestum Hæreticum proscripsisset, & Sententiam *Leonis X.* Pontificis Maximi, in eum ac sectatores illius promulgatam, executioni mandari jussisset; Scripta virulentissima contra ipsum Cæsarem, ac cæteros Germaniæ Principes in vulgus temerè & arroganter sparsit, in quibus illos porcos, lupos, asinos, temulentos, stolidos, furiosos moriones appellare non dubitavit, palàmque asserere frustrà Principes armis pugnare in Turcas, nisi suum Evangelium reciperent; præliari adversùs Turcas nihil aliud esse quàm repugnare Deo, visitanti iniquitates nostras per illos: itemque non licere Christianis bellare, sed eos debere vim & injuriam pati: denique Turcas esse deciès probiores ac prudentiores Principibus Christianis, ideò-

que nihil prosperi à nostris expectandum esse, nec quidquam ad bellum agendum contra Turcas contribuendum. *Lutherum* itaque impium Hæresiarcham, ejusque Sectarios, qui, tractis in suas partes quibusdam Germaniæ Principibus, & Collecto perduellium exercitu, seditiones concitabant, & sùs deque omnia temerario ausu miscebant, ut in ordinem redigeret *Carolus V.* Imperator, dimisso Turcico Bello, fœderatis Protestantibus, seù Lutheranis, quorum Principes erant *Joannes Fridericus* Dux Saxoniæ, & *Philippus Lantgravius* Hessiæ, bellum indixit, quod *Smalcaldicum* vocatum est, ob fœdus à Principibus & Civitatibus inter Protestantes primùm Smalcaldæ initum pro defensione doctrinæ & Sectæ Lutheranæ. Hoc Bellum Smalcaldicum felicissimè confecit *Carolus V.* & memorabilem de *Joanne Friderico* Duce Saxoniæ, & *Philippo Lantgravio* Hessiæ, aliisque Germaniæ Hæreticis, in perniciem Ecclesiæ Romanæ conspirantibus, victoriam retulit ad flumen Albim, post acerrimum novem horarum prælium. In eo capti sunt *Joannes Fridericus* Dux Saxoniæ, & *Philippus Lantgravius* Hessiæ, Lutheranorum Sectæ columina, & mox in utrumque à Cæsare sententia capitis lata est, vitam tamen obtinuerunt, Electore Brandeburgensi, & Clivensi Duce pro ipsis deprecantibus. Verùm, *Joannes Fridericus* exutus est Saxoniæ Electoratu, qui concessus est fratri ejus *Mauritio*, Arcibus itidem Witembergâ & Gothâ spoliatus, & bonorum omnium publicatione punitus, excepto quinquaginta millium aureorum annuo redditu. *Lantgravius* verò his conditionibus gratiam obtinuit, ut se, suamque Provinciam

Cæ-

Cæſaris arbitrio permitteret, Majeſtatis ejus pedibus provolutus veniam rogaret,& centum quinquaginta aureorum millia Cameræ Imperiali perſolveret. Præter hanc inſignem de Hæreticis Lutheranis reportatam victoriam, quâ *Carolus V.* Imperator de tota Eccleſia Catholica optimè meritus eſt, aliud præclarum & immortali laude dignum geſſit, dùm Melitam Inſulam Equitibus Sancti *Joannis Hieroſolymitani*, quos Turcæ Rhodo depulerant, dono dedit, ut pro Chriſtianæ Religionis defenſione excubantes, Turcarum impetus ac irruptiones ferro flammiſque retundere poſſent. Hactenùs *Caroli V.* Imperatoris rectè præclarèque geſta perſtrinxi, nunc verò ea, quæ malè, iniquè & imprudenter egit, nec probare, nec diſſimulare poſſum. In primis, meritò culpandus venit *Carolus V.* quòd infauſtum Edictum procuderit, quod *Interim* fuit appellatum, ex eo quòd præſcriberet in illo formulam doctrinæ, Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & Cœremoniarum in Germania tenendam, interim dum de univerſa religione, in Concilio Generali eſſet definitum. Concedebat etiam in eodem Edicto Presbyteris jam ordinatis conjugii facultatem, & populo communionem ſub utraque ſpecie. Hoc *Caroli V.* Edictum à Sede Apoſtolica fuit ſtatim reprobatum, non ſolùm quia Principibus Laicis minimè licet manum mittere ad Sacra,ſed quia etiam in maximum Eccleſiæ Catholicæ dedecus vergebat. Quam ob cauſam nunnulli ejuſmodi Edictũ haud incongruè *Interreligionem* nuncuparunt. Alii illud non *Interim*, ſed *Interitum*, quòd animas illud recipientium interimeret, vocandum eſſe dixerunt. Alii denique

iſtud *Interim* Edictum non minus Eccleſiæ perniciosum eſſe affirmarunt, quàm Imperatorum *Zenonis* Henoticon, *Heraclii* Ecthesis, & *Constantis* Typus, funeſta Edicta, olim ſub ſpecioſo obtentu ſedandarum in Religione diviſionum, in grandem nihilominùs Eccleſiæ Catholicæ perturbationem imprudentiſſimè fuerunt promulgata. En quibus ſeſe difficultatibus Principes implicant, dum plus poſſe volunt, quàm Deus & Eccleſia ſinunt. Nec in hoc ſolùm Hiſtorici culpant *Carolum V.* Imperatorem, ſed etiam atris coloribus depingunt crudelem illam Romæ direptionem, cujus ipſe anno MDXXVII. author fuit, dum ad oppugnandum Romanum Pontificem *Clementem VII.* qui cum Gallis fœdus pepigerat, miſit Romam Exercitum magna ex parte Hæreticis Lutheranis conflatum, eique præfecit *Carolum Borbonium*, Galliarum Regis, patriæque proditorem, ſed egregium Imperatoris adminiſtrum, ejuſque potentiæ ſtruendæ præcipuum adjutorem, qui tamen Urbem Romam adortus, & inter primos, ſcalis admotis, conſcenſo muro, glande plumbeâ ad ilia trajectus, pugnandi ac vivendi finem fecit. Ejus tamen morte non eſt reſtinctus militum ardor ad prædam, ſed inſtigante *Philiberto* Arauſicano Principe, qui locum demortui *Borbonii* occupaverat, capta eſt Urbs, & à militibus in omnem licentiam effuſis miſerè devaſtata. Nullum templum ſacrilegis eorum manibus inviolatum manſit, Matronis, & Virginibus etiam ſacris ereptus pudor, obvii quique armati & inermes trucidati, Procerum atque divitum Ædes direptæ, Sanctorum Reliquiæ disjectæ, combuſtæ, diſſipatæ, Sanctiſsima Euchariſtia con-

conculcata, Bibliotheca Vaticana incensa, Summus Pontifex *Clemens VII.* in Arce Sancti Angeli obsessus, qui, ut in Colloquio proximo ostendemus, durissimis conditionibus se se dedere compulsus est, quas cùm audisset *Solimanus*, Turcarum Imperator, exhorruisse dicitur; uno verbo, quidquid sacrilegiorum ab impiis, quidquid rapinarũ ab avaris, quidquid cædium à truculentis, quidquid spurcitiarum ab immundis, quidquid inhumani à barbaris, quidquid brutale à feris, quidquid tartareum à Dœmonibus timeri poterat, Roma in hac immanissima direptione miserum in modum experta est. Sed, quod satis festivum ac lepidum est, *Carolus V.* dissimulandi peritus artifex, dùm ab Exercitu, quem ipsemet Romam miserat, in Arce S. Angeli *Clemens VII.* Pontifex Maximus, captivus detineretur, magnum mærorem de ipsius captivitate, & Urbis direptione præ se tulit, habitis etiam pro ipsius liberatione publicis supplicationibus, & festivâ Aulæ suæ specie, ob natum filium, in vestes lugubres propter captivitatem Pontificis, de qua tamen in sinu suo gaudebat, commutatâ. Postremò, Historici vitio vertunt *Carolo V.* Imperatori, quòd perpetuas cum *Francisco I.* Galliarum Rege simultates aluerit, ac cruentum Bellum toto fermè Imperii sui tempore gesserit. Quòd eumdem Regem in Ticini obsidione captum, Madriti captivum detinuerit, illumque gravissimis conditionibus, quas mox agendo de Galliarum Regibus referemus, libertatem redimere compulerit. Occasione quippè diuturni istius belli, quòd acrioribus semper odiis, mutuisque ac sævissimis internecio-

necionibus per annos viginti tres duravit, *Solimanus*, Turcarum Imperator, Christianis Principibus mutuis odiis, & internecinis bellis vires suas atterentibus, Turcici Imperii fines, cum summo Christianæ Religionis dispendio latè protendit. Has labes, quas *Carolus V.* Imperando contraxit, verâ, ac sincerâ pœnitentiâ ante obitum suum abstersit. Imperium quippè anno MDLVI. abdicavit, illud *Ferdinando*, Fratri suo, administrandum reliquit, secessitque in Extremaduram, Vallem Hispaniæ amœnissimam, in Cœnobium *S. Justi* Ordinis Hieronymitarum, duodecim tantùm famulis sibi reservatis, ubi rebus divinis solùm vacans, & bonis operibus intentus, pientissimè vixit, & mortuus est XI. Kalend. Octobris anni MDLVIII. receptis omnibus Sacramentis, & manu Crucifixi imaginem tenens, dictis his verbis expirantis Christi Domini: *in manus tuas Domine commendo spiritum meum*. Ei morienti adfuit *Bartholomæus Caranza*, Archiepiscopus Toletanus, Ordinis FF. Prædicatorum, qui, auditâ eius infirmitate, protinùs accurrerat, & pridiè obitus advenerat.

D. Felicem *Carolum V.* qui caduco, ac terreno Imperio nuncium remisit, vt immortalem coronam in cœlis consequeretur. Erit semper apud omnes pro laudatione, & monimento pia illius mors omni præconio maior, & omni mole firmior, omnibus titulis luculentior, omnibus militiæ triumphis longè illustrior. Sed de *Ferdinando*, cui *Carolus V.* ejus Frater, Imperium administrandum reliquit, pauca nunc dicere juvat.

M. *Ferdinandus*, hujus nominis Primus, *Caroli V.*

roli V. Cæſaris Frater, Hungariæ, & Bohemiæ Rex jam creatus anno MDXXVII., & Rex Romanorum in Comitiis Imperii Coloniæ Agrippinæ anno MDXXXI. habitis, tandem renunciatus eſt Imperator Francofurti pridiè Idus Martii anni MDLVIII. cùm ibidèm *Carolus V.* per Legatos coram ſeptem Viris Imperium abdicaſſet. Fuit Princeps mitis, affabilis, temperans, & pacis artibus illuſtrior. Bella valdè memorabilia non geſſit, unum tantùm aut alterum non magni momenti ſuſcepit ex neceſſitate tuendi Hungariȩ Regnum contra Turcas, qui illud miſerè depopulati ſunt. Concilii Tridentini abſolutionem vehementer optavit, & pro viribus promovit, ſed impedire haud potuit, quin peſtifera Lutheri Hæreſis latè per Germaniam graſſaretur, immò intempeſtivâ manſuetudine Lutheranis nimium otii, ac tranquillitatis indulſit, impiæ Hæreſis pravitati, ut decuerat, non obſtitit, *Pium IV.* Pontificem Maximum obnixè rogavit, ne in Reginam Angliæ *Elizabetham* ſententiam ferret, quòd ſpem ipſi feciſſet conjugii cum filio ſuo *Maximiliano*, & ad reconciliandos Hæreticos, qui ejus clementiâ abutebantur, poſtulavit à Patribus Concilii Tridentini Legum Eccleſiaſticarum laxamenta, quæ ei tamen non fuerunt conceſſa. Obiit Viennæ die XXV. menſis Julii anni MDLXIV. ætatis ſuæ LXI. Imperii VII. Poſt ejus obitum *Maximilianus*, hujus nominis II. ejus filius, Bohemiæ olim, & Hungariæ Rex, qui, vivente patre, Romanorum Rex fuerat creatus, Imperium rexit. Moribus, & ingenio Patri ſuo ſimillimus fuit, pacis conſervandæ ſtudioſiſſimus, perduelles Lutheranos in ordinem redigere non curavit.

vit. Quò factum est, vt sub ejus Imperio magna hæreticis contigerit libertas,& latus patuerit campus Lutheranæ Hæresis in Germania grassationibus. Proceribus, ac nobilitati Austriacæ *Maximilianus* Imperator decreverat concedere licentiam profitendi Confessionem Augustanam, ita dictam, quòd Hæreticus *Philippus Melancthon* eam à se procusam in Comitiis Augustanis anno MDXXX. celebratis Germaniæ Principibus exhibuisset, quamque, ut in colloquio quinto ostendemus, Lutherani instar Evangelii sequebantur; sed adhortationibus, & minis *S. Pii V.* Pontificis Maximi per Cardinalem *Commendonum*, Sedis Apostolicæ Legatum, intentatis, deterritus Imperator, hanc licentiam rescidit. Bellum gessit *Maximilianus* Imperator contrà *Solimanum II.* Turcarum Imperatorem, ejusque filiũ *Selimum II.* ab anno MDLXVI. usque ad annum MDLXVIII. quod tamen fausto caruit exitu. Denique, *Maximilianus* à magna Procerum parte Rex Poloniæ adversùs *Stephanum Battorium* electus, dùm jus suum, favente *Gregorio XIII.* armis tueri parabat, obiit Ratisponæ, vel ex dolore calculi, vel, juxtà alios, ex palpitatione cordis, die XII. Octobris anni MDLXXVI. ætatis suæ XLIX. Imperii XII. *Rudolphus* hujus nominis II. filius *Maximiliani II.* Imperatoris, Hungariæ, & Bohemiæ Rex, Patri in Imperium successit, qui jam anno antecedenti, seu MDLXXV. ætatis suæ annum agens XXIV. in Comitiis Ratisponensibus Romanorum Rex fuerat renunciatus. Princeps fuit pacis, ac tranquillitatis, quàm ipsius dignitas, & Religio postulabant, amantior. Tumultuantibus quippè Bohemis, & Austriacis de

de Religione concessit publico Edicto, ut sequerentur Augustanam, & Bohemicam Confessiones, quæ planè Hæreticæ erant. Hoc Edictum datum Pragæ die xx. Julii anni MDXCIX. inseruit *Goldastus* Tomo II. *Constitutionum Imperialium*. Quin, tanta fuit illius Imperatoris socordia, vt Lutherani ausi sint ei per Principem *Anhaltinum* renunciare, nisi aliam regendi formam servaret, se provisuros. Nec solùm inter minas hæserunt, sed fœdus contrà Imperatorem, & Catholicos pepigerunt, cujus Ducem Palatinum Principem, Vicarium Principem *Anhaltinum* constituerunt, seque *Correspondentes* appellarunt. Aliundè Catholici, ut se, Majestatemque Imperii tuerentur, arctius inter se fœdus percusserunt, quod *Ligam Catholicam* appellarunt: Patienter hæc *Rudolpho* Imperatore pro sua facilitate ferente, & in utramvis aurem dormiente. Unum dumtaxat Bellum *Rudolphus* Imperator gessit cum *Amurathe* hujus nominis III. Turcarum Imperatore per annos quatuordecim, seù ab anno MDXCII. usque ad annum MDCVI., & huic Bello, in quo ancipiti marte, ac mutuis cladibus pugnatum est, præfecit fratres suos *Matthiam*, & *Maximilianum*, aliosque strenuos Duces, dùm ipse interim immobilis ac penè delitescens in Bohemia sederet inglorius. Propter Hungariæ, ac Transylvaniæ exortas seditiones, quibus sedandis par non erat, Regnum Hungaricum fratri suo *Matthiæ* cessit *Rudolphus* Imperator, obiitque Pragæ die xx. Januarii anni MDCXII. ætatis suæ LIX. Imperii XXXVI. in cujus locum septem Viri Francofurti convenientes suffecerunt *Matthiam* ejus fratrem, jam anteà Hungariæ, & Bohemiæ Regem, qui Sedem Cæsaream

Pra-

Pragâ, ubi eam tenuerat *Rudolphus* Imperator, Viennam Austriæ transtulit, sed de hoc Imperatore, & de rebus ab eo gestis suo loco differemus, videlicet in Colloquio primo in Historiam Sæculi decimi septimi.

D. Utinam! Imperatores Christiani nascentis, ac prodeuntis in Germania Sæculo decimo sexto infirmis ac timidis Lutheranorum Hæresis principiis strenuè, uti par erat, obstitissent, eosque consultissimos sequuti fuissent Rerum publicarum Moderatores, qui diligentissimè providerunt, ne qui existerent novarum Religionum Artifices, qui peregrinis, ac falsis doctrinis infatuarent civium animos, adjunctosque sibi, & Religionis nexu, & gratiâ novitatis, possent ad quidvis audendum abducere. At, ex rebus gestis, quas mox retulisti, Christianorum Imperatorum decimi sexti Sæculi, satis intelligo, eos, dùm ad primam novitatis auram errorem non represserunt, sed spatium ei dederunt corroborandi confirmandique sui; non potuisse posteà Turcarum in Europa progressus compescere, & Lutheranæ Hæresis in Germania propagationem impedire, vndè maxima tàm in statu Civili, quàm Ecclesiastico consecuta est perturbatio, quâ emotæ civitates, convulsæ Provinciæ, afflicta Regna, immutata Religio, omnis Europa concussa est. Sed videamus, si placet, an Catholicæ Ecclesiæ statuus tranquillior fuerit sub Regibus Galliarum Sæculi decimi sexti?

M. Quid in animos non possit conciliatricula novitas, & quàm parùm tuta sit Respublica, ubi periclitantur Sacra; Heu nimiùm! decimo sex-

ſexto Sæculo experta eſt Gallia, luctuoſiſſimis diſcordiarum fluctibus miſerrimè jactata, dùm in hoc florentiſſimo Regno peſtifera Calviniſtarum Hæreſis, Sacerdotum exuviis, populorum ſanguine, Provinciarum cladibus, & exitio ſatiata impunè graſſaretur. Involaverat exitialis illa Hæreſis in Scholas, in Aulam Regiam, in Forum, inter purpuratos Judices vitæ ac necis arbitra conſidebat, irrepſerat ad honores, primoſque Regni gradus obtinebat, ſuas habebat Arces, ſua templa, eòque ſenſim provecta eſt, ut Galliam, tùm temporis vidiſſes triſtiſſimo Hæreſis incendio deflagrantem, nutantia Regum ſolia, labantem populorum fidem, ſciſſam ubique concordiam, & pacem, ac tandem nefarios Cives, hac peſte infectos, à templorum ruinis, ad Urbium, & Provinciarum direptiones; à contemptu Sacrorum, & Cæremoniarum, ad legum everſionem; à Divinę Auctoritatis neglectu, ad Regię poteſtatis odium, indicto Bello progredientes, & omnia ferro flammâque devaſtantes. Tot graviſſima mala, quibus Sæculo decimo ſexto vexata fuit, & tantùm non oppreſſa Gallia, ut tibi ob oculos ponam, ſeriem Chriſtianiſſimorum hujus Sæculi Regum, hìc attexam, eorumque Geſta breviter deſcribam.

Ludovico XII. Galliarum Regi, de quo ſatis egimus in Colloquio primo in Hiſtoriam Sæculi xv. defuncto abſque maſculà prole Kalendis Januarii anni MDXV. ætatis ſuæ LIV. Regni XVII. agnationis jure ſucceſſit *Franciſcus* Dux Valeſiorum, & Ingoliſmenſium Comes. Hic eſt ille *Franciſcus*, hujus nominis I. Galliarum Rex, qui in petitione Imperii æmulus fuit *Caroli V.*, & cum ipſo

ipso perpetua habuit bella, quæ Galliarum Regno fuerunt admodùm funesta, inter quæ potissimùm censeri debet acerrima illa Ticinensis, seù Papiensis pugna, quæ contigit die XXIV. mensis Februarii anni MDXXV. in qua octo Gallorum millia, aut ferro, aut in Ticino fluvio periere, & ipse Rex *Franciscus I.* dùm intrepidè, ubi Mars atrocissimus erat, extremo vitæ discrimine certamen sustineret, captus est, & Madritum captivus abductus. Madriti itaque in custodia detento *Francisco I.* Galliarum Regi pacis, ac libertatis duras conditiones *Carolus V.* proposuit, quarum prima, & præcipua fuit, ut Burgundiæ Ducatum cum multis ejus appendicibus ei traderet omni supremo jure possidendum. Altera conditio, vt omnibus Regni Neapolitani, Principatus Mediolanensis, Genuæ, Astæ, quibuscumque juribus, necnon Flandriæ, & Artesiæ Dominio cederet, atque Urbes, quas in eis possidebat, restitueret. Tertia conditio, ut Eleonoram *Caroli V.* Cæsaris Sororem, *Emmanuelis* Lusitaniæ Regis Viduam, duceret uxorem. Quarta conditio, vt *Carolo Borbonio*, qui, vt jam observavimus, Galliæ, patriæ suæ, & Regis Christianissimi proditor erat, ablatas omnes ditiones, & opes restitueret. Postrema conditio, ut duos filios suos natu majores obsides datæ fidei traderet. His oblatis conditionibus Rex *Franciscus I.* libertatis cupidus, fidem obstrinxit. Sed libertati restitutus, promissis non stetit, causatus ejusmodi conditionum asperitatem, duritiem, & iniquitatem, moxque fœdus cum *Clemente VII.* Pontifice Maximo, Venetisque contrà Imperatorem percussit. Quod ægerrimè ferens *Carolus* Imperator,

ror, Italiam ingressus, *Caroli Borbonii* ductu, Romam, ut superiùs diximus, obsedit, cepit, incendit, turpiùs profectò, quàm Principem Christianum decuisset. Pacem cum Summo Pontifice, & Rege Christianissimo *Francisco I.* iniit *Carolus V.* Imperator anno MDXXIX. cujus conditiones apud *Guicciardinum* libro XIX. legere est. Sed hæc pax non fuit diuturna ob implacabiles utriusque Principis simultates, quæ indentidèm in bella erumpentes, Galliarum Regnum in magnas coegerunt angustias,& gravissima Ecclesiæ damna intulerunt, quæ tamen *Franciscus Primus* resarcire pro viribus studuit, Fidem Catholicam in suo Regno contra Hæreticos Calvinistas ardentissimo studio propugnando, sive solemnes supplicationes decernendo, quibus ipse cum Principibus, Clero, plebeque universâ aderat, ut læsæ sacrilegis Hæreticorum in sacrosanctam Eucharistiam sparsis libellis Christi Domini Majestati fieret satis; sivè convictos Hæreticos extremo supplicio damnando; sive severissimum Edictum contrà Hæreseos Authores, ac disseminatores datum apud Fontemblaudi Kalendis Junii anni MDXL. promulgando; sivè denique, dùm *Henrico VIII.* Angliæ Regi, ob schisma ab ipso conflatum, excommunicatione jure merito à Sede Apostolica perculso suppetias ferre constantissimè renuit. Cum *Leone* X. Pontifice Maximo congressus est *Franciscus I.* Bononiæ anno MDXV. in quo congressu Pontificem inter ac Regem Pacta illa, in Regno Galliæ observanda, inita sunt, quæ vulgò *Concordata* vocantur, & abolita est tandem *Pragmatica sanctio*, ut fusiùs ostendemus in Colloquio sexto agendo de Disciplina

Ecclesiastica Sæculi decimi sexti. Non solùm Justitiæ severus exactor fuit *Franciscus I.* Galliarum Rex, sed etiam adeò litterarum, bonarumque Artium amans, ut insignem Bibliothecam, conquisitis undiq; optimis libris locupletatam in Regiis *Fontisblaudi* ædibus instruxerit, ac perdoctis Professoribus, quos accivit, amplissima assignaverit stipendia, ut eorum ope, profligatâ barbarie, Artes, ac scientiæ in Galliis reflorescere possent. Hinc illustri cognomento *litterarum parens, & munificentissimus litteratorum Mæcenas*, passim appellatus est. Sui erga Ordinem FF. Prædicatorum singularis affectus egregia documenta dedit, sive dùm *Guillelmum Parvum* Confessarium, & Concionatorem suum, ejusdem Ordinis Theologum Parisiensem, Trecensem primum, deindè Silvanectensem Episcopum, Filiis suis Præceptorem dedit; sivè etiàm, dùm Comitia Ordinis Fratrum Prædicatorum Lugduni anno MDXXXIV. habita humanissimus Rex dignatus est suâ præsentiâ, & cum tribus Cardinalibus assiduus concertationibus Scholasticis interfuit auditor; assedit mensæ communi, & tandem comprobatâ disputationibus eruditione, sanctionibus, sapientiâ, & pietate, amplitudine Religiosorum ex omnibus Orbis partibus aduentu, illustrissimo testimonio Familiam Dominicanam ornavit dicens: *Fratrum Prædicatorum Ordinem non tantùm Ecclesiæ Catholicæ sed etiam sui Galliarum Regni invictum esse propugnaculum.* Obiit *Franciscus I.* omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitus anno MDXLIII. ætatis LII. Regni XXXIII. de cujus Gestis si plura nosse cupias, legesis ejus Historiam paucis ab hinc ann

co

concinnatam, ac in lucem editam à Clarissimo *Varillassio*, Gallo Historiographo. Post obitum *Francisci Primi* regnavit in Galliis ejus filius, *Henricus* hujus nominis *II.*

D. Fuitne *Henricus II.* Galliarum Rex in Bello felicior Patre suo *Francisco I.* in quo sanè Regiarum dotum nihil desiderabatur præter felicitatem virtuti, ac fortitudini parem?

M. *Henricus II.* in Bellis, quæ cum *Carolo V.* Imperatore, & *Philippo II.* Hispaniarum Rege gessit, *Francisco I.* Patre suo multò felicior fuit. Sed antequàm hæc bella aggrederetur *Henricus* Franciæ Rex, magnitudine animi, & rei militaris peritiâ insignis, Regni sui administrationem à Religione orsus est, probè sciens Rempublicam rectè constitui haud posse, nec diu florere, nisi Religio à perversis, & seditiosis Hæreticorum studiis, & erroribus illibata servetur. Hinc Hæreticos Lutheranos, qui in Galliarum Regno occultè grassabantur, severissimis Edictis coercuit, multosque ex illa secta captos igne ardere jussit. Mox Calvinianos Hæreticos, qui Gallias pestilenti Hæresi infestabant, ut omninò profligaret, Domos, in quibus prædicti Hæretici in toto Regno conventicula habere solebant, solo æquari jussit; Viros nobiles, cæterosque summâ jurisdictione pollentes, suâ jurisdictione privari, Regios Magistratus officiis suis abdicari, si in puniendis horumce Conventiculorum authoribus negligentiores essent. Alias contra hujusmodi Hæreticos leges tulit sapientissimus ille Rex, quibus nihil intentatum reliquit, ut nascentem illam Calvinianam Hæresim in cunis præfocaret, eamque pestem pro-

cul è Regni ſui finibus eliminaret. At, dùm totus in Calvinianæ Hęreſeos extirpationem incumberet *Henricus* Rex, coactus eſt bellum ſuſcipere, adversùs *Carolum V.* Imperatorem, & *Philippum II.* Hiſpaniarum Regem. Miſſo itaque in Lotharingiam exercitu, Duce *Mommorantio* Magiſtro Equitum, Diviodurum Mediomatricorum, quos nunc Metenſes vocamus, Tullum, & Virdunum Regno Galliarum adjecit. Paulò poſt *Carolus V.* centum armatorum millibus Diviodurum Mediomatricorum obſedit, ſed *Franciſco Guiſio* ſtrenuè propugnante, potiundi deſperatione obſidionem ſolvit *Carolus V.* Res non minùs ſegniter contrà *Philippum II.* Hiſpaniarum Regem in Belgio, & in Italia geſſit *Henricus II.* Galliæ Rex. Plures Civitates in Belgio partim expugnavit, partim deditione accepit. Exercitum in Campaniam, Neapolitanumque Regnum immiſit, Duce *Franciſc* *Guiſio* anno MDLVII. quo quidem anno Galli in Belgio ab Hiſpanorum exercitu, cui præfectus era *Emmanuel Philibertus*, Dux Sabaudiæ, grauiſſimam ad Sancti *Quintini* Oppidum in Veromandui die x. menſis Auguſti cladem acceperunt, qu *Sanquitiana*, aut *Sanlaurentiana*, à die quâ cont git, dicta eſt, in qua plures proceres, ac nobile cæſi, aut capti ſunt. Sed eâ victoriâ uti neſcieru Hiſpani. *Henricus* quippè Galliæ Rex, ex hac cl de factus ſapientior, ex Italia accerſiit *Franciſcu* *Guiſium*, qui *Caleſium*, Arcem munitiſſimam quæ jam ab annis ducentis & decem Anglicu ferebat jugum, intrà ſeptem dies ad deditionem redegit, Angliſque eripuit. *Thermeus* etiam M reſchallus *Gravelingam*, *Burgam*, *Dunkerku*

ali

aliasque Belgii Civitates cepit, sicque penitùs abolita est illius *Sanquitianæ*, seu *Sanlaurentianæ*, Gallorum cladis recordatio. His alternantis fortunæ casibus permoti Galliæ, & Hispaniæ Reges pacem nuptiali adstrictam fœdere injerunt anno MDLIX. datâ *Philippo II.* Hispaniarum Regi in conjugium *Elizabetha*, filiâ *Henrici II.* Galliarum Regis. Parisiis nuptiæ celebratæ fuerunt ludicris Equitum certaminibus, & hastiludiis, in quibus cùm ipse *Henricus* Rex decertare voluisset, lethale vulnus in capite accepit, obiitque die x. Julii anni MDLIX. ætatis XLII. Regni XIII. Adeò fluxa, lubrica, & instabilis est rerum humanarum conditio, ut hanc lætitiam, cùm maximè gestiret, exceperit luctus, tamque justam gratulationem, dum ferveret, funestaverit optimi Regis interitus, simulque perculsi totius Galliarum Regni ægritudo, luctus, consternatio, squallor intercesserit, solis Hæreticis, Religionis ac patriæ juratis hostibus, ingenti exultatione bacchantibus.

D. Eccur, quæso, mortuo *Henrico II.* tanta consternatio universum Galliæ Regnum occupavit?

M. Jure optimo Galli gravissimis, ac verissimis lachrymis mortuum Regem *Henricum II.* luxerunt, quia, eo moriente, unà cum illo extincta est omnis felicitas Regni Galliæ, domesticis malis continuò irrumpentibus, quæ florentissimum illud Regnum ad ultimum ferè exterminium adduxissent, nisi Deus ab irreparabili casu illud præservasset. At enim, mortuo *Henrico II.* successit in Regno Galliæ filius ejus *Franciscus* hujus nominis

II. annum agens ætatis ſuæ decimum ſeptimum, cujus ætas juvenilis, & inexperta locum dedit Calvinianæ Hæreſi, armis & facibus inſtructæ, caput efferendi, & funeſtis cladibus totum Galliæ Regnum cruentandi. Tentaverat quidem Rex *Franciſcus II.* ſub initium Regni ſui Hæreticorum Calvinianorum frangere audaciam, ſive negotiorum Regni adminiſtrationi præficiendo *Guiſios* fratres Lotharingios, Ducem, & Cardinalem, Catholicæ Fidei acerrimos defenſores, & avunculos Reginæ Conjugis *Mariæ Stuartiæ*; ſivè etiam renovando lata jam ſub defuncto patre ſuo *Henrico II.* in Hæreticos Edicta, & nova promulgando; ſive denique novam inſtituendo Claſſim, ſeu Cameram, quę in quolibet Regni Senatu tantummodò de criminibus ad Religionem pertinentibus cognoſceret: *Cameras Ardentes* appellarunt, quòd ad rogum paſſim damnarentur, qui Calvinianæ ſuperſtitionis convicti eſſent, & in nocturnis conventiculis deprehenſi. Verùm, hæc omnia Hæreticos in officium reducere minimè potuerunt, animos eis præſertim faciente *Ludovico Borbonio Condæo*, Regii ſanguinis Principe, qui hac peſte infectus, ut ſuam, ſpecioſo Religionis obtentu, poteſtatem augeret, Caput illorum ſe conſtituerat, æmulatione quoque incitatus adverſus *Guiſios*, quos Catholici, ut avitæ Fidei vindices ſuſpiciebant ac venerabantur. Hæretici itaque audaciores facti, non ſolùm libros ſeditioſos adversùs *Guiſios*, quos ſuis ſuperſtitionibus contrarios vatiniano odio proſequebantur, vulgarunt ac diſſeminarunt, ſed etiam in apertam conjurationem adversùs Regem *Franciſcum II.* eruperunt, cum-

que Ambasiâ, ubi tunc erat, clam dispositis viris armatis, conati sunt abducere, eam in spem erecti, fore ut capto semel Rege adolescente, Regnum pro arbitrio ejus nomine administrarent. At, detectâ per certos indices conjuratione, rebelles cum magna eorum clade dissipati sunt, & *Franciscum Guisium*, ob rem optimè gestam, Senatus Parisiensis titulo *Patriæ Conservatoris* cohonestavit. Animos tamen non desponderunt feroces Hæretici, sed potiùs in rabiem acti multas Urbes occupare tentarunt, & cuncta seditionibus, cœdibus, rapinis, sacrilegiis compleverunt. Quibus malis Rex, ut præsentissimum adhiberet remedium, Comitia Meldis indicta transtulit Aureliam, ut Cives ad res novas propensos in officio contineret. In his Comitiis, seu, ut loquuntur Galli, in hoc trium Ordinum Conventu, captus est Princeps *Condæus*, custodiæ traditus, & læsæ Majestatis reus convictus, latâ à judicibus sententiâ morti addictus fuit; procrastinatum tamen est ejus supplicium ob morbum Regis *Francisci*, qui obiit ex apostemate in aure sinistrâ enato, Ecclesiæ Sacramentis religiosè perceptis, Nonis Octobris anni MDLX. ætatis suæ duodevigesimo, nullâ relictâ prole.

D. Quis ad Galliarum Regnum administrandum suffectus est in locum *Francisci II.* qui, ut mox observasti, è vivis excessit nullâ relictâ prole?

M. Defuncto *Francisco II.* successit in Regnum Galliæ ejus frater *Carolus*, hujus nominis *IX.* annum agens ætatis decimum, qui administrationis Regni per ætatem cùm adhuc incapax esset,

Catharina Medicæa Regina, ejus mater, fœmina solers, & imperandi cupidine flagrans, optatam gubernandi Regni procurationem mille adhibitis artibus obtinuit, & ut Sectæ Calvinianæ Principes sibi arctiùs devinciret, his plus æquo favit, & Religionis Catholicę negotiis haùd parum nocuit. Ea quippè ambitiosa fœmina, cui retinendæ supremæ auctoritatis studium Religione ipsâ antiquius erat, non solùm in Regni Comitiis, apud Aureliam habitis, Principem *Condæum*, seditionis facem, & Calvinianæ factionis Antesignanum, absolvit, sed etiam Calvinistarum precibus annuens Edictum Regium publicavit, quo Provinciarum Præfectis jubebat, ut Calvinistæ, qui Religionis causâ in carcere detinebantur, libertate donarentur; Hi verò, qui in exilium erant ablegati, revocarentur, hisque licitum esset cum Catholicis sine offensione vivere. Ingentes animos ex eo præpostero Edicto sumpserunt Calviniani, ac Principum freti patrocinio, & hujus ambitiosæ Reginæ Matris elati favore, Ecclesias Catholicorum occuparunt, Altaria everterunt, Sacras Imagines confregerunt, Sacerdotes trucidarunt, Sacrilegiis ac cœdibus omnia fœdarunt, nec jam clandestina, & nocturna conventicula habere contenti, publicos Conventus egerunt, in quibus novum Evangelium prædicare, Cœnam suam celebrare, & in Ecclesiæ Romanæ Dogmata impunè dabacchari cæperunt, ac tandem Classicum canentes, bellis civilibus totum Galliarum Regnum aperto marte infestarunt. Numerosos siquidem exercitus Hæretici Calvinistæ eduxerunt, adjunctis Germanorum Protestantium, seu Hæreticorum Lutheranorum

norum auxiliis, & quatuor potissimùm generalibus præliis contra Catholicum *Caroli IX.* Galliarum Regis exercitum magnis animis pugnarunt, in quibus tamen Deus victoriam Catholicis indulsit, nec tamen domiti sunt rebelles. Primum Prælium datum est apud *Drocas*, indèque dictum *Drocense*, anno MDLXII., & in eo duo primarii partium Duces capti sunt. Ex parte quidem Hæreticorum captus est Princeps *Condæus* à *Francisco Guisio* Catholicorum Duce. Ex Catholicorum verò parte *Annas Mommorantius* captus in Hæreticorum potestatem venit. Alterum Prælium dicitur *Sandionysianum*, quòd propè oppidum *S. Dionysii*, duabus à Lutetia Parisiorum leucis distans, commissum sit anno MDLXVII. in quo *Mommorantius* Dux, & Franciæ Connestabilis, æternâ memoriâ dignus Heros, acceptis sex vulneribus, gloriosè pro Religionis, & patriæ defensione occubuit. Cœsis tamen Calvinistis, aut in fugam actis, victoria penès Catholicos stetit. Tertium Prælium ad Jarnacum in Santonibus editum est, indèque dictum prælium Jarnacense, in quo Catholici, Duce *Henrico* Andegavensium Principe, & fratre *Caroli* Galliarum Regis, plenâ victoriâ potiti sunt, & Princeps *Condæus*, perduellium Calvinistarum Dux, victus mortem oppetiit anno MDLXIX. Eodem anno ultimum prælium consertum est ad Moncontorium in Pictonibus, Duce eodem *Henrico* Andegavensium Principe, in quo Calvinistæ ad internecionem cœsi, duodeviginti suorum millia perdidere, & victus omninò *Colinius Thalassiarchus*, cui Hæretici Calvinistæ, post mortem Principis *Condæi*, summam rerum contulerant. Hic

Co-

Colinius fratrem habuit *Andelotum*, ejusdem Calvinianæ superstitionis fautorem præcipuum, & Sacerdotum hostem adeò infensum, ut ex eorum auribus torquem collo appensum gestaret, eique ludus esset Sanctorum reliquias flammis addicere, templa inflammare, Ecclesias spoliare, & alia id genus sacrilegia perpetrare. His quatuor præliis victi quidem, ac debellati fuerunt Hæretici Calvinistæ, sed nec ad gremium Catholicæ Ecclesiæ, nec ad obedientiam Galliarum Regis redire voluerunt. Quapropter, ad eos sæpiùs tumultuantes ac nova molientes penitùs exterminandos visum est extremum quidem, & paulò durius, sed eâ ætate maximè necessarium, adhibendum esse cauterium. Anno igitur MDLXXII. Postquam Parisiis nuptiæ Henrici Regis Navarræ cum *Margarita* Sorore *Caroli IX.* Galliarum Regis fuissent celebratæ, inchoata est Calvinistarum Cædes, dicta *Matutinæ Parisienses*, quòd summo manè cæpta sit, vel cædes *San-Bartholomæa*, quia contigit die *S. Bartholomæo* Apostolo sacrâ. Primus cæsus est *Colinius Architalassus*, tractus à pueris per plateas, & in Sequanam fluvium projectus. Eamdem sortem nacti sunt *Rupifulcadius*, *Lavardinus*, aliique Duces, & Viri fortes, præcipua sectæ Calvinianæ præsidia, necnon innumeri Calvinistæ, qui in ea strage perempti sunt. Nec solùm Parisiis, sed & in cæteris totius Galliarum Urbibus Catholicis in Hæreticos Calvinistas sævitum est, exceptâ tamen Civitate Lexoviensi in Normannia, cujus Episcopus *Joannes Hennuyerius*, Ordinis FF. Prædicatorum, & *Henrico II.* olim Galliarum Regi à Confessionibus, ab Urbis Præfecto obtinuit,

tinuit, ut Mandati Regii suspenderetur executio, sicque eximiâ charitate, ac clementiâ Calvinistarum promovit animos, ut quotquot Lexovii degebant, in sinum Ecclesiæ redierint, sicut referunt *Sammarthani* fratres Tomo II. *Galliæ Christianæ*, in Lexoviensibus Episcopis. Eâ strage *San-Bartholomæa* exacerbati Calvinistæ, nova Bella meditabantur, dum *Henricus* Dux Andegavensium, & *Caroli IX.* Galliarum Regis frater, Rupellam, in Santonibus prævalidam Arcem, quæ à Calvinistis occupata fuerat, cum exercitu regio obsedit. Sed cùm sub idem tempus *Henricus* Polonorum Principum suffragiis ad illius gentis Regnum expetitus esset, ab Urbe discessit, ejusque obsidionem solvit. Quò factum est, ut Rex *Carolus IX.* cùm non posset Hæresis fundamenta destruere, hos funestæ arboris ramos amputare, scelerati illius monstri tot annorum diuturnitate corroborati, tot redivivi cladibus, tot superbi exitiis, tot locis diffusi debilitare vires, volens nolens, pacem injerit cum Calvinistis, Arces, & oppida *Rupellam*, *Montalbanum*, *Nemausum* concesserit, undè posteà Calviniana factio potentia Regum insultans, sua jura, terroremque in vicinas latè oras circumferre non destitit. Obiit *Carolus IX.* Galliarum Rex in Pentecostes Festo, qui incidit in diem XXX. mensis Maji anni MDLXXIV. ætatis XXV. Regni XIV. Gesta *Caroli IX.*, & Historiam Bellorum Civilium, quibus, eo Regnante, conflagravit Gallia, accuratè inter alios Scriptores concinnavit *Varillasius* Scriptor elegans, ac sincerus, totique Orbi litterario notissimus.

D. O funestissima tempora! in quibus Gallia-

liarum Regnum, olim opibus abundans, ditione augustum, ac pacis munere fortunatum, tum, Calvinianâ Factione tumultus & perpetuas tempestates concitante, in se ipsum conjuratum pugnabat, suis consumptum opibus, suis fractum viribus, quod alienis semper fuerat invictum. At, dùm video obfirmatissimos in errore Hæreticorum animos, factiones, audacias, seditiones, bella, & reliqua, quæ novitas omnis parturit, dùm eorum conventus, fœdera, conspirationes, partium studia fervere audio, vehementèr timeo, ne sub *Caroli IX.* Galliarum Regis successoribus, gliscente Calvinianâ Hæresi, graviores tumultus ac procellas Gallia passa sit. Error quippè, ut experientiâ notum est, qui statim non opprimitur, sensim sine sensu serpit incrementis propè fallentibus, se longè latèque diffundit, novos ritus, rescissis antiquis, novas cæremonias, novas leges, novam Religionis formam introducit, uno verbo, novum populum facit, qui acerrimis & ardentissimis studiis pro errore certat, & civilibus bellis Regnorum, ac Rerumpublicarum pacem perturbat. Nulla quippè Regni, aut Reipublicæ pax, tranquillitasve speranda est, ubi Religionis divortia vigent. Omnia igitur mala, quæ sub *Caroli IX.* successoribus intulit Galliarum Regno Calviniana Factio, percense, quò plenam Status Ecclesiæ sub Galliarum Regibus decimi sexti Sæculi notitiam adipisci possim.

M. Mortuo *Carolo IX.* Galliarum Rege, *Henricus*, ejus frater, qui jam Poloniæ Rex fuerat inauguratus, statim, relictâ Poloniâ, in Gallias ad Regnum capessendum festinavit, dictusque

est

est *Henricus III.* Eo regnante fœda fuit Ecclesiæ Gallicanæ facies, & Regnum periclitari visum est, teterrimæ factionis, conjurationisque furore laceratum. Beneficia impunè vendebantur, viginti octo Archiepiscopatus, & Episcopatus Præsulibus destituti erant, Cœnobia innumera sine Abbatibus, sine divino cultu, à prophanis hominibus tenebantur, qui, ut luxui & libidini affatim indulgerent, eorum bona abliguriebant, decoquebant, dilapidabant. Præter hanc infamem corruptelam, *Henricus III.* Francorum Rex necessitate adactus belli consopiendi, quod *Franciscus Alenconius* Dux, Regis frater, *Henricus Borbonius*, Rex Navarræ, & *Henricus Condæus* Princeps, fœderati cum Calvinistis Galliæ, & Protestantibus Germaniæ, intulerant Franciæ Regno, Edictum promulgavit in favorem seditiosorum & Hæreticorum Calvinistarum, Catholicis odiosum, & Ecclesiæ omninò injurium, in quo Hæreticis in omnibus Galliarum locis permittebantur Conventus, publica eorum Religionis exercitia, facultas celebrandi suæ Sectæ Synodos Nationales seu Provinciales, & ad honores, Magistratus, & publica munia Hæretici admittebantur non secùs ac Catholici; Sacerdotum & Monachorum Apostatarum conjugia jam contracta recipiebantur, & liberi ex iis suscepti censebantur legitimi, octo Urbes in diversis Regni Provinciis securitatis causâ Calvinianis tradebantur, aliaque ejusmodi sexaginta duobus Capitibus comprehensa hæreticis indulgebantur Ecclesiæ Catholicæ valdè perniciosa. Extortum istud ab *Henrico III.* Francorum Rege in gratiam Hæreticorum Edictum in causa

fuit,

fuit, cur Principes Catholici Galliarum Regni fœdus inter se inierint ad impediendum, ne quis Hæreticus Princeps regii sanguinis *Henrico III.* in Regnum succederet, neve ullum permitteretur Calvinianæ Sectæ exercitium publicum, quod fœdus juramento sancitum *Ligam* appellarunt. Admonitus Rex *Henricus III.* conjurationum, quas plerique in ipsum moliebantur, ut sibi caveret à Parisiensibus, qui *Henricum Guisium*, inter fœderatos Principes Catholicos præcipuum Ducem, impensè colebant, eumque post mortem *Henrici III.* Regno Galliæ destinabant, milites pro sui tutela Parisios advocavit, atque per diversas Urbis stationes dispersit. Quâ de re commoti Parisienses, mox eorum commotio in seditionem, seditio in apertam defectionem erupit, quam non parum auxit *Guisii* Ducis, contra Regis prohibitionem, Lutetiam adventus, quem exultans populus magnis acclamationibus, & festivis gratulationibus excepit. Rex metu consternatus, ut vitæ suæ securitati consuleret, fugam secretò arripuit, & Carnutum accessit, cùmque nullam rebus suis lucem affulgere videret, indixit anno MDLXXXVIII. Comitia Blesensia, in quibus consilium cepit plenum desperationis. Ducem siquidem *Henricum Guisium*, ejusque fratrem Cardinalem *Ludovicum*, privatim ad se quasi ad consultationem evocatos per suos satellites confodi jussit, eâ spe ductus, fore ut, sublatis *Guisiis*, absolutiùs regnaret. Sed eum fefellit eventus. Provinciæ quippè Regni ægrè admodum ferentes mortem *Guisiorum*, quos, tanquam Fidei Catholicæ invictos assertores, venerabantur, rebellionis vexilla

xilla ubique erexerunt, sibique *Carolum Meduanum*, occisorum Guisiorum fratrem, summum Belli Ducem præfecerunt. *Sixtus V.* Pontifex Maximus, ob interemptum Cardinalem *Guisium*, in ipsum Regem anathema vibravit. Ad has angustias redactus Rex *Henricus III.* cùm Lutetiam oppugnaturus, ad Sancti *Clodoaldi* Municipium stativa posuisset, immani parricidio Kalendis Augusti anni MDLXXXIX. trucidatus est, non à Monacho, sicut multi, mendaci famâ, & falso rumore delusi, perperàm scripserunt, sed vel ab Hæretico Calvinista, vel, ut probabiliùs censent alii, ab uno ex Guisiana confœderatione, quam *Ligam* vocabant, perditionis filio, qui, ut faciliorem aditum ad Regem nancisci posset, sumptâ Religiosâ veste, & sub ea, instar lupi sub pelle ovina, latens, ad Regem admissus, cultrum venenatum in ejus ventrem infixit, ex quo vulnere sequenti die è vita migravit *Henricus III.* Rex sanè meliori sorte dignus, utpotè qui Religionis Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ publicam professionem studiumque semper præsetulit, ac servavit, seque Hæresis & Hæreticorum hostem ac persecutorem acerrimum præbuit, quamvis, ut jam observavimus, temporum calamitate & rerum necessitate compulsus, aliquot Edicta in gratiam Calvinianæ Factionis concesserit, ne Catholica Religio, & Regia authoritas ab illa sacrilega factione in utramque armatâ penitùs opprimeretur. Pietatis, quam in animo fovebat, nonnulla identidèm indicia dedit *Henricus III.* sivè cùm Ordinem *Sancti Spiritus* fundavit, sivè cùm Pœnitentium sodalitia instituit, iisque

iisque inscribi voluit; sivè cùm ipse, dimissâ Regiâ Majestate, in supplicationibus Pœnitentis habitu processit, contemptui ac ludibrio Politicorum se exponens; sivè denique dum moriturus propediem, sumptis cum magnâ pietatis, contritionis & humilitatis significatione Sacramentis, atque omnibus suis inimicis veniâ concessâ, ex Regno, quod perpetuis calamitatibus fuerat expertus infestum, ad beatius Regnum, ut par est credere, transiit. Ejus morte defecit *Valesiorum* Stirps Regno idonea, Regnique jus in *Borboniorum* familiam, quæ etiamnùm in Galliis feliciter regnat, devolutum est.

D. Suppetuntne aliqua momenta, quibus evinci possit, eum, qui *Henricum III.* Galliarum Regem trucidavit, non fuisse Monachum, sed Hæreticum Calvinistam, vel potiùs aliquem ex Guisiana confœderatione, quam *Ligam*, vocitabant, scelestum sicarum, qui, ut faciliùs regem adiret, & nefandum illud facinus perpetraret, religiosum habitum sumpsit, & Monachi professionem ementitus est.

M. Multa ad id persuadendum suppetunt momenta, quæ latè referuntur tum ab Authore Libri, cui Titulus est: *La Fatalite de Sainct Cloud*, seu *Fatum Sancti Clodoaldi*, Gallico Idiomate anno MDCLXXII. editi; tum etiam à *Varillasio*, nuperrimo quidem, sed clarissimo Regum Franciæ Historiogropho, in Historia *Henrici III.* Galliarum Regis, quorum præcipua dumtaxat, brevitatis ergò, hìc delibabo. In primis, certissimè constat ex Annalibus & Historiis Gallorum, tantum his funestis, miserisque temporibus exarsisse in *Henri-*

cum

rum III. Regem factionis conjurationisque Guisianæ furorem, ut non semel perduelles fœderati ei mortem inferre tentaverint, & plerique ex illis in sacris Suggestis, in Pœnitentiæ tribunalibus, in Doctorum celeberrimis Collegiis, adversùs Regem, ceù Tyrannum, hypocritam, & perfidum publicæ fidei, libertatisque Comitiorum violatorem, concionibus, consiliis, scriptis, responsis, decretis populum animarint, & ad defectionem sollicitaverint, palàm asserentes non esse servandam fidem *Henrico* Regi datam, ejus Sacramento populos exsolutos, fas esse contra eum armari plebem, & non ampliùs pro Rege solitas in Sacris Mysteriis preces esse fundendas. Profectò ex illo perduellium fœderatorum furore, facili negotio quisque judicare potest, scelestum illum sicarium, qui *Henricum III.* trucidavit, ex eorum grege ac societate fuisse. At inquies, sicarius ille Regicida Dominicanam vestem gestabat. Id certè non inficias eo, sed quo pacto id acciderit, disce nunc. *Achilles Harlæus*, supremus Senatus Parisiensis Princeps, qui in Regis *Henrici III.* fide & obsequio constans, è Senatu in carcerem ad Arcem Bastiliæ à factiosis fuerat abreptus, miserat *Jacobum Clementem*, Religiosum Dominicanum Sacerdotem, cum litteris & secretis mandatis maximi momenti, quæ Regi relaturus esset. Hic sub Vesperam ad Sanctum *Clodoaldum*, ubi tunc Rex erat, accessit, & in ædibus *Jacobi Gueslæi*, Generalis in Regio Senatu Procuratoris, receptus, nocte sequenti occisus est à perduelli fœderato, qui opportunam occidendi Regem occasionem nactus, habitum Dominicanum induit, & unà cum litte-

ris *Harlæi* perrexit ad Regem, quas cùm attentiùs legeret Rex, ab eo perfido & iniquiſsimo ſicario lethale vulnus in imo ventre accepit. Id autem ne gratis à me dictum putes, audi, ſi placet, rationes, quæ æquum rerum æſtimatorem convincere debent. In primis, teſtantur omnes ad unum, Hiſtorici Galli, ſicarium, à quo occiſus eſt Rex *Henricus III.* ſtatim ac Regem percuſsiſſet, non ſolùm à *Gueslæo*, Generali in Regio Senatu Pariſienſi Procuratore, ſed etiam ab Aulicis, qui tunc adſtabant, multis vulneribus confoſſum, & interfectum fuiſſe. Hæc autẽ violenta ac repentina mors haud obſcurè probat, non ſolùm hunc ſicarium, ſed etiam illos à quibus occiſus eſt, fuiſſe perduelles fœderatos, & Guiſianæ factioni addictiſsimos, qui malè ſibi conſcii cùm juſtè pertimeſcerent, ne ille ſicarius, ſi vivus poſt patratum execrandum illud facinus ſervatus eſſet, totum iſtuc myſterium iniquitatis detexiſſet, & conſcios hujus culeo digni ſceleris, quos inter ipſimet cenſebantur, propalaret, ut vitæ ſuæ & honori conſulerent, ei mortem accelerarunt. Alioquin, nemo non videt, hujus ſicarii vitam protrahi debuiſſe, donec interrogatus cauſam & nefandi illius criminis conſcios declaraſſet. Præterquàmquòd, poſt obitum Regis *Henrici III.* jamque occiſo ejus ſicario, reperta ſunt Regis viſcera, quæ in loco ſeorſim fuerant repoſita, gladiis transfixa ac dilaniata non ab aliis ſanè, quàm à perduellibus fœderatis, qui in Aula erant, quique jampridem Vitæ *Henrici III.* inſidias ſtruentes, ejuſque mortem machinantes, in ejus viſcera, etiam poſt mortem, ſummâ immanitate ſævierunt. Sed videamu

mus finem hujus Tragædiæ. Corpus hujus ſicarii, ut narrant iidem Hiſtorici Galli, nudum per feneſtram projectum eſt, ut pateret omnium oculis, & dignoſci poſſet, quis eſſet ille ſicarius. At Perduelles fœderati, qui in Aula erant, tot vulneribus corpus ejus conſultò confoderant, atque deformaverant, ut à nemine dignoſci potuerit. Hoc unum tamen viderunt omnes, nullum Tonſuræ Clericalis, quæ in Viro Religioſo major, quàm in aliis Clericis eſſe ſolet, in capite illius ſicarii Regicidæ apparere veſtigium. quod quidem argumento fuit, hunc ſicarium non fuiſſe Religioſum, ſed perduellem fœderatum, qui, ut mox diximus, *Jacobum Clementem* Dominicanum, miſſum ab *Achille Harlæo*, ſupremo Senatus Pariſienſis Principe, ad Regem, intempeſtâ nocte dormientem occidit, ejuſque religioſam veſtem ſumpſit, quò faciliùs ſub ementita illâ veſte Regi fucum faceret, eumque ſacrilego parricidio necaret. Accedit ad hujus veritatis confirmationem, quòd ille ſicarius exhibuit Regi litteras, quas ad ipſum ſcribebat *Harlæus* (quas litteras de induſtria fictas fuiſſe dici certè non poteſt, cùm nunquàm *Harlæus* adversùs illas reclamaverit, nec à ſe datas fuiſſe unquàm negaverit.) Porrò abhorret ab omni veri ſpecie, *Harlæum*, fidiſſimum Regis *Henrici III.* Miniſtrum, committere voluiſſe perduelli fœderato litteras maximi momenti ad Regem perferendas. Vero igitur quàm ſimillimum eſt, *Harlæum* hujuſmodi litteras ad Regem deferendas tradidiſſe *Jacobo Clementi* Dominicano, quem probè ſciebat ergà Regem eſſe optimè affectum, & capitalem conjurationis Gui-

ſianæ inimicum, ſed hunc Religioſum occiſum eſſe à ſcelerato conſpirationis Guiſianæ fœderato, qui ejus religioſum habitum induit, & litteras ab *Harlæo* ſcriptas detulit ad Regem, quem, dùm illas attentis oculis perlegeret, lethali vulnere ſauciavit. Hinc eſt, quòd poſt mortem *Henrici III.* perduelles conjurationis Guiſianæ fœderati, quamvis de morte Regis ultra modum lætarentur, tripudiarent ac triumpharent, attamen, ne tam flagitioſi, & à Sæculis in Galliis inauditi parricidii authores audirent, ſicut reverà erant, rumorem ubique ſparſerunt, Regem *Henricum III.* à Religioſo Dominicano fuiſſe occiſum, idque ut efficaciùs populo perſuaderent, prædictum Dominicanum ſummis laudibus extulerunt, eumque ut Martyrem non ſolùm verbis, ſed ſcriptis, & imaginibus prædicarunt. Quæ res gravem in Dominicanos, licèt inſontes, tempeſtatem excitavit, præſertim in *Edmundum Burgonium*, tum temporis Conventus ac Collegii Pariſienſis Prædicatorum Priorem, qui tamen, ſicut narrant omnes Hiſtorici Galli, conſtantiſſimè ſemper negavit, ſe neque *Henrici III.* cœdis ſuaſorem, neque conſcium fuiſſe, aut de eâ, antequàm patrata fuiſſet, quidquam ſciviſſe: *quin immò*, teſte *Spondano* in Annalibus Eccleſiæ ad annum MDLXXXIX. Num. XVII *ait, eam ſe ex animo deteſtari & execrari, qui nihilominùs falſis teſtium accuſationibus obrutus, à quatuor equis diſcerptus fuit, in pia ad Deum oratione Vitam finiens.* Hic rumor de cœde Regis *Henrici III* à Religioſo Dominicano factâ ita increbuit, & prævalente Guiſianâ factione, ſic populorum animos pervaſit, ut deinceps omnes fermè Hiſtorici Gal-

Galli falso illo rumore delusi, vel politicis adducti rationibus, hoc detestabile parricidium Religioso Dominicano perperàm & inscitè affinxerint. Longè veriùs ac prudentiùs *Petrus Matthæus*, qui *Henrici IV.* Galliarum Regis, successoris *Henrici III.* Historiographus fuit, describendo *Henrici III.* mortem Tomo I. Historiæ Franciæ pag. 772. hæc Habet: *jusque à cette heure on n'à sceu au vray, qui à ètè le conseil, ni l'autheur de la mort d'Henri III.* Quæ verba sic latinè redduntur: *Quis necis Henrici III. verus suasor, Authorve fuerit, hactenùs incompertum omninò est.*

D. Facilè his, quas protulisti, haùd levibus conjecturis adducor ut credam, cœdis *Henrici III.* Galliarum Regis Authorem fuisse non Monachum, sed perduellem Guisianæ conjurationis fœderatum. Sed quisquis ille fuerit, tam grande scelus quo nomine appellem? nescio. Parricidium, an rebellionem, perduellionem, furorem & insaniam nominabo? leve illud est ad tam tetri facinoris atrocitatem exprimendam. An belluinam sub larva vultus humani immanitatem? ne istud quidem sufficit. An florentissimi Galliarum Regni fœdissimam maculam, immò exitium, flammam ac perniciem? Quàm possum atrocia, ac detestanda nomina mente efformavero, vincit omnia horrendi illius Regicidii atrocitas, ac ne cogitatione quidem capi, nedùm oratione satis exprimi, explicarique potest.

M. Rectè quidem ac catholicè sentis, optaremque ipse abominandi illius flagitii horrore perculsus, luctuosa illa atque calamitosa tempora altissimo præterire silentio, si liceret. At co-

gunt me Historiæ leges, alterius perindè execrabilis in Successore *Henrici III.* Galliarum Regis memoriam parricidii refricare. *Henrico III.* Galliarum Regi successit *Henricus Borbonius* Navarræorum Rex, inter Francorum Reges dictus *Henricus IV.* &, ob res præclarè gestas, *Magni* cognomen promeritus. In Francorum Regimen assumptus, Sanctissimè juravit, se Fidem Catholicam in toto Regno sartam tectam conservaturum, nihilque contra eam unquàm moliturum. Sed cùm Calvinianam Hæresim, quâ irretitus erat, necdùm palàm ejurasset *Henricus IV.* ejus electio non omnibus placuit. Guisianæ Factionis fœderati, qui sibi Ducem elegerant *Carolum Meduanum*; seu *Mayenium*, fratrem *Henrici Guisii*, jussu *Henrici III.* Galliarum Regis interempti, non solùm alterum Francorum Regem elegerunt, videlicet *Carolum* Cardinalem *Borbonium*, Regis *Henrici IV.* patruum, quem *Carolum decimum* nuncuparunt, sed etiam bellum in Regem *Henricum IV.* instaurarunt, quod tamen feliciter confecit Rex, insignem de fœderatis referendo victoriam, quæ *Ivriaca* dicitur, per quam *Egmondanus*, Comes Hispanarum Copiarum ductor, occubuit. At nihilosecius, fervente adhuc in Galliis Bello civili, Rex *Henricus IV.* divino tandem lumine illustratus, seriam de ejuranda Hæresi cogitationem suscepit, eamque reverà, postquam accuratè institutus fuisset ab Episcopis, quos consuluit, & inter quos eminebat *Jacobus Davitius Perronius*, Ebroicensis Antistes, publicè ejuravit, & ritu solemni Catholicam Fidem professus est, atque ab hæresi ac peccatis, præviâ Sacramentali Confessione, absolutus

lutus die xxv. mensis Julii S. *Jacobo* sacrâ anni MDXCIII. Hac editâ Fidei Catholicæ professione, Rex *Henricus IV.* Romam ad *Clementem VIII.* Pontificem Maximum, veniæ impetrandæ causâ Legatum misit Nivernensem Ducem, & interim Regiam sui consecrationem suscepit *Carnuti* à *Nicolao*, ejusdem Urbis Episcopo. Deindè Lutetiam cum armato milite veniens, eâque potitus, præteritorum omnium gratiam Civibus concessit. Tandem anno MDXCV. *Clemens VIII.* qui hactenus gratiam cunctabundus distulerat, à *Jacobo Perronio* Ebroicensi Episcopo, Regis Oratore, & *Arnaldo Ossato* exoratus, Absolutionem Regi *Henrico IV.* concessit iis conditionibus, quas in ejusdem *Perronii*, posteà Cardinalis, Relationibus legere est. Tum verò, certatim Proceres ac Civitates ad Regis *Henrici IV.* fidem & obsequium redeuntes, eum Galliarum Regem justis ac festivis gratulationibus proclamarunt. Galliæ itaque pro suo jure imperans *Henricus Magnus*, Calvinianam quidem Hæresim debilitavit, sed radicitùs extirpare haud potuit; immò, Calvinianis ad arma pronis, nec tumultuari desinentibus, coactus est Rex, non aliâ ratione civiles tumultus compescere valens, *Edictum Nannetense*, sic dictum à loco unde prodiit, anno MDXCVIII. concedere, in quo Hæreticis, præter alia privilegia, jus ad honores, dignitates & munera Regni, atque Synodos celebrandi, & Cœtus agendi facultas tribuebantur. Hoc Edictum Nannetense Catholicis perniciosum, & Hæreticis utilissimum, quod ab invito Rege *Henrico Magno* extortum, servatum metu, vim adhuc obtinebat Regnante

in Galliis *Ludovico Magno* hujus nominis XIV. qui illud Edictum Nannetense tandem rescidit ac penitùs abolevit, quo uno facto substulit fibras omnes pestiferi mali, ut renasci deinceps, ac repullulare non possit, sicut fusiùs ostendemus in Colloquio I. in Historiam Sæculi XVII. Eximiis dotibus præditus fuit *Henricus IV.* virtute militari, beneficentiâ in populum, in profligandis vitiis, abusibus, & duellis severâ disciplinâ, sed præsertim admirabili benignitate, quâ Patres Societatis Jesu, qui anno MDXCIV. toto Regno ejecti fuerant, occasione facinoris *Joannis Castelli*, perditissimi adolescentis, qui Regem cultro aggressus fuerat, nec tamen occiderat, ab exilio revocavit, Regno honorificè restituit anno millesimo sexcentesimo quarto, ac nobile Collegium Flexiæ Andegavorum iisdem Regali munificentiâ erexit. Hunc fortissimum, & clementissimum Regem, rebus pace belloque, manu & consilio gestis, verè *magnum*, quem Galli in oculis & delitiis habebant, eumque immortalem cupiebant, inter plausus & magnificentiam coronandæ apud S. *Dionysium*, ut moris est, Reginæ Conjugis suæ *Mariæ Mediceæ*, dùm Parisiensem lustrat urbem, impius sicarius *Franciscus Ravaillacus*, inculis mensis, bis in corde percussit & nefario parricidio abstulit. Sic lætitiam, cum maximè gestit, excipit luctus, & summis gaudiis summi fermè dolores intercurrere solent. Contigit *Henrici IV.* Regis optimi interitus die XIV. mensis Maji anni MDCX. ætatis LVII. Regni XXII. Reliquit Regni hæredem ex *Maria Medicea* uxore filium *Ludovicum*, qui post ipsum regnavit, hujus nominis *XIII.*

Ju-

Justum cognominatum, cujus præclarè Gesta describemus in Colloquio I. in Historiam Sæculi XVII.

D. Gallia, fortunata Gallia, quæ te, domesticis fluctibus Sæculo XVI. tam atrociter jactatam, manebat sors, qui casus, quæ conversio rerum, nisi qui tibi Regnum sinè fine dedit Deus immortalis, idem coortas tempestates illas turbulentissimas in optatam tranquillitatem tandem convertisset, teque ad tot scopulos allisam brevi naufragium facturam, in portu, præter omnium spem, felicitèr collocasset? At nunc, quæso te, paulisper expendamus, an Ecclesia, quæ Sæculo XVI. sub Galliarum Regibus tot bellorum furiis, totque Hæresum procellis agitata fuit, meliorem sortem nacta sit sub Regibus, qui eodem Sæculo Angliæ Regno præfuerunt.

M. Multò fœdior fuit Ecclesiæ facies sub Regibus, qui Sæculo XVI. Angliæ Regnum gubernarunt, eòque magis infausta ejus deploranda sors, quòd necdùm immutata sit Anglia, sed ab Ecclesia Romana diro Schismate etiamnùm divulsa maneat, cui antehàc summis obsequiis erat addicta. Huic funesto Anglicano Schismati initium dedit *Henricus VIII.* Angliæ Rex, filius *Henrici VII.* cujus Gesta descripsimus in Colloquio I. in Historiam Sæculi XV. Litterarum cultorem, & fidei Catholicæ strenuum defensorem sub initium Regni sui sese prodidit *Henricus VIII.* nonnulla etiam specimina virtutum præbuit, quas posteà nefandi Schismatis, ebrietatis, avaritiæ, crudelitatis, & effrænatissimæ libidinis infamiâ obscuravit. Hæresim, adversùs quam signum

ipse-

ipſemet ſuſtulerat, ſcribendo Opuſculum contra *Lutherum* Hæreſiarcham, propter quod glorioſum *Defenſoris Fidei* nomen Pontificio *Leonis X.* diplomate promeritus erat, in Regnum ſuum introduxit, Chriſti Eccleſiam probris omnibus affecit, ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituit, & in Romanum Pontificem, cui vehementer iratus erat, vim omnem inauditæ cujuſdam acerbitatis effudit. Cauſam illius iræ, quâ *Henricus VIII.* in Romanum Pontificem flagrabat, breviter hìc aperiam, ut intelligas, quò tandem ſapientiſſimos interdùm homines nefariæ cupiditatis æſtus abripiat. *Catharinæ*, Regum Hiſpaniæ *Ferdinandi*, & *Iſabellæ*, filiæ, necnon Viduæ *Arthuri*, qui erat *Henrici VIII.* frater, quique virginitatis ejus florem nequidem delibaſſe dicebatur, *Henricus VIII.* Rex, obtentâ priùs à Romano Pontifice *Julio II.* diſpenſatione, nupſerat die III. menſis Junii anni MDIX. ex qua tres filios, duaſque filias ſuſcepit, paucis poſt nativitatem menſibus morte præreptos. Sola *Maria* ex eo connubio procreata utrique parenti ſuperſtes vixit, eamque, ut legitimam prolem, & Regni hæredem declaravit & inſtituit ejus pater *Henricus VIII.* Contigit autem, ut poſt annos undeviginti ab iſto inito matrimonio, Rex *Henricus VIII.* naturâ levis, in libidines pronus, & furtivas cum nobilibus puellis voluptates ſæpiùs captans, divortium cum Regina *Catharina* conjuge ſua, quæ omnium Chriſtianarum virtutum cultu eminebat, facere decreverit: maximè ex quo infandis *Annæ Bolenæ* flammis ardere cœpit. Viri Aulici, qui tempori ſervire ſolent, & undè flatus oſtenditur, illùc vela dare, iſtud præpoſterum *Henrici VIII.*
pro-

propositum non improbarunt, sed potiùs ratio-num suarum atque propriæ utilitatis, quàm Religionis & justitiæ studiosiores, ut Regi placerent, divortium suaserunt, dictitantes, *Henrici* Regis connubium cum *Catharina* legitimum non esse, quòd *Arthuri* Principis, ejus fratris, vidua esset, nec in eo salvâ conscientiâ ipsum manere posse. Inter illos projectæ adulationis Aulicos, qui se in omnibus ad Regis nutum componebant, nullamque aliam Religionis ac Disciplinæ normam sectabantur, tres præcipui fuerunt, videlicet *Thomas Volseus*, *Thomas Cranmerus*, & *Thomas Cromuellus*, qui, ut Regis libidini indulgerent, ei divortii cum *Catharina* legitimâ conjuge sua consilium aut suggesserunt, aut politicis artibus usi illud executioni mandari curarunt. *Thomas Volseus*, Archiepiscopus Eboracensis, Regni Cancellarius, S. R. E. Cardinalis, & Sedis Apostolicæ per totam Angliam Legatus à latere creatus, hoc divortium primus quidem Regi suggessit, sed postеà culpam agnoscens, seque rem pœnitendam commisisse fassus, non solùm gratiam amisit ac summam, quâ apud Regem pollebat, authoritatem, sed etiam omnibus dignitatibus & bonis spoliatus, dum captivus Londinum, tanquam reus læsæ Majestatis, duceretur, in ipso itinere ad Lecestriæ oppidum obiit anno MDXXX. *Thomas Cranmerus*, alter hujus divortii suasor, & promotor, quem ob id Rex *Henricus VIII.* ad Archiepiscopatum Cantuariensem nominavit, vir fuit versatilis ingenii ad omnem auram mutabilis, omnis Religionis expers, turbarum concitator, qui tandem anno MDLIII. vivus exustus est, ut videre est apud Illu-

Illuſtriſſimum *D. Boſſuet* Epiſcopum Meldenſem libro VII. *Hiſtoriæ Varationum Eccleſiarum Proteſtantium*, ubi *Thomam Cranmerum* Archiepiſcopum Cantuarienſem, quo, tanquam Eccleſiæ ſuæ reformationis, ut ajunt, Anteſignano, Hæretici Angli gloriantur, graphicè ac nativis coloribus depingit. Denique, *Thomas Cromvellus*, qui in hoc procurando divortio omnem curam operamque adhibuit, homo fuit vafer, ambitioſus, avarus, Lutheranæ factioni addictus, totique Ordini Eccleſiaſtico infeſtus, quem ſubindè Rex *Henricus VIII.* conſiliis ſuis aptiſſimum Miniſtrum elegit, & in eum plenâ manu præcipuas Regni dignitates congeſſit. Hi ſunt, qui repudium Reginæ *Catharinæ* approbarunt, & Regi novi ineundi Matrimonii Authores fuerunt. At versâ vice, juſtiſſimam *Catharinæ* Reginæ cauſam, præter doctiſſimos Angliæ Theologos, benèmulti ex omni natione viri eruditiſſimi acriter tuiti ſunt. *Carolus* quoque Imperator hujus nominis *V.* ejuſdem *Catharinæ* Reginæ, materteræ ſuæ, legitimum connubium ſtrenuè defendit apud *Clementem VII.* Pontificem Maximum, cujus ipſamet Regina, ſuæ dignitatis, juriſque tenax, patrocinium imploraverat. Summus Pontifex, re cum matura deliberatione expensâ, & æquâ lance libratis hinc inde momentis, pro validitate matrimoni ſtetit invictus, nec adduci unquàm potuit, ut *Henrico* Regi facultatem alterius contrahendi matrimonii concederet. Hanc repulſam paſſus *Henricus VIII.* in Summum Pontificem debacchari cœpit, eoque licèt repugnante, induxit *Thomam Cranmerum*, alterum in Religione Protheum, quem, ut mox dixi,

dixi, Archiepiscopum Cantuariensem creaverat, ut sententiam ferret, ac palàm pronuntiaret, necessitatem jure Divino impositam esse regi *Catharinam* Reginam, utpotè fratris sui *Arthuri* uxorem, dimittendi; subindè concessam novi contrahendi matrimonii libertatem. Eâ iniquâ sententiâ fretus *Henricus VIII.* absque mora *Annam Bolenam*, quam quinque ante menses clam sibi copulaverat, solemni pompâ duxit, eamque Regio diademate ornavit postridiè Kalendas Junii anni MDXXXIII. Sed quanti & Regno & Ecclesiæ constiterit istud inauspicatum *Catharinæ* Regis repudium, ex his, quæ nunc dicturus sum, facilè percipies. Rex *Henricus VIII.* postquàm *Catharinam* legitimam conjugem suam repudiasset, Dei præpotentis scelerum ultoris vindictam expertus, non ampliùs Rex, sed homo planè uxorius, & vile scorti mancipium evasit. *Annam Bolenam*, cui nupserat, & ex qua filiam, dictam *Elizabetham*, suscepit; paulò post adulterii & incestus convictam, capite multari jussit, & statim tertiam duxit uxorem *Jannam Semeiram*, quæ filium peperit *Eduardum*, sed in ipso partu defuncta est. Quarè *Henricus* Rex ad quartas protinùs nuptias convolavit, quas inivit cum *Anna*, sorore *Guillelmi*, Cliviæ & Juliæ Ducis, cujus conjugis brevi pertæsus, *Thomam Cromvellum*, qui hujusmodi nuptias conciliaverat, mortis supplicio affecit, & *Annam Clivensem*, ut parùm illecebrosam, dimisit, & cũ *Catharina Hovarda*, Ducis *Notfolciæ* Nepte, quintas nuptias celebravit. At *Catharina Hovarda* ob adulterium neci traditâ, *Catharinam Parram*, Baronis *Latimeri* Viduam, sextis nuptiis sibi copulavit salacissimus Rex *Henri-*

ri-

ricus VIII. quem Deus optimus Maximus *tradidit in reprobum sensum*, &, ob impotentem, quâ flagrabat, libidinem, à scelestis hominibus excæcari permisit, maximè à *Thoma Cranmero*, indignissimo illo Cantuariensi Archiepiscopo, qui, conculcatis divinis & humanis legibus, hasce illicitas nuptias conciliavit. Nec sanè id tibi mirum videri debet, cùm Hæretici illius temporis libidinosis Principibus, qui eorum Sectæ favebant, Polygamiam, seu duas simul uxores habendi facultatem indulgerent, ut constat ex Consultatione *Lutheri*, & aliorum Germaniæ Protestantium, datâ Vitembergæ die Mercurii post festum S. *Nicolai* anni MDXXXIX. in qua Principi *Landgravio* potestatem permiserunt novum matrimonium ineundi cum *Margarita Saal*, etiam adhuc vivente legitimâ conjuge suâ. Sic enim ajunt in ea consultatione egregii illi, si superis placet, Ecclesiæ Reformatores, ad hunc Principem scribentes: *Quòd si denique vestra Celsitudo omninò concluserit, adhuc unam conjugem ducere, judicamus id secretò faciendum, nempè ut tantùm vestræ Celsitudini, illi personæ, ac paucis personis fidelibus constet Celsitudinis vestræ animus, & conscientia sub sigillo confessionis ...... Sic & tantùm in hoc approbamus: nam quod circa Matrimonium in lege Moysis fuit permissum, Evangelium non revocat, aut vetat, quod externum regimen non immutat, sed affert æternam vitam, & orditur veram obedientiam erga Deum, & conatur corruptam naturam reparare*. Hanc Hæreticorum Consultationem, quæ *Luthero*, aliisque Hæreticis, qui ei subscripserunt, perpetuam inurere debet infamiam, integram refert Illustrissimus *Jacobus*

cobus Bossuet, Meldensis Episcopus Tom. I. lib.VI. *Historiæ Variationum Ecclesiarum Protestantium*. Cùm igitur *Lutherus*, aliique ejusdem furfuris hæretici suæ Sectę addictis Principibus Polygamiam simultaneam divinâ lege vetitam in Germania permiserint, mirum certè tibi videri haùd debet, quòd *Thomas Cranmerus*, Cantuariensis Archiepiscopus, intùs & in cute hæreticus Lutheranus, legitimas *Henrici VIII.* cum *Catharina* nuptias dissolverit, & aliarum nuptiarum, quas idem Rex contra legem Dei, & cum gravissimo omnium scandalo, ut effrænem libidinem expleret, contraxit, conciliator simul & approbator extiterit.

D. Ex eo divortio Regis *Henrici VIII.* cum *Catharina* legitima uxore sua habuitne originem Schisma Anglicanum, seu fatalis illa Angliæ Regni ab Ecclesia Romana separatio?

M. Prædictum divortium Schismati Anglicano initium dedisse, immò illius vnicam causam fuisse certissimè constat. At enim *Clemens Septimus* Pontifex Maximus certior factus de hoc divortio, & de novo matrimonio, quod Rex *Henricus VIII.* injerat cum *Anna Bolena*, peremptoriam tulit sententiam, quâ declaravit, Reginam *Catharinam* ad suum pristinum Regiæ dignitatis statum restitui, *Annam Bolenam* à Regio thoro deiici, ac penitùs amoveri debere: & *Henricum* Regem incurrisse in censuras, ac pœnas in eos latas, qui Sedis Apostolicæ mandatis parêre detrectant, quarum tamen executionem suspendit, quò Pontificiæ Sententiæ commodiùs Rex morem gerere posset. At *Henricus VIII.* Pontificiâ illâ sententiâ exacerbatus, edixit, ut *Catharina* non ampliùs appellaretur Re-

gina,

gina, vel *Henrici* Regis uxor, ſed tantùm deinceps diceretur *Arthuri* Principis Vidua. Voluit inſuper, ut *Maria*, ex *Catharina* filia, quam ipſe antè *Walliæ* Principem, Regnique hæredem inſtituerat, haberetur in poſterum tanquàm ſpuria, & illegitima proles, quodque luctuoſius eſt, ut Romano Pontifici inſultaret, totius Anglicanæ Eccleſiæ Summum, & unicum Caput ſe dixit, & *Thomam Cromvellum*, cujus ſuperiùs memini, Virum licèt Laicum, & omnis bonæ eruditionis expertem, ſuum in cauſis Eccleſiaſticis Vicarium Generalem conſtituit, ſacras opes Fiſco addixit, pretioſiſſima quæque Eccleſiarum ornamenta rapuit, Monachis, & Monialibus vel redire ad ſæculum juſſis, vel paſſim crudeliter contrucidatis, Vitam Monaſticam penitùs abolevit. Auſus eſt etiam in Cœlites ferociam exercere, nec *S. Thomæ* Martyri, Archiepiſcopo quondàm Cantuarienſi, pepercit, quem reum Majeſtatis dixit, ſanctorum albo expunxit, corpus ejus comburi, & cineres in ventum ſpargi juſſit. Sæviit in *Fiſcherum* Roffenſem Epiſcopum, *Thomam Morum*, Regni Cancellarium, & alios, quos eo tantùm nomine morti addixit, quòd monſtruoſum Eccleſiæ Anglicanæ Primatum, quem ſibi arrogabat, agnoſcere nollent, de quorum glorioſis agonibus legendus eſt *Sanderus* Libro 1. de *Schiſmate Anglicano*.

D. In hoc Schiſmate, quod adversùs Eccleſiam Romanam conflavit *Henricus VIII.* fuitne fides Catholica in iiſdem capitibus immutata, in quibus nunc Angli ab Eccleſia Catholica ſunt ſeparati?

M. *Hen*

M. *Henricus VIII.*, ut suum temerè vsurpa-
ım Ecclesiæ Anglicanæ Primatum exerceret,
ırmam Religionis, ac Divini cultus in Regno
ngliæ deinceps tenendam, ac servandam, sex
rticulos complectentem, jussit per *Thomam Cro-
uellum*, suum in causis spiritualibus Vicarium
eneralem, anno MDXXXIX. promulgari cum hac
ıscriptione: *Articuli per Regiæ Majestatis Sereni-
tem constituti*. Horum primus, *Transubstantiatio-
m* in Sacramento Eucharistiæ credi jubet. Alter
mmunionem sub una specie ad salutem sufficere de-
arat. Tertius *Cœlibatum Sacerdotum retinendum*
cernit. Quartus, *vota castitatis, & viduitatis
cessariò persolvenda* sancit. Quintus, *non modò
issarum celebrationem juri Divino consentaneam
e, verùm, & Missas privatas celebrari bonum, ac
cessarium esse statuit*. Sextus denique Articulus,
*uricularem Confessionem in Ecclesia necessariò con-
vandam esse præcipit*. Sex illi Articuli, quandiù
enricus VIII. in Anglia regnavit, fuerunt ad
nussim observati, sed posteà ab Anglis, sensim
ıe sensu in varios errores prorumpentibus, fue-
nt penitùs aboliti, & in integrum immutata
Angliæ Regno Religionis forma, sicut luculen-
r ostendit Illustrissimus *Jacobus Bossuet* libro VII.
istoriæ Variationum Ecclesiarum Protestantium, ex
ıo facilè intelligere potes, solenne esse his, qui
mel veritatis viam, & Ecclesiæ Romanæ com-
unionem reliquerunt, sibi nunquàm in fide con-
are, in gravissimos præcipitari errores, nec vl-
m prorsùs habere Religionis formam, in qua
ıtò pedem figere possint. Quod, proh dolor!
ınc experiuntur Angli, qui à tempore schismatis

Henrici VIII. omni vento doctrinę circumferuntur, & magnam videntur assumpsisse Religionem, dùm nullam respuunt falsitatem, omnesque Sectas *Lutheri*, *Calvini*, *Zuinglii*, *Anabaptistarum*, *Fanaticorum &c.* in sua Anglicana Ecclesia admittunt, eisque pro suo arbitrio adhærent.

D. Resipuitne ante mortem *Henricus VIII.* à funesto illo schismate, quo Angliæ Regnum à communione Catholicæ, & Romanæ Ecclesiæ separavit?

M. Frustrà pia Mater Ecclesia ad Pœnitentiam sæpiùs invitavit *Henricum VIII.* cujus cor obdurescebat in dies, quique novis sacrilegiis, ac flagitiis facinorum suorum mensuram cumulabat. Dicitur tamen, eum gravi correptum ægritudine jamque propediem moriturum, statuisse cum Summo Pontifice, & Romana Ecclesia reconciliari, sed Aulicorum turbâ, quos sacris bonis locupletarat, impeditum fuisse. Sic, ut veteri fertur Adagio, *serò sapiunt Phryges*. Sumpsit tamen Rex *Henricus VIII.* Catholico more Sacrosanctam Eucharistiam paulò ante mortem ad se delatam, eamque genuflexo, ac prono capite adoravit. Posteà Testamentum condidit, in quo statuit, ut *Eduardus*, filius ex *Janna Semeira* novennis, sibi in Regnum succederet, eique adjunxit sexdecim Tutores ac Curatores, omnes ferè Catholicos, ut in fide ac Religione Catholica educaretur, excepto tamen Ecclesiæ Anglicanæ Primatus titulo, quem in ipsum transfudit; Quod si absque liberis obiret *Eduardus*, voluit ut regnaret *Maria* Princeps ex *Catharina* priori Conjuge filia; & eâ itidem deficiente, tertia esset in ju-

si-

ucceſſionis ad Regnum *Elizabetha*, filia ex *Anna olena* ſuſcepta. His rebus ità conſtitutis, Rex *lenricus VIII.* in ſchiſmate obfirmatus migravit è ita v. Kalend. Februarii anni MDXLVII. Regni XXVIII. ætatis LVI.

D. *Eduardus* Rex fuitne, juxtà ſupremam atris ſui *Henrici VIII.* voluntatem, in fide, ac Reigione Catholicâ educatus, atque eruditus?

M. Inter Tutores Regi *Eduardo* à parente latos, *Eduardus Semeirus*, Herfordiæ Comes, & aulò poſt Somerſeti Dux, *Januæ Semeiræ*, quoniàm Reginæ, frater, ac ſubindè *Eduardi* Regis vunculus, totam ad ſe rapuit auctoritatem, ſeue ſolum Regis Tutorem, ac Regni Protectorem ixit. Curavit autem ut juvenis Rex *Eduardus* uinglianæ hæreſeos peſte inficeretur, & ſuadene *Cranmero* Archiepiſcopo Cantuarienſi, qui huic æreſi favebat, accivit in Angliæ Regnum *Petrum ermilium Martyrem*, *Martinum Bucerum*, *Berardinum Ochinum*, & alios hæreticos, quos Acaemiis præfecit, & ad illos audiendos compulit Angliæ juventutem. Tùm *Cranmerus* perfrictâ ronte ſex illos Articulos, quos à Rege *Henrio VIII.* editos ſuprà recenſuimus, quoſque ipſenet, uſque ad mortem ejuſdem Regis approbaverat, & executioni mandaverat, omninò abrogavit, & abolevit, Theologiam Scholaſticam ex Academiis proſcripſit, novos adminiſtrandorum Sacramentorum ritus conſtituit, vaſa ſacra, Cruces, candelabra aurea, argentea Regis Fiſco adjudicavit, Sanctorum Imagines diſiecit, Miſſæ Sacrificium ſuſtulit, Communionem Euchariſticam ſub utraque ſpecie Laicis dandam eſſe ſanxit, &

vulgaris idiomatis vſum in Sacra introduxit. Hujuſmodi ſacrilegæ in doctrina Fidei mutationes factæ à *Cranmero*, aliiſque mox laudatis hæreticis, approbatæ fuerunt in Comitiis Regni Angliæ Londini anno MDXLVII. & ſtatim miſſi ſunt per totum Regnum Viſitatores hæretici, qui omnia Religionis Catholicæ monumenta ac ſigna tollerent, & Epiſcopos, qui ab impia illa novitate abhorrerent, in carceres conijcerent, dignitate exuerent, & in eorum loca Hæreticos intruderent. Hæc fuit luctuoſa Religionis facies ſub *Eduardo* Angliæ Rege, qui obiit pridiè Nonas Julii anni MDLIII. ætatis XVI. Regni VII. Cognitâ Regis *Eduardi* morte, ſtatim *Maria*, quæ *Henrici VIII.* & *Catharinæ* erat filia, ſe Reginam dixit, & ut in Angliȩ Regno fidem Catholicam reſtitueret, accivit *Reginaldum Polum* Cardinalem, *Julii III.* Pontificis Maximi à Latere Legatum, qui totum Angliæ Regnum à ſchiſmate abſolvit, Catholicam Religionem reſtauravit, Cleri populique mores emendavit, antiqua Inſtituta, & pias conſuetudines poſtliminiò revocavit, uno verbo, omnes ſuas curas eò convertit, ut in Angliæ Regno Sedi Apoſtolicæ reconciliato, & ab Hæreſibus repurgato refloreſceret Catholica Religio. *Maria* Regina ſapientiſſimis hujus Cardinalis adjuta conſiliis, Supremi Eccleſiæ Anglicanæ Capitis appellationem à Patre ſuo *Henrico VIII.* impiè uſurpatam, & ab *Eduardo*, fratre ſuo, ſacrilegè retentam, abdicavit. Oratores Romam miſit, qui ejus nomine obedientiam Summo Pontifici exhiberent. Supr triginta Hæreticorum millia ex Angliæ Regno excedere compulit. Sceleratum *Cranmerum*, Can

tua

ıarienſem Archiepiſcopum, convictum fictè cecinisse palinodiam, & multa in Eccleſiam Catholicam ſacrilego ore deblaterantem, vivum exuri juſſit, atque in ejus locum ſuffecit *Reginaldum Polum*, hoc honore, propter Regium ſanguinem, eruditionem ſingularem, Legationem Pontificiam, & obitos pro Eccleſia labores, digniſſimum. Quæ omnia tàm à *Maria* Regina, quàm à *Reginaldo Polo* Cardinali prudentiſſimè conſtituta, & à *Paulo IV.* Pontifice Maximo confirmata, diuturnam Eccleſiæ Anglicanæ pacem ſpondere videbantur, quam tamen ſpem fefellit eventus. *Maria* quippè Regina, quæ, ad faciliùs ac feliciùs procurandam in Regno Angliæ Religionis Catholicæ reſtaurationem, nupſerat *Philippo II.* Hiſpaniarum Regi, *Caroli V.* Imperatoris filio, obiit, nullâ relictâ prole, anno MDLVIII. ætatis XLIV. Regni V. cujus mortis nuncium cùm accepiſſet *Reginaldus Polus* Cardinalis, qui tum temporis ex quartana febre decumbebat, intra ſexdecim horas abiit è vivis, annos natus quinquaginta novem, Vir pietate, doctrinâ, prudentiâ, aliiſque præclaris virtutibus nulli ſecundus. Poſt mortem *Mariæ* Reginæ, ſummo omnium Ordinum conſenſu Regina Angliæ ſalutata eſt *Elizabetha* ex illicitis nuptiis *Henrici VIII.* cum *Anna Bolena* procreata. De ſuâ in Regnum Angliæ inauguratione *Elizabetha* certiorem fecit *Paulum IV.* Summum Pontificem, per ſuum Legatum in Aula Romana verſantem, eam tamen Pontifex, obſtante natalium vitio, ceu Reginam, agnoſcere noluit. Hanc repulſam ægerrimè tulit *Elizabetha*, eâque occaſione uſa eſt, ut Hæreſim, quam animo fovebat, palàm profitere-

tur, & in toto Regno ſtabiliret. Pedetentim tamen in hoc negotio procedere voluit callidiſſima mulier. In primis, declaravit, ſibi non probari quatuor Reformatæ doctrinæ Capita, quæ ſub Rege *Eduardo*, fratre ſuo, condita, & publicata fuerant, quorum primo proſcribebantur cæremoniæ, quæ in cultu divino adhiberi ſolebant, quas tamen ipſa, ſe approbare ſignificavit. Altero prohibebatur cultus, & uſus Chriſti, & Sanctorum Imaginum, quem tamen ad excitandam pietatem fidelium utilem eſſe judicavit. Tertio Capite excludebatur vera, ac realis præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti ab Euchariſtiæ Sacramento, quam tamen præſentiam, nec excludi, negarive debere voluit Regina *Elizabetha*. Poſtremo Capite Regibus Angliæ tribuebatur Supremi Eccleſiæ Anglicanæ Capitis titulus, quem ipſa ſibi arrogare non audebat. Verùm, ejuſmodi ſcrupulos, quibus ſub initium Regni ſui *Elizabetha* angebatur, ad quos ſopiendos Hæretici, ut luculentèr oſtendit Illuſtriſſimus *Jacobus Boſſuet* Libro x. *Hiſtoriæ Variationum Eccleſiarum Proteſtantium*, doctrinæ ſuæ Capita ſub *Eduardo* Rege ſtabilita recudere, refigere, ac reformare debuerunt, hos, inquam, ſcrupulos paulò poſt Regina *Elizabetha* omninò diſſipavit, & firmato ſchiſmate novam Religionis formam inſtituit. Imagines Sacras à Templis, aliiſque locis deturbari juſſit. Miſſæ Sacrificium, & Sacramenta adminiſtrandi ritum ſuſtulit, novaſque Cæremonias, ac preces linguâ vulgari præſcripſit. Supremi Eccleſiæ Anglicanæ Capitis titulum ſibi vendicavit, rerum, Cauſarumque Eccleſiaſticarum plenitudinem temerario auſu

usu assumpsit, cum omni visitatione, correctione ac reformatione Cleri, cum omni auctoritate Episcopos creandi, Synodos convocandi, in iis præsidendi, leges condendi, errores, & Hæreses damnandi, Schismata, & abusus tollendi. Hanc in Religione, & Ecclesiæ regimine factam ab *Elizabetha* immutationem omnes Fidei Catholicæ professores, ac defensores vehementer sunt execrati, in quos ipsa cruentam excitavit persecutionem, præsertim postquàm Sanctissimus Pontifex *Pius V.* Constitutione datâ quinto Kalendas Martii anni MDLXX. eam Angliæ Regno privatam declarasset, omnesque, ac singulos ejus subditos à juramento fidelitatis absolvisset. Quam Constitutionem *Gregorius XIII.* & *Sixtus V.* innovarunt, & confirmarunt. His siquidem Romanorum Pontificum Diplomatibus exasperata *Elizabetha*, crudelem carnificinam in catholicos exercuit, *Mariam Stuartam*, Reginam Scotiæ, in Fide Catholica constantissimam, ad se confugientem in custodiam dedit, eamque licèt innocentissimam, oppressit, & vltimo supplicio affici jussit. Belgas perduelles, & Hæreticos, qui se *Geusios* appellabant, necnon Calvinistas in Gallia pecuniâ, & milite juvit, ut fœdus contra Catholicos inire, & Hæresim longè latèquè propagare possent. Regnavit *Elizabetha* annis quadraginta quinque, & obiit anno MDCIII. ætatis suæ LXX. Egregis ingenii, & naturæ dotibus prædita fuit *Elizabetha*, quas tamen turpiter fœdavit tùm Hæresi, cui se se totam addixit, tum crudelitate, quâ in omnes pios grassata est toto tempore Regni sui, quod Catholicæ Religioni in Anglia infaustum maximè ac perniciosum

 fuit.

fuit. Artem quoque dissimulandi apprimè calluit, quippèquæ plures Principes, ejus nuptias ambientes, pro suarum rerum opportunitate inescavit, ac spe ineundi matrimonii lactavit, sed his omnibus posteà vaferrima mulier illusit, nullique nupsit. Sed de Gestis Reginę *Elizabethæ* plura legesis apud *Camdenum*, qui ejus Vitam descripsit.

D. Quàm tecta sunt consilia Numinis! quàm investigabiles viæ ejus! Fidem Catholicam, quæ, *Maria* regnante, faustis ominibus lucem in Angliæ Regno adspicere incipiebat, omninò extinxit *Elizabetha*, ad Hæreses, & novitates propensissima, quodque magis dolendum est, patria fides pristinum in gradum necdùm in hoc Regno restituta est, & damna, per *Henricum VIII.*, & *Elizabetham* Ecclesiæ optimæ parenti importata, hactenùs resarciri non potuerunt. Sed à tristissima horum recordatione funestissimorum temporum, quorum partim incendia, partim adhuc fumantes reliquias videmus, animos nostros, si placet, ad lætiora traducamus, & Statum Ecclesiæ sub Regibus Catholicis, qui Sæculo Ecclesiæ decimosexto supremum in Hispania Dominium obtinuerunt, in præsentia perpendamus.

M. Catholici Reges Sæculi decimi sexti, *Carolus V.*, qui etiàm fuit Imperator, & *Philippus II.* ejus filius, immortali laude juremerito censeri debent, quòd Hispaniam ab Hæresi, quæ alia Regna eodem Sæculo infecerat, puram illibatamque servaverint. De *Carolo* Hispaniarum Rege, & Imperatore hujus nominis *Quinto*, sat superque diximus agendo superius de his, qui Sæculo decimo sexto Imperium Occidentis guber-

narunt. Quapropter, nunc hærebimus dumtaxat in *Philippo II.* Imperatoris *Caroli V.* filio, qui in Hiſpania regnare cæpit anno MDLV. poſtquàm ipſius pater *Carolus V.* Hiſpaniarum Rex ſe ſe eo Regno abdicaſſet, ut privatam vitam duceret. *Mariam*, Angliæ Reginam, quæ Fidem Catholicam, ut mox obſervavimus, in illud Regnum poſtliminio revocavit, vxorem duxit *Philippus II.* ſed *Maria*, Angliæ Reginâ, abſque prole defunctâ, nupſit *Elizabethæ* filiæ *Henrici II.* Galliarum Regis, poſtquàm de eo inſignem reportaſſet victoriam, datâ anno MDLVII. ad S. *Quintini* Fanum pugnâ, in qua per *Emmanuelem Philibertum*, Sabaudiæ Ducem, maximâ clade affecti ſunt Galli. Graviſſimum ac diuturnum Bellum geſſit Rex Hiſpaniarum *Philippus II.* in Belgio, cui præfecerat ſororem ſuam *Margaritam*, filiam notham *Caroli V.* Imperatoris, & *Octavii* Ducis Parmenſis conjugem. Hoc Bellum Belgicum excitarunt *Geuſii*, quod quidem nomen fœderatis, & perduellibus Calviniſtis in Belgio datum eſt à Domino de *Barlemon*, qui Bruxellæ exiſtens, & videns quadringentos circiter iſtiuſmodi fœderatos Belgas *Margaritæ* Belgii Gubernatrici libellum ſupplicem exhibentes, ut liberum ab ea obtinerent ſuæ Calvinianæ Religionis exercitium, Gallicè dixit *Margaritæ* nonnihil eorum adventu exterritæ: *Vous ne devès rien craindre de ces Gueus*; ideſt, *nihil eſt cur timeas ab illis Geuſiis*. Sic apud Gallos audiunt, qui, re perditâ, victum oſtiatim mendicare ſolent. Indè huic Belgarum contra Hiſpanos fœderatorum factioni nomen *Geuſiorum* adhæſit, ac ipſimet in teſſeram, ſeu ſymbolum ſuæ conſpira-

tionis,

tionis, pratèr vestem mendici, æreum, seu plumbeum numisma, sibi fundi curarunt, cujus in una facie *Philippi II.* Hispaniarum Regis effigies erat expressa, ipsorum manibus in fidem junctis cum hac Epigraphe: *Regi Fideles usquequaquè*. Ex altera verò parte mendicantis hominis speciem, bulgasque, vel sacculos à tergo gestantis deformarunt, his adjectis verbis: *Regi Fideles usque ad bulgas*. His simulachris collo appensis, vestibus cinericii coloris induti procedebant isti Geusii, à quibus Catholici Belgæ, ut certo avitæ Religionis symbolo se se discernere possent, æreas, aut argenteas ad collum circumferebant imagines, quæ Christum, & Deiparam repræsentarent, quasque gestantibus Sanctissimus Pontifex *Pius V.* Sacra Apostolicæ indulgentiæ præmia concessit. Quæ piarum Iconum, & Sacrorum numismatum religio ita tùm temporis invaluit, ut ubique gentium Catholici sacris illis muneribus locupletari, & præsidiis muniri ambirent, ac gloriarentur. Interim *Geusii*, seu Hæretici Belgæ fœderati, quatuor à *Margarita* Belgii Gubernatrice Capita minacitèr postularunt, primò, ut novos Episcopos in Belgium introductos omninò removeret. Secundò, ut Inquisitionis Officium tolleret. Tertiò, ut in Belgio Concilium Tridentinum non reciperetur. Postremò, ut ipsi Calvinianæ Religionis in Belgio exercendæ libertatem haberent. At cùm *Margarita* Gubernatrix eos ad *Philippum II.* Hispaniarum Regem remisisset, & moras consultò necteret *Philippus*, tandèm perduelles isti Geusii moræ impatientes, classicum canere, & rebellionis vexillum palàm erigere cæperunt, ubique inclamantes: *Vi-*

Vivant Geusii, eoque ſublato rebellionis ſigno, cum Hæreticis Galliarum Calviniſtis uniti, iiſque crudelitate, & ſacrilegiis pares, conciones Calviniſtarum ritu celebrarunt, multa Monachorum Cœnobia diripuerunt, & ſacra quæque violarunt. Inter hos turbulentiſſimos perduellium Hæreticorum motus *Margarita* Belgii Gubernatrix nihil non egit, ut efferatos eorum animos emolliret, tantâque dexteritate, & prudentiæ laude clavum hiſce calamitoſis temporibus tenuit, ut ſpes eſſet, brevi hoſce tumultus pacatū iri. Sed *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex, veritus ne his ſedandis motibus impar viribus eſſet *Margarita*, miſit in Belgiū cum exercitu *Ferdinandum Toletanum*, Ducem Albanum, qui Bruxellas cùm appuliſſet, & ſummam rerum penès ſe ſolum eſſe vellet, ei locum *Margarita* ceſſit, & in Italiam rediit. Dux *Albanus* aſperitate ſui regiminis, vulnus, quod jam cicatricem ducere cæperat, exaſperavit, duos primariæ nobilitatis Comites *Egmondanum*, & *Hornanum*, necnon alios innocentiæ probatæ Proceres capitali ſupplicio affecit, multorum opes publicavit, tantoque rigore ſæviit in Belgas, ut in apertum bellum proſilierint, excuſſo Hiſpanorum Imperio, quod immodicis exactionibus,& intempeſtivis cædibus inviſum reddiderat Dux Albanus. Huic incendio oleum infuderunt *Elizabetha* Regina Angliæ, Princeps Arauſicanus, & nonnulli alii Principes Calvinianæ Hæreſeos fulgine tincti, quorum potentiâ animati Geuſii, ſeu Belgæ Hæretici fœderati, Catholicorum templa invaſerunt, in res ſacras, Sacerdotes, ac Monachos graſſati ſunt, & omnia Catholicæ Religionis inſignia exterminare mo-

moliti sunt. *Requesinus*, qui Duci Albano in administratione Belgii suffectus fuerat, nullâ mansuetudinis specie, nullo veniæ promisso eorum animos lenire potuit, quos tùm Hæreseos genius, tùm Ducis Albani atrocitas ex desperatione ad rebellionem egerat. Quapropter, armis, sæpiùsque consertis præliis eos domare ac in ordinem redigere tentavit. Sed mortuo *Ludovico Requesino* anno MDLXXVI. *Joannes Austriacus* in Belgium venit à *Philippo II.* Hispaniarum Rege Gubernator hujus Provinciæ missus. Hic anno MDLXXVIII. Geusios, seu Belgii fœderatos, certamine aggressus, in fiduciam, & omen victoriæ præcipuo vexillo suo Crucem appingi jussit cum hoc Emblemmate: *In hoc signo vici Turcas, in hoc & vincam Hæreticos.* Nec eum fefellit eventus, eodem siquidem anno insignem de Geusiis reportavit victoriam. Hic est *Joannes Austriacus*, Imperatoris *Caroli V.* filius nothus, qui à Sancto *Pio V.* Pontifice Maximo præfectus classi maritimæ, ex Pontificiis, Hispanis, Venetisque navibus confœderatæ, victoriam illam, cujus superiùs meminimus, post homines natos maximam ad Naupactum, seu Lepantum in sinu Corinthiaco de Turcis retulit die VII. mensis Octobris anni MDLXXI. Obiit *Joannes Austriacus* apud Namurcum Kalendis Octobris MDLXXVIII. ætatis suæ XXXII. Intempestiva ejus mors novas turbas excitavit. *Matthias*, quippè Archidux Austriæ, ex Ordinum sententia Belgii Præfectus renunciatus, summam Principis Arausicani auctoritatem considerans, fœdus cum eo imprudenter pepigit, eumque in Belgii Præfectura Vicarium suum constituit, sub cujus auctoritate crevit auda-

dacia Geusiorum, quibus etiam ſuppetias tulere *Franciſcus* Dux Andegavenſis, *Henrici* Galliarũ Regis frater, & *Joannes Caſimirus* Palatinus Princeps. Hanc Geuſiorum audaciam, quâ omnem Catholicæ Religionis cultum, ubi viribus ſuperiores erant, penitùs abolere ſatagebant, ægerrimè tulerunt Hannoniæ, & Arteſiæ Proceres, cùmque Catholicæ Fidei, quam peſſundari vehementer dolebant, tenaciſſimi eſſent, à communi fœdere receſſerunt, novumque pro Fidei Catholicæ defenſione inierunt, ob idque dicti *Malècontenti*, quòd nec à Rege Hiſpaniæ, nec à Belgii Ordinibus, qui Hæreticis magiſquàm Catholicis apertè favebant, ſtare vellent, ſed pro Catholica Religione, non minùs quàm pro libertate tuenda ſanguinem profundere, mortemque oppetere paratos ſe eſſe palàm profiterentur. Infinitus profectò eſſem, ſi omnia mala, quæ ambæ illæ *Geuſiorum*, & *Malecontentorum* factiones, omiſsâ boni publici curâ, res dumtaxat ſuas promovere ſtudentes, Belgio poſt obitum *Joannis Auſtriaci* intulerunt, hìc recenſere vellem. Dicam tantùm obitèr, *Alexandrum Farneſium*, Parmenſem Principem, qui *Joanni Auſtriaco* in Belgii adminiſtratione ſuffectus eſt, Res Catholicorum in Belgio maximè afflictas haùd parùm erexiſſe. Ille quippè generoſus Princeps, ſingularis fortitudinis, ac virtutis laude nulli ſecundus, multas civitates occupavit, perduellium exercitum ſæpiùs profligavit, totamque belli molem in Belgio magnâ cum ſui nominis gloriâ multos annos ſuſtinuit, quod tamen ad optatum exitum perducere haud potuit, quià *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex aliis Bellis ſe ſe implicans, dùm alie-

aliena invadere contendit, tanquam canis Æſopicus, ſua propria amiſit. At enim *Philippus II.* fœderatis perduellibus Gallis Henoticæ, ſeu Guiſianæ Factionis, adversùs *Henricum III.* Regem Chriſtianiſſimum, tuendæ ſpecie Religionis, conjunctus, Bellum civile ſtudiis omnibus, viribuſque fovit, dumque poſt mortem *Henrici III.* ejus ſucceſſor *Henricus IV.* Pariſios obſideret, mandavit Rex Hiſpaniæ *Alexandro Farneſio* Parmenſi Principi, ut obſeſſis Pariſienſibus, qui contrà Regem fœderati erant, ſuppetias ferret. Quod ubi ille feciſſet, rediit in Belgium exercitu valdè conciſo. Hac Expeditione aliam multò infeliciorem anno MDLXXXVIII. ſuſcepit *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex, ex qua fœderati perduelles Belgæ novas vires, magnoſque animos ſumpſerunt. Ea quippè ingens, ac formidanda Claſſis centum, & quadraginta navium, quam *Philippus II.* ad invaſionem Angliæ, & ut Reginam *Elizabetham* è ſolio deiiceret, & Catholicam Religionem reſtitueret, magnis ſumptibus inſtruxerat; Hæc, inquam, Hiſpanica Claſſis, cui *Invincibilis* ambitioſum nomen inditum eſt, ab Anglis ex parte diſſipata, tempeſtatibus ac naufragiis quaſſata, & circùm Britannicas Inſulas circumflectere coacta, dedecoris, & ignominiæ plena in Hiſpaniam rediit, amiſſis duabus ſupra trigina navibus, & decem armatorum millibus cum magna parte nobilitatis, adeò ut de hac Hiſpanica Claſſe, ad inſultandum *Philippi II.* infelicitati, id in ære ab ejus hoſtibus tam verè, quàm ingenioſè percuſſum, & inſcriptum ſit: *Venit, vidit, fugit*. Hujus cladis nuncium æquo animo, ut decebat Principem Catholicum, recepit,

Phi-

Philippus II. ſerò tamen intellexit, ſe, fruſtrà tentatis Bellis minimè neceſſariis, præcipuum Bellum Belgicum, in quo propria res agebatur, neglexiſſe, indèque occaſionem dediſſe Batavis, quos Hollandos vocamus, & Zelandicarum Inſularum incolis, necnon aliis conjuratis Belgii Urbibus, excuſſo Hiſpanorum dominio, in Rempublicam coaleſcendi, quæ etiamnùm, excluſo Catholicæ Religionis cultu, fœderatorum Ordinum authoritate gubernatur. Plura legeſis apud *Famianum Stradam* Societatis Jeſu, qui Bellum Belgicum latinâ ſtyli majeſtate ſingulari libro complectitur, ejuſque cauſas, initia ac progreſſus nitidè exponit, Urbium ruinas, Provinciarum ærumnas, ac perpetuas tot annorũ tempeſtates accuratè deſcribit, quas ſparſa temerè apud Belgas Calvinianæ Sectæ novitas una concitavit. Suum Hiſpaniarũ Regnum ut amplificaret *Philippus II.* Luſitaniæ Regnum hunc in modum occupavit. Occiſo *Sebaſtiano* Luſitaniæ Rege in prælio, quod cum Mauris in Africa anno MDLXXVIII. conſeruit, Regnum Luſitaniæ jure devolutum eſt ad *Henricum*, Cardinalem, *Sebaſtiani* Regis Patruum. Sed *Henrico*, poſtquàm menſes XVII. regnaſſet, mortuo anno MDLXXX. multi Principes jus ſuum ad Luſitaniæ Regnum, cujus incerta erat ſucceſſio, armis vindicare decreverunt. Inter competitores *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex ad invadendum Luſitaniæ Regnum potentem exercitum terrâ marique comparavit, cùmque Luſitani ab Hiſpanica dominatione abhorrentes, *Antonium* Crati Priorem proclamaſſent Regem, hanc controverſiam *Philippus II.* diremit in prælio dato die XXV, menſis Auguſti anni

ni MDLXXX. ad Vicum *Alcantaram*, in quo profligavit *Antonium*, & universam Lusitaniam, Indiam etiam Orientalem, & Africæ Arces Lusitaniæ Regibus subditas in suam potestatem redegit. Non certò constat, quænam vera fuerit causa, ob quam *Philippus II.* Rex Catholicus, *Carolum* filium suum primogenitum in custodiam tradiderit. Ferunt alii *Carolum* de patris nece cogitasse, de ejus occupando Regno, tentatâ novercæ pudicitiâ. Alii eum Hæresis insimulatum fuisse ajunt. Vtut sit, magnam certè fuisse causam suspicari licèt, cùm pater tam acerbè in primogenitum suum animadverterit. *Carolum* Principem jussu Patris sui *Philippi II.* veneno in carcere extinctum esse quidam scripserunt, sed vulgò alii volunt, hunc Principem sibi procurasse mortem, partim inediâ, partim ingurgitatione ciborum, & crebrâ potione aquæ frigidæ. Obiit tamen Christiano ac pœnitenti animo Ecclesiæ Sacramentis munitus die XXIV. mensis Julii anni MDLXVIII. ætatis suæ XXIV. Non levem controversiam habuit *Philippus II.* Catholicus Rex cum *Henrico II.* Christianissimo Rege, cujus Oratoribus principem locum post Cæsareos præripere conatus est; Sed Venetiæ Senatus consulto causâ cecidit anno MDLVIII. & Romæ Decreto *Pii IV.* Pontificis Maximi anno MDLXIX. Denique, *Philippus II.* postquam Hispaniæ Regnum per quadraginta tres annos non minùs felicitèr, quàm sapientèr gubernasset, excessit è vivis in Monasterio S. *Laurentii Escurialis*, quod Regio sumptu septem à Madrito leucis distans extruendum curaverat, & in eo sepultus est anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo.

ro. Hæredem omnium Regnorum, & Ditionum eliquit *Philippum* ejus nominis III. natum annos x. cujus res præclarè gestas referemus in Colloquio I. in Historiam sæculi decimi septimi.

D. Quod mox narrasti de obitu *Sebastiani* Lusitaniæ Regis in prælio à Mauris occisi, cujus Regnum occupavit *Philippus II.* Hispaniarum Rex, non videtur mihi omninò certum. Audivi quippè quibusdam Lusitanis, *Sebastianum* Regem in eo prælio non fuisse cæsum, sed ex eo salvum, & incolumem evasisse, indèque in Italiam venisse, vbi multis pro vero *Sebastiano* Lusitaniæ Rege agnius, & habitus est.

M. In dubium revocari haud potest, *Sebastianum*, magnanimum Lusitaniæ Regem, annos atum XXIV. & aliquot menses, in prælio à Mauis captum, & occisum fuisse, cùm illius cadaver ecundo post illud prælium die inter mortuos, setem vulneribus confossum, à *Sebastiano Resendio* us Domestico inventum fuerit, à multis Procebus, & Nobilibus Lusitanis, & à *Vincentio Fonca* Ordinis FF. Prædicatorum, qui Regi à Conssionibus fuerat, deindè Archiepiscopo Goënsi, sum & agnitum sit. Quò fit, ut explodi meritò ebeat anilis illa fabula, quam tibi illi Lusitani nditarunt, cuique occasionem dederunt duo npostores, qui *Sebastiani* Regis, quasi è pugna apsi, personam posthàc mentiti sunt. Primus npostor, qui *Sebastianum* Lusitaniæ Regem, dinâ providentiâ ad salutem subditorum à Mauroim manu conservatum se dixit, prodiit anno DLXXXV. ut videre est apud *Spondanum* in Annaous Ecclesiæ, sibique septingentos circiter ar-

matos Lusitanos, qui Castellæ jugum impatientissimè ferebant, adscivit. Sed à Cardinali Austriaco Prorege captus mimicus ille Rex, & Ulyssippone tormentis subjectus, imposturamque fassus, in furcam actus dignam imposturâ suâ mercedem tulit. Alterius Impostoris, qui se *Sebastianum* Lusitaniæ Regem mentitus est, meminit idem *Spondanus* ad annum MDC. Num. XXVII. ubi ait, hunc Impostorem accessisse Venetias ad finem anni MDXCVIII. qui ætate, staturâ, effigie, sermone, & corporis lineamentis vero *Sebastiano* simillimus erat, quique dicta, facta, gesta privata & publica veri *Sebastiani*, variasque negotiationes, cum pluribus, ipsisque etiam Venetis, habitas, quæ vix ab aliquo supposititio sciri possent, ita accuratè referebat, ut quidam Lusitani, qui tunc Venetiis erant, ac *Sebastianum* Regem de facie novisse dicebant, jurarent, ipsissimum esse *Sebastianum* ipsorum Regem. A Senatu Veneto, cujus jussu in carcerem detrusus fuerat ille impostor, interrogatus quis esset? absque ulla hæsitatione se *Sebastianum* Lusitaniæ Regem esse affirmavit, prælio Africano captum, miraculo è servitute ereptum fuisse, ac pudore illius expeditionis adeò levitè à se susceptæ, & infeliciter confectæ, reditum i Regnum vitasse, complures annos ignotum victitasse, varias Africæ, atque Asiæ regiones pera grasse, indè, vivido juventæ flore amisso, magn incommodis ærumnisque confectum adustam fa ciem induisse, atque in Europam redire, Princip busque sese patefacere, & Lusitaniæ Regnum à *Ph lippo II.* Hispaniarum Rege, qui illud occupavera repetere decrevisse. De quibus cùm Senatus, c

mu

nultas probabiles rei conjecturas, ambiguus hæ-
ereret, hominem dimisit, qui dùm pergit in Lusi-
aniam, ubi jam non parva erat populorum com-
notio, in Etruria à Duce *Ferdinando* captus, Hiſ-
anis traditus eſt, & Neapolim perductus, ubi poſt
liverſas multi temporis interrogationes, militari
udicio tanquam impoſtor per vicos aſello impoſi-
us, ignominiosè traductus eſt, indèque poſt in
Hiſpaniam delatus, & in arce concluſus, ſive acce-
eratâ, ſivè naturali morte, tragædijs ex eâ causâ
quotidiè exorientibus finem impoſuit. Vndè faci-
è intelligere potes, duos illos impoſtores, qui ſe
Sebaſtianum Luſitaniæ Regem finxerunt, occaſio-
em dediſſe huic fabulæ, quam de *Sebaſtiano* Rege
pugna elapſo tibi narrarunt quidam plus æquò
reduli Luſitani.

D. Ea, quæ de Statu Eccleſiæ ſub Princi-
ibus Chriſtianis Sæculi decimi ſexti hactenùs di-
iſti, dùm mecum tacitus perpendo, ubique
uneſta bella video, clades, Hæreſes, Schiſmata,
: lugubrem in Germania, Gallia & Anglia fa-
iem Eccleſiæ cerno. Hoc unum tamen me ſola-
ur, quòd, ſicut nuperrimè legebam, vera fides
n quibuſdam Europæ partibus, ſic Deo propter
hriſtianorum crimina permittente, deficiens, in
ias Orbis regiones, notitiæ hominum impervias,
odem Sæculo decimo ſexto migraverit, in quibus
bi novum acquiſivit populum, qui eam pronis
nimis excepit, eique de Idololatria triumphanti
uguſtiſſima trophæa erexit.

M. Ita eſt. Vera Fides, quæ ex aliquot Eu-
opæ partibus à Turcis expulſa, ab Hæreticis Lu-
heranis, & Calviniſtis Sæculo Eccleſiæ decimo

ſexto fuit oppugnata, ſua ubique lucra fecit, & ad fidelium ſolamen, ſuique tutamen in varias Orbis regiones ſuas propagines extendit. In primis, anno MDXX. regnante in Hiſpania *Carolo V.* novum Imperium Mexicanum primus per navigationem detexit, & Hiſpaniarum Regi acquiſivit *Ferdinandus Corteſius*, ex Hiſpania Bætica nobili genere ortus, quod nunc *Nova Hiſpania* dicitur. Ad illas latiſſimas Mexicanas oras miſſis Hiſpanorum Coloniis, & Verbi Dei præconibus, ex infidelitatis tenebris emerſerunt barbari divinâ fide illuſtrati, ſuiſque rejectis ſuperſtitionibus, Catholicam Religionem ſuſceperunt. Non multò poſt *Franciſcus Pizzarrus* Hiſpanus *Peruanam* Provinciam, venis auri & argenti ditiſſimam, invenit anno MDXXV. quam intra annos octo hiſpanico adjunxit imperio, eamque totam ad Chriſti fidem converſam læta aſpexit Eccleſia. A *Paulo III.* Pontifice Maximo obtinuit *Carolus V.* Hiſpaniarum Rex, ut Novi Orbis & Indiaram Occidentalium Eccleſiæ, à Provincia Metropolitanæ Eccleſiæ Hiſpalenſis, cui ſuberant, disjungerentur, Hiſpalenſi Archiepiſcopo conſentiente, Urbeſque illarum regionum ampliſſimæ, *Mexica*, S. *Dominici* & *Regum*, in Metropoles erigerentur, ſuis cuique Epiſcopatibus ſuffraganeis attributis, quod factum eſt anno MDXLVII. Hic autem ſine encomio prætermittere haùd poſſum rem præclarè geſtam à *Carolo V.* Hiſpaniarum Rege, qui à *Bartholomæ de las Caſas*, Epiſcopo Regiæ Civitatis *Chiapæ* in nova Hiſpania ex Ordine Prędicatorum aſſumpto admonitus de ſævitia, quam Hiſpani in illius novi Orbis incolas exercebant; protinùs in Peruanam

Pr

Provinciam misit *Petrum Gascam*, Præsidem, Virum integerrimum, ut asperiorem Hispanorum agendi modum temperaret, Duces, qui tyrannicè regebant, extremo afficeret supplicio, ac æquissimis promulgatis legibus, Indorum tranquillitati & levamento consuleret, ut refert *Ulloa* in Vita *Caroli V.* Vetuit etiam Sanctissimus Pontifex *Pius V.* ne Hispani injustè exagitarent Indos, quos non armis ad fidem compellendos, sed cum omni benignitate & charitate, Verbi divini prædicatione, sacrâ doctrinâ & sanctis exemplis ex infidelitatis tenebris educendos judicavit, præsertim cùm novi illius Orbis homines optimis moribus præditi essent, & maximè dociles ad Christianam Religionem legemque suscipiendam. Sanè, ut obitèr dicam, Christus Dominus non machinis bellicis subegit Regna mundi, non opibus, non honoribus, non voluptatum illecebris. Nihil ex humanis præsidiis huic negotio voluit admisceri, quod totum Cœlo deberi voluit. Accommodavit sese his, quos ad se trahere studebat. Ut homines servaret, homo factus est, ut peccatores sanaret, cum peccatoribus familiariter versatus est, ut Judæos alliceret, circumcisus est. Vicit mansuetudine, vicit beneficentiâ, vicit veritate. His præsidiis Christus, & post ipsum Apostoli, Judaicæ gentis expugnaverunt pervicaciam, Græciæ, Philosophiâ tumentis, vicerunt supercilium, his armis tot Barbararum nationum invictam feritatem subegerunt: atque totius Orbis Tyrannos ac Satrapas fidei jugo subdiderunt. Quis autem non videat, quibus rebus Christiana Religio nata, aucta, ac constabilita est, iisdem etiamnùm prædicandam

 & an-

& annuntiandam Gentibus, ut Fidei lumine collustratæ verum Deum agnoscant. Sed alia, si placet, proferamus incrementa, quæ Sæculo decimo sexto Fides Catholica apud ignotas & Barbaras Gentes suscepit. *Emmanuel*, Lusitaniæ Rex, sub initium Sæculi decimi sexti, missis cum validioribus Classibus *Alphonso Albuquercio*, & *Francisco Almeida*, quos Indiarum Proreges dixit, *Malacam*, *Molucas*, *Brasiliam*, aliasque Insulas antehàc incognitas, auro, argento, margaritis, aromatibus, aliisque rebus opulentissimas, Regno suo adjecit, & ad illas destinavit viros doctrinâ & pietate præstantes, qui zelo salutis animarum accensi innumeram ex illa gente multitudinem ad Catholicam Fidem conversam sacro Lavacro tinxerunt. *Joannes*, hujus nominis *III.* Lusitaniæ Rex, *Emmanuelis* Regis filius, non minùs Christianæ Religionis in Indiis Orientalibus propagandæ, quàm amplificandi Regni sui studiosus, Viros Apostolico spiritu repletos *Simonem Rodericum* Lusitanum, & *Franciscum Xaverium* Navarrum, à *S. Ignatio de Loyola*, Societatis Jesu Institutore, impetravit, qui Evangelium Indis Orientalibus prædicarent. Sed solus *Franciscus*, quem unum hujus Apostolatus gloria manebat, in Indiam cum *Martino Alphonso Souza*, Indiarum Prorege designato, anno MDXL. navigavit, accepto à Rege Diplomate Pontificio, quo eum Nuncium Apostolicum in universis, quà latè patent, Indiarum regionibus amplissimâ cum potestate creandum curaverat. Eâ sibi demandatâ provinciâ *Franciscus Xaverius*, Vir Sanctitate vitæ & miraculis stupendus, præclarè functus est. Plurimas Indiarum

Orientalium Gentes ad Fidem Christi convertit. Dein, in vastissimum *Japoniorum* penetrans Imperium, innumeros ex Idololatria ad Christi cultum traduxit, nec his laboribus Apostolicis contentus, quasi totus Orbis zelo, quo succensus erat, promovendæ salutis animarum, esset angustior, per amplissimam Sinarum regionem propagandi Evangelii cupidus, vicinam Insulam Sancianum adiit, in qua dùm opportunam Sinas ingrediendi occasionem præstolaretur, gravi correptus morbo, solus & omni humano solatio destitutus, divino æstuans amore ad Cœleste Regnum migravit IV. Nonas Decembris anni Christi MDLII. peregrinationis suæ Indicæ undecimo. Præter illas regiones, quas Christiani per navigationem Sæculo decimo sexto detexerunt, & Fide Catholicâ illustrarunt, Britones, & Normanni jam ab an. MDIV. dùm vacarent piscationi Asellorum Marinorum, Gallicè *des Morues*, invenerunt promontorium & Insulam Britonum, Gallicè *L'isle du Cap Breton*; & anno millesimo quingentesimo vigesimo quarto quidam *Joannes Verrazzanus* Florentinus, auspiciis *Francisci I.* Galliarum Regis, detexit versùs septentrionem in Orbe novo supra *Floridam*, regionem habitatam hominibus barbaris & incultis, quæ *Canadensis* dicitur à fluvio magno, *Canada* nuncupato, qui eam alluit, nunc verò *Nova Francia* vulgò appellatur. In hanc regionem Canadensem sæpiùs missæ sunt ex Francia Coloniæ barbaris & incultis illis populis perutiles ad erudiendos illos, & imbuendos Christianâ Religione & civilibus artibus. Respexit Deus benigno vultu Canadenses populos, & aspirans votis, periculis &

 labo-

laboribus Gallorum, qui eò se conferebant, Gentem illam per inextricabiles tenebras oberrantem illuminavit, atque ad veram Religionem perduxit. Eâ regione Canadensi etiamnùm potiuntur Galli, qui locis opportunioribus munitiones struxerunt ad arcendos finitimos barbaros, à quibus Canadenses assiduis incursionibus infestabantur & capti devorabantur. Ex tot populis & novi Orbis regionibus, quibus Sæculo decimo sexto Lux Evangelii affulsit, facilè nunc intelligere potes, veram, seu Romanam Ecclesiam ab Hæreticis Lutheranis & Calvinistis, ita permittente Deo, fuisse eodem Sæculo exagitatam, & ex aliquot Europæ locis expulsam, ut indè florentior evaderet, & ad ignotas novi Orbis gentes suas propagines protenderet, juxtà illud *Isaiæ* Cap. LV. v. 5. *Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum, quia glorificavit te.* Sic semina messium gelu congelata, & mortua germinant: sic ignis flatu premitur, ut crescat: sic unguenta commota redolent: sic aromata fragantiam suam, cùm incenduntur, latiùs expandunt: sic vinea putata uberior redditur & fœcundior: sic Arca Noemi ab undis sepelienda diluvii, ab iisdem altiùs ferebatur, ejusque concussio, ipsius erat erectio: sic Luna videtur deficere, & non deficit, & obumbrata non obscuratur. Ita planè Ecclesia Romana multis Sæculo decimo sexto filiorum suorum cladibus, damnis ac ruinis ab Hæreticis Lutheranis & Calvinistis devicta videbatur, cùm tamen per filiorum mortem vivida, per dispendia dives, per ruinas gloriosa effecta sit, quia, ut appositè ait S. *Hilarius*

larius

[H]arius Lib. VI. De Trinitate: *proprium est Ecclesiæ, ut tunc vincat, cùm cæditur; tunc intelligat, cùm arguitur; tunc obtineat, cum deseritur.* Ecclesia quippè similis Christo sponso suo, nonnisi per tribulationes & persecutiones triumphat, *Christus autem*, ut inquit Sanctus *Paulinus* Epistolâ trigesimâ primâ, *vicit, cùm judicatus est; cedendo superavit, & cadendo in mortem, resurrexit in gloriam.*

D. Dùm Christianos in Regno Angliæ & in aliquot aliis Europæ partibus à vera Ecclesiæ Catholicæ Fide Sæculo decimo sexto defecisse audio, & versâ vice tot barbaros novi Orbis populos ad veram Christi Fidem lætos festinare video, facilè mihi persuadeo, impletum tùm temporis esse illud Christi Domini Oraculum, Capite octavo, Vers. XI. & XII. *Matthæi* dicentis: *Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in Regno Cælorum: filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* Vel, ut ait idem Salvator Cap. XXI. *Matthæi* Vers. 41. & 43. *Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.* Quibus verbis admonemur, ut oblatam & præsentem nobis Dei gratiam non negligamus, non spernamus, sed Regno Dei nos spontè subdamus, & expectatos à Vinea ipsius fructus illi reddamus. Alioquin, quod Christianis non solùm per Africam, Asiam, & Græciam, sed etiam in Angliæ Regno & in aliquot Europæ partibus evenisse jam dolemus, idem & nobis ne usu veniat veren-

verendum eſt, videlicet, ne, verâ Chriſti Fide ſenſim ſine ſenſu apud nos tepeſcente, auferatur à nobis Regnum Dei, & detur novi Orbis genti facienti fructus ejus Regni. Sed hìc primo Colloquio noſtro, quod ad ſolitam horam protraximus, finem imponamus, alterum craſtinâ luce habituri de Epiſcopis, qui Sæculo decimo ſexto præcipuas Eccleſiæ Sedes, Romanam, Conſtantinopolitanam, Alexandrinam, Antiochenam, & Hieroſolymitanam tenuerunt.

M. Catalogum, ſeu accuratam ſeriem ac ſucceſſionem Epiſcoporum, qui Sæculo decimo ſexto Romanam Eccleſiam ſummâ cum laude rexerunt, deſcribam quidèm in proximo Colloquio: at conſultò prætermittam ſucceſſiones Epiſcoporum, qui eodem Sæculo Eccleſias Orientis Conſtantinopolitanam, Alexandrinam, Antiochenam, & Hieroſolymitanam occuparunt, quia ſucceſſiones Epiſcoporum, qui his Orientalibus Eccleſiis præfuerunt, præſertim poſtquàm ab Eccleſia Romana funeſto Schiſmate fuerunt divulſæ, & ſub Barbarorum jugo oppreſſæ, nec certò noſci, nec accuratè texi poſſunt. Ecquis, amabo, ejuſmodi Epiſcoporum ſucceſſiones certò callere, & in Ordinem diſtribuere poſsit poſt tot illas calamitates quibus Oriens adflictus fuit? poſt vaſtatas ampliſſimas, populoſiſsimaſque & amæniſſimas Provincias, æquatas ſolo urbes innumeras, quibus ille tractus ſcatebat, ipſaſque primarias olim præſtantiſsimas? Quomodò etiam Epiſcoporum Orientis ſeriem ſcire ac deſcribere poſſemus nos, qui tam longo intervallo ab illis terris ſumus diviſi? Præterquàmquòd, Eccleſiarum Orientalium Epi-

Episcopi cùm sint Schismatici, & doctrinâ non valdè celebres, eorum successiones, seu nuda nomina ipsorum exhibere supervacaneum omninò esset, tibique Historiæ Ecclesiasticæ studioso parùm utile, ac fructuosum. His itaque Episcoporum Ecclesiarum Orientalium successionibus referendis in integrum supersedebo, maximè cùm sciam, doctissimum Patrem *Michaelem Le Quien* Ordinis Fratrum Prædicatorum, & in linguis Orientalibus versatissimum, propediè Parisiis in lucem editurum Opus duobus Tomis in Folio comprehensum, cui Titulus: *Oriens Christianus*, in quo Patriarcharum Sedium Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & aliarum præcipuarum Orientis Ecclesiarum successiones Episcoporum, ex Historiis Ecclesiasticis, ex probatis Authoribus, & ex indubitatæ fidei monumentis describet, & in præclaro ordine collocabit.

COL-

COLLOQUIUM SECUNDUM,

De Serie, Vita & Gestis Romanorum Pontificum, qui Sæculo decimo sexto universam Ecclesiam rexerunt.

DISCIPULUS. CUM à Sede Romana Ecclesiasticæ res auctoritatem, motum & robur sumere consueverint, & ab Historia Romanorum Pontificum, velut à fundamento, complura, ne dicam omnia, Historiæ Ecclesiasticæ capita ita pendeant, ut absque illius notitia, eorum rudis & imperfecta tantùm cognitio haberi possit; necesse est, ut in isto Colloquio accuratè referas Gesta Romanorum Pontificum, qui Sæculo decimo sexto universæ Ecclesiæ præfuerunt.

M. Illustriora dumtaxàt Gesta Summorum Pontificum,qui Sæcul.decimo sexto Sedem Romanam tenuerunt, summatim hìc attingam, tùm quia omnia repræsentare immensæ foret operæ, &, ut trito fertur adagio: *Leo magnanimus ex unguibus agnoscitur*; tum quia in vasto adeò mari non licuit mihi, brevitati consulenti, eorum, qui Pontificiam concinnarunt Historiam, expiscari omnia, eaque singillatim referre ex animi sententia. Incipiam autem à *Pio* hujus nominis *III.* qui ante Pontificatum dicebatur *Franciscus Tudeschinus*, & Picolomineo nomine ac stemmate à *Pio II.*

Pon-

Pontifice Maximo, cujus erat ex ſorore nepos, donatus fuerat, atque ab eodem Pontifice Senenſis Archiepiſcopus & Cardinalis creatus anno ætatis ſuæ circiter vigeſimo. In Cathedra S. *Petri* collocatus poſt *Alexandri VI.* obitum, qui accidit xv. Kalendas Septembris anni MDIII. nihil tàm curæ ac cordi habuit *Pius III.* quàm ut collapſam Eccleſiæ Diſciplinam reſtauraret, eamque, eliminatis corruptelis, & omni pietatis ac virtutum genere indũcto, ſanctiſſimis Legibus augeret ac confirmaret. Hoc Sanctiſſimum propoſitum ut feliciùs executioni mandare poſſet vigilantiſſimus ille Pontifex, Concilium Æcumenicum, quod in Conclavi unanimi Cardinalium conſenſu intra biennium celebrandum fuerat decretum, ſe abſque ullâ cunctatione congregaturum ſignificavit in ſolemni Conſiſtorio ante Coronationem ſuam habito, dicens, ſe nolle expectare biennium, ſed rumpere continuò moras ad Concilii Generalis pro reformatione morum celebrationem. Verùm, dùm hæc ad Reipublicæ Chriſtianæ ſalutem, ſuique nominis gloriam immortalem quàmprimùm perficere ſedulò cogitaret pius ille Pontifex, in procinctu ingentium rerum, quibus magnam ſui expectationem excitaverat, præmaturâ morte raptus eſt, tamque gravis jactura acerbo dolore perculit omnes fideles, qui ei longiorem Pontificatum apprecabantur, abſolvendis, quas fauſtè feliciterque inchoaverat, rebus, maximum Catholicæ Eccleſiæ ſplendorem conciliaturis. Diem Pontificatus dumtaxat vigeſimum ſeptimum numeravit *Pius III.* Electus quippè fuerat Pontifex Maximus decimo Kalendas Octobris an. MDIII. & migravit è vi-

è vita decimo quinto Kalendas mensis Novembris ejusdem anni, natus annos sexaginta quatuor, menses quinque. Ejus Corpus in Basilica S. *Petri* in sacello S. *Andreæ* Apostolo sacro propè Avunculum, seu *Pium II.* marmoreo eleganti sepulchro conditum est, hac nobili additâ inscriptione, quâ res præcipuæ ab eo gestæ brevitèr continentur:

Pius III. Pont. Max.
A Pio II. Avunculo Duos & XX. Annos Natus
In Cardinalium Collegium accitus
Urbis Ac Piceni Legatione integerrimè functus
A Paulo II. Ad Federicum III. Missus Ut Germanorum
Arma In Turcas Concitaret
Conventum Frequentissimum Pontificis Morte
Dissolutum habuit
Sub Innocentio VIII. Umbros Dissidentes Pacavit
Carolo Gallorum Rege In Italiam Irrumpente
Ab Alexandro VI. Serò Admodùm Obviam Missus
Eo Mortuo
Duo De Quadraginta Patrum Suffragiis
Pontifex Creatus
Dùm De Restituenda In Pristinam Majestatem
Christiana Republica Ac Urbe Agit
Viginti Sex Die Ex Tanta Expectatione Rerum
Publico Omnium Luctu Decessit
Eloquio Prudentia Religione Innocentia
Et Gravitate Domi Forisque
Insignis In Dicendis In Senatu Sententiis Liber
Et gravissimus
Vixit Annos LXIV. *Menses* V. *Dies* X.
Obiit Anno Salutis Christi MDIII. XV. *Kaléd. Novembris*
Jacobus Et Andreas Fratri Sanctissimo Posuere

E Ba-

E Basilica S. *Petri* Corpus *Pii III.* posteà sub Pontificatu *Pauli V.* translatum est à Cardinali *Petro Montaltio* ad Ecclesiam S. *Andreæ* supra Pompejani theatri ruinas à se extructam, ubi nobilibus Epitaphiis fuit decoratum, quæ legi possunt apud *Ciaconium* in Vita *Pii III.* Pontificis Maximi.

Post obitum *Pii III.* Pontifex Romanus electus est *Iulianus Ruverus*, Nepos *Sixti IV.* Cardinalis, & Episcopus Ostiensis, cui *S. Franciscus de Paula*, Ordinis Minimorum Fundator, Pontificatum prædixerat. Ad Pontificale Solium sublimatus *Julianus Ruverus*, voluit appellari *Julius II.* illudque signum, sivè Symbolum sibi assumpsit: *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Ecclesiæ utilissimas Constitutiones edidit *Julius II.* Pontifex Maximus. In primis, statuit, ut si in electione Romani Pontificis crimen Simoniæ vel ab Electo, vel ab Electoribus committatur, electio nulla ac irrita habeatur. Detestabilem Duellorum usum fabricante Diabolo introductum, ut cruentâ corporum morte animarum etiam perniciem lucretur; in tota Ditione Ecclesiastica prohibuit sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, corporaque in Duello morientium Christianâ Sepulturâ privari jussit, & sub eâdem Excommunicationis, & Interdicti Ecclesiastici pœnâ Ducibus, Comitibus, Marchionibus, Baronibus, & aliis temporalibus Dominis Locorum, & Terrarum Ecclesiæ Romanæ Dominio immediatè vel mediatè subiectarum districtè inhibuit, ne deinceps aliquibus, cujuscumque dignitatis, & nobilitatis essent, locum, seu campum liber-

liberum ad Monomachiam, seu ad duellum concederent. Ordini Minimorum favit *Julius II.* & cum ipsis Mendicantium Privilegia communicavit. Monachis etiam Congregationum Montis Oliveti, & Vallis Umbrosæ Ordinis S. *Benedicti*, necnon Eremitis S. *Augustini* amplissima indulsit Beneficia. Ad recuperandas Ditiones Romanæ Ecclesiæ præreptas suos omnes conatus, & consilia contulit idem Summus Pontifex, cui à natura inerat mira quædam excelsitas animi, labores quosvis periculaque despicientis, & ad difficiliora quæque aggredienda negotia comparati. Hæc eximia animi excelsitas in eo Pontifice præsertim enituit, quandò turbulentissimas tempestates, quas malignitas quædam horum temporum excitaverat, fortitudine suâ, virtute, constantiâ vel fregit, vel superavit, & potentissimorum hostium Bellis jactatam Italiam strenuè defendit, ablatas ab invasoribus Ditiones Ecclesiæ Romanæ Dominio Sedis Apostolicæ asseruit, hostesque virtutis suæ terrore complevit. Desiderio, itaque bona Ecclesiæ Romanæ recuperandi incensus *Julius* Pontifex Maximus, Primùm, ut Venetos, qui nonnulla Ecclesiæ oppida sub *Alexandro VI.* occupaverant, eaque restituere detrectabant, in ordinem faciliùs redigeret, fœdus inivit cum *Ludovico XII.* Galliarum Rege, quîcum summa ipsi intercedebat necessitudo, eò quòd toto ferè tempore *Alexandri VI.* apud Reges Galliæ *Carolum VIII.* & *Ludovicum XII.* versatus fuisset. *Julium* Pontificem præclarè juvit *Ludovicus XII.* Galliarum Rex, quippèqui solus cum Francis omnia Belli pericula, & sumptus in se suscipiens, & in Italiam veniens, triumphalibus suis

nis armis Venetos Ecclesiæ Ditionis hostes debel-
avit, Urbes, Castra, & Terras Apostolicæ Sedi
b ipsis ereptas, *Faventiam* videlicet, *Ariminum*,
avennam, *Cremam*, *Cremonam &c.* uno, eoque
apidissimo victoriæ cursu, cepit, Ecclesiæ resti-
uit, tantamque cladem intulit Venetis, ut ipsi acie
iperati, gravissimoque terrore concussi, quidquid
i continente habebant dimittendi, solamque Ve-
etiarum Urbem tuendi consilium injerint. At,
ræter omnium expectationem contigit, ut *Julius*
ontifex, postquàm quæcumque optaverat oppida
Venetis Ecclesiæ erepta, solis usus Francorum
iribus, in deditionem accepisset, pacem, no-
umque fœdus cum Venetis percusserit, & in Fran-
os, quorum nimiam in Italia potentiam pertime-
ebat, arma converterit. Nec solùm cum Ve-
etis, sed cum Hispaniæ, & Angliæ Regibus, &
im Helvetiis ad expellendos totâ Italiâ Gallos
edus inivit *Julius* Pontifex, indèque gravissimum
iter *Julium II.* Pontificem Maximum, & *Ludovi-*
m XII. Galliarum Regem exarsit Bellum, de quo
onsultius est tacere, quàm loqui. Dicam tantùm
oitèr, infausto illo dissidio fervente, Belloque
agrante, *Ludovicum XII.* Galliarum Regem con-
ium pessimum, & Rege Christianissimo indi-
ium suscepisse, propriâ videlicet, & *Maximilia-*
Imperatoris auctoritate convocandi Concilium,
u potiùs Conciliabulum ad *Julium* Papam in or-
inem redigendum, novumque Pontificem consti-
iendum. Eâ *Maximiliani* Imperatoris, & *Ludo-*
ici XII. auctoritate fulti novem Cardinales, à
ulio II. Pontifice Maximo secessione factâ, istud
onciliabulum, *Pisanum* dictum, inchoarunt Pi-

ſis anno MDXI. eique præfuit *Julius Bernardinus Carvajalius*, natione Hiſpanus. Ad diſſolvendum iſtud Piſanum Conciliabulum, de quo copioſiùs agemus in Colloquio quarto, *Julius II.* Pontifex Maximus exemplum ſequutus *Eugenii Quarti*, qui, ut Concilium Baſileenſe jam ad ſchiſma propendens, ſeque altiùs adversùs Supremam Sedem efferens, reprimeret, Concilium Ferrariæ primùm, deindè Florentiæ indixit: hoc, inquam, *Eugenii IV.* exemplum ſecutus *Julius* Pontifex, Concilium legitimâ fultum auctoritate Romæ in Eccleſia Lateranenſi inſtituit celebrandum, indèque dictum Concilium Lateranenſe V. ad quod demùm Cardinales Piſani, ſoluto infauſto conciliabulo, tanquàm privati acceſſerunt poſt *Julii* Papæ obitum, qui contigit, dum adhuc celebraretur concilium iſtud Lateranenſe V. ejuſque Succeſſori *Leoni* Papæ *X.* eidemque Concilio Lateranenſi veniam ſupplicantes, dictâque palinodiâ, abſolutionem obtinuere, priſtiniſque honoribus benignitate *Leonis X.* Pontificis Maximi reſtituti ſunt in integrum. Rex verò Chriſtianiſſimus *Ludovicus XII.* miſſis Oratoribus *Claudio Seiſſel*, Epiſcopo Maſſilienſi, & *Ludovico De Forbin*, in gratiam *Leonis X.* Romani Pontificis, & Sacri Concilii honorificè receptus fuit sicut in Colloquio IV. agendo de Conciliis, quæ Sæculo XVI. in Eccleſia fuerunt celebrata, pleniùs juxtà ac opportuniùs commonſtrabimus. Obiit *Julius II.* Pontifex Maximus, Sacramentis Eccleſiæ religiosè perceptis, nono Kalendas Martii anni MDXIII. dùm celebraretur Concilium Lateranenſe V. ab ipſo convocatum. Sunt nonnulli Scriptores, qui *Julio II.* Summo Pontifici vitio ve-
tun

nt, quòd toto sui Pontificatus tempore animum on tàm ad pacem conciliandam, quàm ad Bella erenda propensum exhibuerit: At *Alphonsus Ciaconius* hunc Pontificem his verbis excusat in ejus ita quam descripsit: *Nec enim*, inquit, *probari id minùs debet, seu* Julius *II. Pontifex Maximus, òd tam infracta animi virtute contra Ecclesiæ dignitis invasores pugnaverit, quandò temporum ea nditio tantum Virum religione, ac fortitudine verè aximum Pontificem postulabat. Neque sanè ob ias causas tot Bella gessit, nisi ut à pluribus occupam Sacræ Sedis Imperium recuperaret. Ad quod prændum insita à natura* Julii *invicto animo bellicæ virtis semina cernebantur. Erat enim animo magnus, er, constans, liberalis, contumacibus implacabilis, calamitatibus se ipso semper excelsior. Irritari adrsis, non enervari, virtus ejus poterat.*

D. *Leonem X.* Pontificem Maximum moro *Julio II.* suffectum fuisse jam insinuasti, sed nc patriam, & Familiam, è qua oriundus erat o *Decimus*, eximias ejus dotes, resque præclarè eo in Pontificatu gestas describere debes.

M. Post obitum *Julii II.* Romani Pontificis, nnes *Medicæus*, patriâ Florentinus, è *Medicæa* milia Principe, S. *Mariæ in Dominica* Diaconus rdinalis, annum agens ætatis trigesimum octam, Idibus Martii anni MDXIII. ad Summum ntificatum provectus est, dictusque *Leo X.* cus egregias virtutes magnis præconiis celebrant ulti Scriptores, sed præsertim *Paulus* Jovius, *Onurius Panuinus*, & *Alphonsus Ciaconius*. Ingenii olimitate, sermonis elegantiâ, facilitate ac pruntiâ singulari excelluit. Summâ morum suavi-

tate ac benignitate omnes excipiebat, ac patientèr auscultabat. Unicè favebat honestis litteris, sibique Virorum eruditorum, in quos magnanimus, & munificentissimus erat, laudem, & amorem devinxit. Moribus castissimis, vitâque adeò intaminatâ fuit, ut nec Hæresiarcha *Lutherus*, Ecclesiæ Romanæ infensissimus hostis, à Summo illo Pontifice damnatus, nec alii hujus temporis hæretici eam violare, aut impetere ausi fuerint. Bis per hebdomadam jejunabat *Leo X.* Pontifex Maximus, quartâ Feriâ temperabat à carnibus, sextâ verò in memoriam Passionis Christi Domini herbâ tantùm, ac legumine vescebatur. His aliisque id genus heroicis, verèque Christianis virtutibus abundè cumulatus *Leo X.* multa in Pontificatu gloriâ immortali digna gessit. Vaticanam Bibliothecam aliquot librorũ millibus locupletavit Academiam Romanam, accitis undique magn sumptu Artium ingenuarum doctissimis Professoribus, ita instauravit, ut nulli Italiæ, sive Doctorum præstantiâ, sive auditorum concursu concedere videretur. *Santem Pagninum* Ordinis Prædicatorum hortatus est, ut scripturæ sacræ latinar ex hebræo textu Interpretationem susciperet sumptusque ad tantum Opus absolvendum necesarios largâ manu suppeditavit. *Petrum Bembun* & *Joannem Sadoletum*, Viros doctrinâ, & pieta omni exceptione majores, in suum famulitium adscivit, quos posteà *Paulus III.* Pontifex Maxmus in numerum Cardinalium cooptavit. Porrc sicut in Viros, bonarum litterarum cultores, se propensissimum exhibuit *Leo Decimus*, ita & in ec qui novitatis studio abrepti sanam doctrinam e

ɔribus, fallisque ſparſis opinionibus corrumpe-
ant, ſeverè animadvertit. Hinc in Concilio La-
ranenſi V. Seſſione octavâ Conſtitutionem edi-
it contra nonnullos Philoſophiæ Profeſſores,
ui ex ſententia *Ariſtotelis*, & *Averois* probare
onabantur, Animam rationalem unam eſſe in
mnibus, eamque unà cum corporibus interire,
ictitantes inſuper, *nonnulla eſſe vera ſecundùm
hiloſophiam, ſed non ſecundùm Fidem Catholicam*.
juſmodi errores non ſolùm in prædictâ Conſti-
ıtione, quæ legi poteſt in Actis ejuſdem Concilii
ateranenſis V. proſcripſit *Leo Decimus*, ſed etiam
l tollendam omnem in præmiſſis errandi occa-
onem, ſapientiſſimè ſtatuit, ne quis deinceps
Sacris Ordinibus conſtitutus, Philoſophiæ, aut
oeſis ſtudio ultrà quinquennium poſt Gramma-
cam, & Dialecticam ſine aliquo ſtudio Theolo-
æ, aut Juris Pontificii incumbat: *Et cùm non
fficiat*, inquit Maximus ille Pontifex, *tribulo-
m radices præſcindere, niſi & ne iterùm pullulent,
nditùs evellere, ac eorum ſemina, originaleſque
uſas, undè facilè oriuntur, removere; cùm præci-
ıè humanæ Philoſophiæ ſtudia diuturniora, quam
eus ſecundùm verbum Apoſtoli evacuavit, & ſtul-
m fecit abſque divinæ ſapientiæ condimento, & quæ
ıe revelatæ veritatis lumine in errorem quandòque
agis inducunt, quàm in veritatis elucidationem; ad
llendam omnem in præmiſſis errandi occaſionem, hac
lutari Conſtitutione ordinamus, & ſtatuimus, ne
uiſquam de cætero in Sacris Ordinibus conſtitutus
cularis, vel regularis, aùt aliàs ad illos de jure
ctatus, in ſtudiis Generalibus, vel alibi publicè
udiendo Philoſophiæ, aùt poeſis ſtudiis ultrà quin-*

quennium post Grammaticam, & Dialecticam sine aliquo studio Theologiæ, aut juris Pontificii incumbat; verùm, dicto exacto quinquennio, si illis studiis insudare voluerit, liberum sit ei, dùm tamen simul, aut seorsum, aut Theologiæ, aut Sacris Canonibus operam navaverit, ut in his Sanctis, & utilibus Professionibus Sacerdotes Domini inveniant, undè infectas Philosophiæ, & Poesis radices purgare, & sanare valeant &c. Sed nunquàm *Leonis X.* Sacrum Fidei depositum, suæ curæ concreditum, illibatum custodiendi zelus magis eluxit, quàm dùm anno MDXVII. damnavit Lutheranam Hæresim, cujus Autor, ut fusè ostendemus in proximo Colloquio fuit *Martinus Lutherus*, qui in omnem licentiam effusus, permulta Ecclesiæ Catholicæ Dogmata convellere, ac oppugnare ausus est, & sicut jam observavimus in superiori Colloquio, tantùm ejus nequitia prævaluit, ut indictum adversùs Turcas Christiani nominis hostes, Bellum in mutua inter Christianos Principes Bella deflexerit, seductisque per hæresim populis, tota ferè Germania, & aliæ plereque nationes hoc incendio conflagrarint. Quo factum est, ut Turcæ, Principibus Christianis inter se pugnantibus, suasque vires Bellis atterentibus, Christianos fines invaserint, suæque potestati subjugarint. Hìc autem prætermittere haud possum insignem calumniã, quam *Theophylus Raynaldus* impingit Dominicanis in Libro, quem edidit *de Immunitatibus Cyriacorum,* ubi ait, *Leonem X.* Indulgentiarum promulgationem demandasse Religiosis Dominicanis, non verò *Eremitis* Ordinis *S. Augustini*, ut mos erat, indèque *Hæresim Lutheranam cupiditate nimia Dominicanorum omnia ad se trahentiu*

ium progerminasse . Hæc autem calumnia facilè refellitur, primò, quia falsum est, munus promulgandi Indulgentias Eremitis Ordinis S. *Augustini* injungi solitum fuisse, cùm certissimè constet, id muneris à *Julio II.* Romano Pontifice FF. Minoribus impositum fuisse, idemque munus *Leonem X.* commisisse Ministro Generali FF. Minorum vnà cum Archiepiscopo Moguntino in pluribus Germaniæ locis, Diplomate dato die ultimâ Martii anni MDXV. Præstereà, Eminentissimus Cardinalis *Palavicinus* in Historia Concilii Tridentini part.1. lib.1. cap.3. disertè asserit, hanc Indulgentias promulgandi provinciam non FF. Prædicatoribus à *Leone X.* fuisse demandatam, sed *Alberto*, Electori, & Archiepiscopo Moguntino, è Brandeburgensi familiâ, Viro tunc in Germania præstantissimo, qui hac in re sponte suâ uti voluit operâ *Joannis Tetzelii*, Quæsitoris Fidei, Ordinis Prædicatorum doctissimi Viri, & Concionatoris ferventissimi, qui paulò antè simili delegatione pro Equitibus Teutonicis felicitèr perfunctus fuerat, cujus eo in munere obeundo prudentia atque integritas apud omnes manifesta erat. Quod autem *Lutherus*, tunc Augustinianus, id ægrè tulerit, & æmulatio aliqua Augustinianos inter, & Dominicanos intercesserit, non indè ortus Lutheranæ hæresis tribuendus est Dominicanis, qui ab Electore *Alberto*, Archiepiscopo Moguntino, ad promulgandas Indulgentias accersiti fuerant. Sed missâ hac calumniâ, alias *Leonis X.* res præclarè gestas prosequamur. Pacem inter Reges ac Principes Christianos *Leo X.* composuit, ut eorum arma in Turcam, communem hostem, converte-

ret, missâque ad Regem Abyssinorum *Davidem* Legatione, Christianam Religionem apud illos propagare summoperè studuit, necnon in America novis Episcopatibus erectis. Pragmaticam Sanctionem in Galliis abolevit *Leo* X. ejusque abolitioni consensit *Franciscus I.* Galliarum Rex, qui pepigit cum eodem Summo Pontifice Concordatum, cujus conditiones commodiùs referemus in Colloquio VI. agendo de Disciplina Ecclesiastica Sæculi XVI. S. *Franciscum de Paula*, Sacri Minimorum Ordinis conditorem, Sanctorum numero solemni ritu adscripsit idem Pontifex primâ die Maji anni MDXIX. Dubia quædam circà Regulam Monialium *Sanctæ Claræ* declaravit, ac dilucidavit. *Julii II.* decessoris sui Constitutionem contra pugnantes duello auctoritate Apostolica confirmavit. *Henricum VIII.* Angliæ Regem, ob librum contra *Lutheri* Hæresim editum, perhonorifico *Defensoris Fidei* titulo donavit. Cardinales creavit viros doctrinâ, & pietate clarissimos, & inter illos, *Thomam de Vio Cajetanum* Ordinis FF. Prædicatorum, Virum eruditione, vitæ integritate, ingenii subtilitate, variisque editis Operibus celeberrimum, qui Legatione Apostolica in Germania ad coercendum *Lutherum*, nascentemque ejus Hæresim profligandam functus est. Obiit *Leo X.* apoplexiâ oppressus die primâ mensis Decembris anni MDXXI. ętatis XLVI. Pōtificatus nono.

D. Cùm nuperrimè incidissem in librum cujusdam Hæretici, qui *Leonem X.* Pontificem Maximum multis probris, injuriis, & calumniis acritèr perstringit, incessit animum cupido legendi Epistolas *Desiderii Erasmi*, qui sub Pontificatu

Leo-

Leonis X. floruit, quemque ipsimet Hæretici impensè laudare solent, ut illius Scriptoris testimonio, quod Hæreticis suspectum esse non potest, eorum calumnias revincere possem. Nec me profectò suscepti laboris pœnituit. Multas quippè offendi, & perlegi Epistolas, in quibus *Desiderius Erasmus* eximias dotes ac præclara *Leonis X.* Pontificis Maximi facinora maximis laudibus celebrat. In primis, in Epistola, quam hic Author scripsit ad *Leonem X.* Pontificem Maximum, quæque in recentissimâ illius Operum Editione, anno MDCCIII. Lugduni Batavorum adornatâ, extat ordine centesima septuagesima quarta, hæc de *Leone X.* habet *Desiderius Erasmus*, quæ illius Pontificis virtutem plurimùm commendant: *Sensit illicò Mundus* Leonem *Pontificem gubernaculis rerum admotum, repentè Sæculum illud plusquàm ferreum, in aureum versum: ac tanta, tamque fatalis subita rerum omnium commutatio, ut nemini non palàm esset, hæc auctore Deo geri. Compositæ bellorum undæ, cohibitæ Principum inter ipsos minæ, acerbis odiis dissidentes maximorum Regum animi in Christianam adacti concordiam, sublatum perniciosum illud Schisma, & ita sublatum tam ingens malum, ut ne cicatrix quidem supersit..... Proindè optimo jure sibi gratulatur Orbis Christianus, talem* Leonem, *in cujus ore reperit mundus plusquàm melleam dulcedinem. Quid enim pace dulcius? præsertim post gravissimos ac diutinos bellorum tumultus, quibus inter nos collidebamur, immensa Christiani sanguinis jactura, ingenti bonorum mentium dolore, magno Turcarum gaudio ..... Neutra certè in re cessat inaudita tua pietas, Pater beatissime, quæ simul & Christianæ plebis religio-*

ligionem, jam olim multis collapsam modis, & in dies magis ac magis collabentem, saluberrimis, ut audio, Synodi Constitutionibus sarcit ac restituit, & hujusmodi Constitutionibus, non quæ quæstum, aut dominandi libidinem, aut tyrannidem oleant, sed quæ verè spiritum referant Apostolicum, quas quivis à Patribus, non à dominis profectos possit agnoscere, in quibus piæ mentes ipsum Christum veluti loquentem venerentur. Hac igitur via molitur Sanctitas Tua, ut Christi Ecclesia veris ac suis opibus locupletetur, ut sua præmineat gloria, ut sua polleat ditione: brevitèr, iis cœlestibus donis cumuletur, quæ nonnunquàm tum potissimùm exuberant, cùm cæteris illis destituimur maximè. Quanquàm nec alteram illius virtutis functionem videris negligere, ut qui conciliandis omnium inter se Principum animis componendisque Christianorum rebus, pulcherrimam pariter ac tutissimam struis viam ad impiam Turcarum gentem, vel subigendam, vel profligandam. Non ferent aliquandò Leonis *nostri rugitum immanes illæ belluæ; sentient invictum illud* Leonis *mansuetissimi robur quantumvis truculentæ feræ, impares erunt Pontifici, magis pietate quàm copiis armato, ac numen etiam immortale secum in bella trahenti. Video jamdudùm Beatissime Pater, quàm ingens laudum tuarum campus se nobis aperiat, sed longè impar est hujus ingenioli vis rebus tantis explicandis; ad tam divina facinora, nostra non adspirat eloquentia, vel potiùs infantia. Aque utinam hoc studium detur eruditis omnibus, ut velint, tum ea facultas, ut possint omnium Sæculorum memoria dignas Leonis decimi virtutes, dicendi viribus exæquare. Me quidem procul absterret tua celsitudo, quem enim illa non absterreat? Et*

ta-

tamen nescio quo pacto, mihi vehementer gestit animus pro virili omnes ingenii nervos in hoc explicare, ut quanta extiterunt Leonis in Christianam gentem merita, tanta & posteris habeantur ac celebrentur, nullo unquam tempore intermoritura. Nec solùm in laudata ista Epistola, & in aliis, quos ad Summum Pontificem *Leonem X.* scripsit *Desiderius Erasmus*, quæque in recenti ejus Operum Editione insertæ sunt Ordine CXCIV. CCCCLIII. DXXIX. sed etiam in multis Epistolis, quas ad varios scripsit amicos, *Leonis X.* Pontificis Maximi mitissimum ingenium, bonarum Artium ac Litterarum singulare studium, raras dotes, & eximios mores deprædicat, eumque passim appellat Pontificem doctum, integrum ac pium, virtute Christum referentem; pacis publicæ vindicem; Virorum eruditorum patronum munificentissimum; tam benignum, ut de omnibus benemereri studeret; tam constantem, ut animum ad utramque fortunam infractum haberet; tam vigilem Pastorem, ut nihil sibi antiquius crederet, quàm Christi gloriam, & gregis concrediti procurare salutem. Ex his & similibus encomiis, quæ de *Leone X.* Pontifice Maximo contexit *Desiderius Erasmus*, Scriptor coævus, & cujus testimonium hæreticis suspectum esse haùd potest, facilè confutantur contumeliæ & calumniæ, quas quidam malè feriati moderni heterodoxi de industriâ excogitarunt, ut Vitam hujus Summi Pontificis aliquâ infamiæ labe aspergere possent, eo solo nomine, quòd hic Pontifex, avitæ doctrinæ Catholicæ retinendæ studiosissimus, ad profligandam nascentem *Lutheri* Hæresim curam omnem industriamque contulerit.

lerit. Sed mittamus illos Hæreticos, à quibus multò melius est vituperari, quàm laudari, & prosequamur, si placet, seriem aliorum Romanorum Pontificum, qui Sæculo XVI. *Leoni X.* successerunt.

M. Defuncto *Leoni X.* Pontifici Maximo successit *Hadrianus* hujus nominis *VI.* qui ante Pontificatum *Hadrianus* itidèm appellabatur, natione Batavus, ex ignobilibus parentibus natus, Facultatis Lovaniensis Doctor, *Caroli Austriaci*, Philippi I. Castellæ Regis filii, & postea Imperatoris, dicti *Caroli V.* Præceptor. A *Leone X.* in Collegium Cardinalium ob egregia merita adlectus, tandèm summo totius Collegii consensu, absens licèt, Romanus Pontifex electus est quinto Idus Januarii anni MDXXII. Hanc electionem non humanis studiis, atque factionibus, sed divino consilio factam fuisse, ex eo præcipuè probat *Franciscus Guicciardinus* libro XIV. *Historiæ* sui temporis, quam Italicè scripsit, quòd Cardinales *Hadrianum*, qui tanto regionum intervallo absens erat, cujus nomen vix erat ipsis cognitum, quique Italiam nec viderat unquàm, nec se visurum vel sperabat, vel cogitabat, Summum Pontificem, nemine reclamante, elegerint. Certè ipsemet *Hadrianus*, Pontifex Maximus, disertè testatur in Mandatis, quæ dedit *Francisco Cheregato*, Episcopo Aprutino, quem ad Conventum Norimbergæ in Germania coactum, Nuntium destinavit, se nunquàm Pontificatum ambivisse. In his quippè Mandatis (quæ legi possunt apud *Odoricum Raynaldum* Tomo XX. Annal. Eccles. ad annum MDXXII. Num. LXVI.) sic prædictum Nuntium *Hadrianus VI.* Pontifex Maximus, alloquitur: *Nos, uti aliàs tibi di-*

dixisse credimus, Pontificatum hunc nunquàm ambivimus, immò quantùm in nobis fuit, longè maluissemus privatam vitam agere, & in sancto otio Deo servire. Et profectò Pontificatum ipsum planè recusassemus, nisi Dei timor, & sincerus Electionis nostræ modus, necnon Schismatis ex recusatione nostra imminentis metus, Nos acceptare illum coëgisset. Subjicimus igitur colla summæ dignitati, non ob dominandi libidinem, neque ad ditandos propinquos nostros, sed ad divinæ voluntati parendum, ad deformatam ejus sponsam Ecclesiam Catholicam reformandam, ad subuentandum oppressis, & doctos & virtute præditos, qui multo jam tempore neglecti jacuerunt, erigendum & ornandum; & denique ad omnia illa agendum, quæ bonum Pontificem, & legitimum Beati Petri successorem agere oportet. Hoc sanctissimum consilium, quo permotus Pontificatum susceperat, executioni mandare pro viribus studuit *Hadrianus VI.* Ad pacem inter Principes Christianos, præsertim *Carolum V.* Imperatorem inter & *Franciscum I.* Galliarum Regem conservandam, ad Lutheranam Hæresim penitùs evertendam, ad reformationem morum in Clero promovendam, ad frangendas Turcarum vires statim animum adjecit. *Ludovico* Hungariæ Regi contra Turcarum impetum suppetias tulit, & auxilia misit ad Equites Hierosolymitanos à *Solimano II.* Turcarum Imperatore obsessos in Insula Rhodi, quam tamen Insulam, nobilissimum quondàm post Athenas Græcarum litterarum ac scientiarum domicilium, & firmissimum totius Christianismi adversùs immanem Turcarum tyrannidem propugnaculum, *Solimanus*, Turcarum Impera-

perator, cum summâ Christianorum Principum, ex torpore ad illius Insulæ conservationem ostenso, contractâ infamiâ, in suam potestatem redegit anno, ut in superiori Colloquio observavimus, millesimo quingentesimo vigesimo secundo. In Beneficiorum & Dignitatum Ecclesiasticarum distributione nihil carni & sanguini concessit *Hadrianus VI.* Pontifex Maximus. Cognatos, & affines suos, qui spe celsioris fortunæ Romam venerant, severis verbis excepit, eosque modico viatico donatos, sua relegere vestigia, & pedibus in patriam redire jussit. Nepotem suum, qui Beneficium annui census septuaginta Ducalium aureorum possidebat, & aliud pinguius, quod ad centum aureos ascendebat, obtinere cupiebat, asperâ admonitione corripuit, ac tandem multorum precibus exoratus consensit, ut opulentius Sacerdotium assequeretur eâ tamen lege, ut priore Beneficio sese abdicaret, asserens, se nullâ ratione pati velle, ut quisquam duobus Beneficiis, quibus annexa est cura animarum, simul frueretur, sed *Ecclesias Sacerdotibus, non Sacerdotes Ecclesiis ornare se velle*, sicut ex *Hieronymo Nigro*, Scriptore coævo, refert *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiæ ad ann. MDXXII. Num. XI. Multa gessit *Hadrianus VI.* ad compescendos tumultus, quos *Lutherus*, aliique Hæretici, in Ecclesiam Romanam dabacchantes, propudiosis per Germaniam sparsis libris, excitarunt, de quibus commodiùs agemus in proximo Colloquio, in quo referemus Hæreses, quæ Sæculo decimo sexto Ecclesiam exagitarunt. Regibus Hispaniæ concessit potestatem *Hadrianus VI.* nominandi Episcopos, sicut

cut *Leo X.* Regibus Galliæ anteà concesserat. eatos *Antoninum*, Florentinum Archiepiscopum, : Ordine Fratrum Prædicatornm assumptum, & *ennonem* Misnensem Episcopum, Sanctorum atalogo adscripsit ultimâ die mensis Maji an- MDXXIII. quo anno multis virtutibus clarus, & erdoctis editis Operibus, quæ in Colloquio quin-), ubi agemus de Viris Illustribus decimi sexti æculi, recensebimus; obiit religiosissimus ille ontifex decimo octavo Kalendas Octobris, post- uàm annum unum, menses octo, & dies sex Chri- i Ecclesiam Sanctissimè rexisset, eique Epita- hium istud positum est: *Hadrianus Sextus hìc situs t, qui nihil sibi infelicius in vita duxit, quàm quòd mperaret*. Non defuerunt malevoli detractores, Critici, & Blaterones, qui hunc Pontificem Sancti- moniâ licèt, doctrinâ, Christianâ prudentiâ, & mnibus ad Ecclesiam sanctè regendam dotibus ecessariis præditum, jamque è vita sublatum, ontumeliis prosciderunt, sicut ex *Paulo Jovio*, ui Vitam *Hadriani VI.* scripsit, narrat *Spondanus* d annum MDXXIII. Num. XX. At ejusmodi contu- nelias falsi convincit *Blasius Ortizius*, Canonicus Toletanus, qui Itinerarium *Hadriani VI.* Pontificis Maximi, cujus domesticus fuerat, scripsit, in quo, postquàm capite quadragesimo laudavit *Hadria- ni VI.* modestiam, frugalitatem, continentiam, cæterasque Pontificias dotes, quæ in gradu heroi- co in ipso fulgebant, hæc subdit: *Audactèr fortas- sis asserere possum, ut domesticus testis, quòd neque vidi, neque persensi quidquam sinistrum aut minus grave in dictis aut factis; immò quasi speculum cun- ctarum virtutum, antequàm Urbem ingrederetur,*

ut

ut cuncti noverunt. Cujus orationi studium vehemens succedebat, & studium interdùm oratio interpellabat, ita ut solùm ea tempora, quæ naturæ necessitas exigit, victui & quieti concederet, cætera omnia officiis divinis ac humanis ita distribuens, ut humani generis adversario nullum locum vacuum relinqueret. At quid moror in illius præconiis enarrandis, cùm esset vir ex omni parte irreprehensibilis. Hoc *Hadriani VI.* Itinerarium, à *Blasio Ortizio*, ejus Domestico, scriptum, Vir Clarissimus *Stephanus Baluzius* ex veteri Codice manuscripto Navarrici Collegii publicavit, inseruitque libro III. *Miscellaneorum*.

D. Sæpè usu venire solet, ut vivi meritâ laude fraudentur, at Viros illustres, qui vitâ jam defuncti sunt, maledictis insectari, summa ignavia & iniquitas est, acerbis pœnis meritò castiganda: *pascitur in vivis livor, post fata quiescit*, inquit *Ovidius*, cui concinit *Plautus* in *Truculento*, Actu I. Scenâ II. dicens: *Dùm vivit, hominem noveris: ubi mortuus est, quiescas*, facilè itaque crediderim, eos, qui jam extinctum *Hadrianum VI.* Pontificem optimum, probrosis calumniis dilacerarunt, omnem penitùs exuisse frontem, ac bibisse fæcem iniquitatis. Sed, missis illis malevolis obtrectatoribus, alios, obsecro te, percense Romanos Pontifices, qui *Hadriano VI.* Sæculo decimo sexto successerunt.

M. *Hadriano VI.* Pontifici Maximo suffectus est summo Cardinalium consensu *Julius Mediceus*, qui *Leonis X.* patruelis erat, S. *Laurentii in Damaso* Cardinalis Presbyter, & Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarius. Ad summum itaque Pontificatum pro-

rovectus *Julius Mediceus* decimo tertio Kalendas Decembris anni MDXXIII. voluit appellari *Clemens VII.* fuitque Pontifex in suis actionibus gravis, sagax, victor sui, in adversis sibi semper constans, & in Catholica Fide tuenda, comprimendisque Novatoribus, qui Lutheranæ Hæresis irus in Gallia, Germania, aliisque Regnis & Provinciis diffundere conabantur, vigilantissimus. Gravissimas turbas, quibus toto ferè sui Pontificatus tempore agitatus fuit *Clemens VII.* jam obitèr n superiori Colloquio insinuavimus, quas tamen aulò uberiùs hic explicare necesse est, quò faciùs omnia, quæ præclarè gessit, vel ab iniquis assus est Summus ille Pontifex, comperta ac exlorata habere possis. Incipiam autem à Bello, uod *Carolus V.* Rex Hispaniæ & Imperator adersùs hunc Pontificem movit eo solo nomine, uòd *Clemens VII.* fœdus iniisset cum Regibus Galæ & Angliæ, cum Venetis, & *Francisco Sfortia* lediolanensium Duce pro Italiæ libertate tuendâ, recuperandis *Francisci I.* Galliarum Regis filiis, uos *Carolus V.* captivos in Hispania detinebat, ostquàm Regem *Franciscum I.* quem in Ticinensi, u papiensi pugna captum in Hispaniam abduxeit, liberum è custodia dimisisset, sicut jam obrvavimus in superiori Colloquio. Eo fœdere ritatus *Carolus V.* bellum *Clementi VII.* indixit, eiue initium Romæ dedit *Columnensium* familia, uæ *Carolo V.* addictissima occultè adversùs Ponficem anno MDXXVI. conspiravit. Cardinalis *Cominensis Vespasianus*, ejusque frater *Pompejus* cum *Hugone Moncada* Hispano, & Regni Neapolitani ró-Rege, nemine de ipsorum molitione suspican-

te, Urbem summo mane cum octingentis Equitibus & tribus peditum millibus ingressi, ad Vaticanum contenderunt, eorumque inopinato adventu territus Pontifex cum nonnullis Cardinalibus in arcem S. Angeli actutùm se recepit. Hostes verò, Palatio Pontificio sacrâ omni prophanâque suppellectili direpto, in Basilicam quoque S. *Petr* nefarias manus injecerunt, eamque pariter diripuere cum opulentioribus suburbii domibus. Hæ fuerunt præludia Belli, quod licèt, compositi induciis, brevi aliquo temporis intervallo utcùmque sopitum fuerit, paulò post tamen vehementiù exarsit, ac multas Romæ funestas clades intuli Missus quippè in Italiam cum valido exercitu *Carolo V.* Imperatore conjuratus Christianissim Regis *Francisci I.* & Galliæ, patriæ suæ, hostis *Carolus Borbonius*, Romam obsedit, sed in muroru expugnatione plumbeo globo minoris tormen ictus occubuit, ejusque corpus à Cæsarianis m litibus Cajetam asportatum sepulturæ mandatu est superbo hoc Epitaphio illius sepulchro app sito:

Aucto Imperio, Gallo victo,
Superata Italia, Pontifice obsesso,
Roma Capta,
Carolus Borbonius in Victoria Cæsus,
Hìc jacet.

Demortuo *Carolo Borbonio* in Cæsariani ex citus, qui magna ex parte, ut asserunt coævi Sc ptores, ex Lutheranis militibus conflatus er Imperium confestim successit *Philibertus* Prince Arausicanus, qui Romam obsidione cinctam pit, ac ferro flammâque devastavit. Hanc Ur

di

ʼreptionem, quæ accidit anno MDXXVII. *Petrus* ʼstinianus libro XII. *Historiæ Venetæ* elegantèr deʼribit his verbis: *Contigit miserabilis, fœdaque Roʼanæ Urbis direptio, qualis olim nec à Gothis, nec à ʼongobardis, Vandalisve facta legitur. Hispani, Gerʼanique milites in omne crudelitatis genus prolapsi ʼultas Urbis partes incendunt, Sacra, profanaque ʼripiunt, omniaque fuga, tumultu, terrore ac cæde ʼplent: nec Cardinales, Episcopi, cæterique viri reʼgiosi impias deprædantium effugere manus. Ædes ʼuoque sacræ ad unam omnes spoliatæ sunt, vasaque ʼbatoria, divinis rebus dicata, in prædam nefariè ʼcta, ab altaribusque ablatæ aureæ Cruces, pretiosa ʼandelabra, Sacerdotalia indumenta, atque usque in ʼcrosancta Domini Corporis tabernacula rapaces maʼus injectæ, omnesque tandem Ecclesiarum thesauros ʼarbarico fastu, immanique avaritia crudelis hostis ʼxpilavit; atque in Religionis Christianæ ludibrium ʼirgines Sacras vel violavit, vel expoliatas in puʼlicum nudo corpore traxit: Cæteras quoque Matronas ʼadem ignominia affecit: nullum prætereà fuit genus ʼominum, nulla tota Roma vel publica, vel privata ʼomus, quæ furentis, sacrilegique hostis manus evaʼerit.* His adjungit Joannes *Cochlæus*, Scriptor Gerʼanus, & coætaneus, *milites*, Cæsarianos Sectæ ʼutheranæ, *ex veteri Cappella Papæ, in qua ejus ʼantores quotidiè Missam, pias preces, & horas caʼere solebant, fecisse stabulum equorum, Cardinalium ʼestes, ac pileos in eorum opprobrium induisse, fictumʼue creasse Papam ex Landesknechio, qui dixerit in ʼicto suorum Cardinalium cætu, & Consistorio, se doʼare Papatum Luthero: Quisvis militum id approbet, ʼexteram in altum tollat. Milites itaque levasse ma-*

num ac clamasse : *Lutherus* Papa , *Lutherus* Papa . Interim , dùm hæc agerentur , & teterrima esset captæ Urbis Romæ facies , *Clemens VII.* Pontifex Maximus , in Molem *Adriani* , quæ Arx S. *Angeli* nunc vocatur, sese recepit . Hanc Arcem *Philibertus* , Dux Arausicanus, perductâ in circuitu fossâ, dispositisque per loca præsidiis,circumvallavit , ne qua subsidia vitæ incluso Pontifici suppeditarentur,sicque fame,& penuria ad deditionem adigeretur,ad quã demùm coactus sub durissimis conditionibus fuit , nec libertate donatus , nisi postquàm illas omnes implevisset. Hæ autem fuerunt conditiones . Primò , ut Summus Pontifex quadraginta aureorum millia numeraret . Secundò , ut præcipuas Ecclesiasticæ Ditionis Arces , unà cum Castro S. Angeli, ac Placentiam, Parmam, Mutinam Civitates , Imperatoris potestati , quandiù ei libitum foret , retinendas permitteret . Tertiò , ut Summus Pontifex cum tredecim Cardinalibus quos secum habebat , donec pars pecuniæ soluta fuisset , captivus detineretur , & obsides Exerciti pro reliquâ pecuniâ darentur . Postremò , ut *Columnenses* Sacris , & Dignitatibus Pontificiâ sententiâ privati , restituerentur in integrum . His adimpletis conditionibus , *Clemens VII.* Pontifex Maximus in libertatem assertus, pacem, & amicitiam , extinctis prioribus simultatibus, inivit cum *Carolo V.* eique solemni ritu Imperii coronam imposuit Bononiæ anno MDXXX.

Alterum non minoris momenti negotium *Clementis VII.* Pontificatum turbavit, illudque originem habuit ex perditis *Henrici VIII.* Angliæ Regis in *Annam Bolenam* amoribus , quibus , ut

sup

periori Colloquio jam obſervavimus, incitatus
: Rex, & pravis *Thomæ Volſei* Cardinalis, Ar-
iepiſcopi Eboracenſis, & Regni Cancellarii,
nſiliis impulſus, contractum olim matrimo-
ım cum *Catharina*, filiâ Regum Catholicorum
'dinandæ, & *Iſabellæ*, & materterâ *Caroli V.* Im-
ratoris, à Summo Pontifice irritum declarari
gavit. Huic injuſtæ Regis petitioni annuere no-
t *Clemens VII.* cauſamque ad ſe Romam evoca-
:, toto tamen triennio Sententiam ferre de in-
ſtria procraſtinavit, ne Regem libidinis impo-
n unà cum Regno præcipitem ageret, quamvis
rolus V. Imperator, ac *Ferdinandus*, Rex Catho-
ıs, Summum Pontificem ad ferendam Sententiam
errimè compellerent. Sed effrænis Regis libido,
adversùs Authoritatẽ Apoſtolicam contumaciæ
nſuras à Pontifice extorſerunt, poſtquàm
omas Cranmerus, Archiepiſcopus Cantuarienſis,
ıtrimonium *Catharinæ* cum *Henrico VIII.* Angliæ
ge irritum latâ ſententiâ pronunciaſſet, eâque
ɩus *Henricus* Rex clandeſtinum cum *Anna Bole-*
, quæ jam gravida erat, conjugium contraxiſ-
. Tunc Summus Pontifex *Clemens VII.* in ſecre-
Conſiſtorio die trigeſimâ menſis Julii anni
xxxiii. Sententiam peremptoriam tulit, quâ
ctionem ac ſpoliationem *Catharinæ* Reginæ à
ſſeſſione juris conjugalis, & Regiæ dignita-
, & Matrimonium inter *Henricum VIII.* Angliæ
gem, & *Annam Bolenam* contractum nullum,
uſta, & attentata fuiſſe, & eſſe declaravit, pro-
nque ſuſceptam vel ſuſcipiendam, illegitimam
ſſe, & eſſe; ipſamque *Catharinam* Reginam ad
ım priſtinum ſtatum, & quaſi poſſeſſionem ju-

 ris,

ris conjugalis, & Regiæ Dignitatis restituit: Annam Bolenam à Regio thoro, & quasi possessione ejusdem Juris, & Dignitatis eiici ac amoveri debere, prout ipse Pontifex restituit, & reponit, reiicit, & removet. *Henricum* Regem in majorem Excommunicationem, & alias Censuras & pœnas, ob inobedientiam, & contemptum Mandatorum Sedis Apostolicæ incurrisse declaravit, suspenso nihilominùs ad mensem Censurarum effectu, ut rex ad officium redire, & Pontificiæ sententiæ commodiùs obtemperare posset. Hæc in *Henricum VIII.* Regem Pontificia Sententia legitur apud *Sanderum* libro 1. *De schismate Anglicano* pag.76. Non resipuit tamen *Henricus VIII.* sed potiùs eâ sententiâ exacerbatus in Summum Pontificem furere cœpit, &, sicut in superiori Colloquio ostendimus, funestum induxit schisma Anglicanum, quod etiamnùm perdurat. Sunt nonnulli Scriptores, qui ex eventu facta metientes dictitant, *Clementem VII.* nimiâ festinatione Sententiam tulisse, suoque præpropero judicio *Henricum VIII.* Angliæ Regem, totumque Regnum in hanc schismatis voraginem submersisse. Sed ab hac calumnia prædictum Pontificem egregiè vindicat Cardinalis *Palavicinus* libro III. *Histori Concilii Tridentini* cap.xv. & nemo est, si à præjudiciis liber sit, qui hujus Pontificis Sententiam æquissimam fuisse ultrò non fateatur, cùm *Henrici VIII.* Angliæ Regis indomita libido, despect matrimonii religio, publicum propudiosæ vit scandalum, & abjecta Supremo Ecclesiæ Capiti Summo Pontifici, Christi in terris Vicario, debita reverentia pœnâ anathematis jure optimo pl

i deberent. Consultò hìc prætermitto res, quas præclarè gessit *Clemens VII.* ad profligandam gliscentem Lutheranorum hæresim, quià de his commodiùs agemus in proximo Colloquio, ubi varias referemus Hæreses, quæ Sæculo xvi. eruperunt, magnumque ei dedecus asperserunt. Obiit Summus ille Pontifex Romæ die xxvi. Septembris anni MDXXXIV. annos natus quinquaginta sex. Deiparæ Virgini devotissimus fuit, piumque Rosarii Sodalitium in ejus honorem institutum non solùm auctoritate Apostolicâ commendavit, verùm etiàm Indulgentias Sodalibus Rosarium recitantibus à Summis Pontificibus *Sixto IV.* & *Leone X.* concessas ampliavit. Nonnullas Congregationes recens institutas, videlicèt Congregationem Clericorum Regularium, qui *Theatini* vocantur, Congregationem FF. Minorum strictioris Observantiæ, & Congregationem Clericorum Regularium S. *Pauli Decollati* in Diœcesi Mediolanensi, approbavit idem Pontifex. Sed de istarum, & aliarum ejusmodi Congregationum, & Regularium Ordinum Institutionibus, Conditoribus, ac Pontificiis approbationibus disserendi se se opportunior dabit occasio in Colloquio sexto, in quo ea, quæ ad Monasticam, seu Regularem Sæculi xvi. spectant Disciplinam, uberiùs exponemus.

D. Fuitne consimilibus turbis perindè agitatus Pontificatus Successoris *Clementis VII.* Supremi totius Ecclesiæ Pastoris?

M. Post solemnes Exequias, ut moris est, mortuo *Clementi VII.* persolutas, *Alexander Farnesius*, Cardinalis & Episcopus Ostiensis, concor-

dibus Cardinalium suffragiis, Pontifex Romanus die decimâ tertiâ mensis Octobris anni MDXXXIV. electus est, dictusque *Paulus III.* Quem fuisse Ponticem multis insignibus virtutibus clarum, humanitate, affabilitate, clementiâ, comitate, prudentiâ, diuturno rerum usu comparatâ, cæterisque aliis virtutibus præditum, & litteris apprimè excultum, testatur *Onuphrius Panuinus* in hujus Summi Pontificis Vita. Ecclesiam, sedente *Paulo III.* Pontifice Maximo, gravissimis turbis exagitavit *Henricus VIII.* Angliæ Rex, in sceleribus, Schismate, Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ Romanæ contemptu, & in Catholicorum sævissima persecutione obduratus. Et primò quidem, ut in Romanum Pontificem virus suum expectoraret impius ille Rex, jussit (teste *Sandero* Scriptore Anglo, libro 1. de *Schismate Anglicano*) *ut omnis potestas, ac jurisdictio in Anglos, & Hibernos Pontifici Romano in perpetuum adimeretur, reusque perduellionis fieret, si quis deinceps quidquam honoris, aut auctoritatis Sedi Apostolicæ deferret: Anglicanæ verò Ecclesiæ summum in terris caput ut solus Rex haberetur, cujus solius esset auctoritate plenissima errores, Hæreses, abusus omnes emendare, & illi propterea omnium Sacerdotiorũ integri proventus primi cujusq; anni, quo quis beneficium aliquod sortitus esset, solverentur; illi omnium Ecclesiasticarum Dignitatũ Decimæ redderentur; quin immò, ipsum Papæ vocabulum consecutus, edici curavit, ut de cætero nullus Pontificum Romanorum vocaretur Papa, sed tantùm Episcopus ..... In Litaniis prætereà, precibusque, quæ tùm privatim, tùm publicè in omnibus Oratoriis, Ecclesiis, Monasteriis, aliisque in locis recitabantur;*

loco

oco petitionis illius, quæ pro Domno Apostolico à Christi fidelibus per universum Orbem fieri solet, Henricus Rex hæc impia verba apponi, imprimique præcepit: Ab Episcopi Romani tyrannide, & detestandis enormitatibus libera nos Domine. In omnes Catholicos, qui eum, tanquam Supremum Status Ecclesiastici caput agnoscere detrectabant, crudeliter sæviit *Henricus* Rex, eosque morte affecit, præcipuè *Fischerum* Roffensem Episcopum, à *Paulo III.* Pontifice Maximo purpurâ donatum, & *Thomam Morum* Angliæ Regni Cancellarium, qui ambo pro defensione Primatus Romani Pontificis constanter mortem oppetentes Martyrii palmam adepti sunt. Hanc immanem in Catholicos persecutionem novo sacrilegio cumulavit *Henricus VIII.* Angliæ Rex, dùm S. *Thomam*, olim Cantuariensem Archiepiscopum, tanquàm in perduellem Sententiam dicere, ejus memoriam penitùs damnare, ossa igni, cineres fluvio, Templi ornamenta fisco Regio addicere ausus est. Sic furentem *Henricum VIII.* compescere volens *Paulus III.* Pontifex Maximus, Sententiam in ipsum tulit, duoque Diplomata promulgavit, unum tertio Kal. Septembris anni MDXXXV. alterum die XXV. Decembris anni MDXXXVIII. in quibus in perduellem, & hæreticum Regem non solùm Censuris Ecclesiasticis animaduertit, sed etiam declarat, subditos à juramento fidelitatis, & omni ergà Regem subjectione esse omninò absolutos, eisque sub pœna Excommunicationis præcipit, *ut ab ejusdem Henrici Regis, suorumque Officialium, Iudicum, & Magistratuum quorumcumque obedientia penitùs recedant, nec illos in superiores recognoscant*. Extant hæc duo

Pau-

Pauli III. Diplomata Tomo II. Bullarii Romani, de quibus legendus eſt jam citatus *Sanderus* lib. I. *De ſchiſmate Anglicano*. Verùm, quod magis dolendum eſt, dùm Rex *Henricus VIII.* Catholicam Religionem in Anglia, & Scotia abolere pro viribus ſatagebat, *Lutherus* in Germania, *Calvinus* in Gallia, *Zuinglius* in Helvetia, aliique nefarii Hæretici, ut in proximo Colloquio commonſtrabimus, in Lituania, Suecia, Dania, & Pruſſia ſuos errores impunè diſſeminabant. Ad tot profligandas Hæreſes, & domandam Hæreticorum pertinaciam, Concilium Generale Tridentinum, de quo in quarto Colloquio latè diſſeremus, convocavit *Paulus III.* Pontifex Maximus, illudque cæptum eſt die XIII. Decembris anni MDXLV. continuatum ſub *Julio III.*, & abſolutum ſub *Pio IV.* die IV. Decembris anni MDLXIII. Undecim hujus Concilii Tridentini Seſſiones ſub *Paulo III.* celebratæ ſunt, octo videlicet Tridenti, & tres Bononiæ, quò translatum eſt iſtud Concilium authoritate Pontificiâ Legatis demandatâ anno MDXLVII. ob contagioſum morbum, qui Tridenti graſſabatur, ſed ortâ inter Patres ob eam translationem diſſenſione, Concilium à *Paulo III.* ſuſpenſum eſt anno MDXLIX. Ad promovendam hujus Concilii Tridentini celebrationem *Paulus III.* præcipuas curas adhibuit in Chriſtianis Principibus conciliandis, ſed potiſſimùm *Carolo V.* Imperatore, & Rege Chriſtianiſſimo *Franciſco I.* quos in concordiam ut faciliùs revocare poſſet, Niciam ipſemet Pontifex ad Colloquium venit cum utroque Principe anno MDXXXVIII. induciaſque inter eos in decem annos firmavit. Edictum, quod in Con

ven

ventu Spirensi *Carolus V.* Imperator anno MDXLIV. promulgaverat, tanquàm Religioni Catholicæ periculosum, & Sedi Apostolicæ indecorum, reprobavit *Paulus III.* ut videre est in litteris, quas ad eumdem Imperatorem scripsit, & quæ extant apud Cardinalem *Palavicinum* libro V. *Historiæ Concilii Tridentini* cap.6. Improbavit etiam idem Summus Pontifex libellum ab eodem Imperatore in Comitiis Augustanis anno MDXLVIII. promulgatum, quem *Interim* nuncuparunt, quòd præscriberet quidquid interim usque ad futuri Concilii Generalis Decreta credendum esset. Hunc, inquam, Libellum (qui præcipua capita, quæ per recentes controversias agitabantur, viginti sex articulis digesta complectebatur) improbavit *Paulus III.* Pontifex Maximus, tùm quia *Carolus V.* Imperator in hoc publicando libello quamdam in causa Fidei auctoritatem sibi arrogasse videbatur; tùm quia etiam idem Imperator in prædicto libello contra sancitam in Ecclesia de servando Cœlibatu legem concedebat Sacerdotibus, ut in conjugio, quod contraxerant, persisterent; & Laicis, qui communioni sub utraque specie assueverant, permittebat, ut hunc communicandi ritum retinerent, & super utroque capite futuri Concilii sententiam expectarent. Hunc itaque infaustum *Caroli V.* libellum à Summo Pontifice proscriptum repudiarunt Catholici, quin & ipsimet Hæretici eum approbare renuerunt, sed illum pauci dumtaxat Lutherani susceperunt, qui ideo *Interimistæ* fuerunt appellati, ut videre est apud *Hosium* Cardinalem in libro *De Hæresibus hujus temporis*. Ad depravatos Clericorum mores corri-

rigendos, & ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam *Paulus III.* instituit Cætum gravissimorum, & doctissimorum quatuor Cardinalium, & quinque Præsulum, quibus adjunxit *Gregorium Cortesium* Abbatem *S. Georgii* Venetiarum, Ordinis Benedictini, & *Thomam Badiam* Magistrum, Sacri Palatii, Ordinis FF. Prædicatorum, qui ut vehementi Summi Pontificis desiderio facerent satis, Libellum confecerunt, quo præcipua reformationis capita ad tollendos serpentes abusus, ad rectam universæ Ecclesiæ disciplinam, & œconomiam, ipsiusmetque Pontificis, & Episcoporum officium pertinentia, summo candore, & pari diligentiâ comprehenderunt, illumque Romano Pontifici obtulerunt anno MDXXXVIII. Hæc reformationis Capitula, seù selectorum Cardinalium, & Prælatorum ad *Paulum III.* Monita, fuerunt Antuerpię edita anno MDXXXIX. Parisiis anno MDCXII. eaque integra *Petrus Crabbe*, Ordinis Minorum, in sua Conciliorum Editione præposuit Synodo Tridentinæ, velut ejus exordium. Dùm hæc, & alia utilissima pro emendatione morum, & resarciendâ Ecelesiæ Disciplinâ animo pervolueret *Paulus III.* Pontifex Maximus, obiit quarto Idus Novembris anni MDXLIX. ætatis suæ octogesimo primo, Pontificatus decimo quinto. Testatur *Spondanus* ad annum MDXLIX. Num. XII. hunc Pontificem, multis aliundè virtutibus clarum, domesticæ amplificandæ atque evehendę fortunæ supra modum studiosum fuisse, eumque, paulò antequam moreretur, proximorum suorum, quos plus æquò dilexerat, ingratitudinem incusasse, ac subindè illud Davidicum ingeminasse: *Si mei non*

fuissent

fuissent dominati, tunc immaculatus essem, & emundarer à delicto maximo. Observat idem *Spondanus*, nullam prorsùs fidem adhibendam esse calumniis, quas, ad obterendam *Pauli III.* Pontificis Maximi famam, hæretici & apostatæ *Ochinus*, *Vergerius*, *Baleus*, *Sleidanus*, aliique ejusmodi impuri & perversi homines de industria confinxerunt.

D. Tot inter laudes, quibus jam aliquos Sæculi XVI. Romanos Pontifices exornasti, hæc una instar omnium mihi esse videtur, quòd videlicèt profligandis Hæresibus, quibus istud Sæcuculum exundabat, ac sanciendæ Disciplinæ Ecclesiasticæ infatigabili zelo incubuerint. Hanc, inquam, laudem non imminuet tempus, non deteret oblivio, & licèt totus collabatur orbis ac pereat, vivet illa tamen, æternùmque stabit. Sola pietas Romanis Pontificibus hanc mentem injecit, ut rem tantam, tamque Ecclesiæ salutarem magnis aggrederentur animis, administrandæ modum præscripsit sapientia, perficiendæ felicitas præfuit. Nihil hoc opere, si causam intueamur excelsius; si progressum & ordinem, nihil ad sapientiæ leges accommodatius; si exitum, nihil propiùs miraculo fingi, & excogitari potest. Verbo dicam, Romanis Pontificibus Sæculi decimi sexti debemus, quod, pulsis Hæreticorum erroribus, sancita sit Religionis avitæ majestas, legum auctoritas asserta, Ecclesiasticæ Disciplinæ restitutus splendor, & veritas, discussâ omni caligine, per se jam luceat, & gloriosè triumphet. Sed perge aliorum Romanorum Pontificum res præclarè gestas continuâ serie describere, ut indè constet, illos pietate, doctrinâ, & indefesso labore

bore de Hæresibus Sæculi XVI. triumphos egisse.

M. Post obitum *Pauli III.* tribus ferè mensibus vacavit Sedes Apostolica. Multi Cardinales se se propensos exhibuerunt ad eligendum in Romanum Pontificem *Reginaldum Polum*, Cardinalem, natione Anglum, in quo nobilitas sanguinis regii, & insignis morum gravitas juxtà & probitas cum doctrina eximia conjunctæ erant, quique Pontificiis Legationibus præclarè functus fuit in Gallis, in Belgio, & in Anglia, ubi, *Maria* regnante, Catholicam Religionem restituit. At *Reginaldo Polo* tam sublimem dignitatem pertimescente potiùs quàm appetente, ac seriò monente Cardinales, ut omnia sua consilia ad Dei tantummodò honorem, & Ecclesiæ utilitatem referrent, contigit, ut præter omnium expectationem ad Summum Pontificatum consentientibus suffragiis electus sit sexto Idus Februarii anni millesimi quingentesimi quinquagesimi *Joannes Maria De Monte* Cardinalis, Episcopus Prænestinus, qui *Julii III.* nomen sibi adscivit, cum hac Sententia *Vias tuas Domine demonstra mihi*. Eo sedente Romano Pontifice, tria memoratu digna contigerunt, quæ hìc ordine referemus. In primis, Concilium, quod sub *Paulo III.* in Tridentina Civitate anno MDXLV. cœptum fuerat, & ab eodem Pontifice Bononiam anno MDXLVII. translatum, ac tandem anno MDXLIX. ob exortas inter Patres super hac translatione dissensiones suspensum erat, *Julius III.* Pontifex Maximus Diploma de Concilio in Civitate Tridentina resumendo promulgavit Kalendis Decembris anni MDL. scripsitque ad omn

mnes Reges ac Principes Christianos, ut justis ac iis ipsius hac in re votis annuerent; monuit inuper omnes Prælatos, aliosque, qui de jure, vel onsuetudine, vel privilegio, Concilio Generali nteresse debent, ut ad Concilium in Civitate Tridentina proximis futuris Kalendis mensis Maji nni sequentis, seu MDLI. resumendum, & prosequendum, legitimo cessante impedimento, accedeent. Hoc pacto Concilium in Civitate Tridentia continuatum est, ac sex sub *Julio III.* Sessiones uerunt celebratæ. At propter Parmense bellum nter Imperatorem *Carolum V.* & Regem Christiaissimum *Henricum Secundum*, cujus in fidem, & lientelam se contulerat *Octavius Farnesius* Dux Parmensis à Cæsare bello petitus, coactus est *Juius III.* Pontifex Maximus in tanto belli apparatu & armorum strepitu celebrationem Concilii Trilentini suspendere in Cœtu Purpuratorum Patrum lie XV. Aprilis anni MDLII. sicùt fusiùs ostendenus in quarto Colloquio, ubi agemus de Conciiis, quæ Sæculo XVI. habita sunt. Altera res memorabilis, quæ sub Pontificatu *Julii III.* contigit, in hoc consistit, quòd dum Lutherani, & Calvinistæ cœco furore abrepti Ecclesiam Romanam impeterent, & Romani Pontificis Primatum apertâ fronte oppugnarent, Divinæ Providentiæ dispositione factum est, ut Syri, qui Nestoriano Schismati diutiùs adhæserant, ad Ecclesiæ Romanæ fidem & unitatem reversi sint, miserintque ad *Julium III.* Legatos, qui eorum nomine obedientiam ipsi exhiberent, & Romani Pontificis Primatum colerent, palàmque profiterentur. Inter hos Legatos, qui à Syris Romam missi sunt, præcipuus

erat

erat *Simon Sulakas*, totius Orientis trans Euphratem usque ad Indos Patriarcha electus, qui, oblatâ Relatione historicâ Ecclesię ac Religionis illarum regionum, Fidei professionem in Palatio Apostolico magnâ celebritate emisit die xx. mensis Februarii anni MDLIII. eumque *Julius III.* Pontifex Maximus doctrinâ ac morum probitate præstantem, & Catholicâ fide probatum, Episcopum consecrari jussit, & Patriarchali pallio suis manibus in Consistorio ornavit, ac demùm variis muneribus donatum remisit in patriam, adjunctis e aliis nonnullis Religiosis Viris, linguæ Syriacæ, & rituum Ecclesiæ Romanæ peritis, qui Catholicam Religionem in his nationibus propagare possent. Extant litteræ ad *Julium III.* Pontificem Maximum ab iis Orientalibus per *Sulakam* scriptæ, quas *Andreas Masius* ex Syriaco Latinas fecit, in quibu primò rogant *Julium* Pontificem, ut prædictum *Sulakam*, quem Patriarcham elegerant, confirmare ac consecrare velit, & unà cum ipso in patriam regressuro mittat Viros idoneos, à quibu de Fidei rebus edoceri queant. Secundò, apert docent, sincerisque animis profitentur Primatum Romani Pontificis his verbis: *Tu sedes in se alta, & sublimi Principis Apostolorum, tenent Claves Regni Cœlestis, cui ore suo salutari Domini noster dixit: Quidquid ligaveris in terra, erit ligatum, & in Cœlo, & quidquid solveris in terra, er solutum & in Cœlo, & super eum fundavit Ecclesia suam, adversùs quam Portæ Inferi non valebunt generatione generationum..... Tu es caput omniu Patrum, sicut erat Petrus Caput omnium Discipul rum, cui ut est data Sedes alta, & sublimis in terr*

bis vltimis temporibus alta, *& excelsa est Sedes a*, *ipsa Roma magna*, *& celeberrima*. Plura de c Syrorum Legatione, eorumque cum Ecclesia omana unione legesis apud *Onuphrium Panuim*, qui rem plenius narrat in Vita *Julii III.* Pontificis Maximi. Denique, sub Pontificatu *Julii III.* olatum est Schisma Anglicanum, Regnante *Ma-a*, Regis Angliæ *Henrici VIII.* & *Catharinæ* filiâ, æ ut damna à suo patre Ecclesiæ Catholicæ illa-resarciret, evocavit in Angliam Cardinalem *Reraldum Polum*, Summi Pontificis *Julii III.* Legam, qui Anglos declarantes, pœnitere se scissuræ ab Ecclesia Romana defectionis, atque ab eo niam & in gremium Ecclesiæ restitutionem po-lantes, absolvit solemni ritu à Schismate, eos-e Ecclesiæ Romanæ, auctoritate sibi á Summo ntifice concessâ, reconciliavit pridiè Kalendas nsis Decembris anni MDLIV. Curavit etiam post-c idem Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legatus, diligentissimè invigilavit, ut hortationibus, Sy-dis, aliisque modis Catholica Religio in Anglia tauraretur, redirent pii viri exules, pellerenque è contra depravatæ & hæreticæ doctrinæ atores, frequentarentur Academiæ, Cleri restiretur disciplina, populi reformarentur mores, ntiqua Instituta, piæque consuetudines postliniò revocarentur. Hanc Regni Angliæ mutanem, quæ certè fuit *Dexteræ Excelsi*, statim ac *ius III.* accepisset à Legatis Romam missis, qui gum & Ordinum Angliæ nomine obedientiam i Apostolicæ, eique præstiterunt, in summam tiam effusus Summus Pontifex, supplicationes licas non in Urbe tantùm, sed per Italiam

universam, gratiis Deo agendis, decrevit, & Indulgentiam ad modum Jubilæi per Christianum Orbem in gratiarum actionem publicavit. Inter *Carolum V.* Imperatorem, & Christianissimum Regem *Henricum II.* quorum iræ ac simultates in dies exasperari videbantur, pacis conciliandæ percupidus fuit *Julius III.* probè sciens, per horum Principum discordias nova quotidiè incrementa Turcas, & Hæreticos suscipere, quos posteà coercere atque in ordinem redigere facilè non esset. Legatos itaque ad illos misit, eisque etiam per littera significavit, seipsum ad pacem componendam lu bentissimo animo accessurum, ubi primùm amb Principes in eam propenderent. Reipublicæ Chr stianæ Leges utilissimas edidit *Julius III.* & int alias, contra Blasphemos & Hebræos Edicta sev verissima promulgavit, Incredibilem in subdit mansuetudinem & clementiam exercuit, & à cu ditate agnatos suos ultra modum locupletar alienus fuit. Obiit optimus ille Pontifex deci Kalendas Aprilis anni MDLV. ætatis suæ anno se gesimo septimo, mense sexto, Pontificatus an quinto, die quadragesimo quarto, & sepultus in Basilica S. *Petri*.

D. Doleo certè ex animo, quòd tam c *Julius III.* fuerit è vivis sublatus, cujus Pontifica ad promovendum Catholicæ Religionis increm tum diuturnior esse dubuisset.

M. Multò brevior fuit Pontificatus *Julii* successoris, videlicèt *Marcelli II.* qui die vigesi secundo Pontificatus sui extinctus est incred omnium bonorum dolore, quibus aureum Sa lum sub hoc Pontifice videndi spes affulserat.

ulii III. in Sede S. *Petri* successor, dictus ante ontificatum *Marcellus Cervinus*, patriâ Politianus it, honestis parentibus natus, tantâque modeiâ, continentiâ, probisque moribus ab ipsa adoscentia condecoratus, ut si quid non seriò, sed :r jocum inter amicos paulò liberiùs ageretur, ıt diceretur, ad *Marcelli* adventum omnes illicò onticescerent. Eminebant in eo, ac certatim de ılma contendere videbantur ingenii maturitas, udentia usu rerum consultissima, insignis pietas octrina eximia, cæteræque virtutes, quæ ipsum l supremum totius Ecclesiæ Principatum evexeınt. Fuit *Marcellus Cervinus* Cardinalis Presbyr Tituli S. Crucis in Hierusalem creatus à *Pau-III.* Pontifice Maximo, missus ad *Carolum V.* Imratorem, & *Franciscum I.* Christianissimum egem pro gravissimis Ecclesiæ & Reipublicæ neıtiis Nuncius Apostolicus, & in Concilio Gerali Tridentino Legatus & Præses, ac tandem ıst obitum *Julii III.* Pontifex Romanus concorbus Cardinalium suffragiis die nonâ Aprilis an- MDLV. electus, proprium suum nomen *Marcelli* tinuit, voluitque appellari *Marcellus II.* ut indè nnibus testatum faceret, se per hanc supremam gnitatem immutatum non iri. Et sanè res cæoquì disiunctissimas arctissimo vinculo in se soıvit sanctissimus ille Pontifex, sublimem dico gnitatem cum modestia, exquisitam prudentiam ım candore, doctrinæ studium cum maximis ocpationibus, & miram benignitatem cum interrima æquitate, ita ut, licèt nihil momenti beret apud ipsum gratia, nihil tamen diceret t faceret nisi gratissimum. Morum reformatio-

nem ardenti ſtudio exoptans,eam ad os Hæreticis
obſtruendum neceſſariò fieri debere aſſerebat.
Carni & ſanguini, ut ait *Spondanus*, adeò nihil
tribuit Summus hic Pontifex, ut neminem propin-
quorum Romam venire voluerit, ac ne fratrem
quidem: duos parvulos fratris ſui filios, quos
ipſe in Urbe educabat, à nemine ſalutari paſſus
fuerit, nec, quo tempore Pontifex fuit, unquam
viderit. Interpellatus verò an in Palatium
ex privatis ædibus introducendi eſſent? in
cunctanter reſpondit. *Quid illis cum Palatio*
eorumne id patrimonium eſt? Pacem inter Principe
Chriſtianos componere vehementèr cupiens *Ma*
cellus Pontifex Maximus, Oratores Imperatoris,
Galliarum Regis ad ſe accivit, eiſque juſſit, ut a
Dominos ſuos ſcriberent, ni in pace ineunda co
ſentirent, ſe non tantùm Nuncios & Legatos m
ſurum, ſed ad ipſos quoque profecturum, q
illorum animos ad ſanciendam concordiam, &
pacis conſilia tandem præſentiâ ſuâ flectere poſſ
Severus juſtitiæ cultor, Oratori Regis Hiſpan
veniam homicidii pro nobili quodam Roma
roganti, reſpondit idem Pontifex, ſe Pontificatu
ab homicidæ abſolutione auſpicari nolle. At, du
totus eſſet Summus ille Pontifex in excogitan
modis, quibus Eccleſiam ab Hæreſibus & vit
Rempublicam à bellis & diſſenſionibus, Roman
Curiam à ſuperfluis ſumptibus & pompis inut
bus expurgaret; dùm omnes magnam de ip
Pontificatu demonſtrarent lætitiam, & in ſp
longè majorem erigerentur, huic tam juſtæ g
tulationi, dùm fervet, dùm increbreſcit,
tibi repentinus optimi Pontificis interitus, ſir

ue perculsæ civitatis ægritudo, luctus, conster-
atio, squallor intercedit. Obiit Sanctissimus ille
ontifex Apoplexiâ ictus postremo die mensis
prilis anni MDLV. Pontificatus sui die vigesimo
cundo, ætatis suæ anno quinquagesimo quarto.
mnes Scriptores Sanctitatem hujus Pontificis
Marcelli II. prædicant, *Sadoletus*, & *Bembus*, Car-
inales in Epistolis ad ipsum datis, *Paulus Manu-
us* in ea, quam ad ipsum pariter scripsit, Episto-
, *Bzovius*, *Spondanus*, *Odoricus Raynaldus* in
nnalibus Ecclesiasticis, & alii, quos inter *Onu-
brius Panuinius* in Vita hujus Pontificis istud ob-
rvatione dignum refert: *Ea*, inquit, *simplicitate,
ua privatus cùm esset* (seu Marcellus II.) *edebat,
abebatque, sivè privatim, sivè publicè convivare-
r, Anagnostem in mensa, qui sacros Libros, aut
S. Patrum Scripta legeret. Post longum in prandio
lentium, recordatus aliquandò ea Hadriani VI. Pa-
e verba: Romano Pontifice nemo est miserabilior,
nditione ejus nulla miserior. Totius enim vitæ læ-
tia & felicitas amaritudo est: Cathedra Romani
ontificis est spinosa, iter consertum undique aculeis,
ndus tantæ molis, ut robustissimos premat & con-
ingat humeros: manu mensam percutiens dixit:*
Non Video, Quomodò, Qui Locum Hunc Altissi-
num Tenent, Salvari possint. Quæ verba innuunt,
omanis Pontificibus in suprema illâ dignitate
onstitutis arduam, ac difficilem esse ad salutem
iam.

D. *Marcelli II.* Pontificis Maximi morum
ntegritatem, atque in profligandis Hæresibus, &
estaurandâ Ecclesiæ Disciplinâ zelum æmulatus-
e est ejus in Sede Romana successor?

M. Justis *Marcello II.* de more persolutis, *Joannes Petrus Carafa*, è clarissimâ Neapolitanâ familiâ ortus, Cardinalis, Episcopus Ostiensis, Sacri Collegii Decanus, Theatinus olim Archiepiscopus, & Ordinis Clericorum Regularium, qui *Theatini* ab ejus Archiepiscopatu dicti sunt, Conditor, electus est Summus Pontifex die XXIII. mensis Maji, Ascensioni Christi Domini memoriæ sacrâ, anni MDLV. &, ob beneficia sibi à *Paulo III.* Pontifice Maximo collata, nomen *Pauli IV.* accepit, & Symbolum, seu signum, *Dominus mihi ad jutor*, coronatusque est septimo Kalendas Juni ejusdem anni. Hic Pontifex Decessoris sui *Marcel li II.* vestigia pressit, & in eo summa fuerunt omnia ex quibus undique perfectus, & detractis quibu cumque vitiis, Pontifex cumulatur. Atque ı ex singulis pauca libemus saltem; omnium disc plinarum, ac præsertim Sacrarum Litterarum, lii guarumque Latinæ, Græcæ, Hebraicæ accurrat notitiæ, maximam à teneris annis vitæ integrit tem conjunxerat *Paulus IV.* Pontifex Maximus, mira illius erat in negotiis cùm publicis, tù privatis penitùs introspiciendis sagacitas & pe spicacia, in extricandis celeritas, in ponderanc maturitas, in gerendis cautio, in conficien diligentia, in providendo ne quid Respublica c trimenti caperet singularis prudentia, & in t ctandis ingeniis incredibilis dexteritas. Sunt, qu rum ætas integra floret, sed, obrepente mox nectute, ingravescit illorum virtus cum corp pariter, & magis ac magis hebescens in dies, ctа ad extremum effætaque penitùs obsolesc Longè alius fuit is, quem in præsentia laudo, *P*

s

lus IV. Pontifex Maximus. Quamvis enim annos septuaginta novem natus esset, dùm in Sede Sancti *Petri* ad regendam universam Ecclesiam collocatus est, ejus tamen senectus nec iners, nec languida fuit, sed alacris, & ad res gerendas semper actuosa. Erat his temporibus soluta & ferè collapsa Ecclesiæ Disciplina, moresque ad tantam licentiam increbuerant, ut faciendæ medicinæ vix jam locus superesse videretur. Venit auspicatò *Paulus IV.* Pontifex Maximus, & quæ delapsa jam fluxerant, æquissimis Legibus vinciens, abusus, quos superiorum temporum negligentia pepererat, sustulit, mores emendavit, restituit disciplinam, veterem castigavit luxum, & ad pristinam sanctimoniam revocavit. At, quia sæpiùs contingere solet, ut benè cœpta (quæ humana fragilitas est) propedièm obsolescant; huic incommodo prudenter occurrit summus ille Pontifex, multa summæ severitatis Edicta promulgando, quæ ad mores emendandos pertinebant, certasque ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam regulas præscribendo, ex quibus velut ex fonte plurima sacri Concilii Tridentini Decreta promanarunt. Jacebat Dei cultus; ad illum augendum multa sancivit *Paulus IV.* & abrogatis brevioribus precibus, quæ tunc in Curia frequentabantur, statas Deo laudes ex antiquioris Breviarii formâ ab omnibus persolvi jussit. Leges tulit in Judæos in Ditionibus Ecclesiæ degentes, voluitque, ut certis septis à Christianorum habitatione separatis concluderentur; Pileum crocei coloris Viri, & velum ejusdem coloris fœminæ gererent, quo signo internoscerentur. Sanxit insuper, ut Judæi nec nutrices,

ancillasque Christianas, seu Christianos famulos haberent, eisque districtè prohibuit, ne Dominicis festisque diebus publicè laborarent, ne cum Christianis luderent, comederent, aut ullam cum ipsis familiaritatem haberent, ne mercaturam exercerent, & ne Medici Judæi, etiam vocati & rogati, ad Christianorum curam accederent. Offensioni vulgò erant propudiosi homines, & impuræ mulierculæ pullulantes ubique, & meretricium exercentes; ad exscindendam penitùs illam pestem *Paulus IV.* Pontifex Maximus in hujusmodi Lenones & Lenas certis in casibus pœnam capitis, in aliis verò fustium & exilii decrevit. Multæ ac perniciosæ Hæreses Catholicam Religionem Sæculo decimo sexto infestabant; *Paulus IV.* Summus Pontifex censervandæ, ac vindicandæ Catholicæ Religioni in Anglia, in Scotia, in Gallia, in Germania, in Polonia, in Dania, in Suecia, in Italia, & toto Orbe Christiano, curas omnes ac cogitationes suas impendit. Et primò quidem pro tuenda, ac propaganda Catholicâ fide Legatos misit ad Principes Christianos, Viros doctos cum *Aloysio Lippomano* Sedis Apostolicæ Legato in Poloniam direxit, *Nonnium Barretum* Societatis Jesu Professorem, Patriarchali dignitate donatum, ad Regem Abyssinorum legavit, novos Episcopatus in India Orientali instituit, & numerum Episcoporum in Belgio auxit, tresque illius regionis Ecclesias in Metropoles erexit, Camaracensem videlicet, Trajectensem, & Mechlinensem. Novum etiam Testamentum Syriaco idiomate characteribusque Romæ edi curavit, ut faciliùs sincera germanaque pietas apud Syros radices ageret, &
indè

ndè se quaquaversùs propagaret. Ad refrænandam verò petulantiam Hæreticorum, qui ubique terrarum impunè volitabant, Tribunali Sacræ Inquisitionis, seu *Sancti Officii*, majorem auctoritatem dedit *Paulus IV.* statuitque, ut non tantùm de Hæresi, sed de quibusdam aliis criminibus etiam cognosceret hujus Tribunalis Cardinalium Cœtus à *Paulo III.* ad id institutus. *Michaelem Ghislerium* Cardinalem Alexandrinum, Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui posteà fuit Romanus Pontifex, dictus *Pius V.* summum Inquisitorem creavit, voluitque, ut hujus Tribunalis causæ, quæ antehàc ex delectorum Cardinalium autoritate terminari solebant, coram Romano Pontifice, semel in hebdomada, statâ die cognoscerentur. Si hujus Tribunalis Sancti Officii Romæ à *Paulo III.* erecti, & à *Paulo IV.* ampliori auctoritate donati originem, progressus, fructus ac commoda, quæ ex eo percepit Italia, scire aveas, legesis *Antonium Caraciolum*, Clericum Regularem Theatinum, in Vita *Pauli IV.* libro 3. cap. 3. & seq. ubi multos profert hæreticos, aut de hæresi suspectos, qui hujus Tribunalis Sancti Officii beneficio fuerunt in Italia compressi, & in ordinem redacti; additque neminem fuisse, qui, nomine hujus Tribunalis audito, non extimesceret, non se totum colligeret, non fugam, si sibi malè conscius esset, statim arriperet, cùm in nullo Italiæ loco hæretici, malefici, & improbi homines securos se esse posse existimarent, acerbis pœnis in eos ubique animadvertente Sancti Officii Tribunali, juxta hanc *Tertulliani* in *Scorpiaco* capite vigesimo primo præclaram Sententiam: *ad officium Hæreticos compelli,*

pelli, non illici, dignum est; duritia vincenda est, non suadenda. Quàm severus non solùm errorum, sed & vitiorum censor esset *Paulus IV.* ex eo facilè intelligere potes, quòd dum suorum Nepotum vitia comperta habuisset, Decretum absque mora ediderit, quo ipsos jussit Româ secedere cum suis cunctis familiis intra duodecim dies, & Cardinalibus, aliisque inhibuerit, ne unquàm secum agerent de indulgendâ ipsis veniâ, pœnâque remittenda. Obiit *Paulus IV.* Optimus Pontifex die XVII. mensis Augusti anni MDLIX. anno ætatis suæ octogesimo quarto, Pontificatus quinto. Post ejus obitum populus Romanus, cui Sancti Officii Tribuna exosum erat, factâ manu, atque conglomerat agmine ad Inquisitionis carceres convolavit, & cæco furore correptus Commissarium hujus Tribu nalis ex Ordine Prædicatorum vulneravit, fore perfregit, reos liberavit. Dein, in odium Inqui sitionis suo in Dominicanos converso furore, quo scumque obvios habebat, dilaceravit, eorumqu Cœnobio S. *Mariæ super Minervam* faces omni prc cul dubio admovisset, ni *Juliani Cæsariani* auctor tate prohibitus fuisset. Postremò, in memoria *Pauli IV.* tanto impetu sæviit efferatus ille populu & ad incredibilem furorem derepentè traductu ut Simulachro ejusdem Pontificis, quod ei in Ca pitolio ob res præclarè gestas erectum fuerat, na sum ac brachiũ ignominiosè absciderit. At popula ris ille furor non potuit tanti Pontificis obscura gloriam. Vivit, æternùmque vivet in omnium Fidelium animis virtutum illius Summi Pontific infixa recordatio. Nunquàm intermorietur, nu quàm intercidet fidelis memoria *Pauli IV.* q

omn

omnes suas curas in tuenda contra Hæreticos Fide Catholica, & in emendandis moribus defigens, primus Romanorum Pontificum, Librorum Prohibitorum Indicem anno MDLIX. promulgavit, in quo non solum Hæreticorum libros, sed etiam Catholicorum, quorum Lectio fidelibus perniciosa esset, sub gravissimis pœnis à quoquam legi, vel haberi prohibuit. Hunc zelum vigilantissimi illius Pontificis, qui non agnoscunt, cæci; qui non amplectuntur, ferrei; qui non prædicant, ingrati omninò sunt, & saxa ac scopulos gestant in cordibus suis. Hinc Sanctissimus Pontifex *Clemens XI.* (quem diù Ecclesiæ suæ sospitem & incolumem servet) Statuam *Pauli IV.* à furente Populo Romano dejectam in Capitolio reponi jussit cum hac Inscriptione in basi incisâ:

PAULO IV. PONT. MAX.
SCELERUM VINDICI INTEGERRIMO
CATHOLICÆ FIDEI ACERRIMO PROPUGNATORI
STATUAM OLIM A S. P. R. IN CAPITOLIO ERECTAM
AC DIU OBSCURO LOCO JACENTEM
CLEMENS XI. PONT. MAX.
RESTITUI JUSSIT
ANN. SALUT. MDCCVIII.

D. Agnosco, amplector, etiam atque etiam prædicabo semper eximias virtutes *Pauli IV.* Pontificis Maximi, prȩsertim, cùm à Viris eruditis nuperrimè a udierim, hunc Summum Pontificem lectioni Oper um S. *Thomæ Aquinatis*, quo Magigistro glorior, ad supremam usque senectutem

tantâ

tantâ cum voluptate vacasse, ut ipsum appellare solitus esset *Baculum senectutis suæ*, & de eodem Doctore Angelico aliquandò dixerit: *Extinctam in ipso puerperio Neapolim, cùm enixa Thomam est*. Quâ sententiâ innuere volebat Summus ille Pontifex, nunquam Urbem Neapolitanam alterum Thomam, seu alterum ingeniorum, doctrinæ, sanctitatisque miraculum par aut simile Orbi Christiano daturam. Addebant insuper Viri illi eruditi, *Paulum IV.* Pontificem Maximum in perpetuam memoriam præcipuæ illius venerationis, quâ S. *Thomam Aquinatem*, civem suum, prosequebatur, statuisse singulis annis Sacra solemnia in Ecclesia S. *Mariæ super Minervam* à sacro Cardinalium Collegio die VII. mensis Martii Doctori Angelico dicatâ celebrarentur, eumque ad Purpuratos Patres Concionem in Sancti Doctoris laudem habuisse, cùm primùm peracta est eadem celebritas, cui etiamnùm, recurrente quot annis die VII. mensis Martii, interresse solent Eminentissimi Cardinales, ad quos inter missarum solemnia latinam Orationem, in laudem S. *Thomæ* concinnatam, habet in eadem Ecclesia S. *Mariæ super Minervam* juvenis Familiæ Dominicanæ alumnus. Cùm igitur de S. *Thoma*, Magistro meo, tam benè meritus sit *Paulus IV.* non possum quin prodire coram, & erumpere quodam modo gestiat meus erga hunc Summum Pontificem gratus animus, ac summa observantia, quâ illum perpetuò colam. Sed dicas, amabo, nùm impunita manserit atrox illa injuria, quam Populus Romanus in *Pauli IV.* Pontificis Maximi memoriam, familiam, simulacrum, necnon in S. Officii Tribunal intulit?

M. Post

M. Post quatuor menses, & sex dies à morte *Pauli IV.* vacationis Sedis Apostolicæ, *Joannes Angelus Mediceus*, Mediolanensis, Presbyter Cardinalis Tituli *S. Priscæ*, electus est Pontifex Maximus, dictusque *Pius IV.* qui à clementia, & humanitate Pontificatum orsus, Populo Romano eorum omnium, quæ in *Pauli IV.* marmoreum simulacrum, & Sancti Officii Tribunalis contumeliam, Sede vacante, quàm tumultuosissimè commiserat, veniam condonavit, eâ tamen lege, ut detrimenta illata, suis sumptibus Sanctæ Inquisitionis Officio resarciret. Dein, volens Summus ille Pontifex (ut legere est apud *Onuphrium Panuinum*,& *Ciaconium* in Vita *Pii IV.*necnon apud *Spondanum* ad ann. MDLX. Num.11.) volens, inquam, Summus Pontifex *Pius IV.* Romanorũ Pontificum propinquis salutare exemplum relinquere, ut populos sibi creditos clementer haberent, & publica negotia pro Ecclesiæ dignitate conficerent; in *Carafas*, *Pauli IV.* Nepotes, tanquàm reos læsæ Majestatis, ac perduellionis, pœnâ mortis animadvertit, illiusque jussu *Carolus Carafa* Cardinalis in carcere strangulatus est, *Joannes* ejus Frater, & Comes *Alifanus*, uxoris frater, atque *Leonardus de Cardine* capita perdiderunt, quæ mox in Ælio ponte ad terrorem exposita sunt. Aliquantò mitiùs cum *Alphonso Carafa* Cardinali, *Pauli IV.* ex fratre pronepote actum est, quippè qui centum aureorum millibus multatus, vitam obtinuit. *Memorabile* sanè, ut inquit *Spondanus*, *spectaculum*, *& instabilis fortunæ ludibrium; atque in iis, qui secundiori aura altiùs provecti extra omnem sortem se se collocatos existimant, amplissimum documentum*,

si

si essent qui recogitarent. Observant tamen mox à me laudati Historici, Carafarum, *Pauli IV.* nepotum, causam jussu *Pii V.* Successoris *Pii IV.* fuisse retractatam, & post accuratum Actorum examen, *Pium V.* Sanctissimum Pontificem, memorem beneficiorum, quæ à *Paulo IV.* acceperat, Carafarum familiæ famam, titulos, honores & bona restituisse, eique jus ad Dignitates reddidisse. De Concilio Tridenti restaurando statim à coronatione sua sollicitus *Pius IV.* Pontifex Maximus, Nuntios eâ de re misit ad *Ferdinandum* Imperatorem, ad Regem Catholicum, & ad *Franciscum II.* Galliarum Regem, cæterosque Principes, ac tandem perruptis omnibus difficultatibus, solemnes Romæ ad impetrandum Dei auxilium supplicationes habuit à Basilica S. Petri usque ad Ecclesiam S. Mariæ super Minervam, universale Jubilęum promulgavit, & in Purpuratorum Patrum Senatu tertio Kalendas Decembris anni MDLX. Diploma edidit, quo Synodi, Tridenti, sublatâ omni suspensione, ad diem Paschatis anni MDLXI. celebrandæ continuationem indixit, misitque Legatos, qui ejus nomine ei præessent. Prima sub *Pio IV.* quæ tamen numeratur à Concilii Tridentini exordio, Sessio decima septima, inita est, invitati sunt etiam Hæretici ut ad Concilium animo pacifico accederent benignè suscipiendi, & audiendi, eâque de causâ promulgatum est publicæ fidei ac securitatis Edictum, seu, ut ajunt, Salvus Conductus, qualis ab initio ejusdem Concilii fuerat jam expeditus sub *Paulo III.* Pontifice Maximo. Tandèm post annos viginti septem ab Indictione Concilii Tridentini, peractis viginti quinque

ue Sessionibus, singulari *Pii IV.* Pontificis Maxi-
ni studio & vigilantiâ, universali Concilio Tri-
entino finis anno MDLXIII. impositus est; Patri-
us ita acclamantibus: *Beatissimo Pio Papæ Domi-
o, sanctæ, & universalis Ecclesiæ Pontifici, multi
nni, & æterna memoria.* Synodum Tridentinam
Diplomate dato VII. Kal. Februarii anni MDLXIV.
onfirmavit *Pius IV.* Indicem Librorum prohibi-
orum à selectis Patribus in Oecumenica Synodo
dornatum promulgavit. Episcopis Residentiam
n suis Diœcesibus imperavit; non residentium
Bona, ut spolia Sedi Apostolicæ vindicavit. Cu-
iæ etiam Romanæ disciplinam, & solutos Auli-
corum mores emendare pro viribus studuit. In
liquos Episcopos Gallicanos, qui apertè à Fide
Catholica defecerant, sed præsertim in *Odetum
Castilionæum* Cardinalem & Episcopum Bellovacen-
sem, qui, depositâ purpurâ, ac relictis Episco-
patus insignibus, se Comitem Bellovacensem nun-
cupabat, & Calvinianam Hæresim in sua Diœcesi
stabilire satagebat, Sententiam in Consistorio Se-
creto habito anno MDLXII. pronunciavit *Pius IV.*
quâ illos, ob manifestam in Hæresim prolapsio-
nem, Sacerdotiis privavit, *Odetum* verò *Castilo-
næum*, Cardinalem & Episcopum Bellovacensem,
ab omni Cardinalatus commodo, & honore, at-
que etiam à privilegio Clericali ipso jure deposi-
tum, & Ecclesiæ Bellovacensis administratione,
ac omnibus beneficiis, officiis, honoribus, digni-
tatibus, ac prælaturis privatum, & ad illa inha-
bilem, & perpetuò incapacem declaravit. Hæc
Pontificis Sententia habetur in Constitutione se-
xagesima sexta *Pii IV.* quæ extat in Bullario Ro-
ma-

mano, ejusque meminêre *Onuphrius Panuinus*, qui tum temporis Romæ aderat, in *Vita Pii IV. Homerus Tortora* libro 3. Historiæ Francorum, *Jacobus Augustus Thuanus* libro 35. suæ Historiæ, & *Henricus Spondanus* in Continuatione *Baronii* ad annum MDLXIII. Num. XX. Hujus Sententiæ in se à Pontifice latę nuncium ubi accepisset *Odetus Castilionæus* Cardinalis, & Episcopus Bellovacensis, irâ excanduit, & in contumeliam Pontificis, ut refert *Spondanus* ad annum MDLXIII. Num. XLIX. habitum Cardinalis, quem ante deposuerat, resumpsit, eoque indutus uxorem duxit *Isabellam de Altavilla* Dominam *de Lore*, & in celebri Principum ac Procerum Regni Conventu (in quo *Carolus IX.* Galliarum Rex, *Major* in Senatu declaratus, Regni administrationem suscepit) eodem Cardinalitio habitu inter cæteros comparuit, magno Catholicorum scandalo, id ad summum auctoritatis Pontificiæ contemptum, & Ordinis Ecclesiastici derisum pertinere existimantium. His commotior factus *Pius IV.* Pontifex Maximus, ejus privationem ac depositionem, quæ facta fuerat in Consistorio Secreto, die XI. mensis Septembris publicari, & locis consuetis Romæ affigi curavit, eamdemque typis mandari, & ejus exemplaria per Gallias disseminari. Hinc factum est, ut *Odetus Castilionæus* Pseudo-Cardinalis, fugiens periculum, quod sibi ob hæresim, quam palàm profitebatur, imminebat in Gallia, ubi pessimè apud omnes Catholicos audiebat, in Angliam, jam hæresi infectam, unà cum suâ pellice anno MDLXVIII. secesserit, ut liberiùs viveret sub Regina *Elizabetha*, quæ suo patrocinio hæreticos impensè fovebat, & apud

ıd quam prædictus *Odetus Castilionæus* auctori-e & gratiâ, quamdiù vixit, plurimùm valuit, legere est apud *Ciaconium* in ejus Vita. Dùm in :reticorum exterminium, morumque emenda-nem totus incumberet *Pius IV.* Pontifex vigi-tissimus, in morbum incidit, & susceptis ma-î religione ac pietate Sacramentis Ecclesiæ; in ·borum Sancti senis Simeonis: *Nunc dimittis ·vum tuum Domine secundùm Verbum tuum in pace* ɔlatione, integris sensibus placidèque mortuus v. Idus Decembris anni MDLXV. Pontificatus ıo v. mense XI. die XV. Testatur *Onuphrius Pan-us*, hunc Pontificem literarum scientiâ, nego-rum magnâ experientiâ, mirâ animi patientiâ, laboribus perseverantiâ, eloquentiâ non me-ɔcri, memoriâ singulari, ingenio sagacissimo, isque eximiis virtutibus fuisse exornatum. Sed ıgè majori laude, meâ quidem sententiâ dignus *Pius IV.* Pontifex Maximus, quòd dederit Ec-siæ Nepotem suum Cardinalem *Borromæum*, vi-n pietate in Deum, contemptu rerum munda-:um, zelo propagandæ fidei, & studio refor-ındæ Ecclesiæ insignem, resumendæ Concilii identini celebrationis præcipuum auctorem, sque ad exitum deducendi impulsorem, de quo ıra dicemus in quinto Colloquio, ubi Virorum ıstrium Sæculi XVI. Gesta, & Opera referemus. st *Pii IV.* obitum, ejus corpus sepultum est Basilica Vaticana juxtà Sacellum *Innocen-VIII.* indèque ad Ecclesiam S. *Mariæ de An-is* in Thermis apud Carthusianos, quos ıximis beneficiis auxerat, die IV. Januarii an-MDLXXXIII. translatum est, ubi visitur ante

Aram maximam ejus Monumentum cum hoc Epi
taphio:

D. O. M.
PIUS IIIJ. PONT. MAX.
MEDICES. MEDIOLANENSIS.
SEDIT. ANNOS. V. MENS. XI. DIES. XV.
VIXIT. ANNOS. LVI. MENSES. IX.
OBIIT. V. IDUS. DECEMB. MDLXV.
JOANNES. ANTONIUS. SORBONELLUS.
EPISCOPUS PRÆNESTINUS.
CONSOBRINO.
CAROLUS BORROMŒUS. S. PRAXEDIS
MEDIOLANENSIS.
M. SITICUS. DE ALTEMPS. GERMANU
CONSTANTIENS. S. MARIÆ. TRANSTI
TITT. PRESBB.
AVUNCULO
S. R. E. CARDDD. POSUERE.

D. Narrabat mihi nudiustertiùs Vir eru
tus, S. *Carolum Borromæum* Cardinalem & Ne
tem *Pii IV.* authorem fuisse Cardinalibus, ut p
Pii IV. Pontificis Maximi obitum, *Michaelem G*
lerium Cardinalem Ordinis Prædicatorum eli
rent in Romanum Pontificem, dictum po
Pium V. Sed quo pacto hæc Sanctissimi illius P
tificis *Pii V.* facta fuerit electio, & quibus virt
bus ipse in Pontificatu præsertim eluxerit, sci
vehementèr aveo.

M. Non tantum certè tibi & mihi otii
ut omnia, quibus Sanctissimus Pontifex *Piu*
inclaruit, præclarè Gesta possim ipse in hac H
riæ Ecclesiasticæ compendiosa narratione sing

im persequi, velimque opus longi laboris aggredi. Abundè itaque sufficiet, præcipua *Pii V.* Pontificis Maximi Gesta percurrere, & è plurimis pauca derivare, quæ tamen, summatim etsi enarrata, haud obscurè ostendent, quantâ prudentiâ & sanctitate *Pius V.* universam Ecclesiam gubernarit. In primis, *Pius V.* qui ante Pontificatum appellabatur *Michael Ghislerius*, oriundus erat è Senatoriâ Bononiensi Ghislerianâ familiâ, quæ tamen Bononiâ, civilium turbarum causâ, vel ejecta, vel sponte suâ, domicilium fixit in Oppido agri Alexandrini, dicto *Boscho*, ubi XVI. Kalendas Februarii anni MDIV. natus est *Michael Ghislerius*, qui piè à parentibus educatus, & litteris excultus, statim ab ipso ineuntis ætatis principio, impulsu Spiritus Sancti fugit è patria, & Ordini *Dominici* nomen dedit, in quo ita vixit, ut omnibus tanquam exemplum continentiæ, tolerantiæ, frugalitatis, obedientiæ, & cæterarum virtutum proponeretur; cùmque jam pridem ad summam virtutis perfectionem pervenisse judicaretur, ipse tamen quotidiè se ipso melior ac perfectior cernetur. Demandatum sibi Sanctæ Inquisitionis Officium præclarè, & summâ cum laude obivit, & eo studium conservandæ veræ ac Catholicæ Religionis, & adversùs eos, qui illam ullâ ex parte labefactare moliebantur, implacabile odium duxit. Cum Hæreticis perpetuum bellum gerens, punctum quidem temporis in vita ab eis vexandis, & exagitandis conquievit. Exedebat animum ipsius zelus Ecclesiæ, neque quisquam unquàm veriùs idem, quod olim *David*, dicere potuit: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & su-*
 per

per inimicos tuos tabescebam? Hinc non mirum, si eo in munere in Hæreticos inquirendi impigrè perfungendo, tot Potentum inimicitias, tot minas, tot pericula, tot vitæ ac capitis dimicationes incurrerit, sustinuerit, devorarit, à quibus sæpiùs à Deo fuit mirabiliter liberatus. Ob hæc tanta, ac tam præclara in Christianam Rempublicam merita, primùm Episcopus Nepesinus ac Sutrinus, Dein, à *Paulo IV.* Pontifice Maximo Presbyter Cardinalis Tituli S. *Mariæ* super Minervam, & Supremus Inquisitionis Moderator creatus est, eâque dignitate auctus singularis prudentiæ ad videnda quæ vera & recta essent, infracti animi, & libertatis ad eadem proferenda, auctoritatis ad ea obtinenda, toti Ecclesiæ multa argumenta exhibuit. In dicenda sententiâ non respexit ad carnem & sanguinem, nihil metui aut gratiæ dedit, nunquàm ad cujusquam voluntatem orationem suam accommodavit, nunquàm quidquam veritate prius aut antiquius habuit. Post obitum *Pii IV.* à quo Archiepiscopus Montis-Regalis in Subalpinis *Michael Ghislerius* fuerat institutus, præter omnium expectationem, nihil tale ipse cogitans, à Cardinalibus in Conclave ingressis divino consilio electus est Romanus Pontifex VIII. Idus Januarii anni MDLXVI. dictusque *Pius V.* Illicò expalluit electus in Pontificem *Pius V.*, & penè in deliquium incidit, rogatusque causam, ingenuè dixit: *Cùm essem Religiosus Ordinis S. Dominici optimè sperabam de mea salute; creatus verò Episcopus cœpi de ea formidare; nunc verò electus in Pontificem penè de ea despero. Quomodò enim Deo rationem tot millionum animarum, ... nt*

int in eo Orbe, reddam, qui vix unius animæ meæ atìonem reddere valeo? Quibus verbis insinuare olebat *Pius V.* quàm ægrè sibi Pontificatus imositum onus suscipiebat. Hujus Sanctissimi Ponificis *Pii V.* electionem potissimùm promovit anctus *Carolus Borromæus* Cardinalis & *Pii IV.* 'ontificis Maximi nepos, qui jam pridem eximias llius virtutes penitùs exploratas habebat, eumue præ cæteris dignissimum, cui summa Ecclesiæ otestas deferretur, sapientissimè judicabat. Nec um, aliosque Electores fefellit eventus. In ea uippè celsissima Sede constitutus *Pius V.*Pontifex Maximus, in id totus incubuit, ut rem Catholiam, si quâ in parte nutaret, constabiliret; labanem fulciret, inclinatam erigeret, stantem firmaet, atque firmatam ornaret: ut Populorum saluti onsuleret, egenorum necessitatibus sucurreret, ›mniumque utilitati prospiceret. Eamdem in vi-ìu cultuque parcimoniam, eamdem interioris 'estitus asperitatem, eamdem à certis ciborum generibus abstinentiam, easdem preces, eademue jejunia, quibus à principio se, cùm adhuc in Monasterio esset, assuefecerat, retinuit *Pius V.* 'ontifex Maximus. Tota ejus Familia ad exemlum Domini composita, nullâ re magis, quàm nodestiâ singulari, & præcipuâ quâdam sanctinoniâ vitæ à vulgaribus familiis discernebatur. Atque hæc privatim. Publicè autem quot & quana beneficia in hanc Urbem, & in totam Rempulicam Christianam contulit *Pius V.*Summus Pontifex? Leges Sanctissimas pro bono Urbis regimine anxit, quibus usuras compescuit, Gladiatorum Spectacula interdixit, Clericis districtè inhibuit,

ne ludis operam darent, ne lautis comessationibus gulæ indulgerent, ne choreis interessent, ne cauponas adirent, aut quiduis aliud agerent, quod vitæ Clericalis sanctitatem fœdare posset. Judiciorum severitatem, quam jam improbissimusquisque aut eludere, aut perrumpere solebat, renovavit. Adultam ac prævalidam meretricum licentiam cohibuit, & Urbem quibusdam hominum pestibus, & tetrâ colluvione mulierum, quæ, ob turpem quæstum, unicuique corporis sui copiam facientes, lubricam juventutem blandimentis ad libidinem inescabant, purgavit. Hinc, sicut boni de Pontificatu *Pii V.* summâ alacritate perfundebantur, ita improbi tristes & abjecti erant, dùmque illi gaudio triumphantes, quasi in cœlum sublati viderentur, hi adspectum hominum lucemque fugientes quasi infrà terram amandati cernebantur. diffi cile dictu esset, quot familias inopes sustentarit quot miseros, quos inopiæ suæ pudebat, adjuve rit largitate, quot virigines, quarum pudiciti periclitabatur, constitutâ dote, ab infamia libera verit *Pius V.* Pontifex Maximus. Hanc Summ illius Pontificis ergà omnes beneficentiam ac lib ralitatem sat superque prædicant & innumerab lium privatorum inopia sublevata, & infinita il vis pecuniarum, quâ omnibus propè Orbis Chr stiani partibus, aliquâ difficultate pressis, ac lab rantibus, sine ulla cunctatione subvenit. Null sumptibus, nullis laboribus pepercit Summus il Pontifex, ut Catholicam Fidem variis errorib impetitam ubique terrarum tueri, ac sartam t ctam conservare posset. Quid non fecit, ut fra geret in Galiis conatus Calvinistarum, nobili

mu

ıum illud Regnum pestibus purgaret, & Hæresis, elut Hydræ, in suam & aliorum perniciem conumacis, assiduè renascentia capita amputaret? nagnâ vi auri, multisque millibus militum suppeias tulit *Carolo IX.* Galliarum Regi, qui sui Regni, Fideique conservationem precibus *Pii V.* jusque sanctitati se acceptam referre palàm proessus est. In Belgio quoque, quod perduellium Hæreticorum, quibus Gallia laborabat, furoribus vexabatur, rem Catholicam plurimùm juvit, labantem Fidem erexit ac sustentavit, furore hæreticorum, in Religionis Orthodoxæ perniciem iruentium, represso. Quid dicam de Angliæ Regno? n quo ut Catholicos tueretur adversùs insectationes Reginæ *Elizabethæ*, quæ in eos crudelitèr desæviebat, anathemate impiam illã Reginam perculit, & Regno Angliæ jure merito privavit, tùm quia spuria erat *Henrici VIII.* Angliæ Regis proles, ac subindè nec jure nataliũ, nec Regni Legibus capax in Regiam dignitatem successionis; tùm quia etiam Regina *Elizabetha* potestate malè partâ ad Catholicæ Religionis eversionem abutebatur, ut potè quæ tyrannidem in Catholicos Præsules, Sacerdotes, & alios orthodoxos exercebat, subditosque suos ad ejurandam Romani Pontificis obedientiam juramento obstringebat, ac se unam pro Ecclesiæ Anglicanæ Capite non minùs superbè, quàm impiè gerebat. Adversùs eamdem Reginam *Elizabetham* egregiè *Pius V.* Pontifex Maximus, patrocinium suscepit *Mariæ Stuartæ*, Reginæ Scotiæ, eximiâ in Deum pietate, invictâ animi magnitudine, prudentiâ supra sexum, formâ præstantissimâ præditæ, & in Catholica Fide constantissimæ,

quam Regina *Elizabetha*, nullâ juris gentium, nullâque fidei publicæ habitâ ratione, in carcerem conjecerat, eamque posteà, innocentem licèt, oppressit, ac ultimo affecit supplicio, verita ne *Maria*, Scotiæ Regina, Catholicorum ope Regnum recuperaret, hæreticosque reprimeret. Prætermitto, ne longior sim, Germaniam, Prussiam, Poloniam, aliasque Orbis Christiani regiones in quibus nihil non egit Sanctissimus Pontifex *Pius V.* ut rectæ Fidei securitati prospiceret, ac penitùs disturbaret consilia, molitionesque Hæreticorum, qui Catholicis negotium facessebant, atque Ecclesiæ Romanæ exitium parabant. A silentio prætermittere haùd possum immortale, & omnium gentium, omniumque sæculorum prædicatione celebrandum beneficium, quo universam Rempublicam Christianam affecit *Pius V.* re & nomine sanctissimus Pontifex. Nomini Christiano extremam perniciem tum temporis minabantur Turcæ, qui suopte ingenio feroces, & tum maximè propter recentes victorias spe atque animis inflati, tantos sibi spiritus, tantam arrogantiam sumpserant, ut Classem Christianorum à se unico flatu exsufflatum iri, eâ verò semel disjectâ, quasi januâ quâdam effractâ ac revulsâ, omnes sibi Christianorum portus, omnem oram maritimam apertam fore arbitrarentur. Ad hanc formidandam Turcarum potentiam conterendam, Cardinalem Alexandrinum, nepotem suum, Summus Pontifex Legatum misit in Hispaniam, in Lusitaniam, in Galliam, ut nihil intentatum relinqueret, quod ad Christi gloriam & Christianorum salutem pertineret. Tandèm, initâ cum *Philippo II.* Hispaniarum

rum

rum Rege, & cum Venetis belli contra Turcas gerendi ſocietate, Pontificiæ Claſſi *Marcum Antonium Columnam*, omni præconio majorem, præfecit *Pius V.* Chriſtianorum Claſſis Turcicam longè potentiorem ad Echinadas Nonis Octob. an. MDLXXI. obviam habuit, & commiſſo prælio, ſine magna Chriſtianorum clade, hoſtium cæſa quadraginta millia, decem & eò amplius millia capta, centum nonaginta quinque illorum Triremes, aliaque complura navigiorum genera in Chriſtianorum poteſtatem redacta; plus quindecim Chriſtianorum captivorum millia è barbarica ſervitute erepta; Verbo dicam, nulla poſt hominum memoriam parta victoria eſt, in qua & admirabilis ſe divini numinis potentia clariùs oſtenderit, & virorum fortium virtus magis præfulſerit. Hanc victoriam pepererunt lachrymæ, ſacrificia, eleemoſynæ, preces ac jejunia *Pii V.* Pontificis Maximi, qui, ut alter Moyſes, manus in Cœlum tollebat, dum *Marcus Antonius Columna*, qui Claſſi Pontificiæ ſummo imperio præerat, velut alter *Joſue*, profligabat Amalecitas. At, proh dolor! dùm lætitiâ maximè geſtit, dùm omnes Deo vota nuncupant, & Sanctiſsimo Pontifici diuturnam vitam apprecantur, tam juſtæ omnium gratulationi interceſsit lethalis morbus *Pii V.* qui vitam ſanctiſsimè actam, non minùs ſancto fine concluſit. Per quadraginta totos dies tantam vim doloris perpeſſus eſt, quanta maxima in hominem cadere poteſt, nunquàm tamen ullam vocem, quæ vim doloris exprimeret, emiſit, ſed illud in ore frequentiſsimè habuit: *Domine, adde ad dolorem, ſed adde ad patientiam*. Quin, & ſeptem præcipuas

Urbis

Urbis Basilicas invisere voluit, & quamquàm viribus corporis gravitate ac diuturnitate morbi disjectis, magnam itineris partem pedibus confecit, apertè profitens, velle se eorum reliquias postremùm videre, quos se non multò post visurum esse speraret in Cœlo. Obiit *Pius V.* Pontifex Maximus Kalendis Maji anni MDLXXII. eumque in vita & post mortem miraculis clarum *Clemens X.* anno MDCLXXII. Beatis accensuit, & *Clemens XI.* quem diu Ecclesiæ suæ sospitem & incolumem servet, Sanctorum Fastis adscripsit XI. Kalendas Junii anni MDCCXII. Corpus S. *Pii V.* quod humili Sepulchro in S. *Andreæ* Sacello primùm conditum fuerat, posteà *Sixtus V.* anno MDLXXXVIII. transtulit in magnificentissimum Sepulchrum, quod ei in Basilica S. *Mariæ Majoris* excitaverat. Tandem Reverendiss. Pater *Antoninus Cloche*, totius Ordinis Prædicatorum Magister Generalis, anno MDCXCVIII. facultatem impetravit Corpus Sancti *Pii V.* è loco subterraneo, in quo jacebat, eruendi, illudque reponendi in Arca, quam è nitido marmore ornatam, elaborandam curavit, ubi nunc visitur, publicæ piorum venerationi in eâdem Basilicâ S. *Mariæ Majoris* expositum, & frequentissimo concursu illius patrocinium implorantium in dies magis cultum. Si præter hæc pauca, & carptim à me narrata, plura de Vita, Sanctitate, Gestis & miraculis S. *Pii V.* Pontificis Maximi scire percupias, consule *Gabutium*, *Bzovium*, qui fusè de S. *Pio V.* latinè; *Fueilletum* qui Gallicè; *Fuenmajorem*, qui Hispanicè; *Catenam* & *Paulum Alexandrum Maphæum*, qui Italicè Sancti *Pii V.* vitam conscripserunt.

D. Certè tot virtutum præsidiis & ornamentis instructus Sanctissimus Pontifex *Pius V.* rerumque, quas in Pontificatu ad Reipublicæ Christianæ salutem, ad Fidei Catholicæ propagationem, suique nominis gloriam immortalem præclarè gessit, magnitudine clarus, satis suo exemplo ostendit, non adeò difficilem esse sanctitatis cum majestate conjunctionem, quæ in aliis Principibus laudabilis, in Pontifice verò necessaria omninò videtur. Quarè non dubito, quin in locum Sancti *Pii V.* cujus mors gravem Ecclesiæ intulit jacturam, & omnes bonos summo mærore affecit, Cardinales alium suffecerint Pontificem, his virtutibus exornatum, quæ ferendo oneri parem, & isto honoris amplissimi fastigio dignissimum reddiderint.

M. Concordibus quinquaginta duorum Cardinalium suffragiis III. Idus Maji an. MDLXXII. Sancto *Pio V.* datus est successor *Hugo Boncompagnus*, patriâ Bononiensis, Tituli Sancti *Sixti* Presbyter Cardinalis, qui *Gregorius XIII.* fuit in Pontificatu nuncupatus. Hæc subita & concors totius Cardinalium Collegii in hac electione consensio non sine singulari divinæ providentiæ afflatu, & certâ atque exploratâ electi Pontificis opinione virtutum contingere potuit. Et sanè multis ac præclaris virtutibus emicuit *Gregorius XIII.* Pontifex Maximus, quas inter potissimùm eminebant prudentia, quam nihil inflectere; fides & constantia in promissis, quam nulla temporum asperitas labefactare poterat; in colendo Deo pietas sine simulatione, in regendis hominibus severitas sine supercilio; in administrandis negotiis

gotiis & ſine feſtinatione diligentia, & ſine tarditate gravitas; denique in propaganda fide & exterminandis Eccleſiæ hoſtibus ſine ullâ intermiſsione vigilantia. Ab ipſo ſui Pontificatus exordio zelum, quo, ad tuendam & in variis Orbis regionibus promovendam Catholicam Religionem flagrabat, prodidit. Ejus adhortationibus, miſsiſque ad Chriſtianos Principes Legationibus, ingens fuit parata Chriſtianorum Claſsis contra Turcas, quæ tamen, diſcordiâ & cunctatione Ducum, Chriſtianæ rei adversùs Infideles promovendæ inutilis fuit, ac re infectâ diſceſsêre fœderati. Miſit etiam idem Summus Pontifex ad Magnum Ducem Moſcovitarum *Joannem Baſilii*, ad Japonios, ad Armenos, ad Jacobitas, ad Indos, ad Maronitas, & ad alias nationes, religioſos viros, qui doctrinâ & pietate præſtantes, Catholicam Religionem in his regionibus mirificè propagarunt. Verùm, ut candidè fatear, *Gregorii XIII* in conſervanda Catholica Religione zelus nullib magis quàm in Galliis reſplenduit. At enim, ſedente eo Pontifice, Galliarum Regnum, quod antehàc non à ſuis tantùm, ſed ab aliorum quoqu finibus hæreticos, alioſque hoſtes nominis Chriſtiani tam ſæpè, tantâque cum laude depulerat quod Europam, Aſiam, & Africam geſtis pr Chriſti fide bellis nobilitaverat, quod violatam a aliis Sedis Apoſtolicæ dignitatem tam ſæpè reſti tuerat, tam firmis præſidiis ſepſerat, tam multi ornamentis affecerat: hoc, inquam, florentiſs mum Galliarum Regnum, ſedente Romano Por cifice *Gregorio XIII.* miſerum in modum lacerab tur ab Hæreticis Calviniſtis, Sedis Apoſtolic

infen

nfensissimis hostibus, qui, divini numinis metu am pridem projecto, Legum autem & judiciorum uctoritate contemptâ ac conculcatâ, strages, alamitates, vastitatem, ac crudelissimorum fainorum exempla in Galliarum Regnum intuleunt. Horret ac refugit animus ea memorare, uæ per illas pestes ac furias ab humani generis oste immissas contigerunt. Vidisses prophanata versa, incensa augustissima Templa; Sacerdotum ıras cæde maculatas; abstractas ex Sedibus suis 'irgines Deo Sacras, direptas urbes, excarnifiatos homines, campos manantes sanguine, fluiorum cursus humanis corporibus impeditos, lena omnia licentiæ, plena rapinarum, plena scerum, plena hostium & externorum & domestiorum. Hęc, aliaque id genus gravissima mala non ne lacrymis adspiciens *Gregorius XIII.* Pontifex)ptimus, *Henricum III.* Galliæ Regem adversùs Iæreticos Calvinistas pecuniâ & copiis adjuvit, tque, præter subsidium deciès centenûm millium ibrarum Turonensium, quas ex fructibus Eccleiarum istius Regni exigi permisit, ad subvenienlum insuper Regis & Regni necessitatibus, potetatem fecit Cardinalibus & Episcopis ejusdem Regni alienandi bona immobilia Ecclesiarum, ex uibus alia deciès centena millia librarum Turoensium redigerentur, *Henrico III.* Regi persolvenia. Hoc *Gregorii XIII.* subsidium, ejusque in conservanda Religione Catholica singulare studium rebus in Galliæ Regno afflictis maximam levationem attulerunt. Catholica Religio multis in locis à quibus exulabat, restituta; Bona sua, & exercendorum munerum suorum facultas Ecclesiæ Ministris

nistris reddita; multorum animi, qui nutabant, confirmati; & adhibita remedia multis malis, quæ superiorum temporum calamitate importata erant. Prætèr hæc, quæ tuendæ ac propagandæ Catholicæ Religionis studio incensus *Gregorius XIII.* variis in regionibus gessit, alia pauca memorabo. Fratricellorum, qui *Illuminati* dicebantur, Sectam repullulantem extinxit. *Franciscum Toletum*, Societatis Jesu Virum doctissimum, misit Lovanium, ut induceret *Michaelem Bajum*, Facultatis Lovaniensis Doctorem, ad retractandas LXXIX. propositiones à se, & à suo Decessore Sancto *Pio V.* damnatas, quod *Franciscus Toletus* ex animi sententiâ confecit. Cophtos ad Romanam Ecclesiam colendam adduxit *Gregorius XIII.* Neophytis, Græcis, Maronitis, Germanis, Anglis Romæ Collegia erexit. Romanum Collegium Societatis Jesu fundavit, annuis censibus munificentissimè dotavit, ingentibusque Beneficiis ac Privilegiis auxit. Prætermitto varia ornamenta quibus Summus ille Pontifex Romam novis fontibus, Basilicis, horreis, pontibus, palatiis, viis porticibus amplificavit, decoravit. Nihil dicam de Emendatione Kalendarii jussu ejusdem Roman Pontificis factâ, quia de illâ sat superque disseru in Apparatu Chronologico, quem adjeci ad calc libri, quem publicâ luce donavi, *De Mysteriis e Annis Christi*. De Religiosis Ordinibus, quos ap probavit *Gregorius XIII.* & de Privilegiis, quæ ei concessit, commodiùs agemus in sexto Colloquic ubi de Monastica Sæculi decimi sexti Disciplin sermonem habituri sumus. Omnes itaque *Grege rii XIII.* Pontificis Maximi virtutes coronabo hc

Ele

:logio, quo eum proſequitur *Ciaconii* in Vitis
ontificum Continuator: *Erat Gregorius in au-
liendis negotiis patiens, in tranſigendis ſolers, elo-
uio gravis, reſponſis opportunus, natura benignus
& miſericors, victu ac potu temperatiſſimus: in Pau-
eres verò & doctos beneficus & mirum in modum li-
eralis*. Hujus in Viros doctos beneficentiæ egre-
gium argumentum dedit Summus ille Pontifex,
lùm Imperatorem, & Galliarum Regem monuit,
it ad vacantia Ditionum ſuarum Beneficia di-
gniores promoverent, juſſitque Metropolitanis,
t Catalogum virorum moribus, litteris, & pru-
lentiâ illuſtrium, quos quiſque in finibus haberet,
d ſe mitterent, ne indignis Eccleſiarum regimen
ommitteret. Nec mirum ſanè, quòd in Viros
ruditos adeò propenſus eſſet Summus iſte Ponti-
ex, cùm ipſemet ſic litteris eſſet addictus, ut ea-
um ſtudia, ſi quandò per negotia licebat, nun-
uàm intermitteret, dicere ſolitus: *Nullum ma-
gis decere plura ſcire, quàm Pontificem Romanum*.
)biit *Gregorius XIII.* die x. Aprilis anni MDLXXXV.
:tatis LXXXIV. Pontificatus XII. eique marmoream
ſtatuam in Capitolio erexit grata Romana civitas,
nultis ab eo cumulata beneficiis.

D. Dùm Sæculi decimi ſexti Romanorum
ontificum res præclarè geſtas mecum tacitus
erpendo, facilè intelligo, illos omnibus his præ-
ultiſſe dotibus, quibus Sanctus *Antoninus*, quem
uperrimè legebam, Romanum Pontificem præ-
litum eſſe debere aſſerit in Oratione, quam habuit
d *Callixtum III.* Pontificem Maximum, quamque
nſeruit Chronico ſuo Tit. XXII. Cap. XVI. ubi Ro-
nani Pontificis dotes exprimit his verbis: *Decet
talem*

talem ac tantum Pontificem pro hominibus aſſumptum in his, quæ ad Deum ſunt, normam fore juſtitiæ, Sanctimoniæ ſpeculum, pietatis exemplum, veritatis aſſertorem, defenſorem Fidei, Doctorem gentium, Ducem Chriſtianorum, Amicú Sponſi, Sponſæ Paranymphum, Ordinatorem Cleri, Paſtorem plebium, Magiſtrum inſipientium, oppreſſorum refugium, Advocatum pauperum, ſpem miſerorum, Tutorem pupillorum, Judicem Viduarum, oculum cæcorum, linguam mutorum, baculum ſenum, ultorem ſcelerum, metum malorum, gloriam bonorum, virgam potentium, malleum Tyrannorum, Patrem Regum, moderatorem Legum, Canonum Diſpenſatorem, Orbis terræ lumen Vicarium Chriſti, Chriſtum Domini, Deum Pharaonis Has omnes dotes, quibus, teſte S. *Antonino*, ii Eccleſia Romanus Pontifex præcellere debet, cer nere licet in his Sæculi XVI. Pontificibus, quo hactenùs laudaſti; nec dubito, quin alii Summ Pontifices, qui poſt *Gregorium XIII.* Apoſtolican Sedem eodem Sæculo tenuerunt, pari virtutum ſpendore univerſam gubernaverint Eccleſiam.

M. Poſt obitum *Gregorii XIII.* Cardinale in ejus locum ſubrogarunt *Felicem Peretum de Montealto*, Cardinalem ex Ordine Fratrum Cor ventualium Sancti *Franciſci* aſſumptum, quem die XXIV. Aprilis anni MDLXXXV. Romanum Pont ficem elegerunt, dictum *Sixtum V.* Virum humi quidem loco natum, ſed animo excelſum, intr pidum, totique Orbi regendo parem. Regina Angliæ *Elizabetham* anathemate perculit *Sixtus* quòd impia illa mulier non ſolùm crudeli carni cinâ in omnes Catholicos graſſaretur, verùm etiam per ſummam & à Sæculis inauditam per

dia

am ultimo supplicio affecisset innocentissimam
ariam Stuartam, Reginam Scotiæ, quæ a suis per-
ellibus subditis exagitata, ad ipsam confugerat.
ortis Sententiam, solis fultam calumniis, con-
anti & impavido animo excepit *Maria Stuarta*,
que ad supplicii locum, Crucem ac Rosarium
anu gestans, quasi ad nuptias comptè ornata,
rrexit, ubi se Catholicam mori professa, dá-
que ad filium suum *Jacobum* sanctissimis docu-
entis, caput supposuit trunco, quod ei altero ictu
cissum est die XVIII. Februarii anni MDLXXXVII.
atis suæ XLV. Sic in odium Fidei Catholicæ à cru-
li Reginâ *Elizabetha*, oppressa ac interfecta est
gina *Maria Stuarta*, cujus injustam cædem jure
timo vindicavit *Sixtus V.* Pontifex Maximus, &
cujus oppressione, damnatione, ac triumphali
rte plura legeris apud *Camdenum* in *Vita Eliza-
bæ* Reginæ, & apud P. *Caussinum* Societatis Jesu
mo II. *Aulæ Sanctæ*. Nec minùs illustre invicti
mi sui argumentum prodidit idem Summus
ntifex, dùm in *Henricum* Navarræ Regem, &
rum *Henricum* ejus patruelem, Principem *Con-
m*, tanquàm in Hæresim relapsos, & Calvini-
umHæreticorum in Galliis Duces ac protecto-
Anathema vibravit, atque in ipsum Galliarum
gem *Henricum III.* qui Ducem & Cardinalem,
sios fratres in Comitiis Blesensibus à sicariis
cidari jusserat, & Cardinalem *Borbonium*,
hiepiscopum Lugdunensem, in carcere detine-
, Monitorium in solemni Cardinalium Con-
i die V. Maji anni MDLXXXIX. emisit, quo, nar-
i Cardinalis *Guisii* nece, & *Borbonii* Cardina-
, ac Lugdunensis Archiepiscopi detentione,
 ipsum

ipsum vehementer hortabatur, ut dictum Cardinalem *Borbonium*, & Archiepiscopum Lugdunensem in pristinam libertatem assereret, &, ni Sedi Apostolicæ parêret, eum, cæterosque omnes, qui iis in rebus consilium, auxilium, aut favorem præstarent, in Censuras Ecclesiasticas incursuros & à Fidelium Cætu præcisos fore declarabat. Sæpè contingere solet, ut homines, dum vitam agunt privatam, grati sint, modesti, ac benefici, se ubi ad altiorem provecti sunt gradum, prior conditionis, & beneficiorum obliviscantur, in juriarum memores & ultores, qui nolint æquo cu aliis jure vivere, sibi omnia arrogent, ac cætero homines, servorum loco habeant. Ab hoc cont gio remotissimum multis argumentis se *Sixtus* Pontifex Maximus probavit. In eos, à quib beneficia acceperat, gratus ac liberalis fuit, omn patienter auscultabat, & quamvis esset fervi ingenio & ad subitos iræ motus prono, turbic tamen nunquam admisit, aut itâ temperavit, hanc naturæ propensionem accomodaret rel fortiter gerendis, vitiis bello indicendo, & stitiæ splendori à sceleratorum hominum inju vindicando. Hæc summa in coercendis vitiis in servandis justitiæ Legibus severitas multis e tuit exemplis, quibus, ut videre est in vita il Pontificis, sicut sol exoriens nebulas dispellit cut ventus aream purgat, ita & *Sixtus V.* au ritate suâ dissipavit improbos, cùmque judica acrioribus remediis suum egere Sæculum, p positis etiam acerbioribus suppliciis hominu bidinem audaciamque, judiciorum severit revocatâ, frænavit ac compescuit. In quo, s

nt, qui eum ut nimis severum, ac rigidum cul-
re audeant, & ut molles ægroti de medicamen-
rum amaritie conquerantur, facere id non pos-
nt, quin eâdem operâ laudabilem integerrimi
licis, & optimi Principis in reprimendis malis,
æ impunè grassantur, vigilantiam damnent.
n verò, quis unquàm *Sixto V.* Pontifice Maxi-
in tota ratione vivendi splendidior, ac magni-
entior fuit? quot Romæ, & quàm sumptuosa
ificia extruxit? Quàm multa, & solertèr exco-
ata ab antiquis, sed posteà per posterorum
aviam oblivione obruta, quasique sepulta, re-
avit? Quàm multos egregios artifices ad no-
excogitanda propositis præmiis excitavit? Sub
Pontificatu nova apparuit Urbis Romæ fa-
, Basilicis ejus munificentiâ instauratis, viis
commodum publicum stratis, fontibus dedu-
, Arcubus, Obeliscis, Columnis erectis, sed
sertim Bibliothecâ Vaticanâ, quæ est sa-
n totius eruditionis ærarium, magnificè
ructâ & ornatâ, ut videre est in Inscriptione,
eidem Bibliothecæ jussu ejusdem Pontificis in-
pta hæc habet:

SIXTUS V. PONT. MAX.

Ibliothecam Apostolicam à sanctissimis prioribus illis Pontificibus, qui Beati Petri vocem au-ierunt, in ipsis adhuc surgentis Ecclesiæ primor-iis inchoatam, pace Ecclesiæ reddita, Laterani stitutam, à posterioribus deinde in Vaticanum, t ad usus Pontificios paratior esset, translatam; ique à Nicolao V. auctam, à Sixto IV. insignitèr

excultam, quò Fidei nostræ & veterum Ecclesiasticæ Disciplinæ rituum documenta omnibus lingui expressa, & aliorum multiplex sacrorum copia librorum conservaretur ad puram & incorruptam fidei & doctrinæ veritatem, perpetua successior in nos derivandam, toto terrarum Orbe celeberrimam, cùm loco depresso, obscuro, & insalub sita esset, aula perampla, vestibulo, cubiculis circùm & infra, scalis, porticibus, totoque æ ficio à fundamentis extructo, subselliis, pluteisq directis, libris dispositis, in hunc editum, perlu dum, salubrem, magisque opportunum locum e tulit, picturis illustribus undique ornavit, libe libusque doctrinis, & publicæ studiorum utilit dicavit anno 1588. *Pontif.* 4.

Optimum Versionis Vulgatæ Latinæ ex ai quissimis MSS. Codicibus & ex Hebraicis Gre que fontibus emendationem adornandi consili quod inierat *Pius IV.* & prosequutus fuerat S ctus *Pius V.* perficere sategit *Sixtus V.* & ard studio, magnâque diligentiâ curavit, ut viri riarum linguarum peritissimi, quos, ut l emendationi incumberent, Romam acciverat, solùm Scripturæ Sacræ Versionem Vulgatam I nam, sed etiam Versionem Græcam LXX. Inter tum pristino nitori restituerent. Erat aliquot hinc annis soluta, & alicubi penè collapsa mo Disciplina. Venit auspicatò *Sixtus V.* Pon Maximus, & quæ delapsa jam fluxerant, æ simis legibus vinciens, mores emendavit, tuit Disciplinam, veterem castigavit luxum, lum & Sicariorum licentiam compressit. Ast

am judiciariam proſcripſit. Triplicem contra-
am ad uſuras viam aperientem damnavit Con-
tutione, quæ incipit, *Deteſtabilis*. Simoniam
mpeſcuit. Eunuchorum ac Spadonum conjugia
ohibuit ac reſcidit. In adulteros ac lenones
ibuſdam in caſibus pœnâ capitis animadverten-
m ſanxit. Abortum quovis modo procurantes,
ı fœtus immaturi, tàm animati, quàm inanimati,
rmati vel informis ejectionem, ſicut & ſterilitatis
tiones dantes vel ſumentes, homicidii volunta-
pœnis addixit. Prætèr Sancti Officii Congre-
tionem, quam confirmavit, quatuordecim alias
ſtituit Romæ ad faciliorem univerſæ Reipublicæ
ıriſtianæ, Status Eccleſiaſtici, atque Romanæ
ıriæ negotiorum expeditionem. Quàm acutè
æſentia cernebat *Sixtus V*. Pontifex Maximus,
n cautè futura providebat. Conſtitutionem
omulgavit, quâ ſanxit, ut in Collegium Cardi-
lium quatuor ſaltèm in ſacra Theologia Magi-
i ex Mendicantium Religioſorum Ordinibus
ımerentur. Ad Chriſtianæ verò Reipublicæ
mmoda trigeſiès centena millia nummûm au-
orum, quæ etiamnùm in Arce S. *Angeli* aſſer-
ntur, ſuis ſucceſſoribus reliquit, certis tantùm
ſibus, & pro Eccleſiæ neceſſitatibus & utilitate
ſumenda. Propter hæc, & alia benè multa, quæ
ſuo Pontificatu præclarè geſſit *Sixtus V*. ei ad-
c viventi SenatusPopulusque Romanus Statuam
Capitolio collocavit. Obiit Summus ille Pon-
ex die XXVII. menſis Auguſti anni MDXC. ætatis
æ anno LXIX. Pontificatus ſexto per quatuor
enſes & tres dies inchoato.

D. *Sixtum V*. Pontificem Maximum eo præ-

ſertim nomine maximâ veneratione proſequor quòd S. *Thomam*, Doctorem Angelicum, quem cei Magiſtrum meum impenſiſſimè colo, in ſecretior Bibliotheca Vaticana, quam nuperrimè perlu ſtravi, depingi cum S. *Hieronymo* Eccleſiæ Docto re juſſerit, ſiniſtrâ manu Eccleſiam geſtantem dexterâ verò, quâ ſcripſit, ingentem luminis ſplen dorem evibrantem cum hac Inſcriptione: *Sanct Thomæ de Chriſto Scripta, à Chriſto Crucifixo confi mantur*. Sed perge, quæſo, aliorum Romanoru Pontificum, qui *Sixto V.* ſub finem Sæculi decin ſexti in Sede Apoſtolica ſucceſſerunt, ſeriem g ſtaque deſcribere.

M. Poſt obitum *Sixti V.* in throno Apoſt lico tres Romani Pontifices *Urbanus VII. Greg rius XIV.* & *Innocentius IX.* continuâ ſerie ſederu ſed cùm eorum Pontificatus breviſſimus fueri paucis itidem verbis illorum Geſta complectem Et primò quidèm, poſtquàm *Sixto V.* ſolemni r parentatum fuiſſet, Cardinales *Joannem Baptiſt Caſtaneum*, patriâ Romanum, Tituli Sancti *M celli* Presbyterum, elegerunt in Romanum P tificem, dictum *Urbanum VII.* moribus caſtiſſim victu & potu temperantem, ingenio mitem, p dentiæ, juſtitiæ, religioniſque commendatio mirabilem. Magnam quidem toti Eccleſiæ la tiam attulit hęc electio, ſed in tam ſecunda omni admurmuratione, tantoque plauſu, impro ante coronationem ſuam morbo correptus i Pontifex, ad coronam immortalem à Deo vc tus, migravit ex hac vita quinto Kalendas O bris anni MDXC. ætatis ſuæ anno LXXVIII. Pon catus die XII. Mortem lætus adſpexit *Urbanus*

atiasque Deo egit, quòd ipsum opportuno tem-
ore terris eriperet, quo de suscepto Pontificatus
iere rationem non esset redditurus. Omnia bo-
. sua, etiam paterna, ad æstimationem aureo-
m triginta millium, Sodalitati Beatissimæ Vir-
nis Annunciatæ, in Conventu Minervitano Fra-
um Prædicatorum erectæ, in Dotes pauperum
calamitosarum Virginum, legavit. Ægrè tule-
int omnes gravissimam hujus Pontificis, quem
eus terris tantùm ostentare voluit, jacturam,
de quo verè dici potest, quod de Sancto Pon-
fice *Cornelio* affirmat Sanctus *Cyprianus*, Episcopus
Martyr, his verbis: *Non iste ad Episcopatum su-
itò pervenit, sed per omnia Ecclesiastica officia pro-
iotus, & in divinis administrationibus Dominum
æpè promeritus, ad Sacerdotii sublime fastigium cun-
tis religionis gradibus ascendit.* Hujus defuncti
ummi Pontificis *Urbani VII.* laudes *Pompejus
Ugonius* celebravit Oratione funebri habitâ ad
acrum Cardinalium Collegium in Basilica Vati-
ana, in qua prætèr benè multa, quæ prædictum
Pontificem maximè commendant, hæc de eo ha-
et: *Quas ille* (seu Urbanus VII.) *tam brevi tem-
iore ingentis gloriæ fulgurationes emisit? Quas signi-
icationes dedit optimæ de Pontificatu administrando
voluntatis? Quantam in spem hanc Urbem, cunctam
taliam, Nationes omnes erexerat? An ille assumpsit
ibi honorem, & non accessit vocatus à Deo tanquàm
Aaron? An tam sublimi fastigio elatus hominem esse
se oblitus est? quantum in summa potestate retinuit
modum? qua modestia familiam instituerat? quàm
parum carni & sanguini tribuebat? quàm nihil peni-
nitùs pristinos mutaverat mores? Manebat Principi,*

quæ privato humanitas. Jam aditum ad se, etiam infima de plebe hominibus aperuerat, jam ad subveniendum egentibus manum porrexerat, jam virtuti, doctrinæ, honestisque laboribus præmia ostendebat. Quid illa majora & publica magis, quanta celeritate, quanto ardore animi complexus erat? Dissidentium Christianorum Regnorum arma pacare, subjectis parcere, superbos debellare, Religionem amplificare, tueri justitiam, misericordiam exaltare. O Consilia præclara, O dignas Christi Vicario cogitationes! &c.
Hanc Orationem à *Pompejo Ugonio* habitam in Funere *Urbani VII.* integram edidit *Augustinus Oldoinus* Soc. Jesu in suis Additionibus ad Opus *Ciaconii* de Vitis Romanorum Pontificum Tomo IV.
Post obitum *Urbani VII.* electus est in Summum Pontificem *Nicolaus Sfondratus*, Mediolanensis Presbyter Cardinalis Tituli Sanctæ *Cęciliæ*, castissimæ vitæ laude, & Christianâ modestiâ spectatissimus, qui *Gregorii XIV.* nomen sibi sumpsit, & confestim ad conservandam in Galliis periclitantem Catholicam Religionem omnem curam ac sollicitudinem adhibuit. At enim, Calvinistarum Hæresis, quæ sub Galliarum Regibus *Francisco I. Henrico II. Francisco II. Carolo IX.* & *Henrico III.* quadantenùs compressa ac cohibita fuerat, mortuo tandem *Henrico III.* absque mascula prole tantos sibi spiritus, ac tantam arrogantiam sumpsit, ut brevi de Catholica Religione in Galliis conclamatum iri speraret. Sicut autem aquæ impetus saxorum, lignorumve oppositu diu retentus ac retardatus, si fortè tandem quæ obstabant aut sublata, aut perrupta & disjecta sunt, multo major ac vehementior esse consuevit; ita Hæreticorum

:orum Calvinistarum omnia in Galliis turbare cupientium Factio, quos ad id tempus legum ac Regum terror tanquàm victos frænatosque tenuerat, fractis postremò repagulis, furere ac bacchari per nobilissimum Regnum, & in summa impietate summam licentiam nacti, divina humanaque omnia cędibus & incendiis miscere cœperunt: Augebat Catholicorum in Galliis timorem potentia *Henrici Borbonii*, Navarræorum Regis, qui in Calviniana Hæresi natus & educatus eam totis viribus propagare hactenùs tentaverat, ac subindè grave imminebat periculum, ne, si semel Galliarum Regno potiretur, illam impunè grassari permitteret, suoque foveret patrocinio. Eo zelo servandæ Catholicæ Religionis accensi hi, qui contra *Henricum Borbonium*, Navarræorum Regem, erant fœderati, quique *Carolum Borbonium*, Patruum Regis *Henrici III.* Regem Galliarum salutaverant hujus nominis *Decimum*, palàm declararunt, Gallos non posse tutâ conscientiâ ipsum *Henricum Borbonium*, aliumve Principem fautorem Hæreseos, in Regem admittere, quòd evidens perfidiæ ac subversionis Catholicæ Religionis & Regni immineret periculum. Quin, & illos Martyrii palmam consecuturos significarunt, qui *Henrico Borbonio* ad sanguinis usque profusionem resisterent, eumque à Regio throno arcerent. Hinc enatum intestinum ac domesticum bellum, commissa multa prælia, multa cæsa hominum millia, totaque Gallia gravissimo incendio conflagravit. His malis, quæ in dies ingravescebant, remedium afferre & Calvinianam Hæresim, multorum capitum hydram, quæ non paludem ali-

quam

quamLernęam, ſed potentiſſimũ & opulentiſſimum Galliarum Regnum inficiebat, penitùs excindere volens *Gregorius XIV.* conſultius eſſe duxit, ut *Henrico Borbonio*, quem hæreſi, quam necdùm ejuraverat, patrocinaturum pertimeſcebat, aditus ad ſolium Regium præcluderetur. Eam ob rem in auxilium fœderatorum contra *Henricum Borbonium* non ſolùm exercitum miſit in Gallias, ſed etiam Nuntium Apoſtolicum, *Marſilium Landrianum*, cum duplici Diplomate, quo omnibus Ordinis Eccleſiaſtici Viris præcipiebat, ut infrà quindecim dies ab obedientia & comitatu *Henrici Borbonii* recederent, ſub pœna Anathematis, & ſi infra alios quindecim dies eum non deſeruiſſent, ſub pœna exauctorationis & privationis Dignitatum ac Beneficiorum: ipſe verò *Henricus Borbonius*, uti Hæreticus & Relapſus, excommunicatus denuntiabatur, omnibuſque Regnis & Ditionibus privatus. Verùm, his turbis in Gallia excitatis, quas nec *Gregorius XIV.* nec *Innocentius IX.* ejus ſucceſſor, quorum breviſſimus Pontificatus fuit, ſedare ac componere haùd potuerunt finem tandem impoſuit *Clemens VIII.* Pontifex Maximus, & *Innocentii IX.* Succeſſor. Eo quippè ſedente Pontifice, Deus Optimus Maximus, qu vulnerat & medetur; percutit & manus ejus ſanat qui mortificat & vivificat; qui deducit ad Infero & reducit; pro paterna ſua miſericordia Gallc quidem ad tempus caſtigavit, ſed morti non tra didit eos. Reſpexit ad lacrymas, ad jejunia, a eleemoſynas, ad preces Eccleſiæ ſuæ, & cor Ga liarum Regis *Henrici IV.* quod habebat in mar ſua, ad fidem Catholicam, & Eccleſiæ Roman

Con

Communionem convertit. Professionem Catholicæ Fidei ab *Henrico IV.* Rege factam, ejus ejurationem Calvinianæ Hæreseos, & obedientiam Sedi Apostolicæ per Oratores præstitam, cùm suscepisset *Clemens VIII.* Regem ab Hæresi & Censuris absolutum in Communionem Ecclesiæ Romanæ admisit, indèque perstrepentes omnes in Gallia tumultus composuit ac placavit, sicut mox, agendo de Pontificatu *Clementis VIII.* latiùs ostendemus. Sedit *Gregorius XIV.* menses dumtaxàt decem & dies decem, obiitque die xv. mensis Octobris anni MDXCI. ætatis LVII. Pileum rubrum Cardinalibus ex Ordinibus Regularium assumptis concessit. Constitutiones perutiles edidit, ac res præclarè gessit Summus ille Pontifex, quæ legi possunt in Oratione, quam in ejus Funere ad Cardinales habuit *Vincentius Blasius Garcia*, quamque *Augustinus Oldoinus* edidit in suis Additionibus ad *Ciaconium*.

Post obitum *Gregorii XIV.* summo omnium Cardinalium consensu electus est in Romanum Pontificem *Joannes Antonius Fachinetus*, patriâ Bononiensis, morum integritate, eruditione & civili prudentiâ præstantissimus, & Tituli Sanctorum Quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis. Ea quæ in Pontificatu memoriâ digna gessit *Innocentius IX.* latè, juxtà ac eleganter prosequitur *Benedictus Justinianus* Societatis Jesu, qui in ejus Funere peroravit, & ex cujus Oratione, quæ extat in *Oldoini* Additionibus ad *Ciaconium*, pauca hic referre sat superque sufficiet. *Pontificatus Innocentii*, inquit, *brevis quidem fuit, sed Sacerdotii gloria non vulgaris. Nam cùm probè intelligeret, hoc*

à se

à se novum Pastoris munus efflagitare, cùm ut populos sibi subjectos leniter benignèque tractaret, tùm ut veræ Religionis, Christianæquæ fidei septis aut abductas oves revocaret, aut aberrantes, suis, si opus esset, humeris elatas, ad ovile perduceret; nihil antiquius habuit, quàm ut laxatis Populo Romano liberaliter nuper impositis vectigalibus, de Barbaris ad fidem convocandis, deque Hæreticorum perfidia tollenda piè ac sapienter cogitaret, neque cogitaret solùm, sed re ipsa perficere aggrederetur. Siquidem & Japoniorum Ecclesiam impii ac nefarii Tyranni immanitate vexatam, sua liberalitate mirificè recreavit, & Byzantinum Collegium, sive Turcarum conversioni, sive Christianorum institutioni ac solatio jam pridem animo destinatum, tantùm non instituit ac fundavit. Mitto quæ de rebus Gallicis ad seditiones sedandas, & civiles Controversias componendas sapienter; ad sublevandam jam propè profligatam Religionem piè; ad pristinam & avitam fidem atque doctrinam revocandam aptè; ad perduelles, & divini humanique juris prædones, atque Archypiratas vel fallendos, vel opprimendos, callidè atque ingeniosè excogitabat &c. Sed hæc præclarè gesta, & alia utilissima Ecclesiæ consilia, quæ mente volvebat *Innocentius IX.* mors intercepit, & optimum illum Pontificem, cùm duos tantummodò menses in Cathedra Sancti Petri sedisset, rapuit die xxx. mensis Decembris anni MDXCI.

D. Ex eâ trium Romanorum Pontificum *Urbani VII. Gregorii XIV.* & *Innocentii IX.* præmatura & inopinata morte facilè intelligo, nihil humanis in rebus firmum, nihil stabile, nihil diuturnum reperiri posse, nosque his exemplis interdùm

dùm à Deo admoneri, terram nobis, non pro domicilio, ſed pro diverſorio datam; hanc, quæ vita dicitur, non tàm vitam eſſe, quàm iter ad Vitam; in Cœlo, non in terra, nobis ſpem defigendam ac collocandam. Agitat quippè Deus omnia arbitratu ſuo, & quæ ſolida ac firmis nixa radicibus putantur, ea momento temporis vertit, ludens in Orbe terrarum. Sed abſolvamus, ſi placet, ſeriem & Hiſtoriam Summorum Pontificum; qui Sæculo decimo ſexto Eccleſiam Romanam gubernarunt.

M. Seriem Summorum Pontificum, qui Sæculo decimo ſexto Sedem Romanam tenuerunt, claudet *Clemens VIII.* anteà dictus *Hippolytus Aldobrandinus*, patriâ Florentinus, Tituli S. *Pancratii* Presbyter Cardinalis, qui in Pontificiam Cathedram evectus eſt tertio Kalendas Februarii anni MDXCII. Inter cætera, quæ ſummâ cum laude in Pontificatu geſſit *Clemens VIII.* tria potiſſimùm commendatione digna ab Hiſtoricis referuntur, quæ hìc inſerere debemus. In primis, contemplans Summus ille Pontifex graves ac diuturnas Chriſtianæ Reipublicæ calamitates, ſed præcipuè luctuoſum ſtatum nobiliſſimi & florentiſſimi Galliarum Regni, quod tot jam annos bellorum civilium ſerie ita & ab alienis & à ſuis vexabatur ac diripiebatur, ut de eo verè dici poſſet, quod ſcriptum eſt apud Prophetam: *Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo*; miſertus, inquam, *Clemens VIII.* Galliarum Regni, quod ſummâ rerum perturbatione, & omnium malorum acerbitate conflictabatur, Decretum edidit, quo

ad

ad placandum Deum, & ejus opem impetrandam, ſtatuit perpetuam ſine intermiſsione Orationem quadraginta Horarum publicè in Urbe certis Eccleſiis & præfinitis diebus celebrari, eâ ſervatâ Eccleſiarum & temporis diſtributione, ut diu noctuque, quâvis horâ, toto vertente anno, juges in conſpectu Domini orationes piæ animæ in tam gravi Eccleſiæ neceſsitate fundere poſſent. Tentavit quidem *Clemens VIII.* ſub exordium Pontificatus ſui *Henricum IV.* de cujus ſincera ad Fidem Catholicam converſione dubitabat, à ſucceſsione ad Regium Galliarum ſolium deturbare, aliumque Principem, qui verè Catholicus eſſet, ejus loco conſtituere. At poſteà, re maturiori examine perpensâ, & à *Jacobo Perronio* Ebroicenſi Epiſcopo, & *Arnaldo Oſſato*, Regis *Henrici IV.* Oratoribus, qui deinde ad Cardinalitiam dignitatem provecti fuerunt, exoratus Pontifex, diu optatam Abſolutionem ab Hæreſi & Cenſuris conceſſit Regi Galliarum *Henrico IV.* præmiſſis tamen ſexdecim conditionibus, quas ex *Henrico Spondano* ad annum MDXCV. Num. IX. excerptas hìc ſubjiciam. *Primò, ut Procuratores jurarent Regis nomine, ſe Sanctæ Sedis & mandatis Eccleſiæ parituros. Secundò, coram Pontifice Calviniſmum, aliaſque omnes Hæreſes ejuraturos, ac profeſſionem Fidei ei tradituros. Tertiò, quòd Rex in Principatu Bearnenſi Religionem Catholicam reſtitueret, Catholicos Epiſcopos in eo nominaret, & quouſque antiqua bona eis redderentur, de ſuo eis largiretur, quo ſe pro dignitate ſuſtentarent. Quartò, ut intrà annum Principem Condæum è manibus hæreticorum educeret, & in Catholicorum reponeret, à quibus in Religione Catho-*

ca & Christiana pietate educaretur. Quintò, Conrdata cum Sede Apostolica tam in Beneficiorum ominatione, quàm in omnibus aliis integrè servaret. extò, Concilium Tridentinum promulgandum curaret, servandum in omnibus, iis exceptis, quæ citra puicæ tranquillitatis perturbationem, aut similes conlerationes, executioni demandari non possent. Seimò, nullum hæreticum, aut de hæresi suspectum, l Episcopatus, aut Monasteria, & alia Beneficia cclesiastica nominaret. Octavò, præcipuo loco haeret, & in patrocinium susciperet personas Ecclesiaicas, neque eas ab aliis opprimi aut vexari, eorumve ona retineri pateretur. Nonò, si quæ bona aut Caa Ditionis Ecclesiasticæ, beneficii profani titulo cuiuam sive Catholico sive hæretico data essent, revocantur, & Ecclesiæ restituerentur. Decimò, Rex facto ctoque, ac præcipuè in dispensatione honorum & diiitatum, ostenderet Catholicos sibi præcipuo loco esse, nnesque intelligerent percupere ipsum solam Cathocam Religionem in ipsius Regno vigere. Undecimò, gitimo impedimento cessante, quotidiè Rex Coronam eatissimæ Virginis, quarta quaque Feria Litanias, ngulis Sabbatis Rosarium ejusdem Virginis, quam o patrona sua in Cœlis assumet, recitaret: jejunia, cætera præcepta Ecclesiæ, servaret: quotidiè saum audiret, & Festis diebus Missę solemni interesset. uodecimò, in singulis Regni sui Provinciis, & in rincipatu Bearnensi, unum Monasterium virorum el fœminarum Religionis Monasticæ, vel Mendicanium ex reformatis ædificaret. Decimò tertiò, saltem uatèr in anno peccata sua sacramentalitèr confitereur, & sacram Eucharistiam publicè sumeret. Decimò quartò, ratam haberet coràm Legato, aut Nuncio

in

in Franciam mittendo, abjurationem hæresum, professionem Fidei, & alia à Procuratoribus promissa, & ratihabitionis instrumentum ad Pontificem mitteret. Decimò quintò, ad Principes Catholicos scriberet, gratulans de sua reconciliatione cum Ecclesia Romana, ostendensque se in ea semper perseverare velle. Postremò, juberet Rex per universum Regnum gratias Deo agi pro tam insigni accepto ab eo beneficio. His conditionibus constitutis, *Clemens VIII.* in Basilicâ S.*Petri* Regi *Henrico IV.* absolutionem eâ solemnitate concessit, quam in Cardinalis *Perronii* Relationibus, & in Annalibus *Spondani* ad an. MDXCV. Num.x. legere est. Accepti hujus beneficii magnitudinem agnoscens *Henricus IV.* Galliarum Rex non solùm gratias Deo toto Regno agendas indixit, verùm etiam, litteris ad *Clementem VIII.* Pontificem Maximum officii & reverentiæ plenis, summum desiderium testatus est Romam advolandi ut ad genua Pontificis provolutus, ei grates rependeret infinitas, obedientiam, quam debebat præstaret atque exhiberet, & præstiturum se atque exhibiturum in perpetuum spondêret, ni gravissimis distentus fuisset impedimentis. Tum verò tumultibus in Galliis omninò pacatis, omni que factione penitùs dissipatâ, confestim ad Regis *Henrici IV.* fidem & obsequium redierunt Proceres, Provinciæ ac civitates, totaque Gallia di desideratâ pace potita est.

Ferventissimarum *De Auxiliis Divinæ Grati* Concertationum inter doctissimos Ordinis Fratrum Prædicatorum & Societatis Jesu Theologo spectator & auditor esse voluit *Clemens VIII.* ea que ut finiret, instituit Romæ Cardinalium

Co

onsultorum Congregationem *De Auxiliis*, jussit- e ut ejusmodi Controversiæ ad mentem S. *Au- stini*, Ecclesiæ Doctoris, expenderentur, ut videre in Oratione, quam habuit Summus ille Ponti- : die xx. mensis Martii anni MDCII. in prima ongregatione de Auxiliis coram eo celebratâ, æque his verbis concepta est: *Quamvis soli Deo, ı autem ulli mortalium, actionum mearum tenear ionem reddere, placet tamen impræsentiarum con- i mei causam aperire: cur, inquam, hanc univer- ı de Auxiliis Divinæ Gratiæ Controversiam ad ıtem S. Augustini expendendam duxerim. Etenim Prosperum à Rufino hac in re consultum sapientissi- respondisse semper existimavi; si verè de his quæ- nibus instrui desiderabat, sicut desiderare par erat, s S. Augustini disputationibus cognoscendis curam enderet, ut in confitenda Dei gratia defæcatissi- n ac saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque do- næ intelligentiam consequeretur. Quò factum est, Summi Pontifices Romani, mei Prædecessores, Zo- ıs, Bonifacius, Cælestinus, Leo, & Hormisdas Augustini doctrinam contra Pelagianos ita lauda- int, ut illius Scripta, quæ intra Gallias à novis ıgianæ Hæresis sectatoribus reprehendebantur, ultò approbaverint. Quemadmodùm enim isti lebant, se omnia authoritatum munimina posse vellere, si hanc pastoralis speculæ validissimam im crebra Pelagiani arietis illisione pulsavissent, lli considerantes sanctissimum Virum sapientissimè ıgianorum versutias deprehendisse, & machinas es, quibus gratiæ divinæ virtutem effringere & erere moliebantur, copiosè in multis voluminum utationibus destruxisse & funditus evertisse, illius*

doctrinæ argumentis adversùs hujusmodi pestem sem-per usi sunt. Adeò certè ut Bonifacius Prædecessor meus, cùm esset doctissimus, adversùs libros tamen Pelagianorum Beati Augustini Episcopi responsa sem-per poposcerit. Quos si ego in definiendis his quæstio-nibus imitarer, id & rationi congruum, & Deo ac-ceptum fore ratus sum: quippè, dùm potestatis au-thoritate mihi cum illis communi cœlitùs à Deo con-cessa utor, & eisdem cum illis vestigiis insisto, e ex eodem fonte, jure hæreditario, defæcatissimam e saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ in-telligentiam hauriri volo, & eam, quam ab illis a cepi, hæreditariam, Posteris meis relinquo, justi mam Deo facti mei rationem reddam. Quibus om bus accedit, ita S. Augustinum omnes difficultate quæ vel à Pelagianis & eorum sectatoribus tunc m vebantur, vel potiùs moveri possent, penetrasse explicuisse: et ita illorum omnia Sophismata dissolv se, ut nihil hac nostra tempestate de Gratia Dei Controversiam vertatur, quod à Sancto Augustino fuerit olim jam copiosè pertractatum. Vanum enim quod à nonnullis dicitur putari, præsentes q stiones esse recenter à Theologis Scholasticis excog tas; cum nihil contra Divinæ Gratiæ necessitatem virtutem à recentioribus quibusdam nunc assera quod à Pelagianis et Semipelagianis olim asser non fuerit: nihil etiam adversùs illos pro ejusd Divinæ gratiæ virtute atque efficacia & necess dici oporteat, quod S. Augustinus ante mille fer ducentos annos non docuerit. Etenim celebrem i distinctionem, qua veteres Theologi gratiam pa sunt in sufficientem et adjuvantem seu efficacem doctrina S. Augustini desumptam fuisse, appar

ro de Correptione & Gratia, ubi expressè dicit, utoria Divina ita distinguenda esse, ut aliud sit utorium sine quo aliquid non fit; & aliud, quo quid fit. Unde, inquit, primo homini, &c. nc *Clementis VIII.* Orationem hìc inserere nesarium esse duxi, ut indè intelligeres, quanto dio Summus ille Pontifex addictus esset doctri- Sancti *Augustini*, & quàm vehementi desiderio eretur hisce de Auxiliis Divinæ Gratiæ Conversiis in Congregationibus de Auxiliis con se habitis ultimam diem imponendi, quas nen morte præventus suspensas, ac Theologis ‘à & inculpatâ fide hinc indè disputandas perit. Quam verò in partem propenderit Sums ille Pontifex, sat superque produnt tum us Scriptum super his Controversiis datum, 1 Acta celeberrimæ Congregationis, quæ Ro- in Bibliotheca Angelicâ Eremitarum S. Austini, & Lutetiæ Parisiorum in Bibliotheca Coltina MSS. servantur, quæque nuperrimè à no-) *Jacobo Hyacintho Serry*, Doctore Sorbonico,)ublicam lucem edita sunt, tum denique Acta tri *Thomæ de Lemos*, quæ itidem paucis abhinc is publici juris fecit doctissimus Canonicus Rearis in Galliis Congregationis S. *Genovefæ*. his missis, certissimè constat, *Clementem VIII.* ntificem Maximum, Fratres Prædicatores, ?atres Societatis Jesu, incolumi semper amici- , & charitate sartâ tectâ jugiter perseverante, er se disputantes: singulari amore ac benevotiâ fuisse complexum. Dominicanos multis ıeficiis sibi devinxit, Beatos *Raymundum* & *ıcinthum* ejusdem Ordinis in Sanctorum nume-

rum adſcripſit. Beatum *Ambroſium* Senenſem ejuſdem Ordinis, Martyrologio Romano inſcribi juſſit, *Agneti à Monte Politiano*, Virgini, quæ eumdem Ordinem profeſſa eſt, ſacros honores decrevit. Quanto autem affectu Patres Societatis Jeſu complecteretur *Clemens VIII.* probant impenſa univerſæ ſocietati beneficia, & *Stanislao Koſtkæ* Polono, ejuſdem Societatis alumno, ſacri ſancit honores: probat *Toleto*, ac *Bellarmino* ejuſdem Societatis, non ad Principum gratiam, ſed ſpont ſuâ, atque intimo cordis ac voluntatis affectu delata à Summo illo Pontifice Purpura: ſed long feliciùs probat paterna illa, verèque Pontifici ſollicitudo, quâ Societatem Jeſu è Gallia pulſa reſtitui curavit, & animum Regis *Henrici IV.* q de reſtituenda Societate ſæpè rogatus, aſſenſu præbere noluerat (ut videre eſt in ea Epiſtol quam Chriſtianiſſimus ille Rex ad ſuum Orat rem in Curia Romana Ducem *De Luxembourg* ſc pſit die XVII. menſis Auguſti anni MDXCVIII. & Documentis ad Hiſtoriam Cardinalis *De Joye* ſpectantibus, quæ à Clariſſimo Viro *Auberi* Senatus Galliarum Advocato, publicæ luci dat ſunt anno MDCLIV.) precibus ac repetitis offic repugnantem, inquam, Regis *Henrici IV.* anim ita flexit, & exitu adeò ſecundo devicit *mens VIII.* ut Patres Societatis Jeſu non modo *Henrici IV.* gratiam redierint univerſi, verù etiam inuſitatis Regiæ munificentiæ monume ſupra votum aucti fuerint, ſicut jam in primo C loquio obitèr obſervavimus.

Poſtremò, plurimùm commendari de ſumma illa vigilantia, quâ *Clemens VIII.* totc

P

ontificatus tempore multa pro bono Ecclesiæ re-
mine infatigabili zelo peregit. Sacrorum Biblio-
m Editionem *Sixti V*: authoritate adornatam
rfici, & castigatissimam prodire sategit. Indi-
m librorum prohibitorum à *Pio IV*. promulga-
m, cum supplemento; Pontificale Romanum,
Cœremoniale Episcoporum, auctoritate suâ
cognita & emendata, approbavit, & Vaticanis
ypis excudi jussit. Opinionem de Confessione
r litteras absenti Sacerdoti factâ, & Absolutio-
ab eodem absente datâ, damnavit Summus ille
ontifex ut ad minus falsam, temerariam, & scan-
lolam, ac districtè vetuit, ne deinceps publicè,
ivatisque Lectionibus & Concionibus, quasi un-
iam aliquo casu probabilis, defenderetur; cùm-
ie, post hujus Pontificii Decreti evulgationem,
anciscus Suarez, insignis Societatis Jesu Theolo-
is, 3. part. disput. 21. sect. 4. scripsisset, cor-
oralem præsentiam pœnitentis & confitentis cum
acerdote absolvente non esse essentialem Pœni-
ntiæ Sacramento, Censurâ à *Clemente VIII*. no-
itus est, sicut refert *Isambertus*, Doctor Sorbo-
icus, in Tractatu de Pœnitentia, Disputatio-
e 18. Art. 7. his verbis: *Die* 18. *Augusti an*. 1605.
*anctissimus decrevit ex Tomo quarto Patris Suarez,
esuitæ in 3. par. D. Thomæ Disputationem vigesimam
rimam de Confessione Sacramentali, cui titulus est:
Itrùm de necessitate Confessionis sit, ut Pœnitens Sa-
erdoti absenti immediatè & per ipsum revelet pec-
ata sua? totam esse amovendam, nec aliam esse sub-
ogandam*. Hìc tamen obitèr advertere debes, hoc
Decretum, cujus mentionem facit *Isambertus*,
on fuisse datum sub *Clemente VIII*. sed sub *Paulo V*.

ejus Successore, die XIV. mensis Junii anni MDCV. Cùm enim doctrinam de Confessione per litteras & Internuntium factâ proscripsisset *Clemens VIII.* velletque *Suarezius* in posteriori Operum suorum Editione hanc doctrinam speciosis expositionibus emollire, & ostendere opinionem suam eo telo petitam minime fuisse, meruit sub *Paulo V.* Pontifice maximo fulmen secundum, ut videre est in hocce Decreto, quod ad Facti hujus historici veritatem magis illustrandam integrum hìc subjicere non abs re erit.

Feria v. die 14. Julii 1605. in generali Congregatione Sanctæ Romanæ & universalis Inquisitionis habita Romæ in Palatio Apostolico, in Monte Quirinali, coram S. D. N. Paulo V. ac Illustrissimis & Reverendissimis DD. Cardinalibus, contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus: proposita causa Patris Francisci Suares Jesuitæ, & consideratis his quæ scripsit Tomo 4. in 3. part. S. Thomæ sectione 4. disp. 21 interpretando Decretum felicis recordationis Clementis Papæ VIII. die 20. Junii 1602. quo damnavi hanc propositionem, videlicèt, licere per litteras, se Internuntium, Confessario absenti peccata Sacramentalitèr confiteri, & ab eodem absolutionem obtinere ac etiam maturè discussis his, quæ idem P. Suares a duxit in defensionem suæ interpretationis: audit votis Illustrissimorum Dominorum Cardinalium, San ctissimus decrevit, dictam interpretationem non subj stere, & ideò amovendam esse ab ejus libris, juxt Decreta aliàs facta à felicis recordationis Clemente Papa VIII. de quibus in actis Sancti Officii.

Regularem Disciplinam in Religiosis Ord nibus collabentem instauravit *Clemens VIII.* e

run

nque Privilegia circà administrationem Sacramenti Pœnitentiæ tempore Paschali, quæ Parochi in Belgio violare attentabant, confirmavit, ut & Constitutionem *Gregorii XIII.* quâ prohibetur Fratribus Prædicatoribus, ne favore cujuscumque personæ extra Ordinem constitutæ ad honorum gradus aditum sibi patefaciant. Quæ Sanctissima lex, omnem ambitioni & Procerum commendationibus viam præcludens, utinàm in Ordine nostro jugitèr observetur. Græcorum, Japonorum, Sinarum, & Indiarum Orientalium Gentium saluti consuluit *Clemens VIII.* Pro Natione Scotiæ Collegium Romæ fundavit, Viros eruditos fovit, & beneficiis cumulavit, ac tandem tempore Jubilæi anno millesimo sexcentesimo multa admirandæ pietatis exempla ac documenta dedit religiosissimus ille Pontifex, quæ *Henricus Spondanus* ad annum MDC. Num. II. describit his verbis: *Advenisse quoquè* Romam, dùm anno MDC. Jubilæum celebraretur, *Turcas aliquos, tradunt, & Baptismum suscepisse: plurimosque hæreticos, qui curiositate videndi ducti (inter quos etiam fuisse dicitur Fridericus Dux Witembergicus) consideratis sanctis operibus, quæ passim fiebant, ac præcipuè Clementis VIII. qui pedes peregrinorum lavabat, tergebat, & osculabatur, egenos pecuniis sublevabat, accumbentibus ministrabat, Confessiones audiebat, omnes consolabatur, singulis benefaciebat, Ecclesias frequentissimè visitabat, & Cardinales, aliosque Prælatos, ac Principes & Proceres Romanos ad eadem præstanda verbo, et exemplo egregiè invitabat: his, inquam, consideratis, non pauci ex iisdem hæreticis à curiositate in admirationem rapti, deposita omni iniqua et*

inepta ministrorum suorum criminatione, quòd Pontifex sit Antichristus, et Roma Babylonia; ejerata hæresi, fidem Romanam amplexi sunt. Inter quos Stephanus Calvinus, pestilentissimi illius Hæresiarchæ affinis, qui postea Ordinem Carmelitarum Discalceatorum ingressus, multa in eo pietatis et in ministeriis ei creditis prudentiæ opera exhibuit, ac demùm felici exitu vitam terminavit. Sedit *Clemens VIII.* annos tredecim & triginta tribus diebus, & meritis, quàm annis longè cumulatior, cùm vixisset annos sexaginta novem, in Cœlum migravit quinto Nonas Martii anni millesimi sexcentesimi quinti. Sed hactenùs satis dictum sit de Summis Pontificibus, qui Sæculo decimo sexto Romanam Ecclesiam gubernarunt.

D. Me, patriâ Romanum, valdè in primis oblectat Romanorum Imperatorum, & Summorum Pontificum, qui Romæ sederunt, Historia, cum qua nequit alterius Gentis, aut magnitudine aut pulchritudine, aut majestate, aut loci sanctitate, omnisque generis illustrium exemplorum copiâ & varietate contendere Historia. Certè, quantum voluptatis & utilitatis ex assiduo Historiæ studio percipiatur, facilè nunc experior, quippè qui illius ope ac beneficio ea, quæ in præteritis Sæculis gesta sunt, perindè modò calleo, ac si omnibus ætatibus vixissem, omnes regiones perlustrassem, omnibus publicis consiliis interfuissem & omnia, quæ unquam in retroactis Sæculis contigerunt, præsens spectassem atque annotassem. Cum igitur, juxta Poëtam, *trahit sua quemque voluptas*, ipse deinceps totus incumbam studio Historiæ, quæ facilitate omnes allicit, aures te-
net;

:t, animos mulcet, & à qua si quis abhorrere dicat, parùm abest, quin se barbarum hominem uidem esse fateatur. Quid enim aliud est, meâ uidem sententiâ, Barbarorum ritu vivere, quam Historiâ Sacrâ, Ecclesiasticâ, ac Prophanâ, ujus studium cordato cuique tot nominibus lon-è antiquissimum debet esse, peregrinum & ho-item esse, aut rudem ac tyronem velle consene-ere.

M. Rectè quidèm & appositè dicis. Nam nulla Gens est, quantumvis remotissima, quæ on in rebus Gestis Romanorum Pontificum, & operatorum cognoscendis plurimum operæ at-ue studii collocet, quid te, sodes, facere opor-t, qui Romæ vivis, qui è Romano cœlo spiri-m ducis, qui tot antiquæ virtutis, avitæ pieta-, ac majestatis monumenta quotidie intueris, quàcumque ingrediaris intra hujus Urbis æmia, in sacram aliquam historiam vestigium onis? An, dùm tam multos ingeniosos & erudi-s homines, in remotissimis gentibus natos, tam nginqua itinera suscipere, tantos sumptus face-re, tam multis se laboribus ac periculis expo-ere cernimus, ut Romam videant, quòd ita ju-cant, se meliùs ac perfectiùs Historiam Eccle-asticam ac prophanam intellecturos, si ipsum rbis situm, ipsa mænia, ipsas veterum arcuum, opheorum, templorum quamvis laceras & disje-as reliquias, ipsos tot olim nobilitatos victoriis olles, sacras Basilicas, veteres Cryptas, Marty-um sepulchra, & alia sexcenta id genus monu-ienta propriis oculis inspexerint; soli Romani, uibus hæc omnia in oculos assiduè occurrunt, negli-

negligent tam utilem, tam jucundam ac fructuosam cognitionem rerum, quibus, velut delitiis, Doctorum hilarantur epulæ, Præsulum convivia condiuntur, & omnes, qui Historiæ tam Ecclesiasticæ, quàm prophanæ sunt studiosi, maximâ voluptate pascuntur. Certè, quàm gloriosum fuit Romanis Pontificibus tot res ad perpetuum Reipublicæ Christianæ decus ac ornamentum præclarè gessisse, aut in earum partem venisse, vide ne tibi tam turpe sit, si, quorumdam aliorum sequutus exemplum, otio indulgeas, & immortalia Romanorum Pontificum Gesta ne primoribus quidem labiis degustare curaveris. Sed opus non est, ut tibi jam in Historiæ Ecclesiasticæ stadio spontè currenti calcaria addam. Finem itaque præsenti Colloquio imponamus, aliud postridiè habituri de erroribus & Hæresibus, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo sexto variis in locis fruticantes gravissima Ecclesiæ Catholicæ damna intulerunt.

COLLOQUIUM TERTIUM,

De erroribus & Hæresibus, quæ Sæculo decimo sexto variis in locis enatæ Ecclesiam Catholicam miserum in modum dilacerarunt.

DISCIPULUS. QUorsùm, amabo, charissime Magister, te solitò mæstiorem video? quid sibi volunt istæ lacrymæ quibus te conficis? nunquid ot calamitates, quibus Sæculo decimo sexto fuit fflicta Ecclesia gravissimis Hæresum agitata proellis, te ad lacrymandum provocant? cedo, si lacet, causam doloris tui, ut officium meum ibi, à quo persæpè meo in luctu fui amantissimè onfirmatus, vicissim in tuo tristissimo casu exibere possim.

M. Si piæ reputantur hæ lacrymæ, quas n obitu majorum suorum virtute præstantium profundunt illi, qui cum eis conjunctè amantèrque vixerunt; quantò magis piæ, justæ ac sinceræ enseri debent illæ lacrymæ, quas ab oculis meis licit amantissimi Patris mei, Reverendissimi *Antonini Cloche*, totius Ordinis Fratrum Prædicatoum Generalis Magistri, inopinata mors, quæ heri lie vigesimâ sextâ Februarii anni MDCCXX. eô me dolore perculit, qui omnem consolationem vincit. Quid autem in tam gravi jactura aliud agere possum, quàm ut modis omnibus tester dolorem meum,

meum,& quod vitæ reliquum eſt in mærore ac lacrymis tranſigam, orbatus ac deſtitutus Patre, poſt hominum memoriam optimo, qui licèt eò progreſſus eſſet ætatis, ad annum ſcilicet nonageſimum tertium, ut à vita, tanquàm ex arbore fructus, non per vim evulſus, ſed ſuo tempore ipsâ maturitate collapſus videatur, illius tamen mors eò me acerbiori dolore affecit, quò ejus vita diuturnior, & mihi & omnibus utilior viſa ſit, illôque meliorem Patrem nemo noſtrûm aliquandò viſurus ſit, nec parem unquam poſteri noſtri ſint habituri. Collegerat quippè Reverendiſſimus Pater *Antoninus Cloche*, natione Gallus, ſumma omnia, ex quibus undique perfectus, & detractis quibuſcumque vitiis, Præpoſitus Generalis cumulari debet, eâque ſapientiâ ac felicitate Prædicatorum Ordinem per triginta quatuor annos rexit, ut ad ſummam rerum adminiſtrationem natus eſſe videretur. Atque, ad leniendum utcùnque dolorem meum, ut ex ſingulis pauca libemus, revoca, quæſo, in memoriam tuam, chariſſime Diſcipule, quæ fuerit illius in negotiis cùm publicis, tùm privatis penitùs introſpiciendis ſagacitas ac perſpicacia, quæ celeritas in extricandis, in ponderandis maturitas, in gerendis cautio, in conficiendis diligentia, quæ Vis, quod animi robur in ſuſtinendis; quæ tenax & adamantina memoria, quâ omnia retroacti temporis negotia ſingula, quæ illa ſpectare poterant, puncta, apices, minutiſſima quæque perſequebatur, & quàm facilè præterita recordabatur, tàm acutè cernebat præſentia, tàm cautè futura providebat. Mirifica felicis ejus ingenii indoles ita exculta era

præ

ræclaris tùm humaniorum, tùm severiorum lit-
:rarum ſtudiis, ut extempore implicatiſſimos
heologorum nodos ſolvere & explicare ſoleret,
uod ſæpiùs Romæ in ſolemnibus diſputationibus
atuit, in quibus de omni re, quæcumque ſe of-
:rrent, elegantèr, accuratè & copiosè dicebat;
ı facilitate omnia propoſita argumenta reſume-
at atque diluebat, tam amplâ eruditione inti-
ıos Theologiæ fontes aperiebat, & reconditos
ntiquitatis theſauros reſerabat, ut omnibus ad-
ıirationem moveret, ejuſque oratio non facta
:d nata; non quæſita ſed inventa; recitata de
:ripto, non ex uberrimo locupletis ingenii ac
octrinæ penu deprompta videretur. Tu ipſe in
landiſſimis ejus Colloquiis, quibus interdùm
uebaris, ſuſpicere ſolebas ejus animi candorem,
ıci & fallaciarum expertem, ingenuitatem ſer-
ıonis ſine verborum circuitu, doctrinam abſque
ıpercilio, ſenectutem non languidam & inertem,
:d alacrem & actuoſam, cujus ætatem virilem
ıon pœniteret; gratam ſimplicitatem, lautam
amen elegantiam in excipiendis, qui ad ſe ven-
itabant, Principibus; ſummam denique comita-
em, affabilitatem, atque humanitatem, quæ
anta in eo erat, ut omnium horarum homo cuili-
et vacuas aures patienter commodaret, verbis
rnaret beneficia, omnium preces obviâ benigni-
ate geſtiret antevertere, ſingulorum Poſtulata li-
entèr cognoſcere, nihil juſta petentibus denega-
e, & ſi quid negare cogebatur, eâ ſermonis
ıteretur lenitate, eôque humanitatis condimento
leliniret, ut eos quoque, quibus negabat, æquos
ı ſe placatoſque dimitteret. Eâ affabilitate, quâ
ama-

amabilior ne voto quidem fingi poterat, eâ propensissimâ de omnibus benè merendi voluntate, Regum, Principum, ac Magnatum sibi conciliavit benevolentiam, multitudinem verò, cujus erat in oculis, fecit omninò suam, & omnium Fratrum suorum corda ac voluntates ita ad se rapuit, ut vix unus uni carior sit, quàm ille esset his omnibus, quorum curam ei Deus crediderat. Quid? cæteræ virtutes, quales in eo, & quàm singulares fuerunt? Quis unquàm in acceptis beneficiis magnificentior fuit? Quàm sumptuosum Cardinalis *Hieronymi Casanate*, de illo & de toto suo Prædicatorum Ordine benè meriti, Mausoleum in Basilica S. *Joannis* Lateranensis excitavit, quàmve elegantē & affabrè elaboratam ejusdem Cardinalis Statuam, velut monumentum ære perrennius, in vestibulo insignis apud Prædicatores Minervitanos Bibliothecæ Casanatensis erigi ac collocari curavit? Quid dicam de singulari ejus pietate, quam etiamnùm testantur Sacræ Ordinis Prædicatorum Virgines, ac multi Beati, quos ad illius preces, piamque sollicitudinem, Beatorum ac Sanctorum Fastis adscripsit Ecclesia, quos inter eminet Sanctus *Pius V.* Pontifex Maximus, cujus Corpus in Arca nitidissimo marmore adornatâ, ad implendum debitæ pietatis suæ officium, apud Basilicam Sanctæ *Mariæ Majoris* reposuit ille religiosissimu Ord. Prædicatorum Magister, ut nihil in præsenti dicam de insigni illâ Statuâ, quam ex marmor altitudinis palmarum Romanarum xx. Sancto *Dominico*, Ordinis Prædicatorum Fundatori, in Templo Vaticano posuit. Postremò, ut mittam ali benemulta, quæ non solùm amplam satis ad dicer
dui

ım ſuppeditarent materiem, ſed ſingula libros
tegros deſiderarent, nihil toto ac diuturno
ræfecturæ ſuæ tempore antiquius habuit Reve-
ndiſſimus Pater *Antoninus Cloche*, quàm ut tùm
piſtolis Encyclicis, tùm Comitiis Generalibus,
ıæ Romæ, ac deindè Bononiæ celebravit, Diſci-
inam Regularem ſartam tectam in ſuo Ordine
onſervaret, eamque ſibi conſtanti ac perpetuâ ra-
one vivendi in ſe exprimeret. Hinc non mirum,
ſtatim ac ſibi ex hac vita migrandum eſſe ſenſit,
hil territus, mortem irretortis oculis adſpexe-
t, & omnem ſpem ſibi in divina bonitate & mi-
ricordia conſtitutam eſſe oſtendens, Sacramenta
cleſiæ ſummâ cum pietate, jam æternitatis can-
datus, ſuſceperit, & poſt brevem, ſed gravem
piam ad ſuos Fratres, quos in ſuo ſinu geſtabat,
abitam Concionem (quæ à me lacrymis perfuſo
rectis auribus audita, & ſtatim ſcripto conſi-
nata, mox typis edita eſt) cum incredibili eorum
mnium, qui aderant, Fratrum dolore, extremum
eo, quem unicè in vita dilexerat, ſpiritum red-
iderit. Quod ubi percrebuit, quæ tùm totius
rbis conſternatio, qui plangor omnium, quæ
mplorationes, quæ lamentationes fuerint, tute,
hariſſime Diſcipule, ſat ſuperque vidiſti & audi-
i. Sed ô me infelicem! quantò mihi res ſecùs
cidit, quàm à principio cogitaram? Brevis enim
æc virtutum Reverendiſs. Patris *Antonini Cloche*,
atris mei amantiſſimi, commemoratio, quam
ihi ſolatio & levamini fore ſperaveram, ea
ihi pectus effodit, ea vulnus adegit altiùs, ea
olorem dolore cumulavit.

D. Eſt omninò difficilè, fateor, mortem

Re-

Reverendiſſimi Patris *Antonini Cloche* non deflere, non graviter ferre, ſi tamen fas eſt aut flere, aut omninò mortem vocare, quâ tanti viri mortalitas magis finita, quàm vita eſt. Vivit enim adhùc, crede mihi, vivetque ſemper, atque etiam latiùs in memoria hominum, & ſermone verſabitur, poſtquàm ab oculis receſſit. Quin, aſſerere non dubitaverim, nos ei potiùs gratulari debere, quàm lugere; quia terram Cœlo, laborem quiete, mortalitatem immortalitate mutavit. Quòd mortuus eſt, humanæ fragilitatis eſt, quòd ita mortuus, divinæ cujuſdam felicitatis. Bonum certamen certavit, curſum conſummavit, fidem ſervavit cumque tandem Deus ex hoc inquieto ac turbulento Salo, in illum, ut quidem ſpes eſt, placidiſſimum portum perpetuæ quietis ac tranquillitati eduxit. Eâ ſpe recreati noſtrum debemus delinir dolorem, cui tempus ſenſim ſine ſenſu, ut fier aſſolet, callum tandem obducet. Interim, noſtrum incipiamus Colloquium de Hæreſibus, qu Sæculo decimo ſexto Eccleſiam exagitarunt, ea que ſingillatim, juxtà ordinem Chronologicum expendamus.

M. Ordiemur à Lutherana Hæreſi, cuj Author fuit *Martinus Lutherus*, Islebii in Saxo nia plebeis parentibus natus ſub finem Sæculi de cimi quinti ſeu anno MCCCCLXXXIII. Litteris hu manioribus imbutus, dùmque ruri eſſet, ictu re pentini fulminis in unum è ſuis ſodalibus immi perterritus, Ordini Eremitarum Sancti *Auguſti* anno ætatis ſuæ vigeſimo ſecundo in Cœnob Erfordienſi nomen dedit, non quidem *libens et c piens*, ut ipſemet ad Patrem ſuum ſcribit ir

Fr

æfatione Libri *De Votis Monasticis*, sed *terrore agone mortis subitæ circumvallatus, emisit coa-ɩm & necessarium votum*. Laureâ Doctorali in :ademia Witembergensi donatus, ac Theologiæ ofessor creatus, acer ac vehemens in disputan-, humanæque gloriæ percupidus, à regia viâ, tritis Theologorum semitis recessit, nactusque :asionem declamandi contra Indulgentias(quas ɔ *X.* Pontifex Maximus, sicut in superiori Collo-io observavimus, ad perficiendam Fabricam mpli Sancti *Petri* Romæ, quam *Julius II.* ince-:at, per Orbem Christianum prædicari jusserat) ɔs cœpit evomere errores, iisque magnam Ger-ɩniæ partem infecit.

D. antequàm referas errores *Martini Lu-ri*, rem mihi gratissimam faceres, si eum na-is coloribus depingere velles, ut hoc pacto re possim, quis & qualis fuerit ille Hæresiarcha, i, sub specioso obtentu reformandi mores Ec-siæ, tot ac tantas excitavit tragædias, quibus ; dèque totum Orbem miscuit.

M. Quis & qualis fuerit *Martinus Lutherus*, supèrque produnt ea, quæ virulento calamo ipsit, Opera, ex quibus palàm dignoscitur, n fuisse subdoli & versipellis ingenii virum, aboli Discipulum, superbum, impudentem, ledicum, effræni libidini deditum. In primis, ɔaret subdolum ac versatile *Lutheri* ingenium ea Epistola, quam scripsit ad *Leonem X.* Pon-cem Maximum, in qua, ut videre est apud *embergium* in Vita *Lutheri* Cap.2. summâ animi nissione sic Romanum illum Pontificem allo-itur Lutherus: *Beatissime Pater, prostratum me*

Beatitudinis tuæ pedibus offero cum omnibus, quæ sum, & habeo. Vivifica, occide, voca, revoca, approba, reproba, ut placuerit: Vocem tuam vocem Christi in te præsidentis, & loquentis agnoscam. Si mortem merui, mortem non recusabo. Sed quàm fucato ac simulato animo hæc scriberet *Lutherus*, statim ipsemet declaravit in Responsione, quam scripsit contra librum, quem noster *Sylvester Prieras*, Sacri Palatii Apostolici Magister, in lucem emiserat. In ea quippè Responsione *Lutherus* in hæc impia verba, quæ loco mox à me laudato refert *Ulembergius* contra Summum Pontificem, & omnes Cardina-les prorumpit: *Quid enim? mihi videtur, si sic per-git furor Romanistarum, nullum reliquum est reme-dium, quàm ut Imperator, Reges, & Principes, & armis accincti aggrediantur has pestes Orbis te-rarum, remque non jam verbis, sed ferro decernan* &, paucis interjectis, subdit: *Si fures furca, si l-trones gladio, si hæreticos igne plectimus, cur non magis hos magistros perditionis, hos Cardinales, h Papas, & totam istam Romanæ Sodomæ colluvien quæ Ecclesiam Dei sine fine corrumpit, omnibus arn impetimus, & manus nostras in sanguine istorum vamus, tanquàm à communi & omnium periculo-simo incendio nos, nostrosque liberaturi.* Quæ ver *Lutheri* expendens ibidèm jam à me citatus *Ule-bergius*, ait: *Conferat nunc inter se, qui volet, i quæ eodem anno & forsan eodem mense scripta sun Lutherum videbit ad Pedes Pontificis humiliter p-stratum, & supplices tendentem manus, illas ip inquam, manus, quas secreto mentis desiderio in e-dem Pontificis sanguine lavare cupiebat.* Has blasp-mas voces omni procul dubio suggessit *Luth*

D-

iabolus, cujus ipsemet fatetur, se fuisse disci-
ılum. Ait quippè in libro *de Angulari Missa*,
abolum nocte quadam eum à somno excitasse, & ad
ibendum contra Sacrificium Altaris suasisse. Re-
:t etiam *Clochæus* in Actis & Scriptis *Lutheri*, so-
um fuisse hunc Hæresiarchā dictitare, *se Diabolo*
niliarem esse, seque cum ipso plusquàm unum mo-
ım salis comedisse. Quod etiam idem *Joannes*
:hlæus confirmat his verbis: *Sunt & alia non*
ıca hac de re argumenta, quòd etiam corporaliter
ùs quibusdam fuerit Dæmon cum eo, seu Luthero,
versatus. In Diaboli schola edoctus *Lutherus*,
lliès in suis Scriptis nomen Diaboli inculcat,
ıquam furiosus scribit, passim suam & super-
m & impudentiam ostentans. Quanto super-
: typho tumidus esset *Lutherus*, facilè ex ejus
bis, & factis, quorum pauca hìc subjiciam,
spectum ac exploratum habere poteris. Pesti-
ım librum, quem *de Captivitate Babylonica* scri-
rivit *Lutherus*, his verbis concludit: *Audio pa-*
ıs esse denuò in me Bullas, et diras Papisticas, qui-
ad revocationem urgear, aut hæreticus declarer.
e si vera sunt, hunc libellum volo partem esse re-
ationis meæ futuræ, ne suam tyrannidem frustra
ıtam querantur. Reliquam partem propediem edi-
ıs sum talem, Christo propitio, qualem hactenus
viderit nec audierit Romana Sedes, obedientiam
ım abundè testaturus. Nec verbis contentus *Lu-*
rus, Corpus Juris Canonici in ignem Witem-
gæ projecit, hæc superba proferendo verba:
a conturbasti Sanctum Domini, Deus te consumat
: æterno. Quæ *Lutheri* verba expendens *Odori-*
Raynaldus in Annal. Eccl. ad an. MDXX. Num. XVI.

ait : *Scilicèt Lutherus ſceleſtiſſimus , qui palam adul-teria , inceſta , et ſcortationes conſulit , ipſo judice fuit Sanctus Domini conturbatus in Sacris Canonibus à Chriſto , Apoſtolis et Sanctis Patribus , à quibus ejus doctrina impia damnatur ; et Folia Sacros Cano-nes continentia , ac docentia , quæ ſit vera ſcriptura ignes æternos paſſura ſunt , ac non ipſe flammis exu-rendus ſempiternis* . Intolerabili ſuperbiæ ſumman in ſuis Scriptis impudentiam adjunxit *Lutherus* quippè qui in Reſponſione , quam edidit ad li brum, quo ejus errores egregiè confutaverat *Her ricus VIII.* tum temporis Catholicæ Fidei defenſo omni contumeliarum , probrorum, convitiorun que genere Regiam Majeſtatem proſcindit h verbis : *Neſcias* , inquit , *an ipſa mania ſic inſani poſſit , aut ipſa ſtoliditas tàm ſtolida ſit , quàm et c put hoc Henrici noſtri . Fortè ut verum faciat prov bium : Aut Regem , aut fatuum naſci oportuit . . Cùm prudens et ſciens mendacia componat adver mei Regis Majeſtatem in Cælis ; damnabilis putr iſta et vermis , jus erit pro meo Rege , et Majeſta Anglicam luto ſuo et ſtercore conſpergere, et Coro iſtam blaſphemam in Chriſtum pedibus conculc* Dein , inflatis tibiis , & quaſi totus ſpiritu dico plenus , hæc ſubjungit : *Certus ſum* , ait , *gmata mea habere me de Cælo , quæ etiam adve eum triumphavi, qui in ungue noviſſimo plus habet tutis et aſtutiæ quàm omnes Papæ , et Reges , et ctores , ut nihil agant , qui bullas nominum et ti rum contra me jactant , et libellos ſuos Regiis in ptionibus venditant . Dogmata mea ſtabunt , et cadet , invitis omnibus portis inferi , et poteſta aëris , terræ et maris . . . . Sic placet in Chriſto i*

gis ac magis superbire adversùs istos insulsos, et ptos Basiliscos, quò magis ipsi furunt...... Hæc t arma, quibus Hæretici vincuntur hodie, ignis furor insulsissimorum asinorum, et Thomisticorum rcorum. Sed pergant porci illi, et, si audeant, urant me. Hìc sum, et expectabo eos, cineribus is post mortem etiam in mille maria projectis, projuar et fatigabo hoc abominabile vulgus. Summa, vens Papatus hostis ero, exustus bis hostis ero. cite Porci Thomistæ, quod potestis. Lutherum habitis Ursam in via, et Leenam in semita, undique bis occurret, et pacem habere non sinet, donec feras vestras cervices et æreas frontes contriverit.
alis fuit impii *Lutheri* calami amarulentia, & efænis convitiandi libido, ac plusquàm scurrilis icteriorum, sannarumque petulantia, quâ impuentissimus ille Hæresiarcha maledicentiæ suæ fulien in illos omnes contorquebat, qui virulenta jus dogmata impugnarent. Hinc *Desiderius Eranus*, cujus testimonium Lutheranis suspectum esse on debet, in *Diatriba Hyperaspistes*, quæ extat Tomo x. ejus Operum nuperrimæ Editionis Lugduni Batavorum anno MDCCVI. adornatæ, sic *Lutherum* affatur: *Novi aliquot viros, qui initio non nviti legebant tuas lucubrationes cognoscendi judicandique studio: tandem coacti sunt rejicere, quòd faterentur sese infici tot sannis, scommatis, dicteriis, convitiis & calumniis. Et cùm videas quantum malorum in Orbem invexerit ista tua ferocia, cùm totiès admonitus sis, tamen usque proficis in deterius. Innumeros abstraxisti à suis Prælatis, qui nunc oberrant velut oves dissipatæ non habentes pastorem, præsertim cùm videant tuam Ecclesiam tantis dissidiis concuti & inte-*

intestinis bellis tumultuari. Et inter hæc adhuc vacat tibi tantos libros, tam operosè maledicos scribere & convitiis debacchari. Hinc incipis, per hæc pergis, in hæc desinis &c. Jam verò, quanta esset Lutheri morum spurcities ac salacitas, disce ex Sermone de Matrimonio, quem scelestus ille Hæresiarcha Witembergæ habuit, & extat Tomo V. ejus Operum Editionis Witembergensis, ubi hæc habet: *Ut non est in meis viribus situm ut vir non sim, tam non est etiam mei juris, ut absque muliere sim..... Verbum hoc, quod Deus ait:* Crescite & multiplicamini, *non est præceptum, sed plusquam præceptum divinum, putà opus, quod non est nostrarum virium ut impediatur, vel ut omittatur, sed tam est necessarium, quàm ut masculus sim, magisque necessarium quàm edere, bibere, purgare, mucum emungere, somno, & excubiis intentum esse. Insita est natur & indoles, æquè ac membra, quæ eò pertinent.* Hinc salacissimus ille Hæresiarcha (uti referunt Scriptores coævi, testesque locupletissimi) tria plaustra lascivis Deo dicatis Virginibus onusta è Monasterio Nimicensi per *Leonardum Koppen*, raptorem incestuosum, abduxit, eas Witembergam ad stupra rapuit, formâ venustiorem ex illis, *Catharinam de Borè*, jam gravidam, sibi copulavit, qu illi altero mense à nuptiis partum edidit, ac tandèm eò audaciæ & impietatis prorupit *Lutherus* ut prædictum Deo Sacrarum Virginum Raptorem Panegyricâ Oratione in Ecclesia celebrarit, eumque cum Christo, in Limbum descendente & animas ex Inferorum potestatibus eripiente, contulerit, Sacrilegis his verbis: *Felicem Raptorem! sic Christus raptor erat in mundo, quando per mortem*
Princi

rincipi mundi auferebat arma & vasa sua, ipsum-e ducebat captivum, ita & tu has miseras animas carcere humanæ tyrannidis eduxisti: & quidem portunissimo tempore, in Pascha, quo Christus suo-m quoque captivitatem captivam duxit. Tres fi-os, *Joannem*, *Martinum*, & *Paulum* ex sua pelli-: *Catharina de Borè* suscepit *Lutherus*, obiitque nno MDXLVI. die XVII. mensis Februarii, Islebii, ɔctu, cùm serò præcedenti oppiparè cænasset, : facetiis pro more indulsisset. Hoc Epitaphium, este *Joanne Pomerano*, suo tumulo inscribi voluit utherus: *Pestis eram vivus, moriens mors ero tua, apa.* Ejus Opera, septem Tomis in Folio com-rehensa, Witembergæ anno MDLVIII. edita sunt, quibus apertè se præbet magnum Ardelionem, roteo mutabiliorem, totius Christianismi infen-issimum hostem, verbisque suis nihil aliud decla-at, quàm se in corde *Lucianum*, aut alium quem-dam de grege *Epicuri* porcum, grandem inhalan-tem crapulam, aluisse. Certè, innumeris erro-ribus à capite ad calcem scatent Hæresiarchæ *Lu-theri* libri, *in quos* (ut phrasi utar *Senecæ* in libello de morte *Claudii* Cæsaris) *si incidisses, valdè fortis licèt tibi videaris, maluisses cloacas Augiæ purgare, multò plus ego stercoris exhausi.*

D. Profectò *Hercules* non sum, ut possim repurgare Augiæ stabulum, quod, ut nuperrimè legebam apud *Lucianum* in *Pseudomante*, tantum fimi ac stercoris congesti habebat, quantum ter mille boves pluribus annis reddere potuissent. Sed quamvis haud possim Augiæ stabulum, eôque longè fæculentiorem *Martini Lutheri* doctrinam repurgare, præcipuos tamen scire vellem errores,

in quos impegit *Lutherus*, qui, ut mox narrabas, vitæ religiosæ, quam professus fuerat, nauseans Regulam, exuto & ad urticas pulso cucullo, lapsus est in Apostasiam,& ex Apostasia in Hæresim, ex Hæresi in magnum, & sceleribus famosum evasit hæresiarcham, qui, temerè sparsâ impiæ ac sacrilegæ religionis novitate, dissensiones, cædes, bella, strages, parricidia ubique terrarum excitavit, Sectamque conflavit, quæ etiamnùm pluribus in locis viget ac veram fidem corrumpit.

M. In suis libris *Martinus Lutherus* crambem dumtaxàt recoxit, & antiquos errores jam consepultos, suisque natalitiis tenebris ab Ecclesia damnatos, è bustis veterum Hęresiarcharum postliminiò revocavit, sicut nullo negotio tu ipsemet colligere poteris ex impiis dogmatibus, qua hic scelestissimus Hæresiarcha passim in suis Operibus perfrictę frontis audaciâ docet, quęque præcipuè ad ista septemdecim capita, ex quibus ali innumeri pullulant errores,reduci possunt. Primò docet*Martinus Lutherus,liberum hominis arbitriun per Adæ peccatum extinctum omninò esse, et esse rer de mero titulo*. Secundò, *Nullum esse hominis meritum ad gloriam, sive salutem*. Tertiò, *Hominem sola fide, eaque inamissibili, sine operibus justificar*. Quartò,*Sacramenta novę legis nec gratiam conferre nec caracterem imprimere*. Quintò, *Confessionei Auricularem inventum esse humanum*. Sextò, *In Eucharistiæ Sacramento post consecrationem remanei panem*. Septimò, *Corpus Christi in Sacramento ne semper esse, sed in solo usu*. Octavò, *Ab omnib etiam Laicis sub utraque specie sumendum esse Eucharistiæ Sacramentum*. Nonò, *Missam nec à Chri*

inst

institutam, nec Sacrificium esse. Decimò, *Sacerdotes ad Cælibatum non teneri, verbo & exemplo confirmavit*. Undecimò, *Vota Monastica, tanquàm nova hominum commenta explodit, ac sugillat*. Duodecimò, *Indulgentias reprobat, & pias fidelium fraudes vocat*. Decimo tertiò, *Contritionem ex metu gehennæ conceptam, peccatum esse*. Decimo quartò, *Sanctos nec colendos, nec invocandos esse*. Decimo quintò, *Ecclesiam solis constare bonis, & è suo sinu malos, seu peccatores & reprobos excludere pertendit*. Decimo sextò, *Purgatorium ex Scriptura Sacra probari haud posse asseverat*. Postremò, *Deum hominibus impossibilia præcipere, eumque esse authorem peccati sacrilego ore effutire non dubitat*. Præter illos septemdecim capitales errores, alios non minus infestos evomuit *Lutherus*, quos inter, censentur isti: *Primatus Romani Pontificis non est ex jure Divino: Hæreticos comburi, est contra voluntatem spiritus: Præliari adversùs Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos: Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares non malè facerent, si omnes saccos mendicitatis delerent: Duo tantùm sunt in Ecclesia Sacramenta, Baptismus & Panis: Christiani æqualiter sunt Sacerdotes &c.* Legesis Diploma Pontificium *Leonis X.* quod incipit his verbis: *exurge Domine*, & habetur Tomo XIV. Conciliorum Labbeanæ Editionis pag. 390. & Tomo 2. Bullarii pag. 614. datum XVII. Kalendas Julii anni MDXX. in quo Romanus ille Pontifex *Lutheri* errorum XLI. capita confixit.

D. Mittamus, quæso, illam *Lutheri* errorum colluviem, illum calumniarum gurgitem, contumeliarumque sentinam, quæ agitari diutiùs sine nau-

nausea non potest, & ostende, si placet, an Hæresiarchæ *Lutheri* discipuli in unam Sectam coaluerint, vel in plures Sectas sint divisi?

M. In tres diversas Sectas distracti sunt *Lutheri* discipuli, quarum prima est Anabaptistarum, qui Baptismum parvulis nihil prodesse putant, eosque denuò baptizant, dum ad ætatem adultam pervenerunt. Altera Secta est eorum, qui *Lutheri* Placitis alia de suo plura miscuerunt; & hanc Sectam componunt *Sacramentarii*, seu illi, qui *Berengarii*, Sacramentariorum parentis, renovantes errorem, docent, Corpus Christi Domini in Eucharistia non esse, quod cùm *Martini Lutheri* doctrinæ adversetur, ideò non Lutherani, sed Sacramentarii appellantur. Tertia Secta conflatur *Confessionistis*, seu illis, qui Confessionem Augustanam sectari se jactant & protestantur, unde *Protestantes* dicti sunt. Porro, hi Lutherani dicti Confessionistæ, in tres adhùc Classes distiguuntur. Alii quippè sunt *Rigidi*, alii *Molles*, alii *Extravagantes*. Hi, qui puris adhærent Lutheri erroribus, *Rigidi* vocantur *Molles* verò, qui Confessionem Witembergensem sequuntur; *Extravagantes* denique appellantur hi qui Confessioni Augustanæ subscripserunt, ut Principum favorem aucuparentur, seque Lutherano dicunt, licèt sectentur dogmata *Luthero* contraria.

D. Varias illas Sectas, in quas Hæresiarch *Lutheri* distracti sunt discipuli, singillatim exper damus, & primò quidem de Anabaptistarum Se ctæ exordio, Auctore, erroribus, & de aliis hu jusmodi, quæ ad ipsam pertinere possunt, brev ter disseramus.

M. A

M. Anno circiter MDXXII. prodiit fanatica
Anabaptistarum Secta procusa à *Nicolao Storkio*,
ive *Pelargo* dicto, Silesio, qui, cùm antehàc *Lu-
hero* adhæsisset, ab eo posteà deficiens, & insoli-
as Revelationes sibi factas, secretaque Mysteria,
uasi ab Archangelo *Michaele* accepta, temerè ven-
itans, Witembergâ pulsus est, & per Thuringiam
icertis sedibus oberrans, rusticos homines ad Se-
tam suam pertraxit, iisque sequentes errores,
ste *Joanne Cochlæo* in Actis *Lutheri*, instillavit.
ræcipuum hujus Sectæ Dogma est, Parvulis usu
ationis carentibus nihil omninò prodesse Bapti-
na, hincque illi Sectarii dicebantur *Anabaptistæ*,
ùm quòd ipsi rebaptizarentur, tùm quòd reba-
tizarent alios, adultos scilicèt, qui extra eo-
ım Sectam necdùm rationis usu donati Bapti-
ıum susceperant. Præter hunc capitalem erro-
m, Anabaptistæ realem Corporis Christi præ-
ntiam & manducationem corporalem in Cœna
omini negant; Imagines execrantur; solam
cripturam recipiunt, Magistratum abjiciunt,
rare, litigare, arma tractare, Magistratum ge-
re, Christianis illicitum esse volunt. His, &
iis erroribus, falsis revelationibus, suisque en-
ıusiasmis cùm promiscuæ plebis, ac stolidorum
ısticorum ingentem multitudinem decepisset *Ni-
laus Storkius*, cœpit ære ciere viros, martem-
ıe accendere cantu, quo animati ejus Sectarii,
os omnes, qui rebaptizari nolebant, ex Urbi-
us expulerunt, aut cæciderunt, cultum Dei ex-
nxerunt, expilarunt Ecclesias, Episcopos, &
astores trucidarunt, bona eorum diripuerunt,
onasteria diruerunt, sacras Virgines violarunt,
Sena-

Senatum pro suo arbitrio mutarunt, tàmque magnos concitarunt tumultus, ut tandem, missis ad eos debellandos copiis, centum & triginta efferatorum illorum Rusticorum millia commisso prælio anno MDXXV. perierint, ut videre est in *Petri Criniti* de hoc Bello Rusticorum Commentario, qui Tomo secundo Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri* editus est. Anabaptistæ fuerunt divisi in varias Sectas, quæ vel ab Auctoribus suis, vel à locis, vel à doctrina, vel à vitæ instituto varia traxêre nomina, quæ hìc indigitare sufficiet. Primò, inter Anabaptistas, alii appellabantur *Muntzeriani* à *Thoma Muntzerio*, Alstensi in Thuringia Concionatore, qui è Sacerdote Catholico Lutheranus factus, ita scitè Enthusiastam egit tàmque egregiè sanctitatis speciem mentitus, Sectam Anabaptistarum dilatavit, ut ejus Autho[r] haberetur. Secundò, Anabaptistæ dicebantur *Huttitæ* à *Joanne Hut*, & hi spontaneam paupertate[m] profitebantur, visiones jactabant. Tertiò, Ana[ba]baptistæ vocabantur *Augustiniani*, ab *Augusti[no]* Bohemo; *Bukoldiani*, à *Joanne Bukold*; *Melchi[o]ritæ*, à *Melchiore*; *Hofmannianni*, ab *Hofmann[o]*; *Mennonitæ*, à *Mennone Simonis*, oriundo ex qu[o]dam pago Frisiæ; *Gabrielitæ*, à *Gabriele*; *Hut[te]riani*, ab *Huttero*; *Servetiani*, à *Serveto* Hispa[no] qui combustus est Genevæ anno MDXLIV. *Davidi[a]ni*, seu *Georgiani*, à *Davide Georgio* Amersfordie[nsi] qui sese tertium esse *Davidem*, verumque Messia[m] effutiebat. Dicti sunt etiam Anabaptistæ, *Fra[nki]stæ*, à *Sebastiano Frank*; *Scuvenkfeldiani*, à *Ga[spa]re Scuvenkfeldio*. Præter hæc nomina, quæ A[na]baptistæ traxerunt ab Auctoribus, qui eoru[m]

sectam vel propagarunt, vel in varia schismata distraxerunt, alia insuper nomina vel à doctrina, vel à diverso Vitæ Instituto sortiti sunt, ac denominati primò *Adamitæ*, quòd nudi incederent, ut sic innocentiam Adami simularent. Secundò, *Apostolici*, quòd absque calceis, perâ, & pecuniâ hàc illàc vagarentur. Tertiò, *Cathari*, quòd se puros, spirituales ac perfectos dictitarent. Quartò, *Clanculari*, seu *Silentiarii*, quòd latêre studerent, suamque fidem manifestare nollent. Quintò, *Dæmoniaci*, quòd putarent, Dœmones post finem mundi salvandos esse. Sextò, *Communia habentes*, quia uxores, liberos, & alia omnia communia esse volebant. Septimò, *Condormientes*, quòd inter illos promiscuè Viri & fœminæ simul habitarent & dormirent. Octavò, *Lachrymantes*, sive *Ejulantes*, quia sibi persuadebant, nihil Deo tàm gratum & acceptum à se offerri posse, quàm si subindè lacrymas copiosè funderent. Nonò, *Polygamistæ*, quòd plures simul uxores habere licitum esse affirmarent. Decimò, *Euchitæ*, *Enthusiastæ*, & *Extatici* appellabantur, eò quòd inter Anabaptistas alii essent, qui non secùs ac Hæretici *Euchitæ*, contendebant, soli Orationi vacandum esse, nec media conquirenda ad vitam temporalem necessaria, sed à Deo omnia expectanda; alii verò, qui, perindè ac *Enthusiastæ* seu *Extatici*, inspirationes divinas, extases, & secreta cum Deo colloquia jactarent. Undecimò, nonnulli inter Anabaptistas dicebantur *Libertini*, qui à Divinis & Politicis Legibus, Decimis, tributis &c. se per Christum immunes esse gloriabantur. Denique, Anabaptistæ à locis, undè prodierunt, vel in quibus

suam

suam sedem fixerunt, alia traxere nomina, quæ hìc recensere supervacaneum omninò foret.

D. Diversa illa nomina, quæ variis Anabaptistarum Sectis indita sunt, nihil planè moror. sed scire velim nomen Authoris Hæresis *Sacramentariorum*, qui, ut mox dicebas, *Berengarii* dudùm damnatam & sopitam renovantes Hæresim; negant realem Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento præsentiam.

M. Primus hujus Sacramentariorum Hæresis Author fuit *Andreas Carlostadius*, natione Germanus; & Archidiaconus Witembergensis qui etiam primus Reformatorum sacrilegas nuptias contraxit, quas non puduit Lutheranos Witembergenses publicè laudare & approbare ha speciali Oratione, quam in proprio Missæ Officio recitarunt: *Oramus: Deus, qui, post tam longam & impiam Sacerdotum tuorum cæcitatem, Beatum Andream Carlostadium ea gratia donare dignatus es ut primus, nulla habita Papistici juris ratione, uxorem ducere ausus fuerit; da quæsumus, ut omnes Sacerdotes; recepta sana mente, ejus vestigia sequentes ejectis concubinis, aut eisdem ductis, ad legitimum consortium thori convertantur*. Quæ certè Oratio debet jure merito appellari totius impietatis monumentum, & lasciviæ impudentissimæ trophæum Hæresiarchæ *Lutheri* coætaneus & familiaris fu Andreas *Carlostadius*, sed orto inter ipsum & *Lutherum* de Cœna Domini dissidio, cœpit *Carlostadius* apertè negare, Corpus & Sanguinem Christ reipsâ & secundùm substantiam contineri in Eucharistiæ Sacramento, cui librum *contra Cœlesti*

Pr

Prophetas, *seu fanaticos* statim opposuit *Lutherus*, & Sacramentariorum errorem semper detestatus est. Hunc Sacramentariorum errorem latissimè in Helvetia propagavit *Huldricus Zuinglius*, in pago Doggiorum in Helvetia natus, eique multos alios addidit, quos inter præcipuos hìc subjiciemus. Primò asserebat, *Missam non esse Sacrificium, sed sacrificii in Cruce semel oblati commemorationem, & quasi sigillum redemptionis per Christum exhibitæ.* Secundò, affirmabat, *Nobis extrà hanc vitam intercessore, præter Christum, nullo opus esse.* Tertiò, dicebat, *Christum esse nostram justitiam,* ex quo inferebat, *opera nostra eatenùs esse bona, quatenùs sunt Christi, quatenùs verò nostra, non esse verè bona.* Quartò, docebat, *Christianorum nullum ad ea opera, quæ Christus non præcepit, adstringi, & quolibet tempore licitum esse, quolibet cibo vesci.* Quintò, contendebat, *justè fieri quidquid Deus non vetat & permittit, ac subindè Matrimonium ex æquo omnibus convenire.* Sextò, asseverabat, *eos, qui Ecclesiastici vulgò, seu spirituales vocantur, peccare, dùm posteaquàm senserint castitatem sibi à Deo negatam, non uxores ducunt, aut nubunt.* Septimò, *Castitatis votum damnabat.* Octavò, *Potestatem, quam Papa, & Episcopi sibi vindicant, nullum in sacris litteris, & Christi doctrina firmamentum habere effutiebat.* Nonò, *opera satisfationis à Sacerdote imposita, tanquàm humanæ traditionis figmentum explodebat.* Decimò, *censebat, Confessionem, quæ fit Sacerdoti, non remittere peccata.* Undecimò, *Nullum post hanc vitam Purgatorium admittebat.* Duodecimò, *Characterem Sacramentalem, tanquàm à Theologis scholasticis recens excogitatum, repudiabat.* Decimo

tertiò,

tertiò, *Eos dumtaxat Presbyteros aut Sacerdotes agnoſcebat, qui Verbum Dei prædicabant*. Hos & alios hujuſmodi errores expreſſit *Zuinglius* in Summa ſuæ doctrinæ, quam Articulis LXVIII. comprehenſam obtulit Senatui Populoque Tigurino in Pſeudo-Synodo anno MDXIX. congregatis. Examinatâ ac diſcuſsâ *Zuinglii* doctrinâ, Magiſtratus Tigurinus apertè ei favit, ad librum pro defenſione Catholicæ Religionis ab Epiſcopo Conſtantienſi porrectum aures obturavit, oculos anim clauſit, & promulgato Edicto, ſolemnem Eucha riſtiæ circumgeſtationem prohibuit, Sanctorun Reliquias ſuſtulit, Miſſam abrogavit, novumqu Sacramentariæ Cœnæ Ritum inſtitui juſſit. Tigu rinis à Catholica Religione ad *Zuinglii* Sectam de ficientibus ſeſe quidam Helvetiorum Pagi (Car tones vulgò vocant) anno MDXXVIII. adjunxerun videlicet Bernates, & Conſtantienſes, quos dei dè ſecuti ſunt Baſileenſes, Schafhuſiani, Santga lenſes, Mulhuſani, & Bielenſes. At in Catholi fide quinque aliæ Helvetiorum Tribus (*Canton* vocant,) conſtantèr perſtiterunt, ſeu Lucernat Urienſes, Suitienſes, Undervallenſes, & Zuge ſes, qui ob Religionem Catholicam, quam pı fitebantur, cùm malè à Tigurinis, & Bernatibı Sacramentariis hæreticis, acciperentur, bellum anno MDXXXI. denunciarunt, illoſque licèt nun ro plures, & Baſileenſium, ac Schafhuſianorun auxilio fultos, quatuor conſertis præliis viceru proſtrarunt ac profligarunt, quos inter *Zuingli* eorum Ductor, & Sectæ Coriphæus, accepto thali vulnere, captus, & oblatus judicibus tanqu proditor & Hæreticus, flammis exuſtus eſt, anm

ag

ens ætatis suæ quadragesimum octavum. His storiis, quas Catholici de Hæreticis Sacramen-iis tum temporis feliciter reportarunt, *non ob-ro signo Deus tum declaravit, quinam essent illi, suum defenderent Evangelium; cùm paucis admo-n, et eis inopia rerum omnium pressis: victoriam cessit de suis et Evangelii hostibus, quos et nume-nilitum et viribus, et armis, et rebus omnibus bellum gerendum necessariis, multò fuisse constat ructiores: ut non homines, verùm ipse Deus pro Fidelibus in aliquot illis præliis pugnasse videre-*, verba sunt Cardinalis *Stanislai Hosii* in judi-& Censurâ de adoranda Trinitate. Paulò post *nglii* obitum, *Joannes Oecolampadius*, Ordinis *Brigittæ* Apostata, & *Zuinglii* fidus Achates, eamdem Sacramentariorum Hæresim Basileæ dicabat, è vivis sublatus est, & in lecto suo, à fœmina, quam incestis polluerat nuptiis, ex qua tres procreatos liberos reliquit, sivè à mone, ut alii dicunt, suffocatus, aut alio quo-ique modo exanimis repertus est an. MDXXXI. tis suæ anno quadragesimo nono.

D. Expone, quæso, uberiùs quid sibi ve-isti *Confessionistæ*, ex quibus, ut mox ajebas, flata est tertia Hęresiarchę *Martini Lutheri* Di-ulorum Secta?

M. Confessionistæ apud Lutheranos dicun-hi, qui Confessionem Augustanam profitentur enent. Hæc autem Augustana Confessio nihil d est, quàm Lutheranorum Fidei Professio, ann. MDXXX. in Comitiis Augustanis *Carolo V.* peratori fuit oblata à *Philippo Melancthone*, præ-io illius Auctore, qui, ut Sectæ suæ Lutheranæ

invidiam faciliùs detrahere posset, consultò in
prædictá Fidei Professione prætermisit, vel emol
livit, quantùm fieri potuit, odiosas *Lutheri* opi-
niones. Duas partes complectebatur ea Confessio
Prior pars continebat unum supra viginti articu
los de Lutheranorum Fide, in quibus se cum Ca
tholicis consentire palàm profitebantur. At po
sterior pars constabat septem Articulis, doctrin
Ecclesiæ Catholicæ oppositis. Primus, Commu
nionem sub utrâque specie præcipiebat,& Sancti
simæ Eucharistiæ processionem, seu circumgest
tionem inhibebat. Alter, Sacerdotum Cœlibatu
damnabat. Tertius, privatas abolebat Missa
Quartus, necessitatem confitendi peccatorum n
merum negabat. Quintus, Traditiones rejicieb
Sextus, Monastica Vota improbabat. Septimu
potestatem Ecclesiasticam limitabat ad solam
Evangelii prædicationem, & Sacramentorum
ministrationem. Hi igitur Hæretici Luthera
qui hanc Confessionem Augustanam, à *Phil*
Melancthone adornatã, profitebantur, *Confession*
Adiaphoristæ, seu *Indifferentes*, & *Lutherani M*
appellabantur, ad discrimen horumce Luther
rum, qui *Rigidi* nuncupantur, & quorum An
gnanus fuit *Matthias Flaccus Illyricus*, Magde
gensis Pseudo-Minister, qui plurimis Scripti
calamo tartareo veneno infecto propugnare
est, peccatum originale esse ipsam hominis
stantiam. Mitto alias Sectas, in quas divis
Lutherani, tùm à *Joanne Brentio*, origine Su
qui *Lutheri* Placitis nova, sed perinde infest
gmata addidit, tum ab *Andrea Osiandro*, qui
ima in Secta Lutherana fecit, asserendo hom

ſtificari non fide, ſed eâdem eſſentiali juſtitiâ, ıâ Deus juſtus eſt, quæ eſt ipſe Deus, infunditur ıe hominibus, adeò ut Chriſtianus non gratiâ, d naturâ juſtus ſit; tum denique à *Martino Buce-*, natione Germano, Ordinis Dominicani Apoſtâ, qui unà cum *Paulo Fagio*, & *Petro Vermilio*, lgò *Martyre* nuncupato, Canonicorum Regulaım Ordinis Sancti *Auguſtini* Apoſtatâ, in Anam venit, novam Apoſtaticæ Reformationis ciplinam condidit, ac præ cæteris, quos propivit, erroribus, aſſeruit, Corpus & Sanguinem riſti ſubſtantialitèr præſentia in Euchariſtia, n eſſe extra uſum Sacramenti, nec in ipſo uſu corporis manducari, ſed *contemplatione Fidei cipi*, undè inferebat, impios, ideſt, qui fidem ı habent, *ſolum panem & vinum*, non *Chriſti pus et Sanguinem* ſumere. Has, & alias hujuſdi varias Sectas, in quas diſtracti ſunt Lutherane longior ſim, in præſentia miſſas faciam, quibus ſi plura ſcire deſideres, legeſis *Linum* Ruremundenſem in *Dubitantii* ſui Dialoıı.

D. Cùm ſolemne ſit Hæreticis Lutheranis Sectæ Duces tanquàm egregios Eccleſiæ Renatores, intrepidos Evangelii Præcones, ac ioris Moralis Chriſtianæ ſectatores magnificis brare encomiis, optarem, antequàm ad alias uli decimi ſexti Hæreſes progrediamur, ut hicè deſcriberes mores illius Sectæ Principum ſe Evangelicos falsò jactabant, arteſque itidèm cares, quibus uſi ſunt ad ſuam propagandam am, fidemque conciliandam ſuis erroribus, s jam in antiquis Hæreticis ab Eccleſia pro-

ſtratos ac extinctos, denuò ſuſcitarunt, latiſſimè-
que diffuderunt.

M. Sicut fructus naturam arborum ſequun-
tur, ita liberi Parentum, & Diſcipuli Magiſtro-
rum mores imitari, ſimillimamque indolem re-
ferre ſolent. Hinc quales fuerint mores illorum
qui naſcentem Lutheranam Hæreſim diſſemina
runt, foverunt, promoverunt, facilè admodùn
dignoſcere poteris ex moribus, quos paulò ant
perſtrinxi, impii Hæreſiarchæ *Lutheri*, eorum Pa
rentis ac Magiſtri, qui ventri, gulæ, & libidi
totus deditus, neceſſitatem bonorum operum
Sacramenti pœnitentiæ rigorem ſuſtulit, omne
rigoris Eccleſiaſtici diſciplinam ad nihilum r
degit, ſolemnia Religionis vota Deo nuncupa
diſſoluit, Monachis & Sacerdotibus connubia i
dulſit, & excuſſo debitæ Romano Pontifici,
Epiſcopis obedientiæ jugo, necnon contemp
ſanctorum Patrum, ac ſacrorum Conciliorun
venerandâ authoritate, Sectarios ſuos Religion
doctrinæ ac fidei ſuæ judices & Arbitros con
tuit, ſicque, ut eos faceret liberos, reddidit & ſac
legos. Sed, ut magis compertos habeas mo
eorum, qui primi Sectæ Lutheranæ initium
incrementum dederunt, proferam locupletiſſim
teſtimonium Scriptoris coævi, ſeu *Deſiderii E
ſmi*, quem ipſimet Lutherani magnis laudibus
ferunt, eumque, renitentem licèt, in ſuas pa
trahere moliuntur. His autem nativis colori
illos, ſi ſuperis placet, Eccleſiæ Reformatores
pingit *Eraſmus* in ſua Epiſtola *in Pſeudo-Evan
cos*, quæ extat pag. 1574. Tomi x. poſtremæ
tionis Lugduni Batavorum ann. MDCCVI. adorn

›i Pseudo-Evangelicos sui temporis atro carbo-
: notans hæc habet : *Nunquam illorum* , seu Lu-
eranorum , quos Pseudo-Evangelicos appellat ,
:clesias sum ingressus , sed aliquandò vidi redeun-
ʀ à Concione veluti malo spiritu afflatos , vultibus
mnium iracundiam ac ferociam præ se ferentibus .
uis unquam vidit in illorum Concionibus , quem-
am pro peccatis suis fundentem lachrymas , tun-
ntem pectus , aut ingemiscentem ? Abrogata est
nfessio , sed interim, ne Deo quidem confitentur plu-
ni. Abjectus est cum jejuniis ciborum delectus ,
! interim gravitèr indulgetur crapulæ , & ita qui-
m effugerunt judaismum , ut cæperint esse Epicu-
' . . . . . . Sic excutiunt jugum hominum , qui ve-
o Evangelio submittunt cervicem . Magis vereor ,
plerique pro gravi jugo hominum portent gravius
;um Diaboli . Excussa est obedientia Episcoporum,
ita , ut ne prophanis quidem Magistratibus parea-
r . Olim Christiani sub Ethnicis Principibus quie-
vivebant , studiosè caventes , ne quam seditionis
:asionem darent , at iste populus tàm Evangelicus ,
am Turcarum Principi dicitur detestabilis , quem
seditioni natum . Quos subinde tumultus excitat ?
otiès quàm levibus de causis procurrit ad arma ?
suis quidem Ecclesiasticis obtemperans , nisi dicant
ında auribus ; profligandi etiam , si liberiùs in vi-
n illorum invehantur , aut ab opinione dissentiant.
›vam verò libertatem Evangelicam, impunè facere,
ıtireque , quod cuique libitum est . Paulus jubet
ıdi Satanæ eum , qui contra naturæ pudorem , no-
rcam duxerat uxorem , hortaturque discipulos , ut
btrahant sese à consuetudine fratris inordinatè am-
lantis . Cum his verò, qui manifestis vitiis infames

 sunt ,

ſunt, ne menſam quidèm vult haberi communem. Nunc circumſpice mihi ſodalitatem iſtam Evangelicam, quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot aliis vitiis infames. Et hos quidem habent etiam in delitiis, tantùm abeſt ut vitent. Apoſtoli, quò magis vacarent Evangelio, aut abſtinebant ab uxoribus, quas ducere tum licebat, aut legitimè ductas vertebant in Sorores. Nunc floret Evangelium, quòd Sacerdotes & Monachi contra profeſſionem ſuam ducunt uxores. Sed circumſpice nùm caſtiora ſint eorum conjugia, quàm aliorum, quos ducunt pro Ethnicis. Agnoſcis, opinor, quas hìc fabulas tibi poſſim referre ſi libeat. Neque enim neceſſe eſt ut notiſſima referam, quæ vel Magiſtratus, vel plebes, reclamante aut connivente Magiſtratu, publicitus deſignavit. Atque interim dum neminem amant præter ſeſe, dum nec Deo, nec Epiſcopis, nec Principibus ac Magiſtratibus obtemperant dum mammonæ, gulæ, ventri & inguini ſerviunt, poſtulant haberi pro Evangelicis. Jam vereor ne ſu iſto nomine multi nobis oriantur Pagani quò magi etiam ſint liberi, ſi nec Cœlum credant eſſe, nec Inf ros, nec animos à morte corporis ſupereſſe. Atq interim iſti jactant liberatas conſcientias. Perfec pietas habet quietam conſcientiam, ſed habet & ſum ma impietas. Legeſis hanc integram *Deſiderii Er ſmi* Epiſtolam, & confeſtim intelliges, quàm pe ſimis moribus imbuti fuerint, iſti Pſeudo-Eva gelici, qui Sectam Lutheranam conflarunt, D cultum, libertatem Evangelicam, & Eccleſiæ R formationem ubique falsò obtendentes, ſicut ip met eorum anteſignanus hæreſiarcha *Lutherus* Lipſica Diſputatione à *Joanne Eckio*, fortiſſin

Fid

lei Catholicæ Athletâ, victus, fassus est his ver-
: *Hæc causa non propter Deum cœpta, nec propter*
um finietur. Jam verò, me pudet pigetque re-
re nefarias artes, quibus egregii isti Ecclesiæ
formatores per summum nefas usi sunt ad
m Sectam propagandam. In primis, Romanos
ntifices, & Episcopos innumeris calumniis pro-
derunt, ut eis apud imperitum & suspiciosum
gus odium & invidiam conflare possent. Se-
ndò, ex quibusdam abusibus, qui in Ecclesiam
epserant, occasionem arripuerunt Fidei Do-
nata oppugnandi, & palàm asserendi, Ecclesiam
nis mille quadringentis caruisse Christo, eam-
e pro Deo coluisse laruas & Idola, in sacris Lit-
is enarrandis fuisse prorsùs cæcam, miracula
nctorum nihil aliud fuisse, quàm præstigias Dæ-
onum, doctrinam antiquorum Patrum adeò ob-
ıram, totque refertam esse erroribus, ut eos
nil de doctrina & Religione scisse videretur, se-
e solos, quasi cornicum confixissent oculos,
sanctis Patribus multò oculatiores essent, au-
endos esse. Tertiò, Temporales Principes sibi
vinxerunt Lutherani, eos locupletando bonis,
ibus Ecclesias spoliaverunt, eisque potestatem
ciendo plures simul uxores habendi. Quartò,
onachis, Monialibus, & Sacerdotibus, qui im-
sitam Cœlibatus legem ægerrimè ferebant,
ctam suam impleverunt, Vota Monastica dissol-
ndo, & omnibus indiscriminatim facultatem
ermittentes matrimonia contrahendi. Quintò,
omines libidini, aliisque vitiis deditos suæ Sectæ
ldixerunt, eis persuadendo, bona opera non esse
ecessaria ad salutem, totumque illum, qui est

in Ecclesia Romana, pœnitentiæ rigorem, & apparatum, esse purum putumque hominum figmentum, ad excarnificandas conscientias excogitatum. Sextò, tumultuantes populos, & jugi ferendi impatientes, in suam Sectam pertraxerunt Lutherani, eos eximendo ab obedientia debitâ Romano Pontifici, & Episcopis, eos constituendo judices Conciliorum, sanctorum Patrum, totius Antiquitatis, doctrinæ, & Religionis, eisque amplissimam licentiam indulgendo legendi & interpretandi pro nutu & arbitrio suo Scripturam Sacram. Denique Lutherani, quò latiùs suam diffunderent Sectam, excitarunt sceleſtos quosdam homines, ad bella & seditiones proclives, qui statim ac novæ illius Sectæ Religionisque quasi musto quodam incaluissent, classicum in Catholicos Principes canere cœperunt, furore atque amentiâ præcipites, conscripserunt ex omnibus ordinibus innumerabiles copias, summis, mediis infimis, ad arma, tanquam ad sacra convolantibus; omnesque ab Antesignanis novæ suæ Religionis ferro armati, innumeras clades, calamitates & inaudita crudelissimorum facinorum exempla intulerunt in Germaniam, quâ gente antehàc nulla erat in orbe terrarum beatior, nulla aut stat pacatior, aut abundantior opibus, aut imperi potentior, & ex eâ beatam illam pacis & otii tranquillitatem expulerunt, exhauserunt illam opum amplitudinem, illos potentiæ nervos eliderunt & avîtam Religionem multis in locis extinxerunt His, & aliis id genus, malis artibus, pestiferæ Lutheranæ Sectæ adeò succrevit impietas, eòq sensim ad Catholicæ Religionis exitium provecta

ſt, ut Regna ac Provincias, proh dolor! abſorbuerit, & in his etiamnùm impunè dominetur.

D. Præclaros ſanè mihi narras Viros Evangelicos, & Eccleſiæ Reformatores! quorum vita ac doctrina longè latèque diſcrepat à vita & doctrinâ Apoſtolorum, qui Evangelium Chriſti per totum Orbem propagarunt. At enim, ut obitèr dicam, Apoſtoli mores habebant caſtos, puros, & undiquaque inculpatos. Eorum doctrinam commendabant non ſolùm præſentanea miraculorum vis, perpetuus dogmatum conſenſus, & ſpiritus ille igneus, qui ſeſe illorum moribus, vultu, & oculis promebat, ſed etiam imperturbata in afflictionibus alacritas, in perferendis injuriis lenitas, animus ſimplex, manſuetus, nulli malum cogitans, & de omnibus benè mereri ſtudens, omnibus humanis rebus ſuperior, & vitæ contemptor. At novi iſti Pſeudo-Evangelici Lutherani, fungorum inſtar, unâ nocte procreati, dùm ſtrenuè clamant in mores Romanorum Pontificum, Epiſcoporum, Sacerdotum, Monachorum, & Theologorum; dùm in preces, jejunia & Miſſas debacchantur, & ubique crepant Eccleſiæ reformationem, interim tamen luxui, libidini, ventri & pecuniæ indulgent, totam fiduciam ſuam in improborum conſpiratione, in ſeditioſis tumultibus, in maledicis libellis, in armis, in fucis & technis reponunt; nullo unquam miraculo ſuam Pſeudo-Evangelicam doctrinam probarunt, nec minùs vitæ ſanctitate quemquam in ſua Secta ex comeſſatore ſobrium, ex feroci manſuetum, ex rapaci leberalem, ex ſuperbo modeſtum, ex impudico verecundum reddiderunt, ſed potiùs flagitioſæ vi-

tæ

tæ exemplis omnes deteriores efficiunt. Quin, nec eadem loquuntur, ſed inter ſe diſſentientes, variant linguis ac ſententiis, ſubindèque novant, figunt & refigunt ritus pariter & dogmata, mutantes quadrata rotundis, & rotunda quadratis. Sed mittamus perditiſſimos illos ac vaniſſimos nebulones, qui ſe falsò venditantes Evangelii titulo innumera damna Eccleſiæ Catholicæ intulerunt, Canonicos depellendo à Collegiis, Monachos è Monaſteriis, Abbates & Epiſcopos ditione ſpoliando, Cives Magiſtatu amovendo, & virulentis ac dentatiſſimis libellis in Summorum Pontificum, Regum, ac Principum capita ſæviendo, quoſque Catholica Eccleſia, poſtquàm, ut pia mater, quod ſui muneris erat, gravitèr adhibuiſſet, monens, obſecrans, arguens, revincens, jugulans gladio ſpiritus: inſanabiles demùm, & in hæreſi pertinaces à Chriſti Corpore ſegregavit. Miſſis itaque Hæreticis Lutheranis, eorumque variis Sectis in quas abjerunt proſequere, quæſo, Hiſtoriam aliarum Hæreſum quibus Sæculo XVI. agitata fuit, & tanquam fluctibus ac procellis diu multùmque jactata eſt Eccleſia

M. Dùm ſuos errores ſpargeret *Lutheru* in Germania, *Zuinglius* in Helvetia, Rex *Henricus VIII.* in Anglia & in Scotia, eorumque ſequaces Lituaniam, Sueciam, Daniam, Pruſſiam peſtiferâ doctrinâ inficerent, novam incendii facem accendit in Gallia Hæreſiarcha *Joannes Calvinu* Novioduni Veromanduorum ſexto Idus Junii anni MDIX. patre *Gerardo Chauvino* Procuratore, & matre *Joanna Franka*, Catholicis parentibus natus. Lutetiam Pariſiorum à Patre miſſus *Joannes Calvinus*, ſtudiorum ſuorum curſum tum in

Co.

:ollegio Marchiano, tum Montis Acuti Gymna-
o peregit, indèque Aureliam veniens, ad jurisprudentiæ studium sub *Petro Stella*, insigni Jurisconilto, animum applicuit. At *Calvinus* novâ & falsâ suis Præceptoribus afflatus doctrinâ, nuncium :misit Vitæ Clericali, quam amplexus fuerat juente patre suo, qui ei ab Episcopo Noviodunensi, ıjus Actuarius erat, duo obtinuerat Beneficia, rimùm Capellam Beatæ Mariæ Virginis de Partu ı Ecclesia Cathedrali, deindè Parochiæ loci, dii *Pontis-Episcopalis*, propè Noviodunum, Curaionem. Nec vitæ dumtaxàt genus mutavit, sed : ipsum nomen, relictoque *Chauvini*, seu *Calvini* omine, ineptâ metathesi sese *Alcuinum* dixit. rofectus deindè Avaricum Biturigum *Calvinus*, *Melchiore Vuolmaro*, Germano, publico Græcaum litterarum Professore Lutherano, qui tamen :atholici speciem præ se ferebat, novæ hæreseos rincipia hausit, quam posteà in patria sua, ubi ıcrilegâ nundinatione duo illa Beneficia, quæ Paer ipsi ab Episcopo Noviodunensi procuraverat, endidit, & Parisiis disseminare tentans, ultimum iscrimen subiit, & igne exustus esset, ni maturâ ıgâ periclitanti vitæ suæ consuluisset. *Hieronyıus Bolsecus*, Catholicæ Religionis Apostata, & *alvini* individuus comes, qui tamen, divinâ adpirante gratiâ, ad gremium Ecclesiæ reversus, cripsit vitam *Calvini*, testatur, hunc hæresiarcham ıb turpe, quo se fœdaverat, Sodomiæ crimen, ilii candentis ad humerum inustione, & exilio nultatum fuisse, additque *Damnationis illius instrumentum adhuc Novioduni asservari, ibique à Genevensis Reipublicæ Secretario Berthelerio, illùc misso,*

ut in

ut in rei veritatem inquireret, visum esse. Id tamen non omninò certum esse *Spondanus* ad an .MDXXXIV. Numero XI. innuit his verbis: *Quod verò traditur vulgò, eum*, seu Calvinum, *in turpe crimen sodomiæ incidisse, ac propterea in vitæ discrimen, nisi pœnæ moderationem Episcopus impetrasset, lilii candentis ad humerum inustionem & exilium à patria: hoc Papirius Massonus*, vitæ Calvini Scriptor, *tacet; solamque abeundi in exilium causam, hæresim fuisse ait &c.* Sed, utut sit de hoc accusationis capite; certum est, *Calvinum* Parisiis degentem, pannorum lineorum ope è Collegio *Forteti* per fenestram evasisse, & Engolismam secessisse, ubi per triennium venditatione Linguæ Græcæ, cujus ali quâ notitiâ à laudato jam *Melchiore Vuolmaro* imbutus fuerat, & sumptibus *Ludovici Tilii*, Canonic Engolismensis, & Curionis Claixensis, adjutus suos Institutionum libros ex locis communibu *Philippi Melancthonis*, ex Operibus *Oecolampadii* & ex aliis id genus Sectariorum hujus tempori quisquiliis delineavit, eosque, ut omnes ad illo rum lectionem alliceret, purioris latinitatis ele gantiâ adornavit. Cum *Tilio* amico suo in Ge maniam se contulit *Calvinus*, ubi postquàm plero que Sectæ Lutheranæ antesignanos visitasset, *Martino Bucero* adductus est ad *Desiderium Er. smum*, qui, statim ac eum de aliquot Religion capitibus differentem audisset, ex ungue Le nem agnoscens, *Bucero* dixit, *videre se magnan pestem oriri in Ecclesia contra Ecclesiam*, ut videre e apud *Spondanum* loco mox à me citato. In Ga liam reversus *Calvinus*, Pictavium perrexit, ibiq virus suæ hæreseos effundere cœpit in hortis F

et

taviensibus, colloquia de Religionis Dogmatibus, præcipuè de Eucharistiâ, miscens cum nunnullis tteratis, ex quibus tres potissimùm, quasi novæ ıæ Sectæ Apostolos, selegit, *Vermonium* videlicet, ui pravam doctrinam disseminavit Pictavii & in icino agro; *Ramassorum*, qui eodem veneno Sanones, & Engolismenses infecit; & *Bonum Homiem*, qui in reliquam Aquitaniam, & Tolosam hanc estilentem induxit Hæresim. Ex his tenuibus inis exorta lues, tot bellorum, incendiorum, claium per Europam, & maximè per Galliam Semiarium fuit. Interim, *Calvinus*, jam novæ suæ ectæ erumpente famâ, coactus est, ne deprehenderetur, sæpiùs mutare loca, tandem Genevam ervenit, quæ Civitas, & à Sabaudiæ Ducis obeientiâ, & à Religione Catholica nuper ad Sacraentariorum Hæresim defecerat. In hac civitate *alvinus* unà cum *Guillelmo Farello*, & *Petro Vireto* ıos errores disseminavit, Senatum, populumque enevensem suæ Sectæ addixit, indèque feralis la hydra per plures Galliarum Regni civitates rassans, Sacerdotum exuviis, populorum sanuine, Provinciarum cladibus & exitio satiata rrupit in Forum, in scholas, in aulam, castra, rces, templa. Munera, Dignitates, Synodos & ætus habuit, parùmque abfuit, quin ex toto egno verum Dei cultum, quo uno æternæ vitæ es continetur, exterminaret, invectis innumeris npietatibus, malis, ac sacrilegiis, quæ hìc memorare horret refugitque animus.

D. Noli, quæso, renovare sopitum dolorem ostrum, & obductam vulneri cicatricem refricare ecordatione funestissimorum temporum, quorum adhùc

adhùc nos ipsi partim incendia, partim fumantes cernimus reliquias, ex quibus heu nimium! intelligimus, Galliam tum temporis eo fascino delusam, his pestibus ab humani generis hoste immissis infectam, in se ipsam conjuratam pugnasse, suis opibus consumptam, suis fractam viribus, quæ alienis semper invicta fuerat, nec tantùm à suis, sed ab aliorum quoque finibus hæreticos, aliosque hostes nominis Christiani tam sæpè depulerat, tam multis ornamentis Sedem Apostolicam affecerat, totque Bellis pro Christi fide præclarè gestis Europam Africam, Asiam nobilitaverat. Galliæ itaque parcamus, & inquiramus in mores *Joannis Calvini*, omnium horumce malorum Auctoris, quem Hæresiarchæ *Martino Luthero* turpitudine vitæ vitiorumque sentinâ similem fuisse, facilè adducor ut credam.

M. *Martinus Lutherus*, & *Joannes Calvinus* malitiâ, impietate, superbiâ, fastu, & audaciâ pares quidèm fuerunt, sed naturâ, ingenio, & indole omninò dissimiles. At enim, *Calvinus* naturâ melancholicus fuit, & taciturnus; cibi & potus abstinens ob ventriculi debilitatem, & hemicraniam, quibus laborabat, ideòque tenui & macilento corpore; summam in gestibus affectans gravitatem, dissimulandi artifex eximius, & non minus consilio, quàm audaciâ promptus. At *Lutherus*, Vir erat abdomini natus, crasso corpore, genio indulgens, luxuriosus, ebrius, ganeo, qui per summam hilaritatem tempus transigebat, eòque semper trahebatur, quò libido rapiebat, quò intemperantia, quò vinolentia. *Calvinus* multa animo volvebat, quæ cautè dissimulabat, nec om-

pro

'omebat; *Lutherus* autem linguæ suæ moderari :sciebat, nihil celabat, sed quæcumque animus ggerebat, aut quidquid in buccam veniebat, omebat, ac temerè effutiebat. *Calvinus* nullâ tionis elegantiâ inter loquendum instructus, :dium auditoribus sæpè afferebat, sed culto, pu-, ac terso stylo scribebat. *Lutherus* verò patriâ â linguâ Orator quidem fuit disertus & vehe-ens, sed in scribendo, rudi, incompto, ac im-)lito sermone usus est. *Calvinus* etiam cum ami-s adeò superciliosus ac morosus erat, ut *Bucerus* us amicus, eum, *canem rabidum*, vocaverit, *Me-nƈthon* præfractam ejus *Morositatem* vituperave-t, ac ipsimet Genevenses, apud quos degebat *ılvinus*, vulgò dicere solerent, malle se apud In-ros cum *Theodoro Beza*, Discipulo *Calvini*, esse, ıi festivis jocis eos in mediis flammis exhilaras-t, quàm apud Superos cum *Calvino*, sicut re-rt *Papirius Massonus* in Vita *Calvini*. Contrà verò *utherus* solebat cum amicis indulgere facetiis, ontem exporrigere, eratque, instar *Luciani*,)eûm, hominumque irrisor. Hinc *Lutherus*, si-ıt superiùs observavimus, postquàm serò cum micis lautè cœnasset, & animum suum facetis, :stivisque sermonibus pro more exhilarasset, no-:e sequenti repentinâ morte extinctus est. E di-ersò *Calvinus*, naturâ, ut diximus, melancho-cus ac morosus, postquàm vixisset annos quin-uaginta quatuor, menses decem, dies septem-ıecim, obiit in desperationem actus, Dœmones ıvocando, dejerando, execrando, vitæ suæ di-as imprecando, & suis studiis & Scriptis maledi-:endo, & ex suis ulceribus intolerabilem fœtorem

emit-

emittendo, ſicut *Hieronymus Bolſecus* in Vita *Calvini*, & multi alii ſcribunt, fruſtrà licèt reclamante *Theodoro Beza*, qui *Calvinum*, cujus erat diſcipulus, quique ei in Caliphatu Genevenſi ſucceſſit, placidiſſimè ex hac vita migraſſe affirmat, impotenti excœcatus ſtudio aſſentandi palpandique Magiſtro ſuo. Ex ea, quam hìc brevitèr indicavimus, *Lutheri*, & *Calvini* morum diſſimilitudine enata eſt inter utrumque Hæreſiarcham animorum itidem diſſenſio, quam apertè declarat *Calvinus* tùm in Epiſtola LVII. ad *Bullingerum*, in qua aſſerit, *Lutherum* magnis laborare vitiis, plurimùm ei obfuiſſe adulatores, illumque naturâ ad indulgendum ſibi nimis propenſum fuiſſe: tùm etiàm in Epiſtola LXIII. ad *Melanchthonem*, in qua *Lutherum* appellat *Periclem*, ad fulminandum nimiâ intemperie raptum, ibidèmque invehitur in vehemens *Lutheri* ingenium, & impetus violentos, quibus omnem libertatem auferre, & tyrannidem inferre geſtiebat. Undè facilè intelligere potes (ut verbis utar *Henrici Spondani* ad ann. MDXLIV. Num. XVII.) *quæ fuerit Reformatorum hujuſmodi concordia, & quàm quique Primatum ſibi aſſerere ambierint, quem, poſt Lutherum, Calvinus inſignitèr artificiis ſuis, ac ſubdolis fraudibus & quæſivit, & obtinuit*.

D. Cedo nunc, ſi placet, errores, quos docuit Hæreſiarcha *Calvinus*, & quibus multas florentiſſimi Galliarum Regni Provincias infecit.

M. Complures errores profudit Calvinus, qui tamen ad hæc viginti præcipua capita revocari poſſunt. Primò negat realem præſentiam Cor-

por

:is, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacra-
nto. *Transubstantiationem*, velut figmentũ, reji-
; Eucharistiam adorandam, asservandam,
:umferendam, & extra usum ac manducatio-
1, Sacramentum esse inficiatur. Secundò, do-
, hominem solâ fide sine operibus justificari,
ıque fidem, nullo quantùmvis gravi delicto, ex-
to infidelitatis peccato, amitti unquam posse.
quo pestilentissimo dogmate palàm sequitur,
nicarios, Adulteros, Homicidas, & alios
estos homines ex justitia semel acceptâ in ute-
natris fidelis nunquàm excidere, modò ha-
ıt Fidem in Christum Mediatorem. Tertiò,
·it *Calvinus*, hominem justificari per solam
isti justitiam imputatam. Quartò, pertendit,
ıe peccatum esse mortale, sed Fidelium pec-
esse venialia, non quòd mortem non merean-
, sed quia Dei misericordiâ nulla est conde-
tio in his qui sunt in Christo Jesu, seù quia
s non imputantur, sed veniâ delentur. Quintò,
:, mandata Dei esse hominibus impossibilia,
ıe crudelem facit Deũ, qui hominibus impos-
ia præcipiat. Sextò, affirmat, extinctum omni-
se post primigenium protoparentis peccatum
um hominis arbitrium, ex quo sequitur Deũ
Authorem peccati, ad quod Deum efficaci
ıtate motuque concurrere disertis verbis do-
alvinus. Septimò, negat, ullum esse opus
inis vitæ æternæ meritorium. Octavò, Missam
. Christo institutam, nec Sacrificium, nec bo-
opus esse dictitat. Nonò, Baptismum Joan-
aptistæ ejusdem esse virtutis cum Baptismo
isti. Decimò, Baptismum Christi absolutè

ad salutem non requiri, fideliumque pueros pos
sine eo salvari. Undecimò, peccata post Bapti
mum commissa Baptismi suscepti recordatione
deleri. Duodecimò, nec Confirmationem, n
Extremam Unctionem Sacramenta esse. Decin
tertiò, Clericos nec ad Cœlibatum, nec ad co
tinentiam teneri. Decimo quartò, Vota omni
inutilia esse, & nihil prodesse, omnesque gener
præcepto adstringi ad nuptias contrahendas. D
cimo quintò, exsufflat tanquam nugatoriam
dei formatæ, & informis distinctionem; Quad
gesimale jejunium inter superstitiosas observat
nes enumerat, & ait, Monasteria esse Lupanar
potiùs quam castitatis sacraria, & non alitèr p
cos in haris saginari, quàm Monachos in Cœ
biis. Decimo sextò, asserit, Romanæ Sedis I
matum neque ex Christi instituto, neque ex
clesiæ veteris usu sumpsisse originem. Romar
Pontificem appellat *Antichristum*. Concilia
neralia in tradendis Fidei dogmatibus, & S
pturæ Sacræ interpretatione, errare posse ogg
nit, & auctoritatem judicandi de vero sensu
interpretatione Sacrarum Scripturarum omn
promiscuè, etiàm mulierculis, adjudicat. Dec
septimò, in Traditiones, & Constitutiones E
siasticas, ceu in Tyrannidem, quę sub Ecclesi
tulo superciliosè ingeritur, debacchatur. I
mo octavò, dicit, preces fundi non debere
mortuis, & Purgatorium exitiale Satanæ
commentum, quod Christi Crucem evacuat,
tumeliam Dei misericordię non ferendam irr
& fidem nostram labefacit ac evertit. Decim
nò, Indulgentias damnat tanquàm pias frau

ıæſtuoſas nundinationes, Sanguinis Chriſti pro-
ıationem, Satanæque ludibrium, quo Chriſtia-
s populus à Dei gratia, à Vita, quæ eſt in Chri-
, abducatur, & à vera ſalutis via avertatur.
:nique, Imaginum uſum, & cultum à Satana
naſſe,& merã idololatriam eſſe impiè aſſeverat,
tum Religioſum, etiam Duliæ, Angelis, &
ıctis hominibus abſque damnandâ ſuperſtitio-
exhiberi non poſſe, & Sanctos cum Chriſto in
Cœlis viventes pro nobis non intercedere, nec
ſque Sacrilegio, & ſuperſtitione invocari poſſe
rmat. Mitto alios *Calvini* errores, necnon
ſphemiam, quam evomuit in Chriſtum Domi-
n, aſſerendo, lib.2. *Inſtitutionum* cap.16. & in
Harmonia Evangelica ad Caput XXVI. *Matthæi*,
ı damnatorum pęnas in ſuo ad Inferos deſcen-
aſſum, & cum Inferorum copiis, æternæque
:tis horrore, quaſi conſertis manibus, lucta-
ı eſſe. Si plura de erroribus Hæreſiarchæ *Joan-*
Calvini ſcire deſideres, legeſis *Franciſcum Fe-*
dentium, Ordinis Minorum, Sacræ facultatis
ſienſis Doctorem Theologum, qui mille, &
dringentos Sectę *Calvini* errores in ſua *Theoma-*
Calviniſtica excuſſit, ac confutavit. *Calvini*
m deliria prolixiùs proſecutus eſt *Florimundus*
ondus, Senator Burdegalenſis, in libro ſepti-
Hiſtoriæ ſuæ de Ortu, progreſſu, & inclina-
e Hæreſum ex probatis Auctoribus collectæ,
: forma Calvinianæ Synagogæ, deque inſtitu-
e, & œconomiâ ſacrorum, ac diſciplinæ ab
Calvino fabricatæ diligentiſſimè diſſerit in
o octavo ejuſdem Hiſtoriæ. Conſulere etiam
:ris doctiſſimos Cardinales *Bellarminum*, *Per-*

ronium, *Richelium*, necnon illuſtres Antiſtites *N*
colaum Coëffetæum, Ordinis Prædicatorum, Ma
ſilienſem Epiſcopum deſignatum, & *Benignum*
Boſſuet, Meldenſium Epiſcopum, qui eruditis ſu
lucubrationibus impiam *Calvini* doctrinam impu
gnarunt.

D. Audiebam nupertimè eruditum quen
dam Theologum ſalsè ridentem hæreticos Calv
niſtas, qui ex doctrina ſui Pſeudo-Magiſtri *Calv*
ni ſex ſibi vindicant Immunitates, quæ eos à pe
cato, ab errore, ab omni ſalutis periculo, &
ſervandis divinis, & humanis legibus penitùs e
munt. Cùm enim *Calvinus*, ut mox obſerva
doceat, ſolam fidem in Chriſtum mediatorem
ſine bonis operibus juſtificare, eamque eſſe i
miſſibilem; deindè, peccata non imputari Fid
bus, ac denique, Baptiſmum nec ad ſalutem,
ad delendum peccatum Originale neceſſarium
ſe pueris, qui ex patre, & matre Fidem,
Chriſtianiſmum profitentibus, nati ſunt; ex
tribus capitalibus *Calvini* erroribus, tanquàm
virulento fonte ſex immunitates hauriunt,
que arrogant hæretici Calviniſtæ, quas ſequ
ordine mihi referebat Vir ille eruditus. Pri
ajunt hæretici Calviniſtæ, ſe ſolâ à parent
Chriſtianis, ſeu qui fidem habent in Chriſtum
diatorem, origine, primo conceptionis mom
to, ita ſanctos & puros, & à Deo edoctos eſſ
nunquàm in poſterum vel à gratia excidere
aliquo errore à fide deficere poſſint, & mate
uterus, etiam inceſtus, etiam adulter, modò
ſtianiſmum mater, aut pater profiteatur, ſit
inſtar primi Baptiſterii, quo jure communi ſ

'e ajunt Calviniſtæ omnes, ut à peccato origi-
i ſint immunes. Secundò, idem uterus mater-
eſt illis hæreticis Calviniſtis Cœnaculum Hie-
olymitanum, quò delabitur Spiritus Sanctus,
:os, ſicut in die Pentecoſtes Apoſtolos, ita in
tia firmat, ut ab ea nunquam inpoſterum exci-
e queant. Tertiò, idem uterus maternus eſt illis
rarium, ubi omnes unguntur in Sacerdotes, quò
ituales hoſtias Deo offerant. Quartò, Calviniſtis
:us maternus eſt Tribunal Confeſſionis, ubi in
:ceſſum ita ab omnibus peccatis futuris abſol-
tur, ut nullum illis imputetur unquàm ad da-
ıtionem. Quintò, eſt illis Academia, ubi à
› ità imbuuntur notitiâ Fidei Doctrinæ, quæ
alutem neceſſaria eſt, ut nec ab Eccleſia, nec
)nciliis, nec à Sanctis Patribus, nec ab Epi-
is edoceri opus habeant. Poſtremò, Calvini-
maternus uterus eſt velut ampliſſima Cancel-
ı, undè litteras habent, quibus immunes fiunt
unio Quadrageſimali, à pœnitentia, à votis,
nis operibus, à legibus Principum, & etiàm
ge Divinâ, hoc ſaltèm ſenſu, ut licèt in illam
:ent, nullum ex eo peccato ſalutis periculum,
damnum creetur, quia Calviniſtis peccata,
ıtumvis graviſſima, non imputantur, ſuntque
taxat venialia. Has ſex Calviniſtarum Immu-
es, quæ infinitam, & horribilem in homi-
mores invehunt corruptelam, dùm mihi nar-
: eruditus ille Theologus, dubius paululùm
, quærens cum *Tertulliano* libro 2. ad *Nationes*
12. *Rideam vanitatem, an exprobrem cæcitatem?*
dèm ſeriò intellexi, prætenſam illam Eccleſiæ
rmationem, quam, ut faciliùs fucum faceret,

obtendebat *Calvinus*, tendere dumtaxàt ad effr nem morum licentiam, ad divinarum, & huma narum legum contemptum, ad ambitionem in tolerabilem, quâ abreptus ille scelestus Hæresiai cha se unum dumtaxàt sapere, ac tanto reformar dæ Ecclesiæ muneri parem insulsè putaret, cæte rosque tot sæculorum, tot gentium, tot Acade miarum, eruditione juxtà & Sanctitate præstar tes viros desipere judicaret. Perturbanda fuit pu blica quies, perrumpendæ leges, sacra violanda corrumpendi mores, innumeræ excitandæ traga diæ, miscenda cuncta procellis, ut pestilentissin illius Novatoris Secta, nomenque vigeret. Se quod magis dolendum est, necdùm pestifera il *Calvini* Secta extincta est, sed adhùc ad pernicie animarum latè grassatur, & instàr Hydræ plu capita habet, seu ex variis Sectis conflata est, q quo pacto prodierint, & qui earum Autores extit rint, rogo te ut nunc breviter exponas.

M. Præcipuæ inter Calvinistas Sectæ su quatuor. Prima est eorum, qui se *Reformatos* cunt, quique impiam *Calvini* doctrinam ad am sim sequuntur. Altera illorum est, qui nuncupa tur *Anglo-Calviniani*. Tertia est *Piscatorianoru* & quarta *Arminianorum*, de quibus singillat pauca dicemus. In primis, Secta illorum, *Calvini* doctrinam studiosè sequuntur, olim vi bat in Gallia, & nunc viget in Palatinatu, & Helvetia, ubi illi Sectarii vocantur *Reformati*. dem Secta in Anglia, & in Scotia serpit, ub Sectarii nominantur *Puritani*. Ab illis *Reforma* seu *Puritanis*, differunt *Anglo-Calviniani*, qui a ram Sectam in Anglia constituunt. Ordinem q

Episcopalem non solùm admittunt, sed eum
e divino Presbyteratus ordine superiorem esse
fitentur; quod Calvinistæ, dicti *Reformati*, aut
itani, præfractè negant. Præterea, *Anglo-Cal-*
iani suas habent Cathedrales Ecclesias, in
bus sunt Canonici, seu Præbendarii, qui Ma-
inas ac Vespertinas preces celebrant, Liturgiam
ritu diebus sacris peragunt, & in functionibus
obeundis superpelliceo utuntur; quæ omnia
lvinistæ *Reformati*, seu *Puritani*, rejiciunt. Ter-
, *Anglo-Calviniani* Cruci, quæ Christum Do-
num Crucifixum repræsentat, honorem defe-
it, & in Sacramentorum, præcipuè Baptismi
ninistratione, signum Crucis adhibent. At Cal-
iani *Reformati*, seu *Puritani*, signum Crucis
ecrantur, & Cruces ubique evertunt, frangunt,
demoliuntur. Demùm *Anglo-Calviniani*, juxta
es Reginæ *Elizabethæ*, Summum Ecclesiæ An-
canæ Caput ac Gubernatorem Regem Angliæ
noscunt, quod negant alii Calvinistæ, qui in
gno Angliæ vocantur *Puritani*, ad quos proxi-
accedunt alii Sectarii, qui in eodem Regno di-
ntur *Presbyteriani*, & *Independentes*, quique in
ilviniana Superstitione à *Puritanorum* Fidei
nfessione non dissentiunt. Hìc autem obitèr ob-
rvare debes, Regnum Angliæ, postquàm sub
ege *Henrico VIII.* ab Ecclesiæ Romanæ commu-
one funesto schismate fuit separatum, non so-
m istis Calvinianæ superstitionis Sectis aditum
æbuisse, sed etiam varias alias Sectas in eo im-
unè grassandi licentiam habuisse, quas inter cen-
ntur primò Secta *Anabaptistarum*, cujus superiùs
eminimus. Secundò, Secta *Antinomorum*, qui

Legem & totum Vetus Testamentum rejiciunt Tertiò, Secta *Antiscripturianorum*, qui se, non secùs ac Prophetas & Apostolos, Spiritum Sanctum habere gloriantes, totam Scripturam Sacram contemptui habent; Quartò, Secta *Quakerorum*, qui inter orandum toto corpore contremiscunt, seque sæpiùs in ecstases rapi, & in hac vita plenè perfectos, & à peccato mundos esse jactitant; Quintò, Secta *Ranterorum*, qui ex hara Epicuri prodeuntes, nihil turpe putant, ad quod naturæ quamvis corruptæ, & carnis illecebris titillatæ, sentiunt incitamentum; Sextò, Secta *Levelliorum*, qui Politici regiminis sunt jurati hostes, dùmque naturalem hominum æqualitatem, quâ nec opibus, nec honore, nec potestate alter alteri antecellat, inducere gestiunt, ad excitanda adversùs Magistratus seditiones pronos promptosque se se exhibent. Quod quidèm ne putes, aut à me gratis, aut ad infamiam Anglis inurendam dictum esse, referam hìc quæ nuperrimè legi in libris ipsorummet hæreticorum, qui de hodierno Statu Religionis in Angliæ Regno scripserunt *Honorius Reggius* Kemnatensis hæreticus in libro *De hodierno Ecclesiarum Anglicanarum Statu*, quem Danzici anno MDCXLVII. edidit, hæc habet: Anglia facta est Colluvies, & Lerna omnium errorum ac Sectarum. Nulla à condito Orbe Provincia tam parvo spatio tot monstrosas Hæreses protulit, atque hæc. Episcoporum tempora intra LX. annos nonnisi quatuor Sectas protulerunt, *Puritanos*, *Bronswistas*, *Familistas*, & *Anabaptistas* Posteà, abolitâ Hierarchiâ Episcopali, prodierunt *Presbyterianorum*, & *Independentium* Sectæ. *Inde*-

pen

endentes vix in ſuas Claſſes dividi poſſunt, tanta t varietas, & pugna. Præcipua genera ſunt: *Anabaptiſtæ*, *Libertini*, *Antiſcripturarii*, *Chiliaſtæ*, u Millenarii, *Antinomi*, *Manifeſtarii*, ſive *Armiani*, *Familiſtæ*, *Enthuſiaſtæ*, *Quærentes*, ſeu *Expeantes*, *Perfectiſtæ*, *Sociniani*, *Antitrinitarii*, *Sceici*, à quibus innumeræ aliæ pullularunt Sectæ, ıæ quotidiè latiùs diffunduntur, quarumve erores producit laudatus ille Scriptor hæreticus, tenditque, omnium, quæ in Anglia ſerpunt, ctarum peſſimam eſſe *Independentium*. Alter Scrior hæreticus, qui itidem deplorat hodiernum cleſiarum Anglicanarum Statum, eſt *Thomas luardus*, Anglus, & Londinenſium Paſtor, qui libro, cui titulum *Gangrænæ* fecit, percenſet ntum, & octoginta hæreſes, ſeu errores, qui præſentia vigent in Anglia, & poſteà ſubdit: *ılla Hæreſis, blaſphemia, confuſio eſt, quæ non veniatur in Anglia, vel oriatur. Reformatio ab o extremo ad aliud collapſa eſt. A Scylla in Chaədim ventum. Damnandæ Hæreſes, horribiles blaſemiæ, Libertiniſmus, & tremenda Anarchia eſt. ɔn ablata mala, ſed aucta. Diabolo pejor Spiritus ːceſſit. Jam & ipſam abnegant Scripturam, & n enormis omnium Religionum libertas propugnar, ut etiam blaſphemiæ, & Atheiſmus includanr. Et hoc publicis ſcriptis fit in conſpectu Parlaːnti, quod tolerat horrendos Sectarios in ipſa Urbe, permittit ut libros publicent. Ingens numerus Opium concionatorum, & rudiſſimorum nebulonum. iam fœminæ, & pueri concionantur. A condito Or- non fuerunt tot monſtroſæ opiniones, quot nunc in nglia*. Poſtremò, Authores *Annotationum in Bi-*

Biblia Anglicana ad Caput x. Geneſeos, de miſero Religionis in Anglia Statu lamentantur in hunc modum: *Quot cauſas habemus liberos, qui naſcuntur, Pelegos*, ſeu diviſos, *vocandi? Quàm diviſi ſumus non in linguas tantùm, ut Babylone factum; ſed capita, corda, manus? Quantæ diviſiones, non tantùm Rubenis, ut judicum cap.5. V. 15. ſed omnium tribuum Iſraelis noſtri? Et O' ſi tantùm diviſi eſſemus! jam verò ſubdiviſi ſumus in complures factiones Reipublicæ, in varia ſchiſmata Eccleſiæ*. Sic proh dolor! Deus inſcrutabili judicio Anglos, ab Eccleſia Romana extorres, tradidit in reprobum ſenſum, ut omnium gentium ſerviant erroribus, & magnam ſibi videantur aſſumpſiſſe Religionem, quia nullam reſpuunt falſitatem. Sed, miſſis Anglis, quibus meliorem mentem precamur, redeamus ad alias Calvinianæ Superſtitionis Sectas, quarum tertia eſt *Piſcatorianorum*, cui nomen dedit Joannes *Piſcator*, Argentinenſis, in Gymnaſio Herbornenſi Calvinianæ Theologiæ Profeſſor, homo arrogans, ſuperciliosus, & rerum novandarum cupidiſſimus. Hic quippè, præter multos errores, quos circà Cœnam Dominicam, Prædeſtinationem, pœnitentiam, & ſatisfactionem Chriſti ſparſit: docuit, Fideles juſtificari quidem per juſtitiam Chriſti, quæ ipſi imputatur, non tamen per eam juſtitiam, quam Chriſtus, dùm viveret, ex legis obedientia, vitæque ſanctimoniâ habebat; ſed per eam juſtitiam ſolam, quam Chriſtus paſſione, & morte ſuâ acquiſivit. Hanc Joannis Piſcatoris doctrinam (ut videre eſt apùd Illuſtriſſimum *Benignum Boſſuet* Meldenſem Epiſcopum libro XII. *Hiſtoriæ Variatio*

num

rum Ecclesiarum Protestantium) alii inter Calvinistas tanquàm hæreticam, spiritui ac doctrinæ *Calvini* omninò contrariam damnarunt, ipsumque *Joannem Piscatorem* Anathemate perculerunt; alii verò doctrinam *Joannis Piscatoris* approbarunt, indèque factum est, ut gliscente illo dissidio, nova inter Calvinistas eruperit Secta *Piscatorianorum*. Postrema Calvinistarum Secta est *Arminianorum*, sic dicta à *Jacobo Arminio*, ejus Authore, Amstelodamensi quondàm Ministro, posteà Lugduni Batavorum Theologiæ Professore, qui in materia de gratia Dei, & libero arbitrio, de justificatione, de Prædestinatione, & reprobatione, de perseverantia &c. cùm multas excitasset Controversias, nactus est suæ doctrinæ adversarium *Franciscum Gomarum* doctrinæ *Calvini* addictissimum, à quo profecta est Secta *Gomaristarum*, qui etiam dicti sunt *Rigidi Calviniani*, & *Contraremonstrantes*, ad discrimen *Arminianorum*, qui dicebantur *Calviniani molles*, & *Remonstrantes*. Cane pejus, & angue Calvinistę *Gomaristæ* oderant Arminianos, quos ubique Pelagianismi insimulabant. Versâ vice Calvinistæ Arminiani diris devovebant Gomaristas, ipsisque exprobrabant, quòd gratiam irresistibilem seu necessitantem admitterent, & negarent cooperationem liberi arbitrii. Vicerunt tamen Gomaristæ, & in Synodo Dordrectanâ habitâ anno MDCXVIII. damnarunt Arminianos, qui Decretis prædictæ Synodi cùm parêre detrectarent, Magistratuum auctoritate oppressi sunt. Hìc tamen diligenter observare debes, recentiores Calvinistas, Catholicorum Theologorum Polemistarum disputationibus convictos, emollitis,

ne

ne dicam penitùs explosis, Magistrorum suorum pristinis aberrationibus, ad Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de Prædestinatione, gratiâ & libero arbitrio, propiùs accessisse, eosque ultrò fateri, gratiam, quantùmvis se ipsâ efficacem, non tollere consensum & liberi arbitrii cooperationem. Ad hanc sanam Ecclesię Catholicę doctrinam tandèm aliquandò recentiores Calvinistas, semotis pristinis *Calvini*, suorumque Magistrorum præjudiciis, convolasse, disertè testantur doctissimi Theologi Catholici Polemistæ, quorum verba hic lubenti animo subjungam, ut indè intelligas, recentiores Calvinistas, antiquo posthabito Magistrorum suorum errore, Catholicis eo saltem in Capite penè cōsentire. In primis Cardinalis *de Richelieu* in Tractatus, quem gallicè pro hæreticorum conversione edidit, libro 3. *de libero arbitrio* sic habet: *Recentiores hæretici majorum suorum doctrinam de prædestinatione, gratia & libero arbitrio ita emollierunt ac temperarunt, ut vix ullum iis in capitibus (si accuratè loqui velimus) eos inter & nos dissidium extet*. Illustrissimus *Jacobus Benignus Bossuetus*, Meldensium Episcopus, & egregius Calvinianæ Sectæ Triumphator, libro octavo *Historiæ variationum Ecclesiarum Protestantium* datâ operâ ostendit, recentiores Calvinianos, repudiatâ Magistrorum suorum sententiâ, ultrò nunc profiteri liberi arbitrii cooperationem, & capite quinquagesimo primo totam præcedentium narrationem ita concludit: *Modò bona fide & concordi consilio res agatur, ne levem quidem inter nos dissidii umbram experior, quoad illam de liberi arbitrii cooperatione controversiam*. Idem asserit Illustrissimus ille Antistes, eximius

nius antiquæ Ecclesiæ interpres, & novæ acerrimus vindex, in *Expositione Fidei Catholicæ* Cap. 7. bi agit de Gratia & libero arbitrio in negotio ustificationis. Hanc recentiorum Calvinistarum le Prædestinatione, de Gratia & libero arbitrio loctrinam prolixiùs adhùc ac distinctiùs explicant llustrissimi Episcopi ac fratres germani *Adrianus*, *& Petrus de Walenburch* Tomo 2. Controversiarum Tractatu I. Capite quinquagesimo septimo, cui hunc titulum præfixerunt: *Appropinquatio Protestantium ad doctrinam Catholicam*. Ibi quippè doctissimi illi Polemistæ, post adducta præcipuorum Sectę Calvinianę super hac re testimonia, ic scribunt: *Atque hæc sententia nunc est inter Reformatos communissima. Neque hoc tempore dicunt, Gratiam ita esse à se ipsa efficacem, ut excludant motionem moralem, quæ est per consilia & suasiones. Similiter hoc tempore non docent, Deum ita efficaciter movere voluntatem, ut postea non sit nostræ electionis, motioni ejus aut obtemperare, aut refragari; tenent enim facultatem dissentiendi consistere cum gratia efficaci, & id ipsum tradunt quod Thomistæ: libenter etiam fatentur, Deum per gratiam, vel motionem ita operari in nobis velle, & nos ad se ipsum convertere, ut gratiæ prævenienti nostrum arbitrium pedissequa voluntate obsequatur liberè. Non igitur est necesse indagare, quid Calvinus, quid alii antehàc senserint: Sufficit eos nunc cum Catholicis Doctoribus sentire, & loqui*. Idem confirmant hi duo illustrissimi Præsules capite sexagesimo, cui titulus: *Hominem liberè consentire gratiæ Dei*. His doctissimis Polemicis Scriptoribus Catholicis quatuor alios perindè eruditos adjungam, qui itidèm testantur, recentio-

tio-

tiores Calviniſtas ad ſaniora tandem conſilia veniſſe, & ad Catholicorum doctrinam de gratia & libero arbitrio propiùs acceſſiſſe. *Vincentius Baronius* in libro, cui titulus eſt: *Hæreſis devicta*, aſſerit, *ad Catholicos tandem Theologos in doctrina de gratia, & libero arbitrio accedere quotquot inter Calviniſtas altiori eruditionis famâ valent.* Eruditus P. *Veronius* 3. part. Controverſiarum cap. 2. de libero arbitrio, expoſitis variis hæreticorum Proteſtantium Confeſſionibus, Galliæ ſcilicet, Bataviæ, Scotiæ, Angliæ, Helvetiæ, Auguſtanæ, & Saxoniæ, quibus liberi arbitrii cooperationem profitentur & explicant, ait: *Magiſtrorum ſuorum doctrinam abnegant* (recentiores hæretici Proteſtantes) *ſuoſque articulos tot interpretationibus emolliunt, ut nihil jam adversùs Eccleſiæ Romanæ doctrinam doceant. Satis nobis illorum profeſſio ſit. Atqu utinam in aliis errorum capitibus, ita ſe gererent* Auctor libri cui titulus eſt: *Juſta adversùs Calvinianos Præjudicia*, cap. XI. variis Calvinianæ Sectæ Miniſtrorum teſtimoniis probat, *fateri tandem aliquandò coactos fuiſſe Calvinianos, diſſidium in doctrina de Gratia & libero arbitrio Eccleſiam inter & Calvinianos excitatum, verbis potiùs ſtetiſſe, quàm rebus ipſis: ſeu primos ipſimet ſenſus exuerint, ut a Catholicorum ſententiam accederent, ſeu Eccleſiæ doctrinam, ſibi licèt ignotam, audaci cæcitate damnaſſent.* Denique, doctiſſimus *le Feure* Theologus Pariſienſis in libro, cui titulum præfixit: *Momenta invicta ad convincendos falſi nominis Eccleſiæ reformat ſectatores*, ſole clariùs evincit, primos Hæreſiarchæ *Calvini* ſenſus circà doctrinam *de gratia*, & *libero arbitrio* vel plurimùm emollitos ac tempe

rato

atos, vel planè dimissos ac explosos fuisse à ce-
ebrioribus Sectæ Calvinianæ Scriptoribus, quos
nter enumerat *Amesium*, *PerKinsium*, *Antonium*
e Dominis, *Guillielmum Forbesium*, *Petrum du*
Moulin, *Buxtorfium*, *Tuisium*, aliosque benè mul-
os. Hæc te præmonere operæ pretium duxi, ut
nde intelligas, recentiores Calvinistas, habitis
um Catholicis Theologis disputationibus, ex-
ensisque sinceris Catholicæ Ecclesiæ Dogmatum
xpositionibus, sua in controversiis de gratia &
ibero arbitrio falsa reliquisse præjudicia, à Cal-
ino, primisque suæ Sectæ Principibus defecisse, &
d doctrinam Ecclesiæ Catholicæ de gratia, & li-
ero arbitrio propiùs accessisse.

D. Hanc recentiū Calvinistarum in quibus-
am Fidei Controversiis à *Calvino*, cæterisque suæ
ectæ Principibus defectionem, ac veterum Dog-
natum ejurationem jam probè noveram ex ea Di-
putatione, quam *Martinus Becanus*, Societatis
esu Theologus, qui cum Heterodoxis collato ve-
uti pede sæpiùs certavit, se cum *Davide Paræo*,
Calvinianæ factionis in Germania pseudo-Mini-
tro habuisse narrat Tomo I. Summæ Theologiæ
apite decimo sexto his verbis: *Noster Serrarius &*
go eramus autumno superiore apud Accidulas Schu-
lbucenses, ibi commodè incidimus in Davidem Pa-
æum Calvinistam, Professorem Heidelbergensem.
alutavimus hominem perhumaniter, & ille vicissim
os. In progressu amicè & modestè mihi objecit, quod
n quadam disputatione, quæ typis edita est, scripsissem,
Deum Calvinistarum esse autorem peccati. Respondi,
ne solidè id probasse ex verbis, & sententiis Calvini.
Tum ille, Esto sanè, inquit, sit ista Calvini sententia,
& non

& non Calvinistarum. Hìc subridens Serrarius, ita subjecit: Domine Paræe, hæc lis facilè inter vos, ut video, componetur: Sola particula, Starum, *expungatur, & res erit salva. Placuit hoc Paræo, & Colloquium solutum est. Vix Moguntiam reversi eramus, cùm eccè Paræus ad me Epistolam dat, in qua monet nos officii nostri hoc Carmine:*

Vos quoque promissi memores delete liturà
ingenuà, Starum, *impegistis quod malè nostris.*

Hoc autem Disticho apertè *David Paræus* innuere voluit, *Calvinum* in multis doctrinæ suæ Capitibus à recentioribus Calvinistis desertum a damnatum fuisse. Faxit Deus Optimus Maximus ut Calviniani ab omnibus præjudiciis liberi veritatem tandem agnoscant, eamque ad gremium Ecclesiæ Catholicæ reversi diligant, & amplectantur Id maximè in votis habeo, eosque, ut omnia *Calvini*, aliorumque suæ Sectæ Principum impia dogmata sinceris animis ejurent ac detestentur, hi verbis Scripturæ Sacræ lib. 2. Paralipomenon capite trigesimo vehementer adhortor; *Filii Israel revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Isaac & Israel... Nolite fieri sicut patres vestri, & fratres, qui recesserunt à Domino Deo patrum suorum qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis. Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri: tradi manus vestras Domino, & venite ad Sanctuariu ejus, quod sanctificavit in æternum &c.* Sed hact nùs de *Calvini* Hæresi, ejusque variis Sectis sat s perque dictum sit, & de aliarum Hæresum, qu sæculo XVI. prodierunt, exordio, progressu, interitu paululùm differamus. M. S

M. Sæculo XVI. erupit Hæresis adeò execra-s,ut ipsimet *Lutherus*, & *Calvinus*, Scelestissimi t Hæresiarchæ, tam tetram, tam horribilem, infestam Religioni pestem exhorruerint. Hu-detestabilis Hæresis Author fuit *Michaël Ser-is*, Hispanus, Tarraconensis, qui *Pauli Samo-ni*, *Arii*, *Macedonii*, divinitatem Filii, & Spi-s Sancti negantium, impietates ac blasphemias oxit in septem libris, quos scripturivit *De Tri-tis Erroribus*. Effutiebat impudentissimus ille eticus, uti videre est apud *Hosium* libro I. *de esibus*, & apud *Prateolum* in Michaele Serveto, *em solum, non Filium, non Spiritum Sanctum, m Deum esse, ac Trinitatem esse figmentum, triceps lrum, aut Cerberum quoddam tripartitum. Filium non esse secundam personam Divinitatis, sed Chri-hominem esse personam tunc factam, cùm homo t. Spiritum Sanctum non esse simpliciter Deum, liquid ex essentia Dei, levem solummodò, & te-i aliquam auram, quæ in creatione Mundi primùm ierit: nunquàm fuisse in lege Deum adoratum, sed elos Deum adumbrantes, hosque fuisse ab initio ter, & restauratione aliqua indiguisse, postquàm im Caput factus est Christus: Spiritum & animam nis esse Dei substantiam: regeneratos verò aliam, i ante habuerint, animam, quæ insitam Deitatem neat, accipere: ob peccatum originis neminem iari, cùm corpore tantùm à serpente occupato, ia libera sit, quæ ante vigesimum annum peccare eat: homines sine agnitione Christi salvari posse Evangelio & justificari. Turcas per orationes suas, i bonæ sint, promissiones Christi consequi*. Hos, & s ejusmodi errores nefandos sparsit, sed potis-

ſimum in ſanctiſſimam Trinitatem invectus
Michaël Servetus, vir, ut ait *Joannes Cochlæus*
Actis Lutheri, *acris ac vehementis ingenii, qui Gr-
cæ quoque ac Hebraicæ linguæ peritus videbatur;*
*hic eſt communis omnium verè novorum Theologor-
morbus, ut linguarum peritia tumidi, ac litter-
Scripturæ ſenſui, quem non ex probatis Doctoribu-
ſed ex capite ſuo ſibi effingunt, innitentes, contemp-
Sanctorum Patrum expoſitionibus, & ſolidis Scho-
ſticorum Theologorum informationibus, ſuæ confid-
prudentiæ, & pro mobilitate ingenii inſtabiles, fa-
momento per novam adinventionem priorem ſent-
tiam ſuam, quam primo inventionis calore lauda-
runt, mutent, varient, aut augeant, aut minua-
juxta illud Jacobi Apoſtoli: Vir duplex animo in-
ſtans eſt in omnibus viis ſuis.* Tot Blaſphemias,
in Sanctiſſimam Trinitatem evomuit, non imp-
tulit *Michaël Servetus*, repertus quippè Gene-
ab Hæreſiarcha *Calvino* in carcerē compingi j
ex Senatus Genevenſis Sententiâ vivus exuſtu
die XXVII. Octobris anni MDLIII. Hìc autem r
ſingulari ſanè obſervatione dignam dilige
advertas velim, videlicet *Calvinum* in Refutat
errorum *Michaelis Serveti*, fusè, omnique argu-
torum genere probare, Hæreticos jure gladi
ercendos & extremo ſupplicio eſſe afficiendo
mortale venenum longiùs ſerpat, & impii e
errores impunè graſſentur. Ita ſentit *Calvi-*
Cauſa *Michaelis Serveti*. At veritus ille Hęreſi-
ne hæc doctrina ſibi, ſuæque Sectæ profeſſo
ultimum afferret exitium, contendit in eader
futatione errorum *Michaelis Serveti*, gladi
Principibus, & Magiſtratibus in Calvinian

rinæ professores distringi non posse, quemadmo-
um in *Michaelem Servetum*, & Antitrinitarios
stringi potuit, quia, inquit, *Michaël Servetus* &
i Antitrinitarii hæretici erant, eorumque do-
rina jam ab Ecclesia in *Ario*, & in *Macedonio* fue-
t profligata; Cōtrà verò Calvinistarum doctrina
rbo Dei consentanea est. Ex quo infert scelestus
e Hæresiarcha, jure optimo *Michaelem Serve-
m* ex Senatus Genevensis Sententiâ è medio su-
atum, ac vivum fuisse combustum; sed versâ vi-
, Catholicos Magistratus & Judices, qui capitali
pplicio Calvinistas damnant, esse *Papæ carnifi-
, & incendiarios*. Qua in re *Calvinum* sibi mini-
constare video, &, ut habetur in paræmia,
um utraque aure teneo. Nam primò, quis non vi-
, esse ineptissimum asserere, quòd *Calvinus* po-
rit damnare *Michaelem Servetum*, eumque hæ-
eos convictum sæculari tradere Magistratui ut
us exureretur, *Calvinum* verò, ejusque Sectæ pro-
ores damnare, eosque insanabiles Principum ac
rum Magistratuum potestati, ut desperati ca-
: plectantur, permittere non possit Ecclesia Ca-
lica, cujus fidem violarunt, impugnarunt, &
ijus communione sacrilego schismate recesse-
t. At, inquit *Calvinus*, extremo supplicio di-
s erat *Michael Servetus*, quia hæreticus erat,
que doctrina Verbo Dei, erat contraria; Cal-
istæ verò non sunt hæretici, eorumque doctri-
Verbo Dei consentanea est. At, numquid iti-
n *Michael Servetus* palàm inficiabatur, se esse
reticum, & Scripturam sacram à se stare con-
nabat? Quis ergò istarum Controversiarum
ex & arbiter sedebit? Numquid privatus eo-

rum, qui hæreſeos accuſantur, Spiritus? Aut Ecclesia? à qua hæretici receſſerunt, vel recedunt. S privatus Spiritus eorum, qui hæreſeos inſimulantur, harumce controverſiarum Judex ſit, iniqu ſanè *Calvinus* egit cum *Michaele Serveto*, quipp qui ex ſuo privato ſpiritu judicabat & aſſerebat, non eſſe hæreticum, ſuamque doctrinam eſſe Verbo Dei conſentaneam. Si verò Eccleſia, â qua receſſerunt, vel recedunt hæretici, ſit Judex harum quæ in fide emergere poſſunt, Controverſiarum, ſicut reverá eſt; res planè confecta eſt, omninò actum atque conclamatum *de Michaele Serveto*, de *Luthero*, de *Calvino*, & de aliis nefa hæreticis, quia ſicut *Michael Servetus* fuit jure rito damnatus & vivus exuſtus tanquam hęretic eò quòd contrà Sanctiſſimam Trinitatem antiq ſuſcitaret *Arii*, & *Macedonii* errores jam ab Ec ſia universâ in Conciliis Generalibus Nicæno Conſtantinopolitano I. damnatos; ita pari quę jure tanquàm hæretici haberi & puniri debent *therus*, *Calvinus*, eorumque ſectarii, ut potè revocant, ac pertinaciter tutantur obſoletos tiquorum Hæreſiarcharum Manichæorum, Ic claſtarum, Berengarianorum, Wicleffiſtarum aliorum errores jam pridem ab univerſa Ecc in Conciliis Æcumenicis confixos, quoſque e hoc ſæculo XVI. proſcripſit Catholica Eccleſ Concilio Generali Tridentino congregata. propter, Hæreſiarcha *Calvinus* dùm, in Cauſa *chaelis Serveti*, quem ad rogum damnari pro vit, acritèr propugnavit, hæreticos extremo plicio afficiendos eſſe, volens nolens, ſe, ſuęque profeſſores proprio mucrone confodit. Nec

lvinus, sed *Lutherus, Brentius, Bucerus*, aliique Se-
irū Sęculi decimi sexti Coriphęi eādem Senten-
m in se, suosque sectarios, ita permittente Deo,
otulerunt. *Theodorus* siquidem *Beza*, discipulus
lvini, post *Michaelis Serveti* vivicomburium,
ipsit librum *De Hæreticis à Civili Magistratu pu-
ndis*, quo non solùm propugnat, Hæreticos à
vili Magistratu capitali supplicio mulctari posse,
etiam hujus sententiæ suffragatores citat *Luthe-
n* in postillis minoribus, Dominicâ post Epipha-
m quintâ, *Melancthonē* libro de Officio Principis,
banum Reginum; saxonicas (ut vocat) Ecclesias
Confessione, quam Tridentino Concilio obtu-
unt, *Brentium* in libello De Republica benè ad-
nistrandâ; *Bucerum* Enarratione in caput XII.
tthæi; *Capitonem* in libro de jure Magistratus in
ligionem; *Bullingerum* Decadis 2. sermonibus
& VIII. *Musculum* Commentario in Psalmum
undum, & *Calvinum*, in libro, quem in Causa
chaelis Serveti hæretici eo de argumento lucu-
vit. Hæc Hæreticorum confessio, quam ab ipsis
veritatis extorsit, apertè prodit ipsorum in-
nstantiam, quà posteà Protheo mutabiliores, &
causæ inservire volentes, suæ Sectæ professores,
hæresim Edictis piorum Principum & Catholi-
um Magistratuum justè punitos, immensis lau-
us celebrarunt, & honorifico Martyrum titulo
nare ausi sunt. Sic apud Hæreticos mentitur si-
iniquitas, & perspecta veritas, dominante spi-
a vertiginis, profligatur.

D. Flammis consumpto *Michaële Serveto*,
tne simùl cum eo extincta pestifera illa, quam
rexit Antitrinitariorum hæresis?

M. Adhùc calebant *Michaelis Serveti* cineres, cùm *Valentinus Gentilis*, *Georgius Blandrata*, *Alciatus*, *Bernardinus Ochinus*, *Gribaldus*, & *Franciscus David*, tanto ſupplicio non deterriti, eamdem Antitrinitariorum Hæreſim in Poloniam, Tranſylvaniam & Hungariam intulerunt, quique omnes, ut conſtabit ex his, quæ mox dicturus ſum, miſerrimè perierunt. In primis, *Valentinus Gentilis*, patriâ Neapolitanus, hanc Antitrinitarioru Hæreſim, cui etiam multos addidit errores, dùn palàm Genevæ doceret, captus & in carcerem conjectus eſt, ubi extremum ſibi imminere ſup plicium ſeriò cogitans, pænitentiam ſimulavit, pa linodiã cecinit, omneſque errores ſuos revocavit E carcere dimiſſus, Genevâ contra fidem datam ſe clàm proripuit, variiſque in locis petulantiùs quàm antehàc in Sacram Triadem debacchari c pit. Tandèm, Bernæ in Helvetia comprehenſu capitali ſupplicio affectus eſt anno MDLXVI. *Georgi Blandrata*, Medicus Italus, ejuſdem Hæreſis in P lonia & in Tranſylvania propagator, miſerri trucidatus eſt in Tranſylvania ab uno cognator ſuorum, qui ejus bonis inhiabat. *Gribaldus* pe ſublatus eſt, & *Franciſcus David* ruente repentè mo oppreſſus. *Alciatus* Mediolanenſis ad Mal metanos defecit. De ſorte *Bernardini Ochini* convenit inter Scriptores. *Zacharias* ſiquidem *verius* in Annalibus Capucinorum ad annu MDXLIII. num. 43. licèt fateatur, *Bernardinum O num* fuiſſe tertium Generalem Miniſtrum Ord Capucinorum, eumque à fide Catholica ad H ſim Antitrinitariorum defeciſſe, & errorem et de licitâ promiſcuè omnibus polygamia docui

ntendit attamen, eum non fuisse Authorem, ut
ibusdam per errorem obrepsit, Ordinis Capu-
orum, sed dumtaxàt tertium illius Generalem.
obat etiam ad eumdem annum num. 46. & se-
entibus, idem Annalista, ac pluribus Scriptorum
timoniis confirmat, *Bernardinum Ochinum* in ex-
mo vitæ suæ discrimine resipuisse, Hæreses om-
s Genevæ recantasse, atque pugionibus interfe-
m pro Catholica fide occubuisse. At *Antonius*
ria Gratianus cap. 8. libri primi Vitæ, quam de-
ipsit, *Joannis Francisci Commendonis* Cardinalis,
ra refert de *Bernardino Ochino*, quæ hìc com-
ndiosè perstringam, ut faciliùs qualis fuerit
hinus, & quem vitæ exitum nactus sit, intelligere
ssis. In *Ochino*, inquit ille Scriptor, præter elo-
entiæ famam, Italicæ linguæ elegantiam & cul-
m, ætas, genus vitæ, horridus ille pænitentiæ
bitus, promissa & fluens infra pectus barba, ar-
ntea canities, pallor ac macies oris, & magno
dio arteque simulata corporis imbecillitas &
ctitatis opinio, propè excesserant humanæ ad-
irationis modum. Omnes ad ejus Conciones cer-
tim confluebant, intentique ora tenebant. His
minum in se studiis inflatus, elatusque *Ochinus*,
eò sibi placere, sese amare, ac tanti suam æsti-
are fortunam cæpit, ut altiora se quærens, nec
men à Romano Pontifice, qui illum intùs & in
te noverat, altiorem honoris gradum impetrare
lens, excusâ cucullâ, ad hæreticos confuge-
t, & cum puellâ incestas nuptias inierit homo
xagenarius. Præter errores *Lutheri & Calvini*,
ibus adhæsit *Ochinus*, Hæresim *Arii*, contra
onsubstantialitatem Verbi Divini revocavit, &

polygamiam omnibus licitam esse docuit. Apud Helvetios primùm consedit, dein, omnem pervagatus Germaniam atque Brittaniam, seu Angliam, atque undique explosus, postremò se in Poloniam contulit, ubi cùm *Joannes Franciscus Commendonus*, Cardinalis & Sedis Apostolicæ Legatus, Edictum à Poloniæ Rege obtinuisset, quo exteri omnes hæretici à Regno abire jubebantur, *Ochinus* mutare Sedem & è Polonia excedere coäctus est. Sed omnibus jam terris extorris ac profugus, cùm in vili Moraviæ pago à veteri amico fuisse hospitio exceptus, ibi senio fessus, cùm uxore, ac duabus filiabus, filioque uno, peste interiit. Hi fuit juxtà *Antonium Mariam Gratianum*, loco mo à me laudato, infelix Vitę *Bernardini Ochini* exitus At, cùm *Zacharias Boverius* in Annalibus Capucinorum probet, *Bernardinum Ochinum* suos ejurasse errores, & peccatorum confessionem Catholic ritu ante mortem edidisse, cõsultius esse duco cu *Spondano* ad annum MDXLVII. num. XXII. meum hi non interponere judicium, remque totam, in qu inter Scriptores non convenit, in medio relinque re. Hoc unum dumtaxat in præsentia certissim affirmabo, Apostasiã *Bernardini Ochini*, qui Senis i Etruria natus est, nihil omninò derogasse splendo ac sanctitati inclyti Capucinorum Ordinis, qui sem per Ecclesiæ utilissimus fuit, & cujus eximiã piet tem, arctissimæ disciplinæ regularis studium, atq præclara in Ecclesiam promerita, fusè in colloqu sexto, agendo de Monastica Disciplinâ, comm dius referemus.

D. Miror sanè, quòd inter illos Sectæ A titrinitariorum Antesignanos non reposueris *L*

liu

m Socinum, & *Faustum Socinum*, Italos, patriâ nenses, qui contra Sacram Triadem itidem isphemarunt, suumque nomen indiderunt novę ctæ *Socinianorum*, quæ etiamnùm viget, quæque nil aliud est, ut audivi à Viris eruditis, quàm ædam Sabellianæ, Arianæ, Macedonianæ, Phoianæ, Pelagianæ, Lutheranæ, & Calvinianæ dorinæ colluvies. De his itaque duobus Sectæ Sonianorum Primipilis, & de præcipuis eorum roribus, pauca hìc subjungere debes, ut plenam ius Sectæ Authorum, & errorum notitiam hare possim.

M. Adeò celebre fuit apud Antitrinitarios *lii*, & *Fausti Socinorum* nomen, ut ab illis eorum cta non alitèr nunc vocetur, quam Secta *Socinorum*. *Lælius Socinus*, Senis oriundus, annum ens circiter vigesimum secundum, relictâ paiâ, ubi suos errores absque vitæ suæ discrimine sseminare haud poterat, Galliam, Britanniam, ermaniam universam, Belgium, Helvetiam, ansylvaniam & Poloniam peragravit, cùmque ssimulandi peritus esset artifex, Hæresim, quàm ntra Sanctissimam Trinitatem ex *Michaele Serve*, Genevæ, ut diximus, exusto, hauserat, prolare ausus non est, amicitiam tamen iniit cum *lvino*, *Melancthone*, *Beza*, *Musculo*, *Bullingero*, *unstero*, *Petro Martyre*, aliisque doctrinæ Evanlicæ corruptoribus, ut videre est in eorum ad sum Epistolis, quæ liquidò probant, *Lælio Soci*magnam cum illis pestibus necessitudinem inrcessisse. Obiit *Lælius Socinus* Tigurii apud Heletios anno MDLXII. ætatis suæ XXXVII. Multos liquit manuscriptos Codices, impiis erroribus

relc-

refertos, quos post ejus obitum *Faustus Socinus*, ejus nepos, sibi vindicavit, in lucem edidit, impiamque hæresim, quâ à patruo suo fuerat jam afflatus, in Transylvania potissimùm, & in Polonia pro viribus propalare studuit, quà privatis colloquiis, quà multis virulentis Operibus, quæ ipse proprio marte procudit ac publicavit, adeò ut verè dici possit, *Lælium Socinum* posuisse ova, quæ posteà ejus nepos *Faustus Socinus*, patriâ itidèm Senensis, in perniciem Catholicæ Ecclesiæ exclusit. Huius Socinianorum Sectæ latè à *Fausto Socin* propagare pertinacissimi defensores fuerũt *Joanne Crellius*, *Jonas Slinchtingius à Buccouvietz*, & *Jo annes Ludovicus Wolzogenius*, quorum pestilentissima Opera, unà cum *Lælii, & Fausti Socinorum* libris, in unum corpus redacta sunt, sub hoc titulo: *Bibliotheca Fratrum Polonorum, quos Unitaric vocant*, & septem Tomis in Folio comprehensa magno Christianæ Religionis damno apud Batavos typis excusa prodierunt. Hìc autem velim obitèr observes, Calvinismum duxisse hujusmoc hæreticos ad Arianismum, seu ad illam Sectam Antitrinitariorum, sicut probat *Henricus Sponda nus* in Annalibus Ecclesiæ ad annum MDLXXIV. e Relatione *Gerlachii*, Viri licèt Lutherani, qui dùm Constantinopoli esset, & in *Adamum Neusi rum*, Ministrum olim Heidelbergensem, qui e Calvinismo in Arianismum, hincque in Turcimum prolapsus erat, incidisset, atque eum interrogasset, quomodò eò errorum devenisset: respondit ille, id sibi, quòd Calvinista factus esset accidisse: neminem enim eo Sæculo Arianum factum, qui non fuisset priùs Calvinista: quales e:

itissent *Servetus*, *Blandrata*, *Alciatus*, *Franciscus* *Davidis*, *Valentinus Gentilis*, *Gribaldus*, *Silvanus*, & alii. Sicut autem hi omnes tandem infelici fine perierunt, ita hic *Adamus Neuserus* ibidem Constantinopoli paulò post mortuus est ex desperatione in disenteria, eodem propemodùm mortis genere, quo *Arius* extinctus est. Id narrat *Gerlachius* in *Historia*, quam edidit, *Sacramentariorum*, undè facilè intelligere potes, quàm pestifera sit hæc Calviniana Secta, quæ viam sternit ad Arianismum, ipsosque Socinianos, Sacræ Triadis osores, in sua Societate aliquandò admisit. Sociniani siquidem cum Calvinianis in Polonia & Transylvania Templis & communione erant olim conjuncti, tum posteà Conventus suos seorsùm agere cœperunt Cracoviæ, donec tandem Sociniani anno MDCLVIII. in Comitiis Regni habitis Varsoviæ, tanquàm Ariani è Polonia fuêre ejecti.

D. Quinam sunt præcipui Socinianorum errores?

M. Præcipui Socinianorum errores ad istos sequentes revocari possunt. Primò docent, in essentia Divina unicam esse Personam Patris, & contradictionem implicare, Deum unum esse in essentia, & trinum in personis. Secundò, negant, Filium Dei, seu Christum, esse personam divinam, vel Deum; illum tamen appellant Deum metaphoricè, & impropriè, ob sublimem potestatem à Patre æterno participatam, nimirùm ut esset Deum inter & homines mediator. Tertiò, dicunt, Christum ante Mariam Virginem non extitisse, eumque ratione personæ esse hominem verum, non tamen purum, quia divinâ filiatione ab ortu fuit

fuit insignitus, quatenùs divini Spiritus virtute, absque ullâ Viri ope, in Virginis utero conceptus est, in quo sensu appellatur Filius Dei proprius, & unigenitus, quia nullus alius sic virtute divini Spiritus absque ullo Viri concursu in utero matris conceptus unquàm fuit, & ab ortu Filius Dei vocatus. Quartò, ajunt, Jesum Christum ideò esse Servatorem nostrum, quia nobis æternæ salutis viam ostendit, vitæque suæ exemplis confirmavit; Divinæ autem justitiæ, per quam peccatores damnari mererentur, neque illum satisfecisse, neque ut satisfieret, opus fuisse. Quintò, pertendunt, Christum non fuisse Sacerdotem antequàm in Cęlos ascenderet, & nequidem Sacerdotis munus obiisse, cùm penderet in Cruce. Christi mortem non fuisse Sacrificium, sed viam quamdam, & præparationem ad illud peragendum in Cœlis. Sextò, asserunt, Christum propriâ virtute à mortuis non surrexisse. Septimò, dictitant, Baptismum aquæ à Christo præceptum non fuisse, eoque hominem Christianum absque ullo salutis æternæ dispendio carêre, & ab eo abstinere posse. Octavò, sentiunt cum *Pelagio*, nullum esse peccatum originale, nullamque Dei gratiam interiorem ad opera supernaturalia necessariam esse. Nonò, affirmant, in sumptione panis, & vini, quæ fit in Cœna Domini, nihil præter panem, & vinum sive à credentibus, sive à non credentibus accipi, meramque esse cœremoniam in memoriam mortis Domini. Decimò, effatiunt, animas à morte non superesse; homines impios penitùs annihilari, & Resurrectionem impiorum nullam futuram. Undecimò, Primatum Romani Pontificis negant, eum

um Antichristum appellant, & Ecclesiam Romanam acerrimo odio prosequuntur. Duodecimò, *uinglium*, *Luthêrum*, & *Oecolampadium*, velut Ecclesię reformationis Auctores, summis laudibus extollunt, Conciliis Oecumenicis, præsertim Concilio Nicæno contra *Arium* habito, fidem omninò abrogant; S. *Athanasii*, strenui Consubstantialitatis Verbi divini Assertoris, aliorumque Patrum authoritatem explodunt. Hos, & alios ejusmodi errores, tuentur Sociniani, quos *Faustus Socinus*, eorum Antesignanus, disseminavit, & expressit in suis libris, potissimùm in suis Commentariis in Scripturam Sacram, in Tractatu de Ecclesia; in suis Epistolis; in Prælectionibus Theologicis, in libro de Iustificatione Fide & Operibus; in Elenchis Sophisticis; in Institutione Religionis Christianæ; in libris De Baptismo, De Cœna Domini, De Deo Christo, & Spiritu Sancto; De Christo Servatore contra *Covetum*, & in diversis aliis Tractatibus de variis materiis ad Christianam Religionem pertinentibus.

D. Infelices profectò Hæresiarchæ, qui semel à solida veritate deflectentes, in variis erroribus per omnes Sectarum flexus & anfractus vagantur, & suis somniis delusi, nunc hùc feruntur, nunc illùc, ac Deum non ex ipsius natura, nec ex arcanarum testimonio litterarum, & ex Ecclesiæ Catholicæ, ut par est, sensu, sed ex arbitrio suo metiuntur; quos si urgeas disputatione, mussant, dissimulant, tergiversantur, tentant elabendi aditum, & Prothei in morem, semet in omnia vertunt. Inter se sunt divisi, & ad Romanam, seu Catholicam persequendam Ecclesiam

con-

concordes, juxta illud Psalmi LXXXI. *Super popu*
lum tuum malignaverunt consilium, & cogitaverun
adversùs Sanctos tuos. Dixerunt, venite, & disper
damus eos de gente, & non memoretur Israel ultra
quoniam cogitaverunt unanimiter, simul adversum
te testamentum disposuerunt: Tabernacula Idumæ
rum & Ismaelitæ, & Moab, & Agareni, Gebal, e
Ammon, & Amalech, alienigenæ cum habitantibu
Tyrum. Hæc omnia Hæreticorum Tabernacula,
has Synagogas Satanæ detestatur Romana Eccle
sia, cujus antiquitas omnem transcendit memo
riam, duratio finem nescit, amplitudo metas om
nes prætergreditur, filiorum multitudo arenam
superat maris & stellas Cœli; in qua regnat cœle
stis veritas, exuberat pax exsuperans omnem sen
sum, fervet charitas fuci nescia, triumphat f
des invicta, nulla est Dogmatum dissensio; qu
denique ab omni portarum Inferi concussione se
cura redditur per Christum, Sponsum suum,
ad quem ipsa adversitatibus exagitata, & Hære
ticorum irruptionibus lacessita confugit, eumqu
ad prosternendos fidei hostes exorat his verb
ejusdem psalmi: *Deus meus pone illos ut rotam, e*
sicut stipulam ante faciem venti. Sicut ignis, qui com
burit silvam, & sicut flamma comburens montes; i
persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua tu
babis eos. Imple facies eorum ignominia, & quære
nomen tuum Domine. Erubescant, & conturbent
in sæculum sæculi, & confundantur, & pereant, e
cognoscant quia nomen tibi Dominus: Tu solus alti
simus in omni terra. Eo potentissimo Sponsi s
adjuta præsidio Ecclesia Romana semper vincit
semper triumphat, tot ornata palmis, quot su
Ha

Hæreticorum armis, & invasionibus impetita. Sed percense, quæso, alios triumphos, quos Sæculo XVI. de erroribus, vel Hæresibus reportavit Ecclesia.

M. Præter præcipuos illos Sectarum Antesignanos, quos hactenùs memoravi, quique novis, falsis ac peregrinis suis doctrinis totum Orbem commoverunt, alii fuerunt hæretici, qui eodem Sæculo decimo sesto errores disseminarunt, quos breviter hìc referam, ut intelligas, quòd quemadmodùm Christus Salvator noster cuncta, quæ perfidi Judæi Reges ac Principes terræ adversùs ipsum moliti sunt, vertit in ornamentum ac fidem suæ victoriæ, cœlesti consilio deludens humanam astutiam, invictâ mansuetudine superans impiorum ferociam, & moriendo mortis tyrannidem abolens; sic omnes Hæreticos, qui in perniciem Ecclesiæ Catholicæ conjurati fuerunt, machinationes disrupit, impia consilia dissipavit, & omnes tumultus convertit in bonum Ecclesiæ Sponsæ suæ, & in cumulum felicitatis æternæ. Hinc Ecclesiæ suæ perpetuam promittit assistentiam: *Et ego vobiscum sum usque ad consummationem sęculi*; hostibus verò Fidei æternum comminatur exitium his verbis, quæ leguntur in Psalmis: *Qui in Cælis est, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Et comminuam eos ut pulverem antè faciem venti, & ut lutum platearum delebo eos.* Inter illos Hæreticos, quorum, necdùm indicavi errores, primò recensendus venit *Joannes Brentius*, patriâ Suevus, qui ex Canonico Witembergensi

&

& Sacerdote, factus est apostata & uxoratus. Hic docuit, Corpus Christi ex vi unionis hypostaticæ, seu personæ Verbi Divini, esse ubique, adeòque & in Pane Eucharistico ante consecrationem; indèque ortum habuit Secta *Vbiquistarum*, qui asserunt, Christi humanitatem ab initio Incarnationis fuisse semper ubique. *David Georgius*, Delphi in Batavia natus, ausus est asserere, se esse eximium Prophetam, & Christo *Jesu* majorem, & anno tertio post mortem resurrecturum, & Regnum Israël restituturum, at necdùm surrexit quia cum aliis impostoribus in inferno æterni gehennæ ignibus cruciatur. *Gaspar Scuvenfeldiu* nobilis Silesius, contendit humanam Christi naturam, post Ascensionem, in Divinam esse mut tam, & novam condidit Sectam, quam speciof nomine *Confessorum Christi* adornavit. *Joann Agricola* Legem Mosaicam tanquàm prorsùs inu tilem damnavit, & est parens *Antinomorum* Sect quæ est stirps Lutheranæ, vt videre est apud *H sium* in libro *De Hæresibus nostri temporis*, & apu *Lindanum* in Dialogo 11. *Dubitantii*. Ex eadem Secta Lutheranâ prodiit *Matthias Flaccus Illyricu* Magdeburgensis Minister, qui, ut superiùs dix mus, plurimis Scriptis pertinacitèr propugnavi Peccatum Originale esse ipsam hominis substa tiam, & in hanc Hæresim, quæ Manichæorum est, multos pertraxit Lutheranos, qui ab eo Do mate *Substantialistæ*, & ab Authore *Flacciani* fu apellati. Hìc obitèr observare debes, hunc *M thiam Flaccum Illyricum* edidisse Historiam Ecc siasticam, *Centuriarum* nomine insignitam & T mis tredecim comprehensam, ad quam conc

n

ındam multos sibi adjunxit laboris Socios. Ast
ud malè consarcinatum Opus, erroribus, calu-
niis & mendaciis in Ecclesiam Romanam à ca-
te ad calcem refertum, quàmplurimi Catholi-
Scriptores variis lucubrationibus confutarunt;
lmam tamen omnibus præripuit Eminentissi-
ıs, & omni laude superior Cardinalis *Cæsar Ba-
nius*, qui istud natalitiis tenebris damnandum
ous solidissimè ac dilucidissimè dispunxit, cri-
avit, & in pulverem redegit, insigni illo, nec
quàm satis laudato Opere *Annalium Ecclesiasti-
um*, quod perduxit usque ad annum MCXCVIII.
ıdque post ejus obitum continuarunt tres do-
ssimi Viri, *Henricus Spondanus*, Appamiarum
Gallia Narbonnensi Episcopus, *Abrahamus Bzo-
s*, Ordinis Prædicatorum, & *Odoricus Raynal-*
, Congregationis Oratorii *Jesu* Presbyter. No-
n errorem Sæculo XVI. sparsit *Franciscus Stan-
us*, Mantuanus, affirmans Christum non divi-
, sed humanæ tantummodò naturæ ratione es-
ustitiam nostram, undè colligebat, Christum,
ı quà Deus, sed quà homo est, esse Mediato-
ı Dei & hominum. Hunc errorem plerique
tholici, Controversiarum, & Theologicorum
gmatum Tractatores, strenuè oppugnarunt,
sertim Cardinalis *Bellarminus* libro V. *De Chri-
Mediatore*, & doctissimus *Petavius*, Societatis
u Theologus, libro XII. *De Incarnatione* capi-
ıv. & sequentibus Tomi v. *Theologicorum Dog-
um*, ubi invictis momentis probant, Christum,
ı Deus, & homo est, esse Salvatorem, totius
nani generis Redemptorem, & mediatorem
i, & hominum. Postremò, Sectam Libertino-

rum Sæculo XVI. in Galliis suscitarunt *Quintinus* & *Antonius Pocquius*, qui docebant, *unicum tantùm spiritum immortalem esse, scilicèt Spiritum Dei, qui sit ac vivat in omnibus creaturis: Angelos esse inspirationes essentiâ vacuas; Diabolum, & peccatum imaginationes inanes & frivolas asserebant. Unicum spiritum immortalem omnia efficere, adeò ut ipsa peccata Deo imputanda sint, nec ullius ampliùs rei conscientiâ moveri quisquam debeat, nec fas sit quicquam improbare. Christum ex Spiritu Dei & opinatione esse compositum. In eo positam redemptionem nostram, quòd Christus solùm velut typus fuit, in quo contemplemur ea, quæ ad salutem nostram Scriptura requirit. Regenerationem esse restitutionem innocentiæ, in qua Adam, antequam peccasset, constitutus erat. Hunc autem innocentiæ statum sic accipiebant, semel regenerati, quasi mali cogitatione sublata, nihil discernere debeant, sed puerorum more naturalem sensum atque inclinationem sequi. Libertatem Christianam in eo sitam esse, ut omnia homini sine exceptione licita sint. Propriam cujuscumque ad mala propensionem esse vocationem, in qua, secundùm Apostoli mandatum, permanere debeat. Matrimonium etiam solemni ritu initum coram hominibus, carnale esse, nisi Spiritus benè conveniant, adeòque Christianum hominem ad illud adstrictum non esse, sed solum inter Christianos hoc matrimonium firmum esse debere, in quo utrique simul cum altero benè est. Communionem Sanctorum esse, si nemo quidquam possideat tanquàm suum, sed unusquisque, undecùmque nancisci poterit, ad se rapiat. Resurrectionem jam esse factam. Fas esse dissimulare Religionem. Litteræ Scripturæ Sacræ minimè nos obnoxios esse, sed spiritum, qui*

cat, *sequi oportere*. Sed mittamus illos *Liber*-s, qui, jam victâ prorsùs, & obrutâ conscien-, ex turpibus factis laudem sibi quærentes, vi- callum obduxerant, in summis malis, perin-ıt summis bonis acquiescebant, & contamina-ndique vitâ, pestilentibus exemplis, pestilenti trinâ proximum quemque, velut contagio bi, inficiebant, atque gloriantes in malitia, entes in iniquitate, piorum hominum simpli-tem ludibriis incessentes, in omnia turpissima ıora præcipites ferebantur.

D. Ex ea insanâ tot hæreticorum in Eccle- Sæculo decimo sexto insurgentium conspira- e facilè intelligo, voluisse Christum Domi-, ut Ecclesia, sponsa sua, eamdem ac ipse sor- experiretur, & persecutionibus impeteretur, dè gloriosior evaderet. At enim, sicut Pon-s, Scribæ, Pharisæi, Reges, Principes, po-que armati, in Christi Domini, Salvatoris benefici, tam amabilis, perniciem conjurarunt s, qui tamen in mundum venerat, ut salutiferâ inâ blandè ac placidè monstraret omnibus iæ felicitatis viam; ita Christus Dominus isit, ut Ethnici, Judæi, & Hæretici, Religione & Sectis inter se discordes, adversùs Eccle- congregarentur, & omnia sua consilia, totas & vires, & quidquid auctoritate, quidquid ıtiâ, quidquid ingenio, fraudeve possent, in ı conferrent, eamque persecutionibus exagi-ıt. Verùm, sicut ille Christus, quem tot igno- is onerarunt Judæi, nunc est in gloria Dei Pa- quem mortuum existimabant, revixit, victurus ernum; quem infra omnes homines dejece-

rant, in toto Orbe Deus & homo colitur & ad
ratur: ejus Crux priùs ignominiosa, nunc glo
est Principum ac fidelium omnium; ad nome
Jesu, quod illi moliebantur abolere, flectitur om
genu, seque submittit omnis celsitudo cœli
terræ, videntque modò perfidi Judæi templun
suum funditùs dirutum, Religionem penè ext
ctam, Sacerdotium, Legem, Principatum, Urb
Gentem, locum, breviter, nihil superesse, præ
paucos vagos & exules, veteris insaniæ calami
tisque testes: sicut, inquam, Judæi cæco fur
abrepti Christum persequendo nihil aliud eff
runt, nisi quod & suam amentiam & livorem p
diderunt, & Christi gloriam illustrarunt, at
auctoritatem confirmarunt, ita etiam Judæo
perversitas, Principum crudelitas, Philosop
rum supercilium, Rhetorum eloquentia, Hæ
corum pertinacia, omnes in Ecclesiæ Catho
exitium conjurantes, quid tandem vinculis,
ceribus, lapidibus, flagris, eculeis, ungulis, igni
quid tot horrendis tormentorum generibus
cædibus, quid tot flagitiosis doctrinis, &
cibus persecutionibus profecerunt? innum
Martyres Ecclesiæ dederunt, sibi Gehennæ cr
tus conduplicarunt, ac, inviti licèt, confirm
veritatem Catholicæ Ecclesiæ, quæ æternùn
bit, & adversùs quam, ut promisit Christus
nec falli, nec fallere potest, *Portæ Inferi non p*
lebunt. Sed quorsùm, amabo, inter Nova
Sæculi decimi sexti non percensuisti *Michaele*
jum, Lovaniensis Academiæ Doctorem, q
in multos errores prorupisse monuit me nu
mè vir apprimè eruditus, qui tamen candi

atur, se planè ignorare, cur Bullæ Pontificiæ, i Sanctus *Pius V.* LXXIX. *Michaelis Baii* Proposi-nes damnavit, nullam omninò mentionem fe-int *Hieronymus Catena*, & *Joannes Antonius Ga-ius*, qui vitam & res à Sancto *Pio V.* Pontifice ximo præclarè gestas memoriæ prodiderunt; verò etiam hæc eadem Bulla Pontificia Bulla-Romano inter alia Diplomata ejusdem S.Pon-cis *Pii V.* necdùm fuerit inserta? Ostende ita-, si placet, primò, quis & qualis fuerit iste *chael Bajus*? Secundò, quo anno à S. *Pio V.* scriptæ fuerint septuaginta novem illæ propo-ones *Michaelis Baii*. Denique, cur hæc Bulla ctissimi illius Pontificis, vulgò dicta *Piana*, à *ena*, & *Gabutio*, Vitæ *Pii V.* Scriptoribus, fue-silentio prætermissa, & Bullario Romano non-n sit inserta?

M. Quamvis negari haùd possit, *Michaelem um* fuisse virum doctissimum, ut potè Acade-e Lovaniensis Doctorem ac Professorem, & m ex Theologis à *Philippo II.* Hispaniarum ge, ad Concilium Tridentinum missis, certum nen est, eum nonnullos de gratia & libero ar-rio, de justificatione & operibus, de concupi-ntia & aliis Articulis docuisse errores, qui in gio dissidia excitantes occasionem dederunt *V.* Pontifici Maximo Causam ad se Romam candi, & septuaginta novem *Michaelis Baii* pro-itiones configendi Diplomate, quod incipit *Ex ibus*, quodque Romæ datum est Kalendis men-Octobris anni MDLXVII. Hoc Diploma, quod, ente *Pio V.* non fuerat publicatum, sed dumta-, majoris lenitatis gratiâ, privatìm Lovaniensi

 Aca-

Academiæ ab Archiepiscopo Mechliniensi denun
tiatum, & eâ de causâ à *Catena*, & *Gabutio* in Vit
Pii V. prætermissum, tandèm *Gregorius XIII*. suc
cessor *Pii V*. Romæ solemniter promulgavit quar
to Kalendas Februarii anni MDLXXIX. illudque a
Lovaniensem Academiam, & ad *Michaelem Baju*
per *Franciscum Toletum*, Societatis Jesu doctis
mum Theologum, tunc Pontificium Concionato
rem, posteà S. R. E. Cardinalem, deferendum cu
ravit. *Ut* autem *Sedis Apostolicæ judicio acquiesc
ret* Michael Bajus, *perpaucis Colloquiis*, teste Card
nali *Palavicino* lib. 15. Concilii Tridentini cap.
Num. 17. *obtinuit Toletus*, qui tam eximiam huj
Doctoris modestiam suspiciens, ait: *Michaele B
jo, nihil doctius, nihil humilius*. Retractationem
errorum suorum edidit *Michael Bajus* his verb
conceptam: *Ego Michael de Baii Cancellarius U
versitatis Lovaniensis agnosco, & profiteor, me
variis Colloquiis & communicationibus habitis cu
Reverendiss. Patre Domino Francisco Toleto Concion
tore Suæ Sanctitatis, & ad hanc rem specialiter mi
super diversis sententiis, & propositionibus jam o
à Sanctissimo Domino Nostro Pio V. fel. record.
data Kal. Octob. anno 1567. & nuper à Gregorio X
moderno Pontifice Max. sub data Kal. Febr. ann. 15
iteratò damnatis, & prohibitis, ita motum & eò p
ductum esse, ut planè mihi habeam persuasum, ear
omnium sententiarum damnationem, atque proh
tionem jure meritoque, ac non nisi maturo judicio,
diligentissima excussione præmissis factam atque
cretam esse. Fateor insuper, plurimas ex iisdem
tentiis in nonnullis libellis à me olim, & ante ema
tam Sedis Apostolicæ super iis Censuram conscrip*

&

in lucem editis, contineri, & defendi, etiam in eo nsu, in quo reprobantur. Denique, declaro, me præsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnami à S. Sede factæ acquiescere, neque posthàc illas cere, asserere, ac defendere velle. Datum Lovanii e 24. Martii anni 1580. Multi Scriptores, præcié *Aubertus Miræus*, *Possevinus* Societatis *Jesu*, Cardinalis *Palavicinus*, modestiam, aliasque rtutes *Michaelis Baii* post retractationem à se ctam plurimùm laudant. Primus, seu *Aubertus iræus* in suâ *Bibliotheca Scriptorum Ecclesiasticoim* ait, *in Michaele Bajo duas res enituisse, quæ in ium eumdemque hominem raro admodùm convenire lent, præstans videlicèt ingenium, & summam anii modestiam, & ità enituisse, ut de illo ornando cerisse inter sese videantur: Eum quotidiè sacris tamiè operatum fuisse, ut inter sacrificandum & lacryas effunderet frequenter, & easdem aliis excuteret; orientem suas facultates pauperibus testamento leivisse, Collegio Lovanii sub patrocinio Beati Auguini, quem religiosè semper coluit, excitato*. Denique, Cardinalis *Palavicinus* lib.15. *Historiæ* Conc. rid. cap.7. num.17. postquàm retulit promptam bedientiam, quam *Michael Bajus* Sedi Apostoliæ exhibuit, hæc subdit: *Atque hoc pacto Bajus on solùm illæsus perstitit, sed ipsius etiam nomini vera Diplomatis pepercerunt. Quin per illud ejus erroes manum tam mitem experti sunt, ut vix viderenır errores: cùm aliquæ ex proscriptis positionibus, ullis certis in hac exceptione adnotatis, dicerentur osse sustineri in aliqua minus propria significatione*. Circa hæc ultima Cardinalis *Palavicini* verba obervare debes, Sanctum *Pium V.* eo in Diplomate,

quo ſeptuaginta novem propoſitiones damnavit, non ſolùm pepercisse nomini *Michaelis Baji*, ſed etiam declaraſſe, quaſdam ex confixis propoſitionibus, nullis tamen certis in hac exceptione adnotatis, ſuſtineri poſſe: *Quas quidem ſententias*, inquit manſuetiſſimus ille Pontifex, *quanquàm nonnulla aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento, hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectivè præſentium auctoritate condemnamus &c.* Hinc quidam primi ſubſellii Catholici Theologi, præcipuè Cardinalis *Noriſius* in *Vindiciis Auguſtinianis* Cap. 3. Parag. 2. *Gabriel Vaſques* Societatis Jeſu, primæ ſecundæ Diſput. 190. Cap. 18. & *Contenſonus* Ordinis Prædicatorum, in Tractatu De Gratia, aſſerunt, aliquas ex his ſeptuaginta novem propoſitionibus à Sancto *Pio V.* proſcriptis, fuiſſe damnatas, non ob illarum falſitatem, ſeu ob errorem quem contineant, ſed ſolùm ob nimiùm acres & aſperas oppoſitarum cenſuras, idque ab ipſomet *Toleto*, qui à Summo Pontifice *Gregorio XIII.* miſſus fuerat, ut Pontificium Diploma ab Academia Lovanienſi recipi curaret, ſe accepiſſe teſtatur ibidèm *Vaſques*, aſſerens apud ſe adhuc eſſe exemplar, cui ad faciendam hujus rei fidem propria manu ſubſcripſit *Franciſcus Toletus*. Sed, ut ut ſit de hac Theologorum, quos citavi, ſententiâ, quam certè hìc diſcutiendam non ſuſcipio, omnes proſcriptas propoſitiones damno & optarem vehementiſſimè, ut Scriptores, quorum libri juſtâ Cenſurâ à Sede Apoſtolica fuerunt ſemel confixi, imitarentur *Michaelis Baji* modeſtiam, quam ipſe

ıſemet *Theophilus Raynaudus* Societatis Jeſu, vir
cèt rugoſæ frontis, & obducti ſupercilii Cenſor,
npensè laudat in Clauſula Operis *de libris confi-*
endis Num. 571. ubi de humilitate poſt juſtam
brorum confixionem tenendâ ſermonem habens,
iquit: *Quo in genere Michael Bajus æternum qui-*
iſvis Scriptoribus exemplum ſapientiæ ac virtutis
itluit. Cùm confixis à Franciſco Toleto per Pontifi-
m ad id delegato nonnullis ejus libris, oblataque
nſura, an aquieſceret rogatus, malle ſe dixit, por-
s paſcere, quàm cujuſcumque per Eccleſiam delecti
dicio de Scriptionibus ſuis pervicacitèr obluctari.
ætèr hoc exemplum *Michaelis Baji*, qui Sæc. XVI.
os ſummâ cum modeſtia abdicavit errores, aliud
uſdem Sæculi Novatoris, ſeu *Guillelmi Poſtelli*,
ii ante mortem ſuorum errorum palinodiam ce-
nit, & in pace Eccleſiæ deceſſit, exemplum ſuppe-
tat *Henricus Spondanus* in Annalibus Eccleſiæ ad
inum MDLXXXI. Num. XVI. Barentoni vico Nor-
anniæ in Galliis natus iſte *Guillelmus Poſtellus*,
iiloſophiæ & Mathematicarum artium ſtudia
imùm profeſſus eſt, deinde, longinquis peregri-
tionibus perfectam linguarum exoticarum ac
aximè orientalium cognitionem adeptus, Ve-
tias ſe contulit, ubi cùm non exigua pietatis
ocumenta præberet, ad tyrocinium Societ. *Jeſu*
lmiſſus eſt à Sancto *Ignatio*, ejus Fundatore, ſicut
ribit *Orlandinus* libro quinto Annalium Societa-
s Jeſu Num. 3. Verùm, ex eâdem Societate non
ultò poſt ob ingenii petulantiam dimiſſus, à
uæſitore Fidei perpetuo carcere damnatus eſt, ex
io elapſus in Gallias rediit, & in maximo hono-
: habitus eſt à Chriſtianiſſimo Rege *Franciſco I.*

qui

qui viros litteratos colebat, à maximis Dynaſtis, qui eum tanquam Mundi miraculum ſuſpiciebant, & ab omni doctorum hominum natione ita laudatus, ut de ipſo dici ſoleret, tot apophtegmata & oracula, quot verba ex ipſius ore prodire. At eruditus ille vir præ nimiâ Rabbinorum Lectione, & Aſtrorum contemplatione in abſurdos errores prorupit, multaque ſcripſit deliriis & erroribus paſſim inſperſa, nimirùm *De Trinitate Mundi, Corporis & Animarum*: *De Chriſto intoxicato*: *De Matrice Mundi*: *De ſalvandis univerſis omnis generis hominum Sectis*: *De Clave abſconditorum à Sæculo, quæ nec Apoſtoli, nec ipſa Eccleſia portare potuiſſent*: *De Myſteriis ſibi per Angelum* Raziel *revelatis &c.* Sunt etiam nonnulli Scriptores, qui dicunt, *Guillelmum Poſtellum* in hunc errorem adeò delirum incidiſſe, ut auſus ſit aſſerere, Jeſum Chriſtum in Mundum denuò venturum,& in hoc ſecundo Chriſti adventu Virginem quamdam Venetam, ſibi cognitam,fœminarum Redemptricem fore,quemadmodum Jeſus Chriſtus Virorum Redemptor fuerat. Librum de hoc argumento à *Guillelmo Poſtello* editum fuiſſe, & ab ipſo inſcriptum: *De Virgine Veneta*,affirmant quidam Scriptores, quos tamen hac in re fuiſſe deceptos obſervat *Florimundu Ræmundus* libro 2. *De Origine Hæreſum* Cap. 15. ub ait, hunc librum à *Guillelmo Poſtello* non alio con ſilio fuiſſe ſcriptum, quàm ut Venetæ cujuſdam Virginis Benefactricis ſuæ, à quâ ſubſidia ad ſua longinquas peregrinationes peragendas accepe rat, laudes celebraret. Sæpiùs *Guillelmus Poſtellus* dùm Pariſiis eſſet, à Theologis Pariſienſibus, & Magiſtratu increpitus, quòd inaudita ex Rabbi

norun

›rum & Talmudiſtarum, & ex propriis ſui cere-
'i ſomniis proferret commenta, nec tamen reſi-
ſcere vellet, in Monaſterium Sancti *Martini à*
ımpis ſecedere juſſus eſt, ubi immensâ Dei mi-
ricordiâ errores ſuos abdicavit, omnia, quæ vel
›cuerat, vel ſcripſerat, Eccleſiæ judicio & corre-
ioni ſubdidit, atque, poſt multa exhibita per ali-
ıot annos veræ pœnitentiæ ſigna, in fide & pace
:cleſiæ Catholicæ ex hac vita migravit die VII.
ptembris anni MDLXXXI. natus annorum circiter
ntum, & proſperâ ſemper valetudine uſus. Extat
lhùc haùd parùm utilis liber à *Guillelmo Poſtello*
litus, & inſcriptus: *De Orbis Concordia*, in quo
thnicos, Mahometanos, Judæos, Hæreticoſque
nnes refellit, & adversùs illos Religionis Chri-
ianæ, & Catholicæ veritatem omni argumento-
ım genere demonſtrat ac vindicat. Sed hactenùs
.tis diximus de Hæreticis & Novatoribus Sæculi
:cimi ſexti in quos verè quadrat id quod *Theodo-*
tus cap.4.libri I. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ait de non-
ıllis, quì *neminem volunt ex antiquis Patribus*
bi comparari, neque illos, quibus nos ab ineunte
tate uſi ſumus, præceptoribus, ſibi pares exiſtimari
nunt, immò verò ne unum quidem Collegarum no-
rorum vel ad mediocrem ſapientiam perveniſſe cen-
nt: ſed ſe ſolos ipſos ſapientes, & ſibi ſolis ea
ctrinæ patefacta Myſteria, quæ in nullius unquam
b ſole cognitionem ac mentem venerint, arbi-
antur.

D. Fueruntne aliquæ Sæculo decimo ſexto
gitatæ inter Catholicos Theologos Controver-
iæ, quæ turbas in Eccleſia excitarint?

M. Tres Controverſiæ Sæculo decimo ſexto
inter

inter Catholicos Theologos habitæ sunt, quarum prima originem habuit in Belgio; Altera in Hispania; Tertia in Germania. Primæ Controversiæ, quæ enata est in Belgio, locum & occasionem dederunt *Leonardus Lessius*, & *Joannes Hamelius*, Lovanii in Collegio Societatis Jesu Sacræ Theologiæ Professores, qui annis MDLXXXV. & MDLXXXVI. triginta quatuor Propositiones in publicis Lectionibus docuerunt, quas celeberrima Academia Lovaniensis censurâ confixit. Tres ex his propositionibus erant de Scriptura Sacra, & his verbis conceptæ: *Ut aliquid sit Scriptura Sacra, non est necessarium singula ejus verba inspirata esse à Spiritu Sancto. II. Non est necessarium, ut singulæ veritates & sententiæ sint immediatè à Spiritu Sancto ipsi Scriptori inspiratæ. III. Liber aliquis (qualis fortè est secundus Machabæorum) humana industria sine assistentia Spiritus Sancti scriptus, si Spiritus Sanctus postea testetur, ibi nihil esse falsum, dicitur Scriptura Sacra.* Reliquæ aliæ XXXI. Propositiones spectabant Providentiam divinam, Prædestinationem, Reprobationem, Gratiam, Justificationem, quas Doctores Lovanienses postquàm maturo examine in sui Comitiis Generalibus discussissent, & à doctrina Sancti *Augustini* alienas judicassent, eas, unà cum tribus aliis propositionibus *de Scriptura Sacra*, proscripserunt in Censura datâ anno MDLXXXVII quam anno sequenti acriter defenderunt in libro Apologetico, cui titulus est: *Justificatio, seu Defensio Censuræ facultatis S. Theologiæ Academiæ Lovaniensis*. Eodem anno MDLXXXVIII. die XX. mensis Januarii Duacensis Academia easdem XXXIV propositiones confixit in sua Censura, quam

cæte

æterorum Doctorum nomine & auctoritate dornavit *Guillelmus Estius*, suâ Orbi Christiano amâ notissimus. Verùm, cùm indè suborirentur ravissimę contentiones, quæ exitiale damnum ccclesiæ Catholicæ afferre poterant, *Sixtus V.* Ponifex Maximus per Breve Apostolicum datum ie xv. Aprilis anni MDLXXXVIII. hanc Causam ad e evocavit, mandavitque *Octavio Frangipani*, Caatino Episcopo, in Germania simul ac Belgio Nuncio Apostolico, ut omni charitatis officio studiosissimè ageret, ut earum contentionum ac dissensionum finem omninò facerent universi ac singuli, qui de iis articulis tam graviter inter se dissidebant, & utrique parti imponeret silentium, præciperetque omnibus, ut ab hisce opinionum dissidiis & contentionibus penitùs abstinerent, propositâ excommunicationis latæ Sententiæ pœnâ, & aliis Censuris, & invocato etiam, si opus fuisset, brachii sæcularis auxilio, non obstantibus quibuscumque. Hoc pacto composita est illa Controversia, sed in suarum Censurarum defensione semper invictè perstiterunt duæ illustrissimæ Academiæ, quæ illas annis MDCXIII. MDCXLVIII. MDCXLIX. MDCLXXIX. MDCXC. renovarunt, novumque robur eis addiderunt. Quin, & Summi Pontifices, quod maximè observare debes, Doctores Universitatis Lovaniensis, adhortati sunt, ut Doctrinæ Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* de Gratia & Prædestinatione, quam à suis Majoribus acceperant, firmitèr hærerent, & ab ea ne latum quidem unguem descliscerent. Sic enim *Alexander VII.* Pontifex Maximus, in Brevi ad Lovanienses dato die VII. mensis Augusti anni MDCLX. Scripsit:

Non

Non dubitamus quin vos pro singulari scientiæ pietatisque studio, sanam & incorruptam, qualem tot Apostolicæ Sedis declarationes & Sanctorum Patrum traditiones requirunt, doctrinam semper amplexuri, & adversùs Orthodoxæ Religionis hostes defensuri sitis: necnon Præclarissimorum Ecclesiæ Catholicæ Doctorum Augustini & Thomæ Aquinatis inconcussa tutissimamaque dogmata sequi semper, ut asseritis, ac impensè revereri velitis. Quorum profectò Sanctissimorum Virorum, penès Catholicos universos ingentia, & omnem laudem supergressa nomina novi præconii commendatione non egent. Fuerunt quidem nonnulli, qui ausi sunt asserere, *Alexandrum VII.* Pontificem Maximum, nunquam laudatum illud Breve vidisse; quos falsi convincunt *Christianus Lupus* in Epistola Apologetica *de Attritione & Contritione* Cap. v. Cardinalis *Norisius* in *Vindiciis Augustin.* Cap. 6. Cardinalis *Raymundus Capissuchus* in Appendice, ubi hæc habet: *Quod quidem Diploma ab eodem Alexandro*, Pontifice Maximo, *perlectum, observatum, commendatum & probatum fuit, cùm sibi annulo Piscatoris signandum exhiberetur à Francisco Nerlio, Brevium ad Principes tunc Secretario, postmodùm S. R. E. Cardinali, ut idem Cardinalis Nerlius mihi testatus est.* Aliud Breve Apostolicum præcedenti geminum, quod incipit: *Dilecti Filii salutem &c.* ad Doctores Lovanienses direxit *Innocentius XII.* Pontifex Maximus, in quo eos ad doctrinam Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* in materia Divinorum Auxiliorum propugnandam etiam atque etiam adhortatur his verbis: *Apostolicâ vos primùm auctoritate monemus, ut, sublatis contentionibus, sapientiæ, quæ desursùm atque pacifica est,*

, vacetis ; profitentes, sicut asseritis, doctrinam eclarissimorum Doctorum Augustini & Thomæ, quo- n ille tantæ scientiæ fuit, ut inter Magistros opti- s etiam à nostris Prædecessoribus haberetur, & us doctrinam, secundùm eorumdem Prædecessorum :tuta, Romana sequitur & servat Ecclesia: Alter rò mira eruditione eamdem Dei Ecclesiam clarifi- , & sanctâ operatione fœcundat. Hos dum Uni- rsitas vestra doctrinæ duces secuta fuerit, securè pu- abit contra hostes orthodoxæ fidei, in Ecclesiæ glo- :m & ædificationem, excitabitque in dies hanc postolicam Sedem ut cumulatiùs ei præstet paternæ uritatis officium. Vobisque interim Apostolicam nedictionem peramantèr impertimur. Datum Ro- : die 6. Februarii anni 1694. Hæc referre operæ etium duxi, ut intelligeres, has celebres Univer- ites Lovaniensem & Duacensem in doctrina de ratia & Prædestinatione non alios sibi adsciscere ices ac patronos, quàm Sanctos Patres *Augusti- m* & *Thomam*, easque etiamnùm cum Schola homistica, quæ utriusque Doctoris patrocinio dèm gloriatur, arctissimo fœdere jungi.

D. In quo potissimùm sita erat illa Con- overſia, quam Sæculo decimo sexto in Hispa- a excitatam fuisse mox asserebas?

M. Nondùm erat omninò sedata, hæc, quam odò memoravi, suborta in Belgio Controversia, m nova in Hispania excitata est an. MDLXXXVIII. io *Ludovicus Molina*, Eborensis Academiæ Pro- ssor, Societatis Jesu, meditatam ab annis circi- r triginta novam liberi arbitrii cum Divina Gra- a *Concordiam* vulgare cœpit. Hæc semel publicata idovici *Molinæ* Concordia non solùm FF. Prædi-

cato-

catores, acerrimos doctrinæ Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* defensores, nacta est adversarios ; verùm etiam malè habita est à viris in Ecclesia maxim momenti, quos inter, unum instàr omnium, & omni exceptione majorem, hìc laudabo Eminentissimum Cardinalem *Baronium*, Annalium Ecclesiæ parentem, qui eâ de re Epistolam scripsit ad Illustrissimum virum *Petrum de Villars*, Archiepiscopum Viennensem in Galliis, quam refert noster *Joannes Baptista Gonetus* in sua *Apologia Thomistarum*, quamque *Petrus Matthæus* in *Historia septem annorum pacis*, quam gallico idiomate anno 1604 adornavit, Lib. 7. Narratione 4. ait se vidisse propriâ manu Cardinalis *Baronii* subscriptam. Hic autem est hujus Epistolæ Cardinalis *Baronii* tenor :

Illustrissime Domine, ignoscas si tardiùs quàm par est, ad literas Reverendissimæ Dominationis vestræ rescribo, quas ut puras & orthodoxas in omnibus exosculatus sum, à quibus absit ut vel in minimo apice vel puncto dissentiam. Tantummodò de libris Molinæ remanet controversia. Legi eos, sed non sine stomacho, cùm in his nihil potentius agere præ se ferat, quàm S. Augustino adversari (licèt sanctum nunquam nominet) eumque oscitantiæ redarguere, se que illo in iis disputationibus vigilantiorem acutioremque jactare. Quis potest eum talia loquentem absque nausea tolerare ? Licèt ut anguis effugiat, & è manibus facilè elabatur; ut, etsi temerarium quis inveniat, haud facilè possit hæresis convincere & sugillare. Non hujusmodi commentatoribus indiget Ecclesia Dei, quæ puritate candore, nitore delectari tantummodò consuevit, ipsa non habens maculam neque rugam. Legi, inquam, eu

&

ad quinquaginta & ampliùs notavi propositiones, ·ba, phrases, quas vel saltem affines esse erroribus 'agianorum sive Semipelagianorum (licèt ipse cau- ; intra Catholicæ fidei limites, vel protestando sal- ·, se contineat) nemo puto, qui absque affectu illa legerit, negabit omninò. Quid Ecclesia indiget hu- Molinæ libris, ut discat quæ à tot Sanctis Patribus ciliis, atque Decretis, jam ante tot secula didicit at- docuit? Quòd ad ipsum D.N. Clementem Papam at- t, hoc ipsi in proposito est, hoc in voto, hoc denique ecreto, ut nec latum quidem unguem à vestigiis decessorum recedat, sed iisdem insistat quàm firmis- . Scit planè, tot Sanctos Pontifices Innocentium, um, Cælestinum, Hormisdam, ac deniquè Felicem, s sunt Canones Concilii Arausicani, hoc professos scriptis esse, atque testatos, Romanam Ecclesiam, s, quæ spectant ad Gratiam, & Liberum Arbi- n, sequi semper consuevisse S. Augustinum. Testa- quidèm id tot verbis Hormisdas suis litteris; adeò io judicio opus non sit, cùm jam præjudicatum sit. rat nunc in discutiendo Molinæ Volumine, de quo iendo, vel purgando, vel retinendo, adhùc sub ju- lis est. Meâ siquidem sententiâ, eo non indiget Ec- Catholica, in quo vel saltem quædam auditui hor- ı essent corrigenda. Monui Reverendos Patres societatis Jesu, ne existimationem eorum in de- ne librorum ejus periclitari sinant, & in discri- dduci. Colo ipsos omnes, Deus scit, ut Patres, illis illud usurpem. Opprobria exprobrantium eciderunt super me. Vale, Pater amantissime doctissime, Lucerna pedibus meis, cùm per ob- contigerit ambulare. Romæ Idibus Martii anni ni 1603. Vestræ Illustrissimæ Dominationis Fra-

ter & servus. *Cæsar Cardinalis Baronius*. Ex eâ Epistolâ facilè intelligere potes, hanc novam *Ludovici Molinæ Concordiam* probatam non fuisse Eminentissimo & de universali Ecclesiâ optimè merito Cardinali *Baronio*, ac subindè mirari minimè debes, quòd, occasione istius novæ *Concordiæ* liberi Arbitrii cum Divina Gratiâ à *Ludovico Molina* editæ, multæ in Hispania fuerint excitatæ turbæ & gravissimæ habitę doctissimos Patres Societatis Jesu Theologos inter & FF. Prædicatores Concertationes, quæ tamen cùm nimiùm fervêrent in Hispania, vetuit summus Pontifex *Clemens VII* transmisso die x. Januarii anni MDXCVI. ad supremam Castellæ Inquisitionem Brevi Apostolico, Sententiam diceret, aut quidquam eâ in re definiret, jussitque ut Academiarum, Episcoporum, Theologorum Censuræ, necnon Patrum Societatis Jesu, ac FF. Prædicatorum Lucubrationes Romam quantòcius mitterentur, ubi per sese Causam finire meditabatur. Addidit etiam Summus Pontifex novas in eos interminationes, qui de Divina gratia, affinibusque quæstionibus, in Scholis, Pulpitis editisque libris agerent, donec alitèr foret ab Apostolica sede definitum. Audivit quidem sæpe Sanctissimus ille Pontifex in celeberrimis Congregationibus *De Auxiliis*, quas eam in rem Romæ instituit, doctissimos tum Societatis Jesu, tùm Ordinis FF. Prædicatorum Theologos, hinc indè magno animorum æstu disputantes, & in Lectione Operum S. *Augustini* assiduus, eruditorum consilium de controversis quæstionibus exploravit, que nonnullorum Consultorum lucubrationes de argumento adornatas sedulò perlegit, u

putationibus propediem finem imponere pos-
. Sed alia sunt hominum, alia Dei Consilia.
ac quippè Controversiam Divina Providentia,
us sunt inscrutabilia judicia, obitu *Clementis*
I. qui inter hæc accidit, suspensam manere vo-
, & Theologorum disceptationibus salvâ &
ulpatâ fide permissam. *Paulus V.* successor *Cle-*
tis VIII. resumpsit quidèm examen ejusdem
ntroversiæ, novasque Congregationes *De Au-*
is Romæ instituit, sed tandèm occultis ratio-
us permotus, litem omnem in suspenso posuit,
d se vocatis Præpositis Ordinum FF. Prædica-
um, & Societatis Jesu, nec non disputantibus
Consultoribus *significavit, posse illos reverti ad*
ria, dixitque, se opportuno tempore promulgatu-
declarationem ac determinationem suam. Atque
im quàm seriò injunxit, ut in hujusce argumenti
tatione; nullus partem alteram notà aliquà, vel
urà notare audeat. Jussit insuper tàm Prædicato-
, quàm Jesuitis, ut si quis hoc in capite deli-
it, severè puniatur. Ita quippè suum istud Decre-
servari vult. Suo ergò officio non deerit Pater-
vestra, ut ejus observantiæ invigilet. Singula-
verò datà occasione, significabit quid quid in hoc
tioni demandaverit, ut de iis suæ sanctitati ra-
ddi valeat.

D. Expone, quæso, uberiùs, quænam sint
ipua illa Capita, in quibus *Ludovicus Molina*
à *Concordia Liberi Arbitrii cum Divina Gratia*
hola Augustino-Thomisticâ dissidebat, & quid
ongregationibus de Auxiliis sub *Clemente VIII.*
ulo V. habitis super hac controversiâ statu-
sit?

M. Hìc multa quidèm pararam in laudem Familiæ Dominicanæ, quæ in celeberrimis Congregationibus *De Auxiliis* coràm *Clemente VIII.* & *Paulo V.* Supremis Catholicæ Ecclesiæ Hierarchis doctrinam de Divina Gratia, à Sanctis *Augustino* & *Thoma* ad se transmissam, per suos alumno *Didacum Alvaresium*, & *Thomam Lemosium*, Deu bone quos Viros! maximâ gloriâ propugnavit quę tamen silentio prætermittere necessarium om ninò duxi, ut obtemperarem Decretis Romano rum Pontificum *Pauli V. Urbani VIII. Innocentii X* & *Innocentii XII.* qui hanc de Divina gratia Co troversiam, rerumque in Congregationibus *De Auxiliis* gestarum, aut ventilatarum Historiam r quis in publicam lucem emittat, prudentissim prohibuerunt. Cùm enim ex eâ Controversi multa sint orta scandala, gravissimæ dissension amaræ disputationes, & periculosæ timerent perturbationes, consultius in rem Ecclesiæ visu est Romanis Pontificibus, ut Theologi paci sile tio hinc indè litarent, & hanc de Divina Grati Controversiam intra Scholarum umbras libe quidem agitare possent, sed nullis editis libr aut scriptionibus, ob disputantium æstus, p palare auderent. Ea igitur, quæ altè animo m insidet, ergà Sedem Apostolicam reverentia, exoculata obedientia conceptum sermonem co tinere præcipit, quia melior est obedientia, qu Victima, & Scholæ Thomisticæ, cui me totu addictum profiteor, proprius character est, a re non rixas, sed pacem, publicas vitare diss siones, & ab amaris disputantium Controver penitùs abhorrere. Cæterùm, licèt Schola T

nistica, ob reverentiam Decretis Romanorum Pontificum debitam, uno silentii, patientiæ, & modestiæ clypeo nunc se se tutetur, non tamen Gratiæ Divinæ, quàm à Sanctis *Augustino* & *Thoma* accepit, tutelam ac defensionem abjecit, quæ ot ei defensores aluit, & etiamnùm instruit, orum manus docens ad prælium. Nunquàm proctò hoc cœleste sibi commissum Depositum, in ujus defensionem omnis Dominicanus miles est, eseret Schola Thomistica, defendendæ Sanctoum *Augustini*, & *Thomæ* doctrinæ solemni juraento obstricta, sed paci ac modestiæ consulens, ilium ac judicium Romani Pontificis patientèr ræstolabitur, eadem usurpans verba, quibus anctissimus ejus Doctor Angelicus *Thomas Aquinus* usus est in Epistola *Catenæ Aureæ* præfixâ, & d *Urbanum IV.* Pontificem Maximum directâ: *uscipiat vestra Sanctitas præsens Opus vestro discuendum, corrigendumque judicio, vestræ sollicitudis, obedientiæ meæ fructum, ut dum à vobis emavit præceptum, & vobis reservetur finale judium; ad locum enim undè exeunt flumina, revertunr.* Huic itaque silentii legi, quam Schola Thoistica suis Discipulis in hac de Gratia Divina ontroversia sapientissimè imposuit, morem ipse præsentia geram, qui ejus doctrinæ lac, à Dooribus Divinæ Gratiæ *Augustino* & *Thoma* pronatum, ferè ab uberibus suxi, & nunc gusto aviter, medullitùs retineo, ardentèr prosequor, intrepidè tutari semper gloriabor. Quod si rò, me hanc silentii legem ad summos juris apis observare volente, vehementèr tamen deside- s perspectam habere Historiam Congregatio-

num De Auxiliis, digitum ad fontem intendam ubi ſitim tuam ad ſatietatem uſque explere po teris. Extant quippè omnia Acta Congregationun De Auxiliis *Thomæ Lemoſii* typis edita Lovanii ſul hoc Titulo: *Omnia Acta Congregationum ac Diſpu tationum, quæ coràm Clemente VIII. & Paulo V Summis Pontificibus ſunt celebratæ in Cauſa, & Con troverſia illa magna De Auxiliis Divinæ Gratiæ quas Diſputationes ego F. Thomas de Lemos ſuſtinui Lovanii apud Ægidium Denique anno* MDCCII Prodiit etiam Antuerpiæ anno MDCCIX. altera editio, ſed auctior & locupletior, *Hiſtoriæ Con gregationum De Auxiliis Divinæ Gratiæ ſub Summ Pontificibus Clemente VIII. & Paulo V.*, quam ſ cundis curis adornavit Clariſſimus noſter *Jacobu Hyacinthus Serry*, Sacræ Facultatis Pariſienſ Doctor, & in Sereniſſimæ Reipublicæ Venet Academia Patavina Theologus Primarius. Plu de hac Controverſia non dicam, ſed inſtar *Harp cratis*, digito labiis impreſſo, penitùs ſil bo.

D. Indica, ſi placet, cauſam, & Author iſtius Controverſiæ, quam Sæculo decimo ſexto Germania enatam fuiſſe paulò antè obſer ſti?

M. Huic Controverſiæ ſub initium Sæc decimi ſexti in Germania excitatæ initium de *Joannes Reuchlinus*, vulgò dictus *Capnio*, cu jam mentionem fecimus in Colloquio V. in Hiſt riam Sæculi XV. Plurium linguarum callenti mus fuit *Joannes Reuchlinus*, variis diſciplinis e politus, ornamentis pulcherrimis cumulatus, riis ad *Alexandrum VI.* Summum Pontificem,

nperatorem *Maximilianum*, & ad Principes Germaniæ Legationibus summâ cum laude perfunus, libris editis clarus, & toti Orbi notissimus: no verbo, *Reuchlinus Vir Magnus, nisi linguę hebraicæ mysteria Cabalicis nugamentis maculasset*, ut t *Genebrardus* in Appendice in *Innocentio VIII.* ontifice Maximo, à *Spondano* relatus ad annum CCCCXCVII. Num.XII. At enim, Hebraicæ Cabalæ Mysteriis initiatus *Reuchlinus*, adeò se Judæorum nugis & insomniis devovit, ut librum anno DXI. in lucem emiserit, contra *Jacobum Hocstratum*, seu ut alii vocant, *Hogostratum*, Ordinis Prędicatorum, & hæreticæ pravitatis per Coloniensem, Moguntinam, & Trevirensem Provincias idei Inquisitorem, qui eum redarguerat, quòd n perniciem Ecclesiæ Catholicæ judaismo plus quô faveret. Eo itaque libro, quem vulgaverat *Reuchlinus*, & in quo Judæorum libros non esse cremandos pertendebat, haud parùm offensus *Jacobus Hogostratus*, eum multorum errorum apud Theologos Academiæ Coloniensis accusavit. Datus est liber *Reuchlini* examinandus Doctori *Arnoldo De Tungaris*, qui posteà ad Doctores retulit, quæ in libro notaverat Censurâ perstringenda. De his, quæ aliquid sinistri protendebant, certior factus *Reuchlinus*, litteras protinùs scripsit ad Doctorem *Arnoldum De Tungaris*, & *Conradum Kollin*, Ordinis Præd. Professorem Coloniensem, ut eos sibi divinciret. Has *Reuchlini* litteras inseruit *Egassius Bulæus* Tomo VI. *Historiæ Universitatis Parisiensis*. Nihil tamen his litteris promovere potuit *Joannes Reuchlinus*, sed anno sequenti, seu MDXII. Academia Coloniensis eum

per literas castigavit, quòd temerariè quædam in suo *Oculari Speculo* effudisset, admonuitque ut retractaret quasdam propositiones, quarum catalogum numero XLIII. misit, ut videre est in his Universitatis Coloniensis literis, quas in citato Tomo refert *Egassius Bulæus*. Ad has Universitatis Coloniensis litteras respondit quidem *Reuchlinus* sed cùm errorum suorum palinodiam cantare nollet, tandem Academia Coloniensis in eum Sententiam tulit, ejusque librum inscriptum: *speculum oculare*, damnavit & exuri jussit anno MDXIV. Hanc Academiæ Coloniensis Sententiam approbarunt Facultates Parisiensis, Lovaniensis, Erphordiensis, & Moguntina, quarum tamen Censuras ut inanes redderet *Reuchlinus*, edidit *Epistolas obscurorum Virorum*, multo quidem facetiarum lepore condîtas, quibus ad excitandum risum, Theologorum Scholasticorum & Monachorum, barbarè latinâ linguâ scribentium, stylum expressit. Sed hunc satyricum Epistolarum librum confixit *Leo X.* Pontifex Maximus, jussitque omnibus fidelibus, ut à dicti libelli, ejusque exemplarium lectione perpetuò abstinerent, illaque igne comburerent. Eo Interdicto Pontificio nihil planè deterritus *Reuchlinus*, secundum ejusdem farinæ Epistolarum Volumen sub titulo *Clarorum virorum*, tanquàm ex titulo minimè prohibitum, sed priori multò aculeatius, ac magis salitum & piperatum publicavit, cùmque Imperatoris *Maximiliani*, ac multorum Germaniæ Procerum patrocinio frueretur, obtinuit à Romano Pontifice *Leone X.* Judices, qui Romæ Causam ejus cognoscerent, à quibus tamen post longas disceptationes, nec à Sententia damnatio-

ionis in se latâ absolvi, nec innocens unquàm de-
larari potuit. Non me fugit, *Desiderium Erasmum*
passim in suis libris & Epistolis acritèr invehi in
Monachos, ac præsertim Dominicanos, à quibus
it injustè vexatum fuisse *Joannem Reuchlinum*, ut
idere est præcipuè in Epistola, quam anno MDXV.
cripsit ad Cardinalem *Dominicum Grimaldi*, quæ-
ue in recenti ejus Operum Editione Lugduni Ba-
avorum anno MDCCIII. adornatâ extat ordine
entesima sexagesima septima, in qua hæc habet:
*d quod nuper in summo illo Viro Joanne Reuchlino,
on sine summo animi dolore conspeximus. Jam par
rat, jam tempus erat, ut homo venerandę senectutis,
is pulcherrimis studiis fueretur, ex honestissima
uvenilium semente laborum, suavissimam carperet
nessem. Conveniebat, ut vir tot linguis, tot discipli-
is instructus, hoc velut ætatis autumno divitem in-
enii proventum in universum orbem effunderet. Ad
oc erat laudibus exstimulandus, præmiis invitandus,
udio inflammandus. Et exortos audio, nescio quos,
ui cùm ipsi nihil pręclarum efficere possint, perversis-
mà vià gratiam affectant. Deum immortalem, quàm
rivolis ex nugis quantas Tragędias excitarunt! ....
Quorsùm igitur attinebat virum, & litteris & ætate
venerabilem, ob rem nihili in hujusmodi pertrahi tur-
as, in quibus jam septimum, opinor, perdit annum, &
nolestissimis involvitur litibus, non mediocri Docto-
um omnium, immò totius Germaniæ dolore & stoma-
ho.* Sic in gratiam *Joannis Reuchlini* perorat *De-
iderius Erasmus*, cui tamen hac in re nulla fides ha-
benda est. Primò, quia cum *Joanne Reuchlino* ar-
tissimâ necessitudine devinctus erat, ut patet ex
variis Epistolis, quas ultrò citròque scripserunt,
& ex

& ex eâ Apotheosi, quâ demortuum *Reuchlinum* in Cælum extulit *Erasmus* in suis *Colloquiis Familiaribus*. Secundò, magis standum est Sententiæ, quam in *Joannem Reuchlinum* tulerunt Academiæ Parisiensis, Erphordiensis & Moguntina, quàm judicio *Desiderii Erasmi*, qui non erat Theologus, sed dumtaxàt Grammaticus, ut ipsemet sæpiùs candidè fatetur, præcipuè in Epistola ad *Albertum Pium*, Principem Carpensem, quæ est ordine trecentesima trigesima tertia, in qua hæc scribit: *Complures consentientibus vocibus narrant, Romæ quemdam esse Principem Carpensem, doctum, magnæque apud purpuratos Patres auctoritatis, qui passim ac palam deprædicet, Erasmum nec esse Philosophum, nec Theologum, nec ullius solidæ doctrinæ. Atque hactenus nihil commoveor, si quis ea de me prædicet, quæ ipse tum dictis, tum scriptis ingenuè profiteor, nullis magis indignans, quàm his, qui me falsis & invidiosis laudibus onerant. Si me venditarem pro magno Theologo, aut Philosopho, meritò mihi detrahet aliquis leonis exuvium.* Quis autem *Erasmi* aliorumque Grammaticorum, quibus abundabat Sæculum XVI. declamationes præferre velit doctrinali judicio tot Academiarum, & doctissimorum Theologorum, à quibus damnatus est *Joannes Reuchlinus*? Tertiò, *Erasmus* in omnibus ferè suis Epistolis, & libris, quos attento animo perlegi, impensiùs, quàm par esset, laudat Grammaticos, & ad nauseã usque debacchatur in Theologos Scholasticos & Monachos, maximè Dominicanos, eò quòd cùm essent Fidei Quęsitores, atro carbone notarent & *Joannis Reuchlini*, & aliorum id ætatis Grammaticorum libros, in quibus Theologiæ planè rude

les multa proferebant, quæ novitatem sapiebant, & à Decretis Theologorum longè latèque discrepabant. Eam ob rem, Erasmi animum in Dominicanos exulceratum fuisse, facilè colligitur tum ex ejus Epistola CCCCLII. quam scripsit ad *Jacobum Hochstratum* Dominicanum, & in Germania Fidei Inquisitorem, qui *Joannis Reuchlini* libros confixerat; tum etiam ex Epistola CCCCLXXVII. quam direxit ad *Albertum* Cardinalem, Archiepiscopum & Principem Moguntinum, ubi Dominicanos, Fidei Inquisitores, multis calumniis insectatur, eosque his verbis canino dente mordet: *Jam pridem malè habet istos efflorescere bonas litteras, efflorescere linguas, reviviscere veteres auctores, quos antehàc exedebant tineæ, pulvere opertos, mundum ad fontes ipsos revocari. Timent suis Lacunis, nolunt videri quidquam nescire, metuunt, ne quid ipsorum majestati decedat... Porrò rem non sincero animo geri, vel ex eo licet coniicere; cùm ipsi fateantur nullum esse, neque veterum, neque recentium auctorem, in quo non reperiantur errores, etiam hæreticum facturi, si quis pertinacitèr defendat: cur cæteris omissis, in unum tantùm aut alterum inquirunt tam odiosè? Non inficiantur in multis errasse Alvarum, in multis Cardinalem S. Sixti, in multis Sylvestrum Prieratem, de his nulla mentio, quia Dominicani sunt. In unum Capnionem*, seu Joannem Reuchlinum, *clamatur, quia linguas callet..... Multa scripsit Lutherus imprudentèr magis quàm impiè, quorum hoc istos,* seu Dominicanos, *habet pessimè, quòd Thomæ non multùm tribuit, quòd minuit quæstum veniarum, quòd Ordinibus Mendicantium parùm tribuit, quòd Scholasticis dogmatibus non tantum defert, quantum Evangeli*

gelicis, quòd negligit humanas disputatorum argutias. Hæ nimirùm sunt hæreses intolerabiles. Sed his dissimulatis, prætexunt invidiosa apùd Pontificem, homines, tantùm ad nocendum, & concordes, & callidi .... Quidquid non placet; quidquid non intelligunt, hæresis est. Græcè scire, hæresis est, expolitè loqui, hæresis est, quidquid ipsi non faciunt, hæresis est. Mitto putidas alias calumnias, quibus ibidèm Dominicanos incessit *Erasmus*, eo solo nomine, quòd *Martini Lutheri, Joannis Reuchlini*, & infestos quorumdam aliorum Grammaticorum libros improbarint, damnarint, confutarint. Verùm, Dominicanos non ex odio & livore, sed ex solo tuendæ ac vindicandæ veritatis studio id egisse sat superque comprobavit eventus. Dum enim *Joannes Reuchlinus, Desiderius Erasmus*, aliique illius temporis Grammatici, qui magis verba curabant, quàm Religionis Mysteria, & quibus magis placebat verborum elegantia, quàm Theologia, passim in suis libris contra Theologos & Monachos blaterarent, eosque, tanquàm Musarum, & bonarum litterarum osores, traducerent, exortus est *Martinus Lutherus*, qui sese his Grammaticis socium adjunxit, oleum camino addidit, classicum contra Theologos & Monachos cecinit, multòque graviorem in Ecclesia excitavit tragædiam, ut ipsemet fatetur *Desiderius Erasmus* in laudata jam Epistola ad *Albertum Pium*, Principem Carpensem, his verbis: *Principiò erat bellum cum Linguis ac Latinis litteris, his ego hactenùs favi, ut admissę ornarent juvarentque recepta studia, non ut veteres professores de ponte, quod ajunt, dejicerent & servirent gloriæ Christi, non ut veterem Paganismum nobis revocarent. Hìc cùm ancipiti marte de-*

decertaretur, res per Monachos detracta est ad ne- otium fidei. Non dubito, quin audita tibi sit Reu- linica tragædia. Hìc cœpit in illos incrudescere octorum odium: mox fervente adhuc bello inter my- as & osores Musarum, exortus est Lutherus. Ita radibus quibusdam res alterius partis semper in pe- is vergentis pervicacia, tum alterius quorumdam liis, & intempestivis clamoribus hùcusque progres- est tragædia. Habes nunc exordium & infaustum xitum hujus Controversiæ *Reuchlinicæ*, quam aulò fusiùs hìc descripsi, tum ut intelligeres, lin- uarum peritiam, etsi per se utilem, absque tamen udio Theologiæ posse aliquandò perniciosam vadere; tum etiam ut vindicarem Dominicanos, on solùm contra *Desiderium Erasmum*, sed etiam ontra duos recentiores Scriptores, *Joannem Hen- icum Majum*, & *Theophilum Raynaudum*, quorum rimus in vita *Joannis Reuchlini* Phorcensis, typis ditâ Durlaci anno MDCLXXXVII. Alter verò in suis Diatribis *De Immunitatibus Cyriacorum*, magno ed inani labore persuadere moliuntur, *Joannem Reuchlinum*, fuisse insontem, & Dominicanos illum olo livore insectatos esse, quod sanè, ut ostendi, ppidò falsum est, nec à viris Catholicis in dubium evocari potest, postquàm Concilium Generale Tridentinum libros Cabbalistarum, maximè *Joan- nis Reuchlini*, confixit.

COL-

COLLOQUIUM QUARTUM,

De Conciliis tàm Oecumenicis, quàm Nationalibus, quæ vel ad profligandas Hæreses, vel ad resarciendam Ecclesiæ Disciplinam fuerunt Sæculo decimo sexto celebrata.

DISCIPULUS. JAM scio, Concilium Oecumenicum Tridentinum ad extirpandas *Lutheri*, *Calvini*, aliorumque hujus furfuris Heterodoxorum Hæreses, fuisse Sæculo decimo sexto convocatum. At, cùm non dubitem, quin privati Conventus, & aliquæ Synodi indictæ fuerint antè Concilium Generale Tridentinum, tum in causa Lutheranæ, vel Calvinianæ Hæreseos, tùm etiam in causa Reformationis Disciplinæ Ecclesiasticæ; optarem, ut in isto Colloquio juxta Ordinem Chronologicum primo loco percenseres Conventus, Acta, Colloquia, & Concilia Nationalia, quæ in Causa Lutheranæ Hæreseos Sæculo decimo sexto ante Concilium Tridentinum habita sunt. Dein, subnecteres Colloquia & Concilia Provincialia, quæ Sæculo itidem decimo sexto in Causa Calvinianæ Hæreseos fuerunt celebrata. Tertio loco eas Synodos Nationales & Provinciales constitueres, quæ ante Concilium Tridentinum in Causa Fidei & Reformationis Ecclesiasticæ Disciplinæ coactæ sunt. Postremò,

emò, de his omnibus, quæ in sacra Œcumeni- Synodo Tridentinâ statuta ac definita sunt, sereres, necnon de aliis Conciliis Nationalibus, æ Episcopi post Generalem Synodum Tri- ntinam, ad ejus executionem & observan- m promovendam, variis in locis congregave- nt.

M. Hìc juxta Ordinem Chronologicum re- ram ea quæ gessit Romanus Pontifex *Leo X.* per um Legatum *Thomam de Vio Cajetanum* Cardi- lem, Ordinis Prædicatorum, in Germaniam issum, antequàm suam contra errores *Lutheri* illam publicaret, quibus adjiciam Disputatio- s, quas Catholici Doctores habuerunt cum *utbero*, Censuras Academiarum adversùs errores lius Hæresiarchæ, ac tandem singula, quæ con- a eumdem *Lutherum* in variis Conventibus seu omitiis Germaniæ à *Carolo V.* Imperatore & aliis rincipibus ante celebrationem Concilii Tridenti- i acta sunt, prout referuntur à *Joanne Cochlæo* in *Actis Lutheri*, ex quibus facili negotio intelliges, uàm multiplici & tortuoso ingenio præditus fue- it hæresiarcha *Lutherus*, qui licèt sæpiùs damna- us ac victus, nunquàm tamen resipiscere voluit, ed suos impunè per Germaniam errores latè dif- udit. In primis, *Lutherus* anno MDXVII. contra loctrinam Ecclesiæ Romanæ de Indulgentiis ve- illum erigere cœpit, & nonaginta quinque Pro- ositiones adversùs Indulgentias edidit, quas Fo- ibus Templi omnium Sanctorum Witemburgi affixit die XXXI. mensis Octobris ejusdem anni. His *Lutheri* nonaginta quinque contra Indulgen- tias Propositionibus *Tetzelius*, Ordinis Prædica-

torum

torum Theologus doctissimus, centum & sex Pro positiones opposuit. De his certior factus Summu Pontifex *Leo X.* jussit *Luthero* ut Romam veniret eique judices dedit *Sylvestrum Prieratem* Ordini Prædicatorum, Sacri Palatii Apostolici Magistrum & *Hieronymum de Genutiis* Episcopum Asculanum At *Luthero*, sibi malè conscio, Romam venire de trectante, consensit tandèm Summus Pontife: (exoratus à *Friderico* Duce Saxoniæ, qui impensiù *Luthero* favebat) ut causam *Lutheri* examinare *Thomas de Vio Cajetanus* Cardinalis, Sedis Aposto licæ in Germania Legatus, eique Apostolico Di plomate præcepit, ut si *Lutherus* spontè se sisteret erroresque suos damnaret, in Ecclesiæ Commu nionem eum reciperet, sin minùs, accito Princi pum auxilio, eum, abjectâ omni cunctatione carceri manciparet. *Lutherus*, homo vafer & subdolus, fide à *Maximiliano* Imperatore acceptâ *Augustæ* coram Cardinali *Cajetano*, Summi Pontifi cis Legato, comparuit, à quo humanissimè exceptu: est, eique certam spem conversionis fecit. Posterá die ad ipsum rediit, & stipatus publico scribâ, qua tuor Senatoribus, & *Joanne Staupitio*, Vicario Ge nerali sui Ordinis in Germania, porrexit Legato Pontificis Confessionem Fidei, seque submisit De cretis Universitatum, præsertim Parisiensis, quam appellavit *Studiorum Parentem, & ab antiquo sem per Christianissimam, ac in Theologia florentissi mam Universitatem*. Confessionem Fidei *Lutheri* his verbis conceptã fuisse asserit *Joannes Cochlæus* in Actis & Scriptis Lutheri: *Ego Fr. Martinus Lu ther Augustinianus, protestor me colere & sequi San ctam Romanam Ecclesiam in omnibus meis dictis & factis,*

is, præsentibus, præteritis & futuris. Quod
uid contra vel aliter dictum fuit, vel fuerit, pro
dicto haberi & habere volo. Verùm, ficta ac
ulata fuit hæc *Lutheri* Confessio, non secùs ac
us protestatio, quâ per Epistolam ad eumdem
atum Apostolicum scriptam significavit, velle
uctoritati Ecclesiæ subjicere, his verbis: *Nunc*
verendissime in Christo Pater, fateor, sicut & aliàs
is sum, me fuisse certè nimis indiscretum, acrem
rreverentem in nomen Summi Pontificis. Et licèt
rimè fuerim in hanc irreverentiam provocatus,
en meum fuisse nunc intelligo, modestiùs, humi-
& reverentiùs hanc materiam tractare, & non
espondere stulto, ut ei similis efficerer. De qua
rissimè doleo, & veniam peto; & per omnia pul-
in vulgus promulgabo, sicut & sæpiùs jam feci;
que deinceps operam, ut alius sim & aliter lo-
, Deo miserente. Immò promptissimus sum, atque
limè promitto, me posthàc materiam de Indulgen-
non tractare, atque his finitis quiescere, modò illis
ue modus imponatur aut sermonis, aut silentii,
ie in hanc tragædiam suscitaverunt. Sic, ut fu-
Cardinali Legato faceret, morasque necteret,
itentiam mentiebatur Hæresiarcha ille, Causæ
nalè conscius, qui tamen paulò post, impe-
à Cæsarianis Salvoconductu, unà cum *Joan-*
aupitio, Ordinis sui Vicario Generali, clàm
git, & à Cardinali Legato ad Papam, & posteà
pa ad futurum Concilium Generale appellavit.
im anno MDXIX. habita est Lipsiæ insignis illa
to Orbe Christiano celeberrima Concertatio
iem Eckium inter & *Andream Carlostadium*, &
inum Lutherum. Erat *Eckius* Theologiæ Pro-

feſſor Ingolſtadii & Friburgi, magnumque Diſp
tatoris nomen Tubingæ, Viennæ, atque etiam
Bononiæ adeptus fuerat; quam laudem *Lutheru*
& *Carloſtadius* ei præripere conabantur. Occaſ
hujus Lipſiacæ Diſputationis hæc fuit: Nonagin
quinque adversùs Indulgentias Propoſitiones,
jam diximus, propugnandas ſuſceperat *Lutheru*
harum nonnullis Animadverſiones, ſeu Notas
prehenſorias appoſuit *Eckius*, fidei Catholicæ Ca
ſam agens. Id iniquo animo tulit *Carloſtadiu*
Archidiaconus Witembergenſis, & hanc injuria
ut putabat, ulturus, atque amico ſuo *Luthero*,
Witembergæ Prælector ordinarius erat, patro
naturus, *Eckium* ad diſputationem provocav
Certamen ſubire non detrectavit *Eckius* de vić
ria jam ſecurus. Campum itaque diſputati
mutuo conſenſu *Lipſiam* Urbem elegerunt, merc
& Univerſitate inſignem, annuente *Georgio* D
Saxoniæ, & fruſtrà repugnantibus Epiſcopo M
ſeburgenſi loci ordinario, & Theologis Lipſie
bus, qui Diſputationem ejuſmodi prohiberi
luiſſent, & omitti, quàm haberi. Magnis ig
animis concurrunt ſtrenuiſſimi Concertato
priùs tamen ſolemnitèr profeſſi, ſe ne vel latu
quidem unguem ab Eccleſia Catholica diſceſſu
nec Eruditorum judicio præituros, nec Univ
tatum auctoritati præjudicaturos. At, inter di
tandum *Carloſtadius*, cujus antea in oculis t
erat gravitas, tanta frontis contractio, ut ill
percilio alter quaſi *Rhadamantus* videretur,
pertus eſt, curtam nimis eſſe doctrinæ ſuæ ſu
lectilem, ſeque imparem eſſe viribus adve
ſui *Joannis Eckii*, qui erat vir ingenio, & alacr

idus, summâ eruditione præditus, memoriæ acitate ac singulari dono felix. Quocircà, *Carıdius*, post aliquot dies receptui canens, cessit, ıe successit *Lutherus*, qui in ea Concertatione iùs à *Joanne Eckio* ad incitas redactus, volens ;ns, cöactus est multa de Indulgentiis, de Pœntia & Absolutione Sacerdotis fateri, quæ :à infrunito ore negaverat. Fatigato tandèm *bero*, iterùm *Corlostadius*, ne omninò obmu-:e videretur, in arenam descendit disputatucum *Joanne Eckio* invicto adversario, & tanı die xv. mensis Julii ejusdem an. MDXIX. omne amen finitum est, Causaque permissa judicibus, victoriam *Joanni Eckio*, fortissimo Fidei Caicæ Athletæ adjudicarunt. *A' Lutheri* verò & *ostadii* partibus steterunt dumtaxàt Poëtæ, ımmatici, Rhetores, aliique, qui Theologos ılasticos & Monachos, tanquàm politiorum rarum osores, acritèr insectabantur. Eâ *Joan-Eckii* victoriâ excitatæ anno sequenti, seu MDXX. demiæ Lovaniensis & Coloniensis, plurimos esiarchæ *Martini Lutheri* libros flammis dis pronuntiarunt. Quod quidem animum *Lui* adeò exulceravit, ut protinùs edito famoso llo in eas petulanti stylo exarserit, totumque acerbitatis virus effuderit, in hæc verba propens: *Cùm semel malus semper præsumatur maıxta juris Regulam, nusquàm, nunquam, in nulla redendum erìt Magistris nostris quibuslibet; quo-judicium constat jam à multis annis fuisse non ò inconstans ac præceps, sed & erroneum, hæreım, temerarium & cæcum, cui nemo fidere debeat ,nisi quem Deus iratus operationibus erroris man-*

det illudi. Sic effrontem illum Hæresiarcham cl
rissimis Academiis insultare, & in eas gravissim
contumeliis ac conviciis invehi non puduit. Su
stitit aliquandiù omnium Princeps Academia P
risiensis, nec statim super Propositionibus *Marti*
Lutheri quidquam statuit. Hinc *Desiderius Erasm*
in Epistola ad *Laurentium Campegium* Cardinale
sic scribebat: *Expectatur Sententia Parisiensis Ac*
demiæ, quæ semper in re Theologica Principem
nuit locum. Ad Academiam Parisiensem *Fride*
cus, Saxonum Dux, *Lutheri* fautor, scripsit, ea
que consuluit, quid de *Lutheri* doctrina senti
dum putaret. Nihil tamen hoc anno MDXX. con
Lutherum publicavit Academia Parisiensis, qu
illius libros accurato examine ponderare, sua
que Censuram maturare vellet. At *Leo X.* Po
fex Maximus Diploma eodem anno MDXX. Ro
promulgavit, quo XLI. *Lutheri* Propositio
damnavit, ipsumque diris devovit. Tunc irâ
candescens *Lutherus*, & Pontificiæ authoritati l
lum aperto marte indicens, Jus Pontificium pal
Witembergæ combussit, Summum Pontificem
crilego ore vocavit temerarium, væsanum,
rannum, & ab eo ad Concilium provocavit. La
Principes Epistolis hortatus est ad excutien
Papale, ut ajebat, jugum, ediditque execrabi
librum, cui *Captivitatis Babylonicæ* titulum fe
in quo furiis invectus Summum Pontificem
Catholicam, Romanam Ecclesiam, instar r
di canis, mordet, dilacerat, multisque inj
& calumniis insectatur. Hinc magnum per G
maniam excitatum est incendium, ad quod re
guendum habita sunt eodem an. MDXX. Worm

In

ıperii Comitia, & ad ea *Lutherus*, datâ Cæsaris le, accitus est, ubi coràm Imperatore *Carolo V.* multis interrogatus à *Joanne Eckio*, tandèm rtrictâ fronte respondit, se neque Conciliorum :cretis posse suæ Causæ decisionem submittere, ia sæpè falluntur, sed soli Scripturæ Sacræ stare lle. Ad hanc *Lutheri* responsionem horrore perlsus est Imperator,& actutùm ad hunc Hæresiaram in ordinem redigendum promulgavit Ediım, quo *Lutherum* tanquàm Hæreticum proscrit, ejus libros flammis absumi jussit, & gravissiıs pœnas denuntiavit his, qui eum aut hospitio :ipere, defendere, sustentare, fovere dicto aut ipto præsumerent. Suum etiam anno sequenti, MDXXI. contra Assertiones ex variis *Lutheri* ris excerptas Doctrinale judicium dedit celerrima Parisiensis Academia, quo *Lutheri* doinam erroribus contra fidem & mores scatenn damnavit, ipsumque *Lutherum* ad suos ejurans errores modis omnibus compellendum esse ısuit.

D. Sic igitùr *Lutherus* à Summo Pontifice, Academiis Parisiensi, Lovaniensi & Coloniensi mnatus, ab Imperatore *Carolo V.* in Conventu ormatiensi proscriptus, in ordinem tandem re:tus est, eique omninò adempta facultas suos iùs spargendi errores?

M. De *Luthero* certè actum prorsùs ac conmatum fuisset, nisi ejus fautor *Fridericus*, Sanum Dux, illum in Arce Alstadiana abscondis, ubi scelestus ille Hæresiarcha multos infestos ipsit libros, quibus summâ pervicaciâ pestifeu suam doctrinam defendit ac disseminavit.

In Judicium Doctrinale sacræ Facultatis Parisiensis, cui se adhæsurum promiserat *Lutherus*, confestim insurrexit, & per *Philippum Malanchtonem*, sibi addictissimum, Apologiam concinnavit, cui hunc præfixit titulum: *Adversùs furiosum Parisiensium Theologorum Decretum*, & in ea Theologos Parisienses vocat Sophistas & calumniatores, aitque, Lutetiæ natam esse prophanam illam Scholasticen, quâ admissâ nihil reliquum sit, Evangelium obscuratum, Fides extincta; recepta operũ doctrina *Academia Parisiensis*, inquit impius ille Hæresiarcha, *in parte suprema, quæ Facultas Theologiæ nuncupatur, est à vertice usque ad plantam, lepra vera novissimæ, Antichristianæque & Capitalis hæreseos Mater omnium errorum in Christianitate, maxima meretrix spiritualis, quam Sol unquàm vidit, & v ra postica Inferni. Prophetatum est, temporibus Ant christi omnes hæreses in unam Camerinam confluxura mundumque perdituras. Id ego ostendere intendo Parisiis, Papæ veri Antichristi maximo fornicatio cubiculo, atque probare eos esse pejores Montani Ebionitis, & omnibus, quos commemoraverunt, hær ticis*. His conviciis Hæresiarcha *Lutherus*, ejusq sectarii celeberrimam Academiam Parisiensem proscindebant, à quibus tamen vituperari mag ejus gloria fuit.

D. Nunquid *Carolus V.* Imperator Diplo Summi Pontificis *Leonis X.* suumque Imperi Edictum, quo in Comitiis Wormatiensibus *l therum* proscripserat, executioni mandari juss illosque omnes suâ authoritate compressit multus, quos in Germania *Lutherus* exci bat?

M. C

M. Cùm nonnullos Germaniæ Principes *Lutherus* ſuis jam partibus addixiſſet, *Carolus V.* Imperator in executione cùm Pontificii Diplomatis *Leonis X.* tùm Imperialis ſui Edicti contra *Lutherum* graviſſimas difficultates nactus eſt, quas ullo pacto ſuperare haùd potuit. Mortuo ſiquidem *Leone X.* Pontifice Maximo, ad Conventum Imperialem Norimbergæ, qui abſente Imperatore anno MDXXIII. habitus eſt, *Hadrianus VI.* ſucceſſor *Leonis X.* Nuntium deſtinavit *Franciſcum Chereghatum*, Epiſcopum Aprutinum, eique duo potiſſimùm negotia injunxit, nimirùm Hungariæ à Turcarum incurſibus defenſionem, & Germaniæ à Lutheranâ Lue liberationem. Huic Legato Pontificis reſponderunt Germaniæ Principes in hoc Conventu Norimbergenſi congregati, neceſſarium eſſe ut intra annum à Summo Pontifice de conſenſu Cæſaris in aliqua Urbe Germaniæ convocaretur Concilium, & interim ſe daturos operam, ut Saxoniæ Dux, in cujus ditionem *Lutherus*, ejuſque ejus Aſſeclæ ſeſe receperant, eis prohiberet, ne quidquam de excitatis Controverſiis ſcriberent, aut publicâ luce donarent. Verùm, multos ex his Germaniæ Principibus, qui huic Conventui Norimbergenſi interfuerunt, Lutheranæ hæreſeos labe fuiſſe afflatos, proclive eſt conjicere ex lectione libelli, qui, poſt diſceſſum Nuncii, ad *Hadrianum VI.* Pontificem Maximum miſſus eſt, quique eſt editus apud *Goldaſtū* Tom. I. *Conſtitutionum Imperialium* ſub hoc titulo: *Centum Gravamina Sedis Apoſtolicæ, non ferenda Germanis.* Unus præſertim inter illos hujus Conventus Norimbergenſis Principes, videlicet *Fridericus* Saxonum

Dux, omnes Nuncii Apoſtolici conatus eluſit; quem proindè, ut *Luthero* favere deſineret, monuit *Hadrianus VI.* graviſſimis litteris, quæ extant apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MDXXIII. & Tomo II. Bullarii Romani. Alter Germaniæ Principum Conventus Norimbergæ anno MDXXIV. habitus eſt, ad quem *Clemens VII.* qui in locum *Hadriani VI.* Pontificis Maximi ſuffectus eſt, Legatum Apoſtolicum miſit *Laurentium Campegium* Cardinalem, qui veris Catholicæ Religionis incrementis intentus, cùm animadverteret, Principes Germaniæ, in varias partes diſtractos, nolle in hocce Conventu opportuna ad deprimendam Lutheranam audaciam adhibere remedia, Principes cùm Eccleſiaſticos, tùm Laïcos ſecum conſentientes Ratiſponæ collegit, à quibus in rem Eccleſiæ Catholicæ juſſum eſt, ut Wormatienſe Imperatoris *Caroli V.* Edictum executioni mandaretur, in Miſſæ celebratione nihil mutaretur, Monachi Apoſtatæ punirentur, & ut Legati Apoſtolici Conſtitutio de Cleri Germanici Reformatione triginta quinque capitibus comprehenſa ſedulò obſervaretur. Pro conſervandâ etiam apud Helvetios Catholica Religione habitus eſt anno MDXXV. in Oppido *Baden* percelebris Conventus, in quo Catholicos inter & Lutheranos inſtituta fuit Diſputatio. Quod quidem ut clariùs intelligas, obſervare debes, *Vldricum Zuinglium*, cujus in ſuperiori Colloquio mentionem fecimus, Pagum Tigurinum, qui unus eſt ex tredecim Pagis, ſeu, ut ajunt, Helvetiæ Cantonibus, peſtiferâ Hæreſi corrupiſſe, Sacras Imagines evertiſſe, Miſſam & Euchariſtiæ adorationem abrogaſſe, novumque Sacramentari

Cœn

œnæ, annuente Senatu Populoque Tigurino, ri-
m instituisse. Ea sacrilega novitas ubi aliis duo-
cim Pagis, seu Cantonibus, innotuisset, statim,
in tota Helvetia periclitaretur Catholica Reli-
o, Conventum indixerunt in Oppido *Baden* Hel-
tiorum, ut de præcipuis Religionis Controver-
s Catholicos inter & Lutheranos haberetur Di-
utatio. Qui pro Lutheranorũ doctrina disputare
bebant, erant *Vldricus Zuinglius*, & *Joannes*
colampadius. Catholicorum verò partes defen-
ri erant *Joannes Faber*, Constantiensis Episcopi
carius Generalis, & *Joannes Eckius*, qui, ut an-
à diximus, Lipsiæ cum Hæresiarcha Luthero
blicè disputavit; & *Thomas Murrenus*, vel *Mur-*
us. Hæc Disputatio, communi duodecim Hel-
tiæ Pagorum, seu Cantonum, calculo instituta,
quatuor Episcoporum consensu fuit approbata.
Vldricus Zuinglius, rejectà omni fide publicâ,
Salvoconductu, qui ei offerebatur, nunquàm
cedere voluit, ei tamen ex parte Lutheranorum
fuerunt *Oecolampadius*, *Imel*, *Berchtoldus*, *Hal-*
us, & *Vlricus Studerius*, cum quibus strenuè di-
utavit ex parte Catholicorum *Joannes Eckius*,
Victor semper evasit. Quò factum est, ut pu-
co Helvetiorum Decreto & Edicto sequentes
æ Catholicæ fidei propositiones in hoc Conven-
Baden fuerint confirmatæ. I. *Verum Christi Cor-*
s ejusque Sanguis præsentia sunt in Sacramento
ltaris. II. *Quæ & verè offeruntur in Officio Missæ*
o Vivis & Defunctis. III. *Virgo Maria, aliique*
ncti Cœlicolæ invocandi sunt ut intercessores. IV. *Do-*
ini Nostri Jesu Christi, ejusque Sanctorum Imagines
lendæ non sunt. V. *Post hanc Vitam Purgatorius*
est

est ignis. VI. *Pueri etiam Christianorum in peccato Originali nascuntur*. VII. *Baptismus Christi, non Joannis, tollit Originale peccatum*. His ergò facta est conformis publici Decreti Sententia, quâ, ut ait *Joannes Cochlæus*, doctrina *Lutheri*, velut perversa, multisque judiciis solemnitèr condemnata per *Leonem Decimum* Pontificem Maximum, per præclaras Universitates Parisiensem, Lovaniensem, Coloniensem &c. Helvetiæ plebi duodecim Pagorum, seu Cantonum interdicta est, & antiqua Catholicæ fidei observatio approbata, vetitumque, ne quid immutaretur temerè in Missa, in Sacramentorum administratione, in Sacris Cæremoniarum Ritibus, Jejuniorum, Orationum, Confessionum, Feriarum, Oblationum, Invocationum, Exequiarumque pro Defunctis. His seme statutis, duodecim illi Helvetiæ Catholici Pagi seu Cantones, Oratores miserunt ad Tigurinos ut dolorem suum de abjectâ ab eis fide Catholica Hæresique susceptâ illis significarent. Sed tam justæ Catholicorum expostulationis nullam pror sùs rationem habuerunt Tigurini, & ad omnia eo rum Monita aures obturarunt, & Hæreseos tenebri excæcati oculos clauserunt. Quin, quod magi deplorandum est, duo alii Helvetiæ Pagi, seu Car tones, Bernartes videlicèt & Constantienses, ar no MDXXVIII. à Catholica Religione ad *Zuingl* Sectam defecerunt, quos posteà secuti sunt Bai leenses, Schafhusiani, Santgallenses, Mulhusani & Bielenses, adeò ut ex tredecim Helvetiæ Pagi seu Cantonibus, quinque dumtaxàt Pagi, seu Ca tones, in Fide Catholica constantèr perseverav rint, qui tamen numero licèt & armis inferiores
div.

ivinâ eis opitulante protectione, septem alios agos, seu Cantones Helvetiæ, quos Hæretici ocıpabant, consertis præliis sæpiùs vicerunt ac deellarunt. Horum quinque Helvetiæ Cantonum ı Fide constantiæ, in præliis fortitudinis, in exonendo se suaque omnia pro avita Religione Caıolicâ asserendâ magnanimitatis memoriam, lauem & gloriam nullo ævo intermorituram, legesis oud *Odoricum Raynaldum*, & *Henricum Spondanum* d annum MDXXXI. Testatur etiam Cardinalis *Pavicinus* lib. 3. Historiæ Concilii Tridentini cap. 8. um. 2. horum quinque Helvetiæ Cantonum, qui idei Catholicæ indivulsè adhæserunt, bellicæ virıti tribuendum esse, quod nunc septem sint Heletiæ Pagi, seu Cantones, qui Catholicam Reliionem publicè profitentur, & in uno ex sex aliis agis seu Cantonibus, qui dominio hæreticorum ıbjiciuntur, longè plures numero sint Catholici, uàm hæretici. Hìc autem obitèr observare debes, *uinglium*, cujus Secta in sex Helvetiæ Cantonibus tiamnùm dominatur, gravissimam cum *Luthero* issensionem habuisse occasione doctrinæ de reali ræsentia Corporis & Sanguinis Christi in Euchaistiæ Sacramento, quam *Lutherus* admittebat, *uinglius* verò negabat. Tentavit quidem *Philipus* Hassiæ Lantgravius concordiam Lutheranos ıter & Zuinglianos procurare, & eam ob rem Conventum Marpurgensem anno MDXXIX. convoavit, ad quem convenêre *Zuinglius*, *Oecolampadius*, *Bucerus*, & *Hedio* ex una parte, ex altera verò *Lutherus*, *Melanchton*, *Justus Jonas*, *Osiander*, *Brenius*, & *Agricola*, qui tamen de Cœna Domini unquàm consentire potuerunt, ut constat ex illius

Mar-

Marpurgensis Conventus Actis, quæ prolixè refert & exponit *Hospinianus* Part. II. *Historiæ Sacramentariæ* pag. 119. & sequentibus.

D. Quem tandem exitum habuerunt illi Conventus, quos *Carolus V.* Imperator, ac Germaniæ Principes in Causa Lutherana ante celebrationem Concilii Tridentini convocarunt?

M. Infaustum sanè exitum habuerunt illi Conventus, in quibus tandem Lutherani suæ Sectæ in Germania publicè profitendæ libertatem obtinuerunt. In Conventu siquidem Germaniæ Principum, jussu *Caroli V.* Imperatoris anno MDXXIX. Spiræ coacto, cui adfuit nomine Pontificio *Joannes Thomas* Comes Mirandulanus, noluerunt Principes Lutherani, scilicèt *Joannes* Saxoniæ Semptemvir, *Georgius* Brandeburgensis Elector, *Ernestus* & *Franciscus* Luneburgi Duces, *Philippus* Hassiæ Lantgravius, & *Wolfangus*, Princeps Anhaltinus, parêre Decreto, quo à Catholicis Principibus hujusce Conventus Spirensis sancitum erat, ut Hęreticorum Sacramentariorum & Anabaptistarum Sectę undique pellerentur, ut Missæ celebratio ubique libera esset, in iis etiam regionibus, ubi Lutherana labe grassabatur, & ut Evangelium exponeretur ex Patrum, quos Ecclesia approbaverat, interpretatione. Huic, inquam, Catholicorum Principum Decreto palàm contestati sunt citati Principes Lutherani, sibi integrum non esse obtemperare, dictitantes, illud esse Evangelicæ veritati contrarium, indèque, ut asserunt viri eruditi, Lutheranis inditum est *Protestantium* nomen. Eô laïcorum suæ Sectæ Principum auxilio fulti Lutherani, audaciores facti, suam Fidei professionem à *Philipp*

M

Melanchtone adornatam obtulerunt *Carolo V.* Imperatori in Comitiis Augustanis habitis anno MDXXX. Huic Fidei professioni, quæ *Confessio Augustana* fuit nuncupata, subscripserunt mox memorati Principes Germaniæ Lutherani, ac paulò post, seu anno MDXXXI. ad suæ Sectæ libertatem armis tuendam Smalkadæ fædus injerunt, quod *Smalkadicum* à loco fuit appellatum. Eô Lutheranorum Germaniæ Principum fædere, & formidoloso armorum *Solimani* Turcarum Imperatoris adversùs Germaniam apparatu territus *Carolus V.* Imperator, Comitia indixit anno MDXXXII. Ratisponæ, in quibus, ne irritaret crabrones, concessit Lutheranis inducias, constituitque, ut nemini usque ad Concilium Generale in Causa Religionis facesseretur negotium. Quin, idem Imperator, ut jam in primo Colloquio observavimus, excessit in Causa Lutheranâ suæ auctoritatis limites. Nam postquàm Concilium Generale Tridentinum, indictum à *Paulo III.* Pontifice Maximo, jam esset inchoatum anno MDXLV. sed biennio post, ob contagiosum morbum, qui Tridenti grassabatur, Bononiam (reclamantibus Hispaniæ Episcopis, & Cæsareis Oratoribus) esset translatum, adeòque occasione illius dissidii maneret suspensum, *Carolus V.* durante adhùc eâ Concilii Tridentini suspensione, inconsulto Romano Pontifice, promulgavit in Comitiis Augustanis anno MDXLVIII. Libellum, *Interim* nuncupatum, solâ imperiali authoritate procusum, in quo formulam doctrinæ & cæremoniarum in Germania tenendarum interim præscribebat, donec de universis Religionis Controversiis in Concilio Oecumenico decretum esset.

esset. At hic intempestivè à *Carolo V.* Imperatore editus Libellus, *Interim* appellatus, statim ab Ecclesia Catholica fuit reprobatus, novasque inter Lutheranos Germaniæ turbas, ac Sectas excitavit, sicut jam observavimus in præcedentibus Colloquiis. En, proh dolor! infelicem exitum, quem habuerunt tot Conventus, seu Comitia Imperii, quæ in Germania ante Concilium Tridentinum celebrata sunt, de quibus verè dici potest: *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

D. Percense nunc Acta, Colloquia, Statuta & Concilia Nationalia, quæ Sæculo XVI. in Causa Calviniana in Galliarum Regno fuerunt convocata.

M. Laudabo in primis celeberrimæ Academiæ Parisiensis in tuenda Catholica Religione indefessum studium, insignemque illam, quam no modò Galliarum Regno, sed toti Ecclesię in Calvinianæ Hæreseos extirpatione præstitit operam sine qua profectò grave impendisset periculum, n idem malum Galliarum Regno accideret, quo Sæculo XVI. contigisse dolemus Regnis German co, Bohemico, & Anglicano, ubi Universitate Witembergensis, Pragensis, & Oxoniensis cù fuerint in confutandis Hæreticis remissiores, Hæresis tandèm invaluit, & avitam fidem exulare cöegit. Vix in Galliis emerserat Calviniana Hære sis, cùm Facultas Parisiensis viginti quinque Art culos ei è diametro oppositos, quasi Formulam C tholicæ doctrinæ, die x. mensis Martii anni MDXL publicavit, omnesque sui Ordinis Doctores Baccalaureos ad subscribendum iis obstrinxit, ju sitque rex Christianissimus *Franciscus I.* ut omn

Par

Parochi Sacra illa Catholicæ doctrinæ Axiomata Fidelibus exponerent. Editi sunt isti viginti quinque Sacræ Facultatis Parisiensis Articuli apud *Fontanonem* Tomo IV. Collectionis Regiarum Constitutionum, eosque ad præmuniendos Fideles contra Calvinianam Hæresim Concilium Narbonense celebratum anno MDLI. promulgari præcepit his verbis: *In lucem edita sunt à Dominis Doctoribus Facultatis Sorbonæ Parisiensis Christianæ Legis Axiomata die X. Martii anni salutis nostræ* MDXLII. *facta: quibus quæcumque hactenùs dicta sunt, consentanea intelligi, speciatim exprimi, & promulgari volumus. Quæ quidem tanquam vera, Orthodoxa, & Christianæ Religioni consona recipimus, eaque prædicari, & palam exponi in Sacrificio Missæ faciendo, & Concionibus habendis exactè jubemus. Quod qui factum noluerit, veluti refractarium, ex Christianorum communitate exterminandum judicamus.* Quantùm suæ Sectæ in Galliis propagandæ officerent viginti quinque illi Articuli à Sacra Facultate Parisiensi super Capitibus Fidei nostræ controversis editi, probè intellexit Hæresiarcha *Calvinus*, qui subindè graviter stomachatus, *Antidotum*, contra prædictos illos Articulos scripsit petulantissimum, insipidis salibus, scurrilibus jocis, & injuriis à capite ad calcem scatens, in quo Parisienses Theologos, acerrimos illos ac fortissimos Fidei Catholicæ defensores, & errorum, quos disseminabat, insectatores, *Gregem porcorum* appellat virulentissimus ille Hæresiarcha. Cùm igitur Sacra Parisiensis Facultas impiæ *Calvini* doctrinæ sese tanquàm murum æneum opponeret, non potuit nefanda illius Hæresiarchæ Secta sub Regibus Christianissimis

mis *Francisco I. Henrico II.* & *Francisco II.* altas in
Galliis agere radices. At, mortuo Rege *Franci-
sco II.* die v. mensis Decembris anni MDLX. & in ejus
locum suffecto ejus fratre *Carolo IX.* qui anno
dumtaxàt decem natus, administrationi Regni im
par erat, Princeps *Condæus*, Hæreticorum Calvinista
rum in Galliis Dux, è carcere, in quem sub Reg
Francisco II. conjectus fuerat, liberatus est, ejusqu
frater *Henricus* Rex Navarrus, Calvinianæ Hære
seos labe infectus, cum *Catharina Medicæa*, Regi
Caroli IX. matre, suis, quàm Ecclesiæ commodi
magis addictâ, & in Calvinistas propendente, to
tum Galliarum Imperium divisit. Hinc Catholic
Fides in Galliis vacillare ac periclitari cæpit, a
missis ad concionandum Calvinianis Ministris,
irrepentibus in Aulam Viris Nobilibus, qui Ca
vinianæ Sectæ favebant. Ingruente itaque peric
lo, ne juvenis adhùc rex *Carolus IX.* eorum rati
nibus persuasus, sineret aliquid in damnum Fid
decerni, Rector Universitatis Parisiensis, veh
mentèr dolens, Ecclesiasticam pacem in Galli
perturbari, avitam Religionem labefactari, ac vi
lari Catholicam Fidem, his malis obviam eundu
ratus, habito consilio, Regem adiit, Libellum su
plicem ei porrecturus. Sed Aulicorum sibilis e
plosus, vixque ad Regis Colloquium admissu
tandèm ad selectorum quorumdam Cætum, q
negotia Regni tractabant, remissus est. Interea
Catharina Medicæa Regina mater, futuri event
spe pendula fluitans, ut sibi, suoque filio *Carolo I*
Imperium firmaret, utrique parti æquam se pr
stabat, tempus magis opportunum expectans. Fe
ventibus tamen hinc indè Disputationibus, co
cei

sit Regina Colloquium Catholicos inter & No-
tores apud *San-Germanum*, Regiam Villam pro-
Parisios, quod tamen parùm utile fuit, cùm in
Novatorum pertinacia vinci haud potuerit. Eo
n-Germano Colloquio aliud, nihilô Ecclesiæ
lius, Hæretici à *Catharina* Reginâ matre, quæ eis
politicas rationes & privata commoda nimiùm
ebat, obtinuerunt Colloquium anno MDLXI. ha-
dum *Poissiaci*, quod est Oppidum ad Sequanam
nen, Lutetiâ distans septem circiter milliaribus
licis, ubi insigne ac Regium est Monasteriū Vir-
um Ordinis *S. Dominici*. Tentavit quidem Sacra
ultas Parisiensis impedire, ne hoc Colloquium
istris Hæreticis errores suos defensuris conce-
tur, utque ad synodum Tridentinam Oecume-
m remitterentur. Verùm, in ea tam justa postu-
ne repulsam passa est celeberrima Facultas, &
es Ministrorum Calvinistarum à Regina matre
arina admissæ sunt. Quapropter, die nonâ men-
eptembris ejusdem anni MDLXI. in prędicto Mo-
rio Virginum Ordinis *S. Dominici* huic Col-
io Poissiacensi initium datum est, eique inter-
unt cum Adolescente Rege *Carolo IX.* & Regi-
tharina ejus matre, Rege Navarræ, aliisque
cipibus regii sanguinis, sex S.R.E. Cardinales,
nius, *Turnonius*, *Castillioneus*, *Lotharingius*,
niacus, & *Guisius*, ac quadraginta circiter
opi, cum delectis Theologis Parisiēsibus *Clau-*
penceo, *Claudio Sanctesio* Canonico Regulari,
is. Ex parte verò hæreticorum adfuerunt tre-
n ejusdem abominationis homines Zuingliani
lviniani Sacramentarii, quos inter eminebant
orus Beza, præcipuus *Calvini* discipulus, *Au-*
V *gu-*

gustinus Marloratus, Joannes Malo, Petrus Marty & *Joannes Spina*, omnes ferè Regularium Ordinu Apoſtatæ. Sed omnium impudentiſſimum ſeſe pr didit *Theodorus Beza*, quippè qui Comminiſtroru nomine perorans, & de Euchariſtia verba facien in hanc execrandam prorupit blaſphemiam: *Ta tùm à Sacramento Euchariſtiæ diſtare Corpus Chriſ quantùm ſupremum cælum à terra*. Ad quam *Be* blaſphemiam Pręſulum Corona, omneſque Cath lici inhorruerunt, & non ſecùs ac Patres Conc Nicæni ad Hæreſiarchæ *Arii* contra conſubſt tialitatem Verbi Divini blaſphemias, aures obturarunt. Cùm dicendi finem Beza feciſſ Cardinalis *Turnonius* ad Regem converſus, eu vehementèr adhortatus eſt, ut, ſpretis *Bezæ* clamationibus, in avita Religione, quam Ga Reges à *Clodovæo* profeſsi fuerant, & in qua ipſe inſtitutus, conſtantèr permaneret, addidit Catholicos Antiſtites hanc *Bezæ* Pſeudo-Min Orationem tam luculenter confutaturos, ut clariùs Calvinianæ Religionis omnibus pateſc falſitas, & Catholicæ Fidei confirmaretur ver Id reapsè ita contigit. Die ſiquidem XVI. Sep bris Cardinalis Lotharingius, totius Eccleſi Ordinis nomine Orationem habuit de Ec Auctorirate, & de præſentia reali Corporis Sanguinis Chriſti in auguſtiſſimo Euchariſt cramento, in qua multa tam copiosè, tan ditè, tam præclarè dixit, ut illos omnes, qui Calvinianæ ſtudio non erant obcœcati, in rationem rapuerit, ſuumque adverſarium *B* tùm Cauſæ, quam defendebat, meritis, tù genii vi, eruditionis ubertate, argumento

ndere, & eloquentiæ efficaciâ, longo intervallo
eravit. Noluit attamen obstinatissimus *Theo-*
us Beza confessas veritati præbere manus, &
tori porrigere herbam, sed, consentiente Re-
a matre *Catharina*, diebus XXIV. & XXVI. ejus-
i mensis Septembris, de natura, auctoritate &
is Ecclesiæ & de aliis Capitibus disputationem
ituit, in qua *Claudius Espenceus*, & *Claudius*
Jesius, Sacræ Facultatis Parisiensis Theologi,
lquid ille hæreticus contra Catholica Dogma-
emerè effutierat, eruditissimè confutarunt.
c *Jacobus Laines*, Societatis Jesu Præpositus
eralis, vir non minus doctrinâ, quàm pietate
picuus, & Cardinalis Ferrariensis Legati Apo-
ci, qui præsens aderat, Theologus, hanc Hæ-
orum audaciam ac pervicaciam diutiùs ferre
valens, italico Idiomate peroravit, & incre-
i libertate Reginæ ostendit, perniciosa esse,
Hæreticorum cum Catholicis Colloquia, ad
cilium Tridentinum Oecumenicum hosce Mi-
os hæreticos esse remittendos, ad quos eru-
dos & ad veritatis Confessionem, Ecclesiæque
item revocandos, si Collationibus, Colloquiis
isputationibus Catholicorum opus esset, his ta-
actionibus nec Reginam, nec Principes Laicos,
d solos Præsules & Doctores interesse debere.
: in modum finito eo Colloquio Poissiaco, Mi-
hæretici, jubente Regina, suam condiderunt
nulam Fidei circà Eucharistiæ Sacramentum,
è vestigio Theologorum Parisiensium judicio
issa, ab illis post accuratum examen repu-
est, tanquàm *insufficiens*, *captiosa*, *hæretica*,
esque plurimos contra Sanctissimi Sacramenti

Altaris institutionem continens. Hanc Parisiensi
Theologorum Censuram omnes ad unum Præ
les Ecclesiæ Gallicanæ approbarunt, & die
mensis Octobris ejusdem anni MDLXI. ad Regin
scripserunt, se unanimi consensu decrevisse, *Th*
dorum Bezam, ejusque Socios in suis erroribu
damnatis opinionibus pertinaciter perseveran
non esse ampliùs audiendos, nisi antehàc subs
berent huic Catholicæ Fidei de Sacramento A
ris Formulæ his verbis conceptæ: *Credimus &*
fitemur in Sacramento Altaris verum Corpus & .
guinem Jesu Christi existere realiter & transub
tialiter sub speciebus panis & vini, vi & pot
Divini Verbi prolati à Sacerdote, solo Ministr
hunc effectum ordinato, secundùm institutioner
mandatum Domini nostri Jesu Christi. Huic C
licæ Fidei Formulę subscribere detrectarunt
stri Calviniani, qui, ut mox dixi, omnes f
perditissimi erant Regularium Ordinum Apo
quos tamen malitiâ & nefandis turpitudi
longè superabat *Theodorus Beza*, vir nequissi
qui ob præposteram libidinem, seu Sodomia
quaapud Senatum Parisiensem accusatus, fi
timens, è Gallia, unà cum sua concubina a
Genevam, omnium scelerum sentinam, &
ratorum perfugium, ubi Hæresiarcham *Jo*
Calvinum habuit Magistrum, dignum sanè
operculum, & pessimi corvi malum ovum. S
de *Theodori Bezæ* vitæ turpitudine, lascivi
bus, erroribus, seditiosis consiliis, stragib
Catholicos editis, bellicis agitationibus, aliis
eum spectantibus, scire desideres, legesis S
res probatissimæ fidei *Claudium Sanctesium*

onsione ad Apologiam *Bezæ*, *Balduinum* in alia sponsione ad ejus calumnias, *Bolsecum* in ejus vi-, *Florimundum Ræmundum* in Ortu Hæresum, & os, quos *Rescius* recenset in *Evangelicorum Se-rum Centuriis*.

D. Sic igitur absque ullo fructu solutum istud Poissiacense Colloquium?

M. Catholicam veritatem de Calviniana resi in Colloquio Poissiacensi triumphasse facicolligitur, ex dolis, malisque artibus, quas dissimulandam fidem suam adhibuerunt Mini- Calviniani. Observat quippè *Lucas Osiander* æreticus licèt lutheranus) in sua *Historiæ Eccle-licæ Epitome*, Calvinistas, cùm antè aliquot nos pax publica data esset Lutheranis, qui in rmania Confessionem Augustanam profiteban-, dictitasse, eam pacem ad se etiam pertinere, òd & ipsi Confessionem Augustanam itidèm plecterentur; at cùm in Colloquio Poissiacensi nistri Calviniani à Cardinali Lotharingio, aliis- Prælatis & Doctoribus urgerentur, ut Con-ioni Augustanæ subscriberent, illos assentiri uisse, eò quòd in ea Confessione Augustana nitteretur Dogma de reali præsentia Corpo- & Sanguinis Christi in Eucharistia, quod ipsi ciabantur. Sic omnibus palàm innotuit, Se- Calvinianæ Pseudo-Ministros calidum & fri-um simul ex eodem ore perflare, & circa Eu-ristiæ Sacramentum aliam in Germania, aliam Gallia profiteri fidem.

D. Nunquid Ministri Calviniani susceptæ hoc Colloquio Poissiacensi ignominiæ pudore usi, hæresim tandem abjurarunt, suosque se-

ctarios ad Catholicæ Religionis veritatem revo carunt?

M. Solent Hæresiarchæ, ut sæpiùs te mo nui, nova suæ doctrinæ figmenta perditè amar pugnaciùsque defendere, se suaque mirari, impensè jactare: quæcumque senserint aut cog tarint, tenacissimè credere, credique ab omn bus tanquam ex oraculo dicta velle; secùs quiqu sentiant, iis nihil esse vilius, imperitius, pro phanius affirmare. Quò fit, ut, cùm omnes ac ingenium habeant, quod adusta quædam bil inflammat, acuit superbia & amor excellenti labor, vehemensque studium obfirmat, nu quam velint, licèt convicti, ab errore resilire ad meliorem frugem sese recipere. Tales fuer Ministri Calviniani, qui, licèt in Colloquio Po siacensi victi fuissent ac confusi, tantùm tam abest, ut palinodiam decantare voluerint, ut p tiùs sibi intùs canentes, victoriam sibi vindica rint, ut constat ex thrasonicis illis Epistolis, qu *Theodorus Beza* ad Hæresiarcham *Joannem Cal num* scripsit. Sed hanc inanem jactantiam *Th dori Bezæ*, hominis, præter ingentem audaci insigniter impudentis ac temerarii, repressit i suis de Colloquio Poissiacensi Commentariis *C dius Spenceus*, Theologus Parisiensis, qui p sens aderat, & Catholicorum Victoriæ testis c latus fuit. Huic Catholicorum victoriæ aliam adjungere placet, quam doctissimus *Jacobus uy Perronius* Ebroicensis Episcopus, & paulò Cardinalis, de *Philippo Mornæo Plessio*, No Normanno, Salmuri Præfecto, præcipui i Calvinistas nominis, & Ecclesiæ Romanæ in

sisl

ſimo hoſte, retulit in altero Colloquio ſeu Col-
:ione, quæ coram Chriſtianiſſimo Rege *Henri-
IV.*& ſelectis ex utraque parte judicibus habita
: ad Fontembellaqueum propè Pariſios. Huic
ollationi, ſeu Diſputationi locum dedit liber,
ıem Gallico idiomate edidit *Mornæus Pleſſius* De
iſſæ abuſibus, eleganti quidem ſtylo, & polituli
rmonis comptus elegantiis, ſed innumeris Patrũ
ſtimoniis aut falſis, aut interpolatis, aut in ſi-
ſtrum ſenſum detortis ſcatens, in quibus citan-
ıs *Mornæus Pleſſius* deceptus fuerat à ſuis Mini-
ris, qui ejus calamo abutentes ſuggeſſerant ei
ıca Patrum falſata, corrupta, truncata, & con-
ario penitùs ſenſu relata, quæ ipſe, abſque ulla
ia diſcuſſione, ſuo operi intexuerat. Hunc li-
rum malè conſarcinatum cùm *Jacobus Perronius*
erlegiſſet, ut erat in Sanctorum Petrum lectio-
e, & in tractandis Controverſiis ſolertiſſimus,
c verſatiſſimus, quingenta ampliùs loca ex Pa-
ibus antiquis & Scholaſticis Doctoribus eo in-
bro adulterata ac falsò citata eſſe ſe demonſtra-
urum recepit. Id iniquo animo tulit *Mornæus
Pleſſius*, & à Rege *Henrico IV.* poſtulavit, ut Col-
ationem indiceret, Judices probitatis ac doctri-
ıæ perſpectæ nominaret, qui citata ab ipſo Pa-
rum teſtimonia accurato criterio examinarent.
Annuit Rex, Collationem apud Fontembella-
queum indixit, integerrimos & doctiſſimos Judi-
es hinc inde ſelegit, ſuâque præſentiâ hanc Col-
lationem cohoneſtare ac dignari voluit. Produ-
ctis itaque in medium Sanctorum Patrum Operi-
bus, *Jacobus Perronius* Plurima eorum teſtimo-
nia perperàm à *Mornæo Pleſſio* citata, de indu-

ſtriâ vitiata, & corrupta oculis Judicum ſubjecit. Quò factum eſt, ut *Mornæus Pleſſius*, quaſi repentino fulmine ictus, & vehementiſſimo lapſuum ſuorum dedecore confuſus, in graviſſimum morbum cùm vomitu & membrorum tremore inciderit, & ad curandam valetudinem ſuam Salmurum ſeſe receperit. Sed, ne *Mornæus Pleſſius*, ſecutus exemplum *Theodori Bezæ*, ſibi triumphum accineret, & ea, quæ in hac celebri Collatione facta fuerant, inficias ire, aut eludere poſſet, *Jacobus Perronius*, immortale Eccleſiæ Gallicanæ decus, ad ora hæreticorum obſtruenda, luce publicâ donavit Acta celebris hujus Collationis regiâ auctoritate & approbatione munita, in quibus Calviniſtæ perpetuam ignominiæ ſuæ memoriam, Catholici verò tam inſignis victoriæ monumentum habebunt ære perennius. Cæterùm, quòd maximè dolendum eſt, Calviniana Hæreſis, etſi à Catholicis Doctoribus ſæpiùs in Colloquiis, Diſputationibus ac Collationibus victa ac profligata fuiſſet, inſtar tamen Hydræ ſuis redivi-va cladibus latè per Gallias propagabatur. Conſcendebant fidentèr Calviniani Miniſtri in Templorum pulpita, Buccinatores exitioſæ doctrinæ, ludimagiſtros captabant, quorum operâ teneræ puerorum mentes occuparentur; propria Gymnaſia, tanquam emporia doctrinæ ſuæ, ſibi vindicabant, Doctores Catholicos vexabant calumniis, appetebant contumeliis, modis omnibus infamare ſtudebant, præſertim viros profeſſione vitæ ac nomine Religioſos, quos omni apud populum auctoritate ſpoliabant. Uno verbo, nullus erat locus tam clauſus, tàmque diligenti cuſto-

łodiâ munitus, in quem aditum, qualicumque nodo, non reperiret Calviniana Hæresis, divi-um opibus & potentiis instructa; in Aulam Re-gis, in Palatia Principum, in Forum, in Scholas, n Mulierculararum circulos, in Officinas opificum rrepserat, ac concitatis intestinis Bellis ultimum Galliarum Regno exitium propediem allatura rat, nisi Christianissimi Reges divino protecti uxilio, cùm in lenioribus remediis jam per Epi-copos & Theologos tentatis nulla spes esset, ad criora descendissent, Calvinianæ Hæresi omnia estilenti afflatu suo contaminanti, & teterrimum rirus suum longè latèque spargenti bellum indi-issent, atque Hæreticorum ruinâ ignem extin-issent, ne tota Gallia eodem incendio confla-raret.

D. De Comitiis & Collationibus, necnon le Disputationibus & Colloquiis, quæ tàm in Germania Sæculo XVI. in Causa Lutheranâ, quàm n Gallia in Causa Calviniana habita sunt, satis actenùs disseruimus; nunc recto Ordine ea Con-ilia percensere debes, quæ eodem Sæculo variis n locis, sive ad vindicandam contra Hæreticos Catholicam Fidem, sive ad restaurandam colla-sam Ecclesiæ Disciplinam indicta sunt, antequàm elebraretur Oecumenicum Concilium Tridenti-num, cujus fuerunt veluti præludia.

M. Incipiam à Synodo Generali Latera-nensi V. cujus historiam quò magis perspectam abere possis, rem paulò altiùs repetere necesse est. Exorto inter *Julium II.* Pontificem Maximum & *Ludovicum XII.* Galliarum Regem gravissimo dissidio, cujus causam jam aperuimus in præce-denti-

dentibus Colloquiis, pax Ecclesiæ perturbata est, & Bellum hinc inde exarsit acerrimum, quod occasionem dedit novem Cardinalibus, jam iratis Summo Pontifici, & auctoritate *Maximiliani* Imperatoris, & *Ludovici XII.* Regis Christianissimi, fultis, Concilium Pisis contra *Julium II.* anno MDXI. convocandi, eo videlicèt prætextu, quòd Summus ille Pontifex non staret promissis, nec juramento suâ in electione præstito, de Generali convocando Concilio, intra primum à sua consecratione biennium, pro reformandis Ecclesiæ moribus, & ineundâ inter Principes Christianos concordiâ. In eo itaque Concilio Pisano congregati pauci illi Cardinales, & omnia ex pravis tantùm animi motibus agentes, celebrarunt tres Sessiones, quibus peractis, Concilium istud Pisanum transtulere Mediolanum, ubi, postquàm Sessiones quartam & quintam absolvissent, tandèm in Sessionibus sextâ, septimâ, & octavâ, quæ ultima fuit, eò audaciæ proruperunt, ut excusso penitùs obedientiæ jugo, Pontificem Maximum *Julium II.* citarint, contumaciæ accusaverint, eumque ab omni Pontificatus administratione tam in spiritualibus, quàm in temporalibus suspenderint. Quibus peractis, cùm Mediolani non essent tuti Lugdunum in Galliis confugere compulsi sunt.

D. Verè istud Concilium Pisanum appellari debet Schismaticorum Conciliabulum, nec dubito, quin ab universa Ecclesia repudientur, ac damnentur omnia, quæ in eo gesta ac statuta sunt.

M. Rectè dicis, ac semper Ecclesia Catholica prædictum Pisanum Conciliabulum justis de

causis

causis rejiciendum planè ac damnandum censuit. Primò, quia hujus Conventus Pisani tumultuaria convocatio à pauciori numero Cardinalium *Julio II.* legitimo Pontifici infensorum facta est, eo repugnante, cui tamen ex jure & officio incumbit convocare Concilium Generale, quale esse Concilium Pisanum pertendebant segreges illi Cardinales, sicut ipsis exprobrat idem Summus Pontifex in suis litteris convocationis Concilii V. Generalis Lateranensis his verbis: *revolvant Sanctorum Patrum & Romanorum vitas Pontificum, & antiquum morem indicendi & convocandi & celebrandi Concilium: Traditiones & leges super his editas à Patribus inspiciant: videbunt hujusmodi Concilia à solis Romanis Pontificibus esse indicta, & alitèr indicta, rata non fuisse.* Secundò, in iisdem Concilii V. Lateranensis convocatoriis litteris disertè ostendit *Julius II.* Concilium Generale, quod in suâ ad Pontificatum electione celebrandum promiserat, non suâ culpâ, ut perperàm asserebant segreges Cardinales, sed ob infelicitatem temporum fuisse hactenùs à se dilatum: *Nulla nostra culpa*, inquit, *neque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, dilata est Generalis Concilii indictio, convocatio & celebratio. Distulit hæc infelicitas temporum, quæ sub Alexandro Prædecessore nostro vexare cæpit Italiam, & adhuc vexare non cessat; & instans necessitas recuperandi Terras & jura ejusdem Romanæ Ecclesiæ. Nam propositum nostrum semper ad Concilii celebrationem promptissimum atque intentissimum fuit.* Addit etiam Summus Pontifex, segreges Cardinales in litteris Indictionis Concilii sui Pisani, trium dumtaxàt mensium, & quatuordecim dierum tempus pro termino Congrega-

gregationis assignasse, quod tamen tam breve temporis intervallum ad Oecumenicũ Concilium congregandum minimè sufficit. Tertiò, segreges Cardinales falsò jactabant, suum Conventum Pisanum repræsentare universalem Ecclesiam, cùm tamen ei nec interfuerint Hispaniæ Episcopi, nec Germaniæ Antistites, qui potiùs in Synodo Augustæ habitâ Concilium illud Pisanum, tanquam Schismaticum, damnarunt. Non interfuerunt etiam huic Concilio Pisano Italiæ Episcopi, prætèr quosdam è Ducatu Mediolanensi, qui tunc *Ludovico XII.* Galliarum Regi, hujus Conciliabuli, ob simultates, quas cum *Julio II.* gerebat, promotori, parebat. Quin, ex tota Gallia, quantumvis Rex Christianissimus bellum *Julio II.* indixisset, seque adversùs ipsum armis tueretur, duo dumtaxàt Archiepiscopi Lugdunensis & Senonensis, quatuordecim Episcopi, nonnulli Abbates, Doctores & Procuratores Academiarum huic Concilio Pisano adfuerunt. Nemo autem dicet unquàm, eo tam exiguo numero Prælatorum, qui ad hoc Concilium Pisanum accesserunt, quique à legitimo Capite, seu Romano Pontifice, Christi in terris Vicario, erant avulsi, universalem potuisse repræsentari Ecclesiam. Quartò, Regna Catholica, Ecclesiæ particulares, Christiani Principes ac Reges, præsertim *Ludovicus XII.* qui Pisano Conventui adhæserant, eum postea quasi Conciliabulum ejurarunt, & Synodo Lateranensi quintæ à *Julio II.* convocatæ, velut legitimæ adhæserunt, ut mox ostendemus agendo de his quæ in hac Synodo Lateranensi quintâ proposita ac definita fuerunt. Quintò, Cardinales, qui *Julio II.* legitimo Romano Pontifici fuerant con-

contumaces, & purpurâ ab eo exuti, posteà pœnitentiâ ducti, ad *Leonem X.* qui in locum *Julii II.* Romani Pontificis, in Synodo Lateranensi quinta demortui, suffectus est, confugerunt, ejusque benignitatem supplices implorantes, ac veste induti non purpureâ, sed privatâ, in Pontificio Consistorio Pisanum Concilium uti spurium solemniter detestati, veniam & pristinam dignitatem impetrarunt, atque Concilii Lateranensis quinti Decreta approbarunt. Postremò *Julius II.* Pontifex Maximus, in suis Concilii Lateranensis quinti litteris Convocatoriis indictionem & convocationem Concilii Pisani nullam, irritam & inanem esse declaravit, atque in Sessionibus secunda & tertia ejusdem Concilii Lateranensis quinti Synodum Pisanam, omniaque ejus Acta Pontificio Diplomate reprobavit sacro approbante Lateranensi Concilio. Ex quibus momentis liquidò patet, Synodum Pisanam, indictam à paucis segregibus Cardinalibus, esse prorsùs spuriam, Synodum verò Lateranensem V. à *Julio II.* Romano Pontifice convocatam, legitimam censeri debere.

D. Quâ de causâ *Julius II.* Pontifex Maximus hanc Synodum V. Lateranensem convocavit? quid verò præcipuè in ea gestum ac definitum est?

M. Hanc Synodum V. Lateranensem indixit *Julius II.* tùm ut mederetur malo schismatis, cui originem dare, illudque fovere poterat Conciliabulum Pisanum à segregibus Cardinalibus convocatum; tum etiam ad reformandos Ecclesiæ mores, pacem inter Principes Christianos ineundam, & promovendam in Turcas Expeditionem San-

Sanctam. Inchoatum porrò est istud Concilium Lateranense V. die x. mensis Maji anni MDXII. eique præfuit *Julius II.* ad quartam usque Sessionem, quâ finitâ, ipso ægrotante *Julio II.* Pontifice Maximo, quintæ Sessioni præfuit *Raphael* Cardinalis, Episcopus Ostiensis, cæteris septem sequentibus Sessionibus præfuit *Leo X.* recens electus Pontifex Maximus. In his duodecim Concilii Lateranensis V. Session. plurima gesta, statuta ac definita sunt, inter quæ quatuor potissimùm singulari observatione digna hìc annotabo. Primò, in Sessione septima Summus Pontifex *Leo X.* eos, qui asserebant, Animam intellectivam esse mortalem, aut unicam in cunctis hominibus, sacro approbante Concilio, damnavit, & Legatos ad Reges & Principes mittere decrevit, ad pacem inter eos conciliandam, ut deindè adversùs Turcarum Tyrannum, communem Fidei hostem, arma viresque conjunctim converterent. Secundò, in Sessione nonâ promulgata est Constitutio de Reformatione Curiæ, quâ statuitur, ut Cardinales vitæ munditiâ, ac virtutum splendore cunctis præfulgeant, sint omnes vigiles ac Divinis Officiis, Missarumque celebrationibus intenti: in domibus, familiâ, mensâ, suppellectili, sint modestiæ & frugalitatis speculum, omnique diligentiâ sedandis & componendis inter quoscumque litibus vacent incumbantque ab omni privato affectu semoti. Deindè, in eadem Sessione decernuntur pœnæ in Clericos & Laicos blasphemos, nefarii criminis reos, concubinarios, & Simoniacos. Statuitur etiam, *ut quilibet habens Beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento Beneficio Divinum Officium non dixerit, legi-*

egitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus suos non faciat, pro rata omissionis recitationis officii, & tempore, sed eos tanquàm injustè perceptos, in fabricas hujusmodi Beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur; si verò ultrà dictum tempus in simili negligentia contumacitèr contempserit, legitima monitione præcedente, Beneficio privetur, cùm propter Officium detur Beneficium. Tertiò, in Sessione decimâ edita est Constitutio declarans, *Montes*, qui dicuntur, *Pietatis*, justos & licitos esse, prohibetque universis sub pœna excommunicationis latę Sententiæ illorum damnare usum, vel vitii usuræ insimulare, quia etsi Rectores ejusmodi *Montium Pietatis* aliquid à mutuatariis exigant prętер sortem, ea tamen exactio nullatenus est ad lucrum, sed ad indemnitatē, propter necessarias expensas, sine quibus diù stare haùd posset istud pietatis Institutum; eo autem corruente, gravi subsidio fraudarentur inopes mutuatæ pecuniæ, quâ ipsorum necessitates sublevantur. Docent tamen periti Casuistæ, quòd si in fine anni post compensationem omnium expensarum, quæ in Monte pietatis factę sunt, supersit aliqua Summa ex *interesse*, ut vocant, quod exactum fuit, ea Summa inservire non debet ad augendum Montem pietatis, sed restitui debet illis, à quibus accepta est, si commodè inveniri possint, aut minuendum est interesse alterius anni, ita ut Mons pietatis nullum lucrum ex hujusmodi interesse sentiat, quia si aliquid lucri indè perciperet, totum interesse, quod sumptum est ultrà sortem principalem, non exactum fuisset ad solam expensarum compensationem, sed ad lucrum aliquod ex mutuo proveniens,

quod

quod divinæ legi contrarium est, & Constitutioni promulgatæ pro Montibus pietatis à *Leone X.* in Concilio Lateranensi quinto. Denique, Sessione XI. Concilii Lateranensis V. promulgata est abolitio Pragmaticæ Sanctionis, cujus in locū pacta Bononiæ Concordata inter *Leonem X.* Pontificem Maximum, & *Franciscum I.* Regem Christianissimum substituta sunt, de quibus latè disseremus in Colloquio sexto, ubi Disciplinæ Ecclesiasticæ sæculi decimi sexti selecta capita exponemus. Hìc dumtaxat cū Illust. *Petro de Marca* Archiepiscopo Parisiensi obitèr dicam, Sanctionis Pragmaticæ abrogationem, & Concordata, quæ *Leonem X.* & *Franciscum I.* inita sunt, magnam Ecclesiæ Gallicanæ attulisse utilitatem, quia *Episcopatuum Electiones* (verba sunt illius Archipræsulis libri VI. *de Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. IX. Num. XIII.) *Capitulorum ambitu fiebant, eisque persæpè vim inferebant Regum preces à Pragmatica Sanctione approbatæ: adeò ut Guillelmus Benedicti, celeberrimus illa ætate jurisconsultus, affirmet, preces illas habuisse & habere debuisse vim imperii apud Canonicos Electores. Concordata igitur abolent electiones, & in earum locum substituunt jus Nominationis, quod Regi tribuunt. Quod jus viam præcludit ambitioni & Simoniæ, quæ exercebatur ad emenda suffragia Canonicorum. Attamen Nominationis jus sic conceditur Principi, ut ad Summum Pontificem pertineat confirmatio Electionum, quà potiebatur absque ulla controversia ante Pragmaticam Sanctionem editam.*

D. Huic Synodo V. Lateranensi adhæseruntne Principes Christiani, præsertim *Maximilianus* Imperator, & *Ludovicus XII.* Galliarum

Rex,

e, qui propter simultates, quas cum *Julio II.* Pontifice Maximo, exercebant, Conciliabuli Pisani adversùs eumdem Pontificem indictionem ac celebrationem promoverant?

M. Principes Christiani, præcipuè *Maximilianus* Imperator, & Christianissimus Rex *Ludovicus XII.* rejectâ penitùs tanquàm spuriâ Synodo Pisanâ, Concilio Lateran. V. tandem adhęserunt. In primis, *Ferdinandus*, Rex Aragonum & Siciliæ, suo, & *Joannæ* Castellæ Reginæ nomine, jussit *Hieronymo de Vich*, suo in Romana Curia Oratori, ut operam daret, ne Pisanum Conciliabulum longiùs protraheretur, sed *tanquam injuriâ, perperàm & inanè congregatum dissolveretur & evanesceret, & perniciosissimum schisma tolleretur*, & ut Concilio Lateranensi, ceu legitimo, interesset. Idem præstitit *Maximilianus* Imperator *Matthæo* Episcopo Gurcensi ac Principi, qui nomine Imperatoris Pisanum Conventum reprobavit, & Concilio Lateranensi adhæsit. Consensum itidèm suum eidem Concilio Lateranensi adjunxerunt *Emmanuel* Rex Lusitaniæ, *Sigismundus* Rex Poloniæ, *Leonardus* Dux Venetorum & Serenissima Respublica, Lucensium ac Florentinorum Respublicæ, Dux Mediolanensis, Marchio Mantuæ, Marchiones Brandeburgensis & Montis ferrati, Dux Sabaudiæ, aliique Principes, quorum exemplum tandem secutus est *Ludovicus XII.* Galliarum Rex, qui, *Julio II.* mortuo, dum celebraretur Concilium Lateranense, inchoatum, ac subindè causâ omnis odii & simultatum, quas cum illo Pontifice gesserat, omninò sublatâ, amicitiam *Leonis X.* qui in eodem Lateranensi Concilio in locum *Julii II.* suffectus est, sibi con-

 ciliare

ciliare ſtuduit, & per Oratores ſuos *Frideric*
Cardinalem, *de Sancto Severino, Claudium de S*
ſello, Maſſilienſem Epiſcopum electum, & *Ludo*
cum de Forbin Dominum de Soleriis, *à prætenſo*
ſano Concilio penitùs diſceſſit, illique plenariè ren
tiavit, ac purè, liberè, & ſimpliciter ſacroſancto
teranenſi Concilio, tanquàm vero, unico, & legit
adhæſit. Quin, Regem Chriſtianiſſimum *Lud*
cum XII. nunquàm ex animi ſententiâ Conciliab
Piſano adhæſiſſe, probat *Spondanus* ad ann. MI
num. XVIII. ex Epiſtolis *Anglerii*, qui ex Ur
Burgis Hiſpaniæ, ubi apud Regem *Ferdinandum*
gebat, ſcribens ad Marchionem Bellecenſem
cùm *Hieronymus Cabanilla*, Valentinus Eques
Ferdinandi tunc apud Galliarum Regem *Lu*
cum XII. Orator, conquereretur, quòd Conc
bulariis contra Pontificem faveret; Regem ſi
dendo reſpondiſſe, larvam eſſe ac jocoſam d
mationem, figmentumque inane, illorum c
lia, occaſionemque ſumptam ab eis, ut Ponti
deterrerent, *farſam*, hoc eſt, mimicum ludum
ſeque tantùm iſta fovere, ut Pontificis anim
averſum attraheret. Quam politicam Princ
agendi rationem deplorans idem Annaliſta,
Miſeram Principum conditionem! pro quantill
quantis tribulationibus & ſe ipſos & innocente
ditos conficiunt! pro minima parte puncti ter
quirenda per fas & nefas, plerùmque immenſa
plitudinem cœli amittentes. O iterùm miſeram
modi Principum conditionem! Habeant apud ho
excuſationes ſuas, quantùm voluerint, Dominus
Judex nullas admittet niſi juſtas. Sed ſatis hac
de quinta Synodo Lateranenſi Oecumenicâ;

hoata die x. Maji anni MDXII. feliciter conclu-
ſt die XIII. Martii anni MDXVII.

D. Sæpiùs audivi, non debere Reges ac ncipes Sæculi thuribulum attingere, hoc eſt, Sa-dotalem auctoritatem, ac judicium de rebus is ſibi aſſumere, nec in negotiis ad regimen leſiæ ſpectantibus ſeſe ingerere, ſed eos potiùs gioſiſſimorum Imperatorum *Conſtantini, Valen-ani*, ac *Theodoſii Magni*, qui integrum de rebus is judicium Paſtoribus Eccleſiæ, ut par eſt, querunt, veſtigiis inſiſtere oportere, ne illis tingat, quod *Oziæ* Judæorum Regi accidiſſe norat Scriptura Sacra. Ille quippè Rex, ut errimè legebam lib. 2. Paralip. cap. XXVI. *in-ſus templum Domini, adolere voluit incenſum ſu-altare thymiamatis*, eique Sacerdotes *reſtite-, atque dixerunt: Non eſt tui officii, Ozia, ut eas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt, um Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi mi-rium: egredere de Sanctuario, ne contempſeris, non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino : Iratuſque Ozias, tenens in manu thuribulum, doleret incenſum, minabatur Sacerdotibus, ſta-ue orta eſt lepra in fronte ejus coram Sacerdoti-& feſtinatò expulerunt eum. Sed & ipſe perterri-accelleravit egredi, eò quòd ſenſiſſet illicò plagam ini. Fuit Ozias Rex leproſus uſque ad diem mortis & habitavit in domo ſeparata plenus lepra, ob ı ejectus fuerat de domo Domini*. Sed, ne in his gerendis divinæ vindictæ exemplis tempus fru-conteramus, perge, quæſo, alia referre Con-, quæ antè Oecumenicam Synodum Tridenti-Sæculo decimo ſexto tam in cauſa Fidei,

quàm pro resarciendâ Ecclesiæ Disciplinâ fuerun
celebrata.

M. Septem Concilia Provincialia, sive a
asserendam contra hæreticos Fidem Catholicam
sive ad emendandos fidelium mores, variis in loc
antè Generalem Synodum Tridentinam Sæcu
decimo sexto habita sunt, videlicèt Bituricens
Senonense, Coloniensia duo, Moguntinum
Treverense, & Narbonense, quorum dumtax
Præsides, Decretorum numerum, brevitèr hìc pe
stringere sufficiet, ne si singula eorum Decret
quæ sanè plurima sunt, & in eisdem penè arg
mentis versantur, percensere vellem, nimiâ pr
lixitate, ac frequenti repetitione te defatigarem
Primum Provinciale Concilium, seu *Bituricens*
anno Christi MDXXVIII. habitum est, Præsid
Francisco Turnonio, Archiepiscopo Bituricensi
Primate Aquitaniæ, & in eo edita sunt Decr
triginta duo, quorum primo statuitur, *ut dam*
tum dogma Lutheri & sequacium à Sacro *Sancta S*
Apostolica jampridem reprobatum, in publicis conc
nibus, locis & temporibus opportunis, prout ex
diens Ordinariis locorum videbitur, *generaliter t*
tùm reprobetur, non declaratis sigillatim errorib
nisi locus aliquis fuerit, ad quem pervenerint dam
aliqui errores. Damnantur itidèm eodem Decr
ac omninò prohibentur *Lutheri* & Luthera
rum libri. In aliis viginti duobus Decretis sequ
tibus emendatur ac restituitur collapsa Eccl
Disciplina. Sex alia sequentia Decreta libertati
reformationi jurisdictionis Ecclesiasticæ co
lunt. Denique, in reliquis postremis Decretis
peratur ad biennium collectio Decimarum,

omnibus Beneficiariis, Communitatibus, & Ecclesiæ Fabricis exigerentur pro redemptione, liberatione filiorum *Francisci I.* Christianissimi gis, qui in Hispania pro Patre suo obsides à olo V. Hispaniæ Rege tenebantur. Alterum ncilium Provinciale, seu Senonense eodem an- MDXXVIII. Parisiis celebratum est, Præside tonio à Prato S.R.E. Cardinali, Archiepiscopo ıonensi, & Franciæ Cancellario, & in eo Luthe- a Hæresis confixa est sexdecim Decretis de Fi- editis. Primum est *De unitate & infallibilitate lesiæ*. 2. *Quòd Ecclesia non sit invisibilis*. 3. *De ctoritate Sacrorum Conciliorum*. 4. *Quòd ad Ec- am spectet determinare qui libri sint Canonici*. *uòd aliqua sint firmitèr credenda, quæ non conti- ur expressè in Scriptura Sacra*. 6. *De Constitu- ibus humanis*. 7. *De Jejuniis Ecclesiasticis*. 8. *De ibatu Sacerdotum*. 9. *De votis, & præsertim asticis*. 10. *De septem Sacramentis*. 11. *De Sacrifi- Missæ*. 12. *De satisfactione, Purgatorio, & com- ıoratione Defunctorum*. 13. *De veneratione San- um*. 14. *De Veneratione Sacrarum Imaginum*. *De libero arbitrio*. 16. *De Fide & Operibus*. ita pariter est sub pœna Excommunicationis o librorum *Lutheri* & Lutheranorum. Præter sexdecim Decreta, quibus Lutherana impietas, tum temporis in Galliis pullulare ac invale- e cœperat, profligata est; alia quadraginta reta ad resarciendam Ecclesiæ Disciplinam in Concilio Senonensi edita sunt, quæ publicâ donavit, Notisque doctissimis illustravit *Jo- s Clictoveus*, Sacræ Facultatis Parisiensis Do- Theologus, qui Lutheranos acritèr insectatus

est & voce & Scriptis, atque contra eos complur
edidit Opuscula. Primum ex duobus Concilii
Coloniensibus, quæ Sæculo decimo sexto indict
sunt, celebravit anno millesimo quingentesim
trigesimo sexto *Hermannus* Archiepiscopus Colo
niensis, illudque in quatuordecim partes distri
butum est, quarum unaquæque præclara & salu
berrima complectitur Decreta, quæ ordinavit a
digessit *Joannes Gropper*, Juris Pontificii Docto
insignis, Theologus itidèm celeberrimus, & Lu
theranorum acerrimus impugnator. Hìc autem
obitèr advertere debes, hunc *Hermannum* Archie
piscopum Coloniensem, à quo istud Concilium
fuit convocatum, suâ Sede fuisse abdicatum, pos
quàm compertum omnibus fuit, eum à Catholi
Fide Apostatam evasisse, omnique studio labora
ut Lutheranorum impietatem in sua Diœcesi st
biliret ac propagaret, Lutheranos Concionator
undique accersendo, *Melancthonem, Bucerum*, alio
que doctrinæ pestilentis viros, quorum consil
utebatur, eisque ad seducendum populum præ
candi provinciam demandabat, alios verò since
pietatis & Catholicæ doctrinæ Concionatores c
lidè submovendo. Quò factum est, ut à *Paulo*
Pontifice Maximo Sede suâ motus, nec judi
sistere ausus, fugâ se subripuerit, & apud Luthe
nos hæresim apertè professus, reliquum vitæ e
gerit. Quocircà ejus in locum electus est *Adolp*
ex Comitibus Schavemburgensibus, qui ad co
psam penè in hac Provincia Catholicam Relig
nem, & restaurandam maximè depravatam
clesiæ Disciplinam, alterum Concilium Coloni
anno MDXLIX. convocavit, in quo, cùm exac

a iquorum Canonum severitas in usum absque a quo graviori motu revocari haud posset, con- s tius visum est sex potissimùm seligere media, c bus Clerus & populus sensim sine sensu & abs- c e ullo strepitu ad pleniorem reformationem p ducerentur. Qua in re Patres istius Concilii C loniensis sapientissimè se gesserunt. Nam sicut f ilè serpunt abusus, ita difficilè tolluntur, nec i nùs damnandi sunt illi, qui eos dissimulant, c andò paulatim tollere possent, quàm illi, qui i gno quidem zelo, sed non secundùm scientiam, e s intempestivè exagitant, dùm minore Religio- i ; incommodo dissimulare præstaret. Prioribus c ntingit, quod solet illis, qui morbum exasperant, m ei, quandò expediret, medicinam admovere nctantur: aliis verò evenit, quod solet imperitis edicis, qui, dùm parùm dextrè adhibent reme- a, pro morbo extinguunt hominem, aut ex le- ori malo reddunt immedicabile. Hæc, inquam, io extrema perindè caventes Patres istius Con- lii Coloniensis, sex opportuna selegerunt media, cris quidem Canonibus consentanea, sed non ad gidiorem Disciplinam exacta, quorum primum, t *Studiorum, præsertim Sacrorum, instauratio*. Al- rum, *Examen Ordinandorum ad sacra Ministeria* *Prælaturas instituendorum*. Tertium, *Officiorum,* *u munerum susceptorum sedula perfunctio*. Quar- im, *Visitatio Archiepiscopalis, Episcopalis, Ar- idiaconalis, & eorum, quibus id oneris incumbit*. Quintum, *Synodorum frequens celebratio*. Sextum, *urisdictionis Ecclesiasticæ, multùm labefactatæ & ab- sibus depravatæ, restitutio*. De his sex Mediis, quæ d efficacem, diùque permansuram reformationis

 exe-

executionem plurimùm momenti afferre posse judicarunt Patres hujusce Concilii Coloniensis, latè disserit *Joannes Cabassutius* in sua *Notitia Ecclesiastica Conciliorum* pag. 571. & sequentibus. Prætèr istud Concilium Coloniense, quod anno MDXLIX. habitum est, alia duo Concilia Provincialia, seu Moguntinum,& Treverense eodem anno celebrata sunt. Præfuit Concilio Moguntino *Sebastianus* Archiepiscopus, & Sacri Imperii Princeps Elector, & in eo ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam, & ad damnandam Lutheranam Hæresim, quæ dirè totâ, quà latè patet, Germaniâ grassabatur, multi conditi sunt Canones. Primam partem hujus Concilii Moguntini occupant Canones quadraginta septem, quibus hæretica *Lutheri* dogmata proscribuntur. Altera verò Concilii Moguntini pars Canonibus septem & quinquaginta constat,qui ad morum,& Ecclesiasticæ Disciplinæ reformationem spectant, de quibus legesis jam citatum *Cabassutium* pag. 575. & seq. Alteri Concilio, seu Treverensi, quod eodem anno indictum est, præfuit *Joannes* Archiepiscopus Treverensis, & Princeps Germanici Imperii Elector, in quo, ut videre est apud eumdem *Cabassutium* pag. 577. & seqq.multa contra Hæreticos Lutheranos,& pro reformatione Ecclesiasticæ Disciplinæ saluberrima edita sunt Decreta *De Fide Catholicæ & Romanæ Ecclesiæ fideliter & firmiter tenenda*: *De Verbi Divini Prædicatoribus*: *De cultu Divino diligenter & Religiosè exequendo*: *De Horis Canonicis*: *De Missæ Officio ritè peragendo*: *De Festorum numero minuendo*: *De Monachis & Sanctimonialibus*: *De Parochis*: *De Scholis*: *De Ecclesiastica libertate & immunitate*:

De

De Vita & honestate Clericorum, & de aliis id genus, quæ Disciplinæ Ecclesiasticæ instaurationem promovere poterant. Denique, non multò post istud Concilium Treverense, aliud in Galliis, seu Concilium Narbonense, anno MDLI. coactum est, eique præfuit *Alexander Zerbinatis*, Sedis Apostolicæ Protonotarius, *Francisci* Cardinalis *A Pisanis* Narbonensis Archiepiscopi Vicarius Generalis. In eo Provinciali Concilio Narbonensi Catholica Fides contra novas serpentes Hæreses explicata ac stabilita est, damnati sunt tanquam hæretici quicumque aliud docent, quàm Romana credit & profitetur Ecclesia, atque Canones sexaginta quatuor de morum emendatione, & sanciendâ Ecclesiæ Disciplina conditi sunt. Sed satis hactenùs dictum sit de Conciliis, quæ ante, vel paulò post convocationem Concilii Oecumenici Tridentini in Causa fidei & Disciplinæ Ecclesiasticæ reformationis Sæculo XVI. variis in locis indicta ac celebrata fuerunt.

D. Pertexe nunc Historiam Concilii Generalis Tridentini, cujus convocatio profligandis hæresibus, vindicandæ Fidei Catholicæ, purgandis in deteriora lapsis Catholicorum moribus, reparandis Reipublicæ Christianæ ruinis, & labefactatæ Ecclesiasticæ Disciplinæ restaurandæ pernecessaria fuit, atque omnium proborum votis exoptatissima. Priusquàm tamen in ea, quæ in Synodo Oecumenica Tridentina gesta ac definita sunt, inquiramus, obsecro te, ut in antecessum referas, & eâdem operâ refellas rationes, quibus hæretici Concilio Tridentino refragantur, illudque Generale ac Oecumenicum fuisse inficiantur.

M. Per-

M. Pervicaces Hæretici, Romanorum Pontificum auctoritati parêre detrectantes, Concilium Generale impensè expetere se fingebant, utque illud propediem celebraretur insolentèr provocabant. At, ubi primùm celebrari cæpit Concilium Tridentinum, tunc sibi malè conscii hæretici refugerunt, pedem retulerunt, contra Concilium Tridentinum allatrarunt, illudque non pro Oecumenico habendum esse, sibi, aliisque persuadere tentarunt nonnullis rationibus, quarum præcipuas, hìc referam, easque vanas ac planè futiles esse breviter commonstrabo. In primis, obiiciebant hæretici, Concilium Generale non Tridenti, sed in Germania celebrari debuisse, cùm adversùs Germaniæ *Protestantes* esset indictum. Sed hęc ratio omninò frivola est. Nulla quippè est necessitas celebrandi Concilia Generalia his in locis, Provinciis, aut Regnis, in quibus enatæ sunt Hæreses. Hinc *Ariana* Hæresis, licèt Alexandriæ in Ægypto ab *Ario* Presbytero invecta, non tamen in Ægypto, sed Niceæ in Bithynia in Concilio Generali Nicæno proscripta est. Nestoriana Hæresis, à *Nestorio* Episcopo Constantinopolitano propalata, non Constantinopoli, ubi emerserat, nec in Thracia, sed Ephesi damnata est. Donatistarum Hæresis, in Africa nata, in Concilio Romano sub *Melchiade* Papa, & in Arelatensi Synodo confixa est. Perperàm igitur conqueruntur hæretici, quòd Synodus Generalis contra Germaniæ *Protestantes* indicta, Tridenti fuerit celebrata; maximè, cùm ipsimet Germanię Principes in Conventu Spirensi, anno MDXLII. habito, ultrò consensissent, ut in Civitate Tridentina, quæ Germaniæ est contermina,

ac

ac subindè Germanis commoda, cæterisque Nationibus non suspecta, Concilium Generale contra Germaniæ *Protestantes* celebraretur. Secundò, dictitabant Hæretici, non debuisse Romanum Pontificem Concilium Generale in hoc Reformationis negotio convocare, nec minùs ei præesse, quia nemo judex est in propria Causâ, omniaque jura cùm divina, tùm humana, prohibent, ne quis in eadem Causa personam judiciis, partisque simùl disceptatricis sustineat. Porrò, Romanum Pontificem in hoc Reformationis negotio partis disceptatricis locum tenere ajebant hæretici, eò quòd de multis morum, sanctiorisque disciplinæ postularetur. Non debuit ergò Romanus Pontifex in Concilio Generali, pro reformatione Ecclesiæ indicto, tanquam judex & Arbiter sedere. Verùm, hæc hæreticorum objectio utroque genu claudicat. Nam primò certum est, Concilii Generalis convocationem semper ad Romanum Pontificem, velut ad visibile Ecclesiæ Caput, pertinuisse, nullumque Concilium Oecumenicum sive in Oriente, sive in Occidente, unquàm fuisse coactum, nisi jubente, vel saltem volente & consentiente Romano Pontifice, quod sanè multis exemplis & antiquis monumentis nullo negotio evincere possem, nisi res esset manifesta his, qui Historiam Ecclesiasticam primoribus labiis prælibarunt. Quorsùm ergò Hæretici Concilium Tridentinum, more veterum Conciliorum Generalium indictum, Oecumenicâ authoritate spoliare moliuntur? Ludicrum autem est, quod ajebant hæretici, videlicèt Romanum Pontificem in Concilio Tridentino sedisse tanquam judicem in propria Causa. Nec enim Romani Pontificis,

sed

ſed Religionis & Fidei Cauſa in Concilio Tridentino agebatur, quam Romanus Pontifex pro ſui Primatus officio tueri, & Eccleſiæ Diſciplinam ſartam tectam conſervare tenetur, cùm ſit viſibile EccleſięCaput & univerſalis Paſtor. Sanè, ſi quid ponderis haberet hęc Hęreticorum objectio, in tuto eſſent omnes Novatores, Hæreſiarchæ, & perfidæ cujuſcumque Sectæ Auctores, quippè qui nunquàm legitimè damnari poſſent, ſicque abſolvi deberent *Arius*, *Macedonius*, *Neſtorius*, *Eutyches*, aliique tàm veteres, quàm recentes Hæreſiarchæ, qui perindè Eccleſiam, quæ ipſos damnavit, novitatis & corruptelæ circà fidem inſimularunt, contra Concilia reclamarunt, & Romanos Pontifices, alioſque Antiſtites, ſuis erroribus infeſtos, noluerunt in propria ſua Cauſa tanquàm legitimos judices agnoſcere. Præterquàm quòd, à modernis hæreticis percontari vellem, quem judicem in ſua Cauſa legitimum agnoviſſent? numquid ſe ipſos, qui ob hæreſim in jus vocabantur? At id non ſolùm rationi, & juri naturali ac poſitivo repugnaſſet, ſed nec etiam fieri potuiſſet; cùm Lutherani & Calviniſtæ, qui in jus vocabantur, concordes in doctrina non eſſent, ac proindè Lutherani contra Calviniſtas reclamaſſent, & versâ vice Calviniſtæ noluiſſent, ut Lutherani in eorum Cauſa quidquam, velut legitimi & competentes judices, pronuntiarent. Numquid Imperatorem, & Reges Catholicos, tanquàm legitimos judices hæretici in ſua Cauſa agnoviſſent? minimè gentium. Imperatori ſi quidem Catholico, & Regibus, Romanæ Communioni addictis, idem objeciſſent, quod Romano Pontifici, & Epiſcopis oppone-

nebant, nimirùm rem illorum agi, illoſque judicum & partium perſonam in eadem Cauſa ſuſtinere haud poſſe. Nec etiam voluiſſent Imperator, ac Principes Catholici Jus ſibi arrogare fidei controverſias dirimendi, quod non Principibus Laicis, ſed ſolis Eccleſię Paſtoribus à Deo fuiſſe cōceſſum Religioſiſſimi Imperatores *Theodoſius*, *Valentinianus*, aliique ſæpiùs declararunt. Velint itaque nolint, fateri debent Hæretici Lutherani & Calviniſtæ, nullum ſe in Eccleſia agnoſcere judicem, à quo legitimè damnari poſſint, adeòque non tantùm ſe, ſed & alios Hæreticos, quos hactenùs Eccleſia proſcripſit, nec juſtè, nec legitimè fuiſſe ab ipſa damnatos; quod ſanè, ut nemo non videt, ſummæ ſuperbiæ & deploratæ eorum cæcitatis evidentiſsimum eſt argumentum.

D. Hanc Hæreticorum, nullum in Eccleſia, præter ſe ipſos, Judicem agnoſcere volentium, intolerabilem ſuperbiam memini me legiſſe graphicè deſcriptam in aureo *Vincentii Lirinenſis* Commonitorio adverſus Hæreſes, ubi elegantiſſimus ille Scriptor de Hęreſiarcha *Neſtorio* hæc habet: *Invecti ſumus in Neſtorii ſceleratam præſumptionem, quòd Sacram ſcripturam ſe primum & ſolum intelligere: & omnes eos ignoraſſe jactaret, quicumque antè ſe Magiſterii munere præditi Divina Eloquia tractaviſſent: totam poſtremò etiam nunc errare & ſemper erraſſe Eccleſiam, quæ (ut ipſi videbatur) ignaros, erroneoſque Doctores & ſecuta eſt, & ſequeretur*. Sed perge, quæſo, alias proferre, falſique convincere rationes, quas etiamnùm Hæretici ad elevandam authoritatem Concilii Tridentini obtrudere ſolent.

M. Tri-

M. Tribus aliis ficulneis argumentis authoritatem Concilii Tridentini impetere solent hæretici, quæ hìc levi brachio perstringam, & unico flatu exsufflabo; nec enim tanti sunt, ut in his diluendis diutiùs immorari, oleumque & operam perdere debeamus. Negant Hæretici, Concilium Tridentinum fuisse Oecumenicum, quia Lutherani, dicti Protestantes, Civitatum Germaniæ, Principes Augustanæ Confessionis ei non interfuerunt, immò ab eo sunt exclusi, & tamen contrà eos, licèt absentes, nec auditos, latum est judicium, quod nullum censeri debet, utpotè datum non vocatâ & auditâ parte disceptatrice. Prçtereà, ajunt Hçretici, Synodum Tridentinam non fuisse liberam, cùm in ea nihil à Legatis proponeretur, nisi quod antehàc Romano Pontifici placuisset, indèque populare istud increbuisse scomma: *Spiritum Sanctum Romà Tridentum in mantica deferri.* Postremò, acritèr invehuntur in omnes Antistites in Concilio Tridentino congregatos, asseruntque, illos apertè odia exercuisse cum Lutheranis & Calvinistis, qui in jus vocabantur, eorumque controversa Dogmata citra ullam discussionem, livore percitos & partium studio abreptos, confixisse. Hç sunt in summâ Hçreticorum adversùs Concilium Tridentinum objectiones, seu potiùs putidç calumniç ac imposturæ, quæ quàm crasso filo sint consutæ breviter hìc demonstrabo. Prima Impostura, quâ confidentèr affirmant hæretici, Civitatum Germaniæ Protestantes, & Confessionis Augustanæ Principes non fuisse ad Concilium Tridentinum vocatos & invitatos, falsi palàm convincitur ex litteris publicæ fidei, seu salvi condu-

ctus

ctus quibus Synodus Tridentina Sessionibus XIII. XV. & XVIII. liberam Protestantibus & cæteris aliarum Nationum hominibus, à Romanæ Ecclesiæ Communione alienis, facultatem & securitatem dedit *Tridentum veniendi, ibidèmque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi unà cum ipsa* Synodo *de quibuscumque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, ac omnia quæcumque ipsis libuisset, ac Articulos quoslibet, tàm scripto quàm verbo liberè offerendi, propalandi, & cum iis, qui à Concilio delecti fuerint, disputandi, &c.* Id ipsum testatur *Didacus Payua*, insignis Theologus Lusitanus, qui Concilio Tridentino presens aderat, libro I. *Defensionis Tridentinæ Fidei*; ubi Hereticum *Kemnitium* his verbis compellat. *Vestrum adventum vehementer exoptarunt* (Patres Concilii Tridentini) *diligentissimè procurarunt, cum Cæsare non modo ipsi, sed Romanus etiam Pontifex, & per Legatos sæpè & per litteras frequenter egit, ut vos ad veniendum induceret. Adventum mendaciis & cavillationibus differentes diutissimè expectarunt, ex vestris etiam aut clam, aut palam adventantes benignè ac liberaliter exceperunt, humanissimèque tractarunt, illos, ut causam suam palam & confidenter tuerentur, valdè obnoxiè rogarunt, tuas ac tuorum lucubrationes venales exponi curarunt, legendasque illis tradiderunt, qui de vestra Fide aut disputare, aut judicare debuissent, ut quòd à vobis precibus impetrare nunquàm potuerunt, à nobis studio ac diligentia præstaretur.* Quâ fronte ergò audent heretici asserere, Germaniæ Protestantes, & reliquarum Nationum homines ad Synodum Tridentinum vocatos ac invitatos non fuisse? Ecquid mirum, quod illi novæ refor-

ma-

mationis Architecti ad Synodum venire detrectantes, tanquam contumaces hæretici, ab eadem Synodo fuerint proscripti? Nec minus facilè altera Hæreticorum impostura, quâ dicunt, Synodum Tridentinam non fuisse liberam, difilatur ac dissipatur verbis ejusdem Theologi *Didaci Payue*, testis oculati, qui, loco mox à me laudato, *Kemnitium* hæreticum sic affatur: *An dubitas, te ac tuos Tridentinum Concilium tutò adire, confidenter alloqui, & liberè in eo versari potuisse? Testari certè ipse possum, nihil fuisse à Patribus magis exoptatum, à Legatisque vigilantiùs procuratum, quàm ut nihil in eo non liberè, non pacatè atque legitimè fieri, certissimis argumentis constaret*. Verum quidem est, Legatos Romani Pontificis in Concilio Tridentino proposuisse pro jure suo omnia quæ discutienda ac definienda erant, servatâ tamen Patribus integrâ libertate in omnibus & singulis Conventibus atque sessionibus sententiam dicendi, quod necessarium omninò erat ad vitandam confusionem, quæ sanè maxima orta esset si omnibus integrum fuisset proponere quidquid ipsis in mentem venisset. Nec id juris sibi in Concilio Tridentino arrogarunt Legati Pontificii, sed potiùs in Conciliis Generalibus Ephesino contra *Nestorium*, Chalcedonensi contra *Eutychetem*, Constantinopolitano III. contra Monothelitas, Nicæno II. contra Iconomachos, Constantinopolitano IV. contra *Photium*, & in aliis Conciliis Oecumenicis, eodem jure rerum proponendarum potiti sunt, ita ut nihil in Conciliis Generalibus, ut videre est in eorum Actis, proponeretur aut decerneretur, nisi Arbitris & Auctoribus Legatis Pontificis Romani; & tamen nemo itâ impie

defi

ipuit, ut propterea dixerit, Spiritum Sanctum hesum, Chalcedonem, Constantinopolim, mâ in mantica à Summis Pontificibus missum, ademptam Ephesinæ, Chalcedonensis, & Sextæ iodi Patribus suffragiorum libertatem. Apage ;ò inficetum illud & impium scomma ab Hære-s contra Concilium Tridentinum temerè ja-tum, videlicèt *Spiritum Sanctum Româ Tridentum se delatum*. Postremò, non magis admittenda expostulatio Hæreticorum adversùs Patres ncilii Tridentini, quos dicunt apertè odia exer-sse cum his, qui in eodem Concilio in jus vocati nt, eorum de Fide controversa Dogmata, nullo vio diligenti, ac maturo adhibito examine, demnasse; non, inquam, magis admittenda est Hæreticorum expostulatio, quàm Arianorum ersùs Patres Concilii Nicæni, Macedoniano-ı adversùs Patres Concilii Constantinopoli-primi, Nestorianorum contra Episcopos Con-Ephesini, Eutychianorum contra Episcopos ıcilii Chalcedonensis, Monothelitarum contra istites Concilii Constantinopolitani tertii &c. iquidem hæretici, sicut solemne est pravis vi-;atoribus qui causâ ciciderunt, in Episcopos, à ous in Conciliis Generalibus fuerunt damnati, & calamo impudentissimè debacchati sunt, secùs ac Lutherani, & Calvinistæ, aliique No-ores contra Episcopos Concilii Tridentini, à ous fuerunt anathemate perculsi, latrare nun-m desinunt. At quilibet facilè judicare potest, nam reverà hostilem animum ac præjudiciis ctum habuerint, an Lutherani, Calvinistæ, cæ-que Novatores, qui in jus vocati, authorita-

 tem

tem Romani Pontificis, & Episcoporum Concil Tridentini spernebant, eos dentatis libellis pro scindebant, & Catholicam fidem apertè impugna bant? an Romanus Pontifex, & Episcopi in Con cilio Generali Tridentino pro defensione fide Catholicæ congregati, qui Lutheranos, Calvinistas & alios id genus Sectarios ad Concilium Tridenti num vocarunt, invitarunt, eos ad meliorem fru gem modis omnibus revocare tentarunt, ac tan dem eorum errores post accuratissimum examen ac præmissam diligentiam, quâ nulla major adh beri poterat, confixerunt, ut constat ex Relatio nibus oculatorum testium, præsertim *Didaci Payu* & ex *Historia Concilii Tridentini*, non eâ quidem quam *Paulus Sarpius*, sub nomine *Suavis Pola* mordaci stylo scripsit, mendaciis, contumeliis imposturis refertam, sed ex Historia Concilii Tr dentini, quam Cardinalis *Palavicinus* ex sincer actis, ex Monumentis probatissimæ fidei, & Relationibus testium omni exceptione majoru concinnavit. Habes nunc breviter retusas sæpi decantatas expostulationes & imposturas, qu Lutherani, Calvinistæ, & alii Novatores, qu suam causam accisam ac desperatam in Sectari rum animis utcùmque erigere ac fulcire possin contra Concilium Tridentinum, in quo eorum errores protriti ac profligati fuerunt, obiice solent.

D. Adeò ingenita est hæreticis maledicen libido, adeò inveterata mentiendi & obloquen licentia, ut omni veracitatis, conscientiæ, p doris ac religionis abjectâ curâ, ingenio suo dulgeant, ac priùs illos Sycophantas vita defici quà

àm à calumniis contra Ecclesiam Romanam stinere velint aut possint. Quapropter, consuls esse duco nunc prætermittere colluviem mentiorum & sordium, quam movere nequeas, in inficiaris, meque eo, quem afflant, gravissi eneces fœtore. Uni itaque in præsentia inhæmus Historiæ Concilii Tridentini, & ostende mò, quo anno fuerit indictum? Qui ei præfuet? & quot Patres ad illud convenerint?

M. Dùm Calviniana Hæresis serperet in llia, in Belgio, in Batavia & Helvetia; Dùm gliæ Regnum sub Rege *Henrico VIII.* & *Elizabe* Reginâ, ejus filiâ, variis hæresibus infestare; dùm denique Lutherana Hæresis in Germa grassaretur, jamque in Regnum Sueciæ sub *avo* Rege, & in Regnum Daniæ, sub *Christier*. *Friderico, & Christierno III.* Regibus, irrepsis ltasque in his locis radices ageret: *Paulus III.* tifex Maximus, ut animabus periclitantibus, eligioni tantis erroribus implicitæ succurre Concilium Generale *Mantuæ* primùm indixit, ipposito à *Friderico*, Mantuæ Duce, obice, Viiæ celebrandum decrevit, ac tandèm, novis im emergentibus obstaculis, illud Tridentum ocavit, Urbem Germaniæ conterminam, tam à Germanis in Conventu Spirensi pro ratione Concilii Generalis, & omnibus Chris Nationibus opportunam. Tridenti itaque cum est Concilium Generale die XIII. menecembris anni MDXLV. eique præfuêre Sedis stolicæ Legati à *Paulo III.* Romano Pontifice, *Joannes Maria de Monte, Marcellus Cervinus*, *eginaldus Polus*, S. R. E. Cardinales. Ab anno

no MDXLV. usque ad annum MDLXIII. sub tribus Romanis Pontificibus *Paulo III. Julio III.& Pio IV* celebratum est Concilium Tridentinum, adfuerunt Episcopi ex præcipuis Orbis Christiani Provinciis, & quidèm ingenti numero, ejusque Decretis subscripserunt Sedis Apostolicæ Legati, duo alii Cardinales, tres Patriarchæ, viginti quinque Archiepiscopi, centum sexaginta octo Episcopi, triginta novem Procuratores Episcoporum absentium, septem Abbates, & totidèm Religiosorum Ordinum Præpositi Generales. Ex sola Familia Dominicana numerantur sex Archiepiscopi, septemdecim Episcopi, viginti octo celeberrimi Theologi, qui interfuerunt Concilio Tridentino, ut nihil in præsenti dicam de Episcopis, & doctissimis aliorum Religiosorum Ordinum Theologis, ex quibus coaluit Cætus ille post hominum memoriam augustissimus tot Patrum, tot Theologorum Concilii Tridentini, qui omnes Viri erant si doctrinam spectes, eruditissimi; si usum, peritissimi; si ingenia, perspicacissimi; si pietatem, religiosissimi, si vitam innocentissimi; in quibus nescias quid mirère magis, an gravitatem & sanctitatem, illo gradu dignam, an eruditionem, & rerum vel humanarum, vel sacrarum peritiam. Qua in re maximè eluxit providentia Dei Optimi Maximi, qui eo tempore, quo ingruentium turbarum mole & Hæresum colluvie periclitabatur Ecclesia, præsentissimum attulit remedium, excitando sanctissimos Antistites & insignes Theologos, qui Spiritus Sancti lumine, quo in Concilio Tridentino congregati plenissimè erant affusi, bullientes ubique hæreses exterminarunt, Catholica

m Fidem illibatam conservarunt, & collapsam
cclesiæ Disciplinam Sanctissimis editis Legibus
staurarunt.

D. Quot Sessiones habitæ sunt in Oecume-
ca Synodo Tridentina, tùm ad stabiliendam
ntra Hæreticos Catholicam Fidem, tùm ad sar-
endam Ecclesiæ Disciplinam?

M. Viginti quinque Sessiones habitæ sunt in
enerali Concilio Tridentino, videlicèt decem
iores, sub *Paulo III.* Pontifice Maximo, sex aliæ
quentes sub *Julio III.* denique novem postremæ
b *Pio IV.* Sed priusquàm referam ea, quæ in qua-
ct Sessione gesta sunt, obitèr advertere debes,
Concilio Tridentino, dum actu in Civitate
dentina celebraretur, octo priores habitas esse
sones, sed cùm morbus contagiosus in hac Ur-
agroque Tridentino grassaretur, & gravioris
periculum immineret, Patres Sessione octavâ
itâ die XI. Martii anni MDXLVII. promulgasse
cretum de translatione Concilii ex Civitate
dentina ad Bononiensem, ubi duæ Sessiones,
a videlicèt ac decima, celebratæ sunt. Mor-
autem *Paulo III.* Pontifice Maximo, ejus Suc-
or *Julius III.* Concilium ad Civitatem Triden-
m reduxit, ubi cæteræ aliæ Sessiones habitæ
, videlicèt XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. sub
III. Reliquæ verò novem sub *Pio IV.*

D. Perstringe modò compendiosâ narra-
e quidquid notabile in unaquaque Sessione
cilii Tridentini gestum est?

M. In prima Sessione, quæ habita est die
I. mensis Decembris anni MDXLV. post sanctos
is, solemnemque præmissam supplicationem,

declaratum est, Concilium Tridentinum esse Oecumenicum, illudque jam inceptum. In secunda Sessione, editum est Decretum de modo vivendi, & de aliis in Concilio servandis. In Sessione tertia jusserunt Patres, ut recitaretur Fidei Symbolum Constantinopolitanum, quò omnibus notum facerent, se in suis definitionibus non recessuros ab eo Symbolo, in quo omnes, qui Fidem Christ profitentur, necessariò convenire debent, quodque, ut ajunt, *fundamentum est firmum & unicum contra quod portæ inferi nunquàm prævalebunt*. In his tribus Sessionibus nihil magni momenti statutum est, eò quòd in dies expectarentur Episcopi adeòque Legatis Pontificis consultius visum fuerit, Fidei, morumque Sanctiones procrastinare donec frequentior esset Synodus. In quarta Sessione condita sunt Decreta duo, primum videlicèt de libris Canonicis & Traditionibus Sacris quo declarat sacra Synodus: *Se suscipere omnes libros tàm Veteris, quàm Novi Testamenti, necno Traditiones ipsas tùm ad Fidem, tùm ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenùs à Christo, vel à Spirit Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas pari pietatis affectu ac reverentià*. Enumerat posteà sacra Synodus singulatìm sacros omnes cùm Veteris, tùm Novi Testamenti libros Canonicos, quales nunc habemus Canone Scripturæ Sacræ repositos. Hoc Decretum editum est contra Lutheranos, & Calvinista qui, ut ostendimus in *Tractatu de Scriptura Sac* nuper edito, plures libros, & aliquot librorum partes ex sacro Canone expunxerunt, atque Traditiones penitùs rejecerunt. Alterum ejusden

Sess

ſſionis quartæ Decretum ſpectat editionem &
um ſacrorum librorum ad tollendos varios abu-
s, qui tùm in Verſionibus Sacrarum Scriptura-
m, tùm in interpretationibus, tùm in editio-
bus occurrebant. Ingens ſi quidem erat tum
mporis Verſionum Scripturæ Sacræ Latinarum
ultitudo ac varietas. Magnam ſibi quiſque ar-
gabat licentiam interpretandi pro ſuo arbitrio
ripturas Sacras, eaſque in alienos, pravoſque
nſus ſæpè detorquendi. Tanta denique ex parte
ypographorum in Sacris edendis Scripturis gli-
ebat corruptela, ut eas ſæpiùs ex corruptis
emplaribus typis ederent, pravaſque eis aſſue-
nt interpretationes. Hos abuſus ut radicitùs
elleret S. Synodus, tria iſta præcipuè in hoc ſecũ-
Decreto declarat, primò, Verſionem Scripturæ
cræ, dictam *Vulgatam*, qualem nunc habemus,
ſe authenticam, eamque cæteris Scripturæ Sacræ
erſionibus Latinis, quæ tunc circumferebantur,
e præponendam. Secundò, diſtrictè prohibet,
quis Scripturam Sacram ad improprium detor-
eat ſenſum, aut contra unanimem Patrum con-
ſum interpretari præſumat, aut ejus verba ac
ntentias deflectat ad *prophana quæque, ad ſcurri-
ſcilicèt fabuloſa, vanas adulationes, detractiones,
erſtitiones, impias & diabolicas incantationes,
vinationes, ſortes, libellos etiam famoſos &c.* De-
que, ſtatuit atque vetat, ne ullus deinceps de re-
s ſacris imprimatur liber, abſque Ordinarii li-
ntiâ, & ſine expreſſo auctoris nomine ſub pœna
athematis, & mulctæ pecuniariæ. In quinta
ſſione duo itidem Decreta edita ſunt, unum de
ccato Originali, alterum de Reformatione. De-

cretum de peccato Originali quinque complectitur Canones, quorum primus statuit, Adamum per divini mandati transgressionem excidisse ex sanctitate, ex justitia, in qua constitutus fuerat, eumque secundùm corpus & animam in deterius commutatum fuisse. Secundus Canon anathemate ferit eos, qui Adæ prævaricationem ipsi soli, & non ejus propagini nocuisse asserunt. Tertius Canón definit, peccatum Originale transfundi ab Adamo ad omnes ejus posteros. Quartus Canon dicit anathema illis, qui parvulos, recentes ab uteris matrum, baptizandos negant, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti. Quintus denique Canon anathemate percellit eos, qui per Jesu Christi gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum Originalis peccati remitti negant; vel asserunt, non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, sed tantùm radi, aut non imputari. Definit etiam idem Canon quintus, Concupiscentiam, quæ remanet in renatis, seu baptizatis, non esse verè, & propriè peccatum, nec nocere posse ei non consentientibus, & per Jesu Christi gratiam repugnantibus, ac subinde Deum in renatis nihil odisse, & concupiscentiam, quæ in illis remanet, peccatum à *Paulo* Apostolo dici, non quod reverâ peccatum sit, sed quia ex peccato Originali proficiscitur, & ad peccatum inclinat. Ad calcem istius Canonis quinti declarat Sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto de peccato Originali Beatam Virginem *Mariam* Deiparam, sed observandas esse Constitutiones *Sixti IV.* Summi Pontificis. Alterum Decretum *de Reformatione*, quod in eadem Ses-

ſeſſione quintâ promulgatum eſt, duo continet apita. Primum eſt de inſtituendo Theologo in ingulis Metropolitanis & Cathedralibus Eccleſiis, necnon in Collegiatis inſignium Oppidorum, ro lectione Scripturæ Sacræ, & de aſſignandâ ei ræbendâ, vel alio ſtipendio congruo. Alterum aput, quod Evangelii prædicationem ſpectat, ecernit, omnes Epiſcopos teneri per ſe ipſos, ſi legitimè non fuerint impediti, ad prædicandum ſanctum Jeſu Chriſti Evangelium: Si verò contigerit os legitimo detineri impedimento, teneri juxta ormam Concilii Lateranenſis, Viros idoneos aſſumere ad hujuſmodi prædicationis officium ſaluritèr exequendum. In Seſſione ſexta duo pariter dita ſunt Decreta; unum in quo Catholica delaratur doctrina *De juſtificatione* ſexdecim Capibus, & hæreticorum errores, præſertim *de exncto hominis Arbitrio poſt Adæ peccatum: De juſtiicatione impii per ſolam Fidem: De juſtificatione per lam imputationem juſtitiæ Chriſti, excluſà gratia nctificante intrinſecà & inhærente: De juſtificatione er Fidem, ſeu fiduciam divinæ miſericordiæ, quà quis rtò credit, ſibi propter Chriſtum remiſſa eſſe pecca-: De impoſſibilitate mandatorum Dei: De inamiſſiilitate juſtificationis, niſi per peccatum infidelitatis: e non admittendo Purgatorio poſt hanc vitam: De ccludendis à juſtificatione bonis operibus, & rejiendis juſtificatorum meritis &c.* De his, inquam, aliis, quæ ad hominum juſtificationem attinent, apitibus, errores hæreticorum tribus ſupra triinta Canonibus fuerunt damnati. Alterum ejuſem Seſſionis ſextæ Decretum, quod eſt de Reformatione, complectitur Capita quinque. Primum decer-

decernit, teneri Prælatos residêre in suis Ecclesiis. Secundum statuit, Presbyteros Beneficiatos, habentes curam animarum, per Ordinarios ad residentiam esse cogendos. Tertium definit, excessus Clericorum ac Regularium degentium extra Monasterium, corrigi debere ab Ordinario loci, tanquàm Sedis Apostolicæ delegato. Quartum sancit, Ecclesias quascumque majores, earumque personas posse ab Episcopis visitari, quotiès opus fuerit. Quintum denique declarat, nulli Episcopo licêre Pontificalia in alienâ exercere Diœcesi, nec Ordines conferre, nisi volente & consentiente loci Ordinario. In Sessione septima Concilii Tridentini duo etiam promulgata sunt Decreta, quorum unum spectat Sacramenta à Christo Domino instituta; Alterum est de Reformatione. Primum continet quindecim Canones de Sacramentis in genere, quatuordecim de Baptismo in specie, & tres de Sacramento Confirmationis, quibus damnantur recentes circà Catholicam de Sacramentis doctrinam Hæreticorum errores. Alterum ejusdem Sessionis septimæ Decretum, quod est de Reformatione, quindecim constat Capitibus, quibus damnatur pluralitas Beneficiorum incompatibilium, & præscribuntur dotes, examen, cæteraque id genus, quæ prærequiri debent ab his, qui ab Episcopis ad Beneficia promoventur. In octava Sessione, propter luem Tridenti exortam, publicatum est Decretum de transferendo Concilio Bononiam, ubi duæ Sessiones habitæ sunt, nona videlicèt, & decima, in quibus tamen nihil decisum est, sed tantùm prorogationis Decretum promulgatum est, quod omnibus Patribus placuit. Hæ

decem

decem Sessiones habitæ sunt sub *Paulo III.* Pontifice Maximo, sed eo mortuo die x. mensis Novembris MDXLIX. *Julius III.* ejus Successor Concilium è Bononia Tridentum anno MDL. reduxit, sexque Sessiones sub eodem Pontifice fuerunt celebratæ.

D. Perge, si placet, eâdem brevitate cum claritate conjunctâ summatìm ea describere, quæ acta sunt in his Sessionibus Oecumenici Concilii Tridentini, quæ sub *Julio III.* Pontifice Maximo habitæ sunt.

M. In Sessione Concilii Tridentini XI. & quæ prima est sub *Julio III.* Romano Pontifice, quæque Tridenti habita est die I. mensis Maji anni MDLI. duo lecta sunt ejusdem Summi Pontificis Diplomata, unum videlicèt de resumendo Concilio, alterum de eodem Concilio ad Civitatem Tridentinam reducendo, ac de Legatis sive Præsidibus ad illud moderandum electis. In duodecima Sessione, quæ fuit secunda sub *Julio III.* Pontifice Maximo, nihil definitum est, sed dumtaxat prorogata Sessio, in qua de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, necnon de his, quæ ad Reformationem, vel ad faciliorem & commodiorem Prælatorum residentiam pertinebant, agendum monuit Sacra Synodus. In decima tertia Sessione, quæ sub *Julio III.* fuit ordine tertia, edita sunt tria Decreta, quorum primum est de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, quo octo Capitibus traditur & explicatur doctrina Fidei de Eucharistiæ Sacramento, & undecim Canonibus proscribuntur Hæreticorum errores contra realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi Domini in Eucharistiæ Sacramento; contra Transubstantiationem, seu conversionem

sub-

ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti Domini, contra Feſtivitatem in honorem Corporis Chriſti Domini inſtitutam, & contra antiquiſſimum Eccleſiæ morem aſſervandi in pixide Euchariſtiam, eamque ad infirmos deferendi; quem uſum damnant hæretici Lutherani, quòd velint Corpus Chriſti non eſſe permanenter in Euchariſtia, ſed ſolùm in actuali illius uſu, ſeu comeſtione. Alterum ejuſdem Seſſionis decimæ tertiæ Decretum, quod eſt de Reformatione, octo ſimilitèr complectitur Capita, quæ Prælatorum juriſdictionem ſpectant, & Appellationibus modum imponunt. Tertium ejuſdem Seſſionis Decretum continet Salvum conductum, quem Sancta Synodus Tridentina conceſſit Hæreticis Proteſtantibus, qui audiri poſtulabant ſupra quatuor de Euchariſtia Articulis, quorum ſubindè definitionem prorogavit Sacra Synodus. Hi porrò erant Articuli: I. *An neceſſarium ſit ad ſalutem & divino jure præceptum, ut ſinguli Chriſti fideles ſub utraque ſpecie ipſum Venerabile Euchariſtiæ Sacramentum accipiant*: II. *Nùm minùs ſumat qui ſub alterà, quàm qui ſub utraque ſpecie communicat?* III. *An erraverit Sancta Mater Eccleſia, Laicos & non celebrantes Sacerdotes ſub panis ſpecie dumtaxàt communicando?* IV. *An etiam parvuli communicandi ſint?* In Seſſione decima quarta, quæ ſub *Julio III.* Pontifice Maximo eſt ordine quarta, prolixè expoſita eſt Catholicæ Eccleſiæ doctrina de Sacramentis Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis. Et primò quidèm de Sacramento Pœnitentiæ novem edita ſunt Capita, & quindecim conſcripti Canones, quibus adversùs hæreticos, pœniten-

itentiæ osores, definitum fuit, I. Pœnitentiam sse Sacramentum à Christo Domino post Resurectionem suam institutum. II. Pœnitentiæ Saramentum esse lapsis post Baptismum necessaium. III. Pœnitentis actus, Contritionem, Conessionem, & Satisfactionem, esse quasi materiam ujus Sacramenti. IV. Formam Sacramenti Pœitentiæ sitam esse in his Ministri verbis. *Ego te bsolvo &c.* V. Contritionem includere dolorẽ ac etestationem de peccato commisso cum propoto non peccandi de cœtero. VI. Integram apud acerdotem peccatorum Confessionem lapsis neessariam esse necessitate medii ad justitiam conseuendam. VII. Non ad omnes Christi fideles, sed d solos Episcopos & Sacerdotes, hæc Christi erba: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur s &c.* spectare. VIII. In Ministro Pœnitentiæ, ratèr potestatem Ordinis, requiri jurisdictioem; & Episcopos posse sibi nonnullos reservare asus, ita tamen ut in articulo mortis nulla sit eservatio. Denique, totam pœnam per Pœnientiæ Sacramentum non remitti, sed pœnam ternam mutari in pœnam temporalem, seu sasfactionem, quæ pœnitenti à Sacerdote imponi, cum gravitate criminum proportionata, quanım fieri potest, esse debet. Iis, quæ spectant œnitentiæ Sacramentum, Sancta Synodus Trientina subjungit tria Capita, & quatuor Canoes de Sacramento Extremæ Unctionis, quibus efinit primò, Extremam Unctionem esse novæ gis Sacramentum propriè dictum. II. Extreıam Unctionem delicta ac peccati reliquias abergere, alleviare animam ægroti, & corporis sani-

ſanitatem interdùm conferre. III. Miniſtros Sacramenti Extremæ Unctionis eſſe Presbyteros. Hanc denique Seſſionem XIV. concludit Sancta Synodus Tridentina Decreto de Reformatione, tredecim complectente Capita, Eccleſiæ Prælatos, Beneficiarios, vel Clericos ſpectantia ferè omnia, & inter cætera alia ſancit, ut Clerici, qui in Sacris Ordinibus ſunt conſtituti, aut Eccleſiaſtica Beneficia poſſident, utantur veſte Ordini ac dignitati congruente: Ut voluntarii homicidæ ab Ordinibus arceantur, aut ſi jam ſint ordinati, à miniſterio ſeparentur, ac omnibus beneficiis careant: Ut Religioſi, translati ad alium Ordinem, in clauſtro ſub obedientia maneant, & Beneficiorum Sæcularium incapaces exiſtant: Ut nemo juſpatronatus obtineat, niſi ex fundatione vel donatione, & ille, qui à legitimo juriſpatronatus poſſeſſore ad aliquod Beneficium Eccleſiaſticum eſt præſentatus, non ab alio, quàm ab Ordinario, ſeu Epiſcopo, inſtituatur. In Seſſione decimaquintâ duo edita ſunt Decreta; unum de proroganda Seſſione ad expectandos Proteſtantium Theologos, ſicùt eorum nomine poſtulatum fuerat à Witembergenſis & Saxoniæ Ducum Oratoribus. Alterùm Decretum fuit de novo Salvo-Conductu, ſeu publicæ ſecuritatis libello, iiſdem Proteſtantibus concedendo, ad normam illius, qui olim Bohemis in Concilio Generali Baſileenſi datus fuerat. In Seſſione decimâ ſextâ, quæ habita eſt die XXIII. menſis Aprilis anni MDLII. cùm Germania multis bellis ac perturbationibus eſſet infeſtata, ſuſpenſum eſt Concilium Generale Tridentinum, Patribus omnibus conſentientibus, exce-
ptis

tis duodecim ex Hispania Episcopis, qui assentiri oluerunt. Ad decennium autem duravit hæc ;oncilii Tridentini suspensio, quæ nec tolli potuit ıb *Marcello II.* successore *Julii III.* nec sub *Paulo IV.* ost *Marcellum II.* electo, sed tandèm sub *Pio IV.* ontifice Maximo sublata est, & resumptum ac ontinuatum Concilium Oecumenicum Tridentium, atque in eo novem postremæ Sessiones sub odem Pontifice *Pio IV.* habitæ sunt.

D. Supersunt itaque novem adhùc Sessiones ı Concilio Generali Tridentino sub *Pio IV.* Ponfice Maximo celebratæ, quarum subindè Synoim hìc continuato ordine exhibere debes, quò enam & integram rerum omnium, quæ in vinti quinque Concilii Tridentini Sessionibus geæ ac statutæ sunt, notitiam habere possim.

M. Congregato iterùm Concilio Tridentio anno MDLXII. cœpta est die XVIII. mensis Januai ejusdem anni decima septima Sessio, quæ pria fuit sub *Pio IV.* & in ea lectum ac promulgam est Decretum de celebrando, seu continuan› Concilio Tridentino, quâcumque sublatâ suensione, juxtà formam & tenorem Litterarum *i IV.* ac de tractandis in eo, debito servato orne, quæ, proponentibus Legatis, apta & idoa magis Concilio viderentur ad levandas hom temporum calamitates, sedandas de Relione Controversias, corrigendos depravatorum orum abusus, abolendas Hæreses, & ad concindam veram pacem, ac concordiam Christiam, ubique gentium ejectam ac profligatam. essiones XVIII. XIX. & XX. nihil aliud sunt, quàm orogationes Sessionum, & promulgationum De-

creto-

cretorum, tùm in gratiam Proteſtantium Germanorum, quorum adventus de die in diem expectabatur, & quibus in Seſſione XVIII. data eſt ampliſſima veniendi ad Concilium ſecuritas, deſumptis formulis ex Salvo-conductu, quem Bohemis Concilium Baſileenſe indulſerat; tùm etiam in gratiam Epiſcoporum Gallorum, qui ingenti numero Tridentum acceſſuri erant; tùm denique propter varias difficultates ex diverſis cauſis exortas, atque etiam ut congruentiùs, majorique cum deliberatione omnia procederent, nimirùm ut dogmata, cum iis, quæ ad reformationem ſpectabant, ſimùl tractarentur & ſancirentur. In Seſſione vigeſima primâ, Doctrina Eccleſiæ Catholicæ de communione ſub utrâque ſpecie, & parvulorum quatuor Capitibus eſt declarata, & erronea Hæreticorum Dogmata, huic doctrinæ oppoſita, quatuor itidèm Canonibus fuerunt damnata, ac definitum contra illos primò, Laicos & Clericos non conficientes, non adſtringi jure divino ad communionem ſub utrâque ſpecie. Secundò, juſtis de cauſis ab Eccleſia abrogatam fuiſſe conſuetudinem communicandi ſub utrâque ſpecie. Tertiò, nullâ gratiâ ad ſalutem neceſſariâ eos defraudari, qui ſub unâ tantùm ſpecie communicant. Quartò, Parvulos nullâ obligari neceſſitate ad Euchariſtiæ communionem. His Capitibus & Canonibus Seſſionis vigeſimæ primæ, ad Fidem Catholicam ſpectantibus, adjungit Sancta Synodus Tridentina Decretum de Reformatione, novem complectens capita, in quibus decernit primò, ut nihil Epiſcopi, aut alii Ordinum Collatores, vel eorum Miniſtri pro Ordinum Collatione, vel pro litteris dimiſſori-

is aut testimonialibus etiàm sponte oblatum, vis prætextu accipiant, & contrarias huic De- o consuetudines ait Sancta Synodus esse abu- , & coruptelas simoniacæ pravitati faventes: ındò, statuit Sacra Synodus, ut nullus absque eficii, aut Patrimonii titulo ad Sacros Ordines noveatur. Potest tamen Episcopus aliquem ue titulo ordinare, sed tunc tenetur Ordinato enta suppeditare. Tertiò, potestatem dat a Synodus Episcopis uniones perpetuas fa- di in casibus à jure permissis. Quartò, præci- ancta Synodus, ut Monasteria commendata, ibus non viget regularis observantia Discipli- & Beneficia quæcumque, ab Episcopis visiten- si verò in eis vigeat Disciplina regularis, ad- antur paternè eorum Superiores ab iisdem opis: si autem sex post admonitionem men- illi negligentèr se gerant, tunc Episcopi ea steria visitare possint, & Monachos, vel Ca- os Regulares corrigere. Quintò, jubet San- nodus, ut Quæstorum nomen & officium is aboleantur. Quæstores autem dicebantur ii colligebant eleemosynas, quas erogabant uibus Indulgentiæ concedebantur; sed quia æstores suâ potestate abutebantur, & multis tis fraudibus pecunias è simplicis plebis pie- ı suum proprium commodum emungebant, arium omninò visum est Patribus Concilii tini illos penitùs abolere, & facultatem pro- ndi Indulgentias, & alias Sedis Apostolicæ , transferre in Episcopos, qui oblata à fide- n pios usus subsidia, seu eleemosynas, abs- à mercede colligerent. In Sessione vigesima

 secun-

ſecunda explicarunt Patres Concilii Tridenti
doctrinam Catholicam de Sacrificio Miſſæ oc
Capitibus, & Hæreticorum errores huic oppoſit
damnarunt novem Canonibus, quibus definieru
primò, Chriſtum Dominum ſub ſpeciebus pa
& vini Corpus & Sanguinem ſuum Deo Patri o
tuliſſe, & Apoſtolis, quos in ultima Cœna n
teſtamenti Sacerdotes conſtituit, ut ea ſub earu
dem rerum Symbolis offerrent, præcepiſſe. S
cundò, Euchariſtiam eſſe verum ac viſibile Sac
ficium propitiatorium pro vivis & defunctis. T
tiò, Miſſam offerri quidèm in honorem Sanctoru
non autem ipſiſmet Sanctis, ſed Deo ſoli Opti
Maximo. Probarunt deindè Patres ejuſdem C
cilii Canonem Miſſæ, ex quo Hæreſiarcha *Lu*
rus temerè verba omnia expunxerat, quibus in
poterat, Miſſam eſſe verè ac propriè dictum Sa
ficium. Commendarunt inſupèr ſolemnes M
Sacrificii cœremonias, & confirmarunt uſum
ſcendi aquam cum vino in Calice offerendo. H
Catholicæ de Sacrificio Miſſæ doctrinæ ſeme
poſitæ, & ab Hæreticorum erroribus vindic
ſubjiciunt Patres Concilii Tridentini Decret
de obſervandis & evitandis in celebratione Mi
jubentque Epiſcopis, ut cum omni ſollicitu
curent illos abuſus è medio tollere, quos vel
ritia per importunas, atque illiberales eleem
narum exactiones; vel irreverentia, dùm vi
cèt Miſſæ Sacrificio adſunt fideles abſque co
ſito corporis habitu, ſine devoto mentis & c
affectu, vel immodeſtiā præ ſe ferentes confab
tur, aut tandèm vana ſuperſtitio per certum q
dam candelarum numerum invexerunt. Pr

d de observandis & evitandis in Missæ Sacrifi-
Decretum, aliud Patres Concilii ediderunt
eformatione, quod undecim Capita complecti-
, quibus, inter cætera alia, præcipiunt primò,
eteres de vita & honestate Clericorum Cano-
nnoventur. Ex quo, ut obitèr dicam, facilè
ligere potes, errasse quosdam recentiores Ca-
as, qui ausi sunt asserere, omnes antiquos
oribus Clericorum & Christianorum Cano-
er desuetudinem, seu per non usum, esse peni-
brogatos. Quod certè falsi apertè evincunt
ræcepta, quæ passim ad observandos antiquos
ones inculcant Patres Concilii Tridentini, eo-
ardens desiderium ut instaurarentur, diligens
studium, contentio, ut adhùc vigentes sedulò
entur, retinerentur collabentes, prorsùs
si renovarentur; moderante tamen omnia
tianâ prudentiâ, ne præcipiti zelo pax Ec-
& fidelium concordia perturbaretur. Ex
quet, nunquàm sic exolescere posse antiquos
es Conciliorum ad mores pertinentes, ut
elùt penitùs abrogatos, & tanquam Lace-
niorum, aut Atheniensium leges abolitas
n & extinctas, spectare liceat. Semper enim
de Clericorum, & omnium Christianorum
ssi & consignati esse debent, ibique vivere.
r ad eos conniti & contendere debent
Christiani, ac sibi ipsis graviter succensere,
ab eorum observatione tam longè absint.
lò, Patres Concilii Tridentini Decreto *de*
ationė statuunt, ut hi, qui ad Cathedrales
las Ecclesias assumuntur, prætèr morum
atem, eâ scientiâ polleant, quâ injuncti sibi
 mune-

muneris, angelicis humeris formidandi, possint
cessitati satisfacere. Præscribunt etiam, u
qui in dictis Ecclesiis obtinent Beneficia, qu
onera varia sunt annexa, infrà annum Ordine
scipiant requisitos. Cum eo Concilii Dec
praxim suam concilient, si possint, hi, qui
nusquàm Sacros Ordines suscipiunt, qua
fruantur Canonicatibus & Beneficiis, quibu
nexum est onus Missam celebrandi. In Sessi
vigesimâ tertiâ Patres Concilii Tridentini e
fuerunt quatuor Capitibus Catholicam de (
nis Sacramento doctrinam, & huic opposito
reticorum errores Canonibus octo damna
ac definierunt primò, Sacerdotium novæ
esse à Christo Domino institutum, & com
potestatem consecrandi, offerendi & minis
Corpus & Sanguinem Christi, necnon pecca
mittendi & retinendi. Secundò, esse septem Or
quorum tres dicuntur *Majores*, alii verò q
Minores. Tertiò, Ordinem esse verè Sacrame
Quartò, in Sacramento Ordinis imprimi cha
rem. Quintò, Episcopos, inter cæteros Ecclesi
gradus, ad Ordinem Hierarchicum præcipuè
nere. Sextò, in Ordinatione Episcoporum, Sac
& cæterorum Ordinum, nec populi, nec c
Sæcularis potestatis & magistratus consensu
ve vocationem, sive auctoritatem ita requi
sine eâ irrita sit Ordinatio. Post illam de
mento Ordinis Expositionem Fidei, a
rum damnationem, ediderunt Patres Conci
dentini Decretum *de Reformatione* octoc
comprehensum Capitulis, in quorum pri
clararunt, eos, quibus incumbit animaru

eri ad personalem in sua Ecclesia, vel Diœcesi, dentiam. Quo jure autem, an divino, an ve- humano tantum, Pastores ad personalem resi- tiam obstringantur? diù multùmque tàm in- vatis Theologorum, quàm in Generalibus Pa- m Cœtibus disputatum est, ac tandèm defini- 1, præcepto divino omnibus, quibus anima- 1 cura demandata est, mandatum esse, ut oves s agnoscant, pro iis Sacrificium offerant, ver- ue divini prædicatione, Sacramentorum admi- ratione, ac bonorum operum exemplo pascant, ue omnia ab iis Pastoribus nequaquàm præsta- impleri posse, qui gregi suo non invigilant, ue assistunt. In aliis ejusdem Decreti *de Refor- ione* Capitulis Patres Concilii Tridentini circà tímas causas, propter quas Pastores à suis Ec- iis, vel Diœcesibus absunt, circà Clericorum linationes, & Seminariorum erectionem, mul- ecernunt, quæ puriorem veteris Ecclesiæ Di- linam redolent, quæque si eâ, quâ par est, di- ntiâ executioni mandari curarent Episcopi, i omni procul dubio suum Clero antiquum- tuerent splendorem. In Sessione vigesima quar- atres Concilii Tridentini exposuerunt doctri- Catholicam de Sacramento Matrimonii, arando illud esse verum novæ Legis Sacramen- , & indissolubile, atque duodecim Canonibus nando errores Hæreticorum, qui primò ne- int, Matrimonium esse propriè dictum Sa- nentum novæ Legis. Secundò, dicebant, à Lege divinâ prohibitum esse Christianis es simul habere uxores. Hinc est, sicut i observavimus, quòd *Lutherus*, aliique illius

Sectæ Coriphæi, Hassiæ Lantgravio Poligamiar
permiserint. Tertiò, affirmabant, Ecclesiam
nòn potuisse constituere impedimenta Matr
monium dirimentia. Quartò, pertendebant
Ecclesiam errare, cùm docet, propter adulteriu
alterius conjugum matrimonii vinculum non pos
dissolvi. Quintò, docebant, Ordines Sacros, a
solemnem in approbata religione professionem
non esse matrimonii impedimenta dirimentia
Hos, & alios ejusmodi Hæreticorum errores pos
quàm duodecim canonibus damnarunt Patr
Tridentini, Decretum ediderunt *de reformatio*
matrimonii complectens capita decem, ac prim
edixerunt, matrimonia clandestina fuisse valid
quamdiù Ecclesia ea irrita non declaravit, sed d
inceps fore invalida, si alitèr quàm præsente P
rocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, s
Ordinarii licentiâ, & duobus, vel tribus testibu
contracta fuerint. Secundò, sanxerunt, rata
valida esse matrimonia à filiis familias sine co
sensu parentum contracta. Tertiò, varia statueru
de proclamationibus necessariò præmittendis
celebrationem matrimonii; de cognatione spi
tuali, de impedimento publicæ honestatis, de
finitate, de raptu, aliisque matrimonii impe
mentis. Hoc Decretum, ad matrimonii reform
tionem spectans, aliud subsequitur Decretum d
morum ac disciplinæ reformatione, quod uno
viginti Capitulis continetur. Denique, in Sessio
vigesima quinta, quæ fuit ultima, Patres Conc
Tridentini varia ediderunt Decreta de Purga
rio, de invocatione, veneratione ac reliquiis Sa
ctorum, Sacris Imaginibus, De Indulgentiis, n
u

n de approbandis consuetudinibus ac Sanctioni-
s Ecclesiæ, quæ ab Hæreticis impugnabantur,
delicèt de ciborum delectu, Jejuniis, & diebus
tis. Post Decreta Dogmatica, Sanctiones viginti
as *De Regularium Disciplina* promulgarunt Pa-
es, quibus alia addiderunt Decreta, Primum vi-
licet de Indice librorum, Catechismo, Brevia-
& Missali. Alterum de loco Oratorum, quorum,
Imperatoris, Regum, Rerumpublicarum, ac
incipum jura & privilegia illæsa, & salva esse
oncilium declarat, & in eodem statu permanere,
o extabant ante Synodum. Tertium Decretum
ectat ipsius Synodi Tridentinæ executionem.
uartum est de legendis omnibus ejusdem Synodi
ecretis, quæ sub Summis Pontificibus *Paulo III.*
Julio III. condita fuerant, & ad Dogmata & ad
ores attinebant, quod universis Patribus pla-
it, & peractum est. Ultimum Decretum est de
iienda Synodo, & de confirmatione omnium De-
iitionum ac Decretorum, quæ in Synodo Tri-
entina edita fuerant, petendâ à Summo Pontifice
o IV. Sic sessioni vigesimæ quintæ, seu ultimæ,
nem imposuerunt Patres Tridentini die IV. men-
Decembris anni MDLXIII. & rerum omnium,
iæ in Concilio definierant, decreverant, ac de-
araverant, confirmationem impetrarunt ab eo-
m Summo Pontifice, qui, singulari ad hoc con-
sâ Bulla XVII. Kalend. Februarii anni MDLXIV.
oncilium Tridentinum, ceu Oecumenicum, re-
pi, & ab omnibus observari mandavit. Hoc pa-
o conclusum ac finitum tandem est Concilium
enerale Tridentinum, pluriès licèt variis tempo-
im injuriis interminum, bellorum procellis ja-

Z 4 ctatum,

ctatum, & inimicorum insidiis turbatum, pos elapsum decem & octo annorum intervallum, pos habitas viginti quinque Sessiones Patrum, post varia pro reformatione & Disciplina Ecclesiæ condita Decreta, post quinque visos successivè Romanos Pontifices, *Paulum III. Julium III. Marcellum II Paulum IV.* & *Pium IV.* post denique viginti se supra centenos sancitos Canones, quorum triginta tres de justificatione, tredecim De Sacramenti in genere, quotuordecim de Baptismo, & tres d Confirmatione editi sunt in Sessione sextâ sul *Paulo III.* Romano Pontifice. In sessione verò decimâ tertiâ sub *Julio III.* Summo Pontifice promulgati sunt Canones XI. de Eucharistiæ Sacramento, & in Sessione decimâ quartâ confecti canones quindecim de Sacramento Pænitentiæ, & quatuor de Extrema Unctione. Denique, sul *Pio IV.* Romano Pontifice triginta tres editi sun Canones, videlicet in Sessione vigesima prima quatuor Canones de Communione sub utraqu specie: In vigesima secunda Sessione novem Canones De Sacrificio Missæ: in vigesima tertia Session octo Canones de Sacramento Ordinis: tandem i vigesima quartâ Sessione duodecim Canones de Sacramento Matrimonii. Ex eo subducto calcul exsurgit numerus centum & viginti sex Canonum qui in Tridentina Synodo Generali editi sunt quosque, ut verbis utar *S. Leonis Magni* Epistola LXXXIV. Veteris Editionis, *Spiritu Dei conditos, & totius Orbis reverentiâ consecratos* suscipere, venerari, atque ad eorum normam mores Fidemque suam omnes Christiani exigere debent, si salvi es velint.

D. Ca

D. Catechismus ille, qui sub nomine Con-
cilii Tridentini circumfertur, ac vulgò *Catechismus Concilii Tridentini* appellatur, fuitne reverà editus à Patribus in Oecumenica Synodo Tridentina congregatis?

M. Catechismus Concilii Tridentini jussu Patrum ejusdem Concilii compositus fuit à tribus Ordinis FF. Prædicatorum Patribus, videlicèt à *Leonardo Marini* Archiepiscopo Lancianensi, *Ægidio Foscario* Episcopo Mutinensi, & *Francisco Forerio*, Concilii Tridentini Secretario, eumque latinitate & stylo Ciceroniano donavit *Paulus Manutius*, vir omnis elegantiæ, atque virtutis & totius antiquitatis studiosissimus. Hunc Catechismum, non solùm delectu verborum & latini sermonis puritate, sed etiam gravitate Sententiarum, ubertate & securitate doctrinæ eximium, Apostolicâ authoritate approbarunt Summi Pontifices *Pius V.* & *Gregorius XV.* Ejus utilitatem sæpiùs *S. Carolus Borromæus* Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis, impensè commendavit, eumque, tanquam genuinum Concilii Tridentini fœtum & interpretem, recipit universa Ecclesia. Ratio autem, quâ potissimùm Patres Concilii Tridentini moti sunt, ut hic Catechismus sub nomine Concilii prodiret in lucem, hæc fuit: Hæretici Lutherani, Calvinistæ, & alii, qui tum temporis fidelium mentes corrumpere sibi proposuerant, cùm fieri nullo modo posse intelligerent, ut cum omnibus coràm loquerentur, & in eorum aures venenatas voces infunderent; idem aliâ ratione aggressi, multò faciliùs ac latiùs impietatis errores disseminarunt. Nam prætèr ingentia illa Volumina, quibus Catholicam fidem ever-

evertere conati sunt, infinitos etiam libellos conscripserunt, qui, cùm pietatis speciem præ se ferrent, incredibile est, quàm facilè incautos simplicium animos deceperint. *Quamobrem* (ut legitu in Præfatione ejusdem Concilii Tridentini) *Patres Oecumenicæ Tridentinæ Synodi, cùm tanto & tam pernicioso huic malo salutarem aliquam medicina adhibere maximè cuperent, non satis esse putarun graviora Catholicæ Doctrinæ capita contra nostri temporis Hæreses decernere, sed illud præterea sibi faciendum censuerunt, ut certam aliquam formulam, & rationem Christiani Populi ab ipsis fidei rudimentis insti tuendi traderent, quam in omnibus Ecclesiis illi sequerentur, quibus legitimi Pastoris, & Doctoris muni obeundum esset. Patribus* itaque *visum est maximè r ferre, si liber Sãctæ Synodi auctoritate ederetur, ex q Parochi, vel omnes alii, quibus docendi munus imp situm est, certa præcepta petere, atque depromere fidelium ædificationem possent, ut quemadmodùm un est Dominus, una Fides, ita etiam una sit tradend fidei, ad omniaque pietatis officia populum Christi num erudiendi communis regula atque præscripti* Hunc igitur Concilii Tridentini Catechismum qui maximâ in Catholica Ecclesia authoritate pollet, tanquam Fidei nostræ Enchiridion, Past res, & alii, quibus, cura incumbit animarum, n cturnâ debent versare manu, versare diurnâ, q populum sibi à Deo creditum salutari doctrinâ i stituere, & ad bonos mores sedulò informar posint.

D. Fueruntne aliqua Concilia Nationa seu Provincialia celebrata ad promovendam ex cutionem, seu observationem rerum, quæ tùm

Fidem Catholicam contra Hæreticos tutandam, tum ad instaurandam contra pravitatem morum Ecclesiasticam Disciplinam decretæ ac definitæ sunt in Concilio Generali Tridentino?

M. Plurima in variis Orbis Christiani partibus Episcopi Concilia Nationalia, seu Provincialia, celebrarunt, ut ea, quæ in Concilio Oecumenico Tridentino tam circà Fidem, quàm circà emendationem morum statuta ac sancita fuerant, executioni mandarentur, & ab omnibus fidelibus, eâ, quâ par erat, obedientiâ ac sedulitate observarentur. Referam in primis Concilia Nationalia seu Provincialia, quæ in Galliis habita sunt, dein, ea, quæ in Italia; denique, ea, quæ in Hispania & in Belgio fuerunt convocata. Inter Concilia Nationalia seu Provincilia, quæ Sæculo XVI. post Concilium Tridentinum habita sunt, primum tenet locum Concilium Remense, quod anno MDLXIV. indictum est à *Carolo à Lotharingià* Cardinali Archiepiscopo Remensi, & ex Ducum Lotharingiæ prosapia Principe, qui statim ac ex Concilio Tridentino, cui interfuerat, in Galliam esset reversus, Concilium Remense convocavit, & in eo publicas Deo gratias egit, quòd Generalem Synodum Tridentinam finitam vidisset, & Provincialem prìmam Synodum in Galliis post Oecumenicam Synodum Tridentinam primus omnium Metropolitanorũ celebrasset, viamq; cæteris aperuisset. Hæc Synodus Remensis, in qua viginti Statuta ad Ecclesiasticæ Disciplinæ emendationem edita sunt, novemdecim Congregationibus fuit absoluta, in quarum quartâ Episcopi, Abbates, ac cæteri, qui huic Synodo intererant, professionem Fidei emiserunt,

con-

contestantes, se *firmà fide* complecti & tenere *omnia, quæ de Fide in superioribus Oecumenicis Conciliis, & novissimè in Sancta Generali Synodo Tridentina sunt definita, & insuper de septem Ecclesiæ Sacramentis, inprimis de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, & Missæ Sacrificio, cæterisque dogmatibus adversùs Hæreses iis temporibus exortas, sentire & credere cum eadem Synodo damnantes & detestantes omnem hæresim, quam eadem Sancta Synodus damnavit & anathematizavit*. Contigit autem in Congregatione XI. eiusdem Synodi Remensis res quædam observatione digna, quam hìc silentio prætermittere non debeo. In ea quippè Congregatione XI. actum est de Causa *Odeti Castillionei* Cardinalis & Episcopi Bellovacensis, qui erat unus ex Suffraganeis Provinciæ Remensis, & apertè à Fide Catholica defecerat. Fratres huius hæretici Cardinalis & Episcopi Bellovacensis, *Gaspar* Admiralius, seu summus in Regno Galliæ rerum maritimarum Præfectus, & *Franciscus*, natu minor, erant præcipui fautores & duces Hæreticorum Calvinistarum in Galliis, quorum armis strenuè obstiterunt Principes Lotharingii duo, *Franciscus* Dux Guisius (qui erat frater *Caroli à Lotharingia* Cardinalis Archiepiscopi Remensis) & *Henricus Guisius*, filius *Francisci*. Hi ambo præcipui erant Catholicorum duces ac acerrimi defensores; undè internecina odia Guisianos inter & Castillioneos exarsere. Cùm igitur Causa *Odeti Castillionei* Cardinalis & Episcopi Bellovacensis, Catholicæ Fidei desertoris, in hac Congregatione XI. ageretur, iamque omnibus constaret, eum ob hæresim à *Pio IV*. Pontifice Maximo citatum ex forma juris, nec Romæ se-

sistentem, habito Cardinalium consilio, exauctoratum fuisse, & affixis per Urbem schedulis anathemate damnatum; noluit tamen *Carolus à Lotharingia* Cardinalis, & hujus Concilii Remensis Præses, in hac Causa *Odeti Castillionei* Cardinalis hæretici sedêre tanquam judex, eo solo nomine, quòd inter suam & Castillioneorum familiam graves iam pridèm intercederent offensiones ac simultates, etsi ipse nullas cum eo gereret inimicitias. Hujus itaque Causę discussionem ac judicium ferendum permisit istius Synodi Episcopis, quorum tandem hæc sententia fuit, ut scriberetur ad Regem Christianissimum, qui pro sua pietate declararet, *Odetum Castillioneum* Cardinalem & Episcopum Bellovacensem, ob hæresim exauctoratum, omninò excidisse ab administratione Ecclesiæ Bellovacensis cùm in spiritualibus, tùm in temporalibus, adeòque alium Episcopum in eius locum sufficiendum esse. Ad hanc Remensem Synodum ut venirent, citati sunt Episcopi Provinciæ Cameracensis, qui tamen venire renuerunt, eò quòd per *Pauli IV.* Pontificis Maximi Decrètum à Provincia Remensi, cujus olim Suffraganei extiterant, fuissent divulsi, eorumque Ecclesia, seu Cameracensis, in Metropolim fuisset erecta, quod *Pauli IV.* Decretum *Pius IV.* ejus successor, novo Diplomate confirmavit. Quapropter, Episcopi Provinciæ Cameracensis, ut notum facerent, se neque dignitatis gradu, neque pietatis studio, neque in Ecclesiam affectu, Remensis Provinciæ Episcopis inferiores esse, aliud Concilium, seu Cameracense, anno MDLXV. seorsùm ab illis celebrarunt, Pręside *Maximiliano à Bergis*, Archiepisco-

ſcopo & Duce Cameracenſi, & in eo viginti duo Decreta, quæ Diſciplinæ emendationem ſpectant, & pluribus Capitulis, ſeù Titulis conſtant, condiderunt, atque Concilium Generale Tridentinum receperunt hac verborum formulâ: *Ego N. omnia & ſingula, quæ in ſancta Synodo Tridentina definita & ſtatuta ſunt, palàm recipio; necnon veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondeo & profiteor; ſimulque hæreſes omnes à ſacris Canonibus, & Generalibus Conciliis, præſertimque à prædicta Synodo Tridentina damnatas, publicè deteſtor & anathematizo.* Utriuſque Archiepiſcopi, Remenſis, & Cameracenſis, in celebrandis Conciliis, & recipiendis Oecumenicæ Synodi Tridentinæ Decretis, zelum ac pietatem æmulati ſunt alii Eccleſiæ Gallicanæ Archiepiſcopi. Sereniſſimus Princeps *Carolus Borbonius*, Cardinalis, & Archiepiſcopus Rhotomagenſis anno MDLXXXI. indixit in ſua Metropoli Concilium, Rhotomagenſe dictum, in quo Epiſcopi inhærentes definitionibus, ac Decretis Concilii Tridentini, *univerſos, qui alitèr quàm Catholica, Apoſtolica & Romana credit ac prædicat Eccleſia, credere & pertinaciter aſſerere attentant*, velùt hæreticos & pertinaces, atque à communione Fidelium ſeparatos, declararunt, & aliquot Decreta diſciplinam Eccleſiæ ſpectantia ediderunt, videlicet: *De Epiſcopis, & Capitulis: De Epiſcoporum Officiis: De Curatorum & aliorum Presbyterorum, ac Parochianorum Officiis: De Monaſteriis: De Juriſdictione Eccleſiaſtica: De Scholarum & Seminariorum fundatione & regimine*. Hanc tamen, præ cæteris aliis, Sanctionem, quæ legitur Capite nono illius Concilii, queque iſtis temporibus, &

præ-

præsertim hisce locis maximè necessaria est, diligenter attendas velim: *Cùm deceat domum Dei sanctitudo, ut cujus in pace factus est locus, ejus cultus sit cum debita veneratione pacificus: sit ad Ecclesiam humilis & devotus ingressus, sit in ea devota conversatio Deo grata, inspicientibus devota, quæ considerantes non solùm instruat, sed reficiat. Cessent in Ecclesiis confabulationes quælibet, cessent vana & multò potiùs fœda colloquia & prophana; eò nec libri nisi orationis & pietatis, nec alia nisi sancta inferantur. Cessent postremò quæcumque divinum possunt perturbare Officium, aut oculos divinæ Majestatis offendere, ne ubi peccatorum est venia petenda, ibi peccandi detur occasio &c.* Ad hanc utilissimam Sanctionem utinàm animum tantispèr adverterent illi, qui æstivis præcipuè diebus in sacris Templis immodestè obambulant, vel altero genu terram contingunt, erecto altero, cui lævus innitatur cubitus, vel nugas obganniunt in aurem vicini, vel hùc illùc circumferunt vagos oculos, vel denique inani vocum boatu, aut modulato Musicorum cantu & organis, quibus perstrepunt templa, nimiùm delectantur; non quòd Musicam corporalem damnem, si modicè, si sobriè, cultuque divino digna in templis adhibeatur, sed ut ostendam ista nihil esse, si absit tacitus ille pietatis affectus in Deum, quæ Deo cantio est gratissima, etiamsi nullus vocum & instrumentorum Musicorum strepitus accedat. *Ludovicus à Lotharingia* Cardinalis, dictus *à Guisia*, Remensis Archiepiscopus, Patrui sui *Caroli à Lotharingia* Cardinalis itidèm, & Remensis Archiepiscopi, cujus anteà mentionem fecimus, pietatem æmulatus,
alte-

alterum Concilium Remense anno MDLXXXIII. celebravit, in quo primùm de Catholicæ Fidei professione, juxta definitiones Concilii Tridentini & Formulam à *Pio IV.* Pontifice Maximo præscriptam, actum est; dein, de vita & moribus, habitu, tonsura, & Officiis Clericorum edita sunt viginti septem Decreta. Eodem anno, seu MDLXXXIII. *Antonius Prevotius Sansacus*, Archiepiscopus Burdigalensis, Synodum convocavit, stabiliendarum Tridentini Concilii Sanctionum causâ, ex quibus triginta sex Decreta, quibus in hoc Provinciali Burdigalensi Concilio Ecclesiasticæ Disciplinæ consuluit, ferè omnia mutuatus est, ut ipsemet declarat in ejusdem Synodi Provincialis publicatione. Ad eumdem annum, seu MDLXXXIII. referri debet Concilium Turonense, quod *Simon à Maillè* Turonensis Archiepiscopus habuit, in quo Tridentini quoque Concilii Decreta Fidem spectantia suscepit, & secundùm ea Fidei professionem edidit, atque Disciplinam Ecclesiasticam circà Episcopos, Clericos, Monachos, & Laïcos, ex ejusdem Concilii Tridentini Decretis emendavit, ut scribit idem Archiepiscopus ad Gregorium XIII. Summũ Pontificem his verbis: *Habebit ergò tua Sanctitas tuorum humillimorum servorum Turonensis Provinciæ Patrum Decreta, è Tridentino tuo excerpta Concilio, pro temporis instantis usu, conditione & necessitate.* Paulò post celebrationem illius Concilii Provincialis Turonensis, *Reginaldus de Beaulne* Archiepiscopus Bituricensis anno MDLXXXIV. Concilium Bituricense celebravit, in quo variis Decretis, ex Tridentina Synodo maximam partem desumptis, Disciplinam Ecclesiæ instauravit. Anno verò sequenti,

enti, seù MDLXXXV. *Alexander Canigianus*, Aquen-
Archiepiſcopus, Concilium Aquenſe cöegit,
quo profeſſionem Fidei, juxtà Synodi Triden-
æ definitiones, emiſit, ac in Synodis Diœce-
is emitti ſtatuit, atque tribus ſupra quadra-
ta Conſtitutionum Capitibus Diſciplinam Ec-
iæ, ſecundùm ejuſdem Synodi Tridentinæ
creta, reparavit. His Provincialibus Synodis,
ad executionem, & obſervantiam Decreto-
Oecumenici Concilii Tridentini in Galliis
ulo XVI. habitæ ſunt, duas dumtaxat adjun-
, Toloſanam videlicet & Avenionenſem, qua-
primæ, ſeù Toloſanæ, quæ indicta fuit anno
c. præfuit *Franciſcus à Joyoſa* Cardinalis &
hiepiſcopus Toloſanus, & in eâ de emenda-
e morum, de vita & honeſtate Epiſcoporum,
chorum, & Clericorum, ſanctiſſimæ conditę
Leges, quarum magna pars habetur in De-
s Concilii Tridentini. Denique, Synodo Pro-
iali Avenionenſi habitæ anno MDXCVI. præfuit
mpliſſimi meriti *Franciſcus Maria Tauruſius*,
iepiſcopus Avenionenſis, & poſteà S. R. E.
linalis, qui ſexaginta quatuor Decreta ad
endam Eccleſiæ Diſciplinam edidit, Decre-
ecumenicæ Synodi Tridentinæ omninò con-
nea. Nec ſolùm in his Conciliis Provincia-
maximâ cum ſollicitudine curarunt Gallia-
Archiepiſcopi, ut Concilii Tridentini De-
in Galliis reciperentur, & ad praxim redi-
tur, ſed etiam totus Clerus Gallicanus, ad
alia Comitia cöactus, frequenter à Chriſtia-
is Regibus poſtulavit, ut Concilium Tri-
num in Eccleſia Gallicana promulgaretur.

Preces Cleri Gallicani, pro istâ promulgation
Henrico III. Galliarum Regi porrectæ, habent
in Comitiis Blesensibus, in Actis Conventûs, c
Meloduni anno MDLXXIX. celebratus est; in Ac
Conventuum Parisiensium an. MDLXXXV. MDLXXX
& MDXCVI. Quæ quidem, pluresque aliæ Cl
Gallicani supplicationes de verbo ad verbum
scriptæ reperiuntur Tomo V. *Commentarioru*
Cleri Gallicani,

D. Celebraruntne Episcopi Italiæ mult
Concilia Provincialia ad promovendam exe
tionem & observantiam Decretorum Concilii (
neralis Tridentini?

M. Inter omnes Italiæ Episcopos, qui
culo decimo sexto Decretorum Concilii Tride
ni executioni ac observationi sedulò invigilar
primas jure optimo tenet Sanctus *Carolus Bo*
mæus Archiepiscopus Mediolanensis, & *Pii*
Pontificis Maximi ex sorore nepos, qui, postq
incredibili studio ac prudentiâ Concilium
dentinum diu intermissum instaurari ac perfi
suo Avunculo *Pio IV.* curasset, eoque felici succ
concluso, ad Ecclesiam suam Mediolanensem
regressus; in id totus incubuit, ut Oecume
Synodi Tridentinæ Decreta in tota sua Provi
quàm exactissimè servarentur. Quam ob rem,
gulis triennis, dùm vixit, Provinciales Syn
cöegit numero sex, Diœcesanas verò undecim
quibus perfectissimi regiminis Ecclesiastici
mam tradidit, Disciplinam Ecclesiasticam in
sua Provincia restauravit, & collapsos Cleri p
lique mores emendavit. Hìc, brevitatis e
prætermissis undecim Synodis Diœcesanis, p
tai

tùm dicam de ſex Provincialibus Conciliis diolanenſibus à S. *Carolo Borromæo* celebratis. rum primum anno MDLXV. convocavit, eique ſuit ſanctiſſimus ille Præſul authoritate fultus oſtolici per univerſam Italiam à Latere Legati. ıberrimæ Conſtitutiones, quas in eo primo ıcilio Mediolanenſi edidit Sanctus *Carolus Borræus*, in tres partes ſunt diſtributæ, quarum na eſt *De Fide Catholica*. Secunda, *De iis quæ acramentorum adminiſtrationem generatim pernt*. Tertia, *De piorum locorum adminiſtratione*. genter ac ſæpiùs has omnes Conſtitutiones endere debes, ſed potiſſimùm illas, quæ in nda parte leguntur, & quibus ſtatuitur primò, prium Epiſcopi eſſe officium prędicare Verbum. Secundò, prohibetur Confeſſariis, ne illos, ona aliena injuſtè detinent, ante debitam ſactionem abſolvant, exceptis tamen his, qui culosè ægrotant, quos ſufficit monere, ut id l debent, quàm primùm perſolvant. Tertiò, ipitur Clericis, ut perſonati non incedant, uſu armorum abſtineant, à venatione, à fa, comædiis, haſtiludiis, aliiſque prophanis aculis, choreis privatis aut publicis, ludis &c. Diſtrictè etiam Clericis prohibetur, ne medendi exerceant, negotiationibus & meris ſeſe immiſceant, aliorum curam ac tuteuſcipiant, prædia, lucri causâ, conducant, o aliis fidejubeant, neque in famulatu Laicomaneant indecorè, multominùs fœminis dibentibus, vel ambulantibus aſſiſtant aut antur. Alterum Concilium Mediolanenſe um triennio poſt, ſeu anno MDLXIX. comple-

ctitur varia Decreta in tres partes itidèm divis
quarum prima ea exhibet Statuta, quæ ad Fide
Catholicam tuendam, Sacramenta ministrand
& alia munia Pastoralia spectant. Altera pars
tradit, quæ ad Missam, Divina Officia, Eccle
cultum, & ad Viros Statui Ecclesiastico addict
pertinent. Postrema pars ea comprehendit Stat
ta, quæ ad bona & jura Ecclesiarum, piorumq
locorum vindicanda necessaria sunt. Tertium Co
cilium Mediolanense anno MDLXXIII. celebra
Sanctus *Carolus Borromæus*, & in eo pro mor
emendatione viginti Decreta edidit. In qua
Concilio Mediolanensi, quod anno MDLXXVI. co
vocavit idem sanctissimus Præsul, plurima prom
gata sunt Decreta *De Sacris Reliquiis*, *Miracu*
Imaginibus, *Indulgentiis*, *Jejuniis*, *Festorum die*
observantia, *Religiosis peregrinationibus*; *De sa*
locis, *& eorum cultu*, *de Verbi Dei prædicatione*
Scholis Doctrinæ Christianæ, *de Sacramentorum*
ministratione; *de Divinorum Officiorum celebrati*
de Parochis & Parochialibus juribus & Officiis;
Episcopis & eorum conversatione; *de vita & hon*
ne Clericorum; *de visitatione*, *de Synodis Provin*
& Diœcesana; *de Foro Ecclesiastico*; *de Regularib*
de Monialibus, *de piorum locorum administr*
ne &c. Quintum Concilium Mediolanense,
Sanctus *Carolus Borromæus* anno MDLXXIX. præ
complura continet Statuta in tres partes di
cta. Prima pars ea complectitur, quæ ad tutan
Orthodoxam Fidem, ad dignam Sacramento
administrationem, & Sacramentalium usum
nent. Altera pars triginta habet Titulos, in
bus cum admirabili prudentiâ & eximiâ char
co

ıiosè præſcribuntur cautiones, quæ tùm circà
icitudinem ſpiritualem adhiberi debent tem-
·e peſtis, cùm adhùc recẽs eſſet memoria funeſtę
ıs peſtis, ſeu contagionis, quæ per Italiam longè
ꞌque graſſata, occaſio fuerat ſanctiſſimo Cardi-
i *Carolo Borromæo* tot præclara edendi ſpecimi-
ummæ prudentiæ, vigilantiæ, præcautionis,
ıexhauſtæ charitatis, quibus per totam ipſius
: Diœceſim ſævienti ac populanti malo provi-
e, neceſſitatibus publicis ac privatis occurrere,
narumque ſaluti conſulere ſummoperè ſtuduit.
tia pars hujuſce quinti Concilii Mediolanenſis
ontinet Statuta, quæ ſpectant Sacramentum
linis, Clericorum honeſtatem, Beneficiorum
ationem, Divinorum Officiorum celebratio-
ı, Reſidentiam, Eccleſiarum ſuppellectilem &
tus, Synodorum Congregationem, Viſitatio-
ı, & Epiſcopalem juriſdictionem, Matrimonii
iplinam, Scholarum, Confraternitatum, pio-
ı locorum directionem, & adminiſtrationem,
ctimonialium reformationem &c. Denique, ſex-
Concilium Mediolanenſe ab eodem S. *Carolo*
romæo celebratum eſt anno MDLXXXII. & in eo
inta Decretis ſancita eſt Eccleſiæ Diſciplina,
ı primis ſtatutum eſt, ut Epiſcopus ſuſpendat
udiendis confeſſionibus eos, quos viderit hoc
ere non rectè fungi. Secundò, præcipitur,
ideles Sacramento Pœnitentiæ ſe præmuniant,
gendis rebus in quibus mortis periculum ti-
ur, ſicùt in peregrinatione, bello, & ſimilibus.
iò, præſcribitur Epiſcopis modus, quo ineunte
dragefimali tempore plebi ſuæ invigilare de-
ıt. Quartò, injungitur Sacerdotibus à Miſſa

celebrandâ suspensis, ut diebus Dominicis & fest
vis sacram Communionem sumant. Quintò, pra
figitur modus, quo piæ defunctorum voluntati s
tisfieri debeat, quandò eleemosyna tenuis est, v
sufficiunt Sacerdotes pro Missarum celebratione
& quid observari debeat in Missarum reductione
Sextò, prohibetur, ne quis repentinâ morte pra
ventus sepulturæ mandetur ante vigesimam qua
tam horam post obitum. Septimò, circà Claus
ram Monialium statuitur, ne quis absque licent
Ordinarii intra septa Monasterii illarum ingredi
tur. Octavò decernitur, ut Episcopus familiam
suam in officio & regulis bene vivendi, ad cæter
rum exemplum, contineat, & ut Feriâ quintâ in
Cœna Domini, in loco, in quo Sanctissimum Co
pus Christi reconditur, unus saltem Sacerdo
aut Sacris institutus, excubet ad custodiendum
orandum. Hæ sunt sex Provinciales Synodi M
diolanenses, quas celebravit *S. Carolus Borromæ*
Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis,
cujus doctrinâ, & in restauranda, valdè id ætat
labefactatâ, disciplinâ Ecclesiæ summâ vigilanti
Deo dante, plura dicemus tùm in Colloqu
quinto, ubi agemus de Viris Illustribus Sæculi x
tùm in Colloquio sexto, in quo præcipua Eccl
siasticæ Disciplinæ ejusdem Sæculi Capita perstri
gemus. Unum tamen adhuc superest Concilium
Provinciale, *Aquilejense* videlicet, anno MDXC
à *Francisco Barbaro* Patriarcha Aquilejensi in It
lia celebratum, quod hìc silentio prætermitt
haud debemus. In eo Concilio Aquilejensi un
viginti Decretorum Capita circà Disciplinan
tàm Ecclesiasticam, quàm Monasticam consc

a ac promulgata sunt, quibus, inter cætera alia, ·càMoniales præcipitur primò, ut in Monaste-s omnis proprietas procùl exulet. Secundò, ut ensa sit communis, ad quam omnes, exceptis grotantibus, conveniant, & sacra lectio adhi-atur. Tertiò, ut silentium, obedientia, humili-s, charitas, ac reliquæ virtutes inter Religio-s personas eluceant. Quartò, ut Regula inter oniales vernaculâ linguâ scribatur, & frequen-r legatur. Quintò, ut Divinis Officiis diurnis, nocturnis sedulò intersint, nisi justa causa ex-set.

D. Percense nunc, quæso, Concilia Provin-alia, quæ ad promovendam executionem & ob-vantiam Decretorum Concilii Tridentini, cùm dem, tùm Disciplinam spectantium, Sæculo XVI. Hispania fuerunt celebrata, iisque, si placet, no-um absolvamus Colloquium.

M. Rem profectò immensi operis aggrede-r, si omnia Acta, Statuta, ac Decreta Concilio-m Provincialium, quæ in Hispania Sæculo XVI. bita sunt, recensere hìc animus esset. Ne igitur fine, quem mihi ab initio hujus Operis præstitui, istoriam Ecclesiasticam in rem Theologiæ Can-datorum compendiosâ narratione describendi, præsentiarum recedere videar, & ne in tam im-enso campo vagari cogatur oratio, totam Con-liorum Provincialium, quæ Decretorum Con-ii Tridentini executionis & observationis pro-ovendæ causâ in Hispania Sæculo XVI. côacta nt, notitiam duabus dumtaxàt observationibus eviter concludam. In primis, observare debes, dem tempore, quo S. *Carolus* Archiepiscopus

Mediolanensis, ad promulgandas Concilii Tridentini Sanctiones, Concilia Provincialia in Italia celebraret, B. *Toribium Mogrovexum*, Archiepiscopum Limensem in Peruvia, (quæ est amplissima & fertilissima regio in America Meridionali sita, & ab Hispanis *Novus Orbis* appellata) aliquot Concilia Provincialia, & plura Diœcesana ad cultum Dei, propagationem Fidei, Disciplinæ Ecclesiasticæ, & morum reformationem convocasse, ut Peruvianos illos, seu Novi Orbis incolas, longè ampliùs à nobis dissitos, *quàm divisos toto Orbe Britannos*, & adhùc magna ex parte Neophytos, ac veluti primitias Christianismi in Peruvia, peculiaribus quibusdam Decretis, eorumdemque ruditati & conditioni infirmæ adaptatis instrueret documentis, quæ in Conciliis Sanctissimi hujus Archiepiscopi Limensis & Catechismis leguntur. Duo itaque illi Archiepiscopi eodem tempore, tanquàm clarissima Ecclesiæ lumina, præfulserunt, & pari spiritu Apostolico animati, innocentiâ morum, incorrupto virginitatis flore, charitate ardentissimâ erga Deum, & homines, zelo salutis animarum, austeritate vitæ, virtutum omnium apice præcellentes, plures Synodos cùm Provinciales, tùm Diœcesanas celebrarunt, cum eo tamen discrimine, quod Concilia S. *Caroli Borromæi* in lucem edita, & per totam Europam distracta, vivente adhùc S. *Carolo Borromæo*, ab ejus ætate ad hæc usque nostra tempora summam semper celebritatem habuerunt; Limensia verò *B. Toribii* Concilia, utpotè in remotissimis Novi Orbis partibus cöacta, licèt ibidèm magno in pretio semper habita sint, non potuerunt tamen æqualem

em in Europa nancisci celebritatem, donec occasione Beatificationis hujus Sancti Archiepiscopi *oribii* non multis abhinc annis Romæ publicâ lue donata fuerunt, & deindè in ampliori forma um doctissimis Notis Romæ anno MDCXCIII edita b Eminentissimo Cardinali *Josepho de Aguirre*, 1 IV. Tomo *Collectionis Maximæ omnium Conciliorum Hispaniæ & Novi Orbis*. Quapropter, si plura cire desideres de his Conciliis Limensibus, quæ d promovendam in Peruvia, seu in America Meridionali, Decretorum Concilii Tridentini tàm Fiem, quàm Disciplinam & morum reformatioem spectantium observantiam B. *Toribius* Archieiscopus Limensis celebravit, consule doctissimum lum Cardinalem, qui ejusmodi Concilia in loninquis illis regionibus habita, ex MSS. Codicibus ccuratè descripta exhibet, & de illis longo latoue calamo disserit loco mox à me laudato. Nec olùm in Peruvia, seu in America Meridionali, sed tiam in *Mexico*, quod est Regnum sub Dominio Legis Hispaniæ in America Septentrionali, celeratum est anno MDLXXXV. Concilium Provinciae, dictum Mexicanum, cui præfuit *Petrus Moya e Contreras*, Ecclesiæ Mexicanæ Archiepiscopus, uodque Oecumenicæ Synodi Tridentinæ Decrea tàm Fidem, quàm Disciplinam Ecclesiæ & moum reformationem attinentia suscepit, ac execuioni mandari jussit. Omnia istius Concilii Provincialis Mexicani Acta ac Statuta inseruit jam citatus Cardinalis de *Aguirre* Tomo IV. *Collectionis Maximæ omnium Conciliorum Hispaniæ & Novi Orbis*. Extat etiam idem Concilium Provinciale Mexicanum in Tomo ultimo Collectionis Conciliorum

liorum Labbeanæ. Digitum ad fontem intendisse sufficiat, nec enim ut plura de his Conciliis dicamus patiuntur temporis angustiæ. Secundò, observare debes, plures in Regno Hispaniæ ad recipiendum & promulgandum Concilium Generale Tridentinum cöactas fuisse Synodos Provinciales quarum primam, seu Toletanam, anno MDLXV. indixit, eique præfuit *Christophorus Roxas Sandoval* Episcopus Cordubensis, & in ea omnia Generalis Concilii Tridentini Decreta recipi, & ab omnibus observari debere jussum est his verbis *Cætera item omnia, quæ à Sacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè ab eadem Sacrosancta Tridentina Synodo diffinita sunt, tàm in his quæ ad extirpandas Hæreses, quàm in his quæ ad morum Reformationem pertinent, ejusdem Sanctæ Synodi Decretum secuta, recipit, & omninò recipienda ab omnibus esse decernit, Hæresesque omnes ab iisdem Sacris Canonibus, Generalibus Conciliis, & præsertim ab eadem Sancta Synodo Tridentina damnatas detestatur & anathematizat hæc Synodus Toletana.* Eodem anno MDLXV. quo habita est hæc Synodus Toletana, alia Concilia Provincialia ad imperandam in Hispania executionem & observantiam Decretorum Concilii Tridentini fuerunt celebrata, videlicet Concilium Valentinum, Præside Archiepiscopo *Martino Ayola*: Concilium Compostellanum indictum Salmanticæ Præside *Gaspare de Zunniga & Avellaneda* Archiepiscopo Compostellano, posteà Hispalensi, & S. R. E. Cardinali: Concilium Granatense, Præside *Petro Guerrero* Archiepiscopo hujus Urbis; Concilia Bracarense, Cæsaraugustanum, & Eborense, quibus adjungi debet

debet alterum Concilium Provinciale Toletanum anno MDLXXXII. congregatum,& cui præfuit *Gaſpar de Quiroga* Cardinalis & Archiepiſpopus Toletanus.Hęc eſt ſeries Conciliorum Provincialium,quę ad recipiendum Concilium Tridentinum, & ad ejus Decretorum, tùm Fidem, tùm Diſciplinam, morumque emendationem ſpectantium, præcipiendam omnibus obſervantiam in Regno Hiſpaniæ celebrata ſunt, quorum Acta, Decreta, ac Statuta legeſis apud ſæpiùs jam citatum Cardinalem de *Aguirre*, qui in Tomo IV. *Conciliorum Hiſpaniæ* prædictas Synodos Provinciales Hiſpaniæ ſummâ diligentiâ deſcripſit, atque doctiſſimis Notis illuſtravit. His Conciliis Provincialibus Hiſpaniæ unum dumtaxàt addam Concilium Provinciale Mechlinienſe, quod Mechliniæ in Belgio ſub dominio Regis Hiſpaniæ anno MDLXX. habitum eſt, Præſide *Martino Rythovio* Epiſcopo Iprenſi, nomine & loco *Antonii* Cardinalis *Granvellani*, Archiepiſcopi Mechlinienſis, in quo præcipitur: *ut omnes & ſinguli, qui ad hanc Synodum convenerunt, ſimpliciter & ſine ulla proteſtatione ea omnia & ſingula, quæ à Sancta Synodo Tridentina definita & ſtatuta ſunt, palàm recipiant, necnon veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondeant & profiteantur, ſimulque omnes Hereſes à Sacris Canonibus, præſertim ab eadem Synodo Tridentina damnatas deteſtentur & anathematizent*. Decretis itaque Concilii Generalis Tridentini, quidquid contrà obſtrepant ac frendeant Lutherani, Calviniſtæ, aliique Heretici, conſenſerunt, eorumque obſervantiam imperarunt Gallia, Italia, Hiſpania, Novus Orbis, ſeu America, cùm Meridionalis, tùm

Septen-

Septentrionalis, ac Belgium, ut ſole clariùs patet ex tot Synodis Provincialibus, quas percenſuimus. Decreta quoque Concilii Tridentini ſummâ, quâ par eſt, veneratione ſuſcepta ſunt à Catholicis Germaniæ regionibus in Synodo Auguſtana, quæ ab *Otthone* Cardinali anno MDLXVII. habita eſt. Suſcepta pariter fuerunt à Sicilia, Sardinia, Regno Neapolitano, cæteriſque Catholici Regis ditionibus, anno MDLXIV. per ſolemne Edictum *Philippi II.* Hiſpaniarum Regis. Suſcepta itidèm fuerunt à Luſitania, ſicut conſtat ex *Sebaſtiani* Regis Litteris ad *Pium IV.* Pontificem Maximum, quas refert Cardinalis *Palavicinus* lib. 24. *Hiſtoriæ Concilii Tridentini* cap. 9. Suſcepta etiam fuerunt à Polonia in Regni Comitiis, quæ anno MDLXIV. habita ſunt. Suſcepta denique fuerunt à Sereniſſimâ Venetorum Republicâ, ac teſte *Moroſino* libro VIII. *Hiſtoriæ Venetorum*, intra Miſſarum ſolemnia promulgata ſunt. Habent igitur Decreta Concilii Tridentini tres luculentiſſimos veritatis characteres, quos ſemper ſequi debemus, Univerſitatem, Antiquitatem, Conſenſionem: *Sequemur autem univerſitatem hoc modo* (inquit Vincentius Lirinenſis, Scriptor elegans quinti Eccleſiæ Sæculi in ſuo aureo Commonitorio adversùs prophanas novitates) *ſi hanc unam fidem veram eſſe fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Eccleſia. Antiquitatem verò ita, ſi ab his nullatenùs ſenſibus recedamus, quos Sanctos majores ac Patres noſtros celebraſſe manifeſtum eſt. Conſenſionem quoque itidem, ſi in ipſa vetuſtate, omnium, vel certè penè omnium Sacerdotum pariter ac Magiſtrorum definitiones, ſententiaſque ſectemur.* Quapropter anti-

antiquæ Fidei, quam, juxtà Sanctorum Patrum traditionem, & Oecumenicorum Conciliorum definitiones, Patres Concilii Tridentini suis Decretis firmarunt, ac sartam tectam conservarunt, constanter inhærere, omniumque Hæreticorum novellas adinventiones explodere debemus, quia, ut ait mox laudatus Author, *Annunciare aliquid Christianis Catholicis, præter id quod acceperunt, nunquàm licuit, nunquàm licet, nunquàm licebit: & anathematizare eos, qui annunciant aliquid, præterquàm quod semel acceptum est, nusquàm non oportuit, nunquàm non oportet, nunquàm non oportebit.*

COLLOQUIUM QUINTUM,

De Clarissimis Viris, qui Sæculo decimo sexto Doctrinà, Vitæque sanctimonià Ecclesiam illustrarunt.

DISCIPULUS. MAjorem in dies fructum capio ex studio Historiæ Ecclesiasticæ, quæ omnes homines ad virtutem colendam incredibili quodam gloriæ studio atque eximio immortalitatis amore accendit, & sicut improborum turpitèr facta, atque Hæreticorum errores ob oculos ponit, ut ab illis omni adhibitâ diligentiâ caveamus, ita præclara Virorum eruditorum gesta, doctrinam ac lucubrationes magnis præconiis extollit, eorumque virtutis testis est sempiterna. Hinc est, quòd, postquàm in superioribus Colloquiis de Hæreticorum Sæculi XVI. erro-

erroribus, eorumque in Conciliis damnatione, ſat ſuperque egerimus, nunc de Viris Illuſtribus ejuſdem Sæculi, eorumque Operibus continenti ordine diſſerere debeamus, ut, quemadmodùm vulgò dicitur, oppoſita juxtà ſe poſita magis eluceſcant, indèque deſumamus virtutis exempla, quæ nulla poſterorum hominum oblivio obſcurare, nulla Sæculorum delere diuturnitas poterit. Verùm, cùm ingens ſit, ut opinor, Scriptorum Seculi XVI. numerus, optarem tùm claritatis ergò, tùm meæ etiam memoriæ juvandæ causâ, ut illos eruditos Scriptores ad diſtinctas Claſſes revocares, nihilque attingeres eorum, quæ Lutherani, Calviniſtæ, aliique Hæretici ſcripſerunt, non ſolùm ad ſuorum errorum defenſionem, ſed neque etiam libros, quos ad artes & ſcientias humanas illuſtrandas, ad Religionis myſteria exponenda, ad varios Scripturæ Sacræ ſenſus expromendos lucubrarunt. Nec enim Hæreticis ullum inter viros illuſtres locum dare fas eſt, nec neceſſe eſt eorum indicare libros, quorum lectionem, ut potè noxiam, jure optimo Catholicis prohibuit ac interdixit Eccleſia.

M. Haud modico ſanè me levas onere, dùm rogas, ut à recenſendis Hæreticorum decimi ſexti Sæculi Operibus in integrum abſtineam. Si enim iniretur numerus librorum, quos Hæretici XVI. Sæculi vel ad tutandos ſuos errores, vel in Scripturam Sacram, vel de rebus Theologicis, & Diſciplinis humanis ediderunt, magna, mihi crede, poſſet ex illis confici Bibliotheca, quæ eò eſſet periculoſior, quò juvenes, naturâ curioſi, ex libris Hæreticorum peſſima quæque decerperent, variiſ-

ariiſque ſeſe implicarent erroribus. Solent quipè Hæretici, in libris, quos ad aliorum perditioem temerè in vulgus ſpargunt, illos imitari, qui ut ait *Vincentius Lirinenſis* in ſuo Commonitorio dversùs Hereſes cap. 35.) auſtera quædam pocuı temperaturi, priùs ora melle circumliniunt, ut ıcauta ætas, cùm mellis dulcedinem perſenſerit, ımaritudinem non reformidet; quod etiam iis curæ eſt, qui mala gramina & noxios ſuccos emenitis medicaminum vocabulis præcolorant, ut neıo ferè, ubi ſupraſcriptum legerit remedium, uſpicetur venenum. Quocircà, quemadmodùm enatores non ſinunt canes aberrare, & quemlibet dorem perſequi, ſed loris retrahunt revocantque, lfactum illorum ſervantes purum & integrum fficio peculiari, ut acriùs inhæreant veſtigiis: ſic portet curioſitatem juvenum ad libros Hæretiorum legendos excurrentem atque oberrantem ohibere ac retrahere, ut in ſola Scriptorum Caholicorum lectione hæreant, ſicque puram & illiatam Fidem cuſtodiant. Prætermiſſis ergò Hæeticorum, Operibus, eos dumtaxat Sæculi XVI. iros eruditos hìc in medium producam, qui Ecleſiæ Catholicæ Fidei conſtanter adhæſerunt, vel quos ſaltèm ab ea ad hæreſim defeciſſe certò non onſtat. Ne autem aliquam confuſionem pariat tot lariſſimorum virorum copia, illos in quindecim laſſes diſtribuam. In prima generatìm referam omnes variarum nationum Artis Grammaticæ Viros peritiſſimos. In altera agam de Cardinalibus & Epiſcopis, qui in omnium ſcientiarum genere excelluerunt. In tertia diſſeram de Hiſtoricis. In quarta de Gallis Scriptoribus. In quinta

de

de Italis. In sexta de Hispanis. In septima de Germanis. in octava de Anglis. In nona de Monachis. In decima de Scriptoribus Ordinis FF. Prædicatorum. In undecima de illustribus Viris Ordinis S. *Augustini*. In duodecima de eximiis Theologis Ordinis S. *Francisci*. In decima tertia de celebrioribus Viris Ordinis Carmelitarum. In decima quarta reponam insignes Societatis *Jesu* Scriptores. Ultimam Classem claudent præstantissimi Jurisconsulti, qui Sæculo XVI. magnâ nominis celebritate claruerunt. Facilè quidèm prospicio, quantùm oneris in me suscipiam, qui innumeros penè viros toto orbe clarissimos in præsentis Colloquii angustias includere cogar, multùmque vereor, ne rerum dicendarum numero & magnitudine obruar. At opprimar antè licèt officii pondere, quàm illud deseram, & quamvis probè sciam, mihi non satis esse vel facultatis ad dicendum, vel temporis, ut illos præclaros eruditione viros, pro eo ac merentur, laudare possim (hoc quippè nimis prolixum foret) sic tamen paucis verbis illorum eruditionem commendabo, ut statim percepturus sis, maximis præconiis dignos esse præstantissimos illos Scriptores, qui tam benè de Ecclesia, & universâ Republicâ Christianâ meriti sunt, quos (ut Vincentii Lirinensis verbis utar) à defensione Fidei Majorum *nulla vis depulit, non minæ, non blandimenta, non vita, non mors, non palatium, non Satellites, non Imperator, non Imperium, non homines, non Dæmones* deterrere unquàm potuerunt, quos denique tanto munere dignos Deus judicavit, ut per eos antiquam Fidem ab Hæreticis oppugnatam strenuè vindicarit, pro-

stratam

itam repararit Disciplinam, & Moralem Chri-
nam illibatam conseruarit.

D. A Grammaticis Scriptoribus, quos in ma Classe virorum Illustrium Sæculi decimi ti reposuisti, exordium, si placet, ducamus, eos in primis recense, qui in Italia floruet.

M. Tot in Italia Sæculo decimo sexto periti elluerunt Grammatici, ingenio, eruditione, loquentiâ præstantes, ut plures Italiæ civitates thenas mutatæ viderentur, & ad illas certatim mnibus Europæ partibus confluerent viri eru-, qui è Magistris facti Italorum discipuli, eruonem atque eloquentiam indè hauriebant, que posteà ad suos deferebant. Ex tot insius Italiæ Sæculi decimi sexti Grammaticis præcipuos seligam, videlicèt *Accium Syncerum*, *Jacobum Sannazarium*, *Petrum Bembum*, *Pe- Victorium*, *Paulum Manutium*, *Cœlium Rhoum*, & *Latinum Latinium*. Primus, seu *Ja- Sannazarius* ex illustri prosapia Neapoli orim duxit, & Poësim Latinam splendore inge- imitatione optimi cujusque veterum, aptâ num poëticarum inventione & acumine ad num fastigium evexit. Scripsit *Eclogas*, *Ele-* & *Epigrammata*, sed præcipuè Poëma *De Virginis*, in tres libros distinctum, in quo erfectione Poëseos videtur cum antiquis dere. Alter, seu *Petrus Bembus*, patriâ fuit tus, Ciceronianæ eloquentiæ sedulus admi- & imitator extitit, Orator, Poëta, Histori- eo tempore nulli secundus, antiquis etiam rendus. Eum, ob doctrinam singularem, ra-

ram facundiam, & summam vitæ integritate
Paulus III. Pontifex Maximus Cardinalē creavi
Pervenit *Petrus Bembus* ad annum usque septu
gesimum septimum, plurimosque reliquit feli
ingenii sui partus. Hoc tamen periti Critici ju
merito ei vitio vertunt, quòd inter scribendu
aut dicendum nullam unquàm voluerit usurpar
vocem, quæ à *Cicerone* scripta aut dicta non fu
set, & ad exprimendas res novas ac *Ciceroni* ign
tas, miro verborum uteretur ambitu, & ab usitat
verbis sibi curiosè cavêret, quod sanè puerile
imitandi Ciceronianum stylum affectationem
dolet, ut optimè observat *Desiderius Erasmus* i
eo Dialogo, qui inscribitur, *Ciceronianus*. Pri
ceps ingeniorum sui temporis dictus est *Petrus*
ctorius, patriâ Florentinus, eique uni plus *Cic*
debet, quàm reliquis omnibus, qui in eo perpoli
do tempus studiumque posuerunt, quorum plu
mos Sæculum decimum sextum tulit, Italia pr
cipuè, omnis eruditionis, quæ in illa refloru
fœcundissima parens. Plura ingenii sui monume
posteritati reliquit *Petrus Victorius*, quibus hun
niores litteras, & antiquos Scriptores tam G
cos, quàm Latinos magnâ fide ac diligentiâ re
gnitos explicavit, castigavit, illustravit. M
gnam in exprimendo pariter stylo Ciceronia
felicitatem assecutus est *Paulus Manutius*, fil
Aldi Manutii celeberrimi Typographi. Ille qu
pè tractandis assiduè *Ciceronis* Scriptis, sic ill
stylum æmulatus est, ut redivivum eum in illo c
das, & apud omnes eruditos audiat vir Tullia
facundiæ & totius antiquitatis studiosissim
Multa scripsit elegantissima Opera, quæ etiamn

nt, & Catechismum Concilii Tridentini, à
is Ordinis Fratrum Prædicatorum Theologis,
periùs observavimus, lucubratum, purissimâ
itate donavit. Immortale sibi quoque nomen
rit *Cælius Rhodiginus*, Græcarum ac Latina-
linguarum peritissimus, quas primùm Medio-
, posteà in Gymnasio Patavino magnâ cum
â docuit, fuitque *Julii Cæsaris Scaligeri*, Viri
ssimi, præceptor. Quantùm in humaniori-
tteris excelluerit hic *Cælius Rhodiginus*, aper-
obant triginta *Antiquarum Lectionum* libri,
concinnavit, & in eis quorumcumque vete-
scriptorum loca obscura dilucidè explanavit,
pta castigavit, & quidquid scitu dignum per
vitæ suæ curriculum collegerat vel obser-
at, studiosè inseruit, & eleganti stylo exara-
enique, inter Italos *Latinus Latinius*, patriâ
oiensis, Græcarum, Latinarumque littera-
deò peritus evasit, & in Veterum Authorum
e ità excelluit, ut plerosque eorum, qui in
odi studiis insudaverant, superaverit. In
veterum Patrum libris emendandis, & præ-
Tertulliano ad veteres codices corrigendo,
n impendit. Ejus Bibliothecam Sacram &
anam, sive Correctiones in Sacros & pro-
Scriptores *Dominicus Magrus* Romæ an-
CLXXVII. publicam in lucem emisit. His
bus Italiæ Viris Grammaticis, quos hacte-
davi, alios doctrinâ & eruditione haùd in-
s eodem Sæculo decimo sexto protulit Gal-
os inter hìc quatuor dumtaxàt, qui cæteris
ntiæ palmam præripuerunt, brevitèr com-
bo. Agmen Clarissimorum Galliæ Gram-

maticorum ducet *Gulielmus Budæus*, Lutetiæ Pa
ſiorum natus, qui Linguas Græcam & Latinar
perfectè callebat, tàmque facilè utrâque lin
ex tempore loquebatur, quàm Gallicâ, quæ e
ei vernacula. Scripſit Orationes & Epiſtolas G
cas ac Latinas quàm plurimas, Elegias & E
grammata varia, Annotationes in Pandectas,
librum *De Aſſe*, plurimaque alia Opera, quæ e
ditorum manibus quotidiè teruntur, & in ma
pretio habentur. *Gulielmum Budæum* eruditio
æquavit *Adrianus Turnebus*, in Normannia, G
liæ Provinciâ, natus; Vir omnium virtutu
omniumque litterarum genere inſtructiſſimus
condendis verſibus ſublimis & acutus, in Orati
verò ſolutâ terſus atque elegans. Docuit Tol
& Pariſiis magnâ cum laude & frequentiſſimo
ditorum concurſu, variaque edidit Opera, i
quæ eminent *Adverſaria*, Opus ſanè omnig
eruditione refertum, in quo tot veterum, cu
Græcorum, tùm Latinorum, difficiles locos
emendavit, aut explicavit, ut dubium fece
pluſne in eo ingenii, an diligentiæ admirari del
mus. *Adriano Turnebo* coævus fuit *Dionyſius L*
binus Monſtroli ad Occeanum in Picardia, G
Provinciâ, ortus; qui fuit tàm Græcæ, quà
Latinæ litteraturæ ſcientiſſimus, ut videre eſ
Commentariis, quos edidit in *Horatium*, *Co*
lium Nepotem, *Plautum*, *Lucretium*, & *Cicero*
& in aliis ejus libris, quibus de re Litteraria
mè meritus eſt. Verùm, ut cordatè fatear, pe
Grammaticis, qui Sæculo decimo ſexto in G
floruerunt, longè, meâ quidem ſententiâ,
ponendus eſt *Marcus Antonius Muretus*, Galli
Le

ovicibus natus, ingenio præstanti & ad omnia
præditus, quod in politiori litteraturâ præ-
è exercuit, utriusque linguæ Græcæ ac Latinæ
tiâ clarus. Tantam sive in Gallia, sive in Ita-
ubi per plures annos docuit, apud omnes
s eruditos gratiam sibi conciliavit, ut quasi
Tullius Cicero concordibus votis acclamare-
Scripsit Orationes, varias Lectiones: Poë-
a: Emendationes in *Terentium*, *Horatium*, *Ca-*
m, *Tibullum*, *Propertium*, *Tacitum*, *Senecam*
osophum; plures Epistolas, & multa alia
scula, quibus nihil uberius, nihil politius &
antius legi potest. Obiit Romæ, ejusque Se-
hrum etiamnùm spectatur ad Aram maximam
esiæ Sacro-Sanctæ Trinitatis, quæ est Patrum
inis Sancti *Francisci de Paula* Nationis Gallicę.
se Italiæ, aut Galliæ finibus cohibuit hic Sæ-
XVI. bonarum litterarum progressus, sed suos
m Belgium habuit eruditos Grammaticos,
olios, *Agricolas*, *Langios*, *Lipsios*, *&c.* Bata-
num instar omnium protulit *Desiderium Era-*
, Grammaticum suis omnibus numeris abso-
n, qui, si intra professionis litterariæ, seu
nmatices Disciplinæ, terminos substitisset,
totum hisce studiis, quibus cæteros sui tem-
Grammaticos facilè superabat, dedisset; pa-
rtasse cum primis illis Latini sermonis au-
ous facere potuisset. At verò, postquàm
logum agere voluit, ingenio suo plus æquo
nimiùm sibi arrogavit, in tractandis Sacris
is, veterumque Patrum monumentis rigidum
Censorem se præbuit, in Monachos, &
logos Scholasticos acritèr invectus est, sibi-

 que

que eorum odium conflavit. Hinc *Bellarminus* i
ter Semichriſtianos *Eraſmum* refert. *Poſſevin*
nomen *Eraſmi* ex omnibus Catholicorum Script
expungi debere affirmat. *Stapletonus* murem e
rantem vocat. *Forerus* in *Aranea* ait, dignum
eſſe *Eraſmum*, qui ex omnium hominum memor
eradatur. Alii tandèm dicunt, *Eraſmum* poſuit
ova, quæ deindè Hæreſiarcha *Lutherus* excluſi
Verùm, plures Apologias adornavit *Eraſmus*,
oſtenderet, ſe ab impia *Lutheri* doctrina veheme
ter abhorrere, & in Catholicæ Eccleſiæ ſinu emo
velle. Quin, & ipſum *Lutherum*, ejuſque diſcip
los, qui perperàm ſeſe, *Evangelicos* dicebant,
Eccleſiæ inſultabant, libris editis palàm impugn
vit *Eraſmus*, cujus proindè patrocinium ac defe
ſionem ſuſceperunt quidam Scriptores Catholi
quos inter paucis abhinc annis doctiſsimus Abb
de Marſolier, Scriptor Gallus & apprimè Catho
cus, Apologiam edidit pro *Eraſmo*, quem ab om
ſuſpicione Hæreſeos liberat, eumque in grem
Eccleſiæ Catholicæ obiiſſe multis argumentis ev
cit, quæ hìc referre nimis longum eſſet. Mit
plures Epiſtolas, & encomia, quibus doctiſſi
S. R. E. Cardinales, & Epiſcopi, Imperatores, R
ges, Principes, & Doctores Catholicæ comm
nionis, ingenium, eruditionẽ & lucubrationes E
ſmi commendarunt. Mitto etiam honorificenti
mas litteras, quas Romani Pontifices *Leo X. Adr*
nus VI. Clemens VII. & *Paulus III.* ad *Eraſmum* ſc
pſerunt, eumque ut Romam ſe conferret, inv
runt, & ut contra *Lutherum* ſcriberet vehemen
ſunt adhortati. Quin, & *Paulum III.* Pontific
Maximum Cardinalitias Inſulas *Eraſmo* decrev
leg

tur in ejuſdem *Eraſmi* Vita. Hæ Epiſtolæ ad *ſmum* ſcriptæ, & honorifica de eo Virorum eru- ɔrum judicia extant ſimul collecta in fronte ejus erum poſtremæ Editionis pag.9. & ſeqq. Multa era ſcripſit *Eraſmus*, quæ Eccleſiæ judicio ſub- t, quæ in Editione *Frobeniana* novem Tomis ıtinentur, ſed in recentiſſima Editione, quæ gduni Batavorum anno MDCCIII. fuit adornata lecem Tomos ſunt diſtributa, quorum lectio, candidè fatear, ob ſtylum apertum, extempo- em, purum, facilem & argutum, mihi ſupra ɔdum ſemper placuit, licèt errores, qui in ejus eribus notantur, rejiciam. Suos quoque peri- Grammaticos Sæculo decimo ſexto habuit glia, ſed in primis *Thomam Morum*, Regni An- æ ſub *Henrico VIII.* Cancellarium, qui, prætèr ıguarum Græcæ & Latinæ notitiam, quâ erat cultus, vir fuit perſpicacis & acuti ingenii, acer- ni judicii, memoriæ feliciſſimæ, multæ lectionis, ſingularis eruditionis, ut liquet ex ejus Operi- s, inter quæ eminent duo libri, quos edidit, *Utopia*, ſeu *De optimo Reipublicæ ſtatu*. Martyr cubuit *Thomas Morus*, quippè qui, cùm nec di- ɔrtium *Henrici VIII.* Angliæ Regis, nec Schiſma, ıo idem Rex, ſe, ſuumque Regnum ab Eccleſia omana ſeparaverat, ullo pacto approbare vellet, r quatuordecim menſes in carcere detentus eſt, ımque conſtanter in propoſito perſeveraret, ca- te plexus in Cœlum evolavit. Denique, Ger- ania Sæculo XVI. ſuis non caruit Grammaticis uditis quidem, ſed hæreticis, à quibus referen- is conſultò abſtineo, ne mihi fraudi ſit laudaſſe æreticos, & in hoſtibus virtutē fuiſſe admiratum.

D. Gaudeo ſanè plurimùm, qùod Gram maticos Viros, politioris litteraturæ cultores, linguarum peritos, pluris facias quàm vulgò face re ſolent nonnulli, qui Grammaticis, ſeu lingua rũ peritis, Antiquariis, Hiſtoricis, Criticis, ac Chro nologis infeſti, dictitant, ſtudium eis in dorſo eſt & non in cerebro; illos, in tantos rerum ac multi plicis eruditionis campos longè latèque diſtra ctos, rationum momentis, & acutæ rerum Theo logicarum indagini conſtanter inſiſtere non poſſe ac ſubindè nullatenùs expedire, ut Theologu Scholaſticus, quem ſubtilitèr de rebus diſputare mentemque ſuam abſtractiſſimis præciſionibus ſur sùm agere oportet, hiſce humanioribus ſtudiis a Diſciplinis operam det, ac planè inani ſe ſe tor queat Grammaticorum labore.

M. Hoc præpoſterum de humanioribus ſtu diis ac Diſciplinis quorumdam judicium meo cer tè calculo probare haud poſſum, ſed potiùs ſem pèr exiſtimavi, Viros eruditos, qui ſeſe in hiſce humanioribus Diſciplinis exercent, maximam promereri laudem, eorumque laborem perutilem Eccleſię, & Theologo apprimè neceſſarium eſſe. Dicas enim, amabò, nùm Eccleſiæ utilis, & Theologo neceſſarius ſit ille labor, quo Viri linguarum periti Sacræ Scripturæ arcana perſcrutantur, varias Sacri Textus cùm lectiones, tùm Verſiones conſulunt, & eas, quæ falsò ab Hereticis obtruduntur, interpretationes, linguarum peritiâ expungunt? Nùm etiam Eccleſię utilis & Theologo neceſſarius ſit ille labor, quo Critices Diſciplinæ periti homines Sanctorum Patrum Opera in ipſo Scriptorum fonte propriis, non alienis oculis, legunt, & col-

x collatis inter ſe manuſcriptis, editiſque codici-
ous, ſi quid luxatum ac depravatum eſt, ope Cri-
ices integritati ſuæ reſtituunt, atque genuina à
puriis accurato examine ſecernunt? Nùm denique,
ccleſiæ utilis ſit & Theologo neceſſarius ille la-
or, quo Antiquarii, Hiſtorici, ac Chronologi
mnia Antiquitatis tùm Sacræ, tùm Eccleſiaſticæ
: prophanæ monumenta, juxta ſeriem temporum
iſponunt, Decreta Romanorum Pontificum, &
onciliorumCanones in optimo ordine collocant,
ndè certam ad fidei, caſtæque morum doctrinæ
efenſionem argumentorum ſeriem ſibi ſumat
heologus, atque omnia recto filo diſponat, &
erſpicuè,ornatèque in lucem emittat? Hunc pro-
ctò laborem eſſe Eccleſiæ utilem, & Theologo
eceſſarium fatebitur æquiſſimus quisque rerum
ſtimator, eâdemque operâ improbabit diſtor-
ım judicium illorum, qui hæc virorum erudito-
um ſtudia ſolent appellitare non ingenii, ſed dor-
laborem, & diſciplinis humanioribus infeſti
num dumtaxat dolium volutare noverunt, uno-
ue in piſtrino ſemper incluſi, in eo tanquam in
egno criſtas erigunt, ſibi plaudunt ac trium-
hant.

D. Mittamus, ſi placet, querulas illas vo-
es, quas nonnulli adversùs humaniores Diſcipli-
as ſpargunt in vulgus, quaſque non ab veritatis
more, ſed ab invidia, ab inertia, & ab ingenii
nbecillitate ſuas habere radices jam pridèm
ovi, & eam ob rem ſemper his noſtri tempo-
is doctiſſimis Theologis indivulsè adhæſi, qui
anctorum Patrum exempla ſecuti, omnigenæ
ruditionis, atque humaniorum Diſciplinarum

no-

notitiam cum Theologica facultate ita conjungunt, ut nedùm paribus, ſed longè ſuperioribus armis Novatores collatis ſignis adoriantur, eorumque petulantiam egregiè retundant. Sed nunc veniamus ad ſecundam virorum eruditorum claſſem, in qua locum dediſti Cardinalibus & Epiſcopis, qui Sæculo XVI. doctrinâ ac pietate Eccleſiam illuſtrarunt.

M. Cùm de Cardinalibus & Epiſcopis, qui Monaſticam aut Regularem Vitam profeſſi ſunt, ſermonem ſimus habituri in ſequētibus Claſſibus, in quas Scriptores Monachos & Regulares diſtribuimus, ideò eos dumtaxàt Cardinales & Epiſcopos in iſta Claſſe reponam, qui nec Monaſticæ, nec Vitæ Regulari fuerunt addicti. Inter Cardinales, qui Sæculo XVI. doctrinâ & pietate toto orbe celeberrimi fuerunt, ſex potiſſimùm numerantur, videlicet *Hadrianus*, *Jacobus Sadoletus*, *Gaſpar Contarenus*, *Reginaldus Polus*, *Joannes Fiſcherus*, & *Staniſlaus Hoſius*. De primo, ſeù *Hadriano*, qui fuit Doctor Lovanienſis, *Caroli V.* Imperatoris Præceptor, poſteà ex Dertuſano Epiſcopo creatus Cardinalis, ac tandem electus Romanus Pontifex, dictuſque *Hadrianus Sextus*, plura jam diximus in Colloquio ſecundo, ubi deſcripſimus Geſta Summorum Pontificum, qui Seculo XVI. Sedem *Petri* tenuerunt. Quapropter ſufficiet hìc indicare Opera, quæ ab ipſo edita ſunt, dùm adhùc eſſet Cardinalis. Scripſit *Hadrianus* queſtiones Quodlibetales XII. & Commentarios in IV. libros Sententiarum, qui iterùm Romanis typis, cùm ipſe in S. *Petri* Cathedra ſederet, eoque approbante, excuſi ſunt anno MDXXII. *Jacobus Sadoletus* Mutinæ

tinæ, Urbe Italiæ, ex parentibus nobilibus & locupletibus ortus, & famâ singularis facundiæ ac doctrinæ, quâ pollebat, celebris, à *Leone X.* Pontifice Maximo Romam vocatus, Episcopatu Carpentoratensi in Comitatu Venascino donatus est, & posteà à *Clemente VII.* in Cætum Cardinalium, magnâ totius Collegii Apostolici lætitiâ & congratulatione adscitus est. Scripta reliquit plurima, admirabili nitore sermonis, & Ciceroniano more, stylo ac facundiæ maximè vicina, scilicet, Poëmata nonnulla, Orationes varias, Epistolarum volumen, sed præsertim Commentarios in Psalmos, & in Epistolam *Pauli* ad Romanos, in quibus viri eruditi eum solidam suspiciendi ingenii doctè juxtà ac piè argumenta tractantis laudem attigisse fatentur. *Gaspar Contarenus*, nobilis Venetus, prudentiâ, pietate, & insigni litteraturâ præditus, Græcèque ac Latinè doctus, à *Paulo III.* Pontifice Maximo purpurâ exornatus est. Scripsit, dùm adhùc iuvenis esset, librum *de animarum immortalitate* contra *Pomponatium*, quem præceptorem habuerat, quique impio conatu animas nostras interire cum corpore, ex *Aristotelis* sententiâ persuadere libro edito contenderat. Suum postea ingenium *Gaspar Contarenus* ad Sacras litteras appulit, multaque lucrubavit Opera tùm Exegetica, tùm Polemica & Theologica, quæ omnia Venetiis publicam in lucem prodierunt anno MDLXXXIX. & anteà Parisiis anno MDLXXI. Hi duo, qui sequuntur, Cardinales, natione Angli fuerunt, quorum primus, seu *Reginaldus Polus*, generis nobilitate, eximio morum candore, summâ in gerendis negotiis dexteritate, cum singulari

lari eruditione conjunctâ clarissimus, & ad Purpuram adscitus, de Ecclesia benè meritus est, præsertim in Regno Angliæ, ubi, sicut jam observavimus in primo Colloquio, extinctam ferè pravis hæreticorum artibus Catholicam Fidem in integrum restituit. Varia reliquit ingenii sui monumenta, de quibus legendi sunt *Joannes Balæus*, & *Joannes Pitseus* de Illustribus Britanniæ, seu Angliæ Scriptoribus. Alter Cardinalis natione Anglus, quem Ecclesia ut Martyrem colit, est *Joannes Fischerus*, Roffensis in Anglia Episcopus, & in Cardinalium Ordinem à *Paulo III.* Pontifice Maximo, ob insignem doctrinam & pietatem, allectus. Ille quippè Fidem, quam perdoctis lucubrationibus contra *Lutherum* constantèr defenderat, sanguine confirmavit, eò quòd nefario *Henrici VIII.* Angliæ Regis divortio subscribere noluerit, ipsumque tanquàm supremum Anglicanæ Ecclesiæ Caput agnoscere. Ad supplicium hilari placido vultu perrexit Sanctus ille Cardinalis, sicque toto corporis gestu lætitiam quamdam præ se tulit, ut nemini non esset perspicuum, sanctissimum Virum, ceù jam portui vicinum, toto pectore ad illam beatam tranquillitatem adspirare. Ad locum, in quo Martyriũ consummaturus erat, cùm pervenisset, paucis allocutus est populum, moxque ardenti magis, quàm prolixâ precatione, elevatis in Cœlum oculis, se ipsum Dei misericordiæ commendavit, simulque procumbens in genua, gracilem & exhaustam cervicem intrepidè securi subjecit decrepitus penè senex, capitisque obtruncatione Martyrii palmam consecutus est. Hoc horrendum spectaculum magno cum animi dolore viderunt hi,

hi, quibus religio pietasque cordi erat, & qui Christi spiritum in Pastore operantem experti fuerant. Soli Hæretici, quibus ejus virtus invisa erat, gaudio triumpharunt. De Sanctissimi illius Cardinalis Vita, & præclaris, quæ edidit, Operibus, legeris *Sanderum* libro I. *De schismate Anglicano*. Denique, *Stanislaus Hosius*, Cracoviensis in Polonia Episcopus, & a *Pio IV.* Pontifice Maximo Cardinalis creatus, ejusdemque Pontificis in Concilio Tridentino Legatus, Vir fuit moribus castissimis, Fidei zelo illustris, & variâ eruditione præditus, ut liquet ex doctissimis illis Operibus, quæ edidit contra Lutheranos. Hi sex Cardinales, quos hactenùs laudavi, & quorum gesta, elogia atque Opera fusè prosequitur *Ciaconius* ab *Oldoino* recognitus & illustratus Tomo III. *De Vitis Romanorum Pontificum & Cardinalium*, egregiam quidem in tuenda contra Hæreticos Catholicâ Fide operam Ecclesiæ navarunt, sed in resarcienda collapsâ Ecclesiæ Disciplinâ illos omnes superavit S. *Carolus Borromæus*, Patritius Mediolanensis, *Pii IV.* Pontificis Maximi ex Sorore Nepos, S. R. E. Cardinalis, & Archiepiscopus Mediolanensis, quippè qui, ut jam vidimus in Superiori Colloquio, Christianam & Ecclesiasticam Disciplinam in sua Provincia instauravit, sex Concilia Provincialia, & undecim Diœcesana celebravit, in quibus promulgavit varia Decreta, Ordinationes, Edicta, Instructiones, Institutiones, Litteras Pastorales, & Conciones Synodicas, quæ omnia in unum collecta sub titulo *Actorum Ecclesiæ Mediolanensis*, & duobus Tomis comprehensa Lugduni in Galliis anno MDCLXXXIII. edita sunt, ex quibus Prædicatores,

tores, Confessarii, Parochi, & alii ad rectè administranda Sacramenta, potissimùm Pœnitentiæ & Eucharistiæ, ad emendandos fidelium mores, ad dirimendos emergentes conscientiæ Casus, certissimas leges, & tutissimas regulas haurire poterunt, si eorum lectioni, ut par est, sedulò incumbere velint, nec in quorumdam modernorum Casuitarum Summis,& Summulis legendis tempus & operam perdant. Sanctum *Carolum Borromæum* Cardinalem in Sanctorum numerum solemni ritu retulit *Paulus V.* Pontifex Maximus anno MDXC. Complures alii Sæculo decimo sexto floruerunt Cardinales ex variis religiosis Ordinibus assumpti, doctrinâ & pietate præstantissimi, quos commodiùs referemus in sequentibus Classibus, in quas celebriores Scriptores Vitæ Monasticæ, vel Regulari addictos ordinavimus. Nihil etiam hìc dicemus de Cardinali *Petro Bembo*, Viro undecùmque doctissimo, quia illius in superiori Grammaticorum, seu utriusque linguæ Græcæ ac Latinæ peritorum Classe, jam mentionem fecimus. Nec demùm in ista Classe, inseremus illustrissimos Cardinales *Cæsarem Baronium*, Annalium Ecclesiasticorum parentem, & *Laurentium Campegium*, Clarissimum Jurisconsultum, quoniam de Cardinali *Baronio* in sequenti Classe, quæ erit de Scriptoribus Historicis, & de Cardinali *Laurentio Campegio* in postrema virorum eruditorum Classe, quæ erit de nobilioribus Jurisconsultis Sæculi decimi sexti, opportunior differendi sese præbebit occasio.

D. Ne multitudo Episcoporum, qui Seculo XVI. doctrinæ famâ ubique claruerunt, meam plus æquò oneret memoriam, obsecro te, ut hìc

dumta-

dumtaxat illos percenſeas Epiſcopos, qui nec Monaſticam, nec Regularem vitam ſunt amplexi, eos verò Epiſcopos, qui eodem ſæculo ex variis Ordinibus aſſumpti magnum ſibi litteris, & perdoctis editis Operibus nomen in Eccleſia, & Republica Litteraria compararunt, ad ſequentes Claſſes remittas, ad quas à principio Scriptores, qui ſtatui vel Monaſtico, vel Regulari nomen dederunt, majoris claritatis ergò, retuliſti.

M. Sex tantùm Epiſcopos, quorum quinque nec Monaſticæ, nec Regulari Diſciplinæ addicti fuerunt, & Seculo XVI. eximiâ eruditione cæteris anteſterunt, hìc breviter recenſebo, videlicet *Iſidorum Clarium*, *Aloyſium Lippomanum*, *Claudium Seiſellum*, *Stephanum Gardinerum*, *Robertum Cenalem*, & *Jacobum Pamelium*. Primus, ſeu *Iſidorus Clarius*, Italus, patriâ Brixienſis, & Fulginas Epiſcopus, Concilio Tridentino interfuit, ubi, cùm eſſet trium linguarum peritus, perdoctas, & elegantes Orationes habuit. Præter Scholia in *Cantica Canticorum*, multaque Orationum in utriuſque Teſtamenti inſigniora quæque loca, quæ edidit, Volumina; Verſionem etiam Bibliorum adornavit, quæ tamen, cum ab Editione Vulgata multis in locis recedat, ab Eccleſia fuit improbata, ut videre eſt in Regula IV. Indicis Librorum Prohibitorum, quæ ſic habet: *Ex Bibliis verò Iſidori Clarii Brixiani Prologus, & Prologomena prædantur. Ejus verò Textum nemo Textum Vulgatæ Editionis eſſe exiſtimet*. Hinc noſter *Melchior Canus* lib.2. *de Locis Theologicis* Cap.13. aſſerit, *Iſidorum Clarium* multa in ſua Scripturæ Verſione inſeruiſſe, adjeciſſe quædam, nonnulla mutaſſe, *ut Lector non aliud*

aliud possit in locis mutatis intelligere, quàm aut veteris Interpretis errorem, aut veterem Codicum depravationem. Benignius tamen de *Isidoro Clario* judicium profert Illustrissimus *Huetius* Episcopus Abrincensis in Libro *de Claris Interpretibus*, ubi Num. XVI. hæc scribit: *Isidorus Clarius non tam novæ auctor editionis, quàm Veteris, utì in Operis sui fronte prænuntiat ipse, emendator, & corrector dicendus: cujus tituli modestiam & veritatem, adeòque laudabilem, immeritò castigat Melchior Canus.* Ex Ordine S. *Benedicti* Congregationis Cassinensis ad Fulginatem Episcopatum, Italicè *Fuligno*, assumptus est. Alter scriptor, quem nominavi, seu *Aloysius Lippomanus* patriâ Venetus, & Episcopus Veronensis, interfuit quoque Concilio Tridentino, in quo, ob eam, quâ pollebat, linguarum Græcæ ac Latinæ peritiam & eximiam probitatem morum, magnum sibi peperit nomen, & præter octo volumina, quæ reliquit, *De Vitis Sanctorum*, alia scripsit Opera, & Catenas in Genesim, Exodum, & in Psalmos ex Græcis & Latinis Auctoribus, miro ordine contexuit, ac perdoctis Annotationibus illustravit. De hoc Scriptore plura legesis apud *Sixtum Senensem* libro IV. Bibliothecæ, apud *Possevinum* in Apparatu, & apud *Aubertum Miræum* in Bibliotheca Ecclesiastica. *Claudius Seisellus*, natione Sabaudus, primùm Massiliensis Episcopus, dein Taurinensis Archipræsul, juris Civilis scientiam cum Theologica eruditione conjunxit; & præter Historiam Christianissimi Regis *Ludovici XII.* quam Gallicè scripsit, librum quoq; edidit *De triplici Statu Viatoris*: Tractatus tres *De divina Providentia*: Librum *contra Waldenses*: & Commentaria;

ria, quibus Evangelium S. *Lucæ* elucidavit. De
æclaris *Claudii Seiſelli* dotibus ac lucubrationi-
s fusè diſſerunt *Ferdinandus Vghellus* Tomo IV.
liæ Sacræ in Catalogo Taurinenſium Epiſcopo-
n,& *Sammarthani* Tomo III. *Galliæ Chriſtianæ* in
ıſſilienſibus Epiſcopis. In Anglia Sæculo XVI.
ruit *Stephanus Gardinerus*, Wintonienſis Epiſco-
s,& Regni Angliæ ſub *Maria* Regina Cancella-
ıs, qui Catholicum dogma de reali præſentia
ırporis & Sanguinis Chriſti Domini contrà Hæ-
icos Calviniſtas erudito Volumine propugna-
,& graves carceris moleſtias ſub *Eduardo*, An-
æ Rege hæretico,pro Fidei Catholicę defenſione
ıſtanter paſſus eſt.Hujus pii & eruditi Antiſtitis
confutandis Calviniſtarum erroribus zelum
ulatus eſt eodem Sæculo in Galliis *Robertus Ce-*
s,origine Pariſienſis, Sacrę Facultatis Pariſien-
Doctor, & Epiſcopus Abrincenſis, qui, prætèr
lliarum Hiſtoriam Latinè duobus Tomis editã,
Hierarchiam Neuſtriæ in quinque libros diviſam,
pſit librum *contra Interim Cæſareum*: item *An-*
tum adversùs Sacramentarios: *De Cœlibatu*: *Lar-*
Sycophanticam contra Calvinum,& alia ejuſmo-
Opera, quæ ſingularem ejus eruditionem, &
licandæ contra Hæreticos Fidei Catholicæ ze-
apertè produnt. Poſtremò, inter Epiſcopos
ıli decimi ſexti *Jacobus Pamelius*, Audoma-
olitanus in Arteſia Epiſcopus, & Aldernadæ
elgio illuſtri ſtirpe ortus, immortale nomen
tis editis libris promeritus eſt, præſertim ca-
atiſſimis illis, quas adornavit, Editionibus
ulliani, & Sancti *Cypriani*, quorum Opera no-
ꝛ præclaro ordine digeſſit, Tractatus antehàc

ineditos eis addidit, doctisque Commentariis e
dem illustravit, ex quibus proclive est juc
care, eum Antiquitatis Ecclesiasticæ cognitione
amplam habuisse, & Critices Disciplinæ peritu
fuisse.

D. De Historicis, quos in tertia Classe ill
strium Sæculi decimi sexti Scriptorum reposuist
nunc recto ordine disserere debemus, exceptis
men illis, qui vel Monasticam, vel vitam Regu
rem professi, aliquid de Historia scripserunt, d
quibus, juxtà præscriptum ordinem, in sequen
bus Monachorum, aut Regularium Scriptor
Classibus datâ operâ sermonem instituemus.

M. Incipiam ab Historicis Italis, qui
culo decimo sexto numero multò plures fueru
quàm in cæteris aliis Nationibus, & octo præci
Italiæ hìc proferam Scriptores, qui in describe
Historiâ excelluerunt. Primus, juxtà ordine
temporum, qui in Italia de Historia scripsit,
Pandulfus Collenutius, qui, pratèr alia Opera
bus stylum exercuit, Neapolitanam Historiam
Libris Italico Idiomate complexus est, ejusd
que Historiæ Compendium Latinè edidit. A
celebris Historicus Italus, est *Franciscus Guicc*
dinus, Florentinus, qui Historiarum sui temp
libros viginti Italicè conscripsit, quos in Lati
sermonem convertit *Cælius Secundus Curio*. I
hoc insigni Historico *Henricus Spondanus* ad
num MDXXXIV. Num. XVIII. istud judicium pro
Guicciardinus excellentissimus Scriptor, & paucis
antiquorum Historicorum, recentium nemini gravi
sermonis, sententiarũ pondere, ratiocinationum circ
spectione postponendus; plerisq; eximiis anteponen

, *si non nunquàm acrem se gestorum Principum*, *umve de quibus agit, Censorem exhibeat; culpa est noxiorum, non Historicorum, qui graviùs culi ipsi forent, si malè facta tacerent, quibus alii entiores fiant, & à similibus peccatis abstineant, udore*. Alii Scriptores *Guicciardinum* impensè ant, ajuntque, eum in concinnanda Historia olas, Decreta, Fœdera, Conciones ex ipsis bus hausisse, & rerum, locorum, personarum, adeò consiliorum & factorum tam diligennvestigatorem fuisse, ut omnes Italiæ Urbes, cipia, castra, fluvios, publicaque monumenta riæ conscribendæ necessaria penitùs inspexe-Non minori fide ac diligentiâ *Paulus Jovius*, ne Italus, patriâ Novocomensis apud Insubres, iscopus Nucerinus à *Clemente VII.* Pontifice no creatus, Historiam sui temporis descriseu Res, quæ quinquaginta annis gestæ sunt lia, Hungaria, Asia, Africa, aliisque regio-. Scripsit etiam vitas aliquot Pontificum & pum Italiæ, maximè Vicecomitum Medioquibus adjunxit Elogia & Icones Illustrium um, qui tàm armis, quàm litteris clari eva-, quorum ipse imagines ad vivum expressas in suo Musæo servabat. Ad Historiam itiscribendam animum adplicuit *Polydorus ius*, sive ut alii dicunt, *Vergilius*, Natione, patriâ Urbinas, qui prætèr libros octo, didit, *De Rerum Inventoribus*, & librum *digiis*, concinnavit etiam *Historiam Anglilibris* XXVI. comprehensam, in qua tamen res Angli parùm fidei ei tribuunt. Inter His haud postremum locum occupare debet

Raphael Maffeus, dictus *Volaterranus*, eò quòd V
laterris, Hetruriæ in Italia Urbe, natus sit. Lib
triginta octo *Commentariorum Urbanorum* com
suit, ac *Julio II.* Pontifici Maximo nuncupav
quos *Urbanos* vocavit, quòd eos in Urbe Rom
conscripsisset. In tres verò Tomos partitus
ejusmodi libros. Primus Tomus *Geographiam*
terem complectitur: Alter *Antropologiam*,
Viros Illustres: Tertius *Philologiam*, sive Arti
rudimenta. Nonnulla etiam Scriptorum Græ
rum Opera in Latinum sermonem convertit id
Volaterranus. Optimi ac præstantissimi inter It
Historici laudem consecutus est *Carolus Sigoni*
patriâ Mutinensis, qui Venetiis, Patavii, &
noniæ litteras elegantiores docuit, scripsitq
De regno Italiæ — Commentarios in Fastos & Tri
phos Romanorum — Notas in Severum Sulpitiu
Librum *De Republica Hebræorum* — Librum *De*
publica Athenienſium — Scholia in Titi Livii H
riam, & *elegantissimas Orationes Latinas*. Cla
mis Italiæ Historicis Scriptoribus jure opt
accenseri debet *Michael Ritius*, Neapolitanus,
libros tres *De Regibus Francorum* Romæ edi
Totidèm libros scripsit *De Regibus Hispaniæ*
brum *De Regibus Hierosolymorum*: libros qua
De Regibus Neapolis & Siciliæ: libros duos *De*
gibus Angliæ. Verùm, ut candidè fatear, om
illos, quos hactenùs laudavi, Italiæ Histor
Scriptores longo post se intervallo reliquit E
nentissimus Cardinalis *Cæsar Baronius*, Rom
Congregationis Oratorii Presbyter eruditissi
Soræ in Regno Neapolitano anno MDXXXVIII.
tus, qui contra Centuriatores Magdeburgen
in

ensimos Ecclesiæ Romanæ hostes, scripsit Anles Ecclesiasticos duodecim Tomis in Folio mprehensos, in quibus operam in concinnanda storia Ecclesiastica adeò insignem posuit, ut nibus suâ diligentiâ palmam præripuerit, & ud omnes doctissimus Annalium Ecclesiasticom Parens audiat. Primus quippè omnium Carnalis *Baronius* fuit, qui totius Orbis Christiani s gestas, præsertim autem quæ ad Ecclesiasticam storiam pertinebant, in continuam seriem anrum incredibili labore digessit, multa locupleima monumenta antehàc penitùs ignota primus ompsit in lucem, Antiquorum Episcoporum magnis Urbibus successiones; Veterum Hæren originem, progressum & finem; tempora Ecsiæ sive tranquilla, sive turbulenta, tam accuradiligentiâ explicuit, ut dignus sit absque ulla ntroversia, cui omnes & veteres & recentiores, i illam eruditionis partem attigerunt, assurit, fascesque submittant. In hoc sacro Ecclesiæ nalium arduo Opere lucubrando posteaquàm rdinalis *Baronius* triginta annos insumpsisset, & eo perpoliendo insudasset, præmissis, auspicii e, *Notationibus ad Martyrologium Romanum*, prim Annalium Ecclesiasticorum Tomum publicâ e donavit, tanto omnium applausu, ut fuerint im ex Heterodoxis, qui ejus diligentiam, fidem, ditionem ac judicium commendarint. Et reà tàm in eo Tomo, quàm in sequentibus undei innumeras difficultates, quæ anteà dissolvi i posse credebantur, enodavit, complanavit, mbora Historiæ, priùs discerpta, passimque jaitia, in unum Corpus scitè coaptata collegit,

 dispa-

disparatis locum suum dedit, obscuris lucem, d biis fidem, præposteris ordinem conciliavit, tai tumque rerum Ecclesiasticarum cognitionem pr movit, quantùm ante eum nemo. Hoc insigne Cardinalis *Baronii* Opus *Sixtus* hujus nomin *Quintus* in Diplomate, Annalibus Ecclesiastic ejusdem *Baronii* inserto, exornat isto singula elogio: *Opus non minus doctè, quàm fidelit scriptum, & ad totius Antiquitatis Ecclesiasticæ n titiam comparandam valdè utile; quo nimirùm no tantùm res gestæ per annos singulos recensentur, & quæ de iis obortæ sunt, Controversiæ elucidantu sed etiam ipsi Apostolicarum Traditionum fontes p rissimi aperiuntur, atque hæreticorum mendacia co futantur &c.* Gloriosè huic conscribendo utilis mo Ecclesiæ Operi immortuus est Cardinalis *B ronius*, cùm pervenisset ad annum à Christo na millesimum centesimum nonagesimum octavum illudque continuarunt *Abrahamus Bzovius* Or nis Prædicatorum, *Henricus Spondanus*, Gallu Episcopus Appamiarum, *Odoricus Raynaldus*, It lus, Congregationis Oratorii Presbyter, de qu bus in Colloquio quinto in Historiam Sæculi dec mi septimi, quo floruerunt, differemus.

Productis in medium celebrioribus Historic Scriptoribus, qui Sæc.XVI.Italiã illustrarunt,nu breviter me expediam ab aliis Scriptoribus,qui e dem Sæculo in cæteris Orbis Christiani Natio bus libros de Historia cum aliqua nominis cel britate ediderunt. Et primò quidem in Gallia *F rimundus Ræmundus*, Senator Burdigalensis, aliq Opera sermone Gallico lucubravit,quibus laude apud eruditos haud mediocrem consecutus e

Fal

abulam quoque *de Joanna Papissa* egregiè confutavit, & scripsit librum *De Antichristo*, item aliud pus *De ortu, progressu, ac ruina Hæresum nostri ævi*. n Anglia *Nicolaus Harpsfeldius*, Archidiaconus antuariensis, eximius Fidei Catholicæ, temporibus *Elizabethæ* Angliæ Reginæ, Confessor, scripsit *istoriam Anglicanam Ecclesiasticam*, necnon *Histoam Wicleffianam*. Eodem Sæculo decimo sexto uo Angli Scriptores *Joannes Balæus*, & *Joannes itseus* libros *De Illustribus Britanniæ*, seu *Angliæ iris* in lucem emiserunt, quos hìc indigitasse bundè sufficiet, quia in Romano Indice librorum rohibitorum inter Hæreticos primæ Classis reensentur. In Aragonia *Hieronymus Surita*, omnis Antiquitatis peritus, *Rerum Aragonensium* libros xx. magnâ sinceritate, moderatione, diligentiâ & gravitate elaboravit. In Hispania *Joannes Margarinus*, Gerundensis Episcopus, *Paralipomena Hispaniæ* libris x. complexus est ab adventu *Herculis* in Hispaniam usque ad *Theodosium Seniorem* Imperatorem, & filios ejus *Arcadium* & *Honorium*, quorũ temporibus Gothi in Hispaniam irruperunt. *Franciscus Tarapha*, Civis & Canonicus Barcinonensis, Regum Castellæ & Aragoniæ seriem contexuit: Et *Stephanus Garibajus*, Catholici Regis Historicus, *Annales Regnorum Castellæ, Lusitaniæ, Aragoniæ, Navarræ* Hispano idiomate composuit. In Bohemia *Joannes Dubravius*, Olomucensis in Moravia Episcopus, *Historiam Bohemicam* libris XXXIII. conscripsit. In Suecia *Joannes Magnus*, Gothus, Archiepiscopus Upsaliæ, Sueciæ, Gothiæ, Wandaliæ Primas, librum edidit *De Episcopis Sueciæ*, & alterum Opus *De omnibus Regibus*

Gothorum, *& Suecorum*. In Germania *Wolfangi* *Lazius*, Ferdinandi I. Imperatoris Hiſtoricus, Rerum Viennenſium libros IV. compoſuit, & alia Opera Hiſtorica. *Albertus Krantzius*, Hamaburgenſis, ſcripſit *Metropolim*, ſeu Hiſtoriam Eccleſiaſticam de Eccleſiis *Caroli Magni* ætate conſtitutis, vel inſtauratis, item *Saxonicam*, & *Wandalicam*, necnon Chronicon rerum aliarum Septentrionalium, Daniæ, ſcilicèt, Sueciæ, & Norvergiæ Denique, in Belgio *Joannes Vaſæus*, Brugenſis Salmanticę publicus Eloquentię Profeſſor, condidi *Chronicon Rerum Hiſpanicarum*, quod in pretio eſt apud Viros eruditos. Conſultò prætermitto *Joannem Sleidanum*, Natione Belgam, elegantem quidem Hiſtoricum Lutheranum, cujus libros *De Religione & Republica* undeciès mille falſitatibus inquinatos eſſe oſtendit *Bartholomæus Latomus*, & eâ de causâ *Joannes Sleidanus* unà cum ſuis libris inter Hæreticos primæ Claſſis rejicitur in Indice Romano librorum prohibitorum.

D. In hac quarta, quæ nunc ſequitur, Clariſſimorum Sæculi XVI. Authorum Claſſe Scriptores Gallos collocaſti, quos proindè hìc recenſere debes, & de Operibus, quibus maximum Eccleſiæ & Reipublicæ Litterariæ ſplendorem contulerunt, pauca delibare.

M. Præcipuos hìc percenſebo Scriptores Gallos, qui Sæculum XVI. doctrinâ & pietate nobilitarunt. His tamen exceptis, qui de rebus ad Grammaticam & Hiſtoriam attinentibus ſcripſerunt, quorum jam in ſuperioribus Claſſibus meminimus; vel qui periti Juriſconſulti fuerunt, aut Monaſticam, ſive Regularem Vitam profeſſi ſunt,

nt, de quibus in sequentibus Classibus, juxta præscriptum ordinem, sermonem sumus habituri. ecem verò præcipui tùm in Theologia perdoctis is Operibus illustrandâ, tum in Scripturis Sais interpretandis, & in refellendis Hæreticorum roribus celebrantur Sæculi XVI. Scriptores Gal-, quorum primus est *Jacobus Faber*, dictus *apulensis*, quòd ad *Stapulas*, maritimum Picar-æ pagum, natus esset. Fuit Vir humanis divi-sque litteris excultissimus, Sacræ Facultatis Paiensis Doctor, quem *Erasmus* appellat *magnum narum Litterarum Antistitem*. Præter alia Ope-, scripsit *Jacobus Faber Stapulensis* Commenta-: in Evangelia, in Epistolas *S. Pauli*, & in se-em Epistolas Canonicas & in Psalmos, necnon actatum *De tribus Magdalenis*. Hìc tamen obiter vertere debes, hunc *Jacobum Fabrum Stapulen-*,nimio novitatis studio abreptum, quibusdam oribus sua respersisse Opera, quæ subinde su *Clementis VIII.* Pontificis Maximi in Libron prohibitorum Indicem relata sunt, donec cujus Catholicæ Facultatis studio, vel præcinte Inquisitione Generali, emendata in lucem odirent. Ejusdem *Jacobi Fabri Stapulensis* er-res confutavit *Natalis Bedda*, Sacræ Facultatis risiensis Syndicus, Vir doctissimus, qui etiam amum strinxit in *Desiderium Erasmum*, quem ltorum errorum insimulavit, à quibus ut se rgaret *Erasmus* prolixam adversùs ipsum ador-vit Apologiam, quæ extat in Tomo IX. recen-Operum *Erasmi* Editionis Lugduni Batavorum ni MDCCVI. Eamdem ferè sortem nactus est al-celebris in Galliis Regius Linguæ Hebraicæ

Pro-

Professor *Franciscus Vatablus*, patriâ Ambianensis
Vir insignis doctrinæ & in Sacris Litteris exercita
tissimus, qui licèt morte præventus, nihil omnin
in publicam lucem emiserit, *Annotationes* tamen
quas ipse in Scripturam Sacram in suis public
Lectionibus tradiderat, sed ab hæreticis depr
vatas, evulgavit *Robertus Stephanus*, Typogr
phus Hæreticus Calvinista. Quò factum est, ut
statim ac ejusdmodi *Notæ*, seu Annotationes in Scr
pturam Sacram in publicum prodierunt, à Do
ctoribus Sacræ Facultatis Parisiensis fuerint tar
quam Hæreticæ proscriptæ, & Romæ in Indicem
Librorum prohibitorum relatæ, donec ab aliqu
Facultate Theologica, aut Inquisitione Genera
li expurgatæ publicâ luce donarentur. Id Bene
ficii Christiano Orbi cumulatissimè præstiterun
Salmanticenses & Complutenses Theologi, q
Francisci Vatabli nomine inscriptum Opus castiga
tum atque penitùs emendatum, Salmanticæ apu
Gasparem de Portonariis edi curaverunt. Cæ
terùm, *Franciscum Vatablum* fuisse virum cumpr
mis Catholicum & doctum testatur *Cornelius à La*
pide Prolegom. In Epistolas Apostoli *Pauli* h
verbis: *Franciscus Vatablus Catholicus fuit, se*
ejus scripta ab Hæreticis excusa & depravata sunt
Alioqui Vir ipse fuit egregiè doctus tam in Hebræis
quàm in Græcis. Inter peritos Scripturæ Sacr
Interpretes jure merito censeri debet *Joannes Ga*
gnæus, Theologus Parisiensis, ejusdemque Aca
demiæ Cancellarius, *Francisco I.* Galliarum Reg
à Concionibus & eleemosynis, qui eximiâ erud
tione, Linguarum peritiâ, & singulari pietate
præditus, perutiles in novum Testamentum edidi
Con

Commentarios, aliisque etiam perdoctis lucubrationibus Clarissimus apud Viros Litteratos evasit. In confutandis Lutheranorum & Calvinistarum erroribus præclaram Ecclesiæ operam navarunt quinque insignes Sacræ Facultatis Parisiensis Theologi, videlicèt *Claudius Espencæus*, *Claudius Sanctesius*, *Jodocus Clictoveus*, *Jacobus Merlinus*, & *Hermannus Lethmatius*, quorum primus, seu *Claudius Espencæus* illustri genere natus, eruditione, facundiâ & pietate, nobilitatis decus cumulavit. Concilio Tridentino interfuit, & in Colloquio Poissiacensi *Theodorum Bezam*, cæterosque Sectæ Calvinianæ Ministros confutavit, atque ad illorum errores penitùs profligandos edidit libros quinque *De Eucharistia & ejus Adoratione*: sex libros *De Continentia*: *Apologiam adversùs Ministros Hæreticos*: Tractatum *De Missa privata & publica*, & alia complura utilissima Opuscula. Ad Concilium Tridentinum unà cum *Carolo Lotharingo* Cardinali profectus est *Claudius Sanctesius*, & in eo elegantem Orationem habuit, quæ sic incipit: *Illustrissimi Domini*. Adfuit quoque Colloquio Poissiacensi, ubi avitam Sacro-Sanctæ Eucharistiæ Fidem invictè propugnavit, atque contra Sectæ Calvinianæ Pseudo-ministros Scriptis doctissimis vindicavit. Ex Ordine Canonicorum Regularium, cui nomen dederat *Claudius Sanctesius*, ad Ebroicensem Episcopatum assumptus est. Contra Hæreticos Lutheranos *Jodocus Clictoveus*, Carnutensis Ecclesiæ Canonicus, varios Tractatus edidit, videlicet *Propugnaculum Ecclesiæ contra Lutheranos*: *Antilutherum*: *De Sacramento Eucharistiæ contra Oecolampadium*, aliaque ejusmodi de Dogmatibus nonnullis

Catho-

Catholicos inter Hæreticos controversis Opuscula. Edidit quoque ac eruditis Notis illustravit Decreta Concilii Senonensis, in quo, utì in superiori Colloquio diximus, nefanda *Lutheri* doctrina fuit profligata. De aliis, quæ *Jodocus Clictoveus* lucubravit, Operibus, legendus est *Possevinus* in Apparatu. Non minori zelo Hæreticorum errores oppugnavit *Jacobus Merlinus*, qui, Ecclesiæ Parisiensis Pœnitentiarii munere fungens, cùm intelligeret, nihil ad retundendos Hæreticorum conatus efficacius esse armis, quibus dudùm Sancti Patres eorum errores contriverunt, Sacrorum scilicèt Conciliorum, & Catholicorum Antistitum Decretis, in duos Tomos ea collegit ac publici juris fecit. Scripsit etiam Apologiam pro *Origine*. Ecclesiam suis perdoctis Operibus haud parùm illustravit, & adversùs hæreticos communivit *Hermanus Lethmatius*, Theologus Parisiensis, & Episcopi Ultrajectensis Vicarius Generalis, qui, ut testatur coævus quidam Scriptor, *cùm, antequàm studium Theologicum ingrederetur, feliciter esset auspicatus Græcarum ac bonarum litterarum notitiam, ita se gessit in hoc cursu Sorbonico Theologiæ, ut omnium punctis primas meruerit, idque in ea Schola, quæ sine controversia in hoc studiorum genere semper primas tenuit..... Nihil Conciliorum, nihil historiarum, nihil veterum Theologorum non excussit, atque adeò habet in promptu. Ingenium velox ac rapidum, discendi aviditas inexplebilis, judicium præsens & expeditum; quodque in hoc genere rarum est, nihil habet arrogantiæ, nihil bilis, nihil supercilii. Mira comitas, mira modestia &c.* Scripsit *De Instauranda Religione* libros novem. His Clarissimis

Viris,

Viris, Facultatis Parisiensis alumnis, duos alios adjungam Scriptores in Gallia illustres, videlicèt *Jacobum Almainum*, celebrem Theologum Parisiensem, qui multa Opera Philosophica, Moralia, & Theologica edidit, & *Joannem Mercerum*, Lutetiæ Parisiorum Linguæ Hebraicæ Professorem, qui egregios Commentarios adornavit in *Genesim*, in *Job*, in *Salomonem*, & sex *minores Prophetas* priores. De aliis eruditis Gallis Scriptoribus, & præsertim de celeberrimæ Universitatis Parisiensis Academicis consule *Egassium Bulæum*, qui ad calcem Tomi VI. *Historiæ Universitatis Parisiensis* illustriorum ejus Academicorum, qui Sæculo decimo sexto floruerunt, amplum satis Catalogum exhibet. Hìc tamen prætermittere haud debeo unum, qui mihi penè exciderat, doctissimum Scriptorem Gallum, *Gilbertum Genebrardum*, qui in Arvernia, Galliæ Provinciâ, natus, Hebraicarum litterarum apud Lutetiam Parisiorum primùm Regius Professor fuit, deindè Romæ Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, postremò Aquensis in Galliis Archiepiscopus, diversa reliquit ingenii sui monumenta *De sacra Liturgia, De Ecclesiasticis Electionibus*. Plures etiam libros ex Hebræo in latinum convertit, *Josephi* quoque Judæi Opera ex Græco in Gallicum sermonem transtulit. Luculentum *Chronicon* ab Orbe condito ad sua usque tempora productum contexuit; & doctissimum in Psalmos Commentarium emisit in lucem, ex quo Cardinalis *Bellarminus* plurima hausit, & in suos Psalterii Commentarios derivavit.

D. Pratèr eximios illos Scriptores Italos, Grammaticos videlicèt & Historicos, Cardinales & Epi-

& Episcopos, quos jam in superioribus Virorum Sæculi decimi sexti eruditorum Classibus laudasti, fueruntne in Italia eodem Seculo decimo sexto alii Scriptores, eruditionis famâ conspicui, & omnium Gentium commendatione celebrati, atque subindè Sæculorum memoriâ digni?

M. Prætèr insignes Scriptores Italos, quos jam in medium produximus, extiterunt Sæculo decimo sexto alii longè plures, tùm periti Jurisconsulti, tùm perdocti Authores, qui è Statu vel Monastico, vel Regulari, tanquàm ex equo Trojano prodeuntes, præclarum Italiæ decus conciliarunt, sibique immortale nomen pepererunt. Verùm, de Jurisconsultis, & de Scriptoribus, qui Sæculo decimo sexto Monasticam, vel Regularem Vitam professi sunt, cùm simus dicturi in sequentibus Virorum illustrium Classibus, in quas, velut totidem alvearia, illos distribuimus, in hac quinta Virorum Sæculi decimi sexti eruditorum Classe, duos dumtaxàt proferam egregios Scriptores Italos, qui ad sequentes reduci non possunt. Primus nobilissimus Scriptor, est *Flaminius Nobilius*, patriâ Lucensis, Vir Græcè Latinèque doctissimus, qui prætèr alia Opera, in Editione Versionis LXX. Interpretum, quæ Romæ *Sixti V.* Pontificis Maximi auctoritate in lucem prodiit, egregiam, unà cum *Antonio Carafa* Cardinali, navavit operam, & Editionem Latinam, Vulgatam & veterem Scripturæ Sacræ, dictam *Italam*, quæ ex Versione LXX. Interpretum erat expressa, quæque ante Hieronymianam Editionem, quam nunc Vulgatam nuncupamus, publicè in Ecclesia legebatur, sed jam à mille & ampliùs annis evanuerat, luci denuò,

quoad

us fieri potuit, restituit, interpretationem textus x. Interpretum Græci ex variis Sanctorum Paum Sententiis hàc illàc dispersis, collegit, & in s, quæ ex Sanctis Patribus excerpere haud poit, transferendis, veteris illius, seu *Italæ*, Ediois stylum & simplicitatem exprimere pro viris studuit. Sic antiquam illam Scripturæ Sacræ ersionem ad normam Versionis LXX. Interpretum ctam, jamque extinctam, nobis quasi redivivam hibuit, edique curavit Romæ anno MDLXXXVIII. ontendunt attamen duo perdocti Critici, antiiam Versionem Scripturæ Sacræ, dictam *Italam*, on fuisse à *Flaminio Nobilio* omninò restitutam. uanquàm enim (inquit doctissimus *Daniel Hueis*, Episcopus Abrincensis in libro De Claris terpretibus pag. 110.) *Italam illam Scripturæ Saæ Editionem totam ex Latinorum Scriptis maximo bore collectam consarcinare, & renovare studuerit aminius Nobilius, attamen cùm pannos illos è Paibus undequàque corraserit Nobilius, & non Italam iam, sed complures alias, passim tunc temporis nergentes, & omnium usui permissas, promiscuè atres usurparent, immò pro captu suo loca ex temore sæpè converterent, vel ab aliis conversa memotèr recitarent, cùmque è lxx. Senum Editione un profecta sit Italica; Sixtinæ autem, quam lam esse Hexaplis intextam, eruditi propugnant, obiliana consentiat; certissimum est, non faciliùs in obiliana Italam, quàm aliam quamlibet reperiri osse.* Idem judicium profert alter peritus Criticus, u *Richardus Simonius*, Congregationis Oratorii resbyter, capite 19. *Disquisitionum Criticarum de ariis Bibliorum Editionibus*, ubi hæc habet: *Hanc*

puram

puram putam esse Ecclesiæ Latinæ Versionem, quæ an Hieronymum sola in Occidente legebatur, nemo r Criticæ peritus affirmaverit. Fieri siquidem non p terat, ut Nobilius illam modis omnibus absolutam e perfectam ex Patrum testimoniis hauriret, qui ea non exactè secuti fuerant, & si qui eorum Græcè doc fuerunt, Versionem novam ad Græcum sermonem lx Interpretum condere non ipsis fuit religio. Alius Scr ptor Italus, qui Sæculo decimo sexto floruit quemque singulari laude dignum esse autumo, e *Albertus Pius*, Carporum in Italia Princeps, qu non solùm præclaris Legationibus apud Summo Pontifices *Julium II. Leonem X.* & *Clementem VI* summâ cum laude perfunctus est, sed etiam singu lari doctrinâ conspicuus doctissimis libris impia *Lutheri* dogmata confutavit, & cum *Desiderio Era smo* Litterarias Concertationes habuit, ut liquet e libris, quos ultrò citròque scripserunt.

D. Veniamus nunc ad Scriptores Hispano quos in sexta Virorum eruditorum Sæculi decim sexti Classe collocasti, & prætermissis Monachi ac Regularibus, necnon peritis Jurisconsultis, d quibus in sequentibus Classibus in quas eos ordi natè disposuisti, opportuniùs disseremus; illo tantùm selige Classicos Scriptores, qui major eruditione in Hispania præfuisserunt, & Ecclesia novum splendorem perdoctis suis lucubrationibu contulerunt.

M. Duos in primis laudabo Scriptores Hi spanos, linguarum peritissimos, & in Sacrarum Litterarum notitia omni exceptione majores, vi delicèt *Benedictum Ariam Montanum*, & *Andream Masium*, quorum primus, patriâ Hispalensis,

Do-

tor Theologus, omnium penè gentium lin- atque litteris apprimè excultus, à *Philippo II.* aniæ Rege in Aulam adſcitus, & in Ordinem tiæ Sancti *Jacobi* cooptatus eſt, miſſuſque An- piam, ubi incredibili labore Regiam Sacro- Bibliorum Editionem, magno Eccleſiæ & ublicæ litterariæ commodo, quinque Lin- , Hebraicâ, Chaldaicâ, Græcâ, Syriacâ, ac nâ, Tomiſque octo comprehenſam, adornavit, ypis Plantinianis edi curavit anno MDLXXII. enſum illud ac verè Regium Opus à Theologis anis, Pariſienſibus, Lovanienſibus, & aliis eruditione & pietate conſpicuis fuit appro- n & eximiè laudatum, à quibuſdam etiam *miraculum* dictum, teſte *Waltono* in Præfa- ad Biblia Polyglotta Londinenſia, Prolego- IV. pag. 33. Certè, hæc Biblia *Polyglotta An- ienſia* indefeſſo labore, ſummâque fide ac ntiâ fuiſſe excuſa, aſſerit ipſemet *Benedictus Montanus* in Epiſtola ad *Gregorium XIII.* Pon- n Maximum his verbis: *Fuimus in labore per or integros annos à XV. menſis Maji, quo ego in m perveni, anni* 1568. *uſque ad ultimam Mar- us anni* 1672. *Tandèm ſtructura omnis, magnis n ſumptibus, ſexaginta perpetuis Operis magnis m doctorum laboribus eſt abſoluta . . . . . Quod d Operis integritatem attinet, ego Benedictus Montanus offero ſanctitati veſtræ Biblia ipſa ì prima pagina ad ultimá uſque diligenter Græ- Chaldaicè perlecta, & cum exemplaribus fideliſ- llatà, tanta fide ut non ſolùm ſi verbum aliquod vatum deprehendatur, ſed ſi vel unus apex aut illis meritò deſideretur, cæteris coadjutoribus*

meis exceptis , & à culpa liberatis , *ipſe perpetu*
ignorantiæ & negligentiæ notam ſubire velim . . . .
Tertium Tomum (in quo continetur Apparatus
Sacra Biblia (*totum ferè ipſe conſcripſi* . Prætèr l
non minùs arduum , quàm eruditum & Eccle
utile Opus, edidit inſuper *Benedictus Arias Mon*
nus Commentarios in libros *Joſue* & *Judicum* ,
duodecim Prophetas Minores , in *Iſaiam* Prop
tam , in quatuor Evangelia , & in Acta Apoſto
rum . *Benedicto Ariæ Montano* ad Regiam Sac
rum Bibliorum Antuerpienſium Editionem ac
nandam *Philippus II.* Hiſpaniarum Rex ſociu
adjunxit *Andream Maſium* , in Brabantia , ſe
Belgio Hiſpanico , natum , qui prætèr Italica
Gallicam , Hiſpanicam , cæteraſque Europæ
guas, quas optimè callebat, etiam Latinæ, Gr
Hebraïcæ , atque Syriacæ cognitione haùd vul
præditus erat . Multa egregia edidit Opera ,
ter quæ præſertim eminent *Diſputatio de Cæna*
mini adversùs Calviniſtas , & eruditus in libr
Joſue Commentarius . In explicandis quoque
teris Sacris nomen inter Eccleſiaſticos Auth
promeriti ſunt tres alii Scriptores Hiſpani ,
licèt *Petrus Serranus*, Cordubenſis, Doctor T
logus , & Canonicus Complutenſis , qui C
mentaria in *Leviticum* , in *Ezechielem* , & *A*
lypſin edidit : *Paulus Palacius*, Granatenſis, T
logus Conimbricenſis, qui Commentarios ſc
in XII. Prophetas Minores, & in Evangelium
cti *Matthæi*, necnon Catenam Patrum in eun
Evangeliſtam : *Leo Caſtrius*,in Academia Salm
cenſi Doctor Theologus , qui Commentarios
cinnavit in *Iſaiam* , & *Oſeam* Prophetas, *Apol*

rnavit *pro Vulgata Scripturæ Sacræ Editione*, *&* *Interpretum Versione*. Postremò, inter illustres ıli decimi sexti Scriptores Hispanos jure opti- censeri debent *Joannes Medina*, Theologus nplutensis, qui librum edidit *De Pœnitentia*, *tutione & Contractibus*: *Jacobus Payva de* *rada*, Lusitanus, inter Concilii Tridentini ologos celebris, qui Explicationes omnium Capitum de Religione Controversorum perè scripsit, & adversùs Hæreticorum, præsertim *tini Kemnitii* calumnias, egregiam publici jufecit Tridentinæ Fidei defensionem: *Joannes* *vicus Vives*, patriâ Valentinus, Græcis Latiıe litteris excultus, qui, multis editis Opes, præsertim quinque libris *De tradendis Disci-s*, & commentariis in libros Sancti Augustini *ivitate Dei*, immortalis famæ gloriam est tus, & *Magister Joannes Avila*, qui Vitæ timoniam cum doctrina & zelo animarum ıngens, aliquot Opera Ascetica, & spiritua-ariis de argumentis reliquit Epistolas, ut vi-est in ejus Vita, quam tribus libris conscripsit r *Luduvicus Granatensis*.

D. Quò pleniorem peritorum Sæculi XVI. otorum Hispaniæ notitiam habere possim, rem vehementèr, ut ad illorum classem hìc n eos referres viros eruditos, qui eodem Se-in Belgio Hispanico floruerunt, suisque lucu-onibus Ecclesiam, ac Rempublicam littera-illustrarunt.

M. In Belgio Hispanico plures celeberrimi ınt Scriptores, quos inter, isti, quos laudabi-, in maximo honore apud viros eruditos ha-

bentur, videlicet *Jacobus Latomus*, *Ruardus Ta*-
rus, *Thomas Stapletonus*, *Joannes Driedo*, *Janse*
Gandavensis, *Guillelmus Estius*, *Henricus Grav*
Christianus Adricomius, *Albertus Pighius*, *Ju*
Lipsius, *Joannes Molanus*, & *Guillelmus Lindanus*
quibus pauca hìc attingemus. In primis, *Jaco*
Latomus, inter Lovanienses Theologos insign
multa scripsit adversùs *Lutherum*, *Oecolam*
dium, aliosque huius furfuris Novatores. *Ruar*
Tapperus, Lovaniensis Academiæ Doctor & Cã
larius, interfuit Concilio Tridentino, & *Artic*
Lovanienses contra *Lutherum* erudito Opere ex
cuit ac defendit. Author est etiam libri De Pr
dentia & Prædestinatione. *Thomas Stapletonu*
Lovaniensi Accademia Regius Sacræ Script
interpres, multa adversùs Hæreticos Luthera
& Calvinistas edidit Opera, de quibus legen
est *Aubertus Miræus*, in suis Illustrium Be
Scriptorum Elogiis. *Joannes Driedo*, Lovanie
Academiæ Doctor Theologus, complura itio
scripsit Opera, quibus Lutheranorum errores
pugnavit, & Catholicæ Fidei dogmata doctiss
propugnavit. *Jansenius*, Gandavensis Episco
scripsit utilissimam *Concordiam in IV. Evang*
doctissimum *Commentarium in Psalmos*, & a
Opera. *Guillelmus Estius*, in Academia Lovan
Doctoris Theologi laureâ donatus, ac dei
Academiæ Duacensis Cancellarius, Censuram,
mine ejusdem Academiæ, contra novam *Leon*
Lessii, & *Joannis Hamelii* doctrinam adorna
variaque reliquit ingenii sui monumenta, in
bus, præter eruditos *Commentarios in quatuor*
gistri Sententiarum libros, eminent *Commentar*

L

i Pauli & aliorum Apostolorum Epistolas & *No- præcipua ac difficiliora Scripturæ Sacræ loca*, us toti Orbi Christiano eruditionis famâ no- ius evasit. *Henricus Gravius*, Academiæ Lo- ensis Doctor, composuit, ejusdem Academiæ ine, Censuram Lovaniensem contra jam lau- s *Lessium*, & *Hamelium*, & Romam posteà ob nam eruditionem à *Sixto V.* Pontifice Maxi- ıdscitus, à *Gregorio XIV.* ejus Successore, ho- ĩcè in Aulam exceptus ac Bibliothecæ Vati- , & Apostolicæ Typographiæ Præfectus est tutus, atque Eminentissimis Cardinalibus, ertim Sancto *Carolo Borromæo* & *Cæsari Baro-* harissimus fuit. *Christianus Adricomius* accu- imam Tabulam Geographicam Terræ Sanctæ ipsit, & Historiam Sacrorum Bibliorum nologicam contexuit. *Albertus Pighius*, Aca- æ Coloniensis Doctor Theologus, *Hadria-* . Pontifici Maximo, à quo in Italiam fuerat ıtus, ac deinde *Clementi VII.* & *Paulo III.* ac- issimus fuit. Præter nonnulla, quæ *de tempore* *randi Pascha*, & *de Reformatione Kalendarii* t Scripta Mathematica, pluribus etiam Theo- is Operibus Catholicam Fidem adversùs ticos defendit, quæ *Possevinus* & *Miræus* ac- è recensent. *Justus Lipsius*, diligentiâ, judi- ac multiplici lectione clarissimus, egregia : Opera, inter quæ præcipuam laudem me- r ejus *Commentarius in Tacitum*: *Civilis do-* : *Monita Politica*: *Manuductio in Philosophiam* *m*: *Notæ in Senecam*. Quoddam novum, & concisum dicendi genus affectavit, quod lùm ejus orationem reddit obscuram, & pu-

rioris latinitatis cultoribus meritò non prob: tur. *Joannes Molanus*, Lovanienſis Academi Theologus, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ peritiſſimu perdoctis de Hiſtoria, & de Theologia Operibı nomen ſuum celebravit. Denique, *Guillelmus Li danus*, Religionis Catholicæ, & Diſciplinæ Eccl ſiaſticæ zelo accenſus, ex Doctore Lovanienſi R remundenſis primò, deindè Gandavenſis, po *Cornelium Janſenium*, Epiſcopus, ſcripſit *Panoplia Evangelicam*, & *Tabulas Analyticas omnium Hær ſum* ſui Sæculi.

D. Cùm *Lutheri*, & *Zuinglii* Hæreſes i Germania & in Septentrionalibus Regionibus fu rint Sæculo XVI. latè propagatæ, præſtat, ut hac ſeptima illuſtrium Virorum ejuſdem Sæc Claſſe, celebriores inſeras Scriptores, qui tàm Germania, quàm in aliis vicinis Regionibus v ce & Scriptis adversùs illas Hæreſes acritèr dece tarunt, & ſtantes invicti in prælio pro domo D mini, nomen ſuum immortalitati conſecrarur De aliis verò Germaniæ Scriptoribus, qui a periti Juriſconſulti fuerunt, aut Monaſticæ, & R gulari Vitæ addicti, in omni ſcientiarum gene excelluerunt: commodiùs in aliis ſequentib Claſſibus, in quas illos, majoris claritatis ergò, c ſtribuimus, differemus.

M. Quinque potiſſimùm inſignes Author ad hanc ſeptimam Virorum Sæculi XVI. erudit rum Claſſem referri poſſunt, qui ad debelland *Lutheri*, *Zuinglii*, & aliorum eâ ætate ſerpent Hæreſes ſtrenuè allaborarunt, omneſque ſuas c ras ac ſtudia contulerunt, videlicèt *Frederic Nauſea*, *Joannes Ekius*, *Joannes Cochlæus*, *Joan*

Gr

G perus, & Joannes Noguera, de quorum patriâ, di nitate, & Operũ præstantiâ pauca hìc dicemus. P nus, seu *Fredericus Nausea*, Natione fuit Germ nus & Viennensis in Austria Episcopus, qui prę t Expositiones librorum *Tobiæ & Judith*, variasq Homilias, & Metaphrasim in Evang. S. *Matth i*, scripsit *Expositionem* XII. Articulorum Fidei tra Hæreticos: *Censuras & Solutiones Quæstion contra Zuinglium*: Librum *De Sacramento Eucharistiæ*; Librum *De Christiani Sacerdotii dignita-* Librum *De Cœlibatu Sacerdotum & Votis Monas is contra Lutherum*: *De ineunda in Christiana Re ione Concordia*: *De Concilio Tridentino*, & alia de ntroversis Capitibus Opuscula. Non minùs in ncionatorio genere, quàm in Dogmatico ex luit perdoctus ille Episcopus, cujus Conciones, ut & alia Opera fuerunt Coloniæ typis excusa no MDLXXVI. *Joannes Ekius*, Natione Suecus, Sa arum Litterarum in Academia Ingolstadiensi ofessor, *Luthero*, *Carlostadio*, *Oecolampadio*, *Me ctoni*, *Pomerano*, aliisque pestibus & vivâ voce scriptis voluminibus disputando strenuè sese lut murum æneum opposuit, præsertim in Di utatione Lipsica, utì in superiori Colloquio jam servavimus. Edidit *Enchiridion*, in quo Fidei ontroversias breviter ac eruditè dirimit; duos ros *de Missæ Sacrificio*; tres etiam alios *De rimatu Petri*; Librum quoque *de Pœnitentia*, & ures Homilias tùm de Tempore, tùm de Sanctis, nihil in præsentia dicam de ejus Operibus Philosophicis, seu Commentariis in libros octo Physicorum *Aristotelis*, & in libros de Cœlis, & Anima, & de Meteoris. *Joannes Cochlæus*, Norimber-

gensis, Vir doctissimus, & Fidei Catholicæ propugnator acerrimus, plurima contra *Lutherum* *Bullingerum*, *Osiandrum*, *Melancthonem*, *Bucerum* *Calvinum*, & alios ejusdem farinæ impiarum Sectarum Magistros scripsit Opera, & inter alia, librum *De Actis & Scriptis Lutheri*, qui ad detegendas versipellis hæresiarchæ *Lutheri* artes, ejusque Sectarios confundendos utilissimus est. Scripsit insuper Joannes *Cochlæus* librum *De Septicipiti Luthero*, ut ostenderet illius Hæresiarchæ libros à capite ad calcem antilogiis, seu manifestis contradictionibus scatere, eumque nunquàm sibi constare. Non minori constantiâ & animi ardore Joannes *Gropperus*, Natione Germanus, ex Susato Westphaliæ Oppido ortus, Fidem Catholicam propugnavit, tùm in Conventu Ratisponensi coram *Carolo V.* Imperatore, tùm Coloniæ contra *Hermannum*, nefarium ejusdem Civitatis Archiepiscopum Apostatam, tùm denique pluribus adversùs Hæreticos conscriptis Operibus, quæ recenset *Possevinus* in Apparatu sacro, & ab omnibus Viris eruditis impensè laudantur, potissimùm ejus *Institutio Catholica*: *Liber De Eucharistia*: & Tractatus *De Communione sub altera tantùm specie*, Germanicè scriptus, & à *Surio* latinitate donatus. Inter S. R. E. Cardinales Joannes *Gropperus*, ob præclara merita, fuit à *Paulo IV.* Pontifice Maximo cooptatus. Demùm, *Jacobus Noguera*, Viennensis Ecclesiæ in Austria Decanus, & *Ferdinando I.* Imperatori à Sacris, eodem zelo Fidei Catholicæ succensus, libros duos *De Ecclesia Christi ab Hæreticorum Conciliabulis dignoscenda in lucem emisit*.

D. Profligatâ penitùs Sæculo XVI. in An-

e Regno, sub *Henrico VIII.* & *Elizabethâ* ejus
ì, Religione Catholicâ, facilè mihi persuadeo,
icos admodùm eodem Sæculo extitisse celebres
:holicæ Communionis Scriptores Anglos, præ-
illos, quos jam in superioribus Classibus lau-
ti, videlicèt *Reginaldum Polum*, *Joannem Fi-*
:rum, *Thomam Morum* & *Nicolaum Harpsfeldium*.
aproptèr, nos breviter expedire debemus ab
Scriptoribus Anglis, quos in octava Virorum
:uli XVI. eruditorum Classe reposuisti.

M. His Catholicis atque Clarissimis Scri-
ribus Anglis, quorum jam in superioribus
ıssibus meminimus, tres alios in hac octava
orum Sæculi XVI. eruditorum Classe addam
stres ejusdem Nationis Scriptores, qui Schisma
glicanum detestantes, nihil tàm curæ ac cordi
uerunt, quàm ut Fidei Catholicæ dogmata
ıtra Hæreticos, Angliæ Regnum miserè infe-
ıtes, linguâ & calamo tutarentur. Primus est
ınnes Major, Natione Scotus, Doctor Theolo-
; Facultatis Parisiensis, ubi celebri famâ & Au-
orum frequenti concursu Theologiam Profes-
, scripsit *Commentaria in IV. Libros Magistri Sen-*
tiarum, & *in IV. Evangelia*. Concinnavit etiam
loriam majoris Britanniæ, seu *Angliæ*, in sex li-
os partitam: Alter Scriptor Anglus, est *Guillel-*
s Alanus, Lancastriæ in Anglia natus, Doctor
eologus Academiæ Duacensis, qui plura scri-
t de Quæstionibus controversis contra Hæreti-
s Opera, quæ *Possevinus* in Apparatu, & *Pitseus*
libro *De Illustribus Angliæ Scriptoribus* enume-
ıt. Nec solùm perdoctis suis lucubrationibus
dem Catholicam egregiè tuitus est *Guillelmus*
Alanus,

Alanus, sed etiam multis pro Orthodoxâ Religione & Romani Pontificis Primatu, in Anglia Regnante *Elizabetha*, laboribus ac periculis perfunctus est, solumque vertere coactus. Restaurandæ tamen in Anglia extinctæ penè Religioni Catholicæ percupidus, plura Seminaria variis in locis erexit, tùm ad fovendos Anglos propter Fidem Catholicam exules, tùm etiam ad erudiendos ejusdem Nationis juvenes, qui ad Hæresim debellandam idonei & pro Fidei Catholicæ, atque pro Romani Pontificis Primatus veritate magno animi ardore propugnandâ parati, in Angliam identidèm transmitterentur. In præmium tot laborum, quos pro Fide Catholica constanti animo exantlavit *Guillelmus Alanus*, in Cardinalium Collegium à *Sixto V.* Pontifice Maximo adlectus est. Denique *Nicolaus Sanderus*, rebus, propter schisma Regni Angliæ, cujus Historiam scripsit, turbatis Romam sese recepit, ubi laureà Doctoris Theologi donatus, ad Tridentinum Concilium mox perrexit, & in eo augustissimo Patrum Consessu præclara ingenii & eruditionis suæ prodidit argumenta. Cardinalis *Stanislai Hosii*, cujus superiùs mentionem fecimus, per Poloniam, Prussiam ac Lituaniam comes individuus fuit, & inde Lovanium secedens, librum *De Visibili Monarchia* ibidem conscripsit. Sed de eximiis Scriptoribus, quos in octo priores Virorum Sæculi XVI. eruditorum Classes tribuimus, satis hactenùs, pro eâ, quam in hisce in Historiam Ecclesiasticam Colloquiis nobis præscripsimus, brevitate, dictum sit. Nunc in aliis sequentibus Classibus differendum nobis incumbit de Clarissimis Scriptoribus, qui Vitam

Mona-

Monasticam aut Regularem professi, locum inter meritos Scriptores Ecclesiasticos, summo omnium Virorum eruditorum consensu promeriti sunt.

D. Protulitne Ordo Monasticus Sæculo XVI. Insignes Scriptores, qui doctrinâ & pietate Ecclesiam illustrarint?

M. Ex Sanctissimo Carthusianorum Ordine quatuor celebres prodierunt Sæculo XVI. Scriptores videlicèt *Joannes Picus*, *Godefridus Tilmanus*, *Laurentius Surius*, *& Petrus Sutor*, quorum primus, Carthusiæ Divionensis in Galliis Prior, scripsit Commentarium in *Cantica*, quem *Ascensius Badius* edidit anno MDXXIV. Alter, seu *Godefridus Tilmanus*, Carthusianus Parisiensis, prætèr aliqua Græcorum Patrum Monumenta in latinam linguam versa, edidit *Allegoriarum & Tropologiarum in locos selectos utriusque Testamenti* librum. Tertius, seu *Laurentius Surius*, natione Germanus, præter nonnulla aliorum Opera, quæ ex Germanico idiomate in latinum transfudit, Collectionem etiam Conciliorum multis in locis emendatam, & septem Tomis comprehensam, edidit in lucem. Historiam Ecclesiasticam ab anno MD. ad suam usque ætatem deduxit, & Sanctorum Vitas collegit ac descripsit. Quo in ultimo Opere *Laurentius Surius* benè meritus est de Sanctis Ordinis Prædicatorum, quorum Vitas accuratiùs ac elegantiùs scripsit, quasi ad Carthusianorum Ordinem pertinuissent, & eam ob rem, Comitia Ordinis FF. Prædicatorum Generalia ad illum litteras scripserunt, quibus grates egerunt maximas pro hac singulari in Dominicanos benevolentia, quam testatam voluit effusis illis laudibus in viros

ros hujus Ordinis ſanctitate illuſtres. Ipſe etiam S. *Pius V.* Pontifex Maximus, *Laurentium Surium* pro ſuis in Ordinem Prædicatorum, & in totam Eccleſiam meritis impensè laudavit, & ad proſequendam Hiſtoriam Eccleſiaſticam hortatus eſt. Quartus denique, ſeu *Petrus Sutor*, Natione fuit Gallus, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & poſteà Monachus Carthuſianus, atque in pluribus Cœnobiis Prior. Scripſit *Apologiam pro Editione Vulgata*: Tractatum *De Poteſtate Eccleſiaſtica*: Duos libros *De Vita & Diſciplina Carthuſianorum*, & alia Opera Critica & Polemica, præſertim contra *Deſiderium Eraſmum*, quem acerrimè Scriptis ſuis exagitavit. Sed eum viciſſim *Eraſmus* acerbiori ſtylo perſtrinxit in prolixa Apologia, quam in ſui defenſionem adornavit, quæque inſerta eſt Tomo IX. Operum ejuſdem *Eraſmi* poſtremæ Editionis Lugduni Batavorum. Hìc neceſſario inſerendum eſſe putavi Clariſſimum ejuſdem Carthuſianorum Ordinis Scriptorem, videlicèt *Dionyſium* vulgò dictum, *Carthuſianum*, vel *Doctorem Ecſtaticum*, quem in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum Sæculi decimi quinti, in quo vixit, memoriæ lapſu prætermiſi. Fuit autem *Dionyſius Carthuſianus* Natione Belga, ſanctitatis & eruditionis laude præſtantiſſimus, qui omnes Divinæ Scripturæ Libros egregiis Commentariis elucidavit, ſcripſit etiam in IV. Libros Sententiarum, varioſque Tractatus perindè eruditos emiſit in lucem. Hunc religioſiſſimum Carthuſianorum Ordinem ſemper ipſe à teneris annis ſingulari affectu proſecutus ſum, & nunc plurimùm gaudeo, quòd Divina miſericordia me, omninò immeritum, addixerit

cro Ordini Prædicatorum, qui initam à S. Patre
ominico amicitiam cum Carthusianis, quasi par-
m patrimonii sui, diligentissimè custodierunt,
perpetuam hactenùs servaverunt, tùm benefi-
is ultrò citròque receptis, tùm similitudine mo-
m & Instituti, quod ferè ejusdem generis est,
sdem penè Leges statuit de jejuniis per septem
ni menses, de jugi à carnibus abstinentia, de
entio, & de reliquis disciplinæ partibus, quæ
leò intimè utrumque Ordinem devinxerunt, ad-
tis etiam ferè eisdem vestibus, ut Dominicanus
deatur Carthusianus, qui charitatis causâ, pau-
lùm à solitudine secedit; Carthusianus etiam
ominicanus sit, qui, actione intermissâ, totum
contemplationi tradit. Sed jam ad id, undè
ululùm digressi sumus revertamur, & de cæte-
s aliis illustrioribus Sæculi XVI. Scriptoribus
onachis aliquid breviter strictimque dicamus.
edit Ecclesiæ Sæculo XVI. Ordo S. *Benedicti*
inque Scriptores Ecclesiasticos, quorum pri-
us fuit *Gregorius Cortesius*, patriâ Mutinensis,
bbas Cassinensis, à *Paulo III.* Pontifice Maximo
Collegium Cardinalium adscriptus, qui Theo-
giæ, & utriusque juris peritissimus Commenta-
os exaravit in IV. Sententiarum Libros, aliosque
lidit, *De Theologica Institutione*: *De peccato Ori-
nali*: *De potestate Ecclesiæ*: *De adventu S. Petri
mam &c.* Secundus Scriptor Monachus Benedi-
inus, est *Jacobus Billius Brunæus*, *Abbas S. Mi-
aelis in Eremo*, Guisiæ natus, proximo Hanno-
iorum finibus Oppido; Vir Græcè ac Latinè do-
issimus, qui plurima ex Patribus Græcis, *Gre-
rio Nazianzeno*, *Basilio*, *Chrysostomo*, *&* Joanne
Dama-

Damasceno, doctissimè, fidelissimèque latinè reddidit. Latinam suam Lucubrationum S. J*oannis Damasceni* Versionem, quæ Parisiis anno MDLXXVII. Parisiis publici juris facta est, eo potissimùm nomine agressus est J*acobus Billius*, ut effrænem Hæreticorum, in contemnendis Sanctorum Patrum, & Veterum Theologorum Operibus audaciam retunderet, quemadmodùm ipsemet testatur in Epistolâ nuncupatoriâ ad Cardinalem *Carolum Borbonium*, Rothomagensem Archiepiscopum, his elegantissimis verbis, quæ hìc ad excitandos Juvenes ad lectionem Operum Sanctorum Patrum & Veterum Theologorum inserere operæ pretium duxi: *Inter plurimas Notas*, inquit ille doctissimus Abbas, *quæ Orthodoxos ab Hæreticis dirimunt, hanc vel in primis numerandam haud immeritò quispiam censuerit, quòd illi Veteres Theologos, tanquàm parentes colunt ac suspiciunt, eorum vestigiis hærent, in eorum lucubrationibus, ingeniique monumentis libenter versantur, ab eorum placitis vel transversum unguem sibi minimè discedendum putant. Hi contra celeberrimos etiam quosque Patres, atque tùm doctrina, tùm admirabili vitæ sanctitate, ac pietate præditos, inaudito quodam supercilio aspernantur, ac velut de ponte deiiciunt, eos nunc probris & maledictis incessunt, nunc sannis ac dicteriis impetunt, id denique omnibus modis agunt, ut eos, quos errorum suorum laqueis implicitos tenent, à præstantissimorum Authorum lectione dehortentur. Quos enim errores hac miserrimà tempestate ab orco revocarunt, hos à veteribus Theologis confossos, & jugulatos esse minimè ignorant, ut jam non tàm Hæresum inventores, quàm sepultarum effossores dici possint. Cùm igitur*

· in Sanctissimorum Virorum scriptis nobis certissi- m præsidium constitutum, sibi Crucem defixam, pa- tamque ruinam esse perspiciant, idcircò eos tan- àm firmissimos Catholicæ Fidei propugnatores in- sissimo animo aversantur, ac de omnium manibus latos cupiunt &c. Utinam omnes Theologi sem- r præ oculis haberent hæc, & alia id genus præ- ra documenta, quæ in hac Epistola Nuncupa- ria Operum S. *Joannis Damasceni* suppeditat cla- ssimus ille Scriptor *Jacobus Billius Brunæus*, qui singularem linguæ Græcæ peritiam, & omni- nam eruditionem, Doctorum Virorum Sæcu- XVI. maximam sibi venerationem comparavit. ertius Scriptor Monachus Benedictinus, est *Otho- rus Luscinius*, patriâ Argentoratensis, qui edidit *llegorias Psalmorum*, & Author est Libri, cui ti- lus: *Pelagus humanæ miseriæ, &c.* Quartus Scri- or Monachus Benedictinus, est *Ludovicus Blo- s*, ex illustri prosapia in Belgio oriundus, qui tinis, Græcis, Hebraicisque Litteris, necnon ilosophiâ & Theologiâ sub optimis Magistris Academia Lovaniensi imbutus, Regulam *Benedicti* in Cœnobio Lætiensi professus est, & steà, ob vitæ innocentiam, & Regularis Di- iplinæ zelum, Abbas ejusdem Monasterii electus, bros Asceticos edidit, qui clarissimum nomen, magnam sanctitatis opinionem ei pepererunt. jus Vitam ex Monasterii Lætiensis Archivis & iis documentis descriptam exhibet *Bollandus* in- r Acta Sanctorum ad diem VII. mensis Januarii, ique Scriptorum pii illius Monachi Catalogum hronologicum præmittit. Agmen Scriptorum Ordinis S. *Benedicti* claudet *Joannes Docæus*, ex

Mona-

Monacho Benedictino Laudunensis in Gallia Episcopus, qui præter libros duos *De æterna Filii Dei Generatione, ejusque temporali nativitate*, Homilias per totum anni curriculum evulgavit. His celebrioribus Ordinis Monastici Scriptoribus unum alium dumtaxat famigeratissimum Cisterciensem Monachum addam, videlicèt *Cyprianum*, appellatum *Phœnicem Hispaniæ*, Hebraicæ, Chaldaicæ, Græcæ, Latinæque linguarum peritissimum, & Sacrarum Litterarum in Academia Complutensi Professorem eximium, qui Commentarios in *Job*, *Isaiam*, *Jeremiam*, *Nahum*, *in Evangelia S. Matthæi*, & *S.* Joannis, & *Apocalypsin* adornavit, ac tres prætereà libros in Cantica *Salomonis*, deque Mundi Opificio conscripsit. Istos illustriores Scriptores Monachos, quos in nona Virorum Sæculi XVI. eruditorum Classe constituimus, hìc indigitasse sufficiat, maximè, cùm de aliis Scriptoribus, qui eodem Sæculo Vitam Regularem amplexi sunt, in sequentibus Classibus simus copiosè dicturi.

D. Illustrium Scriptorum Sacri Ordinis Prædicatorum in defensione Fidei Catholicæ constantiam, ardentissimum in proterendis hæresibus zelum, reverentiam ergà Sedem Apostolicam, & in ea colendâ tutandâque turbulentissimis temporibus probatam fortitudinem invictam, ac denique illibatam Doctrinam, germanam pietatem, aliaque id genus præclara merita, quibus Ecclesiam illustrarunt, & omnium salutem ubique promoverunt, jam in præcedentibus Colloquiis fuisti latè prosecutus; nunc in ista decima Classe Scriptorum, qui Sæculo XVI. primum inter viros eru-

itos locum obtinuerunt, texere debes elogia ſſimorum Scriptorum Ordinis FF. Prædicato-, qui eodem Sæculo doctrinâ & pietate incla-unt, atque eorum Opera, ac res geſtas maximè orabiles, præſertim ad Eccleſiæ & Reipublicæ ariæ ſtatum pertinentes, brevitèr annotare. M. Dominicani, perpetuâ & nunquàm inter-î ſerie à S. Patre *Dominico* ad hæc uſque noſtra ora, illuſtrandæ Eccleſiæ, veritati doctiſſimis ucubrationibus propugnandæ, luci Fidei per n Orbem Gentibus infidelibus inferendæ, evertendis enatis Hæreſibus tàm egregiam am navarunt, ut meritò dicta ſit Dominicana gio, *Ordo Veritatis*, quam velut à bicipiti fonte, o *Dominico*, & Doctore Angelico *Thoma* nate, ità copioſè hauſit, ut *Marcus Antonius us Sabellicus* Sæculi XVI. Scriptor Italus un-nque doctiſſimus, *Enneade* nonâ libri quinti *iæ* referat, ſuâ ætate, anno videlicèt milleſi-uadrigenteſimo nonageſimo, quo florebat, ro FF. Prædicatorum Ordine mille quingen-acræ Theologiæ Magiſtros floruiſſe. Ex hac nſa Scriptorum meſſe plures, eoſque cele-es in Colloquiis in Hiſtoriam ſuperiorum orum XIII. XIV. & XV. jam produximus, ue, qui Sæculo XVI. ore famæ, omniumque um commendatione fuerunt celebrati, in ecima virorũ eruditorum Claſſe proferemus dium. Sed ne eorum numerus, qui prope-m infinitus eſt, ordini ac perſpicuitati, cui imùm ſtudere ſatagimus, officiat; eos ſic nemus, ut primo loco recenſeamus doctiſſi-Cardinales & Epiſcopos Ordinis Prędicato-

rum, qui Sæculo XVI. floruerunt, deindè insigi
Theologos, & Scripturę Sacræ Interpretes: De
que eximios Concionatores, & Scriptores cùn
Asceticos, tùm Historicos. Eminuit Sæculo X
inter Cardinales Ordinis FF. Prædicatorum T
mas de Vio, patriâ *Cajetanus*, undè illi *Cajet*
nomen adhæsit. Eum Cardinales *Palavicinus*, *B*
larminus, necnon *Possevinus*, Societatis Jesu S
ptores, aliique mirè laudant ab ingenio, à sum
eruditione, à maximis in Ecclesiam meritis, c
Leonem X. Pontificem Maximum impulerunt,
anno ætatis suæ trigesimo octavo in suprem
totius Ordinis sui Magistrum Generalem electu
aliquot post annos ad purpuram eveheret, ad d
cillimas, & juxtà honorificentissimas Legatio
admoveret, & in Controversiis, quæ circa Relig
nem emergebant, præ cæteris consuleret. Nec
minori pretio doctissimum illum Cardinalem
buit *Clemens VII.* Pontifex Maximus, qui in ex
gnatione ac direptione Urbis Romæ, cuius m
tionem fecimus in superioribus Colloquiis, c
vix cuiquam suis malis & periculis implicito l
ret de alienis meminisse, non potuit attamen S
mus ille Pōtifex, tantâ ruinâ oppressus, Cardinal
Cajetanum oblivisci, & in ea totius Urbis cala
tate sollicitè inquisivit, quid illi mali accidiss
omnemque sollicitudinem adhibuit, ne ab host
bus copiis Romam deprædantibus occideret
Cavete, inquiebat, *ne extinguatis Lumen Eccle*
Quàm amplâ eruditione præditus esset Cardin
Cajetanus, apertè probant commentaria in tot
Summam tripartitam S. *Thomæ*, Commentari
Scripturam universam, præter quàm in Canticu
F

ɔhetas, & Apocalypſin: Summula de peccatis, ia Opuſcula tùm Moralia, tùm Theologica, *de & Operibus, De Indulgentiis*, & aliis quæ-ibus controverſis contra Hæreſiarcham *Lu-um*. Verùm, cùm nihil ſit ex omni parte bea-, ultrò fateri debemus, nullum Cardinali *ano* ab omni errore remotiorem fuiſſe, quan-. *Thomæ*, Doctori Angelico, velut Sacræ an-æ adhæſit; nullum ad lapſus magis præcipi-, cùm ducem deſeruit, & ſibi fidit, maximè criptura Sacræ interpretatione, in qua parùm itèr verſatus eſt, ſicut obſervat doctiſſimus *hior Canus*, eiuſdem Ordinis Prædicatorum ıntiſſimus Scriptor libro 2. *De Locis Theologi-*ap. 13. & libro 8. Cap. 3. ubi hæc habet: *Egò m hunc* (ceù Cardinalem Cajetanum) *ut ſæpè teſtatus ſum, ſemper feci maximè, Plurimùm Eccleſiam Chriſti ſuis litteris iuvit. Longum eſt n hominis commendare ſive eruditionem, ſive ium: moleſtum etiam univerſa ipſius Opera com-ɔrare. Illud breviter dici poteſt: Cajetanum ſum-ædificatoribus Eccleſiæ parem eſſe potuiſſe, niſi ıſdam erroribus doctrinam ſuam, quaſi cujuſdam admixtione, fœdaſſet, & vel curioſitatis libidi-ectus, vel certè ingenii dexteritate confiſus, lit-demùm ſacras ſuo arbitratu expoſuiſſet, feliciſſi-uidem ferè, ſed in paucis quibuſdam locis acu-ſanè multò quàm feliciùs &c.* Huic judicio, l noſter *Melchior Canus* tulit de Cardinali *Caje-*, lubens quidem ſubſcribo, at probare hàud ım acriorem illũ ſtylum, quo *Ambroſius Catha-n*, eiuſdem Ordinis Prędicatorum Scriptor, ctus eſt in Cardinalem *Cajetanum*, contra

quem sex libros scripsit, & in his plures prof calumnias, quàm illius Cardinalis errores, i ruit. Sed magis, meherclè, culpandus est *Alp sus à Castro*, qui libro 2. *adversùs Hæreses*, o nò inconsideratè Cardinalem *Cajetanum* nun Hæreticorum accensuit. Quam certè atrocem i riam necesse non est pluribus depellere, post dicias Inquisitionis Hispanæ, quæ majoris in dinalem *Cajetanum* æquitatis, utì est authori in Fidei judiciis, hæc folio 37. *Expurgatorii* nunciat: *Ex Alphonsi à Castro Indice Operis De resibus, ex quacumque editione, expunge ex nu & catalogo Hæreticorum Thomam Cajetanum potiùs inter summi ingenii viros pietate præcla atque optimè de Ecclesia Catholica meritos mum dus est*. Obiit eruditissimus ille Cardinalis di mensis Septembris anni MDXXXIV. & apud FF. dicatores in vestibulo Ecclesiæ S. *Mariæ super nervam*, humili Sepulchro condi voluit. Eju tam scripsit *Antonius Fonseca* Lusitanus. P *Thomam Cajetanum*, Cardinalem S.*Sixti*, pr runt etiam Sęculo XVI. ex Ordine Prędicato novem insignes Scriptores, qui ad Episcopa assumpti Ecclesiam doctrinæ suæ splendore m in modum illustrarunt, nimirùm *Augustinus J nianus*, *Didacus Deza*, *Jacobus Naclantus*, *Jo Faber*, *Melchior Canus*, *Ambrosius Cathari Guillelmus Parvi*, *Bartholomæus Carranza*, & *tholomæus à Martyribus*, de quibus pauca hìc mus, ut in hac amplissima Clarissimorum Scr rum Ordinis Prædicatorum Sylva aliquis st tur orationi modus. In primis, *Augustinus Just nus*, patriâ Genuensis, Nebiensis in Corsica

sc

us, Sacrarum Litterarum, linguarumq; Orien-
um peritissimus fuit & alter sui Sæculi *Origenes*,
ɔpè qui vetus & novum Testamentum unà cum
tionibus in unum Corpus redegit, quod *Biblia*
pla inscripsit, quia in singulis paginis octo co-
nas disposuit, quarum prima, Textum Hebrai-
ı; Altera, latinam ejusdem Textus interpreta-
em; Tertia, Latinam Versionem Vulgatam;
ırta, Grecam; Quinta, Arabicam; Sexta, Chal-
:am; Septima, Latinam Caldaicæ Paraphraseos
rpretationem; Octava, Scholia, seu breves
tinet Annotationes, quibus Judæorum potissi-
m errores refellit. Naufragio periit *Augustinus*
inianus, dùm anno MDXXXVI. in Corsicam ad
lesiæ suæ administrationem rediret. Ejus cum
le meminerunt *Vghellus* Tomo IV. Italię Sacræ,
æus in Auctario, *Possevinus* in Apparatu Sacro,
ui de Viris Illustribus Ordinis FF. Prædicato-
ı scripserunt, *Fontana*, *Sixtus Senensis* & *Alta-*
a. Alter, quem laudavimus, ex Ordine Prædi-
ɔrum ad Episcopatum assumptus, est *Didacus*
a, Doctor Salmanticensis, *Ferdinando* Regi
paniæ à Sacris Confessionibus, Inquisitor Su-
mus Fidei in Hispaniarum Regnis institutus,
ırchiepiscopus Ecclesiæ Hispalensis, quam per
emdecim annos cùm sanctissimè rexisset, & Col-
ium S. *Thomæ* Dominicanis Hispali erexisset,
dèm ad Toletanæ Ecclesiæ Archiepiscopatu
arolo V. Imperatore, & Hispaniarum Rege,
ıtus, & ab *Hadriano VI.* Pontifice Maxim
natus, dum ad illam Ecclesiam accede
ıere obiit anno MDXXIII. & in suo C
Thomæ Hispalensi sepultus est. Plurima

doctrinæ ſuæ monumenta, præcipuè *Monoteſſ.*
Evangelicum præclaris Commentariis illuſtrat
quod quidem Opus in Bibliotheca ejuſdem (
legii S. *Thomæ* Hiſpalenſis magno volumin
elegantibus characteribus deſcriptum etiamı
aſſervari teſtantur *Sixtus Senenſis* lib. IV. Bib
thecæ Sanctę, & *Ambroſius De Altamura* in Bib
thecâ Dominicanâ, Centuriâ IV. ad ann. MDX:
In Italia floruit *Jacobus Naclantus*, patriâ Flore
nus, Conventus S. *Mariæ Novellæ* Ordinis Præd
torum alumnus, qui dùm Romæ Theologiar
Conventu Minervitano doceret, à *Paulo III.* S
mo Pontifice creatus eſt Epiſcopus Clodien
ſeu Clugienſis, in Patriarchatu Veneto: inte
Concilio Tridentino, & Eccleſiam ſuam iux
Sacri illius Concilii leges per viginti quinque
nos ſapientiſſimè rexit, compoſuit ac reforma
Enarrationes compoſuit pias & doctas in Epi
las S. *Pauli* ad Romanos & Epheſios; ſcripſit et
Medullam Scripturæ Sacræ, varioſque Tracta
cùm Theologicos, tùm Philoſophicos, &
Opuſcula, quæ omnia in unum volumen coll
S. *Pio V.* tum temporis Pontifici Maximo nu
pavit. In Germania ſtrenuè reſtitit Hæreticis
theranis, Zuinglianis, Anabaptiſtis, & Calvini
atque doctiſſima adversùs illos Opera ſcripſit
annes Faber, Natione Germanus, & ex Or
Prędicatorum ad Epiſcopatum Viennenſem aſſ
ptus, quē celebrat *Georgius Crugerius*, Societatis
Scriptor, in libro, cui titulus eſt: *Pulveres Sa*
ubi ſequens illius eruditi Epiſcopi Elogium re
ex *Nicolao Avancino*, ejuſdem Societatis Profe
re, his verbis contextum: *Fuit* Joannes *Faber O*

Prædicatorum illustre ornamentum. Hic cum can- vește, virtutis & cæli factus est Candidatus; vir minus eruditione ac Sapientia instructus, quàm e integritate spectandus...... Animi supra ejus uli Sapientes eruditio, supra illecebras eminens gnitudo, supra minas & terrores constantia, supra unam virtus, latere volentem extraxerunt in lu- . Adlectus Conscientiæ Cæsareæ (seu *Ferdinandi I.* peratoris) *Arbiter, Aulæ vetusta probra extin- , cùm eam fecit virtutum magistram. Nulli place- tudens, nulli displicuit; nulli displicere volens, ibus placuit. Virtutis ac Sapientiæ suffragio, Epi- pus Viennensis creatur. Ingenium, stylum, linguam Hæreticos acuit, sæpè cum eis conflixit publi- semper vicit. Per ea prælia sibi famam & glo- m comparavit, Ecclesiæ manipulos dedit &c.* Ex tam splendido Elogio facilè intelligere potes, rissimum Scriptorem fuisse *Joannem Fabrum* Epi- pum Viennensem Ord. FF. Prædicatorum, ac indè plurimi fieri debere Opera tàm Moralia, àm Dogmatica, quæ præsertim adversùs sui nporis Hæreticos lucubravit, & quorum Cata- gum texunt hi, qui de Scriptoribus Ecclesiasti- , & de Viris illustribus Ordinis FF. Prædicato- n scripserunt. Hos insignes jam à me laudatos dinis Dominicani Scriptores, pontificalibus ulis conspicuos, doctrinâ æquavit, & inter ibendum eloquentiâ superavit *Melchior Canus*, sdem Ordinis, natione Hispanus, & Episcopus narienſis, qui in sacris Litteris, in SS. Patribus, in istoria Ecclesiastica, & in S. *Thomæ* doctrina, rsatissimus, ingenii sui perenne reliquit monu- entum, videlicèt pulcherrimum Opus *De Locis*

 Theo-

Theologicis, in quo cultiſſimo ſtylo, ornato verb rum contextu, exquiſito rerum apparatu, multiplici argumentorum nexu res Theologic pertractat, doctrinæ Eccleſiaſticæ gemmas, & r conditos ſacræ antiquitatis theſauros plenâ ma diffundit. Edidit quoque doctiſſimus ille Epiſc pus Relectionē De Sacramentis in genere, & alia De Sacramento Pœnitentiæ, dùm publicè Theol giam doceret in celebri Univerſitate Salmantice ſi. Adfuit *Melchior Canus* Concilio Tridentino ubi Patribus admirationi fuit, & ab omnibu multo in pretio habitus. Egregia Virorum Illu ſtrium tàm coævorum, quàm recentiorum de *Melchiore Cano* teſtimonia ſimùl collecta legeſis i capite primo *Vindicationum* ejuſdem *Melchiori Cani*, quas in fronte poſtremæ ejus Operum Edi tionis Patavii anno MDCCXIV. adornatæ præmiſi doctiſſimus noſter *Hyacinthus Serry*, Sac. Faculta tis Pariſien. Doctor, & in Academia Patavienſi Pri marius Theologiæ Profeſſor. Scio non defuiſſe æmulos obtrectatores, qui *Melchiorem Canum* multis licèt eruditorum Virorum præconiis cele bratum, variis accuſationibus laceſſere, ejuſqu nonnullas opiniones improbare tentarunt. Verùm omnes ejuſmodi accuſationes diſpunctas invenies ac pleniſſimè confutatas cap. 2. & in aliis ſequen tibus *Vindicationum Melchioris Cani*, quas jam citatus *Hyacinthus Serry*, Ordinis Prædicatorum concinnavit. Inter Illuſtres ex Ordine Prædicato rum aſſumptos Epiſcopos locum habet A*mbroſius Catharinus*, natione Italus, Patriâ Senenſis, Mino renſis primùm Epiſcopus, deindè Compſanus Ar chiepiſcopus in Regno Neapolitano inauguratus.

Vir

ir fuit emendatiſſimis moribus, & animo robu-
o præditus, humanarum litterarum & juris
anonici peritus, in Theologicis ſtudiis verſatiſſi-
ıus, omnique diſciplinarum genere excultus, ſed
ıgenio ſuo plus æquo indulgens, à nonnullis com-
ıunibus Scholæ Thomiſticæ Placitis diſceſſit, &
ı præcipuos Ordinis ſui Theologos, præſertim
ardinalem *Cajetanum*, & *Dominicum Sotum*, ca-
ımum felle tinctum acuit, quò fit, ut in Schola
homiſtica non benè audiat. Interfuit Concilio
ridentino, in quo elegantem orationem habuit,
plura ſcripſit Opera, quorum Catalogum exhi-
et noſter *Ambroſius de Altamura* in *Bibliotheca*
ominicana. Centuriâ IV. ad annum MDLIII. Ejuſ-
em *Ambroſii Catharini* cum laude meminerunt
ardinalis *Palavícinus* in Hiſtoria Concilii Tri-
entini libro XIII. cap. VIII. *Ughellus* Tom. 7.
8. *Italiæ ſacræ*, *Bellarminus*, *Philippus Labbeus*,
liræus, de Scriptoribus Eccleſiaſticis, quibus ad-
ıngi poſſunt *Sixtus* & *Antonius* Senenſes, aliique
Dominicani, qui de *Illuſtribus Viris Ordinis Prædi-*
atorum ſcripſerunt. In Gallia Seculo decimo ſexto
ngulari doctrinâ & eximiâ pietate emicuit al-
er Epiſcopus, ex Ordine Prædicatorum aſſum-
tus, *Guillelmus Parvi*, Normannus, Theologus
ariſienſis, Regibus Chriſtianiſſimis *Ludovico XII.*
Franciſco I. primùm à Confeſſionibus, poſteà
piſcopus Trecenſis, deindè ad Sylvanectenſem
ccleſiam translatus, Rempublicam illùſtravit tùm
ditis inſignium aliquot Scriptorum Operibus,
Gregorii Turonenſis, *Pauli Diaconi*, *Luitprandi Ti-*
inenſis & *Sigiberti*; tùm etiam perdoctis, quas
proprio marte procudit, lucubrationibus, quibus
eximii

eximii Theologi nomen promeritus est apud Vi
ros sui temporis eruditos, qui eum impensè lau
dant, præsertim *Claudius Seysellus*, Archiepiscopu
Taurinensis, in vita, quam scripsit, *Ludovici XI*
Galliarum Regis, & *Guillelmus Budæus*, qui in
Epistola ad *Erasmum*, quæ extat ordine CXCVI
Tomo III. Operum *Erasmi* in postrema Edition
Lugduni Batavorum ann. MDCCIII. adornatâ, pa
làm facit, quàm præclarè de litteris, ac Viris lit
teratis *Guillelmus Parvi* meritus sit: *Heri*, inquit
*animi causa (id quod raro soleo) tabernis bibliopola
rum obeundis, pomeridianas aliquot horas consumer
statueram: ad Joannis Parvi tabernam nobilis bi
bliopolæ offendi Guillelmum Parvum, isti, ut arbi
tror, gentilem: Virum eumdem magnum in primis
Theologumque eximium, eorum sodalium decus, quo
Dominicales appellant, cognomento Prædicatores
qui nunc est à Sacro Sanctis confessionibus Regi. Hau
alio concionatore Aula ac regius comitatus in magni
celebritatibus utitur, nec Ludovici Regis tempore us
est; Vir omninò ad Ecclesiasticos panegyrismos exact
à natura concinnatus. Is cùm mihi familiariter ami
cus est, amicosque meos amat, tum eo nomine eum
præcipuè observo, quòd librorum reconditorum con
quisitor est, atque investigator sagacissimus, ac bi
bliothecarum penè compilator. Sed nescias, utrùm
omnia volumina avidiùs corroget, an benigniùs ami
cis impertiat & commodet &c.* Denique, alii duo
qui sequuntur Episcopi ex Ordine Prædicatorum
assumpti, *Bartholomæus Carranza*, & *Bartholomæus
à Martyribus*, velut duo Sydera in Concilio Tri
dentino effulserunt, & Ecclesiam perdoctis suis
Operibus exornarunt. Primus, *Bartholomæus Car-*

ranza,

anza, patriâ Mirandensis in Regno Navarræ, in Angliam, sub Regno *Mariæ*, heu nimiùm brevi! Catholicæ religionis instaurandæ causâ vocatus, eo munere egregiè defunctus est, cùmque apud *Philippum* Austriacum, *Caroli V.* Imperatoris filium, & *Mariam*, ejus conjugem, summâ authoritate polleret, omnem adhibuit operam, ut Anglicanum Regnum ab Hæresibus purgaretur, & in Sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia permaneret. Archiepiscopus posteà Toletanus, ac totius Hispaniæ Primas consecratus, *Carolo V.* Imperatori morienti adfuit, eique Sacramenta administravit. At mortuo Imperatore, ab æmulis de Religione in Hispania postulatus est *Bartholomæus Carranza*, ac multis annis in carcere exagitatus, causamque è vinculis dicere coäctus, nunquàm sibi permisit vel minimum verbum hiscere adversùs Judices, sed potiùs nihilô inferior malorum patientiâ & vitæ innocentiâ Sanctissimo *Jobo*, sæpiùs testatus est, nihil contra se actum prætèr jura legum & fori. Romam deindè jussu Sancti *Pii V.* deductus *Bartholomæus Carranza*, illius causa sub hoc Pontifice, ejusque successore *Gregorio XIII.* maturo ac diligenti examine discussa est, nihilque solidi repertum, quod hæreseos damnaretur, sicut contra *Paulum Sarpium* (Scriptorem hæreticum, qui *Historiam Concilii Tridentini*, sub ementito nomine *Petri Suavis Polani* edidit, quique *Bartholomæum Carranzam* inter Hæreticos recensere ausus est) asserit Cardinalis Palavicinus in *Historia Concilii Tridentini*, Italicè primùm editâ, & posteà Latinè redditâ à *Joanne Baptista Giattino*, Parte 2. libro 14. sub finem Capitis undecimi, ubi hæc scribit

ſcribit Eminentiſſimus ille Cardinalis: *Quod ſpectat ad Carranzam, cur ſilentio Suavis obvoluit, expensà per plures annos illius causà, & anteà ab Hiſpanienſi Inquiſitione, & poſteà à Romana, ſedentibus Pio V. & Gregorio XIII. nihil ſolidi repertum fuiſſe, ut is manifeſtæ noxæ damnaretur; ſed ſolum ut obſtringeretur ad ejurandum, ob vehementem ſuſpicionem, quam excitaverat de fidei ſuæ pravitate, eumdemque carcere liberum obiiſſe, exhibitis non ſolùm intaminatæ Fidei, ſed ſingularis pietatis indiciis*. Egregiè etiam *Bartholomæum Carranzam* verbo & ſcripto defendit *Martinus Azpiculeta Navarrus*, Vir juris utriuſque Conſultiſſimus, ac eruditis Operibus toti Orbi notiſſimus, qui illum, octogenario licèt proximus, Romam comitatus eſt. Legenda quoque eſt luculenta Apologia, quam pro *Bartholomæo Carranza* concinnavit, & in *Diario Dominicano* inſeruit *Thomas Souegius* Ordinis Prædicatorum. In Conventu Dominicanorum Minervitano, ad quem ab Inquiſitione Romana remiſſus fuerat, piè ritèque Eccleſiæ Sacramentis munitus obiit eruditus & probus ille Archiepiſcopus, ut ait *Spondanus* ad annum MDLIX. Num. XXIX. & in Eccleſia ejuſdem Cœnobii ſolemni pompâ in medio Chori ſepultus eſt, cum honorifica inſcriptione, quam legeſis apud noſtrum *Ambroſium de Altamura* in Bibliotheca Dominicanâ, centuriâ IV. ad annum MDLXXVI. Inter Opera, quæ ſcripſit *Bartholomæus Carranza*; recenſentur Tractatus *De neceſſaria Epiſcoporum Reſidentia*: *Summa Conciliorum*; *Catechiſmus*, & liber *De Patientia*, quem variis tempeſtatibus actus, & in carcere mœrore afflictus, ad ſui ſolatium compoſuit. Unus ſupereſt *Bartholomæus*

æus à Martyribus, natione Lusitanus, & ex Or-
ine Prædicatorum ad Archiepiscopatum Braca-
ensem assumptus, de quo hìc pauca dicemus, cùm
anti Viri laudes ac virtutes nec etiam immensæ
nolis libro exhauriri ac exæquari possint. Adfuit
artholomæus à Martyribus Concilio Tridentino,
 sacram in eo Reformationem totis viribus pro-
novit. Disciplinam morum in Provincia Braca-
ensi instituit, Clerum, Populumque ad meliorem
ugem reduxit, Ecclesiæ jura ac libertatem intre-
idus defendit. In obeundis Pastoralibus officiis
ssiduus, singulis annis totam Diœcesim suam
edibus per invia montium juga, per abruptas
autes, per acervos nivium, per lapsus horren-
os torrentium visitabat magnus ille venator au-
epsque animarum, in egenos homines, in loca
acra opes suas effusissimâ liberalitate profundebat,
 in ejus mensa, vestibus, familiâ, modestia sum-
na & priscis Ecclesiæ temporibus consentanea re-
ucebat. Oves suæ curæ concreditas postquàm
er viginti tres & ampliùs annos doctrinâ, virtu-
ibus, elemosynisque enutrivisset, amplissimæ
Archiepiscopatus dignitati nuncium remisit, ut
xoptatæ Monasticæ cellæ dulcedine frueretur.
Certè, ut breviter dicam, captivorum nullus, gra-
issimo servitutis jugo oppressus, unquàm miseria-
um finem, libertatemque ardentiùs expetivit;
ut magis anxiè, quàm *Bartholomæus à Martyri-
us* Pontificatus abdicationem, Religionis por-
um, primamque stationem quæsivit, idque testa-
us est uno responso ad *Ludovicum Granatensem*
ejusdem Ordinis, quo agente, ad Archiepiscopa-
um Bracarensem à *Catharina*, Lusitaniæ Reginâ,
invi-

invitus fuerat provectus. Sciſcitanti enim ab ipſo Ludovico Granatenſi, *an eſſet tranquilliori animo & formidines ſuſcepti officii, turbationeſque reſediſſent?* incunctanter reſpondit: *immò in dies invaleſcunt, & ut noris quàm ſim miſerandus, juranti crede, me deteriori ſtatu eſſe, homine præfocato animam agente, quam nequeat ad dolorum finem emittere.* Tandèm votorum ſuorum compos factus *Bartholomæus à Martyribus*, in Conventum Vianenſem quem à fundamentis erexerat, ſeſe recepit, ubi ſoli Deo & orationi vacans, inter manus & ſuſpiria Fratrum ſuorum obiit, magnâ ſanctitatis opinione poſteris relictâ. Plura de heroicis virtutibus *Bartholomæi à Martyribus* legeſis in ejus vita, quam Sæculo proximè elapſo ſcripſit Gallicè ſtylo elegantiſſimo pius quidem Author, ſuppreſſo de induſtria proprio nomine, ut hujus Operis longè nobiliſſimi gloriam fugeret. Unum dumtaxàt addam teſtimonium Cardinalis Sancti *Caroli Borromæi*, qui in Epiſtola ad *Bartholomæum à Martyribus* hæc habet: *Quid de me dicam, cui in conſpectu animi ſemper ades, & propter excellentem in omni genere virtutis laudem unus mihi ad imitandum propoſitus: mea quidem opinio & cum opinione conſentiens hæc una eſt oratio, nihil eſſe in Archiepiſcopo Bracarenſi, quod abſit à ſummis laudibus, ut non modò iſtius Provinciæ, ſed multarum prætereà Regionum integritate, & virtute primarius videatur.* Multa, eaque Spiritus Sancti unctione perfuſa, Opera ſcripſit *Bartholomæus à Martyribus*, præ quibus potiſſimùm à Viris eruditis commendantur *Stimulus Paſtorum*, quem Sanctus *Franciſcus Saleſius* in Epiſtola xxxiv. libri primi ad quemdam ſibi amicum Epiſcopum, foven-

vendæ pietati, & omnibus curam animarum bentibus ad munus dignè obeundum informan-s, cumprimis valdè utilem esse judicat, & *Com-ndium Spiritualis Doctrinæ*, cujus editionem no-r *Ludovicus Granatensis*, vitę Spiritualis Magister, ocuravit, eique Elogium tum Operis, tum Au-oris præfixit. Sed de Scriptoribus Ordinis Fra-im Prædicatorum, qui Sæculo decimo sexto irpurâ, aut Pontificatus Infulis decorati floruе-nt, plura non addam; nec enim mihi convenit storiam Ecclesiasticam compendiosè describen-, & aliundè laboranti rerum copiâ, qualis ex æclaris illustrium illorum Virorum Gestis & peribus abundè suppetit, singula minutatim osequi, maximè, cùm mihi adhuc dicendum sit, aliis Scriptoribus, qui eodem Sæculo in Ordi-Prædicatorum in nulla Ecclesiastica dignitate nstituti, velut splendidissima Theologiæ Sydera æfulserunt.

D. Ne longiùs, quàm par sit, nostrum otrahatur Colloquium, illos tantùm proferre c debes celebriores Theologos, & Scripturæ cræ Interpretes, qui Sæculo decimo sexto ctrinæ suæ famâ singulare aliquod Ecclesiæ Ordini Prædicatorum contulerunt ornamen-m.

M. inter Clarissimos Sæculi decimi sexti Or-nis Prædicatorum Theologos locum sibi vindi-nt *Franciscus à Victoria*, *Dominicus Soto*, *Petrus to*, *Franciscus Ferrariensis*, *Franciscus Forerius*, *irtholomæus Medina*, *Dominicus Bannes*, & *Sixtus nensis*. Horum primus, seu *Franciscus à Victoria*, natali Regni Navarræ oppido sic cognominatus,

Theo-

Theologiæ in ſacra Facultate Pariſienſi operai dedit, & in ea celeberrima Academia doctora Laureâ donatus, in Hiſpaniam reverſus eſt, ubi i Salmanticenſi Univerſitate Primarii Theologi Profeſſoris munere perfungens, in totius Hiſpani Magiſtrum evaſit, & Academiam Salmanticenſer ad maximum gloriæ faſtigium evexit. Nullu unquàm Magiſter *Franciſco à Victoria* fuit diſci pulis felicior, nec tot ex ullius Theologi Schol Heroes, virique præſtantes omnium Ordinun prodierunt, quot fuerunt, qui Magiſtro *Franciſc à Victoria* gloriabantur, quos inter ex ſolo Ordin Prædicatorum numerantur *Melchior Canus*, *Sotus Medina*, *Bannes*, & alii doctiſſimi Viri. Tantam nominis exiſtimationem ſibi peperit *Franciſcus à Victoria*, ut *Matamorus* Hiſpalenſis, Vir ſapientiſ ſimus, eum in libro *De Academiis & Doctis Viri. Hiſpaniæ*, appellet *Inſtituti Dominicani ſplendorem*; *decus & ornamentum Theologiæ*, *exemplar antiqua religionis*; *Virum excellentem*, *divinum*, *incomparabilem*, *Clariſſimum lumen Hiſpaniæ*. Edidit *Relectiones Theologicas XIII.* ſtylo claro ac nitido ſcriptas, & *Commentaria in univerſam Summam S. Thomæ Aquinatis*. Diſcipulum *Franciſci à Victoria*, ſeu *Dominicum Sotum*, tanquàm Magiſtrum venerata eſt tota Hiſpania, illum in Confeſſarium ſuum elegit *Carolus V.* Imperator, eumque Concilium Tridentinum, cui interfuit, præ omnibus aliis Theologis audivit, & illi non ſolùm aſſensêre Patres graviſſimi, ſed etiam ſummis honoribus, ob egregiam Fidei Catholicæ navatam operam, illum ornarunt, & nomine totius Concilii hoc æterno Inſigni & Stemmate donarunt, nempè duabus mani-

ınibus consertis, undè flamma emicaret cum
: Inscriptione: *Fides quæ per dilectionem opera-*
. Spiritus paupertatem, quam Sanctus Patria-
ı *Dominicus* velut hæreditariam filiis suis mo-
ns reliquit, ita tenacitèr servavit *Dominicus So-*
ut Episcopatum Segobiensem sibi à *Carolo V.*
peratore oblatum pertinaci modestiâ recusarit,
in hoc verè religioso dignitatum contemptu ad
ɔrtem usque constantissimè perseveraverit. Præ-
Commentarium in Epistolam *Pauli* ad Roma-
s, scripsit in IV. libros Magistri Sententiarum,
actatum *De Natura & Gratia*, librum *De Justi-*
& Jure, & Apologiam contra *Ambrosium Ca-*
rinum. Alter ejusdem cognominis in Ordine
edicatorum Sæculo decimo sexto fuit absolutis-
ıus Theologus, videlicèt *Petrus Soto*, qui à *Ma-*
, Angliæ Regina, & *Reginaldo Polo*, Sedis Apo-
licæ Legato, in Angliam adscitus, Oxoniensem
ademiam à *Petro Martyre* hæretico sub *Eduardo*
gliæ Rege variis erroribus corruptam restaura-
, doctrinamque Catholicam, ac Theologiam
ıolasticam, indè malis hæreticorum artibus
ninatam, postliminiò revocavit, sicut testatur
derus, Scriptor Anglus, libro II. *De Schismate*
glicano pag. 245. Sacro Concilio Tridentino,
u *Pii IV.* Pontificis Maximi, interfuit, & in hoc
vissimo Ecclesiæ Consessu, omnium Concilio-
n, quotquot post Apostolos habita sunt, doctis-
o, summam solidæ scientiæ, contra Hæreticos
ɔutando, eorumque errores refellendo, existi-
tionem obtinuit. Obiit Tridenti *Petrus Soto*,
ı celebraretur Concilium, ejusque, *mors, con-*
cta cum perfecto religiosæ pietatis exemplo, sum-

moperè displicuit Concilio, inquit Cardinalis *Pala*
cinus libro xx. *Historiæ Concilii Tridentini* cap. xı
Brentium , aliosque Hæreticos Lutheranos q
verbo , quà scripto confutavit , edi ditque etiam
tres libros *De Institutione Sacerdotum*. Eodem S
culo decimo sexto floruit *Franciscus Ferrariensi*
Ordinis FF. Prædicatorum Generalis Magister
& in Theologia Scholastica exercitatissimus , q
Summam S. Thomæ contra Gentes Commentari
illustravit , & Beatæ *Osannæ* , Virginis Mantuan
ejusdem Ordinis , vitam sex libris complexus e
Maximam quoque laudem in Concilio Tridenti
promeritus est *Franciscus Forerius* , ejusdem Ord
nis Prædicatorum Professor , & Doctor Conin
bricensis, pietate & eruditione præstantissimus,q
jussu Patrum Conc. Trid. Indicem librorum pro
bitorum contexuit, & unus ex his fuit , quibus P
tres *Catechismum* Concilii Tridentini concinnan
provinciam demandarunt , sicut in superiori C
loquio jam observavimus . Scripsit etiam *Fran*
scus Forerius Commentarium in Prophetam *Isaia*
primusque institutus est Sacræ Congregation
Indicis Secretarius . Quod perillustre officium, c
tanti Viri celeberrimam memoriam , datum e
Dominicanis , sicut Officium Magisti Sacri Pala
ob merita S. *Dominici* , & aliud Generalis Con
missarii sanctæ in Hæreticos Inquisitionis in gr
tiam Sancti *Petri* Martyris , & Sancti *Pii V*. Po
tificis Maximi,qui Palatium Sancti Officii amplis
mum Romæ extruxit , & Congregationem S. Of
cii ampliavit . Plura de *Francisco Forerio* lege
apud nostrum doctissimum *Thomam Souegium*, q
ejus Vitam edidit Tomo ıv. *Anni Dominican*

Ba

rtholomæus Medina, natione Hiſpanus, & in
ademia Salmanticenſi Doctor ac Profeſſor,
egios edidit Commentarios in Summam Tri-
titam S. *Thomæ Aquinatis*. Dominicus Bannes,
panus Mandragonenſis, perdocta Commenta-
ſcripſit in 1. Partem, Secundam Secundæ San-
Thomæ, necnon eruditum Tractatum *De Juſti-
& jure*. Denique, *Sixtus Senenſis*, quem inter
riſſimos Sæculi decimi ſexti Ordinis Prædica-
um Theologos retuli, Hebraicè, Græcè, Lati-
que doctus, multa in Scripturam Sacram edidit
umina, ſed præſertim octo ſcripſit libros *Bi-
thecæ Sanctæ*, ubi ſacros libros, eorum Autho-
, antiquas Scripturæ Sacræ Verſiones & Com-
ntaria percenſet, necnon Sanctorum Patrum,
Virorum Illuſtrium Opera expendit, & genui-
ac ſincera à ſpuriis & dubiis accurato criterio
ernit. Patre Hebræo natus erat *Sixtus Senenſis*,
Franciſcanæ Familiæ nomen dederat, ſicut te-
tur noſter *Vincentius Baronius* in Apologia pro
minicanis libro IV. Sect. I. ſub finem Paragraphi
undi, ſed eum in gentilitiam impietatem ſemel
terùm delapſum, cùm ultricibus flammis per-
ax in errore eſſet addicendus, ad meliorem
ntem revocavit S. *Pius V*. Pontifex Maximus,
iâque Apoſtaſiæ cum facultate (quia id maxi-
optabat) mutandi Ordinis obtentâ, ſuis ipſe
nibus, & propriâ veſte induit Sanctiſſimus Pon-
x, & hoc æternum Eccleſiæ, & Reipublicæ
terariæ, Ordinique Dominicano ornamentum,
nmâ prudentiâ ac clementiâ comparavit, ut
emet *Sixtus* Senenſis præfatur in Epiſtola Nun-
patoria *Bibliothecæ ſuæ* ad *S. Pium V*. his verbis:

Tu me olim ab Inferis revocatum, & errorum tenebris erutum, sinceræ veritatis lumine illustrasti, & ad sublimioris Disciplinæ observantiam perductum, habitu sanctæ professionis tuæ, tuis ipse vestibus, tuis ipse manibus induisti, & in filium tibi renatum spiritu adoptasti, meque in hoc sacro Prædicatorum Ordine ita benignitate ac liberalitate tua semper in hanc usque diem fovisti, ut nulli magis in terris debeam, quàm Tibi. Obiit *Sixtus Senensis* Genuæ anno MDLXIX. in Cœnobio FF. Prædicatorum S. *Mariæ de Castello*, cujus erat Alumnus, & in medio Choro sepultus est. Præter hos insignes jam à me laudatos Sæculi XVI. Theologos Dominicanos, alii multò plures ejusdem Ordinis recensentur, quos hìc brevitèr indicabo. *Silvester Prieras*, Natione Italus Pedemontanus, Sacri Palatii Apostolici Magister, sublimi Vir ingenio, primus omnium adversùs nascentem Lutheri Hæresim scripsit, *Commentarios* etiam *in IV Libros Sententiarum* elucubravit, & *Summam Conscientiæ*, quæ dicitur *Silvestrina*. Quid dicam de *Ludovico à Soto Majori*, natione Lusitano, à Theologo eruditissimo, sed in suis vulgandis Lucubrationibus adeò modesto, ac pertinaci, ut vi *Clementis VIII.* & *Philippi II.* Regis Hispaniarum imperium extorquere potuerit Commentarium in Cantica Canticorum. *Bartholomæus de Spina*, patriâ Pisanus, & Sacri Palatii Apostolici Magister varia de rebus Theologicis edidit Opuscula. *Vincentius Bandellus à Castro Novo*, Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, author est Tractatu *De singulari puritate & prærogativa Conceptioni Salvatoris nostri Jesu Christi*, seu *De Conceptione B. Vir*

Virginis Mariæ. In Aragonia claruit *Cyprianus* *ietus*, qui sub *Julio II.* & *Leone X.* Summis Pon-cibus, scripsit eruditos Tractatus *De Prima-bis Sede*, *De Concilio*, *De Ecclesiastica Potestate*, *Auctoritate Pontificis Maximi*. In Gallia Joannes *guerius*, patriâ Tolosanus, edidit *Theologicas* *stitutiones*. In Belgio claruit *Joannes Bunderius* tria Gandavensis, & Hæreticæ pravitatis Quæ-or, qui varia scripsit adversùs Hæreticos Ope-, videlicèt *Compendium Rerum Theologicarum*, *e ab Hæreticis in controversiam vocantur*: *Colla-nem quatuor Ecclesiæ Doctorum Ambrosii*, *Hiero-ni*, *Augustini*, *& Gregorii*, *super Articulis ab* *reticis agitatis*: *Scutum Fidei Orthodoxæ adver-* *quaslibet Hæreses*: *De Baptismo contra Menno-n Anabaptistam*: *Detectionem Nugarum Lutheri*: *& ifutationem Dogmatum Lutheranorum*, & alia jusmodi Opuscula, de quibus legendus est *Au-tus Miræus* in Supplemento *Bellarmini De Scri-ribus Ecclesiasticis*. Eodem Sæculo XVI. floruent in Ordine Prædicatorum doctissimi Theolo-, *Chrysostomus Javellus*, Canapitius Pedemon-nus, toti Orbi Litterario suis Operibus notissi-is: *Ambrosius Pelargus*, natione Germanus, Ar-iepiscopi Trevirensis in Concilio Tridentino ocurator, qui Symbolum Nicænum, & S. *Chry-omi* Liturgiam Notis illustravit, *Oecolampadium*, osque Hæreticos, necnon *Desiderium Erasmum* iditis Lucubrationibus exagitavit. Joannes *Lu-vicus Vivaldus*, Insuber, in Monte Regali natus, ipsit Tractatus *De Vera Contritione*, *De XII. Ec-siæ persecutionibus*, & alia Opuscula, quorum talogum texit *Ambrosius de Altamura* in Biblio-

 theca

theca Dominicana Centuriâ IV. ad annum MDI
Denique, ut, brevitatis ergò, prætermittam alic eximios Theologos, qui Sæculo XVI. Ordinem Prædicatorum illustrarunt, unum tantummodo his, quos hactenùs laudavi, adjungam, videlicet *Alnoldum Badetum*, Natione Gallum, qui edidi *Breviarium de Mirabilibus Mundi*. Item *Margaritam Virorum Illustrium de futura temporis dispositione prænoscenda*. Et *Margaritam adversùs Hæreticam pravitatem*. Plura de hoc Scriptore legesi apud nostrum *Ambrosium de Altamura*, & apud *Aubertum Miræum* De Scriptoribus Sæculi XVI cap. XI. & *Antonium Possevinum in Apparatu sacro*.

D. Cùm de Scriptoribus aliorum Ordinum Regularium, necnon de Jurisconsultis, qui Sæculo XVI. floruerunt, adhùc in isto Colloquio dicturi simus, optarem, ut alios illustriores Ordini FF. Prædicatorum Viros tùm Scripturæ Sacræ Interpretes, tùm Historicos, & Asceticos, seu Concionatores, hìc sub una serie exhiberes, teque ab illis breviter expedires, ut de aliis Scriptoribus, quos in sequentes Classes distribuisti, differendi nobis sat temporis suppetere possit.

M. Inter peritos Ordinis Prædicatorum Scripturæ Sacræ Interpretes primas tenent *Santes Pagninus*, & *Hieronymus Oleaster*, quorum primus, Natione Italus, patriâ Lucensis, Concionator Apostolicus, & trium Linguarum, sed Hebrææ potissimùm, longè peritissimus, novam totius Scripturæ Sacræ Versionem sub *Leone X.* Pontifice Maximo aggressus est, & Vetus omne Testamentum ex Hebraica Veritate in Latinam Linguam trans-

nsfudit. Ejus Editionem peritiſſimi quique
bræorum Rabbini maximis laudibus efferunt,
de ea Illuſtriſſimus *Daniel Huetius* Epiſcopus
rincenſis, in libro *De Clar. Interpretibus* hoc
licium profert: *Leonis Decimi Pontificis Maximi*
tatu & ope, Bibliorum Verſionem feliciſſimo ſuc-
u tentavit Santes Pagninus Lucenſis, Hebraicæ
dem Veritatis ubique ad verbum retinens, majo-
que ejus, quàm Latinitatis rationem habens, per-
tæ propemodùm & abſolutæ Sanctorum Volumi-
n Interpretationis exemplum dedit. Attamen ut
ctum omne ferre difficile eſt, quidam in eo nimiam
igentiam, ambitionem ac curam, tùm moroſam
nutarum quarumque rerum ac levium affectatio-
n, inconcinnitatem etiam & obſcuritatem culpa-
nt, reclamantibus licèt Rabbinorum peritiſſimis,
ibus ſummoperè probatur Interpretatio hæc, ac re-
uis anteponitur. Præter hanc Veteris Teſtamenti
Hebraica Veritate Latinam Verſionem, aliam
oque Latinam Novi Teſtamenti Verſionem,
ta fidem Græci Textus, edidit *Santes Pagni-*
s, quam *Clementi VII.* Pontifici Maximo nun-
pavit, & alia ſcripſit Opera ad Scripturæ Sacræ
elligentiam valdè neceſſaria, obiitque Lugduni
Galliis anno MDXLI. in Conventu FF. Prædica-
rum. Ei defuncto Cives Lugdunenſes, velut pa-
nti ſuo, ſolemnes perſolverunt exequias, quas
iritus Roterus, Dominicanus, & Fidei Quæſitor
loſanus, qui tùm Lugduni erat, eleganti ſtylo
oſequitur in Libro, quem edidit contra Hære-
cos Calviniſtas, ubi hæc habet: *Aderam ego*
gduni, quandò ſuum feliciter diem clauſit extre-
um (Santes Pagninus) *cujus funus & exequias*

 tanto

tanto honore & pietate celebravit Civitas Lugdunensis, ut non privatus aliquis homo, sed totius Civitati parens defunctus putaretur: Nam pullati, nigrisque vestibus induti plurimi Cives, & potentes, feretrum illius prosecuti sunt, plusquàm trecentis ardentibus facibus prælucentibus. Hujus tanti honoris cùm causam requirerem, responsum accepi: Civitatem Lugdunensem Santi Pagnino perpetuò se fateri obnoxiam eò quòd nisi illius sancta & magnifica tuba insonuisset diligenterque illam admonuisset, Lutheranorum perniciosis dogmatibus tota forsitan seducta involutaque devenisset. Ad illustrandas itidem egregiis Commentariis Scripturas Sacras omnem curam, laborem ac industriam adhibuit *Hieronymus Oleaster*, Natione Lusitanus, Inquisitor Olysiponensis, Linguæ Hebraicæ peritissimus, qui summa cum laude interfuit Concilio Tridentino, & scripsit Commentarium in Pentateuchum juxta *Santis Pagnini* Versionem, addiditque suo erudito Operi septemdecim Articulos ad Sacrarum Scripturarum notitiam faciliùs comparandam. Edidit etiam *Commentarios in Isaiam* cum *Elucidationibus Moralibus*, & è vivis excessit Olysipone anno MDLXIII. His duobus Ordinis Prædicatorum omni exceptione majoribus Sacrarum Litterarum Interpretibus quidam alii ejusdem Ordinis jure meritò addi debent, videlicèt *Jacobus Magdalius*, Natione Batavus, Hebraicè & Græcè doctus, qui scripsit *Correctorium Bibliorum*, eorumque *Compendium* anno MDVIII. Coloniæ editum: *Damianus Crassus*, Ripolensis, qui, præter alios Tractatus, Commentarium in *Job* concinnavit: *Dominicus Buchius*, Catharensis, qui *Etymon*, seu *Expositionem* in
VII.

. *Psalmos Pœnitentiales* in lucem emisit : *Joannes alricus* Basileensis , qui erudito Commentario *istolam S. Pauli ad Hebræos* interpretatus est: *cidus Parmensis* , Natione Italus , qui Comntariis in Psalmos , & in Epistolam *S. Pauli* ad manos celebre suum nomen reddidit . Inter ceres Scriptores Historicos , qui Sæculo XVI. in dine Prædicatorum claruerunt tres dumtaxat præsentiarum proferam , scilicèt *Leandrum Altum , Bernardum Luxemburgium* , & *Thomam zellum* . Primus , seu *Leander Albertus* , patriâ nonienſis , Vir fuit politioribus Litteris exculs , Philosophicis ac Theologicis Disciplinis imtus , in Mathematicis clarus , in Historiis , ate in antiquis rerum monumentis diligentissimè rsatus , ut liquet ex pluribus, quæ scripsit, Opeous , & inter quæ præcipuum locum tenent sex ori *De Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum* , & *scriptio Italiæ* , quam *Henrico II.* Galliarum Regi cavit . *Bernardus* dictus *Luxemburgius* à natali lo in Belgio , ubi natus est , *Catalogum Hæreticom* Libris quinque comprehensum contexuit , & a scripsit Opuscula , quæ refert noster *Ambros De Altamura* in Bibliotheca Dominicanâ Cenriâ IV. ad annum MDXXX. *Thomas Fazellus* , Naone Siculus , eximius fuit Historicus , perdoctus ieologus , & humanioribus Litteris apprimè inructus . Latinè edidit eleganti stylo *Volumen as in Decades partitum De Rebus Siculis , & quæbet Decas continet decem Libros* . Scripsit etiam brum *De Regno Christi* . Denique , ex innumeris enè Scriptoribus Asceticis, seu Concionatoribus, ios Sæculo XVI. protulit Ordo Prædicatorum,

ali-

aliquos hìc referre sufficiet, ne, si singulos per censere vellem, dies, vox, viresque me omnin deficerent. Primus, isque omnium, qui hactenù fuerunt Asceticorum Scriptorum parens ac facil Princeps, fuit *Ludovicus Granatensis*, sic cognomi natus à natali solo *Granata*, Hispaniæ Urbe cele berrimâ. Præter *Rhetoricam Sacram*, quam a instituendos Concionatores miro artificio ela boravit, alios Tractatus edidit *De Duce Peccato rum*: *De Oratione & Meditatione*: *Memoriale Vit Christianæ*: *Catechismum*; *Plures Tomos De Concio nibus*, & alia Opera Ascetica, Spiritus Sancti un ctione perfusa, & quibus nihil solidius, altius, sa lubrius ad componendos mores, vel divinius & efficacius adciendos pietatis affectus haberi po test. Hinc *Gregorius XIII.* Pontifex Maximus Ope ra *Ludovici Granatensis*, datis ad ipsum Apostoli cis Litteris, laudavit, majoraque piis Libris ipsum edidisse miracula dixit, quàm *si cæcis visum*, *au mortuis à Deo Vitam impetrasset*. Tanti etiam Ope ra *Ludovici Granatensis* faciebat S. *Franciscus Salesius*, ut Epistola XXXIV. Lib. I. ad quemdam Episcopum, author ei sit, ut *Ludovicum Granatensem* integrum habeat, non raptim, sed fructuosè, cum reverentia & devotione legat, ponderet, æxtimet, devoret, & in purum putumque succum convertat. Nec dubito ipse, ut obiter dicam, quin, si juvenes in *Ludovici Granatensis* Operum lectione assiduè versarentur, verum addiscerent Conciones habendi modum, & ea declinarent vitia, in quæ hodie frequenter impingunt nonnulli, qui inter concionandum Scripturæ Sacræ, & Sanctorum Patrum syllabas aucupantur, ut novas cogitatio-

iones cudere & novum aliquem ſenſum extorquere poſſint, vel meras argutias perpetuò captant, & ita ſubtilitatibus capiuntur, ut videantur ſolida fugere & faſtidire, vel denique peſſimum dicendi genus imitati, inflato ſtylo, tumentibus verbis, & tinnulis utuntur, quos, ut liberè dicam, dùm aliquandò lego, vel audio, videor mihi videre homines, qui, abjecto more incedendi ſolito, extremis digitis pedum, quò altiores ſint, affectatâ gravitate gradiuntur. *Quò enim*, ut appoſitè ait *Antonius Maria Gratianus* in Vita *Joannis Franciſci Commendonis* Cardinalis) *de rebus maximis atque graviſſimis, de Deo, de pietate, de religione, de Vitæ diſciplina ſacratis in locis ante aras, ante ſimulacra Dei, & veluti ipſius inſtinctu numinis dicentibus, inanis ille atque indecorus apparatus, ſonituſque verborum? quò illa tanto artificio & varietate diſtincta, tanto delibuta fuco, tot floſculis conſperſa, tot corrupta concinnis, tot denique coloribus illita atque picta oratio? Res ſacræ, Divinæque puram, caſtam, ſimplicem orationem, quales mores deſiderant: verba delecta, ſi vis, non tamen nimià cum curà exquiſita, & undique excerpta, ut dignitatis major, quàm gratiæ ac leporis ratio habita videatur. Sententiæ, quæ gravitate ac ſeveritate laudentur, non tamen ſpecie ac venuſtate placeant; quæ admirationis ac terroris audientibus, quàm delectationis plus incutiant, perrumpant pectora, unde noxios affectus expellant, non mollitèr influentes foveant, denique doceànt ad probitatem pietatemque inſtituant, non ad levitatem, vanitatemque erudiant.* Hæc eſt vera & cum fructu concionandi norma, ad quam ſuas conciones, & quidquid ſcripſit de

Vita

Vita Ascetica, exegit *Ludovicus Granatensis*, Orator Christianus omnibus suis numeris absolutus Vitæ Religiosæ, paupertatis adeò amans, & in moribus suis ita simplex ac modestus, ut Archiepiscopatum Bracarensem à *Catharina*, Lusitaniæ Regina, sibi oblatum recusaverit, & Cardinalitias Infulas, quas ipsi *Sixtus V.* Pontifex Maximus destinaverat, humillimè deprecatus fuerit. *Ludovici Granatensis* in promovenda animarum salute zelum æmulatus est S. *Ludovicus Bertrandus*, ejusdem Prædicatorum Ordinis, Natione Hispanus, patriâ Valentinus, qui ad Occidentales Indos Evangelicus Prædicator missus, uno tantùm Hispanico usus Idiomate à diversis & dissonis nationibus intelligebatur, suisque fervidis concionibus innumeros Infideles Christianæ Fidei lumine illustravit. Miraculis clarus obiit VII. Idus Octobris anni MDLXXXI. & Fastis Sanctorum à *Clemente X.* Pontifice Maximo adscriptus est. Inter Scriptores Asceticos Ordinis Prædicatorum haud immeritò recenseri debet *Joannes Tabiensis*, sic dictus à *Tabia*, Liguriæ in Italia natali suo oppido, qui author est *Summæ Summarum de Casibus Conscientiæ*, quæ vulgò *Tabiena* dicitur. Prætermitto alios Scriptores Ordinis Prædicatorum Concionatores, Asceticos, Scripturæ Sacræ Interpretes, Historicos, Theologos, Polemicos, & in omni scientiarum genere illustres, qui Sæculo XVI. floruerunt, & quorum numerus propemodùm infinitus in hujusce Colloquii angustiis comprehendi minimè potest. Observat quippè noster P. *Petrus Louvet*, Gallus, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, in una ex octo Tabulis Graphicis, quibus

ıs complexus est Sæculi XVI. Historiam Domini-
ınorum, edita esse ab anno millesimo quingen-
simo usque ad annum millesimum sexcentesi-
um Volumina centum supra mille à quadringen-
s Scriptoribus Ordinis Prædicatorum, quos in-
r, unus Summus Pontifex, sex Cardinales, se-
:em Archiepiscopi, unus Patriarcha, viginti
piscopi, quindecim Inquisitores, sex Magistri
ıcri Palatii, totidèm Præpositi Ordinis Genera-
s, & ducenti Doctores numerantur. De his Scri-
:oribus latè disserunt domestici Authores, qui
irorum Illustrium Ordinis Prædicatorum Biblio-
ıecas adornarunt, sed præcipuè nuperus ac do-
issimus ejusdem Ordinis Scriptor *Jacobus Echar-*
us, cujus primus Tomus De Scriptoribus Fami-
æ Dominicanæ jam publicam lucem aspexit, al-
:r verò Tomus, qui ejusdem Ordinis Scriptores
æculorum Ecclesiæ decimi sexti, & decimi septi-
ıi complectetur, adhùc sub prælo Parisiensi sudat,
: propediè̀m exibit in lucem.

D. Magna sunt, ut video, Familiæ Domi-
icanæ Scriptorum in Ecclesiam promerita, & do-
rina adeò immensa, ut Prædicatorum Ordo nec
heologiæ peritiam, nec Linguarum, maximè
ɪræcæ & Hebraicæ, notitiam, nec Librorum
ɔiritualium copiam ac excellentiam, nec illu-
rium in Scripturam Sacram Interpretum famam,
ɛc Concionatorum eloquentiam, nec postremò
loralis Theologiæ uberrimam doctrinam aliis
eligiosis Ordinibus, quibus nunc decoratur Ec-
lesia, invidere possit, aut debeat. Sed ne alios
.egulares Ordines debitâ laude defraudemus, eos
unc perlustremus nobiliores Ordinis S. *Augustini*
Scri-

Scriptores, quos in undecima Virorum Sæcu li XVI. eruditorum Classe constituisti.

M. In Ordine S. *Augustini*, alii sunt, qui di cuntur *Eremitæ*, quique unum Mendicantium Or dinem cõstituunt; Alii vocantur *Canonici Regulares* qui itidèm S. *Augustinum* patrem se habere glo riantur. Inter Eremitas Ordinis S. Augustini h potissimùm Scriptores doctrinâ & pietate Secu lo XVI. immortale sibi decus peperêre, *Ægidius Viterbiensis*, *Felix Pratensis*, *Hieronymus Seripandus*, Joannes *Garetius*, *Thomas à Villa Nova*, *Josephus Pamphilus*, Jacobus *Philippus Bergomas*, & *Onuphrius Panuinus*, quorum patriam, eruditionis genus, & Opera breviter hìc annotabimus. Primus seu *Ægidius Viterbiensis*, à natali Italiæ Civitate cognominatus, Prior fuit Generalis Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, eloquentiâ, Linguarum peritiâ, Sacrarum Litterarum scientiâ, & Historiarum notitiâ cumulatissimè præditus. Cardinalis S. R. E. à *Leone X.* Pontifice Maximo creatus est, ac multa egregia edidit Opera, quæ Romæ in Bibliotheca Angelica adhuc Manuscripta asseruantur. *Felix Pratensis*, Natione Etruscus, genere Hebræus, & ex Rabbino factus Eremita Ordinis S. *Augustini*, *Psalterium*, secundùm Veritatem Hebraicam, Latinè transtulit, & *Leoni X.* Pontifici Maximo obtulit. Hanc *Psalterii* Latinam translationem à *Felice Pratensi* intra quindecim dies fuisse absolutam indicant hi Versus initio Voluminis præfixi:

Omnia testificor Felicis acumine nostri
Non plus ter quinà facta Latina die.

Au-

Author eſt quoque idem *Felix Pratenſis* Ver-
ɔnis libri *Job*, ac primus fuit (teſte *Waltono* Pro-
gomeno VIII. in Sacra Biblia parag. XXVII.)
ıi variantes Scripturæ Sacræ lectiones inter Ju-
:os Orientales, ſeu Babylonios, & Occidenta-
;, ſeu Palæſtinos, publicavit in Bibliorum Ve-
torum Editione anni MDXVIII. Eccleſiam Sæcu-
XVI. plurimùm doctrinâ defendit, ac pietate
uſtravit *Hieronymus Seripandus*, Trojâ, quod eſt
ɔuliæ oppidum, oriundus, Ordinis Eremitarum
Auguſtini Prior Generalis. Interfuit Concilio
·identino, ubi eximiam eruditionem cum pru-
ntia, & pietatis laude conjunctam, & ardentiſ-
num ad profligandam Lutheranorum hæreſim
lum in auguſtiſſimo illo Patrum Conſeſſu prodi-
t, atque in præmium operæ, quam Eccleſiæ in
fenſione Fidei contra Hæreticos impendit, no-
inatione *Caroli V.* Imperatoris ad Archiepiſco-
.tum Salernitanum provectus eſt, ac tandem à
o IV. Pontifice Maximo Cardinalitiis Infulis ex-
natus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, & Concilii
·identini Præſes fuit inſtitutus. Quo in munere
ɔeundo magnam graviſſimorum Eccleſiæ nego-
ɔrum molem ſummâ cum omnium admiratione
ſtinuit, & Hæreticorum contra Fidem Catholi-
m impetus retudit, eorumque nefarios auſus fe-
iter diſſipavit. Scripſit tres Libros *De Juſtifica-*
ne: *Queſtiones adverſùs Hæreſes*: Commentarios
ɔctiſſimos *in omnes S. Pauli, & in ſeptem Canoni-*
s Epiſtolas: *Conciones*, & alia Opera, obiitque Tri-
:nti anno MDLXIII. indèque Neapolim translatus,
ɔi apud Eremitas Auguſtinianos ſepultus eſt. Ad
:terminandos Hæreticorum errores omnem ope-
ram,

ram, ſtudiaque ſua itidèm magno cum Eccleſi
emolumento contulit *Joannes Garetius,* patriâ L
vanienſis, & ejuſdem Ordinis Eremitarum S. *A*
guſtini Profeſſor, quippè qui eruditos Libros *D*
vera Corporis Chriſti in Eucbariſtiæ Sacramento pr
ſentia, necnon *De Sanctorum Invocatione*, & *De*
precibus pro Defunctis ſcripſit contra Hæretico
In Concionibus habendis, in promovenda in ſu
Eremitarum S. *Auguſtini* Ordine Diſciplinæ R
gularis obſervantiâ, in procuranda ubique anim
rum ſalute totus incubuit *Thomas à Villa Nova,* ſi
à patrio ſolo in agro Toletano cognominatus. Fu
Carolo V. Imperatori à Concionibus & Conſili
Conſcientiæ, deindè Archiepiſcopus Valentinu
tantâque in pauperes liberalitate, Vitæ ſanctimo
niâ, & beatiſſimâ cœleſtium omnium donorum
copiâ inſtructus, ut eum, in Vita, & poſt obitum
miraculis illuſtrem, *Alexander VII.* Pontifex M
ximus in Sanctorum numerum, plaudente tot
Eccleſiâ, retulerit anno MDCLVIII. S. *Thomæ à Vill*
Nova, ſtudio ſalutis animarum præſtantiſſimi
Conciones, ſacram facundiam, ſolidam pietatem
& zelum verè Apoſtolicum ſpirantes, in publicam
lucem prodierunt. *Joſephus Pamphilus*, Veronen
ſis, Sacrario Pontificio à *Pio IV.* Summo Ponti
ce Præfectus & poſteà Signinus Epiſcopus creatus
texuit *Chronica* Ordinis ſui, ſeu Eremitarum
S. *Auguſtini*, & alios egregios edidit Libros *D*
Origine multarum Eccleſiæ Cæremoniarum: *De ſacri*
Ritibus Veterum Pontificum in Baptiſmi, Chriſmatis
& Eucbariſtiæ Sacramentis adminiſtrandis: *De Exor*
ciſtis, & antiquo Ritu Dæmones expellendi &c. Ali
duo, quos laudavi, Ordinis Eremitarum S. *Augu-*
ſtini

ii, in describendis rebus ad sacram Antiquita-
n & Historiam attinentibus maximam apud
ros eruditos laudem consecuti sunt, *Philippus*
rgomas, & *Onuphrius Panuinus*. Horum primus
nobili *Forestorum* familia Bergomi natus, Vir
t multæ lectionis, Antiquitatis studiosissimus,
Innocentio VIII. Pontifici Maximo gratissimus.
ipsit *Supplementum Chronicorum*, quod, juxtà
itionem Venetam, incipit ab Orbe condito, &
oducitur usque ad annum MDLII. Alter, seu
uphrius Panuinus, patriâ fuit Veronensis, quem
ılus Manutius *Helluonem Antiquitatis*; Scalige-
Patrem Historiæ; Lipsius *Principalis Historiæ, &*
orum Veterum Patrem; Thuanus *Virum ad*
ies Romanas & Ecclesiasticas Antiquitates è tene-
eruendas natum; Aubertus Miræus *Virum ad*
ımque paratum, & Romanis Antiquitatibus cùm
is & Ecclesiasticis, tum profanis eruendis natum
optimo appellant. Author Vitæ S. *Philippi*
ii, linguâ Italicâ ac typis Romanis an. MDCXXXI.
ısæ, lib. 1. cap. 13. refert, *Onuphrium*, dum
ret, consilium mente concepisse Annales Ec-
æ conscribendi & Magdeburgensium Centu-
, adversùs Ecclesiam Catholicam scriptas, re-
ndi; sed *Baronium*, Congregationis Oratorii
byterum, à S. *Philippo Nerio* fuisse in somnis
onitum, ut ipse hanc provinciam in se susci-
t, & arduum istud Opus, quod *Onuphrius* me-
ɔatur, in rem Catholicæ Ecclesiæ exequere-
Omnium *Onuphrii* Operum, quæ vel jam ty-
:dita sunt, vel adhùc manuscripta in variis Bi-
:hecis delitescunt, seriem legetis apud *Possevi-*

 num

num in Apparatu ſacro, & apud *Cornelium Curtiun* in *Elogiis Auguſtinianis*.

Inter Canonicos Regulares Ordinis S. *Augu-ſtini*, tres præcipuè fuerunt, qui Sæculo XVI magnâ nominis celebritate claruerunt, videlice *Martinus Azpilcueta*, vulgò dictus *Navarrus*, e quòd è Navarræ Regno oriundus eſſet; *Auguſti-nus Steuchus*, & *Baſilius Zanchius*. Primus, ſe *Martinus Azpilcueta*, dictus *Navarrus*, ſumm cum omnium applauſu docuit Toloſæ, Salmanticæ & Conimbricæ, pluribuſque perdoctis editi Operibus, in quibus ſe in utriuſque juris ſcienti verſatiſſimum probat, toto Orbe fuit conſpicuus & tanto in honore ab omnibus habitus, ut eju ſententia, quaſi certa quædam lex et Oraculu reciperetur. Romam profectus, S. *Pio V. Greg-rio XIII.* & *Sixto V.* Pōtificibus Maximis chariſſim fuit, ibidèmque, noſtri *Bartholomæi Carranza* Archiepiſcopi Toletani, de Fide ab æmulis poſtu lati, doctrinam & innocentiam egregiè defendit Jejunii Eccleſiaſtici, etiam in ætate provectâ ob ſervantiſſimus fuit, ſicut ipſemet teſtatur in ſu *Manuali* his verbis; *Equidem* (*gratias Deo*) *octua-geſimum annum agens, perindè poſſum jejunare, ac annum agerem ſexageſimum, immò quinquageſimu* Obiit Romæ XI. Kal. Iul. ann. MDLXXXVI. ætat ſuæ nonageſimo quinto. Alter Canonicus Regul. ris, ſeu *Auguſtinus Steuchus*, patriâ Eugubin fuit, Bibliothecarius Apoſtolicus, & poſteà Cl ſamenſis Epiſcopus. Præter decem libros, qu edidit, *De perenni Philoſophia*, & tres libros p *Religione Chriſtiana* adversùs Lutheranos, Pent teuchu

ıchum Annotationibus, librum *Job* Enarratio-
ous, & Psalmos præcipuos Commentariis illu-
avit. Ad hunc *Augustinum Steuchum* Epistolam
olixam scripsit *Desiderius Erasmus*, quæ inter
ıs Epistolas extat ordine MCLXXV. part. 2. To-
3. postremæ illius Operum Editionis Lugduni
tavorum, in qua *Desiderius Erasmus* varia in
ınotationibus *Augustini Steuchi* in Pentateu-
um carpit ac notat. Sed *Augustinus Steuchus* ad
nc *Erasmi* Epistolam respondit aliâ non minus
olixâ Epistolâ, quæ inserta est ad calcem *Ap-*
ıdicis Partis 2. ejusdem Tomi 3. Epistolarum
asmi, & est ordine ultima. Denique, *Basilius*
ıchius, Congregationis Lateranensis Canonicus
gularis, Vaticanæ Bibliothecæ Custos, Anno-
ıones in omnes Scripturæ Sacræ libros ex San-
s Patribus excerpsit. Quæstiones etiam in IV.
ɔros *Regum*, & duos *Paralipomenon ex Theodoreti*
tissimùm Scriptis defloravit, & in Latinam Lin-
am vertit. Confundi haud debet iste *Basilius*
ıchius cum *Hieronymo Zanchio*, natione Italo,
i Sæculo XVI. vixit, à Romana Ecclesia defe-
, multa Opera erroribus scatentia publicavit,
in Romano Indice Librorum prohibitorum in-
r Hæreticos primæ classis rejicitur.

D. Inter omnes Regulares Ordines, nullus,
opinor, in tot familias propagatur, & tam latè
rOrbē Christianum diffunditur, quàmOrdo San-
Francisci. Quapropter, nullus dubito, quin hic
ɾdo de Ecclesia tam benè meritus plures dederit
signes Scriptores, de quibus in hac duodecima
rorumSæculi decimi sexti eruditorumClasse, jux-
præscriptũOrdinē, paululùm differere debemus.

 M. De

M. De Scriptoribus Ordinis Sancti *Francisci* fuso calamo tractat *Wadinghus* in libro De Scriptoribus Ordinis FF. Minorum; ipse verò, ne in immensum diffundar, illustriores dumtaxàt hujus Ordinis hìc proferam Scriptores, qui Sæculo decimo sexto in Sacris Litteris interpretandis, in Rebus Theologicis pertractandis, & in Concionibus ad populum habendis magnam sui nominis famam ad sempiternam hominum memoriam excitarunt. Fuerunt quidem Sæculo decimo sexto multi Viri docti, qui linguas Hebraicam & Græcam callentes, varias Scripturæ Sacræ Versiones adornarunt. At nullus, meâ quidem sententiâ, in Bibliis variis linguis excudendis magis insudavit, & Opus Ecclesiæ utilissimum tam felicitèr & accurate absolvit, quàm *Franciscus Ximenius è Cisneros*, natione Hispanus, S. R. E. Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus, ex Ordine FF. Minorum assumptus, Inquisitor Generalis, & Prorex Hispaniarum, qui, accitis undique Viris Linguarum peritissimis, & conquisitis vetustissimis probatissimisque manuscriptis Codicibus ex Vaticanâ, Mediceâ, Venetâ, aliisque Bibliothecis, Biblia Sacra diversis linguis in lucem edenda improbo labore, maximâ sedulitate, & immensis sumptibus curavit, ut ipse testatur in duplici Præloquio, quod huic Operi præfixit. In primo Præloquio ad *Leonem X.* Pontificem Maximum hæc scribit: *Ut ipsa Originalia in promptu haberet quicumque divinarum litterarum studiosus, possetque non solis rivulis esse contentus, sed ex ipso fonte salientis aquæ in vitam æternam sitim pectore extinguere: jussimus Archetypas Sacræ Scripturæ linguas cum adjunctis*

varia-

ıriarum linguarum translationibus impressioni man-
:ri Sanctitatis tuæ nomini dedicandas, atque impri-
is Novum Testamentum Græco-Latinoque sermone
:cudendum curavimus simul cum lexico Græcarum
nnium dictionum, quæ possunt in eo legentibus oc-
ırrere, ut his quoque, qui non integram linguæ
ɔgnitionem adepti sunt, pro viribus consuleremus.
eindè verò, antequàm Vetus Testamentum aggrede-
mur, Dictionarium præmisimus Hebraicorum, Chal-
ıicorumque totius Veteris Instrumenti Vocabulorum
.... Quibus omnibus, veluti pro præludio ita
ractis, ad excussionem diversarum Veteris Testa-
enti linguarum nos convertimus, adjicientes etiam
ıgulis earum suam latinam interpretationem. Qua
re apertè Beatitudini tuæ id testari possumus, Pa-
r Sanctissime, maximam laboris nostri partem in eo
æcipuè fuisse versatam, ut & virorum in linguarum
gnitione eminentissimorum operà uteremur, & ca-
gatissima omni ex parte vetustissimaque exemplaria
o Archetypis haberemus, quorum quidem tàm He-
æorum, quàm Græcorum ac Latinorum multiplicem
piam non sine summo labore conquisivimus, atque
ipsis quidem Græcos antiquissimos tùm Veteris,
m Novi Testamenti Codices perquàm humanè ad nos
isisti, qui nobis in hoc negotio maximo fuerunt adju-
ento. In altero Præloquio, quod est ad Lecto-
m, varias Linguas ac Versiones, quibus constant
ec suis curis edita Sacra Biblia, explicat Eminen-
simus ille Cardinalis his verbis: *Pentateuchus*
iplicem linguam habet, Hebraicam videlicet, Chal-
icam, & Græcam, quas imprimendas jussimus cum
iis tribus Latinis interpretationibus juxtà corre-
ondentibus, ita ut Hebraicæ veritati respondeat La-

tina B. Hieronymi Translatio: Chaldaicæ verò alia Latina ferè de verbo ad verbum à Viris ejus linguæ peritissimis elaborata: Græcæ autem septuaginta Interpretum Editioni interlinearis Latina Traductio. Agiographi deindè libri simul & Prophetales duplici linguà excuduntur, hoc est, Hebræâ & Græcâ cum aliis duabus Translationibus Latinis illis correspondentibus ..... At verò libri extra Canonem (ideſt, Hebræorum, quos tamen ceu Canonicos recipit Ecclesia) *Græcam tantùm habent scripturam cum Latina interpretatione: alterà B. Hieronymi, alterà interlineari de verbo ad verbum ...... Primitiva sive radices dictionum Hebraicarum & Chaldaicarum ad marginem sunt appositæ &c.* Hęc *Ximenii* Cardin. *Biblia*, quæ vulgò *Polyglotta Complutensia* dicuntur, authoritate Pontificiâ approbavit *Leo X.* Diplomate dato Romæ die XXII. mensis Martii anni MDXX. cùm jam è vivis excessisset anno MDXVI. Cardinalis *Ximenius*, ætatis LXXX. In studio & interpretatione Sacrarum Litterarum insudavit etiam, ac magnam apud Viros eruditos laudem promeritus est *Franciscus Titelmanus*, in oppido agri Leodiensis natus, & Ordinis FF. Minorum Professor, qui Hebraicæ, Chaldaicæ, Græcæ, ac Latinæ Linguarum notitiâ præditus, doctissimos edidit Commentarios in plures libros Script. Sacrę cùm Veteris, tùm Novi Testamenti, *Desiderium Erasmum* in Collatione in Epistol. ad Romanos impugnavit, variaque vulgavit Opera sive Dogmatica, sive Ascetica, quæ ejus eximiæ eruditionis & pietis perpetua erunt monumenta. Inter Patres Capucinos, ad quos ex FF. Minorum Ordine, strictioris Disciplinæ regularis observantiæ studio, sese

e receperat, sua officia ac ministeria Leprosis credibili charitate exhibendo, obiit an. MDXXXII. ut asserit *Wadinghus*, non verò anno MDLIII. ut per errorem obrepsit *Auberto Miræo* in Scrioribus Sæculi XVI. Sacrarum Litterarum Interetum Catalogo accenseri quoque debent quaor alii ejusdem Ordinis FF. Minorum Scriptores, delicet *Henricus Regius*, *Joannes Ferus*, *Nicolaus randis*, & *Seraphinus Cumiranus*, quorum primus, *Henricus Regius*, Paderbornensis, *Biblia Alphatica* edidit, quæ primùm excusa fuerunt Coloniæ nno MDXXXV. Alter, seu *Joannes Ferus*, natione ermanus, prætèr multa Concionum volumina, Opuscula varia, edidit Commentaria in plures acros libros tàm Veteris, quàm Novi Testamenti, uæ tamen, ut inquit *Wadinghus*, varias passa sunt ontradictiones. *Nicolaus Grandis*, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, Commentarios laboravit in *Epistolas Sancti Pauli ad Romanos & d Hebræos*. Denique, *Seraphinus Cumiranus*, Felrensis, scripsit *Conciliationem locorum Scripturæ acræ, quæ inter se pugnare videntur*.

E' Schola FF. Minorum prodierunt Sæculo deimo sexto innumeri penè Theologi, quorum singulares dotes & Opera latè prosequitur *Wadinghus* in libro *De Scriptoribus Ordinis FF. Minorum*. Hìc autem consultò prætermissis haud paucis hus Ordinis Theologis, qui *de Formalitatibus Scoti*, & de aliis id genus Scholasticis quæstionibus, Ecclesiæ ac Reipublicæ Christianæ parùm utilibus, Tractatus aut libros ediderunt, eos dumtaxàt in medium producam Theologos, qui præclaris Operibus Ecclesiam & Ordinem FF. Minorum Sæculo

decimo sexto illustrarunt. Et primo quidem loco reponam *Cornelium Mussum*, Placentinum, qui ex Ordine FF. Minorum Episcopus Bituntinus assumptus, interfuit Concilio Tridentino, ubi vitæ innocentiâ, eximiâ doctrinâ, & sacrâ eloquentiâ magnam sui apud Patres admirationem excitavit. Inter alia Opera, quæ perdoctè scripsit, præcipuum locum habent quinque libri, quos lucubravit, *de Historia Divina*, & Commentarius in omnes S. *Pauli* Epistolas, & in Decalogum. Plura de eo legesis apud *Wadinghum* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum. Adfuit etiam Concilio Tridentino *Andreas Vega* Hispanus ejusdem Ordinis Minorum, & in Academia Salmanticensi Theologiæ Professor præstantissimus, qui ejusdem Concilii Tridentini *de Justificatione* doctrinam perdoctis Commentariis adversùs Hæreticos defendit, de quibus legendus est *Wadinghus*. Ad Concilium quoque Tridentinum *Michael de Medina* ejusdem Ord. Professor, à *Philippo II.* Hispaniarum Rege missus est, & scripsit libros septem *de Recta in Deum Fide*: Libros quinque *de Sacrorum Hominum Continentia*: Tractatus *de Purgatorio*, *de Indulgentiis &c.* quos *Wadinghus* in Bibliotheca recenset. *Marcus Viguerius*, natione Italus, patriâ Savonensis in Liguria, Ordinis Minorum, Theologiam Patavii & in Sapientiæ Romanæ Gymnasio postquàm diu prælegisset, Episcopus Senogalliensis factus est, dein, inter S. R. E. Cardinales à *Pio II.* Pontifice Maximo allectus, & Episcopatu Prænestino auctus. Extant ab eo scripta *Decachordum Christianum de præcipuis Incarnati Verbi Mysteriis*: item *Lucubratio de excellentia Instrumentorum Dominicæ*

inicæ Passionis : Liber *de Vita*, *Passione*, *Morte*, *surrectione & Instrumentis Passionis D. N. Jesu risti*. Apologiam pro *Julio II.* Pontifice Maxi-o adversùs Conciliabulum Pisanum ab eo con-riptam esse prodit *Possevinus* Tomo 2. *Aparatus* c. pag. 62. *Dialogum* etiam *de tollendis abusibus clesiæ* ab eodem compositum memorat *Simlerus* Bibliotheca Tigurin. pag. 575. *Franciscus Liche-s*, Brixiensis, Ordinis FF. Minorum Generalis inister, Commentarios adornavit in quatuor ntentiarum libros Doctoris subtilis. *Conra-s Cligius*, natione Germanus, & ejusdem Ordi-s Minorum, pratèr *Catechismum* libris IV. com-ehensum, scripsit *Locorum Communium Sacræ eologiæ Sylvam*, & alia Opera, quæ tamen vel uberantis ingenii vitio, vel fraude Hæretico-m corrupta, correctione indigent, ut inquit *adinghus*, quò fit, ut omnia ejus Opera, donec purgentur, in Indice Romano prohibeantur. *mens Dolera*, natione Italus, ex Ministro Gene-i Ordinis FF. Minorum creatus est S.R.E. Pre-yter Cardinalis & Episcopus Fulginatensis, edi-que *Compendium Catholicarum Institutionum ad ristianam Theologiam*, & alia Opera, de quibus nsule *Wadinghum* in Bibliotheca. *Didacus Stella*, tione Lusitanus, non solùm fuit insignis Ordinis norum Theologus, sed eximius Concionator, Scriptor Asceticus, qui libros edidit *de con-nnendis Mundi vanitatibus*, quos S. *Franciscus Sa-us* impensè laudat, insupèr Meditationes *de nore Dei*, & librum *de modo Concionandi*, seu *etoricam Ecclesiasticam*, quâ posteros Concio-tores informavit, artemque benè, & utiliter

Con-

Conciones ad populum habendi edocuit. Denique, inter doctissimos Theologos Ordinis Minorum adnumerari debent *Petrus Crabbius*, *Alphonsus à Castro*, & *Petrus Galatinus*, quorum primus, seu *Petrus Crabbius*, patriâ Mechliniensis. Vir fuit pietate & eruditione Clarus, qui, post *Jacobum Merlinum*, Ecclesiæ Parisiensis Pœnitentiarium, à quo, ut superiùs observavimus, in lucem data est Conciliorum Collectio, novam ac multò locupletiorem Conciliorum Collectionem an. MDXXXVIII. typis mandavit Coloniæ, eique prætèr varias Synodos & Epistolas sparsim additas, inseruit Gesta Concilii Chalcedon. Concilium Lateranense sub *Innocentio III.* celebratum, Appendicem copiosam Concilii Constantiensis, Epistolas & Responsiones Synodales XVII. Concilii Basileensis, & Gesta Concilii Florentini ex interpetratione *Bartholomæi Abrahami Cretensis*, & Vitas Romanorum Pontificum, quæ omnia desiderantur in prioribus Conciliorum Collectionibus. Hanc novam Conciliorum Collectionem duobus Tomis complexus est *Petrus Crabbius*, quamtamen posteà pluribus additamentis auctam, & in tria magnæ molis volumina digestam, novâ Editione anno MDLI. Coloniæ donavit, eamque *Carolo V.* Imperatori nuncupavit. In alio perindè Ecclesiæ utili scribendi genere versatus est *Alphonsus à Castro*, natione Hispanus, patriâ Zamorensis, unus è Concilii Tridentini Theologis, & *Philippo II.* Hispaniarum Regi à Sacris Concionibus, qui, præter Homilias, scripsit Opus *adversùs omnes Hæreses* in libros XIV. distributum: Libros tres *De Insta Hæreticorum Punitione*: & libros duos

De

e Potestate Legis Pœnalis. Denique, *Petrus Galanus*, natione Apulus, Opus Theologicum edit in quinque partes tributum: Item Opus *De Ecclesiæ Catholicæ Institutione, Deformatione, & Reformatione*, aliosque Tractatus, quorum Catalogum exhibet *Wadinghus* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum. Hìc autem obitèr advertere debes, eumdem *Petrum Galatinum* scripsisse librum *De Arcanis Catholicæ Veritatis* adversùs Judæos, ex libro *De Pugione Fidei Raymundi Martini*, Ordinis Prædicatorum, maximam partem compilatũ, sicut sole clariùs demonstravit doctrinâ & pietate illustris dominus *Josephus de Voisin* in Prolegomenis *Pugionis Fidei* Editionis, quam fecundis curis adornavit, tamque insigne plagium detexit. Quin, ante *Josephum de Voisin* hoc *Petri Galatini* furtum subodoratus est *Josephus Justus Scaligerus* in Epistola ad *Casaubonum* datâ Idibus Septembris anni MDIII. in qua hæc habet: *Addeas de quibusdam in Petri Galatini disputationibus. Scito illos libros esse Compendium duorum ingentium Voluminum, quibus titulum fecit Auctor Raymundus Sebon Dominicanus, eximius Philosophus*. At ille naris emunctæ Criticus, quamvis *Petri Galatini* furtum optimè olfecerit, atque acutissimè indagaverit, à via tamen veritatis aberravit, primò, cum ait, *Raymundum Sebonem* esse Dominicanum & Authorem libri *De Pugione Fidei*. Constat quippe *Raymundum Sebonem* nec Dominicanum fuisse, nec Authorem libri *De Pugione Fidei*, sed germanum illius libri Authorem esse *Raymundum Martinum*, natione Catalanum, patriâ Subiratensem, Conventus Barcinonensis Ordinis FF. Prædicatorũ

alu-

alumnum, ficut teftatur *Franciſcus Diago*, ejuſdem Ordinis, libro 2. *Hiſtoriæ Provinciæ Aragoniæ* cap. 28. Fallitur præterea *Joſephus Scaligerus*, dùm aſſerit, Opus *Petri Galatini* De Arcanis Catholicæ Veritatis nihil aliud eſſe, quàm Compendium duorum ingentium voluminum *Raymundi* Dominicani; cùm tamen certum ſit, non duo tantùm, ſed tria volumina libri *Raymundi Martini* Dominicani *De Pugione Fidei* extare in variis Bibliothecis, quorum non tam Compendium, ſeu Epitomen, aut Breviarium confecit *Petrus Galatinus* in ſuo libro *De Arcanis Catholicæ Veritatis*, quàm omnia bona, quæ eo in libro habet, ab illo ſuffuratus eſt, ſuppreſſo penitùs *Raymundi Martini* nomine, nec vel minimùm quidem indicato fonte, ex quo pleniſſimè biberat, & aquas inde hauſtas in ſuos alveos derivaverat. Sed de Scriptoribus Ordinis S *Franciſci* hactenus ſatis.

D. Supereſt adhùc unus Religioſorum Mendicantium Ordo, videlicet Carmelitarum; de cuius Scriptoribus, qui præclaris ingenii ſui monumentis, omnique bonarum Litterarum genere Chriſti Eccleſiam locupletarunt, breviter in hac decima tertia Virorum Sæculi XVI. eruditorum Claſſe diſſerere debemus.

M. Prætermitto, ne longiori deductâ Scriptorum ſerie, tibi faſtidium ingeram, doctiſſimos Theologos Scholaſticos, qui Sæculo XVI. magnum Ordini Carmelitarum ſplendorem contulerunt, & tres tantùm mihi notos, illius Ordinis Scriptores, quorum Opera eruditis & aſceticis Viris maximè probantur, hìc indicabo, videlicèt S. *Thereſiam à Jeſu*, Spiritualis & Cœleſtis doctrinæ Magiſtram

ſtram; *Everardum Billichium*, & *Baptiſtam Man-anum*, cognomento *Hiſpaniolum*. In primis, rtò affirmare poſſum, ex Hiſpania, ſanctitatis doctrinæ feraciſſimâ, non extitiſſe Sæculo XVI. idquam ad Religionis Chriſtianæ gloriam & ajeſtatem illuſtrius illâ Deo dilectâ Virgine *The-ià*, quæ Abulæ in Regno Caſtellæ parentibus n minùs nobilitate, quàm vitæ integritate con-cuis nata, ad Moniales Ordinis S. *Mariæ de Mon-Carmelo* anno ætatis ſuæ vigeſimo ſe contulit, ejuſdem Ordinis non ſolùm in mulieribus, ſed in Viris reformationem aggreſſa, de ſola Dei ſericordia confidens, humanis omnibus deſti-a auxiliis, & adverſantibus plerùmque ac con-dicentibus poteſtatibus Sæculi, ad optatum tum perduxit, materque evaſit Carmelitarum alceatorum tàm Virorum, quàm Mulierum dinis latiſſimè propagati, quo nullum Sancti-e & eruditione, ſeu utrâque Theologiâ, Myſticâ Scholaſticâ, ſuperiorem Eccleſia habet, ut op-rtuniùs oſtendemus in ſequenti Colloquio, ubi emus de Religioſis Ordinibus, qui Sæculo XVI. runt inſtituti. Actum profectò agerem, ſi hìc ımam S. *Thereſiæ* pietatem, ardentiſſimam in um, & proximum charitatem, cæteraſque vir-es, quibus in gradu heroico excellebat, deſcri-ıdas ſuſciperem. Dicam tantùm, ejus doctri-n adeò Cœleſtem eſſe, ut verè ipſa dici poſſit *ctrix diſciplinæ Dei, & electrix operum illius*. Scri-, prætèr plures Epiſtolas, quæ germanam ac dam pietatem ubique ſpirant, *Vitæ ſuæ Relatio-*, *Viam Perfectionis*, *Fundationum Cænobiorum* *rum* librum unum, *Caſtrum animæ* & *in Cantica Can-*

Canticorum librum unum, quorum Operum aſceticorum excellentiam egregiè commendat *Gregorius XV.* Pontifex Maximus in Canonizationis Sanctæ *Thereſiæ* Diplomate, ubi ait, Sanctam illam Virginem, Cœleſtis ſapientiæ imbribus à Deo irrigatam, edidiſſe de Myſtica Theologia, & de aliis etiam rebus libros multâ pietate refertos, *ex quibus fidelium mentes uberrimos fructus percipiunt, & ad ſupernæ patriæ deſiderium excitantur.* Eſſet hìc locus opportuniſſimus, ſi per Colloquiorum noſtrorum brevitatem liceret, meo, totiuſque Ordinis nomine, teſtandi gratiſſimum animum non ſolùm in Sanctam *Thereſiam*, quæ, ſuum in Dominicanos ut ſignificaret affectum, in una ex ſuis Epiſtolis ſe *Dominicam in Paſſione*, ideſt, ex animo totoque affectu Dominicanam ſe eſſe profitebatur; ſed etiam in Reverendos Patres Carmelitanos excalceatos, S. *Thereſiæ* filios, qui de Schola noſtrâ optimè meriti ſunt, & S. *Thomæ* doctrinæ maximum ſplendorem atque authoritatem conciliarunt laudabili illo Statuto, & quaſi voto de S. Doctore Angelico ubique ſequendo, quod Carmelitarum Ordo inter Conſtitutiones, & ſuæ Religionis fundamenta poſuit, & ſanctè etiamnùm obſervat. Sed, cùm huic officio plenè ſatisfacere non poſſim, perpetua illa & arctiſſima amicitia, quâ RR.PP. Carmelitas Excalceatos colit Schola Thomiſtica, æternum erit noſtræ in illos obſervantiæ monumentum. *Everardus Billichius*, Carmelita Colonienſis, in Concilio Tridentino, & Ratiſponenſi Colloquio pro tuenda Fide Catholica multùm allaboravit. *Defenſionem judicii Univerſitatis Colonienſis* adverſùs calumnias *Melanctonis, Buceri,*

Olden-

dendorpi, & *Asseclarum* in publicam lucem emi-
: Item librum *de dissidiis Ecclesiæ componendis.*
enique, *Baptista Mantuanus*, cognomento dictus
agnolus, seu *Hispaniolus*, gente erat Italus, pa-
iâ Mantuanus, & Ordinis Carmelitani in Con-
ntu Mantuano alumnus, ac posteà totius Ordi-
s Generalis Præfectus, cui tamen dignitati,
ost triennium, ultrò cessit, ut Deo ac sacris stu-
is faciliùs vacaret. Linguarum Latinæ & Hebrai-
: peritus fuit, eximius Theologus, & Poëta
tımus, adeòque castus, ut Poëticam venam re-
ıs lascivis aut prophanis impendere piaculum
ıxerit. Obiit Mantuæ XI. Kal. Aprilis ann. MDXVI.
que mortuo *Fredericus*, Mantuæ Dux, Statuam
armoream posuit. Pratèr multa sacra Poëmata,
ripsit *contra Poëtas impudica scribentes*: *Historiam*
demptoris Mundi Matris Ecclesiæ Lauretanæ:
pologiam pro Carmelitis: *Tractatum de parte Cor-*
ris B. Mariæ, in qua conceptus est Jesus Christus:
patientia libros tres, & alia Opera, quæ simul
llecta studio *Laurentii Cuperi*, Bruxellensium
ioris, prodierunt Antuerpiæ anno MDLXXVI.
ura de Carmelitani Ordinis Scriptoribus non
dam, eò quòd Clarissimi Societatis Jesu Scri-
ores, de quibus in sequenti, seu decimâ quartâ
irorum Sęcul. XVI. eruditorum Classe, sermonem
ıbituri sumus, amplissimum dicendi suppeditent
gumentum:

D. Cùm in Societatem *Jesu*, doctrinâ, le-
bus, vitâ, moribus & Scriptis ubique laudatissi-
am, sic ab initio fuerim animatus, ut vero ejus
nori consulere semper in votis habuerim, inces-
, nuperrimè animum libido pervoluendi Biblio-
the-

thecam Scriptorum Societatis *Jesu*, & statim in prima Præfatione (cujus Author est R. P. *Petrus Ribadeneira* ejusdem Societatis Theologus) hæc verba perlegi, quæ me singulari admiratione perculerunt: *Mihi quidem*, inquit ille, *certè permirum videtur, in tam exiguo nostrorum numero tam multos extitisse Scriptores, qui brevissimo tempore lucubrationes suas litteris mandarunt, & omne penè Scriptorum genus magna cum laude sunt persecuti. Etenim, ut ex multis pauca attingam, quod genus ingenuarum artium est, quod argumentum, quæ tractatio, in qua nostri non sint peregregiè versati? quam scriptis suis non explicarint, auxerint, ornarint? Nam si ab ipsis quasi incunabulis ac primis Grammatices rudimentis ducas exordium, & per severiores Disciplinas, ceu per gradus quosdam, ad culmina sacræ ascendas Theologiæ, nihil certè reperies à nostris prætermissum quod ad scientias omnes illustrandas pertinere videatur &c.* Volebam quidem ulteriùs progredi, sed ut candidè fatear, immensi illius libri moles me magni laboris impatientem, à lectione deterruit. Quocircà obsecro te, ut præcipuos ac primi subsellii Scriptores Societatis Jesu breviter in hac decima quarta Virorum Sæculi decimi sexti eruditorum Classe percensere, eorumque Opera indicare non graveris.

M. Istud Scriptorum Societatis Jesu elogium, quod in Præfatione *Petri Ribadeneira* ad Bibliothecam Scriptorum Societatis Jesu lectitasti; splendidum quidem, elegans, ac magnificum est; modestum tamen præ aliis encomiis, quæ in Imagine primi Sæculi Societatis Jesu habentur, & à quibus referendis, ne longior sim, consultò in-

præ-

ſentia abſtinebo, atque in recenſendis dum-
àt præſtantioribus hujus Societatis Scriptori-
, eorumque lucubrationibus debitâ commen-
ione celebrandis, paululùm immorabor. Inci-
m porrò à S. *Ignatio Loyola*, Societatis Jeſu
ente ac Conditore, meoque in Cœlis ſingulari
rono, cujus nomine in Sacro Baptiſmatis fonte
nâ providentiâ fui donatus. Natione Hiſpanus
Ignatius de Loyola, qui, dùm viveret, varias,
permittente Deo, perſecutiones paſſus eſt,
ſertìm Pariſiis, ubi ab æmulorum manibus ac
re liberatus eſt authoritate ac potentiâ Domi-
ni *Matthæi Ori*, Inquiſitoris Pariſienſis, ad cu-
tribunal ſemel & iterùm fuit delatus, ſicut te-
ır *Orlandinus* libro 1. Hiſtoriæ Societatis Jeſu.
ſolùm Pariſiis & in Gallia *Ignatium de Loyola*
eo Dominicano Fidei Quæſitore humaniter &
ıonorificè tractatum narrat *Orlandinus*, ſed
n lib. 2. ejuſdem Hiſtoriæ num. 31. aſſerit,
tium de Loyola, à ſuis æmulis Salmanticæ in Hi-
ia impetitum, ſeſe teſtimonio Dominicani
thæi Ori, quem Pariſiis vindicem ac defenſo-
habuerat, tutatum fuiſſe. Variis prætereà
à librum *Exercitiorum ſpiritualium*, quem edi-
quique à *Paulo III.* aliiſque Romanis Pontifi-
s poſteà approbatus eſt, atque à Viris doctiſſi-
ac religioſiſſimis ſummè laudatus, procellis
ıtus eſt *Ignatius de Loyola*. Neque enim, ut
er dicam, aſſentior illis, qui volunt, Authorem
s libri *Exercitiorum ſpiritualium* eſſe *Garciam*
rium, Montiſſerrati Religioſum Benedictinum;
imè cùm ex teſtimoniis Romanorum Pontifi-
conſtet, hunc librum *Exercitiorum ſpiritualium*

à S. *Ignatio*, dùm Manresæ esset, compositum fuis
& jussu *Pauli III.* recognitum esse à P. *Foscara*
Dominicano, & Sacri Palatii Apostolici Magist
qui egregium de illo protulit testimonium præ
xum huic libro, Editione Romanâ primâ, an
MDXCVI. excuso: *Non poterunt*, inquit ille Dom
nicanus, *tàm Sancta Exercitia non maximum co
modum præstare cuilibet studioso: ideò obviis etia
ulnis amplectenda sunt*. In secunda verò Editio
ejusdem libri, sic ejus utilitatem commendat id
Sacri Palatii Apostolici Magister: *cùm nequeat s
sistere diù Christiana Religio sine exercitiis, & me
tationibus aliquibus spiritualibus (in meditati
enim, inquit Vates, exardescit anima mea) nu
arbitror magis opportunas, his, quæ procul dubio
Scripturarum studiis: & longo rerum usu n
sunt*. Prætèr hunc admirabilem *Exercitiorum
ritualium* librum, quem ad posteros transm
Ignatius de Loyola, plures scripsit pias Epistolas
suos filios, eisque Constitutiones dedit, in q
rum Parte quarta, cap. XIV. sancitâ lege jubet
doctrinam Thomisticam sectentur: *In Theolog*
inquit Vir Dei, *legatur Vetus & novum Testam
tum, & doctrina S. Thomæ*; eique nullo nomi
nullo prætextu, nullove titulo, lituram aliqua
exceptionemve præfigi unquàm passus est, q
diù vixit Beatissimus ille Societatis Jesu Pare
& germanæ S. Thomæ Aquinatis doctrinæ sect
strenuus; sed potiùs Christianæ pacis aman
mus, si quæ vidit ætate suâ dissensionum istaru
ac novitatum pullulare semina, actutùm eâ,
potuit, pietate ac religione compressit, illo pr
dè dignus elogio, quo eum Cardinalis *Franc*

à M

Monte coram *Gregorio XV.* Pontifice Maximo onavit, dùm virtutum ac miraculorum gesta, Canonica ejus Apotheosi referret: *Novas*, uit, *opiniones nunquàm admisit, & in Theologia olastica doctrinam Angelici Doctoris secutus est.* certè, *Maffejus* Societatis Jesu, libro 1. *de Vita gnatii* cap. 19. & alii ejusdem Societatis probamæ fidei Scriptores, disertè testantur, *Ignatium Loyola* Lutetiæ Parisiorum apud FF.Prædicatoin Collegio Generali S. *Jacobi* Theologiæ openavasse, eâque ratione subindè factum, ut nascente Societate Jesu, eidem, necdùm pera- Theologicis studiis,nomen dabant,ad Fratrum dicatorum Scholas, Lectiones Theologicas pturi, mitterentur; quod olim Vallisoleti at- Abulæ fieri solitum ipsimet Societatis Jesu ptores litteris prodiderunt. Ita nempè, qui temporis *Ignatii* mentem, animumque proebiberant, se nunquàm meliùs instituendos mabant, quàm si eum Doctrinæ fontem attinnt, undè sanctissimus Pater hausisset. Ad Vi- immortalem migravit S. *Ignatius de Loyola* iè Kal. Augusti anni MDLVI. & à *Gregorio XV.* ifice Maximo, heroicis ejus virtutibus ac milis ritè probatis, in Cęlitum numerum relatus . Id.Martii an. MDCXXXIII. De Societate Jesu, fundamenta jecit S. *Ignatius de Loyola*, & cucrementum haud parùm promoverunt Reli- Dominicani,commodiùs agemus in proximo oquio, ubi de Religiosis Ordinibus, qui Sæ- XVI. originem habuerunt, sermonem instius.

Post S. *Ignatium de Loyola*, Societatis Jesu

Auctorem ac Parentem, inter Clarissimos eju
dem Societatis Scriptores, qui Sæculo XVI. d
ctrinâ & pietate effulserunt, eos, qui sequuntu
potissimùm laudabo, videlicet *Jacobum Layne*
S. Franciscum Xaverium, Martinum Olavium, P
trum Canisium, Henricum Canisium, Franciscum I
bera, Joannem Ferdinandum, Alphonsum Salmerone
Hieronymum Pradum, Franciscum Toletum, Blasi
Viegam, Joannem Maldonatum & Emmanuelem S.
De quibus singillatim aliquid dicturus, ordiar
Jacobo Laynes, natione Hispano, patriâ ex op
do Castellæ Almazan, qui fuit Vir ingenio ma
mo, judicio acerrimo, excellenti memoriâ, pr
dentiâ singulari, innocentiâ & vitę sanctimoniâ a
mirandus; modestiâ, affabilitate ac suavitate m
rum haud vulgaritèr præditus. Sancto *Ignatio*
Loyola ad meliorem vitam translato, Præposit
Generalis Societatis Jesu electus *Jacobus Layn*
eam octo annos & dimidiatum sapientissimè rex
In Galliam à *Pio IV.* Pontifice Maximo cum *H*
polito Estensi, Cardinali Legato, ad restinguend
incendium, eo in Regno ab Hæreticis Calvinia
excitatum, missus, interfuit publico totius huju
Regni Poissiaco Conventui, in quo, sicut in su
riori Colloquio jam observavimus, maximâ Se
tentiarum & verborum gravitate repressit, cor
Catharina, Regina matre, *Theodorum Bezam, Petr*
Martyrem, aliosque nefarios Hæreticorum An
signanos frænavit, ac prorsùs elingues reddid
Concilio Generali Tridentino interfuit, & in
multa suæ eruditionis specimina edidit. Tand
absoluto Concilio Tridentino, Romam reversi
ibi obiit die 19. Januarii an. MDLXV. ætatis suæ L

P

:clara feliciſſimi ingenii ſui atque exquiſitæ eru-
onis ſuæ monumenta reliquit, quæ tamen,
bſervat *Philippus Alegambius* in Bibliotheca
iptorum Societatis Jeſu, ob varias, quibus di-
itus erat, occupationes, limare, eiſque ulti-
m manum admovere haud potuit *Jacobus Lay-*
. De illius etiam Scriptis legendi ſunt *Franci-*
Sacchinus in Hiſtoria Societatis Jeſu, & *Petrus*
adeneira in Catalogo Scriptorum ejuſdem So-
atis. Exactis in Academia Pariſienſi Philoſo-
æ & Theologiæ ſtudiis, ſeſe ſocium Sancto *Igna-*
idjunxit *Franciſcus Xaverius*, natione Hiſpanus,
riâ Navarrus, qui à *Paulo III.* Pontifice Maxi-
, *Joannis III.* Luſitaniæ Regis rogatu, ad Orien-
m Indiam miſſus eſt, ubi innumeros Populos
ngelii luce perfudit. Dein, in Japoniam pri-
s Cœleſtis doctrinæ lumen invexit, ideòque
ponum primus Apoſtolus jure merito dictus,
: remotas Infidelium Regiones pedibus luſtraſ-
& Cœleſti luce colluſtraſſe non contentus *Fran-*
us Xaverius, latiſſimum Sinenſium Imperium
etrare voluit, ſed in ipſo hujuſce Regni aditu
ctiſſimè obiit die II. menſis Decembris an-
MDLII. & à *Gregorio XV.* Pontifice Maximo
ctorum Catalogo adſcriptus eſt die XII. menſis
tii anni MDCXXII. S. *Franciſci Xaverii* virtutum
amenta, præcipuè ſubmiſſionem animi, chari-
m erga Deum, zelum animarum, magnani-
atem, fortitudinem, in adverſis patientiam,
etuum Orationis ſtudium, vitæ aſperitatem,
ngelicæ paupertatis amorem, cæteraſquæ vir-
s heroicas complexus eſt *Petrus Ribadeneira*
'ita Sancti *Ignatii de Loyola*. Sex quoque libros

de S. *Francisci Xaverii* moribus, vitâ, obitu & miraculis ſcripſit *Horatius Turſellinus*, elegans Societatis Jeſu Scriptor. Extant complures S. *Francisci Xaverii* Epiſtolæ zelum Apoſtolicum ſpirantes, & alia quædam Opuſcula, quorum meminit *Alegambius* in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jeſu. Inter primos S. *Ignatii* ſocios annumeratur *Martinus Olavius*, natione Hiſpanus, patriâ Cantaber, ex oppido *Victoria*, qui poſtquàm in Academia Pariſienſi Doctor in Sacra Theologia inauguratus, ſapientiæ laude floruiſſet, & *Ottonis* Cardinalis *Truchesii*, Epiſcopi Auguſtani, nomine Synodo Tridentinæ adfuiſſet, ibique Orationem ſummo cum totius Concilii applauſu habuiſſet Societati Jeſu nomen dedit, ac brevi inter Profeſſores adſcriptus, Romano præfectus eſt Collegio in quo Theologiam magnâ cum ſui nominis famâ docuit, ſcripſitque *Aſſertiones de conditione, lapſu & reparatione hominis*, necnon *ad Decretum Pariſienſe à Sorbonicis Doctoribus contra Societatem Jeſu in ipſis ſuis initiis latum Reſponſionem*, quæ, ut teſtatur *Alegambius* in Bibliotneca, extat in Hiſtoria Societatis Jeſu Tomo I. libro 15. num. 46. Societatem Ieſu recens natam *Petrus Caniſius*, natione Belga, patriâ Noviomagenſis, doctrinâ ac pręſtantis ingenii monumentis mirum in modum illuſtravit. Germaniam ſuperiorem, primus à Sancto Patriarcha *Ignatio* inſtitutus PrępoſitusProvincialis, prudentiſſimè rexit, Hæreticos diſputationibus repreſſit, Catholicos confirmavit, ſuiſque ferventiſſimis Concionibus ad meliorem frugem revocavit. Scripſit libros quinque *de Beatiſſima Maria Virgine*: *Parvum Catechiſmum Catholicorum*

Com-

mmentarios *de Verbi Dei Corruptelis*, & alia
ira Opuscula Dogmatica, Exegetica, Polemi-
, & Ascetica, quæ recenset *Philippus Alegambe*
Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu. Hic
trus Canisius fratrem habuit ejusdem Societatis
nricum Canisium, omnis litteraturæ studiosum,
sacrorum Canonum in Academia Ingolstadiensi
terpretem, qui plura edidit Opera in jus Cano-
cum & Civile, sed præsertim sex Tomos *Anti-
æ Lectionis*, in quibus varia exhibet Scriptorum
iscorum monumenta ad Historiam mediæ æta-
illustrandam, nunquàm antehàc evulgata.
anciscus Ribera, natione Hispanus, patriâ ex op-
do Castellæ Villacastia, maximum doctrinâ suâ
ocietati Jesu contulit splendorem. Vir quippè fuit
gregiè doctus ac pius, ingenio excellenti, judicio
ri, in sanctorum Patrum Operibus versatus, &
nguarum Latinæ, Græcæ, ac Hebraicæ peritis-
nus. Scripsit, prætèr Vitam *S. Theresiæ*, doctis-
mos *Commentarios in* XII. *Prophetas Minores*, *in
pistolam Pauli ad Hebræos*, *in Evangelium S. Joan-
is*, & *in Apocalipsin*, necnon libros quinque *De
emplo Salomonis*. Plura de hoc erudito Scriptore
getis apud *Alegambium* in Bibliotheca Scripto-
um Societatis Jesu. *Joannes Ferdinandus*, natione
Iispanus, patriâ Toletanus, & insignis Societatis
esu Theologus, Scripturam Sac. per multos annos
Romæ interpretatus est. Dein, in Belgium missus
d operam in Castris militibus Catholicis præ-
tandam, per quinquennium ibi versatus multos
ertulit labores & gravissima pericula adivit, è
quibus divinâ ope liberatus, & è Belgio in Hispa-
iam reversus, annos quindecim ultissimis Con-

cionibus consumpsit, scripsitque *Divinarum Scripturarum juxta sanctorum Patrum Sententias locupletissimum Thesaurum* Tomis tribus comprehensum. Tertio tamen Tomo *Joannes Ferdinandus*, morte interceptus, finem imponere haud potuit, teste *Alegambio* in Bibliotheca sæpiùs laudatâ Scriptorum Soc. Jesu. Unus ex decem primis Sociis S. Patriarchæ *Ignatii* esse meruit *Alphonsus Salmeron*, natione Hispanus, patriâ Toletanus, qui in Academia Parisiensi Philosophicis ac Theologicis excultus disciplinis, Conc. Trid. sub *Paulo III.* sub *Julio III.* & sub *Pio IV.* interfuit, atque in eo Orationem habuit pereruditam de S. *Joanne Evangelista*, Patrum hujus Concilii auribus dignam. *Novum Testamentum* sexdecim Tomis perdoctè interpretatus est. Hæreticorum perpetuus hostis fuit, quos disputationibus, lectionibus ac Scriptis semper exagitavit. Doctrinæ S. *Thomæ* fuit addictissimus, ut videre est præsertim in Disputatione XXI. in caput VIII. Epistolæ S. *Pauli* ad Romanos, ubi disertis verbis Prædestinationem gratuitam, idest, ante omnem prævisionem meritorum, multis momentis adstruit, omnemque pręscientiam boni usus gratiæ exploratricem eliminat. *De Alphonsi Salmeronis* Operibus lege *Possevinum* in Apparatu sacro, & *Alegambium* in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu. *Hieronymus Pradus*, natione Hispanus, ejusdem Societatis Jesu Professor, Sacras Litteras in Academia Cordubensi publicè exposuit, & eruditum edidit Commentarium in priora sex & viginti Capita Prophetæ *Ezechielis*, reliqua verò Capita, præsertim ea, quæ Urbis ac Templi Hierosolymitani spectant apparatum, explanavit alter

Socie-

cietatis Jesu Theologus, seu *Joannes Baptista Villalpandus*. Societatem Jesu sacræ purpuræ honore primus ornavit *Franciscus Toletus*, natione Hispanus, patriâ Cordubensis, postquàm sub *Pio V.* & sex aliis succedentibus Romanis Pontificibus Concionatoris Apostolici munus magno cum fructu, & summo omnium applausu obiisset, suorumque Auditorum animos non tàm verborum eloquentiâ, quàm Sententiarum gravitate, reconditæ doctrinæ excellentiâ, ordinis dispositione, ingenii perspicuitate ac magnitudine in admirationem rapuisset. Ejus operâ sępiùs usi sunt Summi Pontifices. *Pius V.* Cardinali *Joanni Francisco Commendono*, in Germaniam ad *Maximilianum* Imperatorem, & *Sigismundum* Poloniæ Regem misso Legato, *Franciscum Toletum* comitem adjunxit. *Gregorius XIII.* eum in Belgium misit, ut Pontificium Diploma contra errores *Michaelis Baji* ab Academia Lovaniensi, & ab ipsomet *Michaele Bajo* recipi curaret, quod ipse feliciter & ex animi sententiâ perfecit. Sacra Biblia recognoscendi, & à mendis, quæ in ea Typographorum incuriâ irrepserant, expurgandi provinciam ei demandavit *Sixtus V.* Et tandèm illum, vitæ Sanctimoniâ cum eximia eruditione & prudentiâ in rebus agendis singulari conjunctâ clarissimum, *Clemens VIII.* in Cardinalium Collegium cooptavit; sub cujus Pontificatu in negotio de *Henrici IV.* Galliarum Regis cum Sancta Sede reconciliatione promptam & egregiam navavit operam Cardin. *Toletus*, & in absolutione ejusdem Regis à Summo Pontifice impetrandâ præclarè meritus est de universa Gallia, & Rege *Henrico IV.* qui tanti beneficii memor,

Cardi-

Cardinali *Toleto* mortuo anno MDCVI. ſolemni ritu Pariſiis in Eccleſia Principe parentavit. Præter Philoſophicas lucubrationes, edidit *Franciſcus Toletus* Summam Caſuum Conſcientiæ, ſeu *Inſtructionem Sacerdotum*, & eruditos Commentarios in Evangelium S. *Joannis*, in priora duodecim Capita Evangelii S. *Lucæ*, in Epiſtolam ad Romanos, & Sermones XV. in Pſalmum XXXI. Inter Scripturæ Sacræ Interpretes, quos Eccleſiæ Sæculo XV. dedit laudatiſſima Jeſu Societas, locum habere debet *Blaſius Viegas*, natione Luſitanus, & Sacrarum Litterarum in Academia Eborenſi Profeſſor, qui egregiis Commentariis *Apocalypſin* illuſtravit. At in Sacrarum Litterarum interpretatione nullum, juxtà peritorum Criticorum judicium, doctiorem protulit Societas Jeſu *Joanne Maldonato*, in Bætica Hiſpaniæ nato, qui à teneris annis omni litterarum genere excultus, ad exactum Philoſophiæ & Theologiæ ſtudium ſingularem pietatem, morum candorem & acerrimum judicium cùm attuliſſet, in celebrem evaſit Oratorem ac Theologum, atque Superiorum juſſu Romæ primùm Theologiam docuit, deindè per decem annos Pariſiis magno cum applauſu & frequenti omnium ordinum concurſu in Collegio Societatis Jeſu Claromontano docendi munus obivit. Occaſione tamen peculiaris cujuſdã opinionis, quam in ſuis lectionibus propugnaverat, gravem cum ſacrâ Facultate Pariſienſi litem ſuſtinuit, cujus originem & cauſam, omniaque monumenta ad illam ſpectantia refert *Egaſſius Bulæus* Tomo VI. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis*. Romam à *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo ad concinnandam novam ſeptuaginta Interpretum Verſionis

ſionis Editionem vocatus *Joannes Maldonatus*, ibi tandèm meritis clarus è vivis exceſſit die v. menſis Januarii anni Chriſti MDLXXXIII. ætatis ſuæ L. Poſt ejus obitum, operâ ac curâ *Clementis Puteani*, ejuſdem Societatis Jeſu Theologi doctiſſimi, prodierunt in lucem eruditiſſima illius Commentaria in quatuor Evangeliſtas, in quibus, ut teſtantur periti Critici, nullum in Theologia probatum Græcum, Latinumve authorem prætermiſit *Joannes Maldonatus*, quin totum legerit, perlegeritque diligenter ac notarit; quò fit, ut tantâ eruditione, ac tantâ rerum ſcientiâ ejus Commentaria ſint referta. Scripſit etiam Vir ille diſertus juxtà ac doctus alia Commentaria in Prophetas *Jeremiam*, *Baruch*, *Ezechielem*, & *Danielem*, & alia plura perdocta Opera, de quibus legendus eſt *Philippus Alegambius* in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jeſu. Denique, *Emmanuel Sa*, natione Luſitanus, inter inſignes Societatis Jeſu Theologos celebris, Vir fuit eloquentiâ & eruditione conſpicuus, qui, Sacrarum Litterarum Interpretis, & Concionatoris Apoſtolici Romæ ſummâ cum laude functus officio, ſcripſit, prætèr *Aphoriſmos Caſuum Conſcientiæ*, *Scholia in quatuor Evangelia*, brevia quidem, ſed erudita, & ex ſelectis ſacrorum Doctorum Sententiis excerpta, & *Annotationes in omnem Scripturam Sacram*, Opus conciſum quidem & contractum, ſed indefeſſo ſtudio elaboratum atque perfectum. Sunt nonnulli eruditi Critici, qui aſſerunt, *Emmanuelem Sa* multa ex *Franciſco Vatablo* defloraſſe, eaque in ſuas Annotationes in Scripturam Sacram convaſaſſe. Miſſos facio, brevitatis ergò, alios longè plures Societatis Jeſu Scriptores, Theo-

Theologos, Scripturæ Sacræ Interpretes, Polemicos, Asceticos, Historicos, Grammaticos, quorum Opera, & Elogia fuso & eleganti calamo describuntur in Societatis Jesu Scriptorum Bibliotheca, quæ incepta est à *Petro Ribadeneira* ejusdem Societatis Theologo anno MDCII. continuata deindè à *Philippo Alegambe* ex eadem Societate ad annum MDCXLII. & tandem producta usque ad annum MDCLXXV. à *Nathanaele Sotuelo*, ejusdem Societatis Jesu Presbytero. De industria etiam prætermisi *Ludovicum Molinam*, & *Leonardum Lessium*, Societatis Jesu Theologos, tum quia de illis sub finem Colloquii tertii jam mentionem feci, tùm quia etiam consultius esse duxi, paci silentio litare, quàm obligata intempestivè retractare vulnera, & obortam, horumce Scriptorum occasione, Dominicanos inter & Patres Societatis Jesu invidiosam repetere litem. Hæc igitur hactenùs à me dicta sufficiant in laudem celeberrimę Societatis Jesu, quam de me optimè meritam officiis meis semper promereri satagam. Ingratus alioquì jure optimo audirem, si Patribus Societatis Jesu, à quibus, dum adolescens essem, in Collegio Avenionensi Grammatices elementa suscepi, & Christianæ Religionis Mysteria, necnon piè vivendi modum edoctus sum, innumeras non persolverem grates, & majores me debere grato ac sincero animo palàm non significarem, cùm, teste Philosopho, Parentibus & Magistris pares referre gratias nemo possit. Quòd si verò nunc Scholæ Thomisticæ ex juramento addictus, & puro Sancti *Thomæ* doctrinæ lacte potatus, aliquas Theologorum Societatis Jesu opiniones probare minimè possim,

possim, ob id tamen ingrati animi labem nullus mihi inurere debet, maximè cùm apposité dicat insignis Poëta *Horatius*:

Diversum sentire duos de rebus eisdem,
Incolumi licuit semper amicitiâ.

Constantèr itaque, quandiù suppetent vires, doctrinam S. *Thomæ*, in cujus verba juravi, pro aris ac focis propugnabo, & ab ea ne latum quidem unguem desciscam; sed charitatem fraternam, quâ secundùm Deum nihil priùs & antiquiùs habere debemus, nunquàm, Divinâ opitulante gratiâ, lædam, quia, ut ait S. *Augustinus* cap. 9. libri 3. De Baptismo contra Donatistas: *Hujus fraternæ charitatis inimici, sivè apertè foris sint, sivè intùs esse videantur, Pseudochristiani sunt & Antichristi.*

D. Ultimam tandem attigimus Virorum Sæculi XVI. eruditorum Classem, in qua de peritis Jurisconsultis sermonem cùm sis habiturus, eos primùm recensere debes, qui in Gallia, deindè illos qui in Italia, postremò, alios, qui in Hispania, Germania, & in cæteris Nationibus celebre sibi nomen pepererunt.

M. Undecim è Gallia proferam illustres Jurisconsultos, qui perdoctis Operibus nomen suum Sæculo XVI. immortalitati consecrarunt, videlicèt *Petrum Rebuffum*, *Raymundum Rufum*, *Andream Tiraquellum*, *Joannem Quintinum*, *Joannem Stephanum Durantium*, *Barnabam Brissonium*, *Bertrandum Argentræum*, *Jacobum Cujacium*, *Nicolaum Boerium*, *Renatum Chioppinum*, & *Petrum Gregorium*,

gorium, quorum eximias dotes & eruditas lucubrationes hìc breviter referemus. In primis, *Petrus Rebuffus*, apud Montempessulanum in Occitania, Galliæ Provincia, natus, in Academiis Tolosana, Pictaviensi, Bituricensi & Parisiensi Jus & praxim Canonicam magna cum laude docuit, ac multa Opera in lucem emisit, quorum præcipua ad Beneficia Ecclesiastica pertinent, nimirùm *Praxis Beneficiorum*, quæ in tres partes divisa est, *Practica Cancellariæ Apostolicæ*, & *Additiones in Regulas Cancellariæ*, quibus addi debent Commentaria in *Concordata Francisci I. cum Leone X.* Tractatus *De Pacificis Possessoribus*: Tractatus *Congruæ Portionis Beneficiorum*: Tractatus *De Decimis, de Feudis &c.* ac Tractatus specialis *De Jure Nominationum Academicarum*. Mitto ejus Commentaria *in Constitutiones Regias*, & si quæ alia ad jus Civile & Gallicum magis quàm ad Pontificium referuntur. *Raymundus Rufus* Apologiam, seu defensionem adornavit pro Romano Pontifice, Cardinalibus, Episcopis, totoque Ordine sacro, contra *Carolum Molinæum*, Natione Gallum, & non vulgarem Sæculi XVI. Jurisconsultum, quem tamen in multis ab Ecclesia improbatum, & ad classem Hæreticorum primæ classis in Indice Romano ablegatum, consultius esse duxi hìc omninò prætermittere, eumque ex Illustrium Jurisconsultorum Catalogo expungere, in quo soli Catholici Scriptores locum habere merentur. *Andreas Tiraquellus*, Senior, Fontenaii in Pictonibus natus & in Curia Parisiensi Senator, præter alia Opera, scripsit Tractatum *De Privilegiis Piæ Causæ*. Eodem Sæculo XVI. *Joannes Quintinus*, Heduus, sive Augustodunensis in Galliis, &

ex

x Ordine Hospitalario S. *Joannis Hyerosolymitani* Religiosus Presbyter, inter Jurisperitos claruit Parisiis, ubi Ordinarius juris Professor fuit. Complura edidit Opera. Synodum Gangrensem Græcè & Latinè publicavit, necnon octoginta quinque Canones Apostolorum, cum vetustis Joannis Monachi Zonaræ Scholiis latinè versis. Librum quoque Tertulliani *De Præscriptionibus Hæreticorum*, eruditis Scholiis & Commentariis illustravit. Eadem ætate vixit *Joannes Stephanus Durantius*, Tolosæ in Galliis natus, & posteà ejusdem Civitatis Senatus Præses, quam dignitatem summâ integritate & æquitate, cum perfecta utriusque juris notitia conjunctis, præclarè gessit ab anno MDLXVIII. usque ad annum MDLXXIX. quo, obortâ Tolosæ immani seditione, *Durantius*, dum, pro ratione Officii, jus nomenque Regium tueri conatur, crudeliter sævientium manibus peremptus est. Edidit tres Libros *De Ritibus Ecclesiæ Catholicæ*: quod quidem Opus, firmandis Orthodoxorum partibus utilissimum, *Sixto V.* Summo Pontifici adeò acceptum fuit, ut illud Romæ excudi jusserit, & ejus authorem singulari benevolentiâ sit prosecutus. Fontenaii in Pictonibus natus *Barnabas Brissonius*, jussu *Henrici III.* Galliarum Regis Codicem Gallici juris composuit, Eruditum etiam Opus *De Verborum*, quæ ad jus pertinent, *significatione*, conscripsit. In Parlamento Britanniæ *Bertrandus Argentræus* Senator, præter suæ Gentis Historiam, Annotationes edidit in jus Aremoricorum Municipale. At peritos jam laudatos Galliæ Jurisperitos eruditione superavit *Jacobus Cujacius*, Tolosæ in Galliis humili genere natus, qui non Parentum,

nec

nec Magistratuum ope, sed ingenii propriis viribus & improbo labore, ad summam omnis litteraturæ peritiam pervenit, ac præclarum evasit jurisprudentiæ lumen. In Academiis Cadurcensi, Bituricensi, Valentina, Taurinensi, & Parisiensi, incredibili Auditorum concursu & applausu jurisprudentiam docuit per annos fermè quadraginta, indefesso labore continuas sex septemve horas singulis lectionibus meditandis ac digerendis impendere solitus. Ad Bononiensem Academiam, *Gregorius XIII.* Pontifex Maximus, *Cujacium*, paucis ante obitum annis, per litteras invitavit amplissimis conditionibus, sed ob ingravescentis ætatis incommoda perhonorificum illud sibi oblatum munus *Cujacius* obire minimè potuit. Nota sunt ejus Opera, quorum duo Volumina ab ipso Authore edita sunt; reliqua verò, collatis Auditorum Scriptis, qui ea ex ore dicentis exceperant, ad Tomos octo excreverunt, & in his extant *Recitationes ad Secundum, Tertium, Quartum Decretalium*, ad quas interpretandas, non nisi provectá jam ætate accessit, viam monstrans sequentibus, quâ studium Canonum tractare, atque excolere oporteret. Vitam *Jacobi Cujacii* scripsit *Papirius Massonus*, & in ea testatur, nullum Sæculo XVI. sive in Gallia, sive in Germania, aut Italia, aliisq; Regnis & Provinciis juris Interpretem fuisse, qui non deberi plurimùm *Cujacio* putaverit ad exponendi juris Romani solertiam. Addit etiam, *Cujacium* scripsisse atque edidisse plurima, quæ & stylo & gravitate rerum, *Africanum, & Papinianum* redolent. De *Nicolao Boerio*, erudito Galliæ Jurisconsulto, breviter dicam, eum Senatus Burdiga-

alensis Præsidem fuisse, ejusque Opera apud sprudentiæ peritos in maximo pretio esse. *Reus Choppinus*, patriâ Andegavus, inter Parisien- Advocatos doctrinâ & judicio excelluit. Præ- Libros *de Dominio Franciæ*, aliosque, quibus Gallicum exposuit, duos *De jure Sacro* Tracta- edidit, nimirùm *De Sacra Politia Forensi* Libros ;, *Henrico III.* dicatos, & *Monasticon*, seu De : Cænobitarum, Libros duos. Postremò, *Pe- Gregorius*, Tolosæ natus, ac vulgò à patria :us *Tolosanus*, publicè Jura interpretatus est in demiis Tolosana & Cadurcensi. Deinde, in haringicam Mussipontanam Universitatem, à *olo*, Lotharingiæ Duce, recens institutam, ac- s est, atque in ea utrumque Jus magna cum le professus. Circumferuntur duobus volumi- ıs comprehensa ejus Opera, ad Jus Pontificium tantia, quæ à peritis Jurisconsultis maximè ımendantur. Hi sunt celebriores Jurisconsulti, Sæculo XVI. in Gallia floruerunt.

D. Habuitne Italia Sæculo XVI. perindè os Jurisconsultos, ac Jurisprudentiæ peritos?

M. Habuit Italia Sæculo XVI. celeberrimos sconsultos, ex quibus novem dumtaxat, qui cæteris aliis in Jurisprudentiæ peritia excel- unt, impræsentiarum laudabo, videlicet *Hu- m Boncompagnum, Laurentium Campegium, Pe- n Paulum Parisium, Andream Alciatum, Au- num Berojum, Joannem Paulum Lancelottum, donem Pancirolum, Joannem Franciscum Sanna- um, & Prosperum Sanctacrucium*, à quibus nos breviter expedire necesse est. *Hugo Boncompa- s*, patriâ Bononiensis, Juris utriusque Doctor,

ac Professor, & posteà Summus Pontifex, dictu
Gregorius XIII. principem inter peritos Italiæ Sæ
culi XVI. Jurisconsultos locum jure optimo obti
nere debet, ejusque studiis, curis, auspiciis & au
ctoritati emendationem *Gratiani*, totiusque Ca
nonici Juris acceptam referre Ecclesia & Respu
blica Litteraria gloriantur. *Laurentius Campegius*
patriâ itidem Bononiensis, ac deindè S.R.E. Car
dinalis, Jus Cæsareum Patavii unà cum patre su
Joanne Campegio cum plausu maximo, & secund
omnium admurmuratione professus est. Parem
in Jurisprudentiæ studio, ac professione lauder
consecutus est *Petrus Paulus Parisius*, natione Ca
laber, patriâ Consentinus, qui, postquàm Pata
vii, ac Bononiæ Jus Pontificium docuisset, Roma
se contulit, ibique Auditoris Cameræ Apostolic
functus est officio; Dein, Mediolani Senator à C
rolo V. Imp. dictus, & Senis Præfectus, tùm p
triæ suæ Episcopus, ac tandem à *Paulo III.* Ponti
ce Maximo, Cardinalitiâ dignitate decoratus e
Præter Commentarium in Decretales Roman
rum Pontificum Epistolas, edidit *Consiliorum de*
Beneficiaria Volumina IV. & alia Canonica Oper
Andreas Alciatus, patriâ Mediolanensis, Jurispr
dentiam, barbaro dicendi genere anteà conspu
catam, humaniorum Litterarum, cùm Græcaru
tùm Latinarum lumine illustrare, atque ad ver
fontes revocatam, pristino nitori restituere cœ
pit, habitus inter Juris Interpretes doctissimu
& inter doctissimos Juris Consultissimus. Jus Ci
le docuit primùm Avarici Biturigum in Galli
deindè Ticini in Insubria, atque Commentari
scripsit in aliquot Juris Canonici Rubricas & C
pitu

ula. Optandum ſanè eſſet, ut Juriſconſulti, & , qui Romæ, vel in aliis præſertim Italiæ lo-, Cauſarum Patroni ſunt à Republica conſtitu- hunc purum *Andreæ Alciati* latinè ſcribendi odum imitarentur, ſuaſque in Foro Scriptiones odeſtâ quadam ac temperatâ verborum elegan- exornarent, quas tamen, ut plurimùm barba-, inquinato, ac planè culinario ſcribendi genere datas prodire in lucem ægrè ſemper tulerunt, etiamnùm jure optimo queruntur Viri eruditi, ibus patriæ & bonarum litterarum honos cura cordi eſt. Sed redeamus ad Illuſtres Italiæ Sæ-i XVI. Juriſconſultos. *Auguſtinus Berojus*, Bo-niæ Juris Canonici Profeſſor, emiſit in lucem ſilia, & *Commentarios in Decretales*. Ad Juris nonici ſtudium ut juvenibus viam faciliorem neret *Joannes Paulus Lancelottus*, patriâ Peru-is, *Inſtitutiones Juris Canonici*, Imperatoris *Ju-iani* exemplo, conſcripſit, eaſque hortatu *Pau- V.* ſuſceptas, *Pii IV.* auſpiciis, paulò ante Tri-tini Concilii exitum, in vulgus emiſit. Scripſit am idem *Lancelottus* de comparatione utriuſ- Juris, Pontificii ac Cæſarei, & de utriuſque erpretandi ratione; addidit quoque Indices pori juris Canonici. *Guido Pancirolus*, natio-talus, patriâ Rhegienſis, fuit doctiſſimus & gantiſſimus Juriſconſultus, nec ſolùm in jure ili, ſed etiam in omnibus bonis litteris, quas naniores vocamus, & in Romanis Antiquita-is optimè verſatus. Plures compoſuit Libros, er quos præcipui ſunt: Commentarius *in Noti-a Dignitatum utriuſque Imperii Orientalis & Oc-ntalis: Theſaurus variarum Lectionum in tres*

libros digestus: *Responsionum & Allegationum in jure* Tomus unicus: *De Origine & Auctoritate Jurisconsultorum, & de claris Legum Interpretibu* libri quatuor, & aliæ perdoctæ lucubrationes, qu eum penitioris omnis Antiquitatis peritissimum fuisse apertè demonstrant. *Joannes Franciscus Sannazarius*, patriâ Papiensis, Senator Mediolanensi Jus Civile, & Pontificium magnâ nominis cel britate docuit in Academiis Papiensi, seu Tic nensi, & Avenionensi, pluraque in Jus Civile Pontificium Scripta reliquit, quibus non pau Responsa adjecit. Edidit quoque librum *De pest* sicut testatur *Pancirolus*, mox à me laudatus l bro 2. *De claris Legum Interpretibus* cap. 15 pag. 334. Denique *Prosper Sanctacrucius*, patr Romanus, & S. R. E. Cardinalis, edidit *Decision Rotæ*, cujus duodecim Vir fuerat, & obiit sub nem Sæculi XVI. Plura de peritis Italiæ Jurisco sultis si scire desideres, legesis *Pancirolum* in libr *De claris Legum Interpretibus*, quos si hìc perseq vellem, nimis longum esset, & à brevitate, qua nobis præscripsimus, omninò alienum.

D. Percurramus, si placet, alios Jurisco sultos, qui in Hispania, Germania, & in cæter nationibus, utriusque Juris peritiâ Sæculo XV insignes fuerant, eorumque deductâ serie, fine Colloquio nostro, ne longiùs excurrat, tandem imponamus.

M. Hispaniam septem potissimùm Jurisc sulti doctissimi Sæculo XVI. illustrarunt, nimirù *Ludovicus Gomesius*, *Didacus Covaruvias*, *Antoni Covaruvias*, *Antonius Augustinus*, *Joannes Bern dus Dias*, *Franciscus Vargas*, & *Garcias Loaysa*. H

ri

n primus, ſeu *Ludovicus Gomeſius*, Oriolâ, Re-
Valentiæ Civitate, oriundus, in Academia Pa-
ina Jus profeſſus eſt. Deindè Romam profectus,
tæ Auditor, ac demùm Epiſcopus Sarnenſis
atus fuit, & in *Sextum Decretalium*, atque *in*
ulas Cancellariæ Commentarios adornavit. Alter,
Didacus Covaruvias Toleti natus, in Salmanti-
ıſi Academia Jus Pontificium interpretatus eſt,
ſteà, à *Philippo II.* Hiſpaniarum Rege ad Conci-
n Tridentinum miſſus, indèque reverſus, Ro-
iciæ primùm Civitatis, deindè Segobienſis,
nùm Conchenſis Epiſcopus fuit deſignatus. Mul-
ſcripſit Opera, quæ duos in Tomos diviſa, ad
Pontificium maxima ex parte referuntur, quæ-
, ob congruam methodum, ſtylum purum at-
perſpicuum, necnon ſingularem eruditionem,
ì ſunt reſperſa, in magno pretio à Viris eruditis
entur. Hic *Didacus Covaruvias* fratrem ger-
num habuit *Antonium Covaruviam*, Toleti pa-
èr natum, & à *Philippo II.* Catholico Rege miſ-
n ad Concilium Tridentinum, ubi ex inſigni
iuſque Juris peritiâ maguam ſibi laudem pepe-
, ſcripſitque librum *De jure Luſitanici Regni*, ei-
n *Philippo II.* Hiſpaniarum Regi dicatum. *An-*
ius Auguſtinus, Cæſarauguſtæ, è nobili atque
ellentiorum Virorum fœcundâ familiâ ortus,
oluto juridici ſtudii curriculo, Romam venit,
que à *Paulo III.* Sacri Palatii Apoſtolici Audi-
factus eſt. Paulò poſt, à *Julio III.* Ponti-
Maximo, in Angliam miſſus fuit ad *Philip-*
n II. qui *Mariam*, Angliæ Reginam, uxorem
xerat, ſed *Mariæ* Reginæ morte mutatis rebus,
lominante in Anglia Hæreſi, Romam reverſus

est *Antonius Augustinus*, & Allifanus Episcopu
dictus à *Paulo IV.* mox ad Episcopatum Ilerdenser
à *Pio IV.* translatus, ad Synodum Tridentinam ac
cessit, ubi id imprimis egit, ut soluta Disciplin
ad pristinum decus revocaretur. Indè in Hispa
niam reversus, Ilerdensem Ecclesiam annis trede
cim cum eximia pietate, & præsertìm effusissim
in pauperes liberalitate rexit. Tandèm ad Ar
chiepiscopatum Tarraconensem à *Gregorio XII.*
Pontifice Maximo provectus, obiit septuagenari
major, anno MDLXXXVI. Præter multa Opera, qui
bus humaniora studia, & jus Civile illustravit *An*
tonius Augustinus, eximiis etiam lucubrationibu
Jus Canonicum & res sacras exornavit. Extar
ejus generis *Antiquæ quatuor Collectiones Decret*
lium, & *Canones Pœnitentiales*, utrumque Opu
cum eruditis ipsius Notis: *De Emendatione Grati*
ni libri duo, quos, occasione adornatæ mandat
Gregorii XIII. novæ *Decreti Gratiani* Editionis, lu
cubravit. Edidit etiam *Constitutiones Provinciale*
Tarraconenses & *Epitomen juris Pontificii*. Plura d
hoc celeberrimo Jurisconsulto legesis in Oratio
ne Funebri, quâ ipsum mortuum laudavit *An*
dreas Scottus Societatis Jesu, quæque ad calcem
librorum *Antonii Augustini De Emendatione Gra*
tiani, Baluzianæ Editionis, inserta est. Ioannes *Ber*
nardus Dias, Calaguritanus Episcopus, & *Carolo V*
Imperatori à Consiliis, scripsit *Practicam Crimi*
nalem Canonicam, & *Regulas juris cum ampliationi*
bus & restrictionibus. Regnante in Hispania *Philip*
po II. floruit *Franciscus Vargas*, peritus Juriscon
sultus, qui ab eodem Rege ad *Pium IV.* Pontifi
cem Maximum Legatus missus est, & librum *De*
Episc

iscoporum jurisdictione, & Romani Pontificis Au- ritate Romæ publici juris fecit anno MDLVI. De- que, *Garcias Loaysa*, Complutensis Academiæ octor, Toletanus Canonicus, & Archidiaconus, posteà Archiepiscopus Toletanus, Concilia ispaniæ unum in Corpus collegit, Notisque do- issimis illustrata luce publicâ donavit. His cla- ssimis Hispaniæ Sæculi XVI. Jurisconsultis me- tò addendus est *Martinus de Azpicuelta*, Cano- cus Regularis Ordinis S. *Augustini*, vulgò dictus *octor Navarrus*, eò quòd in Regno Navarræ in cem editus esset, quem tamen consultò hìc præ- rmitto, quia illum in undecima Virorum Sæcu- XVI. eruditorum Classe inter eximios Scripto- s Canonicos Regulares Ordinis S. *Augustini* m recensui, nec plura de illo hìc adjicere ani- ius est, ne ventosâ loquacitate, tibi fastidium igeram, cujus patientiâ me nimiùm adhùc indi- ere sentio. Non possum attamen, antequàm fi- em Colloquio nostro imponam, quin, paucis ltem verbis, indicem quosdam alios celebriores risconsultos, qui Sæculo XVI. in Germania & aliis nationibus de Jure tàm Canonico, quàm ivili optimè meriti sunt. *Sebastianus Brant*, Ar- entorati in Germania natus, multa scripsit tum etro, tum prosâ, sed præsertim *Breves utrius- ue Juris Titulorum Expositiones*. Alter Juriscon- ltus Germanus *Daniel Venatorius* scripsit *totius ris Canonici methodicam dilucidationem*, quinque bris distinctam, sub Titulis Decretalium anti- uarum, quam *Danieli* Archiepiscopo Electori Moguntino, ac Prælatis & Canonicis Capitulari- us ejusdem Ecclesiæ nuncupavit anno MDLXXIX.

Boetius Epo, Frisius, Lutetiæ, Lovanii, & Duaci Jurisprudentiam summâ cum laude docuit, & scripsit *Ecclesiasticarum Antiquitatum Sintagmata Heroicas & Ecclesiasticas Quæstiones*, aliaque Opera. In Westphalia Romani Græcique Juris consultissimus, & rerum Turcicarum apprimè peritus fuit *Joannes Leunclavius*, cujus eruditio ex Scriptoribus, quos transtulit, facilè æstimari potest. Latinè quippè vertit Scriptores Græcos *Xenophontem*, *Nazianzenum*, *Constantinum Manassem*, *Michaelem Glycam*, & alios. Synopsin quoque 60. librorum Βασιλικῶν, idest, universi Juris Romani, cum Annotationibus evulgavit. *Annales* etiam *Sultanorum Othomanidarum* ex lingua Turcica latinè reddidit, & *Historiam Musulmannicam* è monumentis ipsorum Turcarum excerptam concinnavit. Denique, ut cæteros mittam celebres Sæculi XVI. Jurisconsultos, *Franciscus Balduinus*, natione Belga, patriâ Atrebatensis, Jurisconsultorum hujus Sæculi fuit facilè Princeps. Avarici Biturigum, Lutetiæ Parisiorum, & in pluribus Germaniæ Academiis Jurisprudentiam incredibili cum omnium applausu professus est. Multa extant ab ipso conscripta Volumina, in quibus maximè operam dedit, ut Jurisprudentiam cum Historia & humanioribus litteris conjungeret, exemploque probavit, quod in ore frequenter habebat: *Historiam cum Iurisprudentia conjungi oportere*. Hæc præsertim *Francisci Balduini* Opera in maximo pretio habentur apud Viros eruditos: *Leges & Edicta Veterum Imperatorum De Christianis*: *Historia Carthaginensis Collationis*: *Delibatio Africanæ Historiæ Ecclesiasticæ*, sive Opta-
ti

Milevitani de Schismate Donatistarum libri se-
:m : *Victoris Uticensis de Wandalica persecutione*
ri tres, cum Prolegomenis & Annotationibus
sdem Balduini : *Prolegomena in Minutii Felicis*
tavium : & Liber, quem de Catholica Religione
versùs Hæreticos *Joannem Calvinum*, *& Theo-*
rum Bezam edidit. Hæc, inquam, Opera, in
ibus *Franciscus Balduinus* palàm fecit, quantùm
Jurisprudentia, in sacra Antiquitate, & Histo-
ı Ecclesiastica versatus esset, omnium Virorum
uditorum judicio maximè probantur. Obiit
anciscus Balduinus Lutetię nono Kal.Novemb.an-
MDLXXIII.ætatis LIII. Sed de illustribus Sæc.XVI.
ris, eorumque Operibus, hæc pro tuo & aliorum
ronum captu dicta sufficiant. Neque enim do-
s scribere, nec difficili arduarum Quæstionum,
æ à Viris eruditis, & Critices Disciplinæ peri-
; ventilantur, examine, gloriam in nostris Col-
quiis aucupari animus est, sed tuo dumtaxàt, &
:orum juniorum profectui consulere, atque non-
ım gnaris sacrorum studiorum, & Ecclesiasticæ
istoriæ viam aperire, aut lævigare decrevi; eos
ıitari contentus, qui ut Viatoribus, quibus per
.sta sylvarum agendum iter est, locorum opacum
ɔrrorem, excisis densiorum arborum ramis, in
ertam vertunt lucem, vel sublatis senticetis ac
ımplanatis salebris, pervia ex inviis faciunt, at-
ıe ad trivia addunt quædam signa, seu indicia,
ıæ Viatoribus, quò quisque trames ducat, quasi
gito præmonstrant. Sic ipse in nostris Collo-
ıiis, ut tibi, aliisque junioribus viam ad am-
issimum Historiæ Ecclesiasticæ studium facilio-
ım sternere possim, brevitèr quidem, sed diluci-
dę,

dè, distinctè, ac ordinatè disponere atque digere-re studeo omnia, quorum cognitio ad assequen-dam Historiæ Ecclesiasticæ notitiam necessaria esse possunt. Hunc finem, quem mihi ab initio præstitui, si semel consecutus fuero, abundè mihi satisfactum erit.

D. Perplacet mihi hæc, quam hactenùs observasti in describenda & illustranda Historiâ Ecclesiasticâ, facilis & expedita Methodus, per quam præcipua Historiæ Ecclesiasticæ Monumenta, quæ magno & cæco, ut ita dicam, labore in volutandis immensis penè Voluminibus sæpenumerò frustrà quæruntur, nec nisi per diuturni temporis jacturam sigillatim percipi solent, ea ex sexcentis diversi generis Authoribus sedulò conquisita, collecta, & ordine digesta, tam solidâ brevitate cum claritate conjunctâ in nostris Colloquiis refers, & ob oculos ponis, ut paucos intra menses facili negotio perdisci & in promptu haberi possint. Certè hanc methodum studiosæ juventuti utilissimam esse, ego experiens quotidiè probo. Sed præsenti Colloquio nostro finem imponamus, & aliud proximum, in quo de Doctrina Fidei, de Disciplinâ tàm Ecclesiasticâ, quàm Monasticâ, necnon de Morali doctrinâ Sæculi XVI. dicturi sumus, ad sequentem, si placet, hebdomadam, propter calores æstivos, procrastinemus, quò vires nostras brevi interposito otio, reficiamus.

COL

COLLOQUIUM SEXTUM,

De Doctrina Fidei, de Disciplinà tàm Ecclesiasticà, quàm Monasticà, necnon de Ethices Christianæ Doctrinà Sæculi decimi sexti.

MAGISTER. DOctrinam Ecclesiæ Catholicæ Sæculo XVI. multis in Fidei Capitibus ab Hæreticis Lutheranis, Calvinistis, aliisque exitiosis Religionis pestibus impetitam fuisse jam ostendimus in Colloquio tertio, remque profectò immensi laboris in præsentia aggrederer, si ejusdem doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ adversùs enatas eo Sæculo hæreses defensionem suscipere vellem, cùm, teste Doctissimo *Bellarmino* libro 4. *De Ecclesia* cap. 9. *Protestantium*, seu Hæreticorum Sæculi XVI. pestifera Doctrina conspiret cum viginti antiquis hæresibus, quas jam sepultas & omninò extinctas sacrilegâ temeritate ex orco revocarunt. Missâ itaque hac Controversiarum multitudine, quæ singulari conscribendo Operi planè sufficeret, Author tibi sum, ut eadem arma in recentiorum Sectarum errores intorqueas, quibus in nostris superiorum Sæculorum Colloquiis antiquas Hæreses debellavimus ac profligavimus.

D. Probè quidem intelligo, non expedire, ut hìc Polemicorum more Controversias adversùs singu-

ſingulos Hæreticorum Sæculi XVI. errores inſtituas, id enim non patitur Colloquiorum noſtrorum brevitas; nihiloſeciùs ad confirmandam Catholicam doctrinam, quam à Chriſto & ab Apoſtolis profectam, atque inviolabili temporum ſerie ad nos uſque perductam, conſtanter adhùc retinet Eccleſia Romana: maximam à me inibis gratiam, ſi perſpicua & peremptoria velis adducere argumenta, quibus generatim evincas, Authores Hæreſum Sæculi XVI. fuiſſe impoſtores, eorum Sectas eſſe Satanæ Synagogas, ac ſolam Eccleſiam Romanam eſſe veram Sponſam Chriſti, quæ ſicut lilium inter ſpinas refulget, & extra quam nemini ad ſalutem æternam aditus patere poteſt.

M. Authores Hæreſum Sæculi XVI. fuiſſe impoſtores, multis, iiſque evidentibus argumentis demonſtrari poteſt, quorum primum petitur ex eorum doctrinâ, quæ, tota quanta eſt, ex antiquis conflatur Hæreſibus, quæ antiquitùs ab Eccleſia Catholica fuerunt proſcriptę. Pauca ad hujuſce veritatis confirmationem percurram peſtiferæ ipſorum doctrinæ capita (plura enim referre non permittit Colloquiorum noſtrorum brevitas) ut ex his diſcas, quàm execranda & abominanda ſit eorum doctrina ex tam fæculentis lacunis & gurgitibus hauſta. In primis, antiqua Hereſis eſt, ab Eccleſia Catholicâ damnata, quòd Deus ſit auctor peccati. Hanc tamen Hæreſim renovarunt Sectarii Sæculi XVI. *Lutherus* quippè in Aſſertionibus, Articulo XXXVI. ait: *Mala opera Deus in impiis operatur*. Clarius *Philippus Melancthon* in cap. 8. Epiſtolæ ad Romanos: *Non eſt*, inquit, *cùr frigidum gloſſema recipiamus, Deum mala permit-*

ttere, non etiam facere. Clariſſimè *Calvinus* lib. 1. *ſtitutionum* cap. XVIII. *Dicitur*, ait, *idem ſatan cæcare infidelium mentes: Sed undè hoc, niſi quòd Deo ipſo manat efficacia erroris, ut mendaciis cre-nt*. Sic per ſummam impietatem Sectarii Sæcu- XVI. immitem, crudelem, *Buſiride* & *Mezentio* quiorem Deum faciunt, ſceleriſque authorem, ii immani quâdam vires ſuas oſtentandi libidine fortunatos homines ęternispęnis ultrò devoveat: aſi talium ſit Deo animus deliciarum egens, t pars ſit illius felicitatis infelices facere, eoſque npiternis ſuppliciis cruciare. Antiqua Hæreſis t, olim in Manichæis ab Eccleſia Catholica jure-erito proſcripta, quòd nullum ſit, ac planè extin-um liberum hominis arbitrium. Hanc tamen m pridèm conſepultam Hæreſim poſtliminiò vocarunt Sectarii Sæculi XVI. *Lutherus* ſiqui-em loco mox à me laudato diſertè docet, *libe-m arbitrium eſſe figmentum in rebus, eſſe titulum e re, & omnia ex neceſſitate abſoluta evenire*. em ait: *Non eſt dubium, Satana Magiſtro, in Ec-eſiam veniſſe hoc nomen liberum arbitrium*. Hinc eleſtus ille Hæreſiarcha librum edidit, cui titu-m indidit: *De Servo Arbitrio*. Idem poſt *Luthe-m* affirmant *Melanchtonus* loco jam citato, & *alvinus* libro 2. *Inſtitutionum* cap. 3. parag. 5. ubi æc habet: *Quod libertate abdicatam voluntatem, co neceſſitate in malum trahi vel duci, mirum eſt, cui videatur aſpera locutio*. Antiqua Hæreſis eſt amnata ab Eccleſia Romana, quòd ſola Fides in Chriſtum mediatorem abſque bonis operibus ad uſtificationem & ſalutem ſufficiat, Hanc Hære-im profitentur Sectarii Sæculi XVI. *Calvinus*, *Lu-the-*

therus, & alii, asserentes, hanc Fidem justifican tem nullo, quantumvis gravissimo, peccato amit ti posse, excepto solo apostasiæ à Fide peccato per quod tantùm hanc Fidem justificantem deper di contendunt. Ex quo capitali horumce Hæreti corum errore sequitur planè, ut sæpiùs observa vimus, totius Moralis Christianæ exterminium Damnarunt Patres Concilii Nicęni impiam Hęre sim *Arii* negantis, Christum esse Deum & con substantialem æterno Patri. Hanc post hominun memoriam teterrimam Hęresim Sæculo XVI. de nuò suscitarunt sacrilegi Sectarii *Lælius*, *& Fau stus Socini*. Verbo dicam, Antiqui Hęretici docue runt, præcepta Dei esse impossibilia, Ecclesian non esse visibilem, nec indefectibilem, Episcopo non esse simplicibus Presbyteris superiores, San ctos non esse invocandos, nullumque eorum Re liquiis & Imaginibus cultum deferendum; nega runt realem Corporis & Sanguinis Christi in Eu charistia præsentiam, Primatum Romani Pontifi cis, necessitatem Baptismi ad salutęm, preces pro defunctis fundendi consuetudinem, & implend vota obligationem, aliosque ejusmodi errores pro fuderunt, quos omnes Sectarii Sęculi XVI. reco xerunt, instaurarunt, eisque complures non minùs infestos addiderunt. Undè facilè colligere potes, Sectarios Sæculi XVI. impostores fuisse; cùm eorum doctrina nihil aliud sit, quàm sentina & colluvies anteriorum Hæresum, atque à vera & antiquâ, Sãctorum Patrum & Conciliorum doctri nâ omninò abhorreat. Adeò verum est, quod *Vin centius Lirinensis* cap. 43. *Commonitorii adversùs Hæreses* scribit, solenne esse Hęreticis, *ut semper*

pro-

rofanis molitionibus gaudeant, Antiquitatis ſcita ſtidiant, & per oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, Fide naufragent. *Contra verò Catholicorum hoc proprium, depoſita Sanctorum Patrum, & commiſſa ſervare, damnare profanas novitates, & ſicut dixit Apoſtolus: ſi quis annunciaverit, præterquàm quod acceptum eſt, anathema ſit.*

Sed quò clariùs tibi conſtet, Sectarios Sæculi XVI. fuiſſe impoſtores, animum tantiſpèr adverte ad inſolentem & inuſitatum planè modum, quo virulentam ſuam doctrinam, abſque ulla prorsùs acceptâ miſſione, diſſeminarunt, ſuaſque Sectas propagarunt. Nec enim prætexere poterant illi Sectarii, ſe ab Eccleſia Romana miſſos, ordinatos, & vocatos fuiſſe ad regimen animarum; id, inquam, prætexere non poterant Sæculi XVI. Sectarii, tùm quia *Lutherus* non erat Epiſcopus, nec illius Eccleſiæ Paſtor; *Calvinus* verò jactitat, manus ſuas non fuiſſe pollutas fætido oleo, quo manus Sacerdotum in Eccleſia Romana inungi ſolent: tùm quia ſi Eccleſia Romana Sectarios Sæculi XVI. miſiſſet, ordinaſſet, & ad regimen animarum vocaſſet, ergò tùm temporis vera erat & Apoſtolica Eccleſia, ergò illi Sectarii fuerunt rei manifeſti ſchismatis, utpotè qui à vera & Apoſtolica Eccleſia ſe ſeparaverint: tùm quia denique *Lutherus*, & *Calvinus* pertendunt, Eccleſiam Romanam totalitèr Sæculo XVI. à Chriſto defeciſſe, ac ſubindè omni juriſdictione & authoritate mittendi & ordinandi Paſtores caruiſſe. Non igitur Sæculi XVI. Sectarii ſuam ab Eccleſia Romana miſſionem acceperunt. Undè ergò miſſionem ſuam habuerunt? Dicent, ſat ſcio, hujus temporis hæretici, primos

illos

illos Sectarum conditores à Deo extraordinariè missos ac suscitatos esse, ut labenti Ecclesiæ succurrerent, & somnolentos Pastores, quemadmodùm olim anseres, Gallis in Capitolium irruētibus sopitos custodes, clamoribus excitarent. At extraordinariam illam missionem, quam obtendunt hæretici nostri temporis, omninò commentitiam esse luculentis argumentis facilè demonstrari potest. Primò, quia Prophetæ, & aliqui Sancti quos Deus ad suum reparandum cultum extraordinariè in veteri lege aliquandò suscitavit, Religionem judaïcam non immutarunt, Sacerdotum Successionem non præsciderunt, Pastores novi ordinis non præfecerunt, sed in vitia dumtaxàt exarsit eorum zelus, peccantes increpuerunt, verbo Dei terruerunt. At *Lutherus*, *Calvinus*, aliique pseudo-reformatores Ecclesiæ, Pastorum successionem ab Apostolis ad suum usq; schisma decurrentem interruperunt, novam & à Sæculis inauditam Sacerdotum originem propriâ auctoritate instituerunt, Altaria manu armatâ & instructo exercitu suffoderunt, templa succenderunt, quæ in eis erant sacratiora, proculcarunt, omnibus Sacerdotibus bellum indixerunt, quos potuêre, crudelitèr enecarunt, & qui effugêre manus eorum, in illos anathema pronuntiarunt. Quò fit, ut meritò ab illis, si superis placet, Ecclesiæ Reformatoribus possimus cum *Tertulliano* lib. de Præscript. cap. 37. percontari: *Qui estis, quandò & undè venistis?* vel illos his verbis S. *Augustini contra partem Donati* provocare: *Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, & in Ordine illo Patrum quis cui successit, videte. Ipsa est petra, quam non vincunt superbæ Infero-*

orum portæ. Secundò, hi, quos Deus identidèm corrigendos pravos mores, & tollendos abus suscitavit, suam extraordinariam missionem obarunt vitæ sanctimoniâ, & evidentiâ miraculorum, quæ eis populorum fidem conciliabant. *Lutherus*, *Calvinus*, aliique huius furfuris Serum Sæculi XVI. Antesignani, fuerunt homines daces, sibi placentes, ventri & libidini dediti, conviviis suis luxuriantes, pœnitentiæ osores, onastici Instituti desertores; petulantes, & inentissimæ superbiæ supra omnes mortales sese collentes, ut videre est in eorum Scriptis, quæ moniis sunt plena, & atrocissimis scatent coniis, quibus homines etiam spectatissimos, & dignitate constitutos continuò onerant, domiionem spernunt, & Maiestatem Divinam blaemant. Quì autem credibile est, hujusmodi nines superbos, impudicos, contumeliosos & sphemos ad reformandam Ecclesiam à Deo exordinariè fuisse missos? Nec magis suam exordinariam missionem evidentiâ miraculorum barunt isti novarum Sectarum Coriphæi, cùm tum sit, eos nullum unquàm ad fidem doctrinæ adstruendam miraculum patrasse, sicut testaipsemet *Desiderius Erasmus* in sua contra *Luthe- De Libero Arbitrio Collatione*, quæ extat ad em Tomi IX. ejus Operum Editionis postremæ duni Batavorum, ubi hæc habet singulari obatione digna: *Non credebatur Apostolis, nisi acula fidem adstruxissent doctrinæ: nunc quilibet postulat credi, quòd affirmet se habere Spiritum ngelicum. Apostoli, quoniam excutiebant viperas, bant ægrotos, excitabant mortuos, impositâ ma-*

nu dabant donum Linguarum : ita demùm creditu est , & vix creditum est illis paradoxa docentibu Nunc cùm juxta communem opinionem adferant p nè παραδοξότερα , nullus illorum adhuc extitit , q vel equum claudum sanare potuerit . Aque utina quidam absque miraculis præstarent sinceritatem simplicitatem morum Apostolicorum , qui nobis ta diusculis essent miraculorum vice . Nobis veteru orthodoxorum interpretationem adferentibus , stat occinunt , homines erant . Rogantibus , quonam arg mento sciri possit, quæ sit vera interpretatio Scriptu Sacræ , cùm utrinque sint homines ? respondent , dicio Spiritus . Si roges , cur illis (seu veterib Orthodoxis Scripturæ Sacræ Interpretibus)*quor aliquot etiam miraculis editis inclaruère mundo , fuerit spiritus potiùs quàm ipsis ? sic respondent , qu mille trecentis annis nullum fuerit Evangelium i mundo . Si requiras ab illis Vitam Spiritu digna respondent , se Fide justos esse , non operibus . Si quiras miracula ? dicunt , jam olim cessasse , nec o esse jam in tanta luce Scripturarum &c.* Fictitia i que est hæc extraordinaria missio , quam hæret nostri temporis primis suarum Sectarum Condi ribus asserere ac vindicare frustrà moliuntur,qu tamen cùm nemini hactenùs persuadere potueri eò tandem devenerunt , ut dicant, primos suar Sectarum Architectos suam missionem & Pasto lem auctoritatem à Principibus & Magistratib accepisse . Quâ in re deploratæ suæ Causæ mani stum produnt argumentum. Nullibi quippè legi in Scriptura Sacra , quam tamen Hæretici unic Fidei nostræ regulam esse clamitant, nullibi , quam , in Scriptura Sacra legitur , jus ordina

& m

nittendi Pastores, eosque populo præficiendi npetere ullo modo Principibus Laïcis aut Magi-ıtibus, sed potiùs Scriptura Sacra ejusmodi Or-ationes à Laïcis factas omninò reprobat. Chri-s Dominus, ut ait Apostolus *Paulus* Epistolæ Hebræos cap. v. *non seipsum clarificavit ut Pon-x fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus u*. Idem Apostolus *Titum* Episcopum Cretæ re-ıit, ut Presbyteros per Civitates constitueret, *Timotheum* à se Episcopum ordinatum misit ıesum, præscribens ritum & formam conse-ndi Episcopos, adeò ut nullus in illis partibus uerit esse Episcopus aut Presbyter, nisi acceptâ *ito*,vel *Timotheo* manuũ impositione. Hunc mo-ı ordinandi Episcopos & Sacerdotes constantèr ıit hactenùs Ecclesia, & quamvis aliquandò scopi, vel alii Ecclesiæ Ministri à plebe fuerint ulati,sive etiam electi, nunquàm tamen à plebe linati & missi fuerunt,sed dumtaxàt ab illis,qui, liante successione, Ordinationem & Missionem Apostolis acceperant. Cùm igitur Sectarii ıli XVI.nec ordinariam missionem ab Ecclesia perint, nec à Deo extraordinariè missi fue-, nec tandem à Principibus Laïcis, seu Magi-ibus,Missionem,Ordinationem ac Pastoralem nas regendi auctoritatem accipere haùd po-int, planum, ac expeditum est, illos fuisse im-ores, fures ac latrones, qui non intrarunt per ım in ovile, planè similes his falsis Prophetis, Deus apud *Hieremiam* cap. xiv. vers. 14. in-at his verbis: *Et dixit Dominus ad me: Falsò ›hetæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos, on præcepi eis, neque locutus sum ad eos: Visio-*

 nem

nem mendacem, & divinationem, & fraudulentia
& seductionem cordis sui prophetant vobis &c.
his impostoribus originem habent omnes Sec
hæreticorum hujus temporis, quibus jure meri
dicere possum: *Attendite ad petram undè ex*
estis, & ad Cavernam laci de qua præcisi estis: L
therum, Calvinum, Socinum, aliosque Hæresi
chas Sæculi decimi sexti Duces sequimini, qu
sola ambitio, libido & crapula fecerunt Apostat
qui doctrinam à sexdecim Sæculis planè inau
tam, & toti mundo ignotam, armantes cives
patriam, subditos in Principem, filios in pare
tes, Christianos in Ecclesiam Christi, prædic
runt, nec alia signa sui Apostolatus exhibuerun
nisi illa, quibus Alcoranum promulgavit scelest
simus *Mahumetes*, nimirùm occisorum homin
stragem, sanguinis ubique inundantis effusione
Templorum profanationem, sacrarum Reliqu
rum combustionem, mactationem Sacerdotu
constuprationem Virginum, Monasteriorum p
dam, & alia id genus summæ crudelitatis port
ta. Hos, inquam, Apostatas, Ecclesiam ima
nariam fingentes & fabricantes sine fundament
hos Doctores à se natos, hos Pastores sine miss
ne, hos Prophetas sine miraculis, erigentes te
pla sine altaribus, Religionem sine Sacrifici
Fidem sine operibus, toti retrò Antiquitati & u
versæ Ecclesiæ prætulistis, vosque à totius Or
unitate nefario Schismatis sacrilegio divisist
Redite prævaricatores ad cor, agnoscite, intus
cente veritate, quàm fallaci fulgore cæcos il
Duces impostores sequendo in hæc præcipitia
lapsi estis, ac tandem aliquandò, depulsâ er
ri

ım vestrorum caligine, aperite oculos, evigi-te ad salutem, amate pacem, redite ad uni-tem.

D. Ipso sole meridiano coruscante clariùs ercipio, primos recentium Sectarum Auctores isse impostores, eosque seditiosis suis libris ac ædicationibus non inspirasse illam sapientiam, æ desursùm est, pudicam, pacificam, mode-ım; sed eam, quæ ex zelo amaro proficiscitur, rrenam, animalem, diabolicam, ut habetur in oistola Catholica S. *Jacobi* cap. 3. Verùm, ulte-ıs pergamus, si placet, & ostende, recentes as *Lutheri*, *Calvini*, aliorumque Hæresiarcharum culi XVI. Sectas esse Synagogas Satanæ, solam-e Ecclesiam Romanam esse veram Sponsam Chri-, à qua qui extorres sunt, salutem æternam erare non possunt.

M. Ecclesia Romana non solùm Doctrinam oostolicam, seu quam docuerunt Apostoli, fir-tèr hùc usque illibatam retinuit, sed etiam, ediante successione non interruptâ ab Apostolis scendente, habet etiamnùm veros ac legitimos stores, qui ab illis ordinati ac missi fuerunt. ò fit, ut Ecclesia Romana verè dici debeat *Apo-ica*, ad discrimen Sectarum Hæreticorum, in bus, ut mox commonstravimus, interrupta, nò penitùs præcisa est legitimorum Pastorum cessio, eorumque loco præfecti alii, qui à veris cl. Pastoribus nec missi nec ordinati, prædicandi cium, & regimen animarum sacrilegâ temeri-e usurparunt. Novatores, ut declinent vim us argumenti, quod ipsorum jugulum petit, que Schismaticos, ac proindè illorum Sectas

Satanæ Synagogas esse apertissimè demonstrat, in omne latus sese vertunt, nec inveniunt, ubi firmum pedem figere possint, quia perpetuam suorum Pastorum ac Doctorum sibi à temporibus Apostolorum succedentium seriem nullatenùs ostendere queunt. Omni itaque ratione destituti hæretici nostri temporis, Ecclesiam Romanam calumniantur, à qua dictitant, doctrinam ab Apostolis traditam fuisse immutatam atque adulteratam. Sed libenter scire velim ab illis pseudo reformatis, quonam imperante, quo sedente Pontifice, quâ arte, cujus industriâ, quâ viâ, quâ potentiâ facta fuerit hæc in Romana Ecclesia doctrinæ Apostolicæ immutatio? Quæ Orthodoxorum Episcoporum Concilia hanc doctrinæ Apostolicæ immutationem damnaverint atque proscripserint? Nec enim, ut sæpiùs diximus in nostris præcedentibus Colloquiis, credibile est, Orbem sub Cœlo totum, veluti profundo lethargo laborantem obmutuisse, dùm Caput Orbis Roma nova Dogmata cuderet, maximè cùm ex Historia Ecclesiæ compertum sit, variis Hæresibus, quæ in Ecclesia emerserunt, sese statim Catholicos opposuisse, eosque à defensione Fidei Majorum nec minis, nec blandimentis, nec vitâ, nec morte deterreri unquàm potuisse. Quâ fronte ergò Sectarii asserere audent, Ecclesiam Romanam, ante *Lutheri*, *Calvini* aliorumque Sæculi decimi sexti Hæresiarcharum adventum, Doctrinam ab Apostolis traditam, cunctis oscitantibus & dormitantibus, immò consentientibus & applaudentibus, immutasse atque corrupisse? Sed, quod satis festivum ac lepidum est, sibi in hoc putido mendacio non constant ipsi

me

t Hæretici, qui passim in suis Scriptis fatentur, ctrinam Ecclesiæ Romanæ, quam aggrediun-, ex Veterum Patrum fontibus derivari; idque rtè Centuriatores Magdeburgenses profiten-, qui propterea singulis quibusque Centuriis osdam in Sanctis Patribus nævos admittunt, a nimirùm Ecclesiæ Romanæ controversis gmatibus palàm suffragantur. Sic mentitur quitas sibi, & dispellitur hæc calumnia, quam retici, filii iniquitatis, inurunt Ecclesiæ Romanę, e, velint nolint, est asylus fidei, portus salu-, errorum dignoscendorum Lydius lapis, ju-andorum ac proscribendorum indefectibilis gistra, quæque, ut verbis utar *Vincentii Liri-sis* in suo Commonitorio adversùs Hæreses ca-e trigesimo secundo: *Sedula, & cauta Deposito-i apud se custos, nihil in iis unquàm permutat, il minuit, nihil addit, non amputat necessaria, apponit superflua*. Prætèr istud argumentum itum ex perenni Pastorum successione, quæ in a Ecclesia Romana adhuc conservatur, aliud, ad bandum recentiores Hæreticorum Sectas esse anæ Synagogas, & Ecclesiam Romanam esse am Christi Sponsam, non minus efficax sup-it argumentum, quo omni luce evidentiùs endunt Polemici nostri Scriptores, solam Ec-siam Romanam esse unam, Sanctam & Catholi-n, seu toto Orbe diffusam, eamque his tribus tis, quæ soli veræ Christi Ecclesiæ convenire sunt, à spuriis & illegitimis Hæreticorum Con-ticulis facilè discerni posse. Et primò quidem, a Ecclesia Romana est una ratione Doctrinæ, ia omnes Catholici in eamdem doctrinam, seu

eadem Dogmata Fidei conſpirant, ejuſque inde-
cienti judicio, velut ſacræ anchoræ, indivulsè a-
hærent, juxtà illud *Matthæi* cap. 18. *Dic Eccleſia*
Si quis autem Eccleſiam non audierit, ſit ſibi ſic
Ethnicus & Publicanus. Eſt etiam ſola Eccleſia
Romana una, ratione regiminis ſub uno ſuprem
Paſtore, Romano videlicet Pontifice, qui eſt C
put ejus Viſibile, & ſub aliis Paſtoribus, qui Sun
mo Pontifici ſubordinantur, quique omnes, tà
ille, quàm illi, continuatâ ſucceſſione ab Apoſtoli
ordinati ſunt. At recentioribus Lutheranorum
Calviniſtarum, Anglicanorum, aliorumque H
reticorum Sectis deeſt unitas doctrinæ, varia
quippè circà Fidei Dogmata; Eccleſiam ut inf
libilem, & ſupremum Controverſiarum judice
non agnoſcunt, ſed ſolùm interiorem neſcio qua
Spiritus Sancti aſſiſtentiam, ſeu revelationem, p
quam, ut ajunt, privatus quiſque apud ipſo
etiam mulierculæ, percipiunt verum ac germanu
Scripturæ Sacræ ſenſum, & conſtituuntur judic
Controverſiarum, quæ circà Fidem oriri poſſun
ita ut Paſtorum definitionibus adhærere minin
debeant, niſi id ipſum, quod illis credendum pr
ponunt, ſibi à Spiritu interno immediatè fuerit r
velatum. Eo autem ſemel admiſſo illo Spirit
interno, qui reverà eſt Spiritus vertiginis, qu
pax, quæ Societas, quæ in doctrina Fidei unita
apud Hæreticos eſſe unquàm poterit? Annon L
theranus, Calvinianus, Socinianus, & quivis Ha
reticus ex certâ illâ interiorem Spiritus Sanc
aſſiſtentiam, ſeu revelationem, habendi fiduciâ
ſomnia cordis ſui effutient tanquàm Dei revelatic
nes? Quis verò modus, quæ ratio compeſcen
& i

ꝛ in ordinem redigendi illos fanaticos, cùm inerta illis ſint Paſtorum judicia, nihilque pro vero iabeāt, niſi quod ſpiritu privato tale judicaverint? 'otuitne, quæſo, infernus, ad ſcindendam unitaem doctrinæ, & inducendam confuſionem Babyonicam, quidquam peſtilentius evomere? Nec olùm recentioribus Hæreticorum Sectis deeſt mitas doctrinæ, ſed etiam deeſt unitas Cathedræ, eu regiminis Eccleſiaſtici. Paſtores ſiquidèm in ectis Hæreticorum nec ab Apoſtolis continuâ ucceſſione ſunt Ordinati, nec ſupremo Capiti, ſeu Romano Pontifici, ſubordinantur, ſed potiùs diro chiſmate divulſi ſunt ab ejus Cathedra, quæ tanen, ut docent Sancti Patres, centrum eſt uniatis Eccleſiæ: *Navigare audent* (inquit *S. Cypriaus* Epiſtolâ LV.) *ad Petri Cathedram, atque ad Eccleſiam Principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta ſt*, idem docet *Optatus Milevitanus* libro 2. conra *Parmenianum*, Hæreticum Donatiſtam, ubi iæc habet: *Negare non potes, ſcire te in Vrbe Roma Petro primò Cathedram Epiſcopalem eſſe collatam .... In qua una Cathedræ unitas ab omnibus ſervaretur, nec cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenlerent, ut jam Schiſmaticus & peccator eſſet, qui ontra ſingularem Cathedram, alteram collocaret.* Nec minùs clarè ſuam eâ de re mentem exprimit *S. Hieronymus* in Epiſtola ad *Damaſum* Papam: *Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus eſt.* Cùm gitur recentiorum Sectarum Paſtores à Cathedra *S. Petri*, ſeu Romani Pontificis, ſint ſeparati, liquidò colligitur, ejuſmodi Hæreticorum Sectas non ſolùm carere unitate Doctrinæ, ſed etiam unitate Cathedræ, ſeu regiminis Eccleſiaſtici, ac ſubin-

ſubindè illas eſſe Synagogas Satanæ, ſolamque Eccleſiam Romanam, cui unitas cùm Doctrinæ, tùm Cathedræ ad amuſſim convenit, veram eſſe Chriſti Eccleſiam. Altera veræ Eccleſiæ Chriſti Nota eſt Sanctitas, quam ſola Eccleſia Romana, excluſis omnibus Hæreticorum Sectis, ceù proprium characterem, ſibi vendicat. Eſt enim Eccleſia Romana Sancta, primò ob Sanctitatem Capitis, nempè Chriſti, qui Spiritum ſuum diffundit in omnia membra ſui Corporis, *ſecundùm operationem in menſuram unius cujuſque membri*, inquit Apoſtolus Paulus cap.4. Epiſtolæ ad Epheſios, aliis gratiam juſtificantem, aliis perſeverantiæ donum, omnibus fidem. Secundò, Eccleſia Romana eſt Sancta ob Sanctitatem finis, ſcilicèt ob cultum divinum, quem unicè amplificare ac propagare intendit. Tertiò, ob Inſtituti Sanctitatem, omnia quippè Eccleſiæ Romanæ præcepta, conſilia, Sacramenta Sancta ſunt, & ad ſalutem fidelium diriguntur. Quartò, Eccleſia Romana Sancta eſt in membris ſuis, non quòd omnia ejus membra à peccato ſint immunia; ſed quia multos protulit Sanctos, in terris non minus fulgentes, quàm Sydera coruſcant in Cœlis, ſicut ex Geſtis Sanctorum nullâ unquàm oblivione delendis certiſſimè conſtat. Annales Eccleſiæ Romanæ referti ſunt Viris eremi cultoribus Angelicam in terris vitam ducentibus, innumerabilibus Romanorum Pontificum, zelantiſſimorum Epiſcoporum, Sacerdotum, Monachorum, & Virginum Choris, in quibus Deus planè mirabilis eſt. Hæc ſi non credant Hæretici, perluſtrent Carthuſianorum, Benedictinorum Congregationis S. *Mauri*, Ciſtercienſium

ium Congregationis, vulgò dictæ de *l'Atrape*, & liorum Religiosorum, apud quos viget strictior Regularis Disciplinæ observatio, Cœnobia, & unc videre poterunt, Sanctos necdùm defecisse n Ecclesia Romana. Vidimus hac nostra tempetate Sanctiss. Romanos Pontifices, qui nihil tàm uræ ac cordi habuerunt, quàm ut Sacras Disciplinæ Ecclesiasticæ Leges instaurarent, collabentes etinerent, vigentes totâ contentione custodirent, & Moralis Christianæ puritatem, quam nonnulli axis opinionibus fœdabant, sartam tectam omnibus studiis conservarent. Vidimus & manibus nostris contrectavimus Eminentissimum Cardinalem & Archiepiscopum Beneventanum *Vincentium Mariam Ursinum*, Ordinis FF. Prædicatorum, ex illustrissima & antiquissima prosapiâ oriundum, & amen omnibus præ summâ humilitate inclinatum, mundo mortuum, orationibus instantem, n vigiliis pernoctantem, corpus macerantem, persæpè prædicantem, primitivæ Ecclesiæ Antistitum vitæ rationem in suis moribus exprimentem, ibertatis Ecclesiasticæ intrepidum propugnatorem, in amplissima Diœcesi sua peragranda continuum, Patrem pauperum, nulli labori, nullis humanis respectibus parcentem, atque id unicè optantem, ut Sacerdotes ad sacrorum Canonum normam mores exigant suos. Plura de hoc religiosissimo Cardinali dicerem testis oculatus, nisi scriptum esset: *Ne laudaveris hominem in vita sua, nec est secura laudatio, nisi post mortem*. Sed prætermittere haud possum alium S. R. E. Cardinalem, qui nuperrimè ad Deum migravit, *Josephum Mariam Thomasium*, Ordinis Clericorum Regularium

Thea-

Theatinorum, Virum immensâ eruditione cum eximiâ pietate conjunctâ præditum, quem ipse Romæ vidi, sæpiùsque tetigi ejus lecti duritiem, palearum stramen, asperum cilicii indusium. Suspexi hujus optimi Cardinalis, ex clarissima ac piissima familia originem ducentis, modestiam humanâ majorem, animum à fastu omninò alienum, charitatem, quæ est vinculum perfectionis, erga Deum ferventissimam, erga proximum effusissimam, restaurandi disciplinam morum, & Ethicam Christianam à corruptelis repurgandi ardentissimum zelum. Hęc omnia non solùm Scriptores illius vitę, sed uno ore contestantur omnes, quotquot eum Romæ viderunt, ipsiusque pretiosam in conspectu Domini mortem maximis præconiis celebrarunt. Sed & Opera ab illo typis mandata testimonium perhibent de ipso, suntque solidæ ejus pietatis, reconditæ eruditionis, & exactæ Linguarum exoticarum, quas apprimè callebat, peritiæ, monimenta immortalitate dignissima. Hæc, & alia innumera, omnibus patentia, sanctitatis exempla, quæ brevitati consulendo, prætermittere cogor, apertè probant Sanctitatem Ecclesiæ Romanæ. Jam verò in Hæreticorum Sectas oculos conjice, & confestim intelliges, omnia Sanctitatis testimonia ab his Hæreticorum Sectis penitùs exulare. Non urgebo quidem hìc quæ de Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque hujus temporis Sectariorum vitiis ac sceleribus litteris tradiderunt multi Scriptores, quorum etiam nonnulli his Sectis fuerunt addicti, quique illorum hæreticorum vitam omni flagitiorum genere refertam insectantur, ut in iis, præter superbiam, luxum, fastum, vanam glo-

riam,

iam, invidum zelum, Religionis abusum, mini-
terii contemptum, neglectum omnis disciplinæ,
uramenta, blasphemias, Schismata, dissidia, ac
oni omnis dissipationem, nihil omninò Christiani
ominis relinquant. Non hæc, inquam, persequar,
ed sufficiet si dixerim, quòd cùm omnes illi Se-
tarii Evangelica Consilia expungant, divina præ-
epta esse impossibilia dicant, liberum hominis
rbitriū extinguant, bona opera de medio tollant,
c per solam fidem homines justificari doceant, ne-
esse est ut fateantur, Sectas suas, interclusâ penitùs
d salutem viâ, nulla posse proferre sanctitatis te-
imonia. Et sanè, ut obiter dicam, quì fieri potest,
t ejusmodi Sectæ aliqua proferant sanctitatis testi-
nonia, ubi Religionis status in tot factiones discer-
tus, nullâ fide ac virtute imbutus, totus ad vitia
rofluit? ubi operum justitia vilescit? pro Jejuniis,
aliis Pœnitentiæ exercitiis, ventris regnat inglu-
ies: pro Christiana honestate, luxus: pro casti-
ate, libido: pro carnis maceratione, omne impu-
icitiæ genus: pro modestia, tumor, ac intolera-
ilis superbia: pro virtutibus, vitia: demùm pro
vangelica sanctimoniâ, turpissima vita impunè
olitur, & laudatur. Sed veniamus ad tertiam
eræ Christi Ecclesiæ tesseram, seu Notam, quæ
t *Catholicitas*, quæque in hoc consistit, ut sit per
otum Orbem diffusa. Hanc porrò veræ Ecclesiæ
hristi Notam soli Romanæ Ecclesiæ eximiam esse,
eo potissimùm liquet, quòd Ecclesia Romana
er universum Orbem diffundatur, suosque palmi-
es à mari usque ad mare extendat. Eminet nimi-
um in Asia, in America, in Japonia, in Brasilia, in
uropa, in Africa: è contrà verò Hæreticorum, aut
Schi-

Schiſmaticorum Societates, quæ cum eâ non communicant, in aliquibus tantùm, aut Europæ, aut aliarum Orientis partium angulis reperiuntur. Soli Romani Pontifices, qui ſunt Vicarii Chriſti, de ſalute omnium Gentium ſolliciti, ad Infideles, toto Orbe noſtro remotiſſimos, ab initio ſemper miſerunt, mittuntque quotidiè Viros Apoſtolicos, labores, pericula, mortemque laceſſere paratos, ut novos populos Chriſto acquirant, & Catholicæ Eccleſiæ ditioni ſubjiciant, eiſque ad Chriſtianam religionem ſemel converſis nunquàm permittant, ut quidquam antiquorum Ethniciſmi cœremoniarum, ſeu ſuperſtitionum, vero Dei cultui admiſceant. Ex adverſò Hæretici & Schiſmatici converſionem Infidelium promovere non curant, aut ſi ad illas Nationes, quas jam Viri Apoſtolici verâ Chriſti Fide illuſtrarunt, mercaturæ exercendæ causâ, ſe aliquando conferant, tritico lolium & zizaniam intermiſcent, veramque Fidem penitùs corrumpunt. Hinc appoſitè ait *Tertullianus* in lib. de Præſcriptione: *Negotium eſt Hæreticis non Ethnicos convertendi, ſed noſtros evertendi, hanc magis gloriam captant, ſi ſtantibus ruinam, non ſi jacientibus elevationem operentur. Apoſtoli de mortuis vivos ſuſcitabant, iſti de vivis mortuos faciunt.* Imminuta quidem fuit Eccleſiæ Romanæ diffuſio ſchiſmatibus tùm Græcorum in Oriente, tùm Hæreſiarcharum Sæculi XVI. in Occidente. At illa Eccleſiæ Romanæ diffuſionis diminutio abundè reſarcita fuit Barbararum nationum converſione. Scilicèt eo tempore, quo Græci in Oriente conflarunt Schiſma, Septentrionales Populi, Hungari, Sueci, Dani, Chriſtianæ Religioni, & Romanæ Eccle-

:clesiæ nomen dederunt. Sæculo autem decimo
xto, non multò post exortas novas Sectariorum
ereses, Indi Orientales & Occidentales, Japo-
nses, Brasilienses, Canadenses, innumeræque
iæ gentes, ut ostendimus in primo Colloquio,
atholicæ, seu Romanæ Ecclesiæ Fidem sunt am-
exæ. Cùm igitur sola Ecclesia Romana, exclusis
nnibus Hæreticorum & Schismaticorum Sectis,
atholica dicatur, jure optimo dicere possum cum
Augustino cap.4.libri contra Epist. Fundamenti:
net me (in Ecclesiæ Romanę gremio) *ipsum Ca-
olicæ nomen; quod non sine causa inter tàm multas
ereses, in ista Ecclesia sola obtinuit, ut cùm omnes hæ-
tici se Catholicos dici velint, quærenti tamen pere-
ino alicui, ubi ad Catholicam conveniant, nullus
reticorum vel Basilicam suam, vel domum audeat
endere*. Hæc argumenta, quæ hactenùs adduxi
probandum solam Ecclesiam Romanam esse
ram Christi Sponsam, Sectas verò Hæreticorum
e Synagogas Satanæ, sat superque tibi sufficere
bent, ut intelligas, Ecclesiæ Romanæ doctri-
m, à Christo & Apostolis profectam, perpetuâ
nporum serie ad nos usque puram & integram
rvenisse; doctrinam verò Hæreticorum huic è
ametro oppositam, innumeris scatere errori-
s, à doctrina Apostolica toto Cœlo distare,
subindè reprobandam, dirisque omnibus esse
vovendam.

D. Quamvis hæc argumenta ad proban-
m generatim adversùs hæreticos veram esse &
postolicam Ecclesiæ Romanæ Doctrinam abun-
sufficere possint, optarem tamen, ni molestum
, ut hìc breviter indicares viam, metho-
dum

dum & Disciplinas, quibus potissimùm instruc
fuêre Scriptores Sæculi XVI. ad vindicandam Ec
clesiæ Romanæ doctrinam ab erroribus hæretico
rum ejusdem Sæculi.

M. Scriptores ac Theologi Sæculi XVI. u
pervicaciam Hæreticorum, qui à mendacio sta
bant, atque antiqua Religionis Christianæ Dog
mata convellere, novaque invehere audebant, fa
ciliùs retundere possent, pristinam Sacrorum stu
diorum rationem, penè intermissam, ardentiù
instaurarunt, & Theologiæ Scholasticæ studio, sa
cræ Antiquitatis ac Linguarum peritiam, Sancto
rum Patrum doctrinæ, Historiæ ac Disciplinæ Ec
clesiasticæ accuratam cognitionem, necnon Cri
tices ac Chronologiæ Disciplinas, atque copio
sam humaniorum Litterarum suppellectilem sa
pientissimè adjunxerunt, iisque armis instruct
tot tantosque radios indè emiserunt, ut his per
stricta Hæreticorum, perduellionis signa adver
sùs Ecclesiæ Arcem erigentium, acies obtusa peni
tùs fuerit atque profligata. Gloriabantur in pri
mis Novatores Sæculi XVI. Linguarum Hebraica
& Græcæ peritiâ, iisque imbuti, rem totam Theo
logicam ad Grammaticorum tricas callidè redi
gebant, & Scripturam Sacram, alitèr ac Ecclesia
Catholica, per summam temeritatem interpre
tabantur. Secundò, Sanctos Patres, eos saltem
qui primis Ecclesiæ Sæculis floruerunt, obtorto
collo, ad suas partes trahere moliebantur. Deni
que, Catholicis Scholæ Theologis Historiæ & Di
sciplinæ Ecclesiasticæ ignorantiam, Disciplinarum
Critices & Chronologiæ, humaniorumque Lit
terarum neglectum elato supercilio objiciebant.
Hinc

: factum est, ut Catholici Scholæ Theologi, anc Hæreticorum frangendam audaciam, ea- doctrinæ subsidia, easdemque Disciplinas, us sese Hæretici plurimùm jactitabant, in Ec- e Catholicæ castra pertulerint, summo studio e industriâ perpolierint, & ad veritatem Ca- cam forti brachio defendendam feliciter con- rint. Et primò quidem Theologi Scholastici li XVI. non levem & perfunctoriam, sed ple- ac perfectam Sacrarum Linguarum Hebraicæ ræcæ notitiam assecuti, earum beneficio fallas ticorum Interpretationes Scripturæ Sacræ, nque ratiunculas pervaserunt, solidisque ar- entis oppugnarunt. Secundò, Theologi Sæ. XVI. in eam maximè curam incubuerunt, ut iâ nocturnâque manu versarent Sanctorum m Scripta, genuina à spuriis secernerent, as- à falsariis lacinias, interpolationesque di- ierent, & omni argumentorum genere pro- it, nullum novitiis Hæreticorum commentis ctorum Patrum testimoniis peti posse præsi- . Postremò, Theologi & Scriptores Sæcu- I. Historiæ ac Disciplinæ Ecclesiasticæ stu- , humaniores Litteras, & Disciplinas Criti- c Chronologiæ impensè coluerunt, ut vide- in *Onuphrii*, *Baronii*, aliorumque Scripto- quos in superiori Colloquio percensui, do- nis Operibus, in quibus omnia quæ ad Theo- n Dogmaticam, Polemicam, Asceticam, storiam & Disciplinam Ecclesiæ, ad Criti- & Chronologiam attinent, pertractantur & eleganti scribendi genere, quod Scripturæ authoritatibus, & Historiæ monumentis,

 con-

congruè ſuo loco poſitis, velut ſale optimo, ſpergitur, & Veterum illuſtratur Patrum Sent tiis ad rem facientibus, quæ legentium anin non ſolùm Sacrâ & Eccleſiaſticâ eruditione lo pletant, ſed ad virtutis amorem inflammant. H viam & methodum ſecuti, iiſque Diſciplinis ſtructi Theologi & Scriptores Sæculi XVI. fal Hæreticorum dogmata maximo cum Eccl emolumento confutarunt, optandumque eſſet hi, qui modò Scholæ Cathedras ac ſubſellia plent, eorum veſtigiis inſiſterent; & non tant edocerent Theologiam Scholaſticam, quæ Ha ticorum errores preſſo pede inſequitur, no ſubtiliter explicat, offuſas veritati tenebras d pat, atque involutas fraudes in medium die producit, ſed ſuos inſuper diſcipulos ad Scri ræ Sacræ, Hiſtoriæ & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ dium, ad Critices, Chronologiæ, humanior que Litterarum cultum & amorem excitar cùm certum ſit, ejuſmodi Diſciplinarum uſu eſſe Theologis apprimè neceſſarium, ſive Scri ram Sacram interpretari velint, ſive adve Hæreſes aciem inſtruere, ſive Scholaſtico in vere adoleſcentes, quaſi in palæſtra, exercere, res in Eccleſia geſtas inveſtigare, ſive denique mines à vitiis abducere, & ad virtutes perdu cum utilitate deſiderent.

D. Hanc eſſe veram & utiliſſimam S Doctrinæ explicandæ methodum, fatentur met doctiores Theologi Scholaſtici, quos i *Bartholomæus Medina* Dominicanus, quem nu rimè legebam, Quæſt. 1. Introductionis in 3. tem Summæ S. *Thomæ* hæc habet: *Exſibilandi*

ologiæ Magister, qui rigidas & valdè implexas stiones agitat, ostendens quantùm in palæstra litria profecerit, quæ verò ad charitatem & pieta- conducunt, tanquàm pervia & exposita negli- . Si quid explicandum est ex D. Paulo, aut verò cro eloquio, videtur in alium mundum transla- Si de instantibus, si de hæcceitatibus velis ali- , plura dabit, quàm quæ tribus onerariis na- s vehi possent. Hi sunt sanè, de quibus dicit tolus Paulus, quòd languent circa quæstiones & as verborum, quòd conversi sunt in vaniloquium.

ous verbis jure meritò doctissimus ille Theolo- carpit quosdam Theologiæ Scholasticæ Pro- es, qui neglectis necessariis Disciplinis, fri- dumtaxat & vanis indulgent quæstionibus, in , nugis & quisquiliis, omne tempus insu- , & quâdam innovandi prurigine titillati, Commenta procudunt, atque iis mordicùs rent; cùm tamen vera Theologia, sicut sæ- ne monuisti, terminis à Majoribus sapienter itutis circumscribi, & ad Sanctorum Patrum inæ normam revocari deberet. Quod sanè st Theologiam Scholasticam damnare (sicut ràm factitant Hæretici, qui ab hac strenua inandi duce multùm sibi metuunt) sed dum- abusus in eam temerè invectos corrigere, & tes inaniter luxuriantes resecare, quò ube- ognitæ veritatis fructus ad maturitatem per- , & Ecclesiæ utilitatem afferat. At de Do- Sæculi XVI. satis hactenùs diximus. Nunc ciplinam, quæ eodem Sæculo viguit, sedulò amus, & primùm expendamus præcipua ialticæ Disciplinæ Capita; posteà, de Mona-

ſtica Diſciplina, & de Religioſis Ordinibus, q
Sæculo XVI. inſtituti, aut reformati fuerunt, co
tinenti ordine tractaturi.

M. Ad revocandam vetuſtiſſimorum te
porum incorruptam Eccleſiæ Diſciplinam, P
tres Oecumenicæ Synodi Tridentinæ cogitatio
omnes ſuas, conſilia omnia, auctoritatemqu
omnem retulerunt. *Diſciplina* ſiquidem (ut re
obſervat *Ludovicus Thomaſſinus* in Præfatione i
Veterem & Novam Eccleſiæ Diſciplinam) *muta
in dies, & labentibus annis ſeneſcit, ac priſtinæ r
sùm ſe reſtituit juventuti; alia & alia ſubindè,
augmenta experitur, & decrementa. Suus erat
ventæ vigor eximius, ſed obrepebant & vitia. V
illa ſuſtulit ætas poſterior: Verùm, dùm bona acced
nova, veterum alicubi ſplendor evaneſcit. Sene
languidior eſt, ut teſtatur remiſſio illa & indulg
tia, quam hiſce temporibus omninò neceſſariam
tant. Verùm, ad trutinam expendas omnia, ut
ventuti, ita & ſenectuti experieris ſua ineſſe vi
ſuas virtutes. Quod priori Diſciplinæ deerat, a
cere Concilia, Pontifices & Patres. Quid dicam
perrimi*, ſeu Tridentini, *Oecumenici Concilii Le
quid egregia illa Statuta complurium noſtris tem
ribus Epiſcoporum, qui excellenti & doctrinà
pietate, velut quædam Eccleſiæ Sidera ſplendeſc
nonne quidquid vitii & labis in hujus ætatis in
verat Diſciplina, vel abſtersère, vel abſtergere ſ
lò pergunt*. Ut igitur Diſciplinam Eccleſiæ, à C
cilio Tridentino Sæculo XVI. reſtitutam, p
perſpectam habere poſſis, præcipua hìc percu
mus Statuta, quæ circà Eccleſiæ Miniſtros, v
licèt Clericos, Presbyteros, Epiſcopos & Me

itanos eadem Synodus promulgavit, atque
reformatione morum executioni mandari juſ-
Circà Clericos decernit primò Sacra Synodus
identina Seſſ.23. cap.2. neminem ad Sacros Or-
es promoveri debere, niſi priùs certò conſtet,
n Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad vi-
m honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere: *Cùm
deceat*, inquiunt Patres Concilii Tridentini,
, *qui Divino miniſterio ſunt adſcripti, cum Ordi-
dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæ-
exercere, compertumque ſit, complures pleriſque
ocis ad Sacros Ordines nullo ferè delectu admitti,
variis artibus ac fallaciis confingunt ſe Benefi-
n Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates ob-
re; ſtatuit Sancta Synodus, ne quis deinceps Cle-
is Sæcularis (quamvis aliàs ſit idoneus moribus,
ntia & ætate) ad Sacros Ordines promoveatur,
priùs legitimè conſtet, eum Beneficium Eccleſia-
im, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacificè
idere...... Patrimonium verò vel penſionem ob-
ntes ordinari poſthàc non poſſint, niſi illi, quos
ſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel
moditate Eccleſiarum ſuarum &c.* Idem confir-
Sacra Synodus cap.XVI. ejuſdem Seſſionis, ubi
cit, *ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Ec-
æ, aut pio Loco, pro cujus neceſſitate aut utilita-
ſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur mu-
bus, nec incertis vagetur Sedibus*. Hujus Decre-
atrum Concilii Tridentini neceſſitatem Cardi-
s *Bellarminus* in Epiſtola ad Nepotem ſuum
ſcopum Theanenſem declarat his verbis: *Ma-
us eſt abuſus ordinari quoslibet ad titulum Patri-
ii. Plurimi enim ordinari cupiunt pro utilitate*

sua, non Ecclesiæ: & de celebratione Missæ faci. artem de pane lucrando. Unde Sacerdotium conte ptibile redditur, & Ecclesia scandalis patet. Qu spectat modum ac tempus Ordinationis Cleri rum, Sacra Synodus cap. 4. Sess.23. prohibet t surâ initiari, nisi qui Confirmationis Sacram tum ante susceperint, quique legere & scriber sciant, & de quibus sit probabilis conjectura, hoc intuitu Statum eligere Clericalem, ut pe ctiùs Deo serviant. Unusquisque autem Cleric juxta Concilium Tridentinum Sess. 23. cap. vı à proprio Episcopo, & non ab alio ad Ordi promoveri debet sub pœna suspensionis à su ptorum Ordinum executione, quamdiù prop Episcopo (qui est Episcopus originis, domic & Beneficii) videbitur expedire. Nullus etia Clericus, ex Concilii Tridentini Decreto Sess. cap.12.ad Subdiaconatus Ordinem ante annum gesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesi tertium, & ad Presbyteratus ordinem ante vig mum quintum promoveri potest. Nec tamem guli ea in ætate constituti debent ad hos Ordi assumi, sed dumtaxat digni, quorum proba vita senectus sit. Ut autem Clerici ad pieta faciliùs institui, & scientiis ad regimen animar necessariis imbui possent, Patres Concilii Trid tini cap. 18. ejusdem 23. Sessionis injungunt, in singulis Diœcesibus Collegia Ecclesiastica Seminaria instituantur, in quibus juvenes Ec siæ servitio destinati educentur, scientiis, func nibus, & ritibus Ecclesiasticis, cantu, discipli Clericalibus, & sanctis moribus informentur, t tique momenti ejusmodi Seminariorum pro ju

n

m Clericorum instructione erectiones esse du-
runt Tridentini Patres, ut in hunc finem Epi-
opis jus & potestatem tribuant obligandi ad
nuas pro constituendis & fovendis Seminariis
ntributiones quoscumque Beneficia possidentes,
que etiam uniendi pro eorum fundatione aliqua
neficia simplicia cujuscumque sint dignitatis
l qualitatis, etiam antequàm vacent, sine cul-
s Divini & illa obtinentium præjudicio, adeò ut
lis unio nullâ possit appellatione suspendi aut
npediri. Ex his Seminariis, pro institutione ju-
enum Clericorum erectis, maximam Ecclesia per-
pit utilitatem, hisque acceptam refert suorum
inistrorum probitatem, maximè, cùm experien-
â constet, Adolescentium animos, nisi rectè in-
ituantur, pronos esse ad mundi voluptates se-
uendas, in ludo, venatione, epulis tempus malè
erdere, & nisi à teneris annis ad pietatem, &
eligionem informentur, antequàm vitiorum ha-
itus totos homines possideant, nunquàm perfectè,
c sine maximo & singulari propemodùm Dei
mnipotentis auxilio, in Ecclesiastica Discipli-
a perseverare, ut testantur Patres Tridentini
ap. 18. Sess. 23. Est igitur, quòd plurimùm in Do-
nino gaudeamus, dùm in hoc ipso Sæculo, plu-
es cernimus Clericos ex Seminariis prodeuntes,
ietatis sinceros æmulatores, & Spiritu Ecclesia-
tico plenos, qui Sacros Canones, *Spiritu Dei con-
itos, & totius Orbis reverentiâ consecratos*, ut ait
ummus Pontifex S. *Leo* Epistolâ LXXXIV. in intimo
piritu insculptos, altèque infixos gerunt, ad quo-
um normam mores suos pro virili exigere sata-
gunt, & dum propter temporum difficultates,

non observantur, dolent & ingemiscunt. Nec sacras illas Regulas, tanquàm Lacedæmoniorum, aut Atheniensium pridèm exoletas Leges otiosè spectant, sed tanquàm Cœlestia Instituta, nullâ unquàm corruptelâ minuenda venerantur & probant. Hinc omnibus studiis has sanctissimas Leges instaurandas curant, conculcatas renovant, collabentes retinent, vigentes totâ contentione custodiunt.

D. Maximum sanè Ecclesiasticæ Disciplinæ decus & incrementum afferunt hæc erecta Seminaria pro juvenum Clericorum educatione, cui modis omnibus consulere, maximi interest Reipublicæ Christianæ. Cùm enim, sicut te sæpiùs dicentem audivi, puerorum ingenium ad vitia proclive, perniciosum exemplum statim arripiat, non alitèr, quàm ignem vicinum admota palea, eò præcipua Parentum ac Magistrorum cura intendi deberet, ut pueri jam indè ab incunabulis, intér ipsas blanditias nutricum, & parentum oscula, inter Litteratorum manus, persuasiones imbiberent Christo dignas, atque eo pacto omnes vulgò errores ab ipsis usque radicibus ex eorum animis revellerentur, & in eorum locum salutares insererentur opiniones, quę progressu temporis roboratæ, nullis rebus per totum vitæ cursum possent convelli, propterea quòd *nihil vel altiùs insidet animo, vel hæret tenaciùs, quàm quod rudibus*, ut inquit Fabius, *inditur annis*. Sed prosequamur, si placet, alia Ecclesiasticæ Disciplinæ Capita, eaque percurramus Statuta, quæ circà Presbyteros condidit Synodus Tridentina.

M. Cupiens Sancta Synodus Tridentina Eccle*sia-*

clesiasticam Disciplinam in Christiano populo non solùm restitui, sed etiam perpetuò sartam tectam conservari, multa Statuta circà Presbyteros edidit, quorum præcipua hìc brevitèr referemus. Et primò quidem, circà illiteratos & imperitos Parochialium Ecclesiarum Rectores, hæc capite 6. Sessionis XI. decernit Sancta Synodus: *Quia illiterati & imperiti Parochialium Ecclesiarum Rectores sacris minus apti sunt officiis, & alii propter vitæ eorum turpitudinem potiùs destruunt, quàm ædificant; Episcopi, tanquam Apostolicæ Sedis Legati, eisdem illiteratis & imperitis, si aliàs honestæ vitæ sint, Coadjutores aut Vicarios pro tempore deputare, partemque eisdem fructuum pro sufficiente victu assignare, vel aliter providere possint, quacumque appellatione & exemptione remotà, Eos verò, qui turpiter & scandalosè vivunt, postquàm præmoniti fuerint, coërceant & castigent: & si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos Beneficiis, juxta Sacrorum Canonum Constitutiones, exemptione & appellatione quacumque remota, privandi facultatem habeant.* Secundò, Sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ statuit Synodus Tridentina, ut *singuli Episcopi in suis Diœcesibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare permittant. Neminem præthereà, qui publicè & notoriè calumniosus sit, aut sancto Altari ministrare, aut sacris interesse permittat.* Tertiò, Clericos, & Presbyteros, qui Beneficia possident, quibus animarum cura, aut Ecclesiasticum ministerium annexum est, ad personalem Residentiam obligatos esse declarat Synodus Tridentina cap. 3. Sessionis 23. eàdemque Residentiæ Lege obstrictos

esse

esse Canonicos sancit capite 12. Sessionis 24. ubi hæc habet: *Obtinentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet Statuti, aut Consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse ..... alioquì primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam Præbendæ ac Residentiæ fecit suos. Quòd si iterùm eàdem fuerit usus negligentià, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Crescente verò contumacià, contra eos juxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur. Omnes verò per se & non per Substitutos Divina compellantur obire Officia, Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere & inservire debent Canonici, atque in Choro, ad psallendum instituto, Hymnis, & Canticis Dei nomen reverenter, distinctè devotèque laudare. Vestitu insuper decenti tam in Ecclesia, quàm extra, assiduè utantur; ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibus abstineant, atque ea morum integritate polleant, ut meritò Ecclesiæ senatus dici possint.* Ab hac tamen Residentiæ Lege ad certum tempus exemptos voluit Synodus Tridentina Canonicos & Beneficiarios, qui in celeberrimis Academiis vel docent, vel student, juxta Summorum Pontificum *Honorii III.* & *Bonifacii VIII.* Constitutiones. Quartò, quoniam multi Clerici & Sacerdotes improbæ cupiditatis affectu ea quæ benè Sacris Canonibus constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul Beneficia obtinere non erubescunt, Sacra Synodus Tridentina cap. 17. Sess. 24. *statuit ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam ejus, cui con-*

confertur, honestè sustentandam non sufficiat, liceat nihilominùs aliud simplex sufficiens, dummodò utrumque personalem Residentiam non requirat, eidem conferri. Quintò, cùm nihil tàm turpe sit Clericis & Sacerdotibus, qui se Divino cultui addixerunt, quàm in impudicitiæ sordibus, immundoque concubinatu versari, Synodus Tridentina cap. 14. postremæ Sessionis jubet, ut ejusmodi impudici Clerici & Sacerdotes, si à suis Episcopis admoniti resipiscere nolint, pœnis à Sacris Canonibus vel Statutis Ecclesiarum impositis puniantur, ita ut, si Beneficia possideant, Beneficiis, portionibus, officiis & pensionibus quibuscumque Ecclesiasticis perpetuò priventur, atque inhabiles & indigni quibuscumque honoribus, dignitatibus, Beneficiis & officiis in posterum reddantur, & Excommunicationis gladio plectantur: si verò Beneficia Ecclesiastica, aut pensiones non habeant, juxtà delicti & contumaciæ pervicaciam ab ipso Episcopo carceris pœnâ, suspensione ab Ordine, ac inhabilitate ad Beneficia obtinenda, aliisque modis juxta sacros Canones puniantur. Quâ in re obitèr advertere debes, hanc de perpetua castitate Sacerdotibus ac Clericis majoribus ab Ecclesia indictam legem tantâ cum disciplinæ severitate fuisse in antiquis Ecclesiæ temporibus observatam, ut Sacerdotes & Diaconi, qui se luxuriæ crimine commaculassent, in perpetuum gradu dejicerentur, & in Monasteriis pœnitentiam acturi, atque ad Laïcam Communionem redacti recluderentur. Ex quo facilè intelligere potes, quàm gravitèr etiamnùm Clericus aut Sacerdos puniri deberet, qui ad sacratissima Mysteria, ipsis Ange-

Angelis tremenda, impuras manus, impurum animum, & à nefandis libidinibus adhùc calentem inferre non reformidaret. Sextò, ne Sacerdotes in Sacramento pœnitentiæ indulgentiores essent, & lenimentis, quæ peccatoribus perniciosa essent, uterentur; præcipit Sancta Synodus Tridentina, cap. 8. Sessionis 14. Sacerdotibus, ut pro modo criminum congruam pœnitentiam imponant: *Debent Sacerdotes Domini, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentiū facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere; ne si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Quæ verba Concilii Tridentini quantum terroris Confessariis afferre, quantam debent ingenerare cautionem, ne in tribunali Pœnitentię leves satisfactiones pro gravissimis peccatis imponant, ne peccatoribus, qui absque emendationis spe eadem frequenter admittunt flagitia, præproperam impertiantur absolutionem, & ne in dispensatione Sacramenti Pœnitentiæ indiligentèr explorent, sufficientemne, verum ac sincerum dolorem afferat pœnitens, & tale non peccandi propositum, cui meritò confidi possit. Denique, Concilium Tridentinum omnes antiquos Canones, qui ad Sacerdotes pertinebant, renovavit, nec minùs, quàm olim, castos & sanctos voluit esse Sacerdotes. Quamobrèm, vehementèr hallucinati sunt quidam nuperi Casuistæ, qui ausi sunt asserere, antiquos Canones de vita & moribus Clericorum & Sacerdotum fuisse per desuetudinem abrogatos, cùm potiùs Synodus Tridentina novum

vum eis addiderit robur, quod mala, quæ multitudine peccantium invecta est, consuetudo, infringere minimè potest, sed ei, tanquàm corruptelæ & prævaricationi, maximo, ut par est, zelo obniti & reluctari debent pii Sacerdotes, Davidicam illam vocem semper in ore, semper in corde penitùs infixam habentes: *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideò dilexi testimonia tua.*

D. Nullus profectò dubito, quin suus Disciplinæ Ecclesiasticæ pristinus brevì restitueretur splendor, si ad illas sanctissimas Regulas à Concilio Tridentino constitutas Clerici ac Sacerdotes suos satagerent componere mores. Sed videamus modò, quid circà Episcopos, quos, teste Apostolo Paulo, *Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam suam*, & ex quorum bono regimine atque exemplis reliquorum membrorum Ecclesiæ corpus componentium salus dependet, statuerit Synodus Tridentina?

M. Synodus Tridentina Capite 1. postremæ, seu vigesimæ quintæ Sessionis, in Decreto de Reformatione, Episcopos, ut piè vivant, seque redditũ Ecclesiæ fideles dispensatores exhibeant, adhortatur his verbis, quæ cùm sint verè aurea, & divino spiritu plena, hìc integra inserere necessarium esse duxi: *Optandum est*, inquit Sacra illa Synodus, *ut ii, qui Episcopale ministerium suscipiunt, quæ sint suæ partes agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. Nec enim dubitandum est, & fideles reliquos ad religionem innocentiamque faciliùs inflammandos, si Præpositos suos viderint non ea quæ mundi sunt, sed ani-*

marum

marum salutem ac cælestem patriam cogitantes. Hæc cùm ad restituendam Ecclesiasticam Disciplinam præcipua esse Sancta Synodus animadvertat, admonet Episcopos omnes, ut secum ea sæpè meditantes, factis etiam ipsis ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum prædicandi genus quoddam, se muneri suo conformes ostendant. In primis verò mores suos omnes ita componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac, quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginensi non solùm jubet, ut Episcopi modestà supellectili, & mensà ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere ac totà ejus domo caveant, nequid appareat quod à Sancto hoc instituto sit alienum, quòdque non simplicitatem, Dei Zelum, ac vanitatum contemptum præseferat. omninò verò eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suos augere studeant: cùm & Apostolorum Canones probibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, iis, ut pauperibus, distribuant; eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causà, immò, quàm maxime potest, eos Sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, undè multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitùs deponant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica, tam sæcularia, quàm regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observari, sed ad S.R.E. Cardinales pertinere decernit; quorum consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem cùm universalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non

iis

iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ meritò omnium in se oculos convertant. Præter hanc generalem Parænesim, quâ Synodus Tridentina omnes Episcopos ad Pastoralia munia dignè obeunda adhortatur, eos insuper Sess. VI. cap. I. de reformatione & Sess. XXIII. cap. I. ad residentiam, antiquis Canonibus, & Decretalibus Epistolis Summorum Pontificum imperatam, fortiùs adstringit, his verbis: *Cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique divini Prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium exemplo pascere, pauperum, aliorumque miserabilium personarum, curam paternam gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquàm ab his præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt: Sacrosancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate pascant & regant*. Hinc declarat ibidèm S. Synodus, eos, qui contra vim hujus Decreti de residentia à suis Ecclesiis ultra tres menses aut continuos aut interruptos absuerint, præter mortalis peccati reatum, quem incurrunt, pro rata temporis absentiæ, fructus non facere suos. Quæ autem sint legitimæ causæ, propter quas Episcopi abesse possint, & per id tempus tutâ consciētiâ facere fructus suos, Sacra Synodus exprimit hisce verbis: *Nam cum Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas, aliquos nonnunquàm abesse postulent & exigant, &c.* Vtinam his dumtaxat legitimis causis

per-

permoti Episcopi, & absque ullo sibi à Deo crediti gregis detrimento, à suis Ecclesiis abessent! Alia Episcoporum officia præscribens Synodus Tridentina, & præcipuè è Sacris Ordinationibus omnem Simoniæ umbram amovere volens, præcipit cap. 1. Sessionis vigesimæ primæ Episcopis, ut gratis Ordines conferant, dimissorias & testimoniales litteras concedant, nec pro Sigillo, nec aliâ quâcumque de causâ aliquid, etiam spontè oblatum, accipiant. Notariis tamen indulget, ut decimam auri partem accipiant, tribus tamen suppositis conditionibus, scilicèt dummodò eis nullum salarium ab Episcopo sit constitutum; dummodò non sint in locis, in quibus viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi; dummodò tandèm Episcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum directè vel indirectè provenire haud possit. Denique, cùm ad resarciendam Ecclesiæ Disciplinam, nihil efficacius sit celebratione Conciliorum, Visitationibus Episcoporum, Verbi Dei prædicatione, populi, ad suscipienda cum fructu Ecclesiæ Sacramenta, diligenti instructione, & peccatorum publicè delinquentium congruâ satisfactione; ideò Synodus Tridentina capite 2. Sessionis 24. decernit, ut Concilia Provincialia, sicubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex Sacris Canonibus permissis, renoventur, & quolibet saltem triennio celebrentur; Diœcesanæ verò Synodi quotannis habeantur. Secundò, Capite tertio ejusdem Sessionis præcipit Synodus Tridentina Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis & Episcopis, ut propriam Diœcesim per se ipsos, aut, si legitimè impediti fue-

:rint, per ſuum Generalem Vicarium, aut Viſi-
:orem, ſi quotannis totam, propter ejus latitu-
nem, viſitare non poſſint, ſaltèm majorem ejus
rtem, ita tamen, ut tota biennio per ſe, vel Vi-
itores ſuos compleatur, viſitare non præter-
ttant. Tertiò, mandat Synodus Tridentina
pite 4. ejuſdem Seſſionis Epiſcopis, ut in Eccle-
ſuâ ipſi per ſe, aut, ſi legitimè impediti fuerint,
: eos, quos ad prædicationis munus aſſument,
aliis verò Eccleſiis per Parochos, ſaltèm omni-
s Dominicis, ſolemnibus diebus feſtis, tempore
:em jejuniorum Quadrageſimæ, & adventus
mini quotidiè, vel ſaltèm tribus in hebdomada
bus, ſi ita oportere duxerint, Sacras Scriptu-
, divinamque legem annuncient. Quartò, San-
Synodus jubet Capite 7. ejuſdem Seſſionis
nibus Epiſcopis, ut non ſolùm, cùm Sacra-
nta Eccleſiæ per ſe ipſos populo adminiſtrare
ent, priùs illorum vim & uſum, pro ſuſcipien-
m captu, explicent; ſed etiam idem à ſingulis
rochis piè prudentèrque, etiam linguâ verna-
â, ſi opus ſit, ſervari ſtudeant, juxtà formam
ancta Synodo Tridentina in Catecheſi ſingulis
:ramentis præſcribendam. Quintò, Synodus
identina cap. 8. ejuſdem Seſſionis ſtatuit, ut
licè peccantibus condigna pro modo culpæ
nitentia publica injungatur, quò videlicet eos,
s exemplo ſuo aut ſcandalo offenderunt, aut
malos mores provocarunt, ſuæ emendationis
:imonio ad rectam revocent vitam. Permittit
nen Sancta Synodus Epiſcopo facultatem publi-
hoc Pœnitentiæ genus in aliud ſecretum com-
tandi, quandò ita magis judicaverit expedire.

At in eos, qui Monomachiâ,seu duello,confligunt, omni severitate legum animadverti debere sanxit Synodus Tridentina cap. 19. Sessionis vigesimæ quintæ, ubi primò declarat, Principes, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso esse excommunicatos, ac jurisdictione & dominio Civitatis,Castri,aut loci, in quo,vel apud quem duellū fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privari. Secundò, decernit eos, qui duellum, seu pugnam commiserint, & qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrere, & ut homicidas, juxta Sacros Canones, puniri debere, ipsisque, si in conflictu decedant, perpetuò Ecclesiasticam sepulturam esse denegandam. Tertiò, eodem excommunicationis fulmine percellit eos,qui in causa duelli,tàm jure, quàm facto consilium dederint, aut aliâ quâcumque ratione id alicui suaserint, aut pugnantes spectaverint. Sic detestabilem duellorum usum, fabricante diabolo, introductum, cùm serperet in dies, ac manaret latiùs, cùm turpissimi gladiatores, immò grassatores ac sicarii, mutuis sese cœdibus ac parricidiis conficerent, cùm teterrimæ carnificinæ ubique vestigia ac monumenta fixissent, saluberrimo illo Edicto, severiorique disciplinâ compescuit Synodus Tridentina.

D. Præscribitne Synodus Tridentina omnia officia, quæ Metropolitanis juxtà Sacros Canones obeunda incumbunt?

M. Metropolitanorum officia juxtà Sacros Canones accuratè præscribit Synodus Tridentina

t primò quidem, capite primo Sessionis sextę, in ecreto de Reformatione, monet omnes Patriar- nas, Primates, & Metropolitanos, ut in omni- as laborent, & ministerium suum impleant; imple- autem illud se nequaquàm posse sciant, si greges bi commissos, mercenariorum more, deserant, que ovium suarum, quarum sanguis de eorum t manibus à supremo judice requirendus, custo- iæ minimè incumbant, cùm certissimum sit, non lmitti pastoris excusationem, si lupus oves co- edit, & pastor nescit. Quapropter, Sancta Sy- odus omnes antiquos Canones contra non resi- entes promulgatos innovat, & statuit, ut *Metropo- anus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolita- m verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior sidens, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ, eo ipso currendà, infrà tres menses per litteras, seu nun- um, Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in sos absentes, prout cujusque major, aut minor con- macia exegerit, suæ supremæ Sedis authoritate imadvertere, & Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilio- bus providere poterit, sicut in Domino noverit salu- iter expedire*. Secundò, decernit Sancta Syno- is cap. 1. in Decreto de Reformatione Sessionis gesimæ tertiæ, *legitimas absentiæ causas à Romano ntifice, aut à Metropolitano, vel eo absente, à fraganeo Episcopo antiquiori residente, qui idem etropolitani absentiam probare debebit, in scriptis è approbandas*. Tertiò, ibidem sancit Sacra Sy- is ad Episcopum Metropolitanum cum Concilio ovinciali pertinere, judicare de licentiis à se, l suffraganeis datis, & videre, ne quis eo jure utatur, & ut pœnis Canonicis errantes puniantur.

tur. Quartò, si Cathedralium Ecclesiarum Prælati in Seminarii erectione, ejusque conservatione negligentes fuerint, ac suam portionem solvere detrectaverint, eos Metropolitanus acriter corripere, ad id cogere, & ut quamprimùm hoc sanctum & pium opus, ubicumque fieri poterit, promoveatur, studiosè curare debet. Tenetur etiam ex Concilio Tridentino Metropolitanus, tanquàm Sedis Apostolicæ delegatus, dare operam ut Verbum Dei, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus annuncietur in Parochialibus Ecclesiis, quæ subjectæ sunt Monasteriis in nulla Diœcesi existentibus, & ad id compellere Abbates & Regulares Prælatos, si negligentes fuerint. Ad ipsum quoque Metropolitanum pertinet, unum aut plura eligere Collegia in Ecclesia Metropolitana, vel in alia Provinciæ suæ Ecclesia commodiori, ubi pueri illarum Ecclesiarum, quæ ob paupertatem Collegium erigere non possunt, educentur. Quintò Metropolitanus quolibet saltem triennio tenetur celebrare Concilium Provinciale, & si aliquis dubius aut difficilis abusus sit extirpandus, vel aliqua gravior quæstio incidat, Episcopus, antequàm Controversiam dirimat, Metropolitani & Comprovincialium Episcoporum in Concilio Provinciali sententiam expectare debet, ita tamen ut nihil, inconsulto Romano Pontifice, novum aut in Ecclesia hactenùs inusitatum decernatur. Sextò si Capitulum, Sede vacante, Vicarium Generalem instituere neglexerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvitur, juxta Concilium Tridentinum Sessione XXIV. cap. XVI. Denique, quod maximè observare debes, Synodus Tridentina cap.

te

e 1. Sessionis XIII. in Decreto de Reformatione dmonet generatim omnes Patriarchas, Primaes, Metropolitanos & Episcopos, *ut se Pastores, on percussores esse meminerint, atque præesse subitis oportere, ut non in eis dominentur, sed illos tanuàm filios, & fratres diligant, elaborentque, ut hortando & monendo ab illicitis deterreant; illos verò, ui per humanam fragilitatem peccant, arguant, bsecrent, increpent, juxtà Apostoli præceptum, in mni bonitate & sapientia: cùm sæpè plus ergà corigendos agat benevolentia, quàm austeritas; plus haritas, quàm potestas. Sin autem, ob delicti gravitatem, virgà opus fuerit, tunc cum mansuetudine rior, cum misericordia judicium, cum lenitate severitas adhibenda est; ut sine asperitate disciplina populis alutaris, ac necessaria conservetur, & qui correcti uerint, emendentur, aut, si resipiscere noluerint, cæeri, salubri in eos animadversionis exemplo, à vitiis eterreantur.* Hæc sunt præcipua Capita, quæ ad estaurandam Ecclesiæ Disciplinam, circà Clerios, Presbyteros, Episcopos & Metropolitanos anxit Synodus Tridentina, in quibus contemplari icet genuinam primitivæ Disciplinæ faciem, ad uam Ecclesia Romana, quantùm hodierna ferunt empora, semet totam componit, optatque enixè, t pristinæ Disciplinæ vigor in integrum restituaur, ut suus Episcopis constet honor & pretium; int Sacerdotes & Clerici doctrinâ sani, disciplis exculti, moribus graves, candidi & inculpati; int denique Laïci in fide firmi, in bonis operibus ssidui, ubique conversatione, charitate, vitæque uritate præluceant, juxtà illud Matthæi cap. V. *Videant opera vestra bona, ut glorificent Patrem vestrũ*

 qui

qui in Cœlis eſt. Quid ad hæc, amabò, hæretici noſtri temporis reponent? qui ſpecioſum Reformatorum titulum perperàm ambiunt, & qui tamen non ſolùm Hierarchicum Ordinem, & Paſtorum ſubordinationem ad ſupremum Pontificem Romanum, à Chriſto Domino inſtitutam, à ſe prorsùs abdicarunt, verùm etiàm omnem Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & Sacramenti Pœnitentiæ rigorem penitùs ſuſtulerunt, neceſſitatem bonorum operum, Votorum obligationem, ciborum delectum, Cœremonias Eccleſiæ, jejunia, preces horarias ab Eccleſia præſcriptas, exploſerunt; qui profeſſi ſalvificum Evangelium Chriſti, flagitioſiſſimè vivunt, impurè viventes fovent, promiſcuè turbæ dant jus interpretandi Scripturam Sacram, & pronuntiandi de articulis fidei; qui tandem invertunt, confundunt, perduntque ſeditiosè omnia, optimis peſſima ſufficiunt, ſolvunt poteſtatem Principum, plebem in optimos quoſque armant, ſubindè tumultus excitant, ad arma identidèm, ut nunc videmus in Palatinatu, nullis de cauſis procurrunt, quodque ſatis lepidum eſt, dum iſti hæretici perpetuò Eccleſiæ reformationem crepant, & in mores Epiſcoporum ac Sacerdotum acriter invehuntur, Principibus ſuæ Sectæ permittunt polygamiam, & Miniſtros ſuos cogunt inire nuptias. Quæ malum, quæſo, eſt iſta Salacitas? undè tanta carnis rebellio in his, quæ ſe jactant agi ſpiritu Chriſti? certè, ut liberè dicam, tot malorum ac vitiorum, quæ nunc apud hæreticos impunè regnant, nullam aliam cauſam invenio, niſi quia ab initio eorum Sectæ coaluerunt ex hominibus abſque frœno, abſque pudore, abſque

ulla

la morum disciplina viventibus ; quorum pleri-
ie erant decoctores, profugi, desertores Insti-
ti sui, novarum rerum, ac licentiæ cupidi, ju-
enes, mulierculæ incogitantes, errones, milites,
iique sceleribus infames, ex quibus cùm origi-
em suam traxerint hæretici nostri temporis,
uid mirum, si errores & vitia, quibus illorum
lajores fuerunt infecti, jure hæreditatis ac posses-
onis etiamnùm retineant?

D. Hìc opportunè venit in mentem cele-
ris, quæ Sæculo XVI. in Galliis circà electionem
collationem Beneficiorum facta est Ecclesiasti-
æ Disciplinæ immutatio, videlicet Pragmaticæ
anctionis abolitio, in cujus locum suffectum est
oncordatum Gallicum, quod, sicut in superioribus
olloquiis observasti, initum est *Leonem X.* Pon-
ficem Maximum inter & *Franciscum I.* Galliarum
egem. Ostende ergò nunc, quorsùm in Galliis
bolita fuerit Pragmatica Sanctio? & quibus po-
issimùm conditionibus constet istud Concorda-
um Gallicum?

M. Pragmatica Sanctio nihil aliud est, ut
libi jam observavimus, quàm Constitutio in Bi-
uricensi Concilio sub *Carolo VII.* Galliarum Rege
nno MCCCCXXXVIII. procusa, quæque talis erat,
it viginti tres contineret articulos, & in id præ-
ertim collimaret, ut Galliarum Regni Beneficio-
um Collatoribus ordinariis sua relinquerentur
ura conferendi Beneficia: Ut Cathedrali vacante
ede, à Clero sive Capitulo eligerentur Episcopi,
& ut omnes particulares Reservationes, ac gratiæ
Expectativæ abolerentur. Hanc Pragmaticam
Sanctionem Episcopi, aliique Viri Ecclesiastici

Gallicanam repræsentantes Ecclesiam, obtulerunt *Carolo VII.* Galliarum Regi, qui statim præcepit ut in toto suo Regno observaretur, & Regias inter Constitutiones describeretur. Jussit etiam idem Rex Curiæ Parlamenti, aliisque Magistratibus, ut hanc Pragmaticam Sanctionem à Personis Ecclesiasticis & Sæcularibus observari, & executioni mandari curarent, gravi pœnâ rebellibus irrogatâ. Promulgata autem fuit Pragmatica Sanctio in Senatu Parisiensi die XIII. mensis Julii anni millesimi quadringentesimi trigesimi noni. Id ægrè admodùm tulerunt Romani Pontifices, & ad Pragmaticam illam Sanctionem penitùs abrogandam suas omnes curas adhibuerunt. *Eugenius IV.* Pontifex Maximus huic Pragmaticæ Sanctioni intercessit, eamque vehementer improbavit, ut constat ex ejus Litteris ad *Carolum VII.* Galliarum Regem datis, quas descripsit *Odoricus Raynaldus* ad an. MCCCCXXXIX. num. XXXVII. *Pius II.* in Concilio, quod anno MCCCCLIX. indixit Mantuæ, Pragmaticam Sanctionem graviter perstrinxit, & mortuo *Carolo VII.* ejus filium *Ludovicum XI.* Christianiss. Regem, ad abrogandam Pragmaticam Sanctionem pertraxit, indèque incredibili lætitiâ affectus, ut refert *Gobelinus* Tomo VII. *Commentariorum*, Romæ, ob tam faustum de abrogatâ Pragmaticâ Sanctione nuntium, *indixit triduo justitium, & supplicationes per omnia templa fieri, & pompas Sacrorum per Urbem duci. Dimisso Consistorio, universa Curia & Urbis populus exultavit: ad noctem lucere ignes, canere tubæ, campanæ resonare omnes, saltare juvenes, choros ducere, cantare viri, ac Senes inter se gloriari, qui priusquàm morerentur, sublatam Pragmaticam*

ticam

cam vidissent: Laudare Pontificem, cujus tempore donum datum esset: Regem extollere, cujus mentem nta incessisset pietas: Tantò res videri dignior, atque admirabilior, quantò minus sperata fuisset. Neque quisquam erat, qui post quatuor & viginti annos nveteratum Pragmaticæ morbum sub Pio Pontifice auferri posse consideret: Satis consultum iri Apostolicæ edi existimabant omnes, si malum non ingravesceret.

Verùm, Pragmaticam Sanctionem, quæ sub Christianissimis Regibus *Ludovico XI.* & *Carolo VIII.* in Galliis aboleri omninò non potuerat, revocavit *Ludovicus XII.* Galliarum Rex, & *Caroli VIII.* successor, qui, ob infaustum dissidium, quod cum *Julio II.* Pontifice Maximo habuit, Edictum anno MCCCCXCIX. promulgavit, quo sanxit, ut in universo Galliarum Regno ad summos juris apices observaretur Pragmatica Sanctio, quæ proindè eo Regio roborata Edicto viguit, donec tandem *Franciscus I.* Rex Christianissimus, & *Ludovici XII.* successor, eâ in integrum sublatâ, compulerit Gallos ad recipiendum *Concordatum*, quod ipse Bononiæ in Italia inierat cum *Leone X.* Pontifice Maximo, moxque in Concilio Lateranensi V. fuerat approbatum anno MDXVI. Porrò, in hoc Concordato, quod *Gallicum* vocant, adimitur Capitulo, vacante Sede Cathedrali, facultas eligendi Episcopum, jusque Nominationis ad Prælaturas Galliarum Regibus confertur sub certis conditionibus, quas hìc brevitèr annotabimus. Prima conditio est, ut Christianissimi Reges nominent ad Episcopatum vacantem virum gravem, Doctorem, vel Licentiatum in Theologia aut in Jure, in celebri Academia, qui vigesimum septimum ætatis annum

annum ad minùs attigerit. Ad istas tamen graduum Scholasticorum leges non adstringuntur Principes Regiæ stirpis,& natalium spendore clari Proceres, qui subindè ad Ecclesiæ Prælaturas nominari & provehi possunt, etsi nullos gradus in Universitatibus fuerint assecuti. Excipiuntur etiam Religiosi Mendicantes, vel alii Regulares, qui doctrinæ præstantiâ insignes, iis inscripti sunt Collegiis, vel Ordinibus, ubi ad gradus non adspiratur. Altera conditio est, ut habeatur inquisitio in mores personæ à Rege Christianissimo nominatę coràm ipsius Ordinario,vel Nuntio aut Legato Sedis Apostolicæ, eaque Inquisitio unà cum Nominatione Regiâ Romam deferatur, quò Summo Pontifici constet, nominatum à Christianissimo Rege iis pollere dotibus, quæ Sacris Canonibus præscriptæ sunt. Quòd si Rex Christianissimus nominet aliquem, qui his careat dotibus, potest quidem Summus Pontifex illum repudiare,sed tres alios menses Regi Christianissimo concedit, intra quos alterum nominare & Summo Pontifici Canonicè instituendum præsentare potest. Tertia conditio est, ut Rex Christianissimus nominet intra sex menses à die vacantis Beneficii numerandos, ne videlicèt diuturnâ Ecclesiarum vacatione salus animarum grave pateretur dispendium. Quarta conditio est, ut Summus Pontifex (si aliqui Regni Galliæ Prælati in Curia Romana moriantur) nominationem habeat ad eorum Episcopatus, aliave vacantia Beneficia. His conditionibus limitatum est in Concordaro Gallico jus à *Leone X.* Pontifice Maximo concessum Regi Christianissimo nominandi ad Prælaturas. Sed, quia jus Regiæ Nomi-
natio-

ationis ad Prælaturas Provinciæ, & Aremoricæ on erat in Concordato Gallico expressum, *Leo X.* ontifex Maximus speciali Indulto jus Regiæ Nominationis ad Prælaturas in Provinciam & Aremoricam extendit, dùm viveret Rex *Franciscus I.* uod ejus successoribus alii Pontifices confirmaunt. Extant duo *Pii IV.* Pontificis Maximi eâ de e Diplomata *Carolo Nono* Galliarum Regi anno MDLXIV. data apud Clarissimos *Puteanos* in *Historia Concordatorum*. Observavimus in sexto Colloquio n Historiam Sæculi XV. Galliarum Regem non nominare ad Abbatias Monialium in vim Concordati Gallici, sed in vim Pontificii Indulti, quo *Clemens VII.* jus ad illas nominandi *Francisco I.* concessit. Ibidèm etiam advertimus, jus eligendi Abbates & Priores ad Regem Christianissimum per Concordatum Gallicum fuisse quidem translatum, illud tamen jus Regiæ Nominationis non extendi ad illa Monasteria, quæ suos Abbates aut Priores eligendi singulari gaudent privilegio, cui nec Summus Pontifex, nec Rex Christianissimus quidquam derogare voluerunt. Quocircà, Regiæ Nominationi Monasteria illa in Galliis non subsunt, quæ per Generales Præpositos reguntur, quibus adjungendæ sunt quatuor Cistercensis Abbatiæ filiæ, *Pontiniacum*, *Feritas*, *Claravallis*, & *Morismundus*. Item Abbatiæ, sive Prioratus, quorum caput est *Casa Benedicti* in Bituricensi Diœcesi, Gallicè *Chesalbenoist*, & celebris altera Abbatia in Suburbio Biturigum S. *Sulpitio* consecrata. Hæ quippè Abbatiæ, sive Prioratus, antiquam suos Abbates vel Priores eligendi libertatem sartam tectam hactenus conservarunt. Sed de abolitione Pragma-

Pragmaticæ Sanctionis, & de Concordato Gallico plura legeris apud jam citatos clarissimos *Puteanos* in Historia Concordatorum, apud *Franciscum Pinssonium* in lib. *De Pragmatica Sanctione*, & in *Notis ad Indulta*, & apud *Doujatium* in *Specimine Juris Ecclesiastici*.

D. Quibus potissimùm de causis abolita est in Galliis Pragmatica Sanctio?

M. Duabus præsertim de causis abolita est in Galliis Pragmatica Sanctio. Primam insinuat *Leo X.* Pontifex Maximus in Concordatis Titulo quarto, ubi testatur, Electiones in Galliis jam diù eò devenisse, ut *pleræque per abusum sæcularis potestatis* tumultuosæ & violentæ essent, vel Simoniacæ, vel carnis & sanguinis, pluribusque aliis cupiditatibus sordidatæ, vel implicatæ perjurio, quòd Electores, quanquàm juramento constricti ad eligendum magis idoneum, privatis nihilosecius indulgerent affectibus, vel precibus & blanditiis amicorum delinirentur, undè gravissima mala emergebant, quæ in dies radices altiores agebant, nec ullo pacto extirpari poterant. Altera ratio, cur in Galliis abolita fuerit Pragmatica Sanctio, petitur ex sublata libertate Electionum, quæ à Capitulis ad nutum Regis ut plurimùm fieri solebant. Rex siquidem sæpiùs preces in imperium vertebat, ac subindè necessitatem imponebat Capitulis, quæ suis electionibus aliquid hinc etiam præsidii fore sperabant, & libertatis umbram saltem aliquam, si quos Rex commendaret, hos eligerent. Hinc Illustrissimus *Petrus de Marca*, Archiepiscopus Parisiensis, libro VI. *De concordia Sacerdotii & Imperii* observat, præter clancularias

vel

l apertas factiones & artes, quæ in Galliis in ɩsmodi Electionibus frequentissimè occurrebant, ſas insuper Regum Christianissimorum preces ıperiosas vim attulisse Electionibus. Jure itaque ɔtimo abolita est Pragmatica Sanctio, & in ejus cum subrogatum est Concordatum Gallicum, cus beneficio restituta ac firmata est Ecclesiæ Roanæ cum Gallicanâ exoptatissima concordia, quæ ragmaticæ Sanctionis defensione haùd parùm ırbata erat; sublata itidem est Reservationum & atiarum Expectativarum olim introducta conetudo; præcisæ penitùs omnes ambitionis & Sioniæ occasiones, quibus creberrimè Electorum ffragia rogabantur, à Laïcis Principibus conciliaıntur, & interdùm extorquebantur. Pratèr hęc ɔmmoda, quæ ex Pragmaticæ Sanctionis abolione, & Concordati institutione & promulgatioe percepit Gallicana Ecclesia, aliud *Petrus de Iarca* loco mox à me laudato adducit magnum cclesiæ Gallicanæ & Regni ex receptione *Concorati* secutum emolumentum, per quod *finis impotus est litibus, quas in Romana Curia contestari recetum erat sumptibus immensis, ut electionum nullitas iscuteretur. Quò fiebat, ut partes contendentes ad ıopiam redigerentur, regno incommoda importarenur, & Ecclesiæ ob id diù vacarent*. Hìc tamen obicr advertere debes, quòd, licèt abrogatâ in Galliis Pragmaticâ Sanctione, multa secum comıoda advexerit Concordati Gallici institutio, niilominùs Senatus Parisiensis abolitioni Pragmaicæ Sanctionis, & Concordati Gallici promulgaioni diù ac fortitèr restitit, Academia etiam Pariiensis apertè reclamavit, & Clerus Gallicanus, vi dumta-

dumtaxàt ac metu compulsus, prędicti Concordati promulgationem passus est, quandòquidem Rex ita jubebat, sed eam liberis suffragiis non approbavit, immò Regibus Christianissimis *Henrico III.* & *Henrico IV.* sæpè supplicavit, ut, hoc Concordato Gallico abrogato, revocaretur Pragmatica Sanctio, & restitueretur libertas Electionum. Duo etiam illustres Scriptores Ecclesiastici & Cleri Gallicani Episcopi, *Genebrardus*, & *Spondanus*, hanc Concordati Gallici promulgationem ore & calamo improbarunt. Prior, seu *Gilbertus Genebrardus*, Archiepiscopus Aquensis, librum *De Sacrarum Electionum jure & necessitate ad Ecclesiæ Gallicanæ redintegrationem* edidit; & libro IV. Chronologiæ ad annum MDXVII. *Concordatum Gallicum* vocat *Mysterium iniquitatis, quo perditam Ecclesiam Gallicanam cernimus*. Et rursus: *Anno*, inquit, *millesimo quingentesimo decimo sexto abrogata est in Galliis Pragmatica Sanctio, & Concordata, ut vocant, substituuntur, fremente universo Clero, Scholasticis, Populo, bonis denique & doctis hominibus*. Alter verò Scriptor, seu, *Henricus Spondanus*, Appamiarum in Gallia Narbonensi Episcopus, hæc habet ad annum MDXV. num. X. *Sic autem, sublatà penitùs Sanctione Pragmatica, ejus loco facta sunt Capitula illa, quæ Concordatorum nomine promulgata fuere Sessione XI. Concilii Lateranensis, non tamen sine omnium Galliæ Ordinum gravissima conclamatione: mirantibus multis vehementissimè, quòd cùm Pontifex fratrum suorum Cardinalium suffragiis eligatur, Episcopos & alios Prælatos eligendi potestatem, iis ad quos pariter de jure competebat, ademerit, & in Reges transtulerit; atque infaustà permutatione, temporali*

sibi

bi reservato, spirituale abdicaverit. Verùm, etsi lerus Gallicanus, Academia Parisiensis, Amissimus Senatus, & nonnulli Scriptores Galli, uos inter reponi debent *Genebrardus*, & *Spondaus*, hoc Concordatum Gallicum, speciosis quiem, sed reapsè falsis rationibus freti improbant, nec statim novam illam Disciplinæ mutatioem concoquere potuerint, attamen postquam, moto partium studio & abdicatis omnibus prædiciis, rationum, quibus nitebantur, levitatem gnoverunt, & Concordati Gallici commoda int experti, tandem lubentissimè acquieverunt, tròque fassi sunt, hanc novam per Concordatum allicum inductam Ecclesiæ Disciplinam non fo: incommodam, sed potiùs utilem, modò Rex hristianissimus, sicut ei ex Concordato incumbit, ominaret, seu designaret ad Episcopatus & Abatias viros doctrinâ & pietate conspicuos, dinos tanto munere, & ferendo oneri, quod Anelicis humeris formidandum est, pares. Quod ùm Reges Christianissimi summâ cum laude & ietate hactenùs in rem Ecclesiæ executi fuerint, ullum multis abhinc annis auditum est in Galliis iurmur adversùs *Concordatum*, secundùm quod allicanæ Ecclesiæ Politia disponitur ac regitur, mniaque Beneficia pacificè conferuntur.

D. Cedo, si placet, præcipuas rationes, uibus Clerus Gallicanus, Academia Parisiensis, : aliqui Scriptores Galli movebantur, ut tanto um studio Pragmaticam Sanctionem defendeent, & ex adverso tam fortitèr Concordati pronulgationi obsisterent.

M. Tres præsertìm rationes adducebant hi, qui

qui in Galliis Concordati promulgationi obfirmatis animis intercedebant. Prima ratio petebatur ex novitate Disciplinæ, quæ, abrogatâ Pragmaticâ Sanctione, per Concordatum in Ecclesiam inducebatur. Hæc, inquam, Disciplina novitate suâ Gallorum animos percellebat, adeò ut in hac maximè causa locum habuerit hæc præclara S. *Augustini* Sententia Epistolâ CXIX. *Ipsa mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat*. Verùm, hæc Gallorum ratio nullius roboris erat, quia hæc Disciplina, quantùmvis nova videretur, obviis tamen ulnis excipienda erat eô vel solô nomine, quòd præsentissimum adferret remedium multis malis & corruptelis, quæ sacras Electiones ita infecerant, ut vix sanari possent, nisi Electiones ipsæ abrogarentur, quæ per se quidem bonæ, hominum tamen ad vitia proclivium malis artibus noxiæ magis, quàm utiles Ecclesiæ progressu temporis evaserant. Galli itaque, qui hujus Disciplinæ per Concordatum invectæ novitate fuerunt perturbati, trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Altera ratio, quam contra Concordatum opponebant Galli, in hoc maximè sita erat, quòd sibi persuaderent, *Leonem X.* Pontificem Maximum concessisse *Francisco I.* Regi Christianissimo, ejusque successoribus, Spiritualia Ecclesiarum jura, dùm eis jus indulsit nominandi, vi Concordati, ad Episcopatus Galliarum Regni. Verùm, vana & falsa omninò erat hæc Gallorum persuasio. Neque enim vi Concordati data unquàm sunt Regibus Christianissimis Spiritualia Ecclesiarum jura, sed solùm eis concessum est jus Patronatus, seu Præsentationis ad Beneficia Regni Galliæ.

alliæ. Undè, ſicut penès Epiſcopos ſumma
nper eſt poteſtas in minora Beneficia, maximè
oad jus ſpirituale, quanquàm ea conferant ad
minationem Patronorum Laicorum, ita penès
nmum Pontificem reſidet in omnia Beneficia
cleſiæ, maximè quoad jus ſpirituale, poteſtas,
èt Regibus Chriſtianiſſimis jus impertiatur no-
nandi, vi Concordati, ad Epiſcopatus & alia
neficia Galliarum Regni. Quod quidem novum
n eſſe fatetur ipſemet *Spondanus* loco mox à me
dato, ubi hæc habet: *Quod etiam Leo X.* Pon-
ex Maximus eidem *Franciſco I.* Regi Chriſtia-
ſimo *conceſſerit ac ſucceſſoribus in perpetuum,*
leſiarum Cathedralium ac Monaſteriorum nomina-
iem, quæ priùs ab electione Collegiorum ac Con-
tuum pendebat, haud quidem id novum fuit, cùm
ìs viderimus, id jam olim Zachariam Romanum
itificem permiſiſſe Pippino Caroli Magni parenti &
Cto Ludovico Regi Alexandrum IV. Horruit ta-
i iſte, ſeu S. Ludovicus Rex, *eo quanquàm ſpontè*
ito jure uti, quòd intelligeret, ut dicebat, non ſe
è illud ſuſcipere abſque periculo animæ ſuæ & Re-
. Jus itaque à *Leone X.* conceſſum *Franciſco I.*
lliarum Regi, ejuſque ſucceſſoribus, nominandi
Epiſcopatus, aliaque Beneficia, non eſt no-
n, nec ſeſe extendit ad ſpiritualia Beneficiorum
a, ſed eſt dumtaxàt jus patronatus, ſeu præſen-
onis ad Beneficia, quòd certè Viro Laico con-
i poſſe in confeſſo eſt apud omnes Theologos,
alia unquàm fuit Eccleſiæ ſententia ante mille
os, ex quo locus nimirùm fuit Laico Patrona-
. Tertiam tandem rationem contra Concor-
um deſumebant Galli ex Sacris Canonibus ac

Decretis Conciliorum Generalium, præsertim septimi & octavi, quibus districtè & sub pœ depositionis inhibetur, ne quis *per sæculares Pri cipes*, vel *Imperatorià potestate* ad Episcopatu provehatur. His autem Synodorum Generaliu Decretis contrarium penitùs videbatur Conco datum, quod Regibus Christianissimis jus asse bat nominandi ad Episcopatus & alia Benefici totius Galliarum Regni. Sed hæc Gallor ratio ex Sacris Conciliorum Generalium Canc bus petita nullum planè robur adversùs Conc datum habere poterat, quia licèt antiqui Ca nes prohibeant, ne quis ab Imperatore, ve Principibus sæcularibus per vim ad Episco tum intrudatur; quamvis etiam Summi Po fices, ut latè ostendimus in Colloquio te in Historiam Sæculi undecimi, jure me damnarint Investiturarum usum, quo Impera res Episcopatus & alia Beneficia indignis pro authoritate, & reclamante Ecclesiâ, confereb nunquàm tamen Sacri Canones, aut Romani P tifices prohibuerunt, ne Principes Ecclesiis no nent seu designent Episcopos, si id ipsis Eccle concesserit, vel permiserit, cùm tunc, acced illâ Ecclesiæ concessione, Principes id præ non Jure Imperii, seu propriæ authoritatis, ex mera Ecclesiæ indulgentiâ. Porrò, Reges C stianissimi non sibi arrogant Jus nominandi priâ authoritate ad Episcopatus & Beneficia liarum Regni, sed totum illud Jus, quo pot tur, acceptum referunt soli Ecclesiæ concel *Francisco I.* Regi Christianissimo, ejusque Su soribus à *Leone X.* Pontifice Maximo per Con

da

tum factæ, quæ nullo pacto Sacris Conciliorum
eneralium Canonibus ac Decretis adversatur.
æterquàmquòd, etsi Decreta Conciliorum Ge-
ralium prohiberent, ne Principes Laici nomi-
nt ad Episcopatus, attamen cum ejusmodi De-
eta non ad Fidem, sed ad Disciplinam dumta-
t pertineant, ea à Summis Pontificibus tempe-
ri, immò abrogari posse, si evidens particula-
um Ecclesiarum necessitas, vel utilitas postulet,
mo est, qui inficias ire, aut in dubium revocare
lit, maximè cùm constet, Disciplinæ capita pro
nporum & locorum varietate mutationem faci-
subire, multaque veteris Disciplinæ Capita, Con-
iorum Generalium Canonibus firmata, vel de-
tudine, contrariis institutis quandòque abro-
ri. Potuit ergò *Leo X.* Pontifex Maximus hæc
creta Conciliorum Generalium, ad solam Di-
plinam spectantia, abrogare propter evidens
clesiæ Gallicanæ bonum, quod postulabat, ut
pitulorum Electiones, ambitu, simoniâ, aliis-
e vitiis horrendum in modum id temporis fœ-
tæ abrogarentur, & nominationibus ad Episco-
tus & Beneficia Galliarum Regni alitèr provide-
ur; quod sapientissimè per Concordatum Gal-
um præstitit Summus ille Pontifex. Absit ergò,
quis dicat, *Leonem X.* antiquos Canones vio-
e, Disciplinam evertisse, dùm novum Jus *Con-
dati* pro Ecclesia Gallicana instituit, ex quo
ılta secuta sunt commoda, ac multò majora in-
es, ut speramus, promanabunt, si Christianis-
nus Rex *Ludovicus XV.* Majorum suorum vesti-
s insistens, nominet ad Episcopatus & Beneficia
ros Ecclesiasticos doctrinâ & pietate insignes,
 qui-

quibus semper abundavit, & etiamnùm feracissimum est Galliarum Regnum, cujus habenas, juxta omnium Gallorum vota, propediem moderabitur Juvenis ille Rex, quo, si mea exaudiuntur vota, nemo feliciùs regnabit, nemo diutiùs vivet, eritque *Clodovæis* illustrior, *Pippinis* fortior, *Carolis* felicior, *Philippis* Augustior, *Henricis* major, *Ludovicis* (si quid eorum addi potest pietati & nomini) etiam melior. His, quæ de abrogatâ Pragmatica Sanctione, & de suffecto in ejus locum Concordato Gallico hactenus dixi, addam dumtaxat, errare nonnullos Scriptores, qui maximis laudibus Pragmaticam Sanctionem efferunt, eo quòd, ut ajunt, eâ in Galliis vigente, liberæ à Capitulis fierent electiones Episcoporum; in hoc inquam, errare illos Scriptores duplici momento breviter evinco. Primò; quia, vigente in Galliis Pragmaticâ Sanctione, Reges Christianissimi suis precibus, quæ, ut superius ex Illustrissimo *Petro de Marca* Archiepiscopo Parisiensi observavi, vim imperii habebant, Capitulis necessitatem imponebant eligendi quos ipsi postulabant Episcopos. Secundò, vigente in Galliis Pragmaticâ Sanctione, Reges Christianissimi *Carolus VII. Ludovicus XI.* & *Carolus VIII.* interdùm impediebant, ne à Capitulis fierent electiones Episcoporum, rogabantque Summos Pontifices, ut quosdam in Galliis vacaturos Episcopatus sibi reservarent, ad Suæ Majestatis preces conferendos, sicut nonnullis exemplis probat doctissimus *Ludovicus Thomassinus* parte IV. *Disciplinæ Ecclesiasticæ de Beneficiis* lib. 2. cap. 41. Patet igitur, vigente adhuc in Galliis Pragmaticâ Sanctione, sæpiùs Capitula, impedi-

entibus Regibus Christianissimis, plenam non
ibuisse libertatem eligendi Episcopos, ac subin-
è mirum videri non debere, si tandem abrogatâ
ragmaticâ Sanctione, Capitulis Jus eligendi Epi-
opos fuerit ademptum, & Regibus Christianissi-
is Jus nominandi ad Episcopatus, Abbatias, &
eneficia Galliarum Regni à *Leone X.* Pontifice
aximo adjudicatum & concessum sub his con-
tionibus, quas superiùs assignavimus. Sed de
isciplina Ecclesiastica Sæculi XVI. plura dicere
on vacat, expeditque ut Monasticæ Disciplinæ
usdem Sæculi præcipua nunc Capita percurra-
us.

D. Rerum, quæ Disciplinam Monasticam
ectant, narrationem auspicari debes ab institu-
one Ordinum, qui Sæculo XVI. ab Ecclesia ap-
obati novum Statui Monastico vel Regulari in-
ementum atque splendorem contulerunt.

M. Multi Sæculo XVI. Ordines Regulares
odierunt, videlicet Ordo institutus à S. *Ignatio*
Loyola, vulgò dictus, *Societas Jesu*; Ordo Ca-
ccinorum; Ordo Clericorum Regularium *Thea-*
orum; Ordo Charitatis; Ordo Carmelitarum
scalceatorum; quibus accesserunt variæ Con-
egationes, seu Congregatio *Somaschæ* Clerico-
n Regularium; Congregatio Fratrum Mino-
n S. Francisci strictioris Observantiæ, qui *Re-*
lecti appellantur; Congregatio Clericorum Re-
larium S. *Pauli Decollati*; Congregatio Cleri-
rum Regularium ministrantium Infirmis; Con-
egatio Beatæ Mariæ Fuliensis, & Congregatio
ericorum Regularium Minorum. De istorum
gularium Ordinum & Congregationum Insti-

tutione, Authore, Legibus & præclaris in Ecclesiam promeritis pauca hic dicemus, quæ in Annalibus prædictorum Ordinum & Congregationum fusiùs descripta leguntur.

D. Quo anno florentissima Societas *Jesu* fuit à S. *Ignatio de Loyola* instituta, & quo pacto ad istud gloriæ fastigium, quod nunc eam attigisse videmus, pervenit?

M. Anno millesimo quingentesimo trigesimo quarto *Ignatius de Loyola*, nobilis Cantaber sex Sociis Parisiis sibi adjunctis, die sacrâ Assumptioni Deiparæ Virginis, apud Montem Martyrum, Societatis vota cum illis emisit, & clarissimi hujus Ordinis fundamenta jecit, cujus Summa, ad prædicationem Verbi apud Infideles, Romani Pontificis arbitrio, suscipiendam, eive operam suam in aliis religionis operibus addicendam pertinebat, speciali in id obedientiæ voto cæteris demùm addito. Hujus Societatis Authori Sanctissimo *Ignatio* nihil chariùs, nihil pretiosiùs fuit Evangelicâ paupertate, quâ Socii, vulgò dicti *Jesuitæ*, supra ipsos Religiosos FF. Minores videntur eminere, quia illis S. *Ignatius* nullum jus ad stipendia, ad redditus annuos, saltem in Domo professâ, permittit, unâ facultate recipiendi, quæ spontè erogarentur, contentus, jus omne abdicavit repetendi etiam quæ Legato darentur; & quod prædium habere illis licet, ad rusticandum dumtaxat concessum est, non ad serendas, aut metendas segetes, & si quæ ibi nascuntur, non esui ad panem, sed tantùm Jumentis ad pabulum dari possint. Alia sanctissima Statuta, quibus Socios obstrinxit S. *Ignatius*, legi possunt in Consti-

tuti-

:ionibus Societatis Jesu, in quibus commentan- ; *Suarez*, doctissimus Societatis Theologus, to- s est in tertio *De Religione* Tomo, undè etiam *drigues*, ejusdem Societatis Jesu Scriptor, hausit æcumque suis in libris asceticis tradidit docu- enta virtutis Christianæ. Hanc Societatem san- ssimis munitam Constitutionibus, ad majorem ei gloriam, utilitatem Ecclesiæ, Fidei propaga- onem, Christianæ Juventutis institutionem, pie- tis restaurationem à S. *Ignatio* conditam appro- runt Summi Pontifices *Paulus III.* anno MDXL. *lius III.* an. MDLII. *Gregorius XIII.* an. MDLXXXIV. *Gregorius XV.* an. MDCXXI. eamque inter Ordines endicantium numerandam, communibusque endicantium Sodalitiorum Privilegiis frui debe- sanxit *Pius V.* Pontifex Sanctissimus. Multis, avibusque procellis jactata est nascens illa So- etas, atque diuturnam cum celeberrima Acade- ia Parisiensi litem habuit, cujus originem, Acta Instrumenta ad eam spectantia cùm fusè descri- it *Egassius Bulæus* Tomo VI. *Historiæ Universita- : Parisiensis*, eam silentio hìc omninò prætermit- m, ne obductam jam cicatricem videar quasi de dustria refricare voluisse. Obitèr tantùm dicam, itres Dominicanos de nascente & à multis vexa- Societate benè meritos fuisse, ejusque Institu- m totis viribus propugnare, augere, & amplifi- re studuisse, sicut fatentur *Orlandinus*, & *Sacchi- s*, elegantissimi Societatis Jesu Historiæ Scripto- s. Illi quippè testantur primò, S. *Ignatium*, So- etatis Jesu Authorem, à *Matthæo Ori*, Domini- ino & Inquisitore Parisiensi, à furore æmulorum, à rabie Scholasticorum fuisse ereptum. Secundò,

impensè laudant Dominicanos, quòd non solùm permiserint Patribus Societatis Jesu, ut suas Domos eorum Conventibus vicinas, ut videre est Romæ, Parisiis, & Tolosæ, abdicato Jure, de quo alii pertinaciùs contendebant, extruerent, sed etiam illâ viciniâ plurimùm lætarentur, sæpiùsque Patres Societatis Jesu suis Cœnobiis summâ cum humanitate exciperent. Denique, duo illi insignes Historiæ Societatis Jesu Scriptores, *Nicolaus Orlandinus*, & *Franciscus Sacchinus*, referunt multa ac singularia beneficia, quibus Patres Dominicani nascentem Societatem sibi devinxerunt. Duos præsertim Dominicanos, videlicet *Joannem Pennam*, & *Mancium* laudat *Orlandinus*, à quibus ait Caussam Societatis Jesu fuisse acerrimè propugnatam. De primo Dominicano ita habet *Orlandinus* lib. 8. Historiæ Societatis Jesu Numero quadragesimo nono: *Joannes Penna ex eodem Ordine Prædicatorum, singulari pietate ac doctrina vir, & Salmanticensium Doctorum è numero, acri studio Divini honoris accensus, non dubitavit recentem Ordinem*, seu Societatem Jesu, *injuriâ vexatum, scripto etiam litterisque defendere*. De altero verò Doninicano, seu de *Mancio*, hæc scribit idem *Orlandinus* libro 13. Numero trigesimo octavo: *Plurimùm profecit Mancii quoque sententia, qui sacro Prædicatorum ex Ordine vir magni nominis, in Hispania, Complutique nobilis Professor Divinæ Sapientiæ, idemque cùm perstudiosus Familiæ nostræ, tùm ipsi Præsuli Toletano percharus erat, permisso ejus examini Exercitiorum Volumine, eoque accuratè perlecto, libera voce respondit, nihil se in eo deprehendisse censoriâ notâ, vel animadversione dignum*. Eamdem in Dominicanos grati ani-

mi

ii significationem exhibet *Sacchinus*, alter Histo-
iæ Societatis Jesu Scriptor, seu Continuator, qui
bro 4. Historiæ Societatis Jesu Num. 150. testa-
ur, Collegium Braccarense Patrum Societatis
esu munificentiâ *Bartholomæi à Martyribus* Ar-
hiepiscopi Braccarensis, Ordinis Prædicatorum,
uisse extructum ac locupletatum; & libro 11. Nu-
nero 99. asserit, Societatem Jesu à *Ludovico Gra-
atensi*, nobili Familiæ Dominicanæ Scriptore,
lurimùm in Lusitania adjutam & auctam fuisse,
tque apud Reges, summâ, quâ valebat, gratiâ
ommendatam. Sed, missis aliis benèmultis testi-
noniis benevolentiæ, quæ memorant duo illi So-
ietatis Jesu Historiæ Scriptores, existimo, ar-
lentissimum illud Dominicanorum in nascentem
ocietatem studium illustriori exemplo compro-
ari haud posse, quàm S. *Pii V.* Pontificis Maxi-
ni, ex Ordine Prædicatorum assumpti, qui præ-
èr innumera privilegia, quæ Societati Jesu in-
lulsit, voluit insupèr, ut Patres ejusdem Societa-
is in Basilica Vaticana S. *Petri* Pœnitentiariorum
nunere fungerentur, eosque prætulit Religiosis
Familiæ suæ Dominicanæ, quos dumtaxat in Basi-
ica Liberiana S. *Mariæ Majoris* Pœnitentiarios
constituit. Hæc omnia brevitèr referre operæ pre-
ium duxi, ut indè intelligas, Familiam Dominic.
n Soc. Jesu optimè fuisse & etiamnùm esse affe-
ctam. De Viris doctrinâ & Vitæ sanctimoniâ illu-
stribus, qui Sæculo XVI. ex Societate Jesu pro-
dierunt, sat in superiori Colloquio diximus. De
Missionibus verò, quas apud Indos Orientales,
Japonios, Æthyopes, Congitanos, Sinas, aliasque
Gentes remotissimas, suscepit florentissima illa So-
cietas,

cietas, cùm hìc differere nimis longum esset, authorem tibi sum, ut legas, si tibi per otium liceat, illos Scriptores, qui, semoto partium studio, Missiones & labores novissimorum istorum Apostolorum sincero, & non venali calamo, descripserunt.

D. Mirum profectò mihi accidit, quod mox ajebas, videlicèt Patres Societatis Jesu voto paupertatis, quo illos obstrinxit S. *Ignatius*, eminere supra ipsos Religiosos FF. Minores, etiam Capuccinos. Hactenùs siquidem, ut candidè fatear, nesciebam, Patres Societatis Jesu non solùm cum FF. Minoribus & Capuccinis de paupertate contendere, verùm etiam illis superiores esse. Sed quoniam in Capuccinorum sermonem incidimus, obsecro te, ut hìc breviter ostendas, quem Authorem habeant, quamve Disciplinam regularem sequatur Ordo Capuccinorum?

M. Ordo Capuccinorum Authorem habuit F. *Matthæum de Bassio*, ex Umbria oriundum, Ordinis Minorum Observantium, qui anno MDXXV. severioris pœnitentiæ, & angustioris paupertatis studio inflammatus, unà cum *Ludovico*, & *Raphaele* Forosemproniensibus, instituit Congregationem FF. Minorum Eremitarum, qui à Capuccio acuminato dicti sunt Capuccini. Hanc Congregationem approbarunt Romani Pontifices *Clemens VII.* anno MDXXVII. *Paulus III.* anno MDXXXV. eamque multis privilegiis exornarunt S. *Pius V. Sixtus V. Paulus V. Gregorius XIV. Urbanus VIII.* & *Gregorius XV.* Olim Capuccini regebantur à proprio Vicario Generali ab ipsis quidem electo, sed à Ministro Generali FF. Minorum Conventualium instituendo. Sed posteà Fratrum Minorum Conventua-

entualium jugum, favente Sede Apoſtolicâ,excuſ-
erunt Capuccini, & Miniſtrum Generalem eli-
gendi facultatem obtinuerunt. *Bernardinum Ochi-
num*, qui à Fide Catholica ad Hæreſim Antitrini-
tariorum defecit, Authorem fuiſſe Ordinis Ca-
puccinorum, fabula eſt, quam meritò explodit
Zacharias Boverius in Annalibus Capuccinorum,
ſicut jam in Colloquio tertio, agendo de *Bernar-
dino Ochino*, obſervavimus. Diſciplinam Regula-
rem, quam ſequuntur Capuccini, elegantiùs de-
ſcribere haud poſſum, quàm mutuando verba
Antonii Mariæ Gratiani in Vita *Joannis Franciſci
Commendoni* Cardinalis, ubi hæc habet: *Horum*,
ſeu Capuccinorum, *eſt Vita omnis dura atque inops;
cibus illis victuſque in dies quæſitus ſimplex ſine le-
nocinio, aut conditione ulla: pellere non irritare fa-
mem, corporique alimenta præbere, non etiam oble-
ctamenta volunt, quod crebris inſuper jejuniis, vi-
giliiſque exercitum, domitumque habent, quò purior
mens, ſolutiorque divinarum rerum contemplationi
atque cultui vacet. Veſtitus, cateræ vitæ congruens,
horridus, viliſque, unicà tunica ac brevi pallio ope-
riuntur, è ciliciis, aut non abſimili materia confectis,
perpetuoque iiſdem nullo æſtatis, aut hyemis diſcri-
mine, ſine calceis nudo pede per nives, per ſaxa aſpre-
taque incedunt, crepidati tantùm ſacra faciunt. Quie-
tem aut humi, aut peranguſto grabato, ſtramentove
recumbentes, capiunt, non alià, quàm quà amiciun-
tur veſte contecti. Domicilia eorum raró in Urbibus,
pleraque omnia in ſolitudine hominum. Denique
omnis eſt in eo diſciplina, ut à corpore, humaniſque
curis abſtractus animus, divinis operetur rebus, pau-
pere victu, cultuque & religione gaudens.* Multi

Vitæ

Vitæ ſanctimoniâ conſpicui ex Capuccinorum Ordine prodierunt, quos inter B. *Felicem à Cantalicio* Sanctorum Faſtis *Clemens XI.* Pontifex Maximus ſolemni Eccleſiæ ritu adſcripſit die XXII. menſis Maji anni MDCCXII.

D. Quænam fuerunt exordia & incrementa Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum?

M. *Cajetanus Tienæus*, nobilis Vincentinus, unà cum tribus Sociis, quos inter eminebat *Joannes Petrus Carafa*, Archiepiſcopus Theatinus, qui poſteà fuit Summus Pontifex, dictus *Paulus IV.* Ordinem Clericorum Regularium anno MDXXIV. inſtituit, qui *Theatini* fuerunt appellati à *Joanne Paulo Carafa*, qui, ut mox dixi, fuit Archiepiſcopus Theatinus, & deinde Pontifex Maximus, dictus *Paulus IV.* Tribus ſolemnibus Votis, quæ ſunt cæteris Regularibus communia, hoc peculiare adjecerunt inſtitutum, non tantùm ne quid poſſideant, verùm etiam, nec mendicando aut poſtulando vitam ſuſtentent, ſed ſpontaneis dumtaxat oblationibus & eleemoſynis alantur, &, abjectâ prorsùs rerum terrenarum ſollicitudine, in ſolo providentiæ ſinu quieſcant. Hic Ordo, quem *Clemens VII.* Pontifex Maximus Conſtitutione datâ die XXIV. menſis Junii anni MDXXIV. approbavit ac plurimis gratiis auxit, non potuit propter arctiſſimum Vitæ inſtitutum latè propagari. Si enim excipias Italiam, in qua hic Ordo plures habet domos, in Galliis unicam, in Germania quatuor, in Hiſpania quinque, in Luſitania unam, in Polonia unam, & in Urbe Goa unam tantùm poſſidet. Verùm, quamvis hic Clericorum Regularium Theatinorum Ordo non ſit latè diffuſus, innu-

nnumeros tamen è suo sinu emisit Missionarios, qui in Indiis Orientalibus, in Russia, & aliis Provinciis adjacentibus Catholicam Fidem ardentissimo zelo succensi propagarunt. Protulit etiam idem Ordo Clarissimos Concionatores, qui in Italia & aliis regionibus reformationem Cleri, & morum populi depravati emendationem fervidis suis Concionibus feliciter promoverunt. Peperit quadringentos & amplius Scriptores eximios, qui de Theologia Scholastica, Polemicâ, Exegeticâ, Asceticâ complures ediderunt libros omnigenâ eruditione refertos. Dedit Ecclesiæ ducentos & amplius aut Archiepiscopos, aut Episcopos; Cardinales quinque, quorum unus, seu *Joannes Petrus Carafa* ad Summum Pontificatum provectus est, dictusque *Paulus IV.* Denique, inter plures Alumnos suos Vitæ sanctimoniâ conspicuos, duos hic Ordo habere meruit solemni ritu ab Ecclesia in Sanctorum album adscriptos, videlicet S. *Cajetanum Tienæum*, quem *Clemens X.* Summus Pontifex Sanctorum numero accensuit, & S. *Andream Avellinum*, quem nuperrimè, hoc est, die XXII. mensis Maji anni MDCCXII. *Clemens XI.* Sanctorum Fastis inseruit. Horumce Sanctorum vestigia pressit *Josephus Maria Thomasius*, Cardinalis ejusdem Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum Alumnus, qui, ut superiùs observavi, paucis ab hinc annis Romæ sanctè obiit, & quinto ab ejus obitu mense *Venerabilis* titulo donatus est à Summo Pontifice *Clemente XI.* qui etiam jussit, ut quamprimùm fierent Processus & Scripturæ de fama sanctitatis Venerabilis illius Servi Dei, de Heroicis ejus virtutibus, Miraculisque ab eo patratis,

tratis, ut plenâ ac distincta de iis omnibus habitâ relatione, ad solemnem piissimi hujus Cardinalis Beatificationem procedi possit.

D. Perge, quæso, aliorum Regularium Ordinum, qui Sæculo XVI. fuerunt instituti, breviter, quoad ejus fieri poterit, referre originem.

M. Ordo Charitatis, ut in Gallia nuncupatur, à *Joanne de Deo*, natione Lusitano, ad officia charitatis erga pauperes, præsertim infirmos, institutus, initium Granatæ, anno MDXXXVIII. habere cæpit, sed non nisi Kalendis mensis Ianuarii anni MDLXXII. confirmatus est à S. *Pio V.* Pontifice Maximo, eumque tandem in Italia, Germania, Gallia, & Polonia propagatum *Paulus V.* Pontifex Maximus, tribus solemnibus votis, obedientiæ, castitatis & paupertatis, quarto addito voto de curandis infirmis, in Cætum verè regularem erexit anno MDCXVII. Hic Ordo apud Italos vulgò nominatur: *Fate ben Fratelli*, totusque, non in acquirendis scientiis versatur, sed in curandis infirmis pauperibus occupatur, quibus summâ charitate inservit. S. *Joannes de Deo* istius Ordinis Parens, vitæ Sanctimoniâ & miraculis clarus, in Beatorum numerum ab *Vrbano VIII.* die XXI. Septembris anni MDCXXX. relatus est, & posteà ab *Alexandro VIII.* Catalogo Sanctorum adscriptus fuit XVII. Kalend. Novembris anni MDCXC.

Ordinem Carmelitarum ad antiquam primæ Regulæ, & priscæ Disciplinæ observantiam restituit Sæculo XVI. Sancta *Theresia de Jesu*, nobilis virgo Abulensis, quæ plurima tum Discalceatorum Fratrum, tum Sacrarum ejusdem Instituti ac Reformationis Virginum condidit intra breve tempus

us Monasteria, bonum Christi odorem ubique spirantia. In ea promovenda Carmelitarum Ordinis nstauratione consiliis & operâ Dominicanorum sa est Beata *Theresia*. Illa quippè, dùm mente agitaet egregium istud facinus, scripsit Epistolam ad *Ludovicum Bertrandum*, Dominicanum, eximiis irtutibus ornatum, eumque rogavit, ut consilium nentemque suam eâ de re aperire non gravaretur. Annuit vir ille Sanctissimus, & post tres menses, quibus divinum numen ferventioribus solitô preibus solicitavit, rerum omnium serie, futurique Ordinis cumulatissimâ gloriâ divinitùs agnitâ, recripsit, admovendam esse absque ulla cunctationes operi manum, & post quinquaginta annos nullum futurum clariorem in Orbe Ordinem, nullique Sanctitate & doctrinâ inferiorem, quem sancta illa Virgo moliebatur. Quo responso accepto, confestim jacta sunt reformationis Carmelitarum Ordinis fundamenta, & oraculi simul & voti S. *Ludovici Bertrandi* veritatem brevì eventus subsecutus comprobavit. Et sanè, ut nihil in præsentia dicam de innumeris penè viris, qui Sanctitate conspicui, & in Perside pro Fidei propagatione Apostolicis laboribus clari ex Ordine Carmelitarum Discalceatorum promanarunt, certum est, hunc Ordinem doctissimos protulisse Theologos, quorum accessione maximè illustrata est Schola S. *Thomæ*, cujus illibatæ doctrinæ speciali Statuto, hactenùs sanctissimè observato, hujus Ordinis Viri Religiosi sese addixerunt. Quot enim & quàm egregii Theologi Carmelitæ Discalceati in Divo Thoma Aquinate illustrando sudarunt, quibus non habuit Angelicus Doctor fortiores

tiores pugiles, nec acriores vindices adversari
etiamnùm persentiunt? Norunt omnes, quantun
in eo scribendi genere laudis consecuti sint Car
melitæ Discalceati Complutenses Philosophi, &
Salmanticenses Theologi, qui fidelissimi doctrina
S.*Thomæ* interpretes, Scriptis luculentissimis ger
manam Sancti illius Doctoris mentem, ejusque
reconditos sensus toti Orbi litterario patefece
runt. Hæc Clarissima Thereſiani Ordinis Lumin
inter sua Scholæ Thomisticæ ornamenta reponer
non dubitat Dominicana Familia, maximè cùm
inviolabile utriusque Instituti, Thereſiani videli
cèt & Dominicani, fœdus, junctis mutuâ Chari
tate, quæ nunquàm dissolvetur, animis, utriu
que Ordinis gloriam & communem & individuan
efficiat. Sed de Sacro illo Carmelitarum Discal
ceatorum Ordine, qui proprium Præpositum
Generalem habet, quemque *Gregorius XIII.* Pon
tifex Maximus die XXII. mensis Junii ann. MDLXXX
approbavit, plura legesis in ejus Annalibus, &
apud *Aubertum Miræum* in Originibus Mona
sticis.

D. Quem Authorem habuerunt illæ Con-
gregationes, quas Sæculo XVI. ad Regularis Di
sciplinæ incrementum institutas paulò superiùs
memorasti?

M. Congregatio Clericorum Regularium
qui *Somaschi* appellantur à loco ita dicto, qui est
Mediolanum inter & Bergomum, Authorem habet
Hieronymum Æmilianum, nobilem Venetum &
Senatorem, qui multos nobiles Laicos, & non-
nullos Sacerdotes anno MDXXXI. congregavit ad
gerendam Orphanorum curam, ut videlicet cer-
tis

in locis collecti educarentur, & in pietate, litis, vel artium Mechanicarum tyrocinio instirentur. Hanc Congregationem *Somaschorum* ui etiam appellantur *Clerici Regulares S. Majoli Papia*, à loco, ubi fuit primum hujus Congreionis Collegium) approbavit *Paulus III.* anMDXL. Privilegiis ornavit *Paulus IV.* Facultai verò emittendi solemni ritu tria vota Reguia concessit *Pius V.* Cum hac Clericorum Rearium Congregatione *Somascha* Sodalitatem *istianæ Doctrinæ*, quæ sub *Pio V.* anno MDLXXI. itui cœperat, ut pueri, aliique divinæ legis ari sacrâ doctrinâ erudirentur, *Paulus V.* anMDCXVI. certis legibus unitam voluit.

Congregatio Fratrum Minorum S. *Francisci* ctioris Observantiæ instituta est à quibusdam sdem Ordinis Professoribus, quos postea *Recollos* nuncuparunt, eò quòd Regulam S. *Francisci* è, juxta Litteram & Declarationes *Nicolai III.* *Clementis V.* Romanorum Pontificum, observasatagerent. Hanc *Recollectorum* Congregation confirmavit *Clemens VII.* decimo sexto Kalen: Decembris anni MDXXXII.

Congregationi Clericorum Regularium *Pauli Decollati* initium dederunt Mediolani anMDXXVI. viri quidam ejusdem Civitatis Nobi, qui ferventissimis *Seraphini Firmani* Canonici gularis concionibus ad contemptum mundi, & i amorem inflammati, homines ad pœnitenn adhortari, eosque publicâ S. *Pauli* Epistolan lectione benè vivendi normam edocere cœunt, ac multis ex illis in suum consortium aderunt, ex quibus tandem coaluit hæc Con-

gregatio Clericorum Regularium S. *Pauli Dec*
lati, qui vulgò appellantur *Barnabitæ*, à S. *Barn*
bæ apud Mediolanum Basilicâ, quæ ipsis ad pe
agenda officia sua concessa est. Hanc Congr
gationem *Clemens VII.* die XVIII. Februarii a
ni MDXXVIII. approbavit, multisque Privileg
donarunt *Paulus III. Julius III. Gregorius XIII. Si*
tus V. & *Paulus V.* quorum Constitutiones in Bu
lario Romano legi possunt.

Congregatio Clericorum Regularium mi
strantium Infirmis Authorem habet *Camillum d*
Læliis, Theatinæ Diœcesis Presbyterum, à q
Romæ fuit institata, & posteà à *Sixto V.* Ponti
ce Maximo approbata est die XVIII. mensis Ma
tii anni MDLXXXV. Ejusdem Congregationis Reg
lam confirmavit *Gregorius XIV.* die XXI. Septe
bris anni MDXCI. eamque deinde reformavit C
mens VIII. Kalendis Januarii anni MDC. Horum
Pontificum Romanorum Constitutiones eâ de
editæ extant in Bullario Romano. Congregat
ni *Beatæ Mariæ Fuliensis*, exordium dedit
no MDLXXVII. *Joannes Barreria*, gallicè *De la B*
riere, Cadurcensis, Monasterii Fuliensis, Ordi
Cistерciensis, in Diœcesi olim Tolosanâ, n
Rivensi, Abbas, qui Monachos ad severiorem
sciplinam, primævumque SS. *Benedicti & Bern*
di Institutum, per carnis abstinentiam, alia
arctissima Statuta reduxit. Hanc *Fuliensium* C
gregationem approbavit *Sixtus V.* die V. Maji
ni MDLXXXVI. eamque posteà *Clemens VIII. & P*
lus V. Abbatis Cisterciensis jurisdictioni ac sul
ctioni exemerunt, variisque Privilegiis auxer
Congregatio Clericorum Regularium Minor
in

:ituta est à *Joanne Augustino Adorno*, Genuensi
:sbytero, fuitque confirmata à *Sixto V.* an-
MDLXXXVIII. Præter has Congregationes, aliæ
:ulo XVI. prodierunt, nimirùm Congregatio
ſcalceatorum Ordinis S. *Augustini*, quæ à *Cle-*
ıte VIII. anno MDXCV. approbata est; Congre-
io Discalceatorum *Ordinis Sanctissimæ Trinita-*
de Redemptione Captivorum, quæ itidem à *Cle-*
ıte VIII. fuit confirmata. Monasteria Ordinis
Basilii in Italia, Sicilia, & Hispania in unam Con-
gationem sub Abbate Generali anno MDLXXIX.
uxit *Gregorius XIII.* Pontifex Maximus. An-
ns etiam idem Summus Pontifex precibus
Philippi Nerii, Presbyteri Florentini, ac Præ-
iti nonnullorum Presbyterorum Sæcularium in
dum Congregationis sub ejus directione vi-
tium, concessit ei anno MDLXXV. Ecclesiam Pa-
hialem S. *Mariæ Vallicellæ*, in qua ab ipsis &
a animarum excerceri, & peculiaria eorum-
ı Presbyterorum & Clericorum Instituta cele-
ri possent, indèque fluxit *Oratorii Congregatio-*
institutio, cujus Constitutiones anno MDCXII.
robavit *Paulus V.* Summus Pontifex. Hæc
ıgregatio *Oratorii* (teste Spondano ad an-
n MDLXXV. Num. XI.) viguit sub eodem *Phi-*
o Nerio, ejus Institutore, pietate & doctrinâ,
ıs producens, utrâque eâ virtute, aliisque Chri-
ıis dotibus insignes. Inter quos eminentissimè
celluit *Cæsar* ille *Baronius*, cujus nomen per
versum terrarum Orbem in benedictione &
le existit, eratque jam tum in contubernio *Phi-*
i Nerii, celebris hujus Congregationis condi-
s. Si plura de Congregationis Oratorii Insti-

tutione scire desideres, legesis mox citatum Cardinalem *Baronium*, qui Tomo I. Annalium Ecclesiæ ad annum Christi LVII. Num. 164. pluribus ostendit, Congregationis *Oratorii* institutionem apprimè respondere formæ Conventûs ab Apostolo *Paulo* præscripti Capite decimo quarto Epistolæ suæ primæ ad Corinthios. Hic tantùm obiter dicam, S. *Philippum Nerium*, celeberrimæ Oratorii Congregationis Parentem, Ordini quoque FF. Prædicatorum amantissimum juxtà ac beneficentissimum Patrem se ultrò, dùm viveret, præbuisse. Solebat quippè, ut testatur *Riccius* in ejus Vita, Choro cum Dominicanis, sæpè nocturno etiam tempore, adesse, Theologos hujus Ordinis libenter auscultare, Juvenes Novitios Conventus Minervitani ad pietatem informare, frequentibus colloquiis dignari, eorum corda superno gaudio replere, tantoque studio Familiæ Dominicanæ commoda procurare, ut, quotiès res Dominicanæ Familiæ, sibi charissimæ, in discrimen aliquod adducerentur, illicò *Philippus Nerius* Oratione, sui corporis afflictionibus, miraculis etiam, imminentia damna procul depelleret. Hæc S. *Philippi Nerii* ergà Prædicatorum Ordinem, cujus ipse alumnus sum, singularis benevolentiæ, ac paterni amoris argumenta, non solùm publicis Ordinis nostri consignata monumentis, verùm etiam cordibus omnium Dominicanorum, velut tabulis ære perennioribus, semper insculpta permanebunt, neque ad sinceris animis colendam ac singulari veneratione prosequendam Oratorii Congregationem, à Sancto illo Benefactore nostro & in Cœlo patrono institutam, continuò, velut admotis sti-

muli

lis, provocabunt. Hic tamen velim advertas, ic Oratorii Congregationem, quam S. *Philip-* *Nerius* in Italia fundavit, & *Gregorius XIII.* ap-bavit, esse planè diversam ab eâ Congregatio- piorum Sacerdotum, quam anno MDCXIII. sub icupatione *Oratorii Jesu Christi Domini Nostri,* petitionem *Mariæ Mediceæ* Reginæ, & *Henrici* *idii*, Archiepiscopi Parisiensis, in Regno Gal- institutam *Paulus V.* Pontifex Maximus ap-bavit. Hujus siquidem Gallicanæ Congrega-nis *Oratorii Jesu*, quæ paulatim per omnes pe-, aut saltèm præcipuas Galliarum Regni Civi-es, non exiguo populorum fructu, dilatata est, eque doctissimos Theologos, eximios Concio-ores, egregios Scriptores Asceticos & Scriptu-Sacræ Interpretes protulit, Institutor, primus-Generalis Præpositus fuit *Petrus de Berulle*, esbyter Parisinus, posteà S. R. E. Cardinalis.

D. Quænam Sæculo XVI. viguit in Reli-sis Ordinibus Monastica, sive Regularis Disci-na?

M. Synodus Tridentina circa Monasticam Regularem Sæculi XVI. Disciplinam Sess. XXV. lta decrevit, quæ hìc delibare sufficiet. Et pri-quidem in antecessum observare debes, gra-n abusum in Galliis Sæculis Ecclesiæ XV. & XVI. psisse circà nominationem ad Abbatias Regu-s, quæ non Viris Religiosis conferebantur, sed ricis Sæcularibus commendabantur, indèque ebantur *Abbates Commendatarii*, qui Monaste-rum bona dilapidabant, quodque gravius est, ausa erant, cur Disciplina omnis Monastica Cœnobiis cessaret, frigeret ac penitùs extin-

gueretur cultus divinus, omniaque ædificia tàm lapidea, quàm ſpiritalia funditùs diruerentur. In hunc peſtilentem abuſum in Galliis graſſantem *Joannes Caruajal*, Portuenſis Epiſcopus & Cardinalis, coram *Paulo II.* Pontifice Maximo (ſicùt refert Cardinalis Papienſis Epiſtolâ nonageſimâ tertiâ) acritèr invectus eſt in hunc modum: *Vereor, Beatiſſime Pontifex, ne propediem audiamus omnia Galliarum Cœnobia commendata eſſe, & nullum reliquum quod Abbatem ſuum habeat: ita quidquid ibi à nobis decernitur, Commendatio eſt...... Approbavit Judicium Pontifex, & adjecit, credere ſe à Pantificatu Callixti in eam diem ampliùs quàm quingenta Monaſteria eſſe jam commendata, atque adeò in metu ſibi eſſe, ne corruptela hæç maturiùs opinione in ſcandalum grave erumperet.* Subdit Cardinalis Papienſis: *Commendandorum ab initio Cœnobiorum non ea fuit ratio Patribus noſtris, ut ſagina Eccleſiaſticorum illa darentur, ſed ut fide & ſtudio Majoris alicujus ea, quæ occupata à Sæcularibus eſſent, redimerentur, & divinus cultus in priſtinum ſtatum revocaretur. Deflexit res, & in abuſum hunc venit odibilem Deo, & ſorti noſtræ infamem.* Ad quæ Cardinalis Papienſis verba *Henricus Spondanus* in Annalibus Eccleſiæ ad annum MCCCCLXIV hæc ſubjungit: *Si Cardinalis Papienſis infamiam erubeſcebat Commendationum Eccleſiaſticis factarum quid dixiſſet de infamiſſimo ſubſecuto abuſu concedendi illas non ſolùm Sæcularibus, verùm & perſæpè turpibus & indignis perſonis? Sed quoniam in hæc frequentiſſimè conclamatum eſt, ſemperque in caſſum ne nos inutili labore ſtylum in eadem acuamus, Papirii Maſſoni, pii Viri, in ſuis Pontificum ac Regum*

Fran-

ncorum Historiis, verba referre liceat, exclantis: O incestuosas Beneficiorum perpetuas Comndationes! quo errore Gallia in funestum penè morm incidit. Absentibus enim Episcopis, & Monariorum legitimis verisque Patribus, oves deglubi cesse est, templa dirui, disciplinam ruere, plurios ab Ecclesia abigi, litterarum studia deseri, & licos, corruptissimum hominum genus, pinguedine cclesiasticà inflatos intumescere, vendique & emi ssim Sacerdotia, quod cùm olim simonia esset, hodiè dustria censetur. Sed hujusmodi homines immortas Deus, etsi serò, graviter tamen ulciscetur. Ad unc itaque abusum, qui præsertim in Galliis Sæulo XV. & XVI. gliscebat, penitùs exterminanum omnem curam ac diligentiam Romani Ponfices adhibuerunt, præcipuè *Leo X.* in Concilio ateranensi Sessione IX. ac tandem Synodus Trientina, quæ Sessione XXV. Cap. XXI. *de Regularium eformatione*, sanxit ut Monasteria deinceps Reguaribus conferrentur, & Ordinum Capita nemini ommendarentur: *Cùm*, inquiunt Patres Tridenini, *pleraque Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioraus, & Præpositura, ex mala eorum, quibus comnissa fuerunt, administratione, non levia passa fuerint àm in spiritualibus, quàm in temporalibus detrinenta; cupit Sancta Synodus ea ad congruam Monaticæ Vitæ Disciplinam omninò revocare. Verùm, adeò lura difficilisque est præsentium temporum conditio, ut nec statim omnibus, nec commune ubique, quod optaret, remedium possit adhiberi. Ut autem nihil prætermittat, undè prædictis salubriter aliquandò provideri possit, primùm quidem confidit, Sanctissimum Romanum Pontificem pro sua pietate & prudentia*

curaturum, quantùm hæc tempora ferre posse viderit, ut iis, quæ nunc commendata reperiuntur, & quæ suos Conventus habent, Regulares Personæ ejusdem Ordinis expressè professæ, & quæ gregi præire, & præesse possint, præficiantur. Quæ verò in posterum vacabunt, nonnisi Regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur. Quoad ea verò Monasteria, quæ Capita sunt ac Primates Ordinum, sive Abbatiæ, sive Prioratus, quæ filiæ illorum Capitum nuncupantur, teneantur illi, qui in præsenti ea in Commendam obtinent, nisi sit eis de Regulari Successore provisum, infra sex menses Religionem illorum Ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere; aliàs Commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur. Optandum quidem fuisset, ut hoc salubertimum Concilii Tridentini Decretum ubique locorum fuisset executioni mandatum, sed non tulit temporum iniquitas, ut istud Disciplinæ Caput in omnibus Regnis ac Provinciis obtineret. Hinc etiamnùm Galliarum Rex, Sedis Apostolicæ indulgentiâ, consuetudine & possessione firmatâ, Clericos Sæculares ad Abbatias & Prioratus Regùlares nominat, sed eâ tamen lege, ut solo Commendationis titulo ea Beneficia Regularia possideant. Hìc tamen obitèr advertere debes, non esse per se & intrinsecùs deformes illas Monasteriorum Commendationes, quæ Sæcularibus Clericis benè meritis fiunt, immò in Ecclesiæ bonum cedere, si Abbates Commendatarii Ecclesiasticis redditibus, tanquàm fideles dispensatores, utantur, non ut domini; si credita sibi Monasteria, omni adhibitâ curâ tueantur, si res ipsorum cùm spirituales, tùm temporales, pro viribus promoveant,

ant, nec dissipari sinant, si ut Patres ac prote-
ores Monachorum se gerant, si ædificia collabi,
pessumdari disciplinam Monasticam, si nume-
m Monachorum debitum ad Officia divina ritè
lebranda, eorumque jura ac privilegia imminui
n permittant, si eleemosynas erogent, hospi-
litatem exerceant, vel ut hæc pietatis & justitiæ
ficia à Monachis impleantur, ex sua reddituum
ortione aliquid decerpant & conferant. Hanc esse
cclesiæ mentem, Monasteria, seu Abbatias aut
ioratus Regulares Clericis Sæcularibus com-
endantis, certissimum est, contra quam qui ope-
ntur, æternam sibi damnationem accersunt.

Secundò, ad restaurandam Monasticam Disci-
inam Synodus Tridentina in Decreto de Regu-
ribus & Monialibus, quod XXII. Capitulis con-
at, jubet, ne professio religiosa, sive virorum,
ve mulierum fiat, nisi exacto integro probatio-
s anno, & decimo sexto ætatis anno completo,
rofessionem verò ante hunc annum factam, ir-
tam declarat. Tertiò, præcipit eadem Sancta
ynodus, ut Regulares omnes tàm viri, quàm
ulieres, ad Regulæ, quam professi sunt, præscri-
tùm, vitam instituant: *Quò faciliùs ac maturiùs
bi collapsa est vetus & regularis Disciplina instaure-
r, & constantiùs, ubi conservata est, perseveret,
æcipit* (Sancta Synodus) *ut omnes Regulares, tàm
iri, quàm mulieres, ad suæ professionis perfectionem,
edientiæ, paupertatis, & castitatis ac si quæ
ia sunt alicujus regulæ & Ordinis peculiaria vota
præcepta, ad eorum respectivè essentiam, necnon
l communem vitam, victum & vestitum pertinentia,
deliter observent, omnisque cura & diligentia à
Supe-*

Superioribus adhibeatur, tàm in Capitulis Generalibus & Provincialibus, quàm in eorum visitationibus, quæ suis temporibus facere non prætermittant, ut ab illis non recedant: cùm compertum sit, ab eis non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim ea, quæ bases sunt & fundamenta totius disciplinæ regularis exactè non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est. Quartò, Synodus Tridentina omnibus Monasteriis, exceptis tamen Conventibus Capuccinorum, & Minorum de Observantia, permittit, ut bona immobilia possideant, omnibus tamen Regularibus proprietatem vetat, ipsisque districtè prohibet, ne à suis Conventibus recedant, *etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tanquàm desertor sui Instituti, puniatur, illi autem, qui studiorum causà ad Universitates mittuntur, in Conventibus tantùm habitent, alioqui ab Ordinariis contra eos procedatur.* Quintò, statuit Synodus Tridentina, ut *Regularis non subditus Episcopo, qui intra Claustra Monasterii degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, ut populo scandalo sit; Episcopo instante, à suo Superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum severè puniatur, ac de punitione Episcopum certiorem faciat: sin minus, à suo Superiore officio privetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit.* Sextò, præscribit eadem Synodus rationem eligendi Superiores, decernitque, id fieri debere per vota secreta. Declarat insuper, quo pacto procedendum sit erga eos, qui post emissam professionem reclamant, & ad sæculum redire volunt: *quicumque,*

ait

ait Sancta illa Synodus, *Regularis prætendat, se per vim aut metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat, ante ætatem debitam professum esse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quàcunque ex causa, aut etiam cum habitu sine licentia Superiorum discedere: non audiatur nisi intra quinquennium tantùm à die professionis & tunc non aliter nisi causas, quas prætendit, deduxerit coram Superiore & Ordinario. Quòd si ante habitum spontè dimiserit, nullatenus audiatur, nec ad allegandum quamcunque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam Apostata puniatur.* Postremò, Synodus Tridentina prohibet Regularibus, ne in Ecclesiis, etiam suorum Ordinum, *contradicente Episcopo*, Conciones habeant: Ne promulgent Indulgentias absque Episcoporum licentiâ & mandato: Ne privatis in domibus, seu Oratoriis, quæ sunt extra Ecclesiam, Missæ sacrificium celebrent: Ne in minori ætate, quàm quæ ab eadem Synodo Tridentina præscripta est, & sine diligenti Episcopi examine ordinentur: Ne confessiones Sæcularium, etiam Sacerdotum audiant, nisi sint ab Episcopis approbati: Ne Monasteria tàm Virorum, quàm Mulierum erigant, sine Episcopi, in cujus Diœcesi erigenda sunt, licentiâ priùs obtentâ. Hæc sunt in summâ utilissima Decreta, quæ pro Reformatione Monasticæ seu Regularis Disciplinæ sanxit Synodus Tridentina, ad quorum normam faxit Deus, ut omnes Monasticæ, aut Regularis vitæ professores vitam suam exigant, morum innocentiam sectentur, mundi negotiis & illecebris non implicentur, atque primitivam Observantiam jugitèr colant, ne, si laxiori Disciplinâ

à san-

à sanctissimis Majorum suorum Institutis desciscant, experiantur tandem verum esse, quod S. *Bernardus* in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem scripsit: *Quis in principio cùm Ordo cœpit Monasticus, ad tantam crederet Monachos inertiam devenire? O quantùm distamus ab iis, qui in diebus Antonii extiterunt Monachi! sic Macarius vixit? sic Basilius docuit? sic Antonius instituit? sic Patres in Ægypto conversati sunt?*

D. Ediditne Concilium Tridentinum aliqua Statuta ad conservandum vigorem Disciplinæ, quam Moniales juxta Sacros Canones observare tenentur?

M. Concilium Tridentinum Sess. xxv. nonnulla pro Monialibus edidit Decreta, quæ hìc inserere non abs re erit. Primùm quidem jubet Sancta Synodus Tridentina Episcopis, ut Clausuræ Monialium curam habeant, eamque, ubi violata fuerit, diligenter restituant, ac inobedientes, per Censuras Ecclesiasticas, quâcumque appellatione postpositâ, compellant. Verùm, quia non sufficit, ut Moniales, quæ mundo nuncium penitùs remiserunt, Clausuram observent, sed debent insuper soli Deo, orationi, precibus, piorum librorum lectioni, & aliis id genus spiritualibus exercitiis vacare, atque à vanis hominum Colloquiis abstinere; ideò justâ de causa Sacra Congregatio, Concilii Tridentini Interpres, declaravit, peccare mortaliter Regulares, qui absque licentia Crates Monasteriorum Monialium adeunt, ut cum eis colloquantur. Hæc Sacræ Congregationis Concilii Interpretis Declaratio à Summo Pontifice *Clemente IX.* approbata, his verbis concepta est:

Die

Die 11. Maji 1669. S. Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, habitâ notitiâ, quòd nonnulli Regulares absque licentia Crates Monasteriorum Monialium adire & frequentare non dubitent, prætendentes, non esse interdictum per breve tempus, etiam usque ad quadrantem horæ cum dimidio, quod horologio arenario aliquandò metiuntur, Moniales, aliasque personas intra Clausuram existentes, alloqui, & hanc opinionem tanquam tutam affirment, disseminent, & etiam in scriptis forsan evulgent, proprias graviter illaqueantes conscientias, & scandala confoventes; ad hujusmodi perniciosos errores eliminandos, opinionem prædictam improbans, rejiciens & damnans, declaravit, Regulares cujuscumque Ordinis, Militiæ, Societatis, Congregationis, Instituti, etiam de quibus specialis mentio foret habenda, qui ad Monasteria Monialium, quamvis ab Ordinarii jurisdictione quomodolibèt exempta, & etiam ipsis Regularibus subjecta, vel aliàs speciali mentione digna, absque legitima facultate accedunt, colloquendo, etiam per quodcumque modicum tempus, cum Monialibus, aut aliis intra Clausuram degentibus, peccare mortaliter, eosque sub excommunicationis & privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque contra Regulares accedentes sine licentia ad Monasteria Monialium statutis pœnis posse ab Ordinario, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, carcerari. Et die 7. Junii ejusdem anni, facta relatione SS. D. N. Sanctitas Sua præsentem declarationem approbavit, ac typis dari, servarique jussit. Eamdem Declarationem, quæ districtè prohibet, ne Regulares colloquia misceant cum Monialibus, cùm aliqui, variis adhibitis interpretationibus, emollire, aut elu-

dere

dere tentarent, Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum, denuò confirmavit, & confictas illas Interpretationes damnavit die 21. mensis Maji anni 1678.

Præterea, Sancta Synodus Tridentina ejusdem Sessionis XXV. Cap. XVIII. anathemati subjicit omnes & singulas personas cujuscumque qualitatis & conditionis fuerint, tàm Clericos, quàm Laïcos, Sæculares, vel Regulares, atque etiam quâlibet dignitate fulgentes, si quomodocùmque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam ad ingrediendum in Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium, vel favorem dederint, quique scientes, eam non spontè ingredi Monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Id autem sapientissimè decrevit Concilium Tridentinum ad cohibendam insatiabilem cupiditatem parentum, qui (ut ait Concilium Remense anno MDLXXXIII. Titulo de Regularibus & Monasteriis Num. 3.) *Liberis ingressum Religionis procurant, vel quòd naturà sint ad res gerendas inepti, animo hebetes, vel corpore vitiosi, aut valdè deformes, vel certè ut aliis liberis, istorum quasi ablegatione, ampliores relinquant opes.*

Tertio, Synodus Tridentina sancit, ut Moniales singulis saltem mensibus Confessionem peccatorum faciant, Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant,

cipiant, eoque se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes Dæmonis fortitèr superandas. Jubet tamen eadem Synodus Episcopis, & aliis Superioribus, ut bis, aut ter in anno offerant Confessarium extraordinarium, qui omnium Monialium Confessiones audiat. Denique, ne Moniales causas identidèm prætexerent exeundi è Monasterio, & hàc illàc vagandi, Synodus Tridentina statuit, nemini Sanctimonialium licere, post Professionem, exire è Monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, *nisi aliqua ex legitima causa ab Episcopo approbandà, Indultis quibuscumque, & Privilegiis non obstantibus*. Hanc autem facultatem S. *Pius V.* Pontifex Maximus in Constitutione, quæ incipit: *Decori*, ad tres dumtaxat casus restringit, scilicèt *magni incendii*, vel *infirmitatis, lepræ, aut epidemiæ*. Quapropter, peccant mortaliter Superiores, qui præter tres illos casus à S. *Pio V.* præfixos, Monialibus è Monasterio exeundi facultatem impertiuntur.

D. Superest, ut sub finem nostri Colloquii Synopsim exhibeas doctrinæ Moralis, quæ viguit Sæculo XVI. eâdemque operâ aliquot ejusdem Sæculi proponas Scriptores, ex quorum Operibus saluberrima possim Disciplinæ Moralis, Vitæque Asceticæ haurire documenta.

M. Disciplinam morum Sæculi XVI. plenissimè nos docet S. *Carolus Borromæus* Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis, qui mores sui Sæculi, à quibus profectò mores Sæculi, in quo vivimus, non discepant, nativis coloribus depingit, & ad morum Disciplinam restituendam efficacissima suppeditat remedia, quæ si mox executioni manda-

mandarentur, omni procul dubio brevì in melius mores hominum mutarentur. Audi igitur primò sanctum illum Cardinalem, animarum salutis sitientissimum, sic graphicè in Oratione Provincialis Concilii Mediolanensis sexti mores sui Sæculi describentem: *superbiæ vitio, quàm multi turgescunt? quanta indè morborum pestis, quàm profusus vestium luxus, quàm novus & inauditus pomparum apparatus, quàm varius barbarico opere ornatus, quàm innumerabilis servorum grex, quàm effusa omnium rerum profluvies..... At verò, quàm latè patet inexhausta illa pecuniæ sitis, & idolorum servitus avaritia, & illa malorum omnium radix cupiditas. ex hoc morbo nefaria quæque existunt. Hinc fœneraticii contractus, hinc mendacia, perjuriaque commerciis contrahendis, hinc falsa quæque, hinc adulterinæ & corruptæ merces, hinc doli, fallaciæ, fraudes, & subdola quæque artificia, hinc alienorum bonorum quasi aucupia, hinc judiciorum iniquitas, judicum corruptelæ, pupillorum oppressiones, viduarum desolatio, & injuria denique omnis.... Juvenes quibus cupiditatum flammis, quasi summis febrium caloribus, & concupiscentiæ igne non exardescunt? delitiis affluunt, oculos habent plenos adulterii, & flagranti isto ardore concitati, bibunt quasi aquam iniquitatem omnem.... Quàm isti petulantes! quàm contumaces! quàm effrænati! quàm projectà audacià præcipites! quàm turbulenti & domi & foris! quàm impudenti licentia ad nefaria quæque concitati! sunt plerique alii homines, qui ethnico more, & joculari quadam licentia Satanæ, larvis induti furiunt & bacchantur, choreas ducunt, tripudia agunt, spectacula prophana edunt, atque in aliis istiusmodi actionibus usque adeò insaniunt, ut in*

anta peccatorum, quæ indè existunt, colluvie, ne ›am quidem agnoscant. Sunt qui præ quadam vir- ım torpedine, tanquàm in mollitie carnis jacentes; 'esideria quidèm rectè agendi concipiunt, nedùm ctarum actionum officia exequuntur. Alii quàm ·imi ad terram proni, humi repentes, non cœlestia, terrena tantùm spectant, & tanquàm filii terræ ani. dimisso, ut pecudes ad pastum, ad crapulas & co- sationes abjecti, gulæ, ventri & ganeis dediti sunt. i in divinis laudibus muti, & in maledictis, bla- :miis, diris imprecationibus, contumeliis exerci- sunt. Permulti item rerum divinarum, atque adeò imentorum fidei ignari, verè cæci sunt. At surdi m infiniti, qui in malè agendo sunt pertinaci ani. voluntateque obfirmata, Dei vocibus obsurdescunt. ate non molliuntur, minis non cedunt, precibus commoventur, mentis sensu hebescentes, pericula tis non timent, homines non metuunt, & quod gra- imum est, Deum non verentur. Post hæc, idem ctus Cardinalis deplorat sui Sæculi Clericorum res, quorum *alii*, inquit, *avari sunt, alii lites ndunt, alii studiorum prætextu ab Ecclesia absunt, ıctionibus Ecclesiasticis sese abducunt, & à Cleri- disciplina refugiunt. Alii scientia inflati, præ se s etiam seniores, quos vereri debent, superbè con- ıunt, Beneficia Ecclesiastica tenuia contumaciter uunt, ampla præposterè ambiunt &c.* Viden, quàm ıratè S. *Carolus Borromæus*, vero salutis ani- um zelo accensus, vitia & mores sui Sæculi ribat?

D. Video sanè; sed optarem ut ea indica- remedia, quæ ad restituendam morum Disci- ıam suggerit sanctus ille Cardinalis.

M. Inter multa, eaque efficaciſſima, quæ a
reſtituendam morum Diſciplinam ſufficit S. *Car
lus Borromæus* remedia, quatuor potiſſimùm ſel
gam, quæ ſi ad praxim redigantur, benè profect
de proxima morum emendatione ſperare deb
mus. Primum remedium inſinuat ſanctus ille
Cardinalis in Oratione jam citatâ, quam habu
in ſexto Concilio Provinciali Mediolanenſi, ub
hæc habet: *Eam ob cauſam, ſummâ animi noſtri Ep
ſcopalis conſenſione, unà conſpiratione, uno ſpirit
explodantur illæ voces hominum, qui populum n
ſtrum decipiunt, dicentes: Pax, & non eſt pax: qu
imperitè hoc jactitant: quàm iniquo etiam animo ſu
iſti, qui curant contritionem filiæ populi mei cum
ignominia, dicentes, pax, pax, & non eſt pax. An u
malorum lues; pacis, concordiæ, & bonorum ſtatu
an ubi variæ morborum ſpecies, recta valetudo?
ubi adhùc morum corruptelæ, diſciplinæ Chriſtianę pe
fectio? attendite, quæſo, qui iſti homines ſunt cù
talia dictitant: Liniunt parietem luto abſque palei
abſque temperatura: vident viſionem pacis, & n
eſt pax.... Longè abſint à nobis voces iſtorum, q
conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciu
cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiend
omnes animas. Næ iſtis adulationum vocibus, vocu
que blanditiis, cùm nos fallere ſtudeant, tùm iſtis etia
illecebris populos noſtros decipiunt: dicunt enim b
num malum, & malum bonum. O popule meus, q
poterit omnia mala, quæ te undique premunt, en
merando percenſere? audent tamen iſti à ſalutis via
adulationibus longiùs abducere. Popule meus, qui
in tanta malorum colluvione beatum dicunt, ipſi te d
cipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.* Ex q
bı

s S. *Caroli Borromæi* verbis facili negotio intel-
;ere potes, quàm jure meritò Romani Pontifices
lexander VII. & *Innocentius XI.* proſcripſerint va-
.s opiniones quorumdam Theologorũ, qui puras
hices Chriſtianæ Regulas, teneris, cereis, flexi-
.ibus, & in quamcumque formam ductilibus
ſtitutis, dùm mollire conabantur, depravabant;
que peccatoribus, nimiâ facilitate veniæ, tribue-
nt incentiuum peccandi.

Alterum ad reſtituendam morum diſcipli-
m remedium exhibet S. *Carolus Borromæus* in
atione Concilii primi Provincialis Mediola-
nſis, ubi ſic effatur: *In delictis corrigendis illa*
bis ineunda ratio eſt, ut pro vi & modo morborum,
rorumque natura, medicinam accommodemus, nunc
ibus admonitionis & objurgationis remediis errata
tigantes, nunc acriori curatione utentes, denique
ulceratis partibus ferrum & ignem admoventes,
emadmodùm mali ratio, & contagionis periculum
tulabit, memores ſemper nos eſſe Patres, non Do-
nos. Morum autem Diſciplinam facilè reſtituemus,
qua ratione, quibuſve factis primùm conſtituta, diù-
e conſervata eſt, eamdem nos in reſtituenda adhibe-
nus, illorum veſtigia perſequentes, qui hanc bono-
n amplitudinem nobis, Deo authore, ſuà virtute
pererunt. Proponamus nobis, quæſo, illorum vitæ
ctitatem, & in adminiſtratione ſui officii ſapien-
m. Erant integri, caſti, ſimplices, modeſti, humi-
, benè morati, in oratione & lectione aſſidui, ſui
picientes, in alienæ ſalutis cura & cogitatione de-
i, conſilio & operà benigni, hoſpitales, in domeſtico
tu, & victu parci, in alios benefici & liberales.
ſcebant aſſiduè oves ſibi commiſſas, triplici ſalutis

cibo, Verbo, Exemplo, & Sacramentis ..... Hæc si, ut debemus, Patres, ante oculos habebimus, facilè intelligemus, quid in restitutione Ecclesiasticæ Disciplinæ nobis sit hoc tempore agendum. In quo illud etiam animadvertendum erit, ut quemadmodùm in conformanda & constituenda Ecclesiastica ratione Christus Dominus ab ipsis Apostolis, quos Christianæ vitæ Magistros esse voluerat, initium fecit; sic nos à nobis ipsis Pastoribus, quos vivendi exempla aliis tradere oportet, in confirmanda restituendaque morum Disciplinà exordiamur. Qua in re palàm ostendit S. *Carolus Borromæus*, ad restituendam morum disciplinam multùm juvare Episcoporum Sanctimoniam, quâ cæteris verbo & exemplo præfulgere debent, eorumque constantiam, quâ Sacrorum Canonum observationi sedulò invigilare, & irrepentibus aut invalescentibus abusibus vehementiùs obniti ac reluctari tenentur. Ad ipsos quippe Episcopos, ut ait *Vincentius Lirinensis* spectat *clarissimam posteris formulam præmonstrare, quonam modo deinceps per singula queque errorum vaniloquia sacrà vetustatis authoritate, prophanæ novitatis conteratur audacia. Neque hoc sanè novum, siquidem mos iste semper in Ecclesia viguit, ut quo quisque floreret religiosior, eò promptiùs novellis adinventionibus contrairet.* Proprium igitur Episcoporum officium est, pravas consuetudines & morum corruptelas, quoquo modo invectas, confestim extirpare, nec ullo pacto permittere ut radices agant, quia *mala consuetudo*, inquit Concilium Suessionense II anno 866. celebratum, *quæ non minùs quàm perniciosa corruptela vitanda est, nisi radicitùs evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur; & incipiunt*

unt prævaricationes & variæ præsumptiones celer- nè non compressæ, pro legibus venerari & privile- orum more perpetuò celebrari.

Tertium ad restituendam morum discipli- um remedium præbet S.*Carolus Borromæus* Part.I. *structionum Pastorum* cap. XIII. ubi monet Con- onatores, ut omni persuasionum vi publicorum ccatorum illecebras, quas homines, depravatæ nsuetudinis errore decepti, pro nihilo putant, aviter reprehendant, atque in summum odium lducere contendant, præsertim spectacula, ludos, dicrasque res id generis, quæ ab Ethnicorum oribus originem ducunt: Choreas, saltationes tripudia, à quibus mortiferæ cupiditates exci- ntur: scenicas, personatasque actiones, unde, nquàm è quodam seminario, semina malefacto- m, ac flagitiorum penè omnium existunt: omnem isuper insectentur in muliebri vestitu luxum, udatas vestes, superbum ornatum, deformem lam capitis ornandi speciem, muliebres fucos ac igmenta, cæteraque ad mollitiem, atque ideò ad bidinis incitamentum fædè excogitata: Effusam iam virorum impensam & omnem intemperan- am omni studio coarguant: Epulas sumptuosas, commessationes immoderatas, à frugalitate hristiana alienas, omnis intemperantiæ, impu- citiæ, libidinis, aliorumque vitiorum illecebras icrepent, atque planè dissuadeant: in omnem eam, omnemque ejus generis ludum, undè rgiis, furto, maledictis ac aliis malis, malefi- iisque quasi fores aperiuntur, invehantur, & mul- orum otiosam vitam ac voluptariam objurgare que exagitare non desinant. Nec solùm in vitiis

& moribus hominum increpandis zelum suum exercere debent Concionatores, sed etiam, uti jubet idem S. Cardinalis cap. xx. 1. Partis *Instructionum*, sæpissimè monere debent parentes, liberos, Uxorem, Dominum, Servum, Clericum, Laïcum, Privatum, Magistratum, ejus officii, quod cujusque proprium erit, ut hoc pacto sequantur exemplum Apostoli *Pauli*, qui excellens, omnibusque numeris absolutus universarum gentium Concionator, omnes ad officii sui functiones erudivit. Ab hoc fine, quem ad promovendam salutem fidelium sibi unicè præscribere debent Christiani Oratores, videant quantùm absint illi Concionatores, qui lenocinantis odore laudis, & illecebroso gloriolæ gustu titillati, non quærunt, quid accommodatè dicere possint ad persuadendum vel instituendum populum, sed quid novi, subtilis & inauditi, quod in nullius unquam imaginationem venerit, & ejuratis omnibus humanæ & Ecclesiasticæ eloquentiæ legibus, uni student novitati conceptuum, & nescio quarum cogitationum, quibus ad emendandos mores, tollenda vitia, inserendasque virtutes nihil ineptius, nihil frigidius, nihil infructuosius esse potest.

Quartum denique, illudque cæteris longè efficacius ad restituendam morum disciplinam remedium tradit S. *Carolus Borromæus* Parte 2. *Instructionum Pastorum* cap. 15. & sequentibus, ubi multas præscribit Regulas, quæ à Confessariis in Sacramento Pœnitentiæ observari debent. Et primò quidèm docet, *non solùm absolvi non debere illos, qui peccato mortali valedicere constanter non decernunt, sed esse prætereà consultum absolutionem differre,*

re,

, *donec evidens appareat emendatio in iis, qui* *metsi dicant ac polliceantur, quòd se eximent à* *peccato, tamen Confessario probabilem faciunt metum,* *contrarium contingat: Ex hoc genere esse solent* *lerique adolescentes, qui in otio vitam agunt, qui* *xui dediti, crapulam & amores inhonestos sequun-* *ur, libidinibus pascuntur, verba obscœna proferunt,* *urmurant, in odiis ac detractionibus versantur quo-* *diè: & Confessionem differunt in ultimos Quadra-* *simæ dies. Idem faciendum est cum iis (scilicèt ut* *ifferatur absolutio) qui cùm multos annos in peccatis* *is perdurant, nullà interim adhibità operà in emen-* *ationem Vitæ, in eadem peccata iterùm atque iterùm* *ibuntur. Deindè, nec eos absolvat, qui cum pec-* *atis mortalibus, simul etiam eorum occasiones vitare* *lanè non proponunt.* Idem prorsùs inculcat Sanctus le Cardinalis *Actorum Parte 4. in Instructione Con-* *essariorum* pag. 767. his verbis: *Sacerdos neminem* *c affectum absolvere debet, ut probabile censeat in* *adem peccata recasurum, si in iisdem occasionibus* *erseveret; sed certum temporis spatium sumere ad* *mendationem ejus explorandam.* Et paulò superiùs: *onfessarios*, inquit, *monitos volumus, ut iis, quos* *eccata non dimissuros, probabiliter existimabunt,* *uamtumvis polliceantur ac spondeant, ea se dimis-* *uros, absolutionem procrastinent, quoad emendatio-* *em perspexerint, necnon iis, qui per multos annos* *n eadem peccata prolapsi erunt, neque operam ullam* *e correctionem vitæ contulerint.* Hanc disciplinam, ad peccatorum conversionem perutilem, à S. *Fran-* *cisco Xaverio* Societatis Jesu, Indiarum Apostolo, & *S. Carolo Borromæo* coævo, fuisse in Sacramento Pænitentiæ ergà solutioris vitæ homines diligen-

tissimè observatam asserit *Tursellinus* libro VI. *Vitæ S. Francisci Xaverii* cap. XVI. eamque suo calculo approbant omnes sanioris Moralis doctrinæ Theologi, qui constanter docent, non statim concedendum esse absolutionis beneficium tum iis, qui diuturnam & inveteratam habent peccandi consuetudinem, atque iteratis lapsibus firmum sibi vitæ in melius commutandæ propositum non adesse fidem faciunt; tum etiam illis, qui in proxima peccandi occasione versantur, nec eam tamen, sæpiùs licèt admoniti, deserere, & ad meliorem frugem se recipere nolunt. Hinc justissimâ de causâ Sanctissimus Pontifex *Innocentius XI.* ovium sibi à Deo creditarum saluti sedulò incumbens, inter sexaginta quinque quorumdam laxiorum Casuistarum propositiones die 2. Martii anni 1679. à se proscriptas, tres istas sequentes confixit, quarum prima, quæ est ordine quinquagesima octava, sic habet: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Altera, quæ est ordine sexagesima, his verbis concepta est: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.* Tertia, quæ est ordine sexagesima prima, hæc est: *Potest aliquandò absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere; quin immò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.* Has tres Propositiones ab *Innocentio XI.* Pontifice Maximo jure optimo censurâ fuisse inustas, constans est omnium Theologorum doctrina, tum quia, ut inquit

S. *Au-*

Augustinus Sermone 7. de Tempore: *Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei*, & ut optimè ait Cardinalis *Bellarminus* Sermone 8. de Adventu: *Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi.*

Præter hanc tutissimam Regulam, quam Confessariis præscribit S. *Carolus Borromæus*, aliam non minus necessariam statuit Capite xx. Partis secundæ *Instructionum Pastorum*, ubi hæc habet: *In satisfactionibus vel pœnitentiis Confessarius circumspectus esse debet, ne adeò leves illæ sint & faciles, ut potestas clavium in contemptum veniat, ipseque particeps fiat & consors aliorum peccatorum, neque nimis graves, aut longæ jubeantur, ut vel recusent ea exequi, vel etiamsi acceptas habent, posteà tamen plenè non perficiant. Idcircò Confessarius Canones Pœnitentiales ad unguem sciat oportet, nam quamvis illi possint, & debeant secundùm prudentis & timorati Confessoris arbitrium mitigari, prout Pœnitentis contritio, personarum qualitas, diversaque conditio, aliæque circumstantiæ ostendent, utilissimum tamen est, semper ipsos Canones præ oculis habere, atque eos tanquàm adamussim respicere, quantùm conveniens erit: Et quidem Confessarius etsi pro modo antiquo Canonum pœnitentiam non habet sequi, tamen Pœnitenti nonnunquàm articulos in eis explicatos tractabit, ut sic ad majorem dolorem adducatur, pœnitentiamque leviusculam, quam ipsi dedit, alacriùs exequatur, & interim hæc quoque perspicietur utilitas, quæ proficiscitur ex benignitate, quam hodie Sancta Mater Ecclesia cum Pœnitentibus observat, quandò disciplinæ Ecclesiasticæ rigorem eis tantoperè moderatur. Curet etiam ut satisfactiones peccatis commissis respondeant.*

Hac

Hac Regulâ S. *Caroli Borromæi* docentur Confessarii consentaneas peccatorum gravitati pœnitentias, seu pœnas satisfactorias imponere, quæ, ut ait Concilium Tridentinum Sessione 14. Cap. 8. *procul dubio magnoperè à peccato revocant, & quasi fræno quodam coercent, cautioresque & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiunt. Medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus malè vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior ulla via in Ecclesia Dei unquàm existimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent.* Sit ergò Confessarius in condonandis peccatis nec rigidus, nec mollis; Peccatori oleum infundat & vinum; oleum benignitatis ne desperet; vinum severitatis, ne plaga putrescens periculosior fiat. Dispositiones Pœnitentium diligenter exploret, sit omnibus omnia factus, ac præsertim caveat, ne intempestivâ severitate Peccatores à pœnitentiæ tribunali arceat, vel, si ex adverso perniciosis palpationibus vulnera, quæ secari & exuri debent, operiat, si levissima satisfactionis opera pro gravissimis delictis injungat, si pauculorum Psalmorum recitationem pro infinitis perjuriis, blasphemiis, pro multorum annorum adulteriis & libidinum monstris imponat, in se alienorum peccatorum onera suscipiat, sicut loco mox à me laudato asserit Concilium Tridentinum. Cæteras Regulas, quas ad restituendam morum disciplinam S. *Carolus Borromæus* Confessariis præstituit, ne longior sim, missas facio. Consultius est ut eas attento animo legas in eâ, quam Sanctus ille Cardinalis edidit, *Confessariorum*

riorum Instructione, quam ad conservandam Christianæ Moralis integritatem adeò utilem & necessariam esse judicavit Clerus Gallicanus, ut eam anno MDCLVII. publicâ luce donari curaverit, quò, ut ait idem doctissimus Clerus, *grassantes ad Evangelicæ morum institutionis perniciem novarum opinionum labes, opposito velut obice, coercerentur, & tanquàm aliquâ mole reprimi posset novarum opinionum torrens, qui Christianam morum Doctrinam perditum ibat*. Quin, & jubente *Innocentio XII.* Pontifice, Maximo, Cardinalis *Carpegna*, ejusdem Pontificis Vicarius, anno Jubilæi, seu MDCC. ejusdem S. *Caroli Borromæi* Institutionem Confessariorum italico idiomate exaratam in publicam lucem emisit, eique Pastorale Mandatum præfixit, quo omnibus Confessariis præcipit, ut in Sacramentorum, præsertim Pœnitentiæ & Eucharistiæ, administratione, ad praxim, quam præmonstravit & docuit S. *Carolus Borromæus*, totam ovium sibi creditarum regiminis rationem exigant, nec unquàm privatis patiantur se abduci nonnullorum Theologorum corruptelis, qui, dum Sanctorum Patrum doctrinæ, & incorrupto Ecclesiæ lumini propriæ mentis lumen anteposuerunt, à via veritatis exorbitarũt.

D. Necdùm mihi indicasti ea Scriptorum Sæculi XVI. Ascetica Opera, quorum frequens lectio ad probè informandos mores multùm conferre, meumque animum opinionibus Christiano dignis imbuere, & adversùs omnes doctrinæ moralis corruptelas communire potest.

M. Sicut Pictores nonnisi optimas tabulas sibi proponunt, ita & ipse tres Sæculi XVI. Vitæ spiritualis Scriptores omnibus suis numeris absolutos

ſolutos tibi proponam, ex quorum Operibus perfectæ pietatis exempla, & modum benè beatèque vivendi excerpere debes. Primus eſt *Ludovicus Granatenſis*, Ordinis Prædicatorum, quem omnes agnoſcunt ut Magiſtrum & Aſceticorum Scriptorum parentem, cujus Opera tanti fecit S. *Franciſcus Saleſius*, ut Epiſcopum ſibi amiciſſimum in Epiſtola XXXIV. libri primi ad ea jugitèr lectitanda adhortetur his verbis: *Ludovicum Granatenſem integrum habeas, tibique Breviarium ſit alterum. Cardinalis Borromæus alià ad concionandum Theologia non utebatur, & tamen concionabatur egregiè. At non hic illius præcipuus uſus eſt. Animum ſcilicèt ad veræ devotionis amorem diriget tuum, & ad omnia exercitia ſpiritualia. Ipſius lectionem à Duce Peccatorum auſpiceris velim, tùm ad Memoriale tranſeas; tandèm totum perlegas. Verùm, ut fructuosè legatur, non raptim legendus & quaſi devorandus, ſed ponderandus & æſtimandus eſt. Per ſingula capita in eo meditandum, ejuſque doctrina magnà conſideratione, & precibus ad Deum, animæ applicanda. Cum reverentia & devotione legendus eſt, ceu liber, utiliſſima, quibus anima cœlitùs afflari ac erudiri poſſit, continens documenta, ex quibus omnes animæ facultates reformandæ &c.* Pervolve igitur ſæpiùs Opera *Ludovici Granatenſis*, qui inter Aſceticos Scriptores, eum locum, quem S. *Thomas*, Doctor Angelicus, habet inter Scholaſticos, occupat primum. Alter Sæculi XVI. Scriptor Aſceticus, cujus Operum lectioni ſedulò itidèm incumbere debes, eſt *Bartholomæus à Martyribus*, Archiepiſcopus Bracarenſis, Ordinis Prædicatorum, cujus extant duo libri in lucem editi, piorum omnium virorum commen-

dationc

atione digni. Primus inscribitur *Stimulus Pastorum*, Episcopis, & Sacerdotibus curam animarum gerentibus ad munus optimè obeundum informandis apprimè utilem, cujus adeò lectionem amico Episcopo *Franciscus Salesius* Epistolâ mox à me laudatâ commendat. Alterum *Bartholomæi à Martyribus* librum, seu *Compendium spiritualis Doctrinæ*, edendum curavit *Ludovicus Granatensis*, eique istud elogium præfixit: *Quo tempore quidquid de Mystica Theologia à Summis Viris, hoc est, Dionysio, Bernardo, Bonaventura, Gersone scriptum est, studiosè legens, has gemmas super aurum & topazion pretiosas Novis ministravit* (Bartholomæus à Martyribus) *Quibus ego legendis tantoperè delectatus sum, ut ferè affirmare possem, me nihil hactenùs in vita legisse, quod acriores piis hominibus stimulos ad hujus cœlestis Philosophiæ amorem adderet, majoremque lucem his, qui huic studio dediti sunt, præferret.* In hoc *Compendio spiritualis Doctrinæ*, quod concinnavit noster *Bartholomæus à Martyribus*, memini me legisse Num.xxi. cap. 7. præclaram Sententiam, quam hìc prætermittere minimè debeo, quippè quæ, instar Regulæ, te ad benè tutòque operandum poterit dirigere: *in quolibet negotio agendo* (inquit) *si incertus sis, quid potiùs eligas, antequàm statuas quid agendum sit, priùs ipse considera, quid tu fratri in ea re consuleres. Item quid acturus esses, si instaret tunc hora mortis. Item cogita quid malles egisse cùm steteris in die judicii coram Domino, & illud age. Si dubitas adhuc, elige illud quod naturæ tuæ ac affectionibus molestius est, ac magis adversatur.* Hanc verè auream *Bartholomæi à Martyribus* Sententiam si semper præ oculis habeas, certus sum,

te

te in momentoſo ſalutis tuæ negotio opinionem minus probabilem minuſque tutam, relictâ probabiliori ac tutiori, nunquàm ſecuturum. Poſtremò, ad benè inſtituendos mores tuos, ſæpiùs legeſis Opera Moralia S. *Thereſiæ* Virginis, & Ordinis Carmelitarum excalceatorum Fundatricis digniſſimæ, quæ germanam pietatem ubique ſpirant, Lectores *cœleſtis Doctrinæ pabulo*, ut ait Eccleſia, nutriunt, & ad ſummum perfectionis Vitæ ſpiritualis culmen provehunt. Hos Sæculi XVI. Scriptores Aſceticos, quos præſertim perpenſa rerum ſpiritualium cognitio, librata judicii maturitas, opinionum delectus, & ſervandæ Doctrinæ Moralis caſtimoniæ ſtudium commendant, nocturnâ debes verſare manu, verſare diurnâ. At quorumdam Scriptorum Opera, quæ Ethicæ Chriſtianæ integritatem labefactant, & in quibus nihil ſingulare reperire eſt præter promiſcuam loquacitatem, temerariam de rebus ignotiſſimis, & minimè meditatis aut digeſtis diſſerendi fiduciam, incredibiles à veris puriſque fontibus evagationes, inanes ratiunculas ad excuſandas excuſationes in peccatis excogitatas, importunè ſolùm repetitos vulgarium cantilenarum ſuſurros, quodque gravius eſt, periculoſas, & noxias in doctrina Morali opiniones, Vaticano protritas fulmine: hæc, inquam, Scriptorum Opera, quæ tibi, aliiſque incautis venenum propinare poſſunt, ne digito quidem attingere debes, nedùm legere; optandumque eſſet, ut natalitiis tenebris damnarentur Morales illi libri, in quibus propoſitiones aut ſententiæ à Sede Apoſtolica proſcriptæ vulgantur, recoquuntur, refinguntur.

D. Cùm

D. Cùm vera virtus nihil aliud ſit, quàm ſcientia fugiendorum atque expetendorum, curabo, quàm diligentiſſimè potero, ut eos dumtaxàt libros pervolvam, qui mihi veræ, & Chriſtianæ pietatis ſemina, Divinæ Legis amorem, atque ſalubria Moralis Doctrinæ Chriſtianæ documenta instillare poterunt; ab his verò libris, qui meos mores corrumpere poſſent, & quorum immensâ mole oppreſſus jam jam gemere cœpit univerſus litterarius orbis, penitùs abſtinebo, ſecutus hac in re conſilium *Theophili Raynaudi* Societatis Jeſu Theologi, qui, ut nuperrimè legebam, in Opere, quod edidit *De Malis ac Bonis libris, ſeu de juſta aut injuſta eorumdem confixione*, hæc Erotemate primo ſcribit: *Nihil deterius, inutilius, & damnoſius ſcriptione malà & libro malo; eò quippe virus non modò præſens, & raptim tranſiens, ſed durabile, & in innumeros eàdem nocendi facultate graſſari aptum, continetur........ Liber enim malus, non ſecùs ac pannus peſtilens, quoſcumque attactu ejus pollui contigerit, facillimè inficit, atque in mortem abripit, quod malo ſuo compererunt, qui minùs cautè ſe ea in parte geſſerunt*. Et, paucis interjectis, ſubdit: *Sanè, ſi pravum Collocutorem, qui perpaucos unà operà poteſt inficere, devitandum ſtudioſè in confeſſo eſt, quia corrumpunt bonos mores colloquia mala, quantò certius eſt, devitandum eſſe authorem mali Operis, qui ſimul infinitos poteſt corrumpere*. Prudentiſſimo itaque hujus Theologi Societatis Jeſu conſilio utar, in tantis laſcivientium Scriptorum acervis, non plus negotii deinceps cum illis, qui in doctrina Morali malè audiunt, habere volo, quàm Romani cum Gallo Provinciæ hominibus, quos hoc anno

no MDCCXX. peſte afflatos eſſe dicunt, commercium aut ſocietatem ullam, ſe habere velle optimo jure nuperrimè, Pontificio promulgato Edicto, declararunt.

Finis ſeptimi Tomi.